

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM I ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 6. juuni 2011

Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Arupärimine lähisuhtevägivalla kui kuriteo rohkuse kohta (nr 6)
2. Arupärimine õigusaktides sätestatud normide täitmise kohta Vabariigi Valitsuse poolt (nr 17)
3. Arupärimine maaparandussüsteemide hooldustoetuste kohta (nr 10)
4. Arupärimine toiduainete hinna tõusu ja Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika kohta (nr 18)
5. Vaba mikrofon

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu I istungjärgu kaheksanda töönädala esmaspäevast istungit. Head kolleegid! Nüüd on aeg anda üle eelnõusid ja arupärimisi. Ma palun kõnepulti Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud proua esimees! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna Eesti Vabariigi ja Ukraina sotsiaalkindlustuslepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust sotsiaalminister Hanno Pevkur. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Juhatuse nimel olen vastu võtnud ühe seaduseelnõu. Kui seaduseelnõu vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, siis otsustab juhatus selle menetlemise ühe tööpäeva jooksul.

Head kolleegid! Nüüd teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ning määranud neile juhtivkomisjonid: Eesti Keskerakonna fraktsiooni s.a 1. juunil algatatud ravikindlustuse seaduse muutmise seaduse

eelnõu, mille juhtivkomisjon on sotsiaalkomisjon; Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni s.a 1. juunil algatatud sotsiaalhoolekan- de seaduse § 22² täiendamise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on sotsiaalkomisjon; Eesti Keskerakonna fraktsiooni s.a 2. juunil algatatud kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on õiguskomisjon.

Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 2. juunil esitatud Eesti seisukohad Euroopa Komisjoni rändeteatise suhtes Euroopa Liidu asjade komisjonile ning määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ning rändeteatise kohta arvamust avaldama põhiseaduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 16. juuni kell 16. Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 2. juunil esitatud Eesti seisukohad Euroopa Komisjoni rohelise raamatu "Äriühingu üldjuhtimise EL-i raamistik" suhtes Euroopa Liidu asjade komisjonile ja määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ning rohelise raamatu kohta arvamust avaldama õiguskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 16. juuni kell 16.

Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse algatatud alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu 42 teise lugemise arutelu aluseks olevate dokumentide esitamise tähtajaks s.a 7. juuni kell 18.

Olen edastanud Riigikogu liikmete arupärimise siseminister Ken-Marti Vaherile.

Palun teeme nüüd kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 89 Riigikogu liiget, puudub 12.

Lugupeetud kolleegid! Läheme päevakorra kinnitamise juurde. Päevakord on teil laudadel, aga siin on üks muudatus. Õiguskomisjon teeb juhtivkomisjonile ettepaneku tõsta käesoleva töönädala 8. juuni päevakorrapunkt nr 8, eelnõu 9 teine lugemine sama päeva neljandaks päevakorrapunktiks. Riigikogu juhatus on juhtivkomisjoni ettepanekuga nõus.

Just praegu sain sellise teate: "Austatud juhatus! Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon teeb ettepaneku tõsta neljapäevase päevakorra punkt 3 sama päeva punktiks 1. See oleks Riigikogu poolt viisakas Riigikohtu esimehe suhtes."

Head kolleegid! Kui te olete sellega nõus, siis panen selle nädala päevakorra koos nende parandustega hääletusele. Palun, kolleeg Urmas Reinsalu!

Urmas Reinsalu

Aitäh! Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioon ei ole nõus.

Esimees Ene Ergma

Siis viimane punkt, mille ma teile esitasin, tuleb ära. Praegu panen hääletusele selle nädala ... Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Lugupeetud Riigikogu esimees! Mida tähendab "viimane punkt tuleb ära"?

Esimees Ene Ergma

Vabandust! Ma ütlesin seda Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ettepaneku kohta. Vabandust! Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Ma palun ka protseduuriliselt täpsustada. Rahvasaadik Reinsalu ei öelnud, millega ta ei ole nõus.

Esimees Ene Ergma

Rahvasaadik Reinsalu mõtles seda, et ta ei ole nõus, et Märt Raski ettekanne tuuakse esimeseks punktiks. Head kolleegid, panen hääletusele selle nädala päevakorra ... Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Jah, aga Reinsalu ei öelnud seda. Kust teie seda teate?

Esimees Ene Ergma

Ma võtsin temaga kontakti. (Aplaus.)

Palun, kolleeg Heljo Pikhof! Kas protseduuriline küsimus? Ei ole.

Head kolleegid, panen hääletusele selle nädala päevakorra. Palun hääletada!

Päevakorra kinnitamise poolt hääletas 56 Riigikogu liiget, vastu oli 30, erapooletuid ei olnud. Päevakord on kinnitatud.

1. Arupärimine lähisuhtevägivalla kui kuriteo rohkuse kohta (nr 6)

Esimees Ene Ergma

Alustame tööd tänase päevakorra punktidega. Täna päevakorra esimene punkt on Riigikogu liikmete Marianne Mikko, Indrek Saare, Andres Anvelti, Karel Rüütli, Kajar Lemberi, Sven Mikseri ja Helmen Küti 2. mail s.a esitatud arupärimine lähisuhtevägivalla kui kuriteo rohkuse kohta. Palun kõnepulti Marianne Mikko!

Marianne Mikko

Proua esimees! Head kolleegid! Lugupeetud minister! Lugesin hiljaaegu ühest mehest, kes vihastas naise peale, kui too julges vahetada telekanalit. Mees lasi käed käiku ja purustas naise käeluu. Kirjeldatud sündmus toimus Saudi Araabia idaosas, kus naiste õiguste puudumine on üldteada. Kuid kahjuks leiavad samasugused sündmused aset ka Eestis. Kõne all olevat arupärimist esitama ajendanud Toivo Kuldmäe on samuti tekitanud oma naisele ja lapsele raskeid vigastusi kõigest televiisoripuldi pärast. Paljusid Kolmandas Maailmas toime pandud naistevastase vägivalla juhtumeid ühendab see, et need on leidnud aset kolkakülades ning rusika- või noakangelane on kirjaoskamatu. Võiks oletada, et haritud inimene ei lahenda konflikte rusikatega. Kahjuks ei ole see nii. Pidurdamatul peksjal Kuldmäel on kõrgharidus.

Joakim Helenius on ajakirjandusele öelnud, et ta ei teadnud Toivo Kuldmäe Viisnurga juhatuse esimehe kohale edutamise ajal pooleliolevast kohtuasjast mitte midagi. Kahjuks pole lääne kultuuriruumi jaoks elementaarne distantseerumine vägivallatsejast Eesti jaoks üldine. Meil on ettevõtjaid, kes ei näe probleemi, kui ettevõtet juhtima palgatakse kriminaalkorras karistatud vägivallatseja. Nende jaoks pole probleem seegi, kui firma kriminaalist esindusnägu jätkab oma seadusrikkuja eluviisi ning satub taas uurimise alla. Nad ei mõista, et oma selliste sammudega annavad nad ühiskonnale signaali, et selline käitumine väärib heakskiitu ega tähenda väljaarvamist majanduseliidist.

Lääne Ringkonnaprokuratuuri prokuröri taotlus lõpetada menetlus Toivo Kuldmäe süüasjas põhjendusega, et kuna tegemist on peresise konfliktiga, siis puudub avalik menetlushuvi, on samuti ühiskonnale sümboli tähendusega. Justiitsminister on leppinud siseministriga kokku, et võitlus lähisuhtevägivalla kuritegude vastu on nende tegevuses prioriteet. Paraku, nagu näitavad eeltoodud sündmused, ei jaga seda seisukohta isegi mitte Justiitsministeeriumi haldusalasse kuuluvad prokuratuur ja kohus. Või on põhjus selles, et prokurörid, kohtunikud ja ka teised riigiametnikud ei adu teema olulisust ning vajavad koolitust? Teate, Eesti ei ole enam suletud ühiskond. Õnneks on ka meil hakatud üha enam mõistma, et perevägivald ei ole pere siseasi, et lapse ja naise peksmine ei ole mehetegu. Seda näitasid ilmekalt Kuldmäe juhtumi meediakajastus ja avalikkuse reaktsioon sellele.

Pärast sotsiaaldemokraatide justiitsministrile esitatud arupärimist perevägivalla kohta algatas Tähtvere Avatud Naistekeskus aktsiooni. Justiitsministrile saadeti postkaarte kirjaga "Vägivald ei ole peresise asi". Need postkaardid kogusid lühikese ajaga sadu allkirju üle Eesti. Kui palju selliseid aktsioone peaks veel algatama ja kui palju inimesi peaks nendega ühinema, et Justiitsministeerium ja prokuratuur läheksid sõnadelt üle tegudele? Millal jõuab kätte murrang ka meie poliitikute ja ettevõtjate suhtumises, et kuulutada paariaks need, kes ei tule toime pereprobleemide rahumeelse lahendamisega?

Lähtudes eeltoodust oleme esitanud justiitsministrile neli küsimust, mida ma praegu ei hakka kordama. Ootame neile sisulist vastust, eelkõige ootame aga praktilisi tegusid vägivalda lõpetamiseks. Täna!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Marianne Mikko! Palun kõnepulti justiitsminister Kristen Michali!

Kristen Michal

Lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Enne kui ma alustan esitatud küsimustele vastamist, pöördun lähiminevikku. Tuletan meelde, et Riigikogu kiitis ligi aasta tagasi siinsamas saalis heaks kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018, kus öeldakse selge sõnaga, et ühiskonnas turvali-

suse tagamiseks tuleb kõrgendatud tähelepanu pöörata ka perevägivalda ärahoidmisele ja sellele reageerimisele. Perevägivald on viimasel ajal nii ajakirjanduses kui ka sotsiaalmeedias pidevalt pildil olnud. Ükski riigiasutus ei saa mööda vaadata probleemist, mis ühiskonnas niivõrd teravalt pildil on. Nüüd aga küsimuste juurde.

Esimene küsimus: "Kas Justiitsministeeriumi jaoks on võitlus lähisuhtevägivallaga jätkuvalt prioriteetne tegevus?" Kui proovida lühidalt vastata, siis vastus on, et perevägivallaga tegelemine on jätkuvalt prioriteetne ja mitte ainult Justiitsministeeriumi, vaid ka teiste ministeeriumide, riiklike asutuste, kohalike omavalitsuste ja mittetulundusühingute jaoks. Kui natuke pikemalt vastata, siis peab ütleva, et eelmisel kevadel kiitis Vabariigi Valitsus heaks vägivalla vähendamise arengukava aastateks 2010–2014. Selles on muu hulgas välja toodud konkreetsete sammud, mis lähiaastatel perevägivalla ärahoidmiseks, ohvrite abistamiseks ja vägivallatsejate suhtes ette võetakse. Nende tegevuste eest vastutavad lisaks Justiitsministeeriumile Haridus- ja Teadusministeerium, Sotsiaalministeerium, Politsei- ja Piirivalveamet ning kodanikuühendused. Ohvritega seonduv on suure tähelepanu all kogu Euroopas. Maikuu esitati Euroopa Komisjonis ettepanekud, mis loovad ühtsed ohvrikaitse lähtealused Euroopa Liidus, et ohvrid saaksid olla kindlad, et neile pakutakse abi ja tuge, kui nad satuvad kuriteo ohvriks mis tahes Euroopa Liidu riigis.

Kui rääkida veelgi konkreetsemalt sellest, mida Justiitsministeerium perevägivalla vähendamiseks teinud on, siis näiteks praegu koostatakse praktilist käsiraamatut, milles antakse nõu, kuidas perevägivalla ohvrit ära tunda ja aidata. Esialgse plaani kohaselt oli juhendmaterjal mõeldud kohalike omavalitsuste spetsialistidele, ent toimunud arutelude käigus on jõutud arusaamale, et see võiks olla mõeldud hoopis suuremale sihtrühmale. Juhendmaterjal põhineb Tartu Ülikoolilt tellitud uurin- gul, milles tehti kindlaks perevägivalla levikut soodustavaid riske. Selleks et saada perevägivallast adekvaatsem pilt ja paremini planeerida meetmeid selle vähendamiseks, plaanime lähiajal teha veel olmetapmiste analüüsi ja analüüsi käitumist olukorras, kus meditsiinasutusse ilmub võimalik vägivalla ohver. Oluline on,

kas ja kuhu jõuab sealt info ohvri kohta, kuidas ohvrit aidatakse, kas talle jagatakse infot varjupaiga või ohvriabi kohta jne. Nagu ma juba mainisin, on käsiraamat koostamisel. 20. mail oli esialgne arutelu, kus osalesid Tartu Ülikooli sotsioloogid ehk juhendi koostajad, Sotsiaalministeeriumi, Politsei- ja Piirivalveameti, varjupaikade, naisteühenduste, Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli, naabrivalve ja kohalike omavalitsuste esindajad ning paljud teised. Me leppisime kokku, et Tartu Ülikool veel täiendab seda juhendit ning augustiks ootame kõigilt kommentaare Tartu Ülikooli parandatud versiooni kohta. Miks me seda nii pikalt teeme? On tulnud ettepanek koostada sotsiaaltöötajatele mõeldud juhendi asemel suurem käsiraamat, kuhu oleksid koondatud soovitud ja nõuanded ka näiteks kooli tugipersonalile, sest just nemad märkavad väärkoheldud last esimesena, perearstidele, kohalikele konstaablitele, aga ka ohvritele endile, et nad teaksid, kuidas nad ennast aidata saavad ja kelle poole oma murega pöörduda võivad. Naabrivalve esindaja tegi ettepaneku täiendada käsiraamatut naabri õiguste ja kohustustega ehk näiteks sellega, kuidas peab reageerima inimene, kes kuuleb, et kõrvalkorteris toimub peretüli. Kui kõik läheb hästi, paneme augustis selle juhendi veebi ja teeme avalikuks.

Samuti oleme aktiivselt osalenud Euroopa Parlamendi ja nõukogu lähenemiskeelu direktiivi ettevalmistamisel. Piiriülese lähenemiskeelu eesmärk on, et kaitse, mis on isikule lähenemiskeeluga tagatud ühes liikmesriigis, oleks jätkuvalt tagatud ka teistes liikmesriikides, kuhu isik liigub.

Juhtunu võimalikult kiire menetlemine on kannatanu huvides ja menetluse kiirendamine Justiitsministeeriumi üks lähiaja prioriteete. Kriminaalpoliitika arengusuundades on eesmärgiks seatud, et alaealise kannatanuga isikuvastase kuriteo puhul ei tohiks kohtueelne menetlus ületada kolme kuud. Praegu menetletakse alaealiste kannatanutega seotud asju kohtueelses menetluses keskmiselt 4,8 kuud, sellest 3,3 kuud politseis ja 1,5 kuud prokuratuuris. Sealjuures kehalise väärkohtlemise asjad, kus kannatanuks on alaealine ja mis sageli on just perevägivalda juhtumid, menetletakse ära 4,6 kuuga.

Keskmist kohtumenetlust aitavad lühendada juba selle aasta septembris jõustuvad krimi-

naalmenetluse seadustiku muudatused, mis aitavad tagada kohtuasjade menetlemise mõistliku aja jooksul. Näiteks üks kohtumenetluse pool võib taotleda kohtult asja kiiremaks lõpetamiseks sobiva abinõu tarvitusele võtmist, kui kriminaalasi on olnud kohtumenetluses vähemalt üheksa kuud. Siiski on mul juba täna hea meel tõdeda, et eelmisel aastal menetleti kohtus iga neljandat kehalise väärkohtlemise juhtumit vaid paar päeva. Keskmine kohtumenetlus kehalise väärkohtlemise asjades kestis ligi kolm kuud, aga selle aja muutis nii pikaks mõni üksik enam kui kolm aastat kestnud menetlus.

Mis puudutab reaalselt tööd vägivallatsetajatega, siis on loodud rehabilitatsiooniprogramm vägivallakuritegudes süüdimõistetud perevägivallatsetajatele. Seda hakatakse nii kriminaalhooldus- kui ka vanglasüsteemis rakendada alates selle aasta sügisest.

Teine küsimus: "Kas ametis olevad kohtunikud ja prokurörid on läbinud lähisuhtevägivalda spetsiifikat käsitleva koolituse ja kui mitte, siis mida kavatses Justiitsministeerium selle lünga täitmiseks ette võtta?" Prokurörid ja kohtunikud täiendavad end regulaarselt. Näiteks on nad osalenud soolist võrdõiguslikkust käsitlevatel koolitustel. Alates 2009. aastast tegeldakse prokuröridele ja kohtunikele korraldatavatel seminaridel selliste küsimustega nagu diskrimineerimine, ahistamine, töö-, era- ja perekonnaelu sobitamine. Perevägivalda käsitlevas kirjanduses on välja toodud nii ühiskondlike ja soorollide kui ka töö ja pereelu ühitamise võimalik mõju, sh perevägivalda all kannatavate naiste puhul, kes ohvrina tihtipeale ei julge vägivallaringist välja murda. Samuti kõneldakse seminaridel direktiivide sisust nii, nagu seda on tõlgendanud Euroopa Kohus oma kohtupraktika pinnalt, andmaks meie kohtunikele ja prokuröridele praktilisi nõuandeid ja soovitusi. Kuna väliskoolitusel osalemine on tihtipeale kulukas ja seetõttu on seal osalejaid vähe, siis oleme vägivalla vähendamise arengukavasse sisse toonud eraldi tegevused, mis on seotud spetsialistide koolitamisega. Kõigi teiste hulgas on koolitused ette nähtud prokuröridele ja kohtunikele. Siin tuleks lihtsalt meele pidada, et lisaks on väga oluline keskenduda neile spetsialistidele, kes ohvritega juba enne ametliku menetluse algust kokku puutuvad. Näiteks eelmisel aastal Politsei- ja

Piirivalveametis heaks kiidetud põhimõtted perevägivalda juhtumitele reageerimise kohta käsitlevad ka seda, milliseid nõuande ja kaitse saamise võimalusi peaks politsei ohvrile tutvustama. Viimane ohvriuring näitas, et inimesed ei kipu politseid kutsuma. Kahjuks on see tendents negatiivne. Kui 2004. aastal jättis politseile vägivaldajuhtumist teatamata 72% ohvritest, siis viimastel andmetel oli selliseid inimesi 77%. Enamik ohvreid ütleb põhjenduseks, et juhtum ei olnud küllalt tõsine. Mina isiklikult arvan, et lähtuda tuleks põhimõttest, et parem karta kui kahetseda. Igal juhul tuleks politseile teada anda.

Praktika näitab, et kohtute menetluses on kogu aeg mõni raske kehavigastuse või isegi surmaga lõppenud vägivaldajuhtum, mille toimiku materjalidest on näha, et kannatanu pöördus politseisse liiga hilja. Kindlasti ei peaks ohvrid abi saama alles siis, kui asi on jõudnud kohtuni. Ideaaljuhul tuleks vägivaldale punkt panna võimalikult varakult, see aga tähendab tihtipeale ohvrite nõustamist ja koolitamist, et nad oleksid teadlikud nendest võimalustest, mida pakuvad näiteks ohvriabitöötajad, varjupaigad, aga ka sotsiaaltöötajad ja lastekaitse spetsialistid, kelle poole murega pöörduda saab. Selleks et perevägivalda ohvritega kokku puutuvad spetsialistid oskaksid vägivaldajuhtumitele paremini reageerida, on Sotsiaalministeeriumil plaanis üle vaadata näiteks lastekaitse-, sotsiaal- ja tervishoiutöötajate väljaõppeprogramm ning seda analüüsida, et juba eriala õppides omandataks teadmisi perevägivalda kohta.

Kolmas küsimus: "Kas lähisuhetes toime pandud teise astme kuritegude puhul puudub reeglina avalik huvi või puudub see juhul, kui kuriteo toimepanija on lugupeetud ettevõtja?" Mis puudutab arupärimises viidatud konkreetset kohtuasja, siis, nagu olen ka varem öelnud selle loo kommentaariks, kindlasti ei olnud siin küsimus leebes suhtumises, vaid kõige enam halbade asjaolude kokkulangemises. Kindlasti ei arvesta prokurörid avaliku huvi olemasolu või puudumise üle teo toimepanija ühiskondlikust staatusest lähtuvalt. Justiitsministeeriumil ei ole ka põhjust arvata, et prokurörid on oma ametikohustusi täites kallutatud või subjektiivsed. Ma pean oluliseks rõhutada, et prokuröri ülesanne menetluslikke otsuseid tehes on arvestada kannatanu huvidega. Riigi

peaprokuröri juhises on prokuröridele seatud ka teatud piirangud perevägivalda juhtumites menetluse lõpetamiseks, näiteks siis, kui tegu on korduva vägivaldaga või kui juhtumiga on seotud lapsed. Korduvust hinnates kaalub prokurör, kas menetluse lõpetamine varem karistatud isiku suhtes aitab edaspidi kuritegusid ära hoida.

Neljas küsimus: "Kas Lääne Ringkonnaprokuratuuri otsuste valguses võib Teie juhitudvalt ministeeriumilt oodata peatselt lähisuhtevägivalda dekriminaliseerimist nendel juhtudel, kui ohver ei surnud ega kaotanud täielikult töövõimet?" Justiitsministeerium ei plaani ega pea mõeldavaks ühegi praegu karistusseadustikus sisalduva vägivaldteo dekriminaliseerimist. Mis puudutab aga üldist kriitikat ülekriminaliseerimise kohta, siis Justiitsministeeriumil on koostöös Tartu Ülikooliga käsil karistusõiguse revisjon, mille raames analüüsitakse karistusseadustikus sisalduvate sätete koosseisulisi elemente ning karistusmäärasid, muu hulgas nende sobivust, süsteemsust ja proportsionaalsust. Selle revisjoni tulemuste kohta oskan ma midagi täpsemalt öelda selle aasta lõpus.

Lõpetuseks. Oleme kätte saanud need postkaardid, millele arupärimise esitaja viitas. Olen isiklikult alla kirjutanud kõigile vastustele, mis saadeti inimestele, kelle nimi ja aadress postkaardi peal oli. Täna neid justitssüsteemi, kogu õigussüsteemi ja korrakaitse nimel toetuse eest põhimõttele, et ükski vägivaldajuhtum ei tohi jääda tähelepanuta. Nende juhtumitega tegeldakse täiesti tõsiselt. Täna küsimuste eest!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra justiitsminister! Teile on küsimusi. Palun, kolleeg Heljo Pikhof!

Heljo Pikhof

Aitäh! Austatud minister! Meie seadused ei reguleeri institutsioonidevahelist koostööd perevägivalda ja väärkohtlemise juhtumite puhul, näiteks koostööd politsei, meditsiinitöötajate, lastekaitsetöötajate, sotsiaaltöötajate ja kohaliku omavalitsuse vahel. Uuringud näitavad, et sageli ei tea pedagoogidki, mida teha, kui neile tundub, et lapse kodus on midagi väga valesti. Pole ju öeldud, kellel on missugused kohustused ja õigused sekkuda pereellu, et kaitsta inimeste põhiõigust – õigust elule ja tervise kait-

sele. Siit minu küsimus: millised on need samud, mida te kavatsete astuda, et abivajajad ei jääks kuskile eri institutsioonide vahele?

Kristen Michal

Aitäh! Ma ei usu, et see päris nii must või valge on, nagu te kirjeldate, et ohvrid jäävad kuskile institutsioonide vahele. Tegelikult see päris nii ei ole. Aga nagu ma viitasin ka vastuse alguses, meil on plaanis juhendmaterjali koostamine, mida me koos Tartu Ülikooliga praegu teeme. See peakski olema mõnes mõttes vastus teie küsimusele. See aitab kaasa, et tekiks võime ohvrit ära tunda ja abistada ning saada selgemaks, millised on kellegi õigused ja kohustused. Nagu ma ütlesin, tuleb selle kohta ka ettepanekuid. Näiteks seesama naabrialvalve esindaja ettepanek, kuidas peaksid käituma naabrid, kui kõrvalkorterist on kuulda peretüli. Sellega me tegeleme. Kui teil on häid ettepanekuid või ideid, siis oleme neile avatud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rein Randver!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Teie vastusest arupärimisele sain aru, et tegelemine lähisuhtevägivalla kuritegudega on Eesti õigussüsteemi prioriteet. Kuidas saab siis juhtuda, et tingimisi vanglakaristust ei pöörata täitmisele, kui pereliikmete peksmise eest süüdi mõistetud isik paneb katseajal korduvalt toime samalaadseid tegusid samade isikute vastu? Kas te edaspidi oma ametiaja jooksul kavatsete selliseid asju vältida?

Kristen Michal

Aitäh! Ma arvan, et see on üldisemalt õigussüsteemi küsimus. Ma arvan, et ka teie ootus ei ole see, et justiitsminister hakkaks sekkuma prokuratuuri ja kohtute töösse. Ma ei usu, et te sellist ettepanekut teete. Ülejäänud vastused oleme tegelikult avalikkusele andnud. Minu meelest on kõnealuse juhtumi puhul – nagu ma olen öelnud, ma tean sellest natuke rohkem, kui ma võin siin avaldada – ikkagi selgelt tegemist halbade asjaolude kokkulangemisega. Praegu pööratakse näiteks alaealistega seotud asjadele erilist tähelepanu ja menetluskiirus on oluliselt suurenenud. Ma julgen küll

arvata, et praegu selline asi enam võimalik ei oleks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud minister! Mul on väga konkreetne küsimus. Euroopa Nõukogu on s.a 11. mail välja töötanud naistevastase ja perevägivalla tõkestamise konventsiooni. Allkirjastanud on selle juba 13 Euroopa riiki, nende hulgas meie, nagu öeldakse, õiguslikud sõsarriigid Saksamaa ja Soome. See konventsioon loob õigusraamistiku igas vormis aset leidva perevägivalla vastu, et seda saaks ära hoida, vägivallatsejaid vastutusele võtta ja vägivaldada kaotada. Konventsiooni väljatöötamisel on lähtunud kogu Euroopas end õigustanud lähenemisviisidest ja praktikatest. See on osalisriikidele õiguslikult siduv, nähakse ette ka rahvusvaheline seiremehhanism. Aga küsimus on väga lihtne: kas ja millal kavatseb Eesti konventsiooni allkirjastada, et tagada ka meil nende euroopalike väärtuste kaitse?

Kristen Michal

Eks need väärtused olegi nii või teisiti ühised. Selle konventsiooni analüüs juba käib. Justiitsministeeriumis on seda analüüsi tehtud ja see analüüs on minu teada pooleli Sotsiaalministeeriumis. Ma arvan, et analüüsi tulemusel selgub, millal ja kuidas me sellega ühineda saame. Sellest konventsioonist tulenevad ideed tähendavad karistusseadustiku täiendusi. Karistusõiguse revisjon on meil käimas. Me vaatame selles valguses ka selle üle. Ma olen seda varemgi öelnud ja pean endiselt õigeaks, et analüüs peaks olema olema enne seaduste tegemist, mitte nii, et kõigepealt ühineme, teeme seadused ära ja alles siis järgneb analüüs. Analüüs võib küll ka järgneda, aga enne see peab olema. Ma loodan, et analüüs tehakse ja siis saame öelda, milline on Eesti täpne seisukoht.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marianne Mikko!

Marianne Mikko

Minu küsimus jätkab rahvasaadik Anvelti nimetatud konventsiooni teemat. Selles konventsioonis on kirjas, et igasugune lepitusme-

netlus on lubamatu kõigi naistevastase vägivalla juhtumite lahendamise puhul. Väga paljudes Euroopa riikides on perevägivalla juhtumite puhul lepitusmenetlus välistatud, sest osapooled on ju ebavõrdset võimupositsioonil. Kuldmäe juhtumi puhul nägime, et kohus pakus pooltele lepitusmenetlust, ehkki tegemist oli aastaid kestnud korduva vägivallaga. Lepitusmenetlust võib Eesti seaduste kohaselt kohaldada siis, kui teise astme kuriteo asjaolud on selged, puudub avalik menetlushuvi ja on olemas osapoolte nõusolek. Nagu näitab Justiitsministeeriumi eelmisel aastal tehtud analüüs, on Eestis alates 2007. aastast lepitusmenetluse saadetud kriminaalasjadest ligi 60% ...

Esimees Ene Ergma

Küsimus!

Marianne Mikko

Okei! Kuidas justiitsminister tõlgendab sellist statistikat, et 60% lepitusmenetluse saadetud kriminaalasjadest on seotud perevägivallaga, ja kas tõesti puudub perevägivalla juhtumite puhul avalik menetlushuvi?

Esimees Ene Ergma

Üks minut on aega küsimuse esitamise jaoks.

Kristen Michal

Kindlasti ei puudu perevägivalla juhtumite puhul avalik menetlushuvi. Nagu ma enne ütlesin, ei maksa jääda kinni ühte juhtumisse. Selle juhtumi puhul oli pigem tegemist halba de asjaolude kokkulangemisega, see ei kajastanud üldist praktikat. Nagu ma enne oma suulises ja ka kirjalikus vastuses välja tõin, seesama statistika kirjeldab, kui kiiresti neid asju menetletakse. Mis puudutab lepitusmenetlust üldisemalt, siis loomulikult on erinevaid positsioone. Seesama konventsioon, millele te viitate, nõuab minu meelest (ma mälu järgi ütlen) ka näiteks vaimse vägivalla koosseisu kirjapanemist mingil moel. Uuringutes on leitud, et tavaliselt on vaimse vägivalla ohvrid pigem mehed. Nii et ma ei oska öelda, kumma positsioon on ebavõrdsem.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Austatud härra minister! Praegu räägitakse palju samasooliste kooselu õiguslikust reguleerimisest. Kui samasoolised elavad koos ja hangivad kuskilt teadmata kombel ka lapsi, siis meenutab see kooselu väga kahtlaselt perekonda. Ka sellises kooselus võib esineda vägivald. Kas teie vahvad programmid ja käsiraamat käsitlevad ka omasooliste kooselus toimuvat vägivald nagu perevägivald ning kas teie programmides ja käsiraamatus on ka soovitusi samasoolistele ning vastavaid meetmeid?

Kristen Michal

Aitäh selle üsna rõõmsameelse küsimuse eest! Aga meie programmid ja käsiraamatud on seni olnud üsna sooneutraalsed, käsitlemata seda, millisel moel see kõik võiks aset leida. Võib-olla ei ole sugu selles küsimuses nii tähtis kui see (seda arupärijad ka kirjeldasid), millised on need suhted, kuidas vägivallale võimalikult vara jälile saada ja see, et ohvrid mõistaksid, millised on nende õigused.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Aitäh, proua juhataja! Austatud minister! Mitmes Euroopa Liidu riigis on perevägivald karistusseadustikus eraldi koosseisuna välja toodud. Sellised riigid on näiteks Norra, Rootsi, Poola ja Portugal. Paljudes riikides on partneri-, pereliikme- või endise pereliikme vastane perevägivald karistust raskendav asjaolu. Ka ÜRO CEDAW-i komitee on korduvalt andnud Eestile soovitusi võtta vastu perevägivallavastane seadus. Milline on teie isiklik seisukoht selle seaduse vajalikkuse kohta?

Kristen Michal

Aitäh! Nagu ma ütlesin, meil on käimas karistusõiguse revisjon. Ma olen Riigikogu komisjonides seda teemat juba põgusalt puudutanud, kuna selle kohta on küsitud. Selle revisjoni käigus saame seda vaadata. Kui nii seadusandjal kui ka ühiskonnas on arvamus, et perevägivald peaks olema eraldi koosseisuna kuskil kirjeldatud, siis võib seda arutada. Kui leitakse, et selle järele vajadust ei ole või et see on kaetud olemasolevate koosseisudega, siis ei

ole ka põhjust seadustikku täiendada. Praegu on vägivald ju siiski kaetud. Ei maksa arvata, et peresisene vägivald on kellegi eraasi. Kindlasti ei ole. Politsei reageerib, prokuratuur ja kohtud menetlevad – see ei ole kuidagi katmata ala. Aga kui selle seaduse järele on vajadus, siis me võime seda veel arutada. Ma ei tahaks enne analüüsi midagi öelda, sest muidu pole ju mõtet analüüsi teha.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna väga, austatud proua juhataja! Austatud minister! Hiljuti toimus heategevuskampania naiste turvakodude heaks. Selle kampania käigus selgus, et suuruselt teise grupi naistest, kes turvakodus viibivad, moodustavad sõjaväelaste, politseinike ja teiste jõustruktuuride esindajate abikaasad. Kui te olete sellest teadlik, siis kas te olete mõelnud selle peale, kuidas neid naisi kaitsta?

Kristen Michal

Aitäh! Ütlen ausalt, et ma ei ole nii kaua selles ametis olnud, et selline info oleks minu kätte jõudnud. See on väga huvitav info. Kindlasti on meie majas need inimesed, spetsialistid, kes turvakodude teemaga tegelevad, asjast teadlikud. Ma küsin üle ja pööran sellele tähelepanu. See on huvitav.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Austatud härra minister! Tegelikult teab igaüks, kes on nii või naa kokku puutunud perevägivaldaga, väga hästi, et selleks, et pöörduda näiteks politseisse, peab perevägivald ohver olema väga julge inimene. See, mis soosib leppimist, ongi hirm. Sest kui üks naisterahvas kaebab oma abikaasa peale, siis ta peab selle abikaasaga koos elama veel päris pikki kuid, enne kui asi kohtusse jõuab. Kuidas te hindate meie seadusi sellest vaatevinklist? Kas on kavas ka midagi ette võtta, et suurendada perevägivald ohvrite turvatunnet, et nad ikka julgeksid pöörduda enda kaitseks näiteks pädevatesse organitesse?

Kristen Michal

Sellega tegeldakse ju pidevalt. Sellesama töö, mida justiitssüsteem teeb (ja mitte üksnes justiitssüsteem, tegelikult teeb Sotsiaalministeerium seda samamoodi), eesmärk ongi, et ohver teaks oma õigusi ja et ümberkaudsed inimesed ei peaks seda vägivalda normaalseks. Politsei reageerib palju paremini kui varem. Politseis on tehtud ka vastavaid koolitusi. Eriti alaealistega seotud asju menetleb prokuratuur märksa kiiremini. Need asjad ei ole õiguskaitse-süsteemil või seadustes kuidagi tähelepanuta jäetud. Pigem on see ühiskonna küsimus. Tih-tipeale on perevägivald puhul tegemist ju varjatud kuriteoga, mida vähesed inimesed näevad. Siis on küsimus, kas nad reageerivad sellele, kas nad ütlevad, et see, mis toimub, ei ole normaalne. Ma loodan pigem, et ühiskonna üldine teadlikkus oleks suurem ja hoiak igasuguse vägivald vastu rangem – on see siis perevägivald või koolivägivald, kas või laste halb kohtlemine. Me keegi ei pea seda normaalseks pidama. Ei maksa arvata, et õiglus, ausus ja headus on kuidagi reserveeritud justiitssüsteemile. See ei ole nii, see on kõigi inimeste oma ja see on nende võõrandamatu omand.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kajar Lember!

Kajar Lember

Tänu juhatajale! Hea minister! Eesti karistus-seadustik näeb ette karistuse alaealisele vägivald või julmust propageeriva teose eksponeerimise eest või ka näiteks alaealise nähese looma piinamise eest jne. Samas näevad lapsed tihti pealt oma vanema peksmist koduseinte vahel, see aga ei ole isegi karistust raskendav asjaolu. Seda ei võta ka näiteks kohus arvesse lapse hooldusõiguse määramisel. Kohus on lapsel põhimõtteliselt kohustus kohtuda vägivaldse vanemaga. Kas teie arvates peaks lapse juuresoleku perevägivald juhtumite puhul muutma karistust raskendavaks asjaoluks ja kas seda peaks arvestama ka lahutuse puhul näiteks hooldusõiguse määramisel?

Kristen Michal

Aitäh! Nagu ma enne ütlesin, on meil käimas karistusõiguse revisjon. Enne revisjoni ei saa ju selliseid asju ära öelda. Seda revisjoni

teevad Justiitsministeeriumi inimesed koostöös Tartu Ülikooliga ja sinna on kaasatud palju teisi spetsialiste. Ootame selle tulemuse ära ja siis on võimalik rääkida ka kuriteokoosseisudest. Ma arvan, et seadusandjatel on õigus oma ettepanekuid teha. Minu arust on tähtis, et vägivald kui selline saaks karistatud. Kindlasti on liigutud selles suunas, et vägivalda suhtutakse vähem tolerantset. Aga ka mina olen lugenud hiljuti tehtud vägivallaalaseid uuringuid ja seal on selgelt toodud välja selline negatiivne joon: kes on kunagi sattunud vägivalda ohvriks või on ise olnud selle põhjustaja, see kipub vägivalda taastootma. Teil on selles mõttes õigus. Ma ei tea, kas see peaks karistus- ja abistatuskirjas olema, aga suhtumise ja põhimõttena tuleb seda teemat jälgida.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kaia Iva!

Kaia Iva

Kahetsusväärset on see teema Eestis väga aktuaalne. Iga arutelu, mis perevägivalda vähendab ja selle kahjusid minimeerib, on kindlasti vajalik. Aga kõikide selliste arutelude juures on küsimuse koht ka see, kuivõrd me suudame hilisemates arutluskäikudes kaitsta lapsi, kes nendes peredes kasvavad. Kui me räägime teemast ja probleemist üldiselt ning proovime siis lahendusi leida, tundub kõik olevat asjakohane. Kui me aga uuesti seda konkreetset peret ja neid lapsi esile tõstame, kajastame juhtumit ajakirjanduses konkreetse pere näite abil, kas siis ei ole siin oht, et me teeme uuesti nendele lastele liiga ja laste huvid ei ole kaitsitud? Kas ministeeriumil on olemas ka mingi hea käitumise tava, kuidas sellistes oludes kaitsta lapsi, et neid mitte üle eksploateerida?

Kristen Michal

Aitäh! See on väga hea küsimus. Minu meelest on see tegelikult meedia enesereguleerimisvõime küsimus. Meedias kajastatavate vägivallajuhtumite puhul tuleks alati lähtuda eeskätt sellest (õiguskaitse ju lähtub sellest), et ohvri huvid oleksid võimalikult hästi kaitsitud. Ma arvan, et ka meedia ülesanne on mitte avada neid haavu, mida ta avama ei peaks. Mõnes mõttes puudutab see ka tänast arupärimist, millele ma vastan. Justiitsministeerium tegeleb plaaniliselt vägivalda vähendamise arengukava

elluviimisega, aga arupärimine on ju tingitud ühest juhtumist, mis sai laialdase kajastuse. Nii et raske öelda. Ma arvan, et see, et meedia selliseid ühiskonnaelu valupunkte kajastab, on õige, aga kindlasti peaks meedia pigem ise jälgima, et ta ei teeks ohvritele uuesti haiget ja et käitutaks viisakalt. Minu meelest kvaliteetsemad väljaanded tihti ka valivad, mida nad avaldavad, näiteks muudetakse ohvrite nimed. See on iseenesest juba samm edasi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Aitäh! Lugupeetud minister! Naistest kui ohvritest on siin räägitud ja isegi homoabielsid puudutatud. Aga meeste elu on teadupärast lühem kui naistel, nad teevad oluliselt raskemat tööd kui naised, abielulahutuse tõttu eraldatakse neid lastest, lisaks on veel teie mainitud vaimne vägivald. Milliseid programme on olemas meeste kaitseks ja mis on teie arvamus, kas mehed pole siin hoopis vaeslapse ja peksupoisi rolli jäänud?

Kristen Michal

Aitäh! Ma arvan, et mehed ei ole peksupoisi rolli jäänud. Uuringud näitavad, et pigem on nii, et mehed kipuvad naiste vastu kasutama rohkem füüsilist vägivalda ja naised meeste vastu vaimset vägivalda. Ehkki ma olen näinud ka uuringuid, kust on selgunud, et kergemat kehalist vägivalda kasutavad naised meeste vastu tihedamini. See on, ma ei tea, võib-olla kõrvakiilu tasemel. Ma ei usu, et kumbki sugupool oleks jäänud vaeslapse rolli. Mõlema sugupoole eest võiks rääkida, aga üldiselt nähtub, et tõsine kehaline vägivald ohustab rohkem ikkagi naisi. Võib-olla selles mõttes tegeldaksegi positiivses mõttes naistega rohkem. Aga kindlasti ei jää ka mehed kaitseta, kui selgub, et nende kallal vägivallatsetakse, hoolimata sellest, milline on nende kooseluvorm.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Ma täpsustan Yana Toomi küsimust, sest te vastasite rohkem selle teisele poolele. Küsimus

on selles, kui on toimunud konflikt, on kirjutatud ka avaldus, aga mööda võib minna pool aastat, enne kui kohtus saab üks või teine otsus vastu võetud. Kuid sel ajal võib vägivald jätkuda ja võib juhtuda nii – ma ei räägi praegu, kumb pool selle probleemi tekitas –, et näiteks kuu aja pärast on see avaldus tagasi võetud ja midagi polegi nagu juhtunud. Küsimus on selline: kas menetluses võib teha muudatusi, et selliseid juhtumeid menetleda kiiremas korras, mitte üldjärjekorras või, ütleme, poole aasta pärast?

Kristen Michal

Aitäh! Vägivallajuhtumeid, ma arvan, menetletaksegi üsna kiires korras. Ega need küsile lauanurgale tolmu koguma ei jää. Loomulikult, nagu ma ka enne ütlesin, needsamad uuringud näitavad, et ega ohvrid tihtipeale politseisse õigel ajal ei teatagi. See on sama asi, millele viidati ühes küsimuses, et on hirm vägivalla kordumise ees või on aramus, et vägivald oli liiga tühine. Mina näen siin küsimust eeskätt inimeste hoiakutes ja eneseväarikuses ning võib-olla mõnes mõttes ka ühiskonna hoiakutes. Kui ühiskonnas on hoiak, et vägivald ja vägivallatsemine ei ole normaalne, siis ma arvan, et need teated tulevad kiiremini ja inimesed käituvad märksa sirgjoonelisemalt. Eks see natuke hoiaku küsimus ole. Kindlasti on ka lahendusi nendeks juhtudeks, kui on kasutatud vägivalda ning on vaja abikaasad või elupartnerid lahku viia.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Repts!

Mailis Repts

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esinaine! Hea minister! Kõigepealt tahan öelda, et Euroopa Nõukogu konventsiooni väljatöötamine kestis päris mitu aastat ja seal osales ka (ma loodan, et te teate) Eesti esindaja. Tegelikult tehti õigussüsteemi ja ka Eesti seaduste analüüs sel ajal, kui Eesti selles töөрühmas osales. Nii et kui täna öelda, et me ei saa konventsiooniga liituda, kuna me peame veel korra oma seadusi analüüsima, siis see päris tõe le ei vasta. Tegelikult me oma seisukohad kujundasime välja juba siis, kui me tegime ettepanekuid konventsiooni kohta. Aga mul on heale ministrile konkreetne küsimus. Meil on sellekohast sta-

tistikat küll vähe, kuid loodetavasti statistika areneb edasi. Kas on võimalik, et abielumehe ja abielunaise vahel võib toimuda vägistamine?

Kristen Michal

Aitäh! Kõigepealt ma vastan sellele väitepoolele, mis võib-olla polnudki küsimus. Tegelikult selline analüüs toimub. Ühtede seisukohade andmine ei tähenda, et seda analüüsi ei tuleks teha kõikide kulutuste ja kõikide meetmete kohta. Seda teadmiseks. Teiseks, mis puudutab seksuaalkuritegusid, siis need on täpselt samamoodi karistusseadustikus kirjas. Sellesama revisjoni käigus me saame kõiki võimalikke koosseise vaadata, kaasa arvatud seoses selle konventsiooniga.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra justiitsminister! Avan läbirääkimised ja kutsun kõnepulti kolleeg Marianne Mikko.

Marianne Mikko

Proua esimees! Head kolleegid! Lugupeetud minister! Mul on kahju, et perevägivalda kui probleemi pole ühiskonnas piisava tõsidusega tunnetatud. Vaadake, mis on juhtunud meie saaliga: meie read on hõrenenud ja eriti on seda märgata valitsuskoalitsiooni kuuluvate rahvasaadikute hulgas. Samas tunnustan ma justiitsministri püüdlusi tegelda perevägivalda vastu võitlemisega. Pange tähele: sotsiaaldemokraatide arupärimisele vastas minister presidenditult kahe tunni vältel *on-line*-meedias. Eks ministreid olegi kahte tüüpi: ühed, kes on teed rajavad, probleemidele lahendusi otsivad ja leidvad, ning teised, kes sörgivad sündmuste sabas. Ma loodan väga, et meil on tegemist esimesse gruppi kuuluva justiitsministriga ja tema konkreetset teod panevad piiri perevägivaldale Eestis.

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun kõnepulti kolleeg Heljo Pikhofi!

Heljo Pikhof

Austatud istungi juhataja, justiitsminister ja ametikaaslased! On viimane aeg hakata suhtuma perevägivalda kui avalike huvide kaitseks, mitte kui era- ja perekondlike huvide

kaitsesse. Meil on hea võimalus arvesse võtta teiste riikide kümnete aastate pikkusi kogemusi nii õigusloomes kui ka praktiliste meetmete võtmises. On ju vägivald võimu ja kontrolli kehtestamise mehhanism. Paari- ja peresuhetes on sellisel järjekindlal ja sihiteadlikul käitumisel väga kaugeleulatuv sotsiaalne mõju. Esiteks puudutab igasugune vägivald ohvri kõige sügavamat enesemääratlust ja inimväarikust, tingib enesehinnangu languse, enesekindluse vähenemise, tervise- ja psüühikahäirete tekkimisest rääkimata. Kui inimesed, ka naised või tütarlapsed, on keskmisest madalama enesehinnanguga, kaotamas eneseväarikust ja elavad hirmu all, siis ei maksa loota, et nendest saaksid või nende lastest kasvaksid julged, enesekindlad, enese ja teiste väarikust austavad ettevõtlikud inimesed. Seega takistab naistevastane vägivald ühiskonna arengut tervikuna. Justiitsminister võiks strateegiatega koostamisel olla teistele heaks eeskujuks, analüüsida ja hinnata, kuidas üks või teine tegevussuund mõjutab naiste ja meeste olukorda ühiskonnas. On ju siin saalis vastu võetud seadussäte kohustuslik kõigile riigiasutustele. Selleks ei ole vaja olla raketiteadlane, et mõista: poisid ja tüdrukud, naised ja mehed käituvad erinevalt, nad käituvad erinevalt nii kurjategijate kui ka ohvritena. Paljuski on see käitumine seotud just nende soorolliootustega, mille ühiskond nende ette seab. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Heljo Pikhof! Palun, kolleeg Mailis Reps!

Mailis Reps

Lugupeetud Riigikogu esinaine! Hea minister! Head kolleegid! Miks ma küsisin justiitsministrilt niivõrd kummalise või vähemalt ootamatu küsimuse? Selleks et selgitada, kui mitmekülgne on olnud arutelu Euroopa Nõukogu uue konventsiooni ümber. Euroopa Nõukogu aktivistide rühm, mis koosnes peamiselt naistest, aga seal oli ka väga aktiivseid Briti parlamendi meesliikmeid, võttis selle teema üles Euroopa Nõukogus. Tänu sellele tulid ka valitsused sellega ministrite nõukogu tasandil kaasa. Võeti üles väga valusaid teemasid, näiteks, kas abielu, perekonna sees ja abikaasade vahel toimuv vägivald võib olla seadustes defineeritud vägistamisena. Üsna paljudest riiki-

dest tuli selline üldine ja tore vastus nii nagu Eestistki, et loomulikult nende seadused seda ette näevad. Vabandust, et ma lähen nii detailseks, aga ühes abieluvoodis magavate inimeste puhul on ikkagi üsna raske tõestada, mis hetkel "ei" tähendab "ei". Selliseid näiteid on toodud üsna palju.

Mul on äärmiselt hea meel, et see konventsioon on saanud paberile. Vaidlusi selle ümber oli aastate jooksul mitmeid ja Eesti osales nendes aktiivselt. Ma loodan siiralt, et ettekääne, et meil on vaja veel korra läbi arutada kõik seadused, ei tähenda seda, et me lõpuks ütleme, et meie õigussüsteemis on sellega kõik korras. Euroopa Nõukogu tabelites me oleme, viisakalt öeldes, kahjuks Aasia riikide tasandil. Meile eeskujuks olevate Euroopa riikidega me ennast küll võrrelda ei saa. Peaaegu iga asja kohta me ütleme, et me ei vaja eraldi regulatsiooni. Meie tavaline sõnastus, et kõik õigusaktide sätted laienevad kõikidele rühmadele ühtemoodi, ei ole siinkohal piisav.

Siin on palju räägitud naistest ja meestest, aga väga valus teema on ka lapsed, eriti teismelised. Kahjuks või õnneks on tehtud piisavalt uuringuid, mis näitavad väga kurba tendentsi. Nimelt, kui pidevat vägivallasuhet näevad kõrvalt teismelised poisid, siis neil tekib kaks väga valusat elumudelit. Üks väga kurvastav mudel võib olla see, et nad leiavad, et naistevastane vägivald on aktsepteeritud ja isa käitumine igati tore. Kui ema või poisi tulevane naine ei oska suppi keeta, siis tulebki talle selle eest virutada. On ka teine tendents, see on nn kompleks. Nad võivad saada täiesti tugeva vaimse trauma teadmisesest, et nad ei suutnud kaitsta oma ema vägivald eest. Mõlemad variandid näitavad, et poisslaps võivad seda läbi elada veelgi raskemalt kui osalise vägivald all kannatavad tütarlapsed.

Selline üldine sõnastus, mida Euroopa Nõukogu on ka pakkunud, et kõik kuriteod on kriminaalkorras karistatavad, seksuaalne vägivald on tõestatav jne, ei ole piisav, sest elu näitab, et see kõik nii ei ole. Meie statistika areneb ja me oskame aina rohkem tegelike juhtumite kohta andmeid koguda. Statistika näitab, et tegelikult on Eestis asi üsna kehvakene.

Viimasena tahan öelda vägivallajuhtumite avastamise kohta, et õnneks on õpetajate teadlikkus oluliselt kasvanud. Võime tuua kas või selliseid näiteid. Õpetaja ütleb, et ta näeb, et

on probleeme, aga ta ei oska midagi edasi teha. Ta siis vähemalt tõstatab teema kas sotsiaaltöötaja või näiteks perearstiga rääkides. Aga koolieelikute puhul jääb vägivald tihti avastamata. Me peaksime aina rohkem üheskoos mõtlema, mida me saame teha nende laste heaks, kes on pideva vägivalda ohvrid ega ole veel kooliealised. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mailis Repts! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised.

2. Arupärimine õigusaktides sätestatud normide täitmise kohta Vabariigi Valitsuse poolt (nr 17)

Esimees Ene Ergma

Läheme järgmise arupärimise juurde. See on Riigikogu liikmete Heljo Pikhofi, Indrek Saare, Helmen Küti, Andres Anvelti, Kalev Kotkase, Urve Palo, Marianne Mikko ja Karel Rüütli 18. mail s.a esitatud arupärimine õigusaktides sätestatud normide täitmise kohta Vabariigi Valitsuse poolt. Palun kõnepulti kolleeg Heljo Pikhofi!

Heljo Pikhof

Austatud istungi juhataja, justiitsminister ja ametikaaslased! Õiguspoliitika arengusuundades aastani 2018 on rõhutatud vajadust tagada igatüüpe põhiseaduslikud õigused ja vabadused, suurendada ühiskonna sidusust ja õigussüsteemi efektiivsust. Ette on nähtud ka süsteemse tähelepanu osutamine õigusteadlikkusele. 2013. aasta lõpuks peaks see muutuma regulaarseks. Samas lubatakse kindlaks määrata need õigusteadlikkuse näitajad, mis võetakse pideva jälgimise alla.

Igasuguse teadlikkuse mõõtmisel tekib mõõtmisprobleeme. Neist ühena tuleb lahendada küsimus ajavahemikust, mis määrab regulaarsuse. Loodetavasti hakkab üks õigusteadlikkuse näitaja olema ka see, kas Vabariigi Valitsuse liikmed on teadvustanud seaduses Vabariigi Valitsusele sätestatud kohustusi.

Praeguse kogemuse põhjal jääb Eesti valitsuse õigusteadlikkuse mõõtmise vahemiku jaoks väheseks nii ühest valimis- ja valitsemisperiodist kui ka maagilisest seitsmest aastast. Nimelt on 2004. aastal vastu võetud soolise võrdõiguslikkuse seaduses ette nähtud kolle-

giaalse otsustava kogu, soolise võrdõiguslikkuse nõukogu loomine. Kuigi õiguslik regulatsioon selle toimimiseks – soolise võrdõiguslikkuse nõukogu põhimäärus – võeti Vabariigi Valitsuse määrusega nr 34 vastu juba 2005. aasta veebruaris, on nõukogu seni loomata. Seitsme maa ja mere taha on jäänud ka teine valitsuse täitmata kohustus, kohustus võtta vastu Vabariigi Valitsuse määrus, mis juhendaks tööandjaid analüüsima soolise ebavõrdsuse ja võrdsuse olukorda oma organisatsioonis. Seega on täitmata kohustus, mis on valitsusele samuti seadusega ette nähtud. See Vabariigi Valitsuse määrus peaks aitama Eesti ettevõtjatel olla konkurentsivõimelised teiste liikmesriikide ettevõtjatega, rääkimata selle mõjust organisatsiooni sisekliimale.

Lähtudes eeltoodust on meil, allakirjutanutel, Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 139 alusel kolm küsimust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun kõnepulti lugupeetud justiitsministri!

Kristen Michal

Lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Minu kätte jõudnud arupärimises on küll kaks küsimust. Te ütlesite, et küsimusi on kolm. Kolmanda küsite siin. Selge. Ma arvasin juba, et ma olen tulnud siia vale materjaliga. Aga püüan jõudumööda vastata mulle kirjalikult esitatud kahele küsimusele ja kolmandale vastan siis hiljem.

Esimene küsimus: "Mis Te arvate, kui pikk on üks optimaalne ajavahemik, mille tagant õigusteadlikkuse tõusu peaks mõõtma?" Õigusteadlikkuse mõõtmine võib toimuda mitmel viisil. Mõõtmise korraldus sõltub sellest, kui täpset tulemit soovitakse saada, ning samuti sellest, mitu õigusvaldkonda on vaatluse all. Info inimeste õigusteadlikkuse kohta koguneb seadusloojale kolmel moel. Esiteks, pärast iga õigusakti jõustumist alustatakse jooksvat seiret. Seire käigus kogub seaduslooja tagasisidet akti jõustumise tulemuslikkuse kohta. Selle käigus hinnatakse ka õigusteadlikkust. Teiseks, Justiitsministeerium ja teised ministeeriumid koguvad oma tegevuse käigus kvalitatiiivset tagasisidet õigusteadlikkuse kohta eri õigusvaldkondades. Sageli toimub see ühes probleempunktide kindlaksmääramisega. Sel-

lele teabele tuginevad arengukavades ja tööplaanides tehtud otsused edasise tegevuse kohta. Mõlemal juhul tuginetakse peamiselt kvalitatiivsele infole, mis pärineb eksperdiarvamustest, fookusgruppidest, meediaanalüüsist ning üldstatistiliste indikaatorite kõrvutamisest. Kolmandat liiki, kõige põhjalikum ja laiem kirjeldusvõimega õigusteadlikkuse mõõtmine toimub empiirilise uuringu käigus. Selline uuring on väga aja- ja ressursimahukas, kuna eeldab laiapõhjalise valimi alusel küsitluse tegemist ning hilisemat ajamahukat andmeanalüüsi. Niivõrd üksikasjalik õigusteadlikkuse mõõtmine ei ole põhjendatud igal aastal. Justiitsministeeriumi spetsialistid arvavad, et minimaalne aeg olekski viis aastat. Justiitsministeerium vaatles õigusteadlikkust 2007. aastal valminud Eesti elanike õigusteadlikkuse uuringus. Uuringust selgus, et ühiskonnas eristub mahajääjate grupp, kelle õiguslased teadmised on väga puudulikud. Selleks et parandada üldist õigusteadlikkust, on oluline anda teadmisi just sellele kriitilisele grupile. See uuring on ka meie koduleheküljel kättesaadav.

Teine küsimus: "Valitsust ilmselgelt tema tegemata töö pärast ei saa saata ühegi seaduse alusel tegema ühiskondlikult kasulikku tööd vms. Kas Teie justiitsministrina peate oluliseks, et Vabariigi Valitsus täidaks seaduseid?" Kindlasti tuleb seadusi täita ja ma olen täiesti veendunud, et ka Vabariigi Valitsus peaks neid täitma. Aga ühiskondlikult kasulikku tööd võib teha ka seadustega pahuksisse minemata. Nii et kutsun kõiki Riigikogu liikmeid üles ühiskondlikult kasulikku tööd tegema! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, kolleeg Heljo Pikhof, küsimus!

Heljo Pikhof

Justiitsministeeriumi arengukavas on õiguspoliitika eesmärgina esitatud ka maailma kõige parema õiguskorra loomine. Kas see piirdub ainult korra loomisega või tähendab ka selle rakendamist?

Kristen Michal

Aitäh! Üheks vähemalt minu enda jaoks oluliseks teemaks olengi justiitsministrina valinud selle, et me hakkaksime sedasama plaani ellu viima ehk, lihtsustatult öeldes, seaduste

loomisele eelneb väljatöötamiskavatsus ja analüüs. Siin oleks Justiitsministeerium eestvedaja ja me loodame positiivse eeskujuga suuta kaasa kõik teised ministeeriumid. Ma loodan, et ka seadusandja leiab, et sel viisil võiks toimida. Tegelikult ta ongi seda juba leidnud sellesamas arengukavas. Seda võib nimetada eri nimedega. Ma tean, et seda on nimetatud heaks õigusloome tavaks ja ka teiste ilusate nimedega, aga kasutame praegu väljendit "hea õigusloome tava". Kui sellisel viisil hakatakse seadusi looma, siis ma arvan, et me muutume selliseks riigiks, kus inimestel on enne seaduste valmimist ja n-ö arutelule jõudmist ülevaade sellest, mida hakatakse tegema. Ma arvan, et see aitab kaasa nii õigusteadlikkuse suurenemisele kui ka selle eesmärgi saavutamisele.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Aitäh, juhataja! Üks täpsustav küsimus, lugupeetud minister. Miks seda nõukogu, mille kohta mu kolleeg küsis, loodud ei ole? Kas seda üldse hakatakse looma? Ma pean silmas soolise võrdõiguslikkuse nõukogu.

Kristen Michal

Aitäh! Selle kohta võin öelda – ma küll ei tea, kas seda on ilus öelda –, et see ei ole kuidagi Justiitsministeeriumisse puutuv nõukogu. Me võime üle küsida, miks seda ei ole loodud, aga see ei ole valdkond, mis puudutaks õiguspoliitikat üldisemalt. Ma ei pea viisakaks näidata näpuga sellele ministeeriumile, kelle töö on tegemata. Aga me võime seda üle küsida.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Vabariigi Valitsuse seadus paneb justiitsministrile siiski kohustuse seaduste täitmist jälgida. Kogemus ütleb, et on olemas ka teatud rutiin: seaduste täitmiseks määratakse tähtjad ja ministeeriumid asuvad neid täitma. Lõpuks on neil kaks võimalust: kas täita seadust või esitada seadusmuudatus. Räägime näiteks konkreetsest nõukogust. Kuidas saab nii olla, et see on üle viie aasta, isegi seitse aastat loomata?

Kristen Michal

Ma oletan, et selleks on objektiivsed põhjused.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra justiitsminister! Kas kolleegid soovivad pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

3. Arupärimine maaparandussüsteemide hooldustoetuste kohta (nr 10)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Kalev Kotkase, Neeme Suure, Sven Mikseri, Heljo Pikhofi, Andres Anvelti, Jevgeni Ossinovski, Helmen Küti, Karel Rüütli, Rein Randveri ja Kajar Lemberi s.a 5. mail esitatud arupärimine maaparandussüsteemide hooldustoetuste kohta. Palun kõnepulti kolleeg Kalev Kotkase!

Kalev Kotkas

Austatud eesistuja! Head kolleegid! Riik on majanduslikult oluliste ja kuivenduse seisukohalt strateegiliste eesvoolude korrashoiu kohustuse võtnud enda kanda. Sellest sõltub 386 000 hektari kuivendatud põllumaa ning 271 000 hektari kuivendatud metsamaa kasutamine. Riigi hoolduses on 5634 kilomeetrit eesvoole, mille hooldustööd on olnud pikka aega alarahastatud. Vaegtööde maksumus on teadlaste hinnangul ligi 10 miljonit eurot.

2011. aasta riigieelarvest on korrashoiutöödeks eraldatud 600 000 eurot, mida on väidetavalt viis korda vähem, kui vaja oleks. Riiklikul järelevalvel on raske nõuda maaomanikelt kuivendussüsteemide nõuetekohast hooldamist, kui riik ise ei täida endale võetud kohustusi. Kuivendussüsteemide rekonstrueerimine ja hooldamine ei ole võimalik ilma ühiseesvoolude uuendamiseta, mille käigus tuleb vejuhtmetest eemaldada setted ja koprapaisud, raiuda võsa, rekonstrueerida truubid ning drenaažisuudmed, vajaduse korral ehitada settebasseine ning teha nõlvakindlustusi.

Et kirjeldatud probleem ei vähendaks haritava maa pindala ega pärsiks põllumajandus- tootmise konkurentsivõimet kuivendatud maa- del, on vaja taastada riigi korrashoitavate ühis-

eesvoolude hoiutööde rahastamine mahus 3,3 miljonit eurot aastas.

Andmaks tootjatele tagasi investeringute tegemiseks ja tootmise laiendamiseks vajaliku kindluse, on allakirjutanutel ministrile kokku neli küsimust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kalev Kotkas! Palun teid, lugupeetud põllumajandusminister, kõnepulti!

Helir-Valdor Seeder

Tere päevast, austatud Riigikogu juhataja! Lugupeetud rahvasaadikud! Tänan kõigepealt arupärijaid väga olulise teema tõstatamise ja asjalike küsimuste eest! Püüan lühidalt ja konkreetselt vastata.

Esimene küsimus: "Kas peate vajalikuks ja võimalikuks suurendada 2007.–2013. a MAK-i meetme 1.8 toetusi veel 20 mln euro võrra?" Põllumajandusministeerium jagab seisukohta, et maaelu arengukava meede 1.8 "Põllu- ja metsamajanduse infrastruktuur" ehk sisuliselt maaparandus on suureks abiks põllu- ja metsamajanduse taristu käigushoidmisel ning loob eeldused põllu- ja metsamajanduslikeks tegevusteks. Enamiku maaelu arengukava investeeringutoetuste puhul on seni olnud probleemiks rahapuudus, ent võimalike vabade vahendite tekkimise korral tuleks need kindlasti suunata meetmetesse, mis on paistnud silma tulemusliku rahakasutuse poolest, sh nimetatud meede 1.8. Kuna kõigile maaelu arengukava muudatustele tuleb saada Euroopa Komisjoni heakskiit, siis on võimaliku raha juurdesaamise eeldus ka Euroopa Komisjoni kooskõlastus. Meetme 1.8 algne eelarve oli 35,4 miljonit eurot. Põllumajandusministeeriumi ettepanekul on seda korra juba suurendatud 6,39 miljoni euro ehk 100 miljoni krooni võrra – 41,8 miljoni euron. Käesolevaks ajaks on meetme 1.8 raames kohustusi võetud 31,9 miljoni euro ulatuses ehk eelarvest on kohustustega kaetud 76% ja toetusi on makstud välja 17,8 miljoni euro ulatuses, mis moodustab 56% ülevõetud kohustustest. Viies taotlusvoor on kavandatud selle aasta oktoobri algusesse ja selle eelarve on seitse miljonit eurot, pärast seda jääks meetme raames kasutada veel umbes kolm miljonit eurot. Nii nagu ma algul ütlesin, kui teistest meetmetest vabaneb raha, siis Põllu-

majandusministeerium suunab selle raha maaparandusmeetme suurendamiseks.

Teine küsimus: "Kas näete mingeid lahendusi taastamiseks maaparandussüsteemi hooldustoetus suuruses 2 miljonit eurot aastas, mille põhieesmärgiks on toetada maaparandusühistuid hooldustööde tegemisel ja vähendada nii parasiisketel ja kuivendatud maadel põllumajandussaaduste tootmisel tehtavate kulutuste ebavõrdsust?" Maaparandussüsteemi hooldustoetuse taaskandamise ettepanek esitati Rahandusministeeriumile 2012. aasta riigieelarve seaduse ettevalmistusprotsessi raames. Praegu läbirääkimised käivad. Maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse alusel oleks seda võimalik maksta, aga ainult vähese tähtsusega abina – kuni 7500 eurot ühele põllumajandustootjale kolme aasta kohta. Põllumajandusministeerium on taotlenud selleks 2012. aasta riigieelarvest üks miljon eurot. Maaparandussüsteemi hooldustoetus kehtestati ajal, mil Eesti ei olnud Euroopa Liidu liige ning Euroopa Liidu riigiabi käsitlevad õigusaktid meil veel ei kehtinud. Liitumise järel oli meil õigus seda toetust maksta kuni 2006. aastani. Tegevustoetuse andmiseks on praegu ainus võimalus vähese tähtsusega abi. Seda oleks meil õigus anda maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse alusel. Selle võimalikkus järgmisel aastal sõltub 2012. aasta riigieelarve läbirääkimistest ja selle lõpptulemusest. Põllumajandusministeerium on igal juhul valmis seda lubatud ulatuses taaskandama ja on sellest huvitatud.

Kolmas küsimus: "Kas olete kaalunud koostöö tegemist Keskkonnaministeeriumi ja Põllumajandusministeeriumi vahel eesvoolude hooldamiseks ning selleks KIK-i keskkonnaprogrammist veekogude tervendamiseks mõeldud vahendite kasutamist?" Oleme Keskkonnaministeeriumiga üksmeelsed, et maaparanduse hoiutöödega on võimalik parandada ka veekogude ökoloogilist seisundit. Alates 2003. aastast on Sihtasutuse Keskkonnainvesteeringute Keskus kaudu eraldatud eesvoolude korrastamiseks ligemale 1,6 miljonit eurot, eelkõige keskkonnaprogrammi "Veekogude tervendamine" raames. Selle tulemuseks on näiteks korrastatud ja looduslähedane voolusäng ning kasutuskõlblik ja korrastatud maa-tulundusmaa. Ka käesoleval aastal on Põllumajandusametil kavas taotleda Ühtekuuluvus-

fondist KIK-i kaudu raha Lääne-Virumaal asuva Sõmeru jõe jaoks koostöös Sõmeru, Vinni ja Rägavere vallaga ning saada keskkonnaprogrammist raha Tartumaal Laeva jõe jaoks ja Kentsi veehoidla korrastamiseks. Eelprojektid on Põllumajandusamet tellinud, taotlusedokumentatsioon veel täielikult koos ei ole.

Neljas küsimus: "Kas toetate MAK-i meetme 1.8 "Põllu- ja metsamajanduse infrastruktuur" jätkamist ka EL-i 2014. aastal algaval eelarveperioodil?" Täna on veel keeruline rääkida 2014. aastal algava uue finantsperioodi maaelu arengu meetmetest. Praeguse informatsiooni kohaselt avalikustatakse järgmise perioodi toetusi käsitlevad Euroopa Liidu määruste eelnõud 2011. aasta lõpus. Ent eeltoodut arvestades peame kindlasti oluliseks panustada ka järgmisel eelarveperioodil meetmetesse, mis tagavad maa kui põllumajandustootja ja metsakasvataja põhilise tootmisvahendi kasutatavuse. Järgmisele eelarveperioodile ülemineku ettevalmistustöödega on Põllumajandusministeeriumis alustatud. Oleme alustanud olukorra kirjeldamist, võimalike järgmise eelarveperioodi meetmete põhimõtete väljatöötamist ning läbirääkimisi sektori katusorganisatsioonidega. Võin kinnitada, et kui järgmise eelarveperioodi ühise põllumajanduspoliitika õigusaktid võimaldavad sarnase meetme rakendamist Eestis, siis me seda kindlasti teeme. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Teile on küsimusi. Esimene küsimus, kolleeg Kalev Kotkas, palun!

Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austatud minister! Kuidas sinu hinnangul on Riigimetsa Majandamise Keskus hakkama saanud nende omanduses ja kasutuses olevate maaparandussüsteemide hooldamisega ning kas nende pädevust ja võimekust oleks otstarbekas kasutada ka eesvoolude korrastamisel?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Ma ei tea, kas ma olen kõige pädevam inimene hindama, kuidas Riigimetsa Majandamise Keskus on maaparandustöödega hakkama saanud. Ma arvan, et enam-vähem rahuldavalt. Eks nendegi peamine probleem

ole rahanappus. Aga ma arvan, et koostöös on võimalik ka nende tegevust parandada, kuigi ma arvan, et Eestis ei ole probleemiks mitte ainult rahanappus, vaid ka see, et maaomandid on killustatud ja maaparandussüsteemid ületavad maaomandite piire. Ühise meele leidmine on paljudel juhtudel ka põllumajandustootjatele raskusi tekitanud. Ma tean, et mitmel juhul on see olnud probleemiks abiraha taotlemisel, nii et ei ole saadud ka seda raha, mis meil juba on, ära kasutada. See on hästi suur probleem, et maaomandite ja maaparandussüsteemide või veeühistute suurused ei kattu või et ühistutes on väga erineva teovõime, suhtumise ja huvitatusega osanikke. See probleem on tõsine, aga ma annan endale aru, et see mureküsimus jääb tegelikult aastakümneteks alles. Aegade jooksul peab omand kontsentreeruma. See on minu arvates ettevaatavalt isegi olulisem kui 1–2 miljonit eurot, mida me saame hooldustööde jaoks lisada, või investeringutoetused maaparandussüsteemidele.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Te märkiste väga õigesti, et raha napib. Aga kui raha napib, siis tuleb seda enam kontrollida, kuidas eraldatud raha kasutatakse. Teile on küsimus seoses näiteks Aardla poldri probleemidega, kus raha kasutamine ei olnud kõige õigem. Kas on andmeid, et riiklik järelevalve oleks maaomanikke karistanud maaparandussüsteemide kas mittenõuetekohase hooldamise eest või eraldatud raha mittenõuetekohase kasutamise eest?

Helir-Valdor Seeder

On küll. See ülevaade on olemas. Mul ei ole seda täna kaasas, aga teil on võimalik saada see kirjalikult. Kui te olete huvitatud, siis me saadame selle teile. See informatsioon on olemas. Järelevalvega tegeleb Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas peamiselt Põllumajandusamet. Kõik protokollid on olemas ja fikseeritud ning kui on rakendatud rahalisi sanktsioone, siis on see meil kõik ilusasti olemas. Ma võin kinnitada, et rikkumisi ja väärkasutusi, eriti mis puudutab raha mittesihipärast kasutamist, on suhteliselt vähe. Eesti erineb,

ma julgen öelda, enamikust Euroopa Liidu liikmesriikidest sellega, et meil on Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika abiraha kasutamine olnud väga korrektne ja tagasihoidlik Euroopa Komisjonile peaaegu ei olegi tehtud. Ühelt poolt on see tunnustus ausatele põllumeestele, aga teiselt poolt on seda aidanud kindlasti saavutada PRIA väga täpne ja range töö, mida tihtipeale ka ette heidetakse, nimelt, ametnike liigset püüdlikkust ja rangust. Eks siin olegi kaks otsa. Aga fakt on, et me oleme üks kõige paremini raha ära kasutanud liikmesriike just sihtotstarbelisuse poolest. Selle hindamine, millised on mõjud, on juba palju keerulisem. Seda vahehindamist me selle aasta lõpus ja järgmisel aastal ka teeme.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kajar Lember!

Kajar Lember

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Ma usun, et RMK saab oma teemadega edaspidi hästi hakkama. Mõni nädal tagasi pani koalitsioon sinna ka pädevad inimesed, eks nad ole selle ala spetsialistid ja tegelevad sellega. Aga küsimus on täna järgmine. Seesama meede tekitas päris head tööhõivet maapiirkondades spetsiifiliste tööde osas. Kas teil on infot, kui palju see tekitas maal lisatööhõivet, nagu teise ringi efekti lisaks investeeringutele? Kui palju selle abil realselt inimesi rakendati?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Ma ei oska teile küll öelda töökohtade arvu ega seda, kui palju see inimestele lisatööd andis. Aga õige on, et kindlasti see lisatööd andis, kuigi selle meetme eesmärk iseenestest ei olnud ainult tööhõive suurendamine, vaid eelkõige ikkagi maa ja maaparandussüsteemide korrastamine ning investeering maasse kui põllumajandusliku tootmise põhilisse tootmisvahendisse. See on olnud peaesmärk ja kindlasti see nii ka jääb. Tööhõive ei ole siin peamine eesmärk. Kuid tööhõive kontekstis tasub võib-olla isegi rohkem äramärkimist hooldustööde meede, kus on tegemist puhastamise, niitmise, võsa raiumise ja muu sellisega, mille puhul on päris palju ka füüsilist käsitööd, mida alati ei ole võimalik mehhanismidega teha. Aga töökohtade täpset arvu ma küll ei oska teile öelda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Reps!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esimees! Hea minister! Mitte just väga ammu pöördusid põllumehed ja põllumajandustootjad teie poole maa olukorra ning maaparandussüsteemide hooldamise valusa teemaga, mille peale te meedia vahendusel vastasite, et te olete selle teema ja probleemiga kursis. Sealjuures oli kaks asja, mida te ka täna välja tõite: rahastamine ja omavahelised kokkulepped. Killustatus on tõepoolest probleem. Üks seadusmuudatuse algataja võib alati olla Vabariigi Valitsus, teine võib kindlasti olla Riigikogu. Kas Vabariigi Valitsus ja Põllumajandusministeerium on plaaninud mingit seadusmuudatust? Näiteks praegu me püüame võidelda erateede probleemiga. Juhul kui keegi pahatahtlikult ei soovi tegelda oma maa korrashoiuga või on ära unustanud, et tal on maad (ma olen isiklikult sellistega kokku puutunud), kas sellises olukorras võiks olla mingi lahendus, näiteks sundkohustus või eraomandist n-ö üleminek?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! See on hästi keeruliselt lahendatav probleem. Maaomanikud, kelle maad kuuluvad ühte maaparandussüsteemi, on väga erineva rahastamisvõime, suhtumise ja hoiakuga ning ka erinevate ambitsioonidega. On maaomanikke, kes ei kavanda oma maa aktiivset kasutamist, vaid hoiavad seda lihtsalt kui kinnisvara. Ega meil ei ole sellist head varianti, kuidas probleeme kiiresti lahendada. Seadus on olemas. Selle raames, ütleme nii, olukord aasta-aastalt teosammul paraneb, aga mitte piisavalt kiiresti. Praegu ei ole Põllumajandusministeeriumil küll ette valmistatud mingit head seaduseelnõu, mis lahendaks olukorra, mis on tekkinud maa-, omandi- ja põllumajandusreformi käigus üleminekul turumajanduslikele alustele. Nagu ma ütlesin, jääb see probleem ilmselt aastateks alles, sest ei ole mõeldav, et me saaksime seadusega väga jõuliselt sundkohustusi panna või hakata maaomanike suhtes sundvõrandamist rakendama. See ei oleks ilmselt õiglane. See ei oleks ka lahendus ja ma arvan, et see käiks Eesti riigile üle jõu. Nii et eelkõige võiks lahendused leida kehtivate seaduste raames, eelkõige positiivse motiveerimise ehk

nendesamade investeeringu- ja hooldusmeetmete olemasolu kaudu. Kui ühiselt taotletakse, siis on maksumaksja rahast võimalik abi saada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Rääkisite järelevalvefunktsiooni täitmise kohta. Äkki võite täpsustada, kui suur on see meeskond, kes praegu järelevalvega tegeleb?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Järelevalvet Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas teeb põhiliselt Põllumajandusamet. Meil on igas maakonnas olemas vastav osakond ja kuni eelmise aasta alguseni töötasid seal iseseisvad maaparandusbürood. Me liitsime maaparandusbürood ja taimetootangu inspeksiooni Põllumajandusametiks. Ma arvan, et perspektiivi silmas pidades oli see õige samm. Maakondadesse jäid need osakonnad alles. Maakonna suuruselt sõltuvalt töötab seal 2-3 kuni 7-8 inimest, kes tegelevad maaparandusküsimustega. Lisaks sellele on ka maavalitsustel teatud kohustus, mis on omaette eetilise probleem, kuna riiki esindavad maaparandusühistutes tavaliselt maavanemad oma maakonnas. Praegu on probleem selles, et maavalitsustel ei ole pädevust ja vahendeid, et n-ö riigi esindatust pädevalt ja kõikehõlmavalt ellu viia, aga samas on probleem ka selles, et kui seda teeb Põllumajandusministeerium, siis tekib huvide konflikt. Ühelt poolt on Põllumajandusministeerium riigi esindaja, teiselt poolt aga peab ta ise valvama selle maaparandusühistu järele, kus ta on osanik. Et hoida need funktsioonid lahus, on praegu selline olukord, kus teatud funktsioone täidab maavalitsus ja teatud funktsioone Põllumajandusministeerium. Kui me leiame tulevikus parema juriidilise lahenduse, siis me tahame selle olukorra lahendada nii, et kogu tegevuspädevus oleks Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra põllumajandusminister! Avan läbirääkimised. Palun kõnepulti kolleeg Kalev Kotkase!

Kalev Kotkas

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Lugupeetud ministrihärra! Arupärijatel oli hea meel teada saada, et tõstatatud probleem ei tule ministriumile üllatusena ning lahenduste otsimisega tegeldakse. Kokkuvõttes taandub ju kogu probleem rahale, täpsemalt öeldes, raha vähesusele. Kui raha on vähe, tuleb teha valikuid. Oluline on rõhutada, et maaparandussüsteemide hooldamine aitab n-ö teise ringi efektiivsena parandada maapiirkondade tööhõivet, julgustab põllumehi rohkem oma tootmisesse investeerima ja suurendab meie põllumeeste konkurentsivõimet tervikuna, mitte ainult sellel osal, kes toimetab kuivendatud maadel. Kuna probleem on ühine nii metsa- kui ka põllumaadel, peaks otsima ühiseid lahendusi. Hea oli kuulda, et nn ametkondadeüleused lahendused paari projekti näol on juba töös. Meil jääb üle ainult tänada ministrit sisukate vastuste eest. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kalev Kotkas! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

4. Arupärimine toiduainete hinna tõusu ja Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika kohta (nr 18)

Esimees Ene Ergma

Läheme viimase arupärimise juurde, milleks on Riigikogu liikmete Ester Tuiksoo, Inara Luigase, Vladimir Velmani, Priit Toobali, Marika Tuusi, Mailis Repsi, Aivar Riisalu, Mihhail Stalnuhhini, Valeri Korbi, Lauri Laasi, Enn Eesmaa, Eldar Efendijevi, Tarmo Tamme, Rainer Vakra, Viktor Vassiljevi ja Yana Toomi 18. mail s.a esitatud arupärimine toiduainete hinna tõusu ja Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika kohta. Palun kõnepulti kolleeg Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Austatud põllumajandusminister! Eestis toimunud hinnatõus on Euroopa Liidu liikmesriikide seas üks kiiremaid. Arupärijate arvates peaks valitsus võitluses hinnatõusuga kasutama peamiselt kahte instrumenti: toidukaupade käibemaksu alandamist ja 2014. aastal algaval uuel finantsperioodil Eestile õiglasemate ÜPP

tingimuste tagamist. Kõige vahetumalt on kohalike elanikega seotud toiduainete kallinemine. Valitsuse, aga eelkõige Põllumajandusministeeriumi ülesanne on soodustada kohalike elanike varustamist omamaise toiduga, sh kaitsta tarbijaid ebameeldivate turumoonutuste eest. See tähendab, et riik peab kaitsma oma elanikke turu ebamõistliku käitumise eest. Juba pikemat aega on Eestis toiduainete hinna tõus lineaarselt kasvanud. Põllumajandusministeeriumi ülesanne on kavandada põllumajandustoodete kaubanduspoliitikat.

Arupärijaid huvitab, kui tõhusalt Põllumajandusministeerium tegeleb kodumaisele toodangule mõistliku majandusliku positsiooni loomisega, kus on vaja leida mõistlik tasakaal tootja ja tarbija vahel. Euroopa Liidu ühine põllumajanduspoliitika paneb paika ühise tegutsemisraamistiku. Uus mitmeaastane finantsraamistik algab aastal 2014. Eeltöö tuleb teha ja uus kokkulepe liikmesriikide vahel ÜPP osas peab tulema lähima aasta jooksul. Eesti maaettevõtja ootab senisest võrdsemad positsioone. Paremad ja võrdsemad finantsingimused loovad Eesti tootjale võimalused olla konkurentsivõimeline nii sise- kui ka välisurul. Teatavasti on Vabariigi Valitsus pakunud kolmeastmelist otsetoetuste süsteemi: baastoetus, lisatoetus kõrgemate keskkonnalaaste standardite täitmise eest ja täiendav toetus ebasoodsamate looduslike tingimustega piirkondades. Riigid on pakunud baastoetuse aluseks erinevaid võimalusi.

Seoses eelnevaga on küsijatel seitse küsimust. Oleme tänulikud vastuste eest. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh, kolleeg Ester Tuiksoo! Palun härra ministri kõnepulti!

Helir-Valdor Seeder

Lugupeetud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Täna jälle arupärijaid esitatud küsimuste eest ja püüan vastata.

Esimene küsimus: "Mida on Vabariigi Valitsus mõelnud baastoetuse all ja kuidas seda arvestatakse?" Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika tuleviku arutelude aluseks on 18. novembril 2010 avalikustatud Euroopa Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele "Ühise põlluma-

janduspoliitika eesmärgid 2020. aastaks: toidu, loodusvarade ja territooriumiga seotud tulevikuprobleemide lahendamine". Seniste arutelude põhjal on baastoetus tulevase põllumajandusliku otsetoetuse põhiosa, mille aluseks peaks olema ühiskonna hinnang põllumajandustootja poolt ühiskonnale pakutavale teenusele ning selle tase peab olema võimalikult lähedane selle teenuse osutamiseks tehtavatele tegelikele kulutustele. Oluline on, et baastoetus oleks võimalikult võrdne, võrreldav ning selle arvutamise alused oleksid objektiivsed. Baastoetuse täpsem arvutusmetoodika ja sisu peaksid kujunema läbirääkimiste käigus.

Teine küsimus: "Komisjon on teinud ettepaneku, et dubleerimise vältimiseks on maaelu meetmed vaja planeerida koos teiste struktuurifondidega. Mida võib ühisplaneerimine tegelikult kaasa tuua maaelupoliitika meetmete säilimisele, kas maaelutoetused võivad seeläbi lahjeneda?" Euroopa Komisjon on oma teatises Euroopa Liidu eelarve, ühtekuuluvuspoliitika ja ühise põllumajanduspoliitika tuleviku kohta tulnud tõepoolest välja ideega, et Euroopa Liidu fondidele – Ühtekuuluvusfond, Euroopa Regionaalarengu Fond, Euroopa Sotsiaalfond, Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfond ja Euroopa Kalandusfond – võiks järgmisel programmiperioodil ette näha ühise strateegilise raamistiku. Selle raamistiku eesmärk on tugevdada eri poliitikate koostööd ja sidusust. Mis puudutab muret maaelu arengu meetmete säilimise ja lahjenemise pärast, siis võib küsijate rahustamiseks öelda, et Euroopa Liidu fondid praegusel kujul säilivad ja toimivad ka edaspidi eraldiseisvate rakenduskavade kaudu, mille vahel Euroopa Komisjoni sõnul vahendeid ümber suunata ei saa. Seega sõltub maaelu meetmete tõhusus eelkõige Euroopa Liidu eelarveläbirääkimistel saavutatavatest kokkulepetest. Meie omalt poolt oleme seisnud selle eest, et Euroopa Liidu tasandil nihkuks ühise põllumajanduspoliitika eelarve senisest enam just maaelu arengu samba suunas.

Kolmas küsimus: "Milliste riikidega on meil 2014+ finantsperioodi osas lähedased või samad positsioonid, kes on meie liitlased?" Kuivõrd arutelud finantsperioodi tuleviku üle alates 2014. aastast on üsna algusjärgus, ei ole enamik riike avaldanud põhimõtetest kaugeemale minevaid seisukohavõtte. Tõenäoliselt täpsustuvad positsioonid märkimisväärselt, kui

komisjon esitab seadusandlikke ettepanekuid. Tervikuna võib öelda, et Euroopa Komisjon on mitmed Eesti juba arutelude algfaasis pakutud ideed oma teatises kasutusele võtnud. Näiteks pärineb kihilise otsemakse mõte Eesti seisukohtadest. See puudutab ka seda baasmakset, mille kohta oli esimene küsimus. Selles mõttes võime näiteks ka komisjoni oma liitlaseks pidada. Meie kõige olulisemas seisukohas, mis käsitleb toetustasemetel ühtlustamist, on meie peamised toetajad need riigid, kellel on samuti keskmisest madalam otsetoetuste tase ja kelle otsetoetuste maksmise alus on ajalooline referentsperiood. Samas ei vaidlusta ka ülejäänud riigid üldiselt põhimõtet, et liikuda tuleb ühtlasemate otsetoetuste suunas, mis peaksid põhinema sarnastel alustel. Euroopa Liidus on küllaltki suur riikide blokk, kuhu kuulub ka Eesti, kes soovib keskenduda eelkõige innovatsiooni, konkurentsivõime suurendamise ja turule orienteerituse küsimustele. Seega võib öelda, et meie jaoks olulistest küsimustest on meil mitmeid liitlasi, ent lõpptulemus moodustub kompromissi leidmise teel erinevates tasakaaluotsingutes. Tegelikult on nii, et eri küsimustes on tekkinud erinevad koalitsioonid. Nagu ma ütlesin, otsetoetuste taseme puhul erinevad väga selgelt tinglikult uuteks ja vanadeks jaotatud liikmesriigid. Aga kui me räägime innovatsioonist, ÜPP muutmisest, turule orienteeritusest, siis siin moodustavad meie liitlasbloki nn liberaalsemad riigid: Taani, Holland, Rootsi, Inglismaa, Tšehhi. Teisel pool rindejoont on eelkõige Lõuna-Euroopa riigid, kes ei ole vähimalgi määral huvitatud ÜPP muutmisest ja tahaksid pigem praeguse olukorra säilimist. Need on Hispaania, Prantsusmaa, Portugal, Itaalia, Kreeka, ka Soome. Nii et on tekkinud niisugune jaotus, et eri küsimustes on erinevad koalitsioonid.

Neljas küsimus: "Millisel seisukohal on Põllumajandusminister toiduainete käibemaksu alandamise suhtes? Kas ollakse kinni eelduses, et põllumees paneb vabanenud käibemaksuosa kohe kasumisse ning tarbija jaoks sisuliselt hindade alandamist ei toimu?" Käibemaksu määra alandamise üks kindel tagajärg on riigieelarve laekumiste vähenemine. Kui senise 20% asemel oleks toidukaupade käibemaksu määr näiteks 5%, siis 2009. aasta jaemüügi mahtu arvestades väheneksid laekumised riigieelarvesse 120 miljoni euro ehk ligikaudu kahe

miljardi krooni võrra. Milliseks võib kujuneda mõju tarbijahindadele, seda on väga raske prognoosida. Suure tõenäosusega ei kaasne sellega hindade olulist langust kaugemas perspektiivis. Arvan, et tarbijahindade langetamine või ka põllumajandustootja abistamine käibemaksu alandamise teel on üks kallimaid ja ebapraktilisemaid abinõusid tarbija ja põllumajandustootja toetamiseks. Pigem oleks mõistlik need maksud käibemaksuna riigieelarvesse kokku korjata ja siis sihtotstarbeliselt toetustena välja maksta. Sel juhul saame olla kindlad, et abi jõuab just nimelt sihtmärgini, on selleks siis vähem kindlustatud elanikkond või põllumajandustootja. Tehes lihtsalt käibemaksusoodustuse, ei suuda me ju kindlaks teha, kuhu ja millises proportsioonis see raha tegelikult jäi – kas tootjale, toidutööstusele, hulgikaubandusele, jaekaubandusele või hoopis veel kellelegi teisele. Seda me teada ei saagi. See on küsimus ka Euroopa Liidu teistes liikmesriikides. Isiklikult olen veendunud, et kui meil on tõsine soov ja tahe tootjat ning tarbijat aidata, siis tuleks seda teha pigem sihtotstarbeliste toetustega, kogudes selle raha kokku, mitte sellise maksusoodustusega, mida on keeruline administreerida ja mille puhul suureneb maksupetuste oht.

Viies küsimus: "Kas Eesti madalamad otsetoetused võrreldes vanade Euroopa Liidu liikmesriikidega võisid kajastada ka Eesti toiduainete kiiremas hinnatõus?" Peamised põhjused, miks toiduhinnad tõusevad, on praegu järgmised. Esiteks, nõudluse kasv maailmaturul, Eesti jaoks väga soodne ekspordikonjunktuur. 2010. aastal kasvas põllumajandustoodete eksport 2009. aastaga võrreldes 27%. Käesoleva aasta jaanuaris ja veebruaris oli kasv aastataguse ajaga võrreldes isegi ligikaudu 40%. Teiseks, kindlasti sisendite, eeskätt energia ja toornafta hindade tõus. Toornafta oli maailmaturul sel aastal 44% kallim kui eelmise aasta aprillis. Maisi hind on eelmise aastaga võrreldes tõusnud üle 80%. Nii et tooraine ja sisendite hinna tõus on olnud kindlasti üks jõuline põhjus. Kolmandaks, toidutoorme kasutamine bioenergia tootmiseks Euroopa Liidu liikmesriikides. Nagu me teame, on Euroopa Liit võtnud kohustuse suurendada taastuvate energiaallikate tootmist, mis avaldab kindlasti mõju toiduainete hindadele. Neljandaks, möödunud aasta ebasoodne ilmastik maailma eri

regioonides on kindlasti olnud üks hindade tõusmise põhjus. Võib oletada, et olulised on ka võimalikud spekulatsioonid turgudel, millest on räägitud ja mille mõju on väga raske hinnata, kuid nende mõju on kindlasti olemas. Me võisime seda tunnetada mingil määral hiljuti ju ka Eestis, kui müüki paisati Euroopa Liidu reservid, mille ostsid ära vahendajad, kes omalt poolt lisasid hinda juurde ja müüsid need reservid siis edasi tegelikele tootjatele. Otsetoetuste mõju toiduainete hinna tõusule on olemasolevate andmete põhjal võimalik hinnata siiski vaid kaudselt. Oleme analüüsinud tootjahindu erineva toetustasemega liikmesriikides, esmatööraine osa toidukauba jaehinnas, põllumajandustootja teenitud tulu struktuuri, toetuste ja turult saadava tulu osakaalu. Kokkuvõttes võib öelda, et nii riigisiseseid kui ka rahvusvahelisi tegureid, mis mõjutavad toiduainete jaehinna muutusi, on väga palju ja igal neist on oma tähtsus üldises muutuses. Siiski on raske olemasolevate andmete põhjal kindlata, et otsetoetuste tase oleks nende tegurite hulgas määrava tähtsusega.

Kuues küsimus käsitleb seda, kui tõenäoline on toetustasemete suurem võrdsus järgmisel finantsperioodil ja kas pigem vähendatakse vanade liikmesriikide toetusi või suurendatakse meie omi. Arvestades nii liikmesriikidevahelisi kui ka liikmesriikide sees eksisteerivaid regionaalseid erinevusi toetustasemetes, võib arvata, et täieliku võrdsustumiseni jõudmine järgmise finantsperioodi jooksul on ebatõenäoline. Samas on mitmed liikmesriigid väljendanud arusaama, et erinevusi tuleks vähendada. Ka Euroopa Komisjon on väljendanud seisukohta, et madalama toetustasemega liikmesriikide toetuste kogusummat tuleks suurendada ning seda tuleks teha kõrgeima toetustasemega liikmesriikide toetussummade vähendamise arvel. Seega on tõenäoline, et muudatusi toetustasemetes on oodata nii kõrgema kui ka madalama toetustasemega riikides. Võrdsustamine saab toimuda ainult ümberjagamise teel, mitte raha lisamise kaudu. See teeb kokkulepeteni jõudmise äärmiselt keeruliseks. Seni on suuremad reformid Euroopa Liidu ühises põllumajanduspoliitikas viidud ellu lisaraha eraldamise kaudu, seekord tuleb seda teha ümberjagamise teel. See teeb selle hästi keeruliseks.

Viimases küsimuses tuntakse huvi, kuidas on Põllumajandusministeerium fikseerinud talude staatuse ja mida tehakse nende heaks järgmisel finantsperioodil. Tuntakse huvi, kas on oodata lisameetmeid maaelu elavdamiseks. Äriseadustiku § 4 sätestab ettevõtja tegevusala kaudu talupidaja mõiste, mille kohaselt on talupidaja ettevõtja, kelle vähemalt üks tegevusala kuulub põllumajandussaaduste tootmise alla ja kes selleks otstarbeks kasutab omaniku, kasutusvaldaja või rentnikuna talu. Samas ei määra äriseadustik kindlaks, mis liiki ettevõtjana – äriühingu või FIE-na – peaks talupidaja tegutsema. Toetuste taotlemise seisukohalt määravad eelkõige Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seadus ning maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seadus ning nende alusel kehtestatud õigusaktid kindlaks isikute ringi, kellel on õigus taotleda nimetatud seadustes sätestatud toetusi. Siinjuures tuleb märkida, et üldjuhul ei ole oluline taotleja õiguslik staatus ehk see, mis liiki ettevõtjana taotleja tegutseb. Küll aga on ÜPP teatisest võimalik välja lugeda teatud rõhuasetusi. Talude seisukohast võib siit leida mitmeid positiivseid suundumusi. Näiteks arutletakse selle üle, et väiketalunikel tuleks otsetoetuste saamine lihtsamaks muuta. Meie omalt poolt oleme väljendanud seisukohta, et taludel on suurte äriühingute kõrval oluline roll maaelu tasakaalu säilitamisel. Meie arvates ei peaks toetusabinõude rakendamisel lähtealuseks olema põllumajandustootja suurus – maakasutus, loomade arv või muu selline –, vaid tootmise organiseerimise iseloom. Talunik, kes elab oma tootmisettevõtte territooriumil ning kasutab põhiliselt peretööjõudu, vajab teistsugust käsitlust kui põhiliselt palgatöölle rajatud tootmisettevõtte. Seetõttu peame vajalikuks kindlaks määrata talude staatus ning neile mõeldud toetusabinõud teistest eristada. Võin kinnitada, et järgmisel eelarveperioodil me tahame kindlasti jätkata kõiki spetsiifiliselt taludele mõeldud toetusmeetmeid, on see siis noortaluniku meede, asendustaluniku meede või mis tahes teine meede. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud põllumajandusminister! Teile on päris palju küsimusi. Alustame kolleeg Kadri Simsonist.

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud põllumajandusminister! Ma tahan täpsustada teie seisukohta toiduainete käibemaksu kohta. Hoolimata sellest, et väga paljudes Euroopa Liidu riikides kehtib toiduainete käibemaksu erand, peate teie seda ebaotstarbekaks. Oma vastuses ütlesite, et mõttekam oleks raha kokku koguda ja siis see otsetoetustena välja jagada. Eestis, nagu me teame, tõsteti kaks aastat tagasi kõigi kaupade käibemaksu 2%. Kas te oskate öelda, kui palju selle kahe aasta jooksul on riik saanud eelarvesse lisaks toiduainete käibemaksu ja kuhu see raha on läinud? Minu teada ei ole ükski otsetoetus selle aja jooksul kasvanud.

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Ma peast ei oska teile küll öelda, kui palju see 2%-line käibemaksutõus toiduainete käibe pealt riigieelarvesse lisaraha tõi. Aga ÜPP toetused lähiminevikus ja käibemaksu tõstmine ei ole omavahel üksüheselt seotavad. Euroopa Liidus on kehtestatud väga selged reeglid, mida tohib teha ja mida mitte. Ka riigisisese *top-up*'i maksmine reguleeriti Euroopa Liiduga liitumisel. Siin ei ole meil võimalusi põllumajandustootjat piiramatult toetada. Jah, me oleme kärpe-eelarve oludes möödunud aastatel *top-up*'i kärpinud, aga võin teile kinnitada, et näiteks järgmise aasta eelarves kavandame seda täismahus maksta. Otseselt ma neid asju omavahel ei seoks. Küll aga tahan kinnitada, et olen veendunud, et põllumeeste ja tarbijate toetamine sellise maksusoodustusega on üks kõige ebaefektiivsemaid lahendusi. Miks seda mitmes Euroopa Liidu riigis tehtud on, sellel on väga erinevaid põhjusi. Enamasti, kui te vaatate, on seda ikka rakendatud valimiste eel. Ma usun, et seegi annab selge hinnangu, miks seda tehakse. Maksusoodustust on väga lihtne valimiste eel maha müüa ja see on kindlasti populaarne, aga see ei ole väga efektiivne. Kui me vaatame toiduainete käibemaksu ja hindu Euroopa Liidu liikmesriikides, siis näeme, et siin ei ole sellist korrelatsiooni, et kus on madalam käibemaks, seal on ka madalamad toiduainete hinnad. Me ei saa ennast võrrelda ka soomlastega, kes on lähiminevikus teinud päris mitmeid otsuseid: kord on nad alandanud toiduainete käibemaksu, siis tõstnud, kord on nad kehtestanud suhkrumaksu, siis tühistanud ja nüüd on nad jälle suhkrumaksu kehtestanud.

Me ei ole soomlastega võrreldavad, sest erinevalt Eestist kuuluvad Soomes nii toiduainetööstus kui ka märkimisväärne osa kaubandusest põllumajandustootjatele. Kui seal see soodustus tehakse, siis on teada, et põllumajandustootja saab igal juhul sellest soodustusest oma osa, sest ta võtab selle raha välja kas kaubanduses või toiduainetööstuses, sest ta on ju kogu selle keti omanik. Eestis on põllumajandustootja eraldi, toiduainetööstus eraldi ja kaubandus eraldi. Siin ei kuulu ei toiduainetööstus ega kaubandus tavaliselt ühistute kaudu põllumajandustootjatele ja seda efekti sellisel kujul ei teki. Soomlaste olukord on teine. Ma arvan, et igas liikmesriigis on oma erinevused. Eesti oludes seda sellisel kujul rakendada kindlasti mõistlik ei ole.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Ma küsin tavatarbija seisukohalt. Kui sa lähed poodi ja satud juurviljaosakonda, siis näed, et Eesti põllumajandustoodang on kaks korda, mõnikord ka kolm korda kallim kui mujalt toodud juurvili. See muidugi kitsendab Eesti toodangu turuosa ja piirab ka ekspordivõimalusi. Õelge, palun, kas on kavas midagi teha, et Eesti põllumajandustoodang oleks baashinnalt konkurentsivõimelisem.

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Jah, loomulikult on. Eks meie põllumajanduspoliitika ja maaelu arengukava oma meetmetega olegi selleks mõeldud, et suurendada Eesti põllumajandussektori konkurentsivõimet. Aga miks see nii on, et Eesti köögiviljad on tihti kallimad kui sissetoodavad välismaised viljad? Kõigepealt, objektiivselt võttes ongi päris mitme kultuuri kasvatamine Eestis kallim, tulenevalt meie kliimast. Aga teine põhjus on kindlasti see, millest on väga palju räägitud, et Euroopa Liidu põllumajandustoetuste tasemed on väga erinevad. Eesti põllumehe toetuste tase on mitu korda madalam kui Lääne-Euroopa riikide põllumajandustootjatel. Meie üks selge eesmärk ja soov on nende toetustasemete võrdsustamine. Kolmandaks peab tunnustama, et kehtivas maaelu arengukavas ei ole spetsiaalset meedet näiteks köö-

giviljasektori toetamiseks. Köögiviljakasvatajatel on võimalik teiste meetmete alt küll toetust taotleda, kuid spetsiaalselt sellele sektorile mõeldud erimeedet meil ei ole. Me oleme aru saanud, et järgmiseks eelarveperioodiks me peame kindlasti välja töötama eraldi meetme nii köögiviljakasvatajatele kui ka katmikalal tegutsevatele põllumajandustootjatele. See oleks mõistlik ja õiglane.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus!

Marika Tuus

Aitäh! Austatud minister! Te ütlesite, et kui valitsusel oleks soov ja tahe hinnatõusu ohjeldada, siis tuleks teha seda ja teist. Kas valitsusel on olnud soovi ja tahet hinnatõusu piirata ning kas sellest teemast on ka valitsuse istungitel juttu olnud? Me teame, et peaminister on siin saalis öelnud, et seda nagu ei tahetagi teha.

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Valitsus on korduvalt arutanud ja ma ütlesin, et pidevalt arutab teemasid, mis on seotud kas maksude või hindadega, olgu need siis kõrged toormete hinnad, sisendite hinnad või mis tahes muud hinnad. Sellest ei ole valitsus saanud ei üle ega ümber. Aga mis puudutab hindade ohjeldamist, siis see väljub suuresti valitsuse pädevusest. Need on ikkagi üldisemad protsessid, mis tulenevad olukorrast maailmajanduses ja maailmaturul. Eesti oma tootmismahdade ja turuga on niivõrd väike, et me erilist mõju sellele protsessile ei avalda. Samuti ei avalda me oma maksu- või eelarvepoliitikaga jõulist mõju hindadele. Hinnad kujunevad ikkagi vabas konkurentsisis. Parim, mida me teha saame, on see, et me ei ela üle jõu, et me püüame, kui vähegi võimalik, hoida eelarvet tasakaalus ja mitte võtta üle jõu käivaid laene. Me näeme ka teiste Euroopa Liidu liikmesriikide pealt, milleni selline poliitika kaugemas perspektiivis võib viia. Selles mõttes on meie võimalused küll piiratud. Valitsus ei ole arutanud seda, et hakata kehtestama administratiivseid hindu. Kui rääkida toiduainetest, siis oleme toetuspoliitikaga, maaelu arengukava kaudu nii palju kui võimalik toetanud põllumajandustootjaid, et nad oleksid võimelised ostma toormeid ja kütust ning põllule minema. Oleme paindlikult ka Maaelu

Edendamise Sihtasutuse kaudu püüdnud võimaldada kas kevadkülvilaene krediidi näol või ka tagatisi. Oleme selliste meetmetega püüdnud ettevõtjaid-tootjaid abistada. Aga administratiivset hindade reguleerimist valitsus tõesti arutanud ei ole.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Austatud härra minister! Hiljuti käisin Peipsi ääres. Kohalikud talupidajad unistavad, et kunagi avaneks nende kurkidele ja sibulatele taas Venemaa turg, kuna nad ei saa praegu oma saagist lahti. Kui ma lähen Tallinnas poodi, siis näen, et Luunja kurk on mitu korda kallim kui Brasiilia mango. Kuidas see asi üldse kujuneb, et ühest küljest meil justkui on kurke ja sibulaid, teisest küljest on need muutunud meie poodides luksuskaubaks?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Ma eelmisele küsimusele vastates lühidalt rääkisin, mis on need põhjused, et meie köögivili on tihtipeale kallim. Me saame Eestis kurki kasvatada ainult hooajati või kasvuhoo-nes, mis on tunduvalt kallim sellest, kui kasvatada kurki seal, kus on soojem kliima, nii et seda ei pea tegema kasvuhoo-nes, ja kus kasvatamise aeg on tunduvalt pikem. Aga mis puudutab Venemaa turu avanemist, siis loomulikult oleks see väga vajalik ja ahvatlev. Üldiselt võib öelda, et nii head kauplemist Venemaaga, kui on olnud viimase aasta-poolteise jooksul, ei ole Eesti toiduainesektoril olnud alates taasiseseisvumisest 1991. aastal. Nii suurt toiduainete kaubavahetust, kui on olnud aastail 2010–2011, ei ole kunagi varem olnud. Aga te küsisite köögivilja kohta. Näiteks viimaste sündmuste taustal, pidades silmas nn Hispaania kurke, on Venemaa keelanud köögivilja sisseveo kogu Euroopa Liidust. Umbes 25% Euroopa Liidus toodetud köögiviljast eksporditi Venemaale. See on tugev tagasilöökk Euroopa Liidu köögiviljakasvatajatele. Venemaa reageering on minu arvates täiesti ebaadekvaatne ja põhjendamatu. See mõju on lähiaegadel meil ilmselt tunnetatav. Kui Euroopa Liidu köögiviljakasvatajatel kaob Venemaa turg ära, küllap siis see köögivili otsib endale

turgu mujal, sh Euroopa Liidu sees. See peaks viima hindu allapoole. Nii et loodame, et selles tootjate jaoks kehtivas olukorras on midagi positiivset tarbijate jaoks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Aitäh, proua juhataja! Austatud minister! Arupärijate küsimustele vastates te ütlesite, et otsetoetuste mõju lõpphinnale on toidukaupade puhul väga raske hinnata. Nüüd te ütlesite, et kõrgeid köögiviljahindu saab kompenseerida toetuste abil. Siin tekkis nüüd väike vastuolu. Äkki tahate seda täpsemalt selgitada, et kuulajad saaksid paremini aru?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Ma püüan täpselt korrata, mida ma ütlesin. Ka küsijad küsisid, milline oli hinnatõusu puhul otsetoetuste mõju, mitte aga mõju kohta hindade üldisele kujunemisele. Viimaste aastate kiire hinnatõus on Eestis olnud võibolla suurem kui mitmes teises Euroopa Liidu liikmesriigis. Küsiti, milline on selle mõju ja seos otsetoetustega. Siin on seost väga raske leida, sest otsetoetused, nagu te ilmselt ka ise seda teate, on aasta-aastalt kasvanud. See on meil Euroopa Liiduga kokku lepitud. Ka veel järgmisel aastal need selle aastaga võrreldes kasvavad. Nii et põllumajanduse otsetoetused, mida me Euroopa Liidust saame, on järjest suurenenud. Siin mingit vähenemist olnud ei ole, välja arvatud riigi juurdemakse, mis on kõikunud. Otsetoetuste mõju hinnatõusule on väga raske hinnata. Kuid mõju põllumajanduse üldisele olukorrale ja hinnatasemele on küll olemas, seda ma julgen väita. See, et meie põllumees saab palju vähem toetusi kui Lääne-Euroopa põllumees, teeb meie põllumajandustootja olukorra raskemaks ja mõjutab kindlasti ka hindu, kuid mõju hindade kõikumisele on mul küll väga raske hinnata.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Enn Eesmaa!

Enn Eesmaa

Suur aitäh, austatud juhataja! Hea minister! Ma hakkan peale pisut kaugemalt ja siis tulen põhiteema juurde. Paar päeva tagasi nägin te-

lesaadet, kus väideti, et nisu on viimase saja aasta jooksul läinud üle 30% radioaktiivsemaks. Ei olnud toodud võrdlusandmeid, kui radioaktiivne see oli eelmise sajandi alguses ja kui radioaktiivne see praegu täpselt on, aga see väide jäi üsna teravalt meelde. Minu küsimus ja teemaarendus on see: kas sa oled teadlik, milline on Eesti nisu olukord sellest aspektist vaadates? Kas Euroopa Liidu põllumajandusministrid ka selliseid asju arutavad? Tagasi tulles Eesti juurde: kui maailmas on see olukord nigelavõitu, äkki on Eestil võimalik siit n-ö kasu lõigata, juhul kui meie nisu on puhas?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Mul ei ole võimalik võrrelda Eesti praegust olukorda saja aasta taguse ajaga, ei toidu radiatsioonitaseme seisukohalt võttes või ka üldse toidu saastatusest rääkides. Kas need meetodikad ongi täpselt võrreldavad ja kas meil sellist aegrida on, seda ma ei oska teile praegu öelda. Küll aga on toiduohutus üks kõige olulisemaid Euroopa Liidu põllumajanduspoliitika osi. Nagu me viimastel nädalatel oleme näinud, on see põhjendatult väga oluline. Tuletame meelde, et alles hiljuti oli Saksamaal suur skandaal dioksiiniga saastatuse tõttu. Selliseid juhtumeid on ikka ja jälle olnud, hoolimata sellest, et reeglid on väga ranged ja piiriülesed ning kehtivad kogu Euroopa Liidus ühtemoodi. See on hästi oluline. Ma arvan, et üks vastureaktsioon tänapäeva intensiivsele tootmisele ongi see nn ökoloogilise ehk mahe toidu tootmine, mis on tõesti üks Eesti võimalusi ja mitte ainult Eesti, vaid kõigi nende piirkondade võimalusi, kus ei tegelda nii intensiivse tootmisega kui Lääne-Euroopa hea põllumajandusmaaga piirkondades. Ma arvan, et Eesti üks kasutamata potentsiaale on ökoloogiline ja mahetootmine piirkondades, kus mulviljakus kõige parem ei ole, kuid me saaksime seal kasvatada heintaimi, väärindades seda liha või piima kaudu ning tehes seda ökoloogiliselt ja mahedalt. Need suunad Eestis praegu kiiresti arenevad: lammaste ja lihavesiste arv kasvab, üldse maheloomade arv tervikuna kasvab, ka mahetootmise pinnad kasvavad. Me peame siin veidi kohendama riigi poliitikat, et mahetoetuste eesmärk oleks rohkem mahetoetandangu saamine, mitte ainult mahepõllumajanduse viljelemine. Siin on väga suur vahe. Seda

me järgmisel Euroopa Liidu finantsperioodil kindlasti teeme.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Härra minister! Riigikogus kütab kirgi selline seaduseelnõu nagu koduomanike maamaksust vabastamise seaduse eelnõu. Selle seaduse jõustumine läheks riigile maksma ca 300 miljonit krooni. Kas te ministrina võite kinnitada, et seda lubadust ei tule kinni maksta põllumeestel, kui tõstetakse maa maksustamise protsenti või tehakse korraline hindamine? Kas põllumees ei pea seda lubadust kinni maksma?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Ma loodan, et ei pea, sest maa hinnataseme kujundamine on kohalike omavalitsuste pädevuses. Ma ei tea, mida üks või teine kohalik omavalitsus on lähitulevikuks planeerinud oma tulubaasi seoses maamaksuga, kuid olen kindel, et seda ei tehta nii, et läbi mõtlemata ja mehaaniliselt pannakse ühe tululiigi kadumist kinni maksma teised maksumaksjad. Valitsus, koalitsioon ja ma usun, et ka Riigikogu kindlasti arutab seda, kuidas on võimalik ja kõige õigem hüvitada kohalikele omavalitsustele nende vähenev tulubaas. Ma arvan, et kui Eesti riigi majanduslik olukord paraneb, siis kindlasti kohalikele omavalitsustele see vähenemine samm-sammult hüvitatakse ja hüvitatakse ka need kärped, mis eelarvete koostamise ajal tehti ning millega kohalike omavalitsuste tulubaasi kärbiti. Ma arvan, et see on mõistlik tee. Iseenesest on elamumaa maksust vabastamine väga õige ja põhjendatud samm. Tuleb ainult see seadus sellisena vastu võtta, et see toimiks ja seal oleks võimalikult vähe auke, mis võimaldaksid ära kasutada mingisuguseid muid variante. Ma usun, et selle nimel peaksid nii koalitsioon kui ka opositsioon koostööd tegema ja valitsusest parlamenti saadetud eelnõu edasi arendama ning paremaks muutma nii palju kui võimalik. Aga idee ja eesmärk on minu arvates väga õiged. Me näeme, et eelkõige Eesti noored pered on need, kes kannatavad eluasemekulude koormuse all. Sellega on kindlasti seotud iibeküsimus ja paljud muud küsimused. Nii et üldiselt on see

õige. Ma ei ole üldse nõus nende hinnangutega, et selle maksuvabastuse tagajärjel elumaa turg kuidagi kokku kuivab ja maa hind tõuseb. Vastupidi, mina arvan, et kui elumaa maksustatakse vähem või elumaa üldse maks ära kaotatakse, siis muutub elumaa odavamaks. See turg muutub elavamaks, see raha jääb inimestele kätte, nad saavad seda kasutada eluaseme soetamiseks. Nii paranevad ka noorte perede ja teiste perede võimalused endale eluaset muretseda või seda edasi arendada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud minister! Kolmapäeval, 8. juunil on Riigikogus kinnisasja omandamise kitsendamise seaduse eelnõu esimene lugemine. Selle eelnõuga teatakse välismaalastel ära kaotada maa ostmise piirangud. Kas te olete analüüsinud, kas ja kuidas see samm mõjutab toiduainete hindu, ja kui ei ole analüüsinud, siis miks?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Sellest me saame kolmapäeval pike-malt rääkida. Ei, see samm kindlasti ei mõjuta vähimalgi määral toiduainete hindu. Sellepärast, et juba pikka aega, alates 1996. aastast on välismaalastel olnud võimalus Eestis vabalt põllu- ja metsamaad omandada. Siin on olnud teatud bürokraatlikud takistused, kuid ei ole olnud sisulisi takistusi. Välismaalased, nii füüsilised isikud kui ka juriidilised isikud on Eestis selle aja jooksul maad omandanud. Ma arvan, et kolmapäeval lugemisele tulev seaduseelnõu seda turgu kuidagi ei mõjuta ja samuti ei mõjuta see toiduainete hindu. Aga tahan öelda, et selle eelnõu eesmärk ei ole mitte kinnisvara piirangute kaotamine, vaid sellel on laias laastus kaks suurt eesmärki. Üks eesmärk on OECD ja Euroopa Liidu liikmesriikide ning Eesti kodanike ja juriidiliste isikute võimaluste võrdsustamine. Teine eesmärk on kinnisasja omandamise kitsendamise seaduse piirangute laiendamine riigimaa müügile. Praegu riigimaa müügi puhul nende piirangutega arvestama ei pea. Valitsuse ettepanek on muuta need nõuded rangemaks ja laiendada neid kitsendusi kogu riigimaa müügile. Nii et see seadus pigem

ahendab välismaalaste võimalusi, mitte ei suurenda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Nimetasite põhilised faktorid, mis mõjuvad toiduainete hinna tõusule: maailmaturg, nafta hind, ebasoodne ilmastik jne. Austatud minister, tahan teada teie arvamust. Võib-olla meie väikesel riigil, ütleme ausalt, ei olegi üldse võimalust osaleda toiduainete hindade taseme formeerimisel.

Helir-Valdor Seeder

Ma ei saanud küsimuse lõpust hästi aru. Kas meil on võimalik toiduainete hindade taseme reguleerimist mõjutada? Jah, peab tunnistama, et ega meil ei ole võimalik toiduainete hindu otseselt reguleerida, need kujunevad ikkagi vabas konkurentsisis. Nagu ma ütlesin, Eesti turg on väike, ka oma eelarve- ja maksupoliitikaga ei suuda me kuidagi toiduainete hindu mõjutada. Ainus, mida me teha saame, on suurendada konkurentsivõimet ning tõsta nii palju kui võimalik eestlaste elatustaset töökohtade loomise ja ettevõtluse arendamise abil, et eestlaste ostuvõime kasvaks ja nii oleks see toit, mis meil müüakse, taskukohane. See on see poliitika, millega me peame tegelema ja mida me saame mingil määral teha, kuid otseselt hindu mõjutada, ma arvan, me ei saa.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra põllumajandusminister! Avan läbirääkimised ja kutsun kõnepulti kolleeg Marika Tuusi.

Marika Tuus

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Head kolleegid! Alati, kui siin saalis hinnatõusudest juttu on, räägitakse sellest, et hinnatõusud tulevad kuskilt väljastpoolt: meid mõjutavad jõukad riigid, Venemaal on üleujutused ja Hiinas on suurenenud piima tarbimine. On olemas aga ka siinsed põhjused, millest me rääkida ei taha. Millises olukorras me tegelikult elame ja milline on meie elatustase? Selle teemaga minister oma sõnavõtted just lõpetas. Eestis on väga suur hulk vaesunud inimesi,

kes peavad piirduma minimaalse tarbimisega või on tarbimisest täiesti välja lülitatud. Palgad on ikka külmutatud, tööpuudus on suur, reaalpalk, mis ju näitabki tarbija ostujõudu, väheneb juba üheksandat kvartalit järjest. Paradoks on see, et kuigi nõudlust kaupade ja teenuste järele ei ole, hinnad ikkagi tõusevad. Need tõusevad juba mitmendat kuud järjest rohkem kui üheski teises Euroopa riigis. Hindade kogutõusust rohkem kui poole, nagu me teame, annab toidu ja mitteamkohoolsete jookide kallinemine. Pole kellelegi uudis, et näiteks mõne vorstisordi hind on tõusnud peaaegu 100%, et kartul, kohv ja suhkur on meil praegu kallimad kui mitmes teises riigis. Eesti toiduainetööstus sai, muide, eelmise aasta neljandas kvartalis suurima kasumi aegade jooksul ning jaekaubanduses kerkis juurdehindlus rekordtasemele. On selge, et euro tulek võimaldas kaupmeestel hindu tõsta mitme lainena.

Samas on hinnatõusude üks põhipõhjus olnud siiski valitsuse majanduspoliitilised otsused. Me teame, et aktsiiside ja käibemaksu ohjeldamatu tõstmisega on riigieelarve küll tasakaalus hoitud, ent just see on põhjustanud meil suure hinnaralli. Mootorikütuse ja elektriaktsiisi tõstmise tagajärjel loodi olukord, kus kaupade hindu pidid tõstma peaaegu kõik ettevõtjad, kes kasutasid elektrit ja mootorikütust. Me oleme kütuseturul jõudnud olukorda, kus üle 50% kütuse hinnast moodustavad aktsiis ja käibemaks. Seega, rohkem kui poole sellest, mida inimesed kulutavad oma elu käigushoidmiseks ja majandustegevuse arendamiseks, võtab valitsus ära.

Käibemaksu tõstmine 18%-lt 20%-le kandus loomulikult üle otseseks hinnatõusuks. Toiduainete käibemaks Eestis, nagu siin on tänagi mitmeti juttu olnud, on Euroopa riikide seas üks kõrgeimaid. Vaid Eesti, Bulgaaria, Taani ja Leedu pole toiduainete käibemaksu langetanud. Meie oleme seda tõstnud. Teistes riikides on toiduainete käibemaks keskmiselt 10%, Suurbritannias koguni 0%. Toiduainete käibemaksu peetakse näiteks Suurbritannias tagurlikuks ja nimetatakse seda elusolemise maksustamiseks. Kuigi see maks tooks ka Suurbritannia riigikassasse miljardeid naelu, on sellest siiski loobutud, ikka selleks, et mitte haavata vähekindlustatud inimesi ja talunikke. Meie paneme aga täie rauaga.

Mäletame, et enne valimisi räägiti väga palju, et Konkurentsiamet uurib mitmesuguseid kartellikokkuleppeid. Peale valimisi on kõik see peatunud. Peaminister ja rahandusminister ütlevad siin saalis otse välja, et nemad ei saa hinnatõusu ohjeldada, et see polegi valitsuse asi ning et nad ei tahagi seda. Ometi me saaksime seda teha just nimelt nende maksupoliitiliste otsustega, aga nagu minister tänagi ütles: kui me toidu käibemaksu vähendaksime, siis väheneksid laekumised riigieelarvesse kahe miljardi krooni võrra. Järelikult me seda teha ei tahagi. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun kõnetooli kolleeg Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Austatud juhataja! Head kolleegid! Austatud minister! Mulle väga meeldis ministri aus vastus viimasele küsimusele, et tegelikult ei saagi hinnatõusu ohjeldada ega seda leevendada. Tõepoolest, me tahame muidugi hästi kiiresti rikkaks saada, see on valitsuse poliitika, aga kahjuks me soovime kiiresti rikastuda oma inimeste, oma tarbijate arvel.

Nii et midagi ei ole teha, vastused küsimustele olid ilusad ja poliitilised, aga tõde tuli lõpuks ikkagi välja. Mis seal ikka, tulebki siis see teadmiseks võtta, selle järgi elada ja käituda ning loomulikult ka pingutada. Kahju on ainult meie inimestest, kes on juba päris eakad ja elavad pensionist, mis on kaunis väike. Mind isiklikult ehmatas ükskord see, kui üks mulle lähedane pensionär küsis, kas ma tean, kui suur on tema pension eurodes. Tõepoolest, see on kaunis väike ja neid inimesi on palju, kes sellist pensioni saavad. Aga maapiirkondades ongi memm ja maja ning kui see memm ära kaob, siis niisugustes tingimustes noored pered sinna enam elama ei lähe, vaid lähevad piiri taha, kus on vääriline sissetulek. Sellest on hästi kahju, sest siis nad maksavad makse juba teisele riigile. Nii et suur tänu, härra minister, vastamast, aga paneme ikkagi valitsusele südamele, et me ei saa niisuguse tempoga hindu tõsta ja oma inimeste arvel vägisi rikkaks saada. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

5. Vaba mikrofoni

Esimees Ene Ergma

Palun esinemiseks vabas mikrofonis registreeruda peale haamrilööki! Palun, kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Eesti on koduomanike ühiskond. Ametlik võim peab soodustama kodu omamist. Need loosungid on pärit praegu Riigikogu menetluses olevast IRL-i seaduseelnõust, millega tahetakse koduomanike maamaksu vähendada. Kaks erakonda – Isamaaliit ja Res Publica – soovivad jätta ühiskonnale muljet, et nad hoolivad Eesti perest ja Eesti kodust, kuid mina neid erakondi ei usu. Sellepärast, et just Isamaaliit, praegune IRL, on varem oma seadustega jätnud tuhandeid eestlasi ilma õigusest kodule, nad on tuhandeid eestlasi kodust välja ajanud.

IRL on toime pannud uusküüditamise omaenda rahva kallal. Omandireformi käigus kaotas oma senise kodu umbes 100 000 inimest. Mart Laari esimese valitsuse ajal loodi isegi reformiministri koht. Selleks ministriks sai Liia Hänni. Siis võttis omandireform kohutavad mõõtmised. Omanike ring muudeti nii laiaks, et enam laiemaks seda teha ei saanudki. Siis hakati üürnikke Eestis käsitlema kui loomi. Ma ei liialda. Kui Stalin saatis eestlased loomavagunites Siberisse, siis just eestlased ise küüditasid omaenda rahvuskaaslasi nende kodudest välja kui loomi, otse tänavale ja isegi talveilmaga. Kassid-koerad visati järele. Oli hulk juhtumeid, kui vananimene jäigi esimeseks ööks kuuse alla, alles järgmisel päeval viisid sugulased või tuttavad ta kuhugi suvilasse või maale. Ma ei liialda, olen ise ajakirjanikuna selliseid juhtumeid vaatamas käinud, need teemad üles võtnud ning neist ajalehes või telekraanil rääkinud.

Kui eelmisel nädalal tulid rahvuslased välja nõudega kõik stalinlikule küüditamisele kaasaaitajad üles leida ja kohtu alla anda, siis üürnikud ühinevad selle ettepanekuga. Kuid me lisame, et tuleks vastutusele võtta ka Eesti omandireformi kõige julmemad elluvijad.

17. septembril 1997 esines sellesamas kõnetoolis, kus seisan praegu mina, Mart Siimanni valitsuse majandusminister professor Jaak Leimann ja pakkus juba siis välja sundüürnike kannatuste ja kodu kaotamise rahalise hüvitamise riigieelarvest. "Võtame nii, et 100 000 on neid inimesi, kes elasid tagastatavates majades ja ei saanud EVP-dega oma korterit erastada," ütles minister Leimann alasti tõe siitsamast kõnepuldist Riigikogule välja. Kahjuks ei jõudnud see valitsus kavandatut ellu viia, sest 25. märtsil 1999 tuli võimule Mart Laari teine valitsus, kes üürnike õigusest kodule enam kuuldagi ei tahtnud. Üürnikelt röövitud kodude eest pole tänaseni ükski Eesti valitsus ega ükski endine minister, rääkimata praegustest, vabandust palunud.

Vist vähesed siin saalis mäletavad, et 13. märtsil 1996 võttis Riigikogu vastu inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni ja selle lisaprotokollide ratifitseerimise seaduse. Ma tuletan kogu rahvale meelde, et Eesti parlament tegi seaduse vastuvõtmisel reservatsiooni, et konventsiooni ja selle lisaprotokollide sätteid ei laiene Eesti omandireformi käsitlevatele seadustele. See suur ebaõiglus kestab tänaseni. Kuid üürnikud ei kavatse sellega enam leppida. Nad nõuavad Eestis inimõigusi, nagu need kehtivad teistes Euroopa riikides, ning nõuavad, et Eesti riik nende moraalsed ja materiaalsed kannatused heastaks.

Ma püüan oma kolmanda kõne pidada siit puldist järgmisel esmaspäeval, 13. juunil, mis on omandireformi ohvrite mälestuspäev. Aitäh kuulamast!

Esimees Ene Ergma

Rohkem kõnesoove ei ole. Istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 17.21.

Istungi kestus 2 tundi ja 21 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM I ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 7. juuni 2011

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Riigikogu otsuse "Eesti Arengufondi nõukogu liikmete nimetamine" eelnõu (53 OE) esimene lugemine

2. Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel õhuturbemissioonil Islandil" eelnõu (59 OE) esimene lugemine

3. Töötajate üleühenduselise kaasamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (48 SE) esimene lugemine

4. Veeseaduse muutmise seaduse eelnõu (55 SE) esimene lugemine

5. Välisõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (56 SE) esimene lugemine

6. Välisõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (57 SE) esimene lugemine

7. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmise seaduse eelnõu (1 SE) esimene lugemine

8. Koolieelse lasteasutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (2 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu I istungjärgu kaheksanda töönädala teisipäevast istungit. Nüüd on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, Sven Sester!

Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Annan rahanduskomisjoni nimel üle kaks Riigikogu otsuse eelnõu. Üks eelnõu on Tagatisfondi nõukogu liikme nimetamise kohta ning teine on stabiliseerimisreservi nõukogu liikmete tagasikutsumise ja uute liikmete nimetamise kohta.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem eelnõu üleandmise soove ei ole. Olen Riigikogu juhatusel vastu võtnud kaks eelnõu. Riigikogu juhatus otsustab nende menetlusse võtmise vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele.

Asume teadete juurde. Kolmapäeval, 8. juunil osalevad infotunnis järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder ja regionaalminister Siim Valmar Kiisler.

Head kolleegid! Teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks on registreerunud 88 Riigikogu liiget, puudub 13.

Hea Riigikogu! Asume tänase päevakorra juurde. Enne on mul teile, head kolleegid, aga palve, et me alustaks Riigikogu istungit natukene vaiksemalt. Väga tänan teid!

Päevakorras on kaks Riigikogu otsuse eelnõu ning kaheksa seaduseelnõu. Esimene päevakorrapunkt on majanduskomisjoni esitatud ... Palun vabandust! Enne on öelda veel üks päevakorra täpsustus. Tänase üheksanda päevakorrapunkti, riigivastutuse seaduse eelnõu nr 7 juures teeb põhiseaduskomisjoni ettekande põhiseaduskomisjoni liige Peep Aru.

1. Riigikogu otsuse "Eesti Arengufondi nõukogu liikmete nimetamine" eelnõu (53 OE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme nüüd esimese päevakorrapunkti juurde, milleks on majanduskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Eesti Arengufondi nõukogu liikmete nimetamine" eelnõu 53 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli majanduskomisjoni liikme Toomas Tõniste!

Toomas Tõniste

Austatud juhataja! Austatud kolleegid! Majanduskomisjon arutab oma 17. mai koosolekul Riigikogu otsuse "Eesti Arengufondi nõukogu

liikmete nimetamine" eelnõu. Eesti Arengufondi seaduse § 10 lõike 3 kohaselt peab Riigikogu majanduskomisjoni ettepanekul nimetama kolm üldsuse esindajat ja kaks Riigikogu liiget. Kuna Raivo Vare volituste tähtaeg ei ole veel läbi, siis tuleb nimetada kaks üldsuse esindajat ja kaks Riigikogu liikmest esindajat. Majanduskomisjoni ettepanekul esitati arengufondi nõukogu ettevõtluse ja üldsuse esindajate kandidaatideks Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse poolt Mart Einasto ning Eesti Kaubandus-Tööstuskoja poolt Jaan Sven Männik ja Erik Terk, kelle hulgast tuli majanduskomisjonil esitada kaks ettevõtluse ja üldsuse kandidaati Riigikogu otsuse eelnõusse kandmiseks. Toimus hääletus ja hääletamistulemused olid järgmised: Mart Einasto sai 6 poolthäält, Jaan Sven Männik 6 poolthäält ja Erik Terk 2 poolthäält.

Majanduskomisjoni ettepanekul esitati arengufondi nõukogu liikme Riigikogu liikmest kandidaatideks Eesti Reformierakonna fraktsiooni poolt Kaja Kallas, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni poolt Urve Palo, Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni poolt Urmas Reinsalu ning Eesti Keskerakonna fraktsioonist Kadri Simson, kelle hulgast tuli esitada kaks esindajat Riigikogu otsuse eelnõusse kandmiseks. Hääletamistulemused olid järgmised: Kaja Kallas sai 5 poolthäält, Urve Palo 4 poolthäält, Urmas Reinsalu 5 poolthäält ja Kadri Simson 4 poolthäält.

Komisjonis otsustati: esitada ettevõtluse ja üldsuse esindaja kandidaadidena Riigikogu otsuse eelnõusse kandmiseks Mart Einasto ja Jaan Sven Männik; esitada arengufondi nõukogu liikme Riigikogu liikmest kandidaadidena Riigikogu otsuse eelnõusse kandmiseks Kaja Kallas ja Urmas Reinsalu; esitada Riigikogu otsuse "Eesti Arengufondi nõukogu liikmete nimetamine" eelnõu täiskogule menetlusse (otsus tehti konsensusega). Juhul kui Riigikogu juhatus otsustab võtta otsuse eelnõu menetluse ja määrab juhtivkomisjoniks majanduskomisjoni, teen juhtivkomisjoni ettekande mina – see otsustati ka konsensusega.

Majanduskomisjoni 30. mai istungil oli taas päevakorras Riigikogu otsuse "Eesti Arengufondi nõukogu liikmete nimetamine" eelnõu 53 täiskogule saatmise arutelu ja seal otsustati Riigikogu otsuse "Eesti Arengufondi nõukogu liikmete nimetamine" eelnõu 53 täiskogule

mitte saata – poolt 4, vastu 4 ja erapooletuid 0. Majanduskomisjoni 2. juuni istungil otsustati natuke teistmoodi: saata majanduskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Eesti Arengufondi nõukogu liikmete nimetamine" eelnõu Riigikogu täiskogule esimeseks lugemiseks 7. juunil ja teha täiskogule ettepanek eelnõu 53 vastu võtta (see otsustati konsensusega). Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Teile on küsimus. Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud majanduskomisjoni esindaja! Ma tahaksin teada seda protseduuri, kuidas te sobivaid esindajaid valisite. Ma saan aru, et Riigikogu esindajate puhul oli tähtis parteiline kuuluvus, et koalitsiooniliikmed sobisid ja opositsiooniliikmed mitte. Aga nn üldsuse esindajate puhul te pidite leidma kolme väga hea kandidaadi seast kaks. Kas nad kuulati ära? Kaks neist olid ka seni arengufondis olnud, üks otsustati välja vahetada. Kas kuulati ära, mida nad seni nõukogu liikmena teinud on, milline on nende visioon, või oli mingi muu otsustusprotseduur?

Toomas Tõniste

Aitäh! Komisjonis neid ära ei kuulatud. Meil olid olemas nende CV-d ja võib-olla osa komisjoni liikmeid tundis neid isiklikult, nii vähemalt arutelust selgus. Igaüks hääletas siis oma teadmiste-oskuste järgi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kadri Simson, teine küsimus!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Hääletustulemuste järgi neli komisjoni liiget otsustas, et see eelnõu peaks saali tulema, ja neli arvas, et ei peaks tulema. Järelikult oli kohal kaheksa komisjoni liiget. Kui te rääkisite üldsuse esindajatest, siis te ütlesite, et hääled jagunesid 6, 6 ja 2, st kokku oli antud 14 häält. Kuidas te hääli jagasite, mitu häält igal komisjoni liikmel üldsuse esindajate valimisel oli?

Toomas Tõniste

Igäihel oli kaks häält, nagu ma mäletan.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Kas te selgitaksite, mida on arengufondi tegevuses niivõrd parteipoliitilist, et selles nõukogus ei saa olla ühtegi opositsiooni esindajat? Teatavasti on ka härra Einasto IRL-i liige.

Toomas Tõniste

Aitäh! Ma niipidi ei oskagi vastata. Majanduskomisjon üritas leida arengufondi parimad esindajad, ja ma loodan, et nii see asi ka läks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem registreeritud küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Palun vabandust! Sven Mikser, palun!

Sven Mikser

Austatud juhataja! Juhite istungit kiiresti ja tõhusalt, nii nagu valitsev koalitsioon Eesti riikigi. Mõni aeg tagasi menetlesime siin saalis Riigimetsa Majandamise Keskuse nõukogu liikmete nimetamise otsuse eelnõu ja siis võttis valitsev koalitsioon seisukoha, et poliitiline tasakaal on tagatud ka siis, kui sellesse nõukokku kuuluvad nii Isamaa kui ka Res Publica esindajad. Võiks arvata, et nüüd on toimunud mõningane areng ja poliitiline tasakaal on saavutatud nii, et nõukogusse kuuluvad nii Reformierakonna kui ka IRL-i esindajad. Loomulikult saab seaduses sätestamata hääletusprotseduuri kohandada selliselt, et võib saavutada kõike muud kui poliitiliselt tasakaalus tulemust, aga see on halb poliitiline tava. Ja mõnikord on halb tava veel hullem kui halb seadus. Eesti vanasõna ütleb, et mida külvad, seda lõikad, ja üks teine ütlus on, et kui külvad tuult, siis lõikad midagi veel hullemat. Võib-olla on valitsev koalitsioon seda eelnõu saali tuues mõelnud, et kui järgmise valitsuse moodustavad sotsiaaldemokraadid, siis nende poliitiline kultuur nii madalale laskuda ei luba, ja võib-olla on teil selles õigus. Aga võib-olla tulevad Eestis ka kunagi ajad, kui võimu teostab mõni poliitiline jõud, kelle arusaam poliitilisest kultuurist ei ole nii kõrge.

Arvestades seda, et valitsev koalitsioon on järjekordselt löönud käega, või ma ütleksin,

sülitanud heale poliitilisele tavale ja poliitiliste jõudude tasakaalustatuse põhimõttele, hääletavad sotsiaaldemokraadid selle eelnõu vastu. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas on veel kõnesoove? Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek on panna eelnõu lõpphääletusele ja vastu võtta. Me alustame hääletamisprotseduuri ettevalmistamist.

Panen majanduskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Eesti Arengufondi nõukogu liikmete nimetamine" eelnõu 53 lõpphääletusele.

Hääletustulemus on 48 poolt, vastu 43, erapooletuid ei ole. Majanduskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Eesti Arengufondi nõukogu liikmete nimetamine" eelnõu 53 on Riigikogu otsusena vastu võetud. (Tabel 1.)

2. Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel õhuturbemissioonil Islandil" eelnõu (59 OE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme edasi teise päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel õhuturbemissioonil Islandil" eelnõu 59 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli kaitseminister Mart Laari!

Mart Laar

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud Riigikogu! Ma olen täna teie ees tutvustamas Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel õhuturbemissioonil Islandil" eelnõu. Island on teatavasti üks nendest NATO riikidest, kellel puudub oma õhuturbevõime. Pärast Ameerika Ühendriikide vägede, sealhulgas õhuväeüksuse lahkumist Keflaviki sõjaväebaasist 2006. aastal haldab Island oma radareid ise ning viib ellu ka õhuseiret. Need radarisüsteemid on teatavasti integreeritud NATO vastavate süsteemidega. Nagu ma juba ütlesin, Islandil oma õhuturbevõimet ei ole, mistõttu tema õhuturbe küsimused on lahendatud samal kombel nagu

kolmes Balti riigiski, st NATO riigid osalevad, natukene küll teisiti organiseerituna, Islandi õhuruumi kaitse oma lennukite ja spetsialistidega. NATO liikmesriigina on Eestil samuti võimalus ja moraalne kohustus sellisel operatsioonil osaleda. Lisaks on selline operatsioon kasulik ka meie õhuväe arengule, võimaldades saada õhuoperatsioonides osalemise kogemust. Islandi õhuturbemissiooni (ISLAPS) puhul on tegemist NATO liikmesriigi õhuruumi kaitse tagamiseks läbiviidava operatsiooniga, kui ametlikult öelda. Meile sobib kõige paremini osaleda selles operatsioonis maapealsete meeskonnaliikmetega ehk sihitajatega, kes juhendavad hävituslendureid õhus. Eelnõu näeb ette kuni kolme Eesti kaitsevälase kasutamise selles missioonis alates mandaadi vastuvõtmisest kuni 31. detsembrini 2013. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Teile on küsimus. Palun, Tarmo Leinatamm!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Kas see on ka koormaks Eesti riigi eelarvele või leitakse need vahendid mujalt?

Mart Laar

Kui kedagi kuskile missioonile saadetakse, siis tähendab see kindlasti ka vahendite eraldamist. See raha on ette nähtud ka Kaitseministeeriumi eelarves ja selleks on 2011. aastal kavandatud ca 3600 eurot.

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on veel küsimusi? Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Mart Laar! Palun ettekandeks kõnetooli riigikaitsekomisjoni liikme Marianne Mikko!

Marianne Mikko

Lugupeetud istungi juhataja! Austatud kolleegid! Riigikaitsekomisjon arutas eelnõu enne esimesele lugemisele esitamist oma s.a 2. juuni istungil. Eelnõu esitaja esindajana osales sellel riigikaitsekomisjoni istungil Kaitseministeeriumi kaitsevalmiduse ja operatsioonide osakonna juhataja Riho Rõngelep. Ühtlasi oli eelnõuga seotud ka riigikaitsekomisjoni s.a 31. mai istung, kus komisjon sai kaitseväge esindajalt kolonel Peeter Hopelt ülevaate Eesti

kaitseväge osalusega rahvusvaheliste missioonide piirkondades toimuvast ning arutuse all oleva missiooni ettevalmistamisest.

Arutuse all oleva Riigikogu otsuse eelnõu kohaselt täidab Eesti NATO liikmesusest tulevaid liitlaskohustusi ning osalemine NATO juhitalval Islandi õhuturbemissioonil tuleneb otseselt Eesti riigi julgeoleku huvidest. Nimelt turvab NATO pidevalt ka Eesti õhuruumi ning Islandile saadetakse Eesti kaitsevälastest sihitajad saavad sellelt missioonilt vajalikke oskusi ning kogemusi, mis on kasulik kogu Eesti õhuväe arengule.

Riigikaitsekomisjon otsustas 2011. aasta 2. juuni istungil konsensusega teha Riigikogu juhatasele ettepanek lülitada käesolev otsuse eelnõu esimeseks lugemiseks Riigikogu päevakorda teisipäeval, 2011. aasta 7. juunil. Eelnõu esitaja ettekandja on kaitseminister Mart Laar, riigikaitsekomisjoni ettekandjaks määrati siinkõneleja. Veel otsustas riigikaitsekomisjon s.a 2. juuni istungil konsensusega teha Riigikogule ettepanek eelnõu esimene lugemine lõpetada ning tuginedes Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 99 lõikele 1 paluda Riigikogu esimehel määrata otsuse eelnõu 59 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 13. juuni kell 10. Tänan!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, Marianne Mikko! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek on Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel õhuturbemissioonil Islandil" eelnõu 59 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määratud muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 13. juuni kell 10.

3. Töötajate ülehenduselise kaasamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (48 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Tänane kolmas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud töötajate ülehenduselise kaasamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 48 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli keskkonnaminister Keit Pentuse!

Keit Pentus

Lugupeetud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Keskkonnaministerium ei ole mitte hakanud tegelema ka töötajate üleühenduseliste küsimustega, vaid ma olen siin asendamas sotsiaalministrit, kes on selle eelnõu puhul valitsuse esindaja Riigikogus.

Eelnõu on üsna tehnilist laadi. Nimelt on tegu ühe direktiivi ülevõtmisega, milleks tuleb muuta töötajate üleühenduselise kaasamise seadust. Seaduse eesmärk on tagada töötajate informeeritus ja töötajatega konsulteerimine küsimustes, mis nende jaoks on olulised üleühenduselise ettevõtja ja ettevõtjate grupi tasemel. Eestil oli kohustus võtta see direktiiv siseriiklikusse õigusesse üle hiljemalt selle aasta 5. juuniks, mis kalendrisse vaadates oli üsna hiljuti. Aga see, et Riigikogu eelnõu veel kevadistungjärgu viimastel nädalatel arutab, on kindlasti hea märk ja näitab, et valmisolek selle direktiivi ülevõtmiseks on olemas.

Mis puudutab üleühenduselisi ettevõtteid, siis Eestis konkreetse seaduse tähenduses sellised suuretted puuduvad, mis ei vabasta meid aga kohustusest direktiiv üle võtta. See tõttu tuleb öelda, et nimetamisväärsed muutusi praeguse olukorraga võrreldes eelnõu kaasa ei too. Sellest hoolimata on tegu väga hea ja olulise eelnõuga, mida valitsus palub Riigikogul lahkesti toetada. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ettekandjale on küsimusi. Palun, Kalle Laanet!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea minister! Mainisite, et see direktiiv, mida me hakkame üle võtma, ei puuduta praegu Eestis mitte ühtegi ettevõtet. Kas teil on selge arusaam, millal selliseid ettevõtteid võidakse Eestis registreerida või millal need võiksid tegevust alustada?

Keit Pentus

Aitäh! Ma ütlesin, et Eestis puuduvad suur-ettevõtjad selle seaduse tähenduses. Küll aga asub Eestis üleühenduseliste ettevõtjate ettevõtteid, mida on hinnanguliselt umbes paarsada. Näitena võib tuua telekommunikatsiooni valdkonnast TeliaSonera. Nende ettevõtete puhul on Euroopa töönõukogud, milles nende töötajate esindajad osalevad, täiesti olemas,

aga need töönõukogud ei asu Eestis. Nii et neid ettevõtteid see puudutab. Seda, millal ka Eestis leidub selliseid suuretted, mida see seadus otseselt reguleerima hakkab, on väga keeruline ennustada. Mida rohkem Eestis rahvusvahelisi ettevõtteid tegutseb, ka suuretted, seda parem loomulikult meie majandusele.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Vaadake, on mitmeid direktiive, mis käsitlevad töötajate õigusi ja kohustusi. Ma kujutan ette, et enamasti inimesed ei tea nendest seadustest ja direktiividest mitte midagi. Kas on olemas mingi mehhanism, kuidas inimesele, kes satub tööle näiteks sellisesse üleühenduselisse ettevõttesse, kõik need direktiivis määratletud õigused ja kohustused teatavaks saavad?

Keit Pentus

Aitäh! See on kahtlemata väga oluline küsimus. Selleks, et kõik Eestis töötavad inimesed oleksid teadlikud oma õigustest ja seadustest, mis neid õigusi reguleerivad, tuleb meil ilmselt koos palju tööd teha. Ma usun, et ka Riigikogu liikmed, muu hulgas istungitevahelisel ajal, annavad oma suure panuse selleks, et kõik need seadused, mis parlament vastu võtab ja mis jõustuvad, oleksid meie inimestele üheselt arusaadavad ja teada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus!

Marika Tuus

Aitäh! Austatud minister! Te ütlesite, et see eelnõu on niisugust tehnilist laadi. Minu meelest on siin väga-väga palju sisulist. Seletuskirjas on öeldud, et Eesti Ametiühingute Keskliit tegi oma ettepanekud ja osa nendest arvestati. Kas te oskate öelda, milliseid meie ametiühingute keskliidu ettepanekuid arvestati ja milliseid mitte?

Keit Pentus

Aitäh! Tehnilist laadi on eelnõu selles mõttes, et direktiiv kirjutab väga täpselt ette, millised normid tuleb üle võtta, ja meil ei ole väga

palju poliitilist otsustusruumi. Kõnealuse eelnõu puhul on valitsus ja Sotsiaalministeerium valinud selle tee, et eelnõuga võetakse peamiselt üle tõesti otseselt direktiivist tulenevad tingimused ja nõuded. Seda ma pidasingi silmas nende tehniliste muudatuste all.

Mis puudutab koostööd ametiühingutega, siis eelnõu ettevalmistamist juhtinud ministeeriumi sõnul on see koostöö olnud täiesti hea ja tõine. Mul ei ole kaasas kõigi nende töökohatumiste protokolle ega kõiki ettepanekuid, mis esitati, aga kindlasti on ministeeriumil võimalik need teile edastada, kui see huvi olemas on.

Mis puudutab ettepanekut, mida ei võetud arvesse, siis see on väga mahukas ja põhjalikus seletuskirjas kooskõlastuste tabelis ka välja toodud. Nimelt oli ametiühingute soov avada kogu töötajate üleühenduseline teema laiemalt ja mitte piirduda ainult direktiivi ülevõtmisega. Valitsus ja Sotsiaalministeerium olid seisukohal, et eelnõus, eriti arvestades seda, et direktiivi ülevõtmise tähtaeg oli kohe-kohe kukkumas – praeguseks on see juba kukkunud –, on mõistlik piirduda ainult direktiivist ülevõetavate nõuetega ja seda teemat praegu laiemalt mitte avada. Kui on soov teema laiemalt avada, siis seda võib muidugi veel arutada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud minister! Mul on seoses selle eelnõuga selline küsimus: kas eelnõu toob kaasa kulusid eelarvele ja kui suured need on?

Keit Pentus

Aitäh! Ka selle kohta on seletuskirjas, mille te kindlasti olete väga põhjalikult läbi töötanud, andmed täiesti kirjas. Eelarvele see eelnõu mingisuguseid lisakulutusi kaasa ei too. Nagu ma ütlesin oma sissejuhatuses ja ka vastuseks teie kolleegi Kalle Laaneti küsimusele, Eestis ei ole selliseid suurettevõtteid, mis oleksid selle seaduse objektiks. Kulutused puudutaksid eelkõige just nimelt suurettevõtete tehtavaid kulutusi, nii et selles mõttes ei too eelnõu vastuvõtmine suuri kulutusi kaasa ka ettevõtetele. Ja kuna tegu on juba praegu toimiva regulatsiooni täpsustamisega, siis mingeid põhimõttelisi muudatusi selle eelnõuga ei tule.

Tegu on täpsustamise ja direktiivist tulenevate tehniliste detailide ja nõuete ülevõtmisega.

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Keit Pentus! Ma palun ettekandeks kõnetooli õiguskomisjoni liikme Neeme Suure!

Neeme Suur

Proua juhataja! Head kolleegid! Õiguskomisjon arutas eelnõu 48 esmaspäeval, 30. mail 2011. Arutelul andis seletusi sotsiaalminister Hanno Pevkur. Nagu siin saaliski käsitleti komisjoni arutusel eelkõige võimalikke direktiivi ülevõtmisega kaasnevaid kulusid Eesti ettevõtjatele ja ka meile sai selgeks, et praegu ta meie ettevõtete kulusid olulisel määral ei puuduta. Samas aga täpsustab eelnõu väga üksikasjaliselt seda, millal üleühenduseline ettevõtte või ettevõtjate grupp peab oma töötajaid Euroopa tööõukogude või muude kaasamismeetmete rakendamiseks teavitama. See aitab kindlasti paremini tagada töötajate kaasamist ettevõtete juhtimisprotsessi, juhul kui meil kunagi peaksid tekkima sellised suured ettevõtted, mille keskjuhatas asub ka Eestis.

Head kolleegid! Õiguskomisjon tegi konsensuslikult ettepaneku selle eelnõu esimene lugemine lõpetada ja muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrata kaks tööpäeva ehk siis tähtaeg on neljapäeval, 9. juunil kell 16. Komisjon arutab laekunud muudatusettepanekuid esmaspäeval, 13. juunil ja teisele lugemisele loodame sellega tulla suurde saali teie ette 15. juunil. Juhul kui eelnõu teine lugemine lõpetatakse, siis loodame, et eelnõu saab lõpphääletusele panna 16. juunil. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Küsimusi ettekandjale ei ole registreeritud. Suur tänu, Neeme Suur! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek on Vabariigi Valitsuse algatatud töötajate üleühenduselise kaasamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 48 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrati muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 9. juuni kell 16.

4. Veeseaduse muutmise seaduse eelnõu (55 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Neljandana on täna päevakorras Vabariigi Valitsuse algatatud veeseaduse muutmise seaduse eelnõu 55 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli keskkonnaminister Keit Pentuse!

Keit Pentus

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Seekord on tegu eelnõuga, mis on Keskkonnaministeeriumi valdkonnast, nimelt veeseaduse muutmise eelnõuga. Ka selle eelnõu puhul on tegemist Euroopa Komisjoni direktiivi ülevõtmisega. Muudatus on tingitud direktiivist, mis seab nõuded vee keemilisi analüüse tegevatele laboritele. Direktiivi eesmärk on tagada, et analüüsid võetaks ühtlastel alustel, et reeglid ja tingimused, mis laboritele on seatud, oleksid võrreldavad ja et selle tulemusel oleksid omavahel võrreldavad ka analüüside tulemused.

Konkreetselt seadusmuudatusega võetakse laborite direktiiv üle osaliselt, täielikult võetakse direktiiv üle selle seaduse alusel kehtestatava ministri määrusega. Nõuded on kehtestatud eelkõige seire tehnilistele näitajatele ja vee keemilisele analüüsile. Vahest on huvitav ja oluline teada ka seda, et laboreid, millele need tingimused kehtima hakkavad, on praeguse seisuga umbes 35. Tegemine on katselaboritega. Katselaborite hulgast on omakorda välja valitud referentlaborid, millele kehtestatakse tingimused on mõnevõrra karmimad. Referentlaborid on Eestis hetkel kolm: keskkonnanuuringute keskus, tehnikaülikooli keskkonnatehnika labor ja OÜ Eesti Geoloogiakeskus.

Lisaks täpsustatakse eelnõu kohaselt veeuuringute selliseid sätteid, mille rakendamisel on varem mõningaid probleeme esinenud, näiteks nendesamade referentlaborite ülesanded ja nimetamine, proovivõtmise korraldus. Uue muudatusena täpsustatakse veeuuringu mõistet, edaspidi hakkab see hõlmama ka veekogu põhjaseteid.

Lühidalt, tegu on igal juhul väga hea ja vajaliku eelnõuga, mida valitsus palub Riigikogul toetada ning mille tulemusel meie veeuuringud, veekogudes sisalduva vee uuringud muutuvad kindlasti täpsemaks ja rahvusvahelisel tasemel võrreldavamaks. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Viktor Vassiljev, esimene küsimus!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Austatud proua minister! Kas need muudatused puudutavad ka näiteks vee-ettevõtjatega seotud lepingute tingimusi?

Keit Pentus

Aitäh! Ei, need muudatused puudutavad ikkagi ainult veekogudest võetavaid veeproove. Kõik see, mis on seotud näiteks joogivee uuringutega, jääb Sotsiaalministeeriumi valdkonda. Muudatused on suunatud Eesti veekogude vee kvaliteedi uuringutele ja neid lepinguid, mida teie mainisite, need ei puuduta.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Suur tänu, Keit Pentus! Ma palun ettekandeks kõnetooli keskkonnakomisjoni aseesimehe Karel Rüütli!

Karel Rüütli

Keskkonnakomisjon arutas seda eelnõu teisipäeval, 31. mail 2011. aastal. Keskkonnakomisjoni istungil osalesid keskkonnaminister Keit Pentus ja lisaks veel Keskkonnaministeeriumi veesakonna peaspetsialist Enn Liive. Vabariigi Valitsuse esindaja andis eelnõu Riigikogule üle 2011. aasta 30. mail. Eelnõu eesmärk on viia veeseadus osaliselt vastavusse Euroopa Komisjoni direktiiviga ehk siis see hõlmab vee seisundi keemilist analüüsi ja seire tehnilisi näitajaid.

Nii nagu ka täna andis keskkonnaminister keskkonnakomisjonis eelnõust põhjaliku ülevaate. Keskkonnaminister nentis, et eelnõu on oma sisult laborite direktiivi ülevõtmine ja eesmärk on muuta Euroopa Liidu liikmesriikide veeanalüüside tulemused omavahel võrreldavaks. Direktiivi ülevõtmise teel kehtestatakse laboritele ühtsed nõuded. Keskkonnaministeeriumi veesakonna peaspetsialist Enn Liive täiendas veel, et vee raamdirektiiv seab eesmärgiks tagada 2015. aastaks veekogude hea seisund nii keemiliste kui ka ökoloogiliste näitajate poolest. Ta nentis, et veesüsteemi täiusdamise eesmärgist tulenebki vajadus selgitada, kas veekogude seisund paraneb või halveneb.

Veel tuli keskkonnakomisjoni istungil välja, et praegune praktika Euroopa Liidus on näidanud, et ühe aine raames võivad Euroopa Liidu eri laborite analüüside tulemused erineda vahel kuni kümme korda. Väga positiivse uudisena nentis aga Enn Liive, et Eesti veekogude seisund on hea.

Komisjon võttis vastu otsuse määrata veeseaduse muutmise seaduse eelnõu 55 menetlemisel juhtivkomisjoni ettekandjaks keskkonnakomisjoni liige Karel Rütli. See otsus võeti vastu konsensuslikult. Teiseks otsustati teha Riigikogu juhatusel ettepanek võtta veeseaduse muutmise seaduse eelnõu 55 esimesele lugemisele Riigikogu täiskogu päevakorda teisipäeval, 7. juunil 2011. Ka see otsus võeti vastu konsensuslikult. Kolmandaks otsustati teha Riigikogu täiskogule ettepanek veeseaduse muutmise seaduse eelnõu 55 esimene lugemine lõpetada – see otsus oli samuti konsensus. Neljandaks otsustati teha Riigikogu juhatusel ettepanek määrata veeseaduse muutmise seaduse eelnõu 55 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks neljapäev, 9. juuni 2011 kell 10. Ka see otsus võeti vastu konsensuslikult. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Erki Nool, küsimus!

Erki Nool

Aitäh, austatud eestkõneleja! Veeseaduse § 12¹ lõiget 7 korrigeeritakse ja selles lõikes määratakse, et katselaborite võrdluskatseid korraldavad referentlaborid. Kas te oskate öelda, kui palju on Eestis referentlaboreid ja millised tingimused neile on seatud, et nad võiksid eelnimetatud valdkondades tegutseda?

Karel Rütli

Aitäh! Sellest oli tõepoolest komisjonis juttu. Nagu minister teile siin enne ütles, teevad Eestis füüsikalisi-keemilisi analüüse 35 laborit ja neile kehtivad teatud üldised nõuded ka praegu. Referentlaboreid on Eestis kolm: keskkonnauuringute keskus, tehnikaülikooli keskkonnatehnika labor ja OÜ Eesti Geoloogiakeskus. Sellise ülevaate andis Keskkonnaministerium meile komisjonis.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ei ole. Täna, Karel Rütli! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek on Vabariigi Valitsuse algatatud veeseaduse muutmise seaduse eelnõu 55 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määratud muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 9. juuni kell 10.

5. Välisõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (56 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Viies päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud välisõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu 56 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli keskkonnaminister Keit Pentuse!

Keit Pentus

Lugupeetud juhataja! Head parlamendiliikmed! Alustan sellest, et tänases päevakorras on kaks välisõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu, üks kannab numbrit 56 ja teine eelnõu on see, mille juurde me asume järgmises päevakorrapunktis. Minu käest on juba ka küsitud, miks on kaks ühe nimega seaduse muutmise eelnõu, kas ei oleks olnud mõistlik need kohe liita ja tuua Riigikogu ette ühe eelnõuna. Põhjus, miks me üht ja sama nime kandva eelnõuga täna kaks korda parlamendi ees oleme, on sisuline. Nimelt on tegu kahe muudatusega, mis reguleerivad täiesti erinevat osa meie välisõhust, ja me pidasime mõistlikuks kahte erinevat teemat omavahel mitte segamini ajada. Esimene eelnõu, mis kannab nime "Välisõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu" ja numbrit 56, on selline, mis reguleerib õhu puhust, lihtsalt öeldes õhu kvaliteeti. Seaduseelnõu sisu poolest on tegu muudatustega, millega võetakse üle uue välisõhu kvaliteedi direktiivi nõuded. Direktiivi eesmärk on väga üllas: tagada Euroopa elanikele puhtam elukeskkond ning teha seda muu hulgas tahkete osakeste ja nende lähteainete esinemist välisõhus reguleerides, seda kontrollides ja vähendades. Selles direktiivis, mille me üle võtame, on tegu varasemate direktiivide liitmisega. Nimelt on üheks direktiiviks liidetud 15 aastat tagasi vastu võetud välisõhu kvaliteedi raamdirektiiv

ja kõik selle hilisemad tütaraktiivid, mis käsitlevad eri saasteainete sisalduse piirnorme.

Eestis on õhuga üldiselt head lood, selliseid suuri kõikumisi või suurt saasteainete esinemist välisõhus meil üldiselt tuvastatud ei ole. Erandiks on Tallinnas Liivalaia tänava piirkond, kus peente osakeste sisaldus õhus on olnud varasematel aastatel suurem, kui see mõistlik olnuks. Et seda peente PM₁₀-osakeste osakaalu õhus vähendada, on vastu võetud ka tegevuskava. Seda on tehtud koostöös Tallinna Linnavalitsusega ja Tallinna ametitega. Tegevuskava üks meede või õigemini üks asi, mida me oleme palunud Tallinnal väga tõsiselt jälgida, on just talvisel ajal tänavate liivatamise ja soolatamise tagajärjel teedele jääv jääkaine, mis hiljem autoga sõitmisel lendub ja need väikesed osakesed saastavad meie hingatavat õhku. Ülejäänud kohtades ei ole Eestis peente ega eriti peente osakeste normist suuremat õhus sisaldumist täheldatud, nii et üldiselt võime olla ikkagi suhteliselt rahulikud teadmises, et õhk, mida me tänaval sisse hingame, on päris hea.

Seoses direktiivi ülevõtmisega muudetakse koos selle välisõhu kaitse seadusega ka keskkonnaministri kolme määrust. Pärast selle seaduse ja määruste muutmist on direktiiv meie õigusruumi täielikult üle võetud. Tegu on väga hea eelnõuga, mida valitsus palub parlamendil toetada. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Erki Nool!

Erki Nool

Aitäh, austatud istungi juhataja! Austatud minister! Nimetasite siin talvel libedatõrjega teedele jäävaid peeneid osakesi. Kas selle seaduseelnõu ettevalmistamisel oli arutusel ka see, et panna mingisugused piirajad, kunas peaks talvel kasutatud liiv olema ära koristatud? Ja teine küsimus. Igal kevadel, kui meil hakatakse linnades teeauke parandama, me näeme, kuidas tee kaetakse peene killustikuga, ja see jääbki sinna nii kauaks, kuni autod selle laiali sõidavad. See tekitab veel tolmu lisaks. Kas oli ka arutusel, et sellised asjad ära keelata?

Keit Pentus

Aitäh! Arutlusi, kas teede parandamine killustikuga ära keelata, ei olnud ja ma ei pea seda ka sellisel kujul, nagu te seda praegu serveerisite, mõistlikuks. Küll on eraldi küsimus, kui kiiresti seda teha, kui efektiivselt seda teha, ja see on kindlasti omavalitsuste jaoks muu hulgas ka oluline võimalus, kuidas õhu kvaliteedi parandamisele kaasa aidata. Üks teema, mis selle eelnõuga ei haaku, aga millega järjest sagedamini Keskkonnaministriumi poole pöörduakse, puudutab mürasaastet. See on täiesti eraldi teema, mis praegu käsitletava eelnõuga väga hästi ei haaku, aga selle teemaga tuleb ilmselt üsna tõsiselt tegeleda.

Teine küsimus oli selle kohta, kas on plaan seada väga konkreetseid tähtajad, millal peavad talviste puistematerjalide või teede hoolduse jäägid olema tänavatelt ära koristatud. Plaan on selline, et juhul kui õhus sisalduvate osakeste taset mõõtes tuvastatakse, et see on lubatust kõrgem, siis tuleb sellele reageerida kiiresti ja paindlikult. Seda, et seadusega üks konkreetne kuupäev paika panna, me eraldi ei arutanud. Aga reageerimine peaks tõesti olema pigem kiire ja paindlik ning võtma arvesse, et puhas õhk, mis sisse hingatakse, on lõpuks ikkagi nende elanike huvides, kes selles linnas elavad. Ütlen kohe ka, et mõõtmistulemuste järgi otsustades on sellesamas Liivalaia tänava piirkonnas õhu kvaliteet olnud sel aastal mõnevõrra parem. Võrreldes aastataguse ajaga on neid päevi, millal õhus sisalduvate väikeste osakeste osakaal ületab normi, olnud vähem. Nii et loodame, et Tallinna õhk läheb puhtamaks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Austatud proua minister! Oli väga värskendav ja positiivne teie käest kuulda, et õhuga on meil asjad korras. Vähemalt õhuga on kõik korras, kuigi Tallinna linn teie väite kohaselt rikub seda õhku tolmu-, liiva- ja soolaosakestega. Aga minu küsimus on selline: millises staatuses see õhk üldse on? Kas see on samamoodi nagu riigimaa, riigimets ja maavarad mingisugune riigi poolt arvestatav ressurs? Nagu ma aru saan, investee-

rib riik õhu seiresse, võib-olla ka õhu kvaliteedi parandamisse. Nii et kas õhk on riigi ressurss või milline suhe Eesti riigil on selle õhumassiga, mis atmosfääris Eesti riigi kohal on, vähemalt selles osas, kus maid ei ole veel erastatud või oksjonitel maha müüdnud?

Keit Pentus

Aitäh! Õhk on lahutamatu osa inimeste elukeskkonnast. Ei ole võimalik tõmmata piiri vahele ja öelda täpselt, kelle huvides ja kelle vara on õhk, mida me kõik kas siin saalis või looduses liikudes sisse hingame. Ma arvan, meie kõigi huvides on, et õhk oleks puhas, ja need muudatused, mis tuleks teha selleks, et see järjest puhtamaks muutuks, on kõigi ühine asi. Ei saa öelda, et tegu on kas ainult riigi asjaga või ainult omavalitsuse asjaga või ainult mõne üksiku õhu seiret tegeva asutuse asjaga. Ma arvan, et see on asi, mis võiks küll kõigil ühevõrra palju südamele olla.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rainer Vakra!

Rainer Vakra

Aitäh, hea juhataja! Austatud proua minister! Mul on lihtne küsimus. Ma nõustun teiega, et õhk on lahutamatu osa meie kõigi elukeskkonnast. Aga kui me räägime väikestest osakestest, mis lendlevad Tallinnas, siis meenub mulle ikka see küsimus, mis puudutab naastrehevde. Kas te seda ka arutasite, et teadupärast näiteks 100 km läbimisel naastrehvidega lendub neid väikesi osakesi ligemale 5 kg? Kas seda teemat puudutati? Kas see oli üldse arutuse all?

Keit Pentus

Aitäh! See teema on ju regulaarselt arutuse all, ja kui otsida lahendusi, kuidas õhu saastamist vähendada, siis tulevad ühe teemana kindlasti kõne alla ka naastrehvid. Aga eks neid võimalusi on veel. Kui rääkida konkreetset Liivalaia tänava piirkonnast, siis üks põhjus, miks õhk ei ole seal võib-olla kõige parem, on see, mida te ilmselt Tallinnas liigeldes ise iga päev võite tuvastada: tegu ei ole mitte kõige sujuvama liiklusega tänavaga, see on tänav, kus üsna tihti tekivad ummikud. Kuna ummikutes kiirendatakse ja pidurdatakse, siis võite ise aimata, et see, mis õhku paiskub, ei

aita mitte kuidagi õhku puhtamaks muuta, vaid vastupidi. Nii et võimalusi on mitmesuguseid ja mida sujuvam on liiklus nii linna sees kui ka linnast väljas, seda vähem saastatakse kokkuvõttena õhku.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Toomas Tõniste!

Toomas Tõniste

Aitäh! Ma küsiksin lõhnasaaste kohta. Kui mürasaaste ei seondu selle eelnõuga, siis puhta õhu all ma mõtlen ka seda, et inimene ei pea nina kinni hoidma ning saab aknaid ja uksi lahti hoida, et tuba tuulutada. Mõnes piirkonnas on see probleem. Kas eelnõu käsitleb ka seda probleemi?

Keit Pentus

Aitäh! Selle eelnõuga käsitletakse probleemi, mida on võimalik tuvastada õhuseire, õhu kvaliteedi mõõtmise tulemusel. Nii et konkreetselt õhus olevat halba lõhna see ei reguleeri.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Aitäh! Loodetavasti parandab välisõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu seadust, aga kas see parandab ka õhu kvaliteeti? Küsimus seoses sellega: kas te oskate öelda, milliste normidele peaks õhk vastama või millise keemilise koostisega olema, et Eesti riik leiaks, et õhu kvaliteeti pole enam paremaks vaja muuta?

Keit Pentus

Aitäh! Väikeste ja eriti väikeste osakeste, tegu on siis PM₁₀-osakestega, mis ei ole otseselt tervisele nii ohtlikud, ja PM_{2,5}-osakestega, mille sisaldus õhus võib inimese tervisele olla otseselt ohtlik, taset jälgitakse. Kui seirejaamad seire tulemusel tuvastavad, et nende osakeste kontsentratsioon õhus on liiga suur, siis tuleb loomulikult sellele reageerida ja koostada konkreetse piirkonna õhu kvaliteedi parandamise tegevuskava (seesama, millele ma eespool viitasin), mida on näiteks tehtud koostöös Tallinnaga Liivalaia tänava ja Tallinna südalinna kohta. Õhuseire kaudu jälgitakse

olukorda pidevalt. Kõigepealt analüüsitakse, millest üldse on konkreetsete peente osakeste kontsentratsiooni normi ületamine tingitud. Üritatakse selgeks teha, mis on põhjused, ja siis nende põhjustega tegelda. Mis puudutab keemilist analüüsi ja keemilist koostist, siis selle kohta saadan teile kindlasti väga põhjaliku ülevaate *e-mail*-ile, et teil oleks võimalik kujundada oma seisukoht selles osas, kas eelnou on piisav tagamaks inimese tervisele mittesoovitava keemilise sisaldusega osakeste osakaalu vähendamist õhus või mitte.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rainer Vakra, teine küsimus!

Rainer Vakra

Aitäh! Hea minister! Tuleme Liivalaia tänava teemast natuke kaugemale ja vaatame Tallinna tervikuna. Mul on teile lihtne küsimus: kas teie ise toetate naastrehvide keelustamist või mitte? Kui saabub järgmine talv, milliseid rehve siis keskkonnaministri autol, mis on kõigile teistele eeskujuks, kasutatakse?

Keit Pentus

Aitäh! Küsimuse viimases osas jään küll vastuse võlgu. Ma isiklikult ei tegele sellega, mis puudutab ministri ametiauto varustamist rehvide või muu vajalikuga. Taas kord: kui see teema on teie jaoks kõige südamelähedasem, küllap siis Keskkonnaministeeriumis on osakond, kes võib teiega selles asjas eraldi ühendust võtta, et te saaksite igakülgse ülevaate, millistele tingimustele keskkonnaministri auto talvisel ajal vastab, mida täpselt kasutab, millist kütust tangib jne. See võimalus on kindlasti olemas.

Aga kui konkreetselt Tallinna õhu juurde tulla, siis ma arvan, et ükski abinõu, mis õhku puhtamaks muudab, ei ole liiast, kui see ei too kaasa ülemäära suuri kulutusi või ei muutu takistuseks mõnes teises valdkonnas. Naastrehvid ei ole ainuke viis, kuidas Tallinna õhku, ka sellesamas Liivalaia piirkonnas, paremaks muuta. Te olete ise värskelt linnavalitsusega seotud olnud. Ma usun, te võite kinnitada, et selles osas soovitakse teha parendusi ja linnaõhku paremaks muuta.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Erki Nool, teine küsimus!

Erki Nool

Aitäh! Austatud minister! Kindlasti ei tahtnud ma oma küsimusega viidata sellele, et teede remontimine peaks ära lõppema. Aga ma küsin niimoodi: kui Keskkonnaamet avalikustab eri piirkondades saasteainete koguste vähendamise tegevuskava, kas seal võiks siis olla ettepanekuid just liivatamise ja lahtise killustiku kogumise kohustuse kohta?

Keit Pentus

Aitäh! Konkreetses tegevuskavas ja juhul, kui on tuvastatud, et ühes või teises piirkonnas on õhu kvaliteet halvemaks muutunud, tehakse tõesti ettepanek omavalitsusele. Konkreetsel juhul on siis Tallinna linnale tehtud eelmise ja üle-eelmise aasta talve kogemuste põhjal ettepanek hakata kiiremini tänavaid puhastama, mitte lasta kuumal ja kuival ilmal seda tolmu väga pikalt õhku paisata. Nii et selliseid ettepanekuid on tehtud. Aga nagu ma ütlesin, tegevuskava saab olla efektiivne ainult juhul, kui seda koostöös ka rakendatakse. Meie võime ju küll anda soovitusi, aga kui need soovitusel jäävad ainult paberile, siis on neist vähe kasu. Lihtsalt teadmiseks ütlen, et õhu kvaliteedi seire ja võimaluste otsimine, kuidas õhu kvaliteeti parandada, ei ole mitte ainult Eesti või Tallinna probleem. See on sellesama ülevõetava direktiivi kontekstis väga oluline teema ka teistes Euroopa Liidu riikides. Meist mitte väga kaugel Riias käib näiteks selle üle praegu tõsine vaidlus, kuna seal on päris mitmel korral tuvastatud piirnormide rikkumist. Õhu kvaliteedi kohta tuleb esitada andmeid ka Euroopa Komisjonile. Need ei ole mitte lihtsalt sellised andmed, mis esitatakse ja mis Euroopa Komisjon teadmiseks võtab, vaid kui komisjon näeb, et tegu on järjepideva rikkumisega, siis näiteks Läti puhul käib praegu vaidlus selle üle, kas Euroopa Komisjon algatab rikkumismenetluse või mitte. Rikkumismenetlus, nagu te ise teate, võib lõppeda ka rahalise trahviga. Nii et tegu on olulise teemaga, õhk ei ole mitte selline teisejärguline teema, õhku tuleb seirata ja õhu kvaliteet peab olema hea.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Mailis Reps!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister! Ma tulen tagasi selle direktiivi juurde. Aastaid tagasi, kui direktiivi välja töötati, jäid läbirääkimistel n-ö lõunariigid, kus on tegemist kõrbest tuleva liivatolmuga, ja põhjaalad, kes soovisid talvel kasutada puistliiva, väga pikka aega eriarvamusele. Väga-väga pika aja pärast neid määrasid ka muudeti. Kui me nüüd hakkame direktiivi üle võtma – õnneks on need määrad oluliselt muutunud –, kas me oleme siis ka analüüsinud, kui palju see Eestile kulusid kaasa toob? Me keelustame sellega ju väga suuresti puistliiva kasutamise, mida enamik teefirmasid enam ei kasutagi, ja see asendatakse kas graniitkillustiku või kemikaalidega. Kas selliseid analüüse on tehtud, kui palju see meile kallimaks läheb?

Keit Pentus

Aitäh! Sõltub, kuidas mõõta. Teistpidi, kui meie inimesed hingavad sisse saastatud õhku ja viibivad pidevalt sellises keskkonnas, mis on tervisele kahjulik, siis sellega seostuvad ka ühel või teisel kombel kulud. Inimeste terviseriketega seonduvad kulud on samamoodi kulud. Ma arvan, et pigem ei saa siin rääkida mingitest väga suurtest lisakulutustest. Nagu te ka ise mainisite, liiva kasutada ei ole üldiselt enam tõesti kombeks, seda ei tehta enam. Nii et ma arvan, et see ei ole selline valdkond, kus peaks kuidagi taotlema mingisuguseid täiendavaid järeleandmisi. Nagu ma ka tänase ettekande jooksul olen korduvalt öelnud, on see, et meie õhk oleks puhas, see, et meie inimestel oleks võimalik olla iga päev keskkonnas, mis ei kahjusta tervist ega too kaasa hilisemaid terviserikkeid, lõppkokkuvõttes kõigi huvides ja aitab kindlasti kaasa inimeste tervise hoidmisele. Ma arvan, et see on väärtus omaette ja selle nimel tasub pingutada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Viktor Vassiljev, teine küsimus!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Austatud proua minister! Te küll vastasite minu küsimusele, aga ma mõtlesin tükk aega selle üle ja sain aru, et ma ikkagi ei saanud vastust. Minu küsimus, mida ma kordaksin, oli: kas õhk on riigi res-

surss või mis staatuses õhk on? Vesi on ressurss, maavara on ressurss, maa ise, nii palju kui see on riigi oma, on ressurss. Nende kasutamine on reguleeritud. Kas õhk on riigi ressurss või mis suhe riigil selle õhuga on?

Keit Pentus

Aitäh! Õhk on meie kõigi ühine vara. Kui te mõtlete riigi all kõiki neid kodanikke, kõiki neid inimesi, kes meil Eestis elavad, siis kindlasti on õhu puhtus, ütlen taas kord, kõigi nende otsestes huvides.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Peeter Võsa, teine küsimus!

Peeter Võsa

Ma küsiksin oma kolleegi ja pinginaabri küsimuse ikkagi uuesti üle. Kas õhk on riigi ressurss või ei?

Keit Pentus

Aitäh! Õhk on meie kõigi ühine vara, mida tuleb hoida, millesse tuleb suhtuda heapere-mehelikult ja mille eest tuleb meil kõigil ühiselt hea seista.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem küsimusi registreeritud ei ole. Suur tänu, keskkonnaminister Keit Pentus! Ma kutsun ettekandeks kõnetooli keskkonnamisjoni liikme Kalle Pallingu.

Kalle Palling

Austatud juhataja! Head kuulajad! Nagu eelnenud arutelust näha, on tegemist tõesti väga hea eelnõuga. Selle eesmärk on võtta üle direktiiv, mis sätestab vee seisundi keemilise analüüsi ja seire tehnilised näitajad. Eelnõu kohta käisid komisjonis selgitusi andmas keskkonnaminister Keit Pentus ning Keskkonnaministeriumi välisõhu osakonna juhataja kt Heidi Koger ja peaspetsialist Alla Romanova. Minister tutvustas komisjonile eelnõu eesmärgi ja sisu ning selgitas, et Riigikogu menetluse anti korraga küll kaks ühe nimega eelnõu, aga nende sisu on erinev ja tulenevalt sellest soovis minister neid ka eraldi menetleda.

Tegemist on välisõhu kvaliteedi direktiivi ülevõtmisega. See on põhjustatud sellest, et Euroopa Liidus ühendati mitu direktiivi üheks uueks, et tagada välisõhu kvaliteet ja aidata

kaasa elukvaliteedi paranemisele. Õhu kvaliteedi näitajad selle direktiivi järgi on peenosake PM_{2,5} ja PM₁₀ sisaldus õhus. Eriti ohtlik inimese tervisele on normide ületamine PM₁₀-osakeste puhul.

Komisjoni istungil tõdeti, et üldjuhul on Eesti välisõhu kvaliteet hea. Mõningaid probleeme, nagu me ka enne arutelust kuulsime, on täheldatud linnakeskkonnas. Samamoodi toodi komisjonis eraldi näitena ära peenosakeste lubatust suurem kogus Tallinnas Liivalaia tänava piirkonnas. Ka komisjoni istungil selgus, et selle põhjus on talvine soola ja liiva kasutamine libedusetõrjel, aga samamoodi jõudis komisjon järeldusele, et kui tänavad õigeaegselt puhastada, siis ongi see probleem lahendatud. Siin võib tõmmata paralleeli koduga, et kui tükk aega ei korista, siis kasvab ka seal segadus ja tolm üle pea.

Valeri Korb esitas küsimuse, et kes teeb õhu kvaliteedi seiret. Seiret teeb Keskkonnaministerium. See ei ole kohaliku omavalitsuse ülesanne, küll aga on vajalik üleüldine koostöö.

Komisjoni istungil otsustati määrata välisõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu ettekandjaks siinkõneleja, teha Riigikogu juhatajale ettepanek võtta välisõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine päevakorda tänasel kuupäeval, teha Riigikogu täiskogule ettepanek seaduseelnõu 56 esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks neljapäev, s.a 9. juuni kell 10.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mailis Repts, teine küsimus!

Mailis Repts

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea komisjoni-poolne ettekandja! Ka teile on samalaadne küsimus. Kui direktiivi välja töötati, siis leidsid nii lõunariikide kui ka põhjaalade esindajad, et vähemalt koduomanike tasandil võib liivapuis-te tõsine piiramine tähendada mõnele koduomanikule väga suuri kulusid. Ka sellel talvel ringi jalutades võis mõnes piirkonnas üsna libe olla, sest liiva ei tohtinud kasutada ja mõnele koduomanikule, eriti vanematele inimestele, tundus graniitkillustiku muretsemine üle jõu käivat. Niisiis pandi teedele igasugust muud huvitavat, võis näha tuhka ja muud sellist, millele tuli jälle tähelepanu pöörata. Kas komisjon

arutas, kuidas seda dilemma lahendada? Ühelt poolt me tahame välisõhu puhtana hoida, aga teiselt poolt on vähemalt traditsioonilised majapidamised ju harjunud liiva kasutama.

Kalle Palling

Aitäh! Komisjoni istungil küll seda teemat ei puudutatud. Aga kui majaomanik peab enda krundiga piirnevat tänavat liivatama ja ta kasutab selleks mõnda muud käepärast vahendit, siis ega probleem ei teki talvel lumega. Probleem tekib kevadel, kui lumi sulab, õhk muutub soojemaks ja tuhk hakkab tolmama, ja siis on ju samamoodi majaomaniku kohustus see tänavajupp ära koristada. Ma arvan, et see on kindlasti probleem ja sellega tuleb tegelda, aga komisjoni istungil see arutelu all ei olnud.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Kalle Palling! Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek on Vabariigi Valitsuse algatatud välisõhu kaitse seaduse eelnõu 56 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määratud muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 9. juuni kell 10.

6. Välisõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (57 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Meie kuues päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud välisõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu 57 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli taas keskkonnaminister Keit Pentuse!

Keit Pentus

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Tegemine on taas eelnõuga, mis kannab nime "Välisõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu". Eelnõu kannab numbrit 57. Ma tahan sissejuhatuseks öelda suur aitäh keskkonnakomisjonile, kes oli valmis kõiki neid eelnõusid üsna efektiivse tempoga ja kiiresti arutama ning tegi ettepaneku need Riigikogu päevakorda lisada. Ka selle eelnõu puhul on tegemist direktiivi ülevõtmisega. Üks osa eelnõust puudutab direktiivi, mille ülevõtmisega hilinemise tõttu on Eesti suhtes algatatud juba rikkumis-

menetlus. Nii et loodame, et selle seaduse vastuvõtmisega õnnestub ka üks õhus olev probleem lahendada.

Konkreetselt eelnõu juurde tulles jagaksin ma sissejuhatuseks eelnõu sisu kolmeks. Esimese osaga võetakse üle direktiiv, millega täiustatakse ja laiendatakse Euroopa Liidu kasvuhoonegaaside heitkoguste ühikutega kauplemise süsteemi. Üks oluline otsus, mille parlament eelnõu vastuvõtmisega langetaks, on see, kas elektritootjatel on pärast praeguse kauplemisperioodi lõppu ehk alates 2013. aastast võimalik taotleda lubatud heitkoguse ühikuid ka tasuta või tuleb neil kogu vajalik ühikute hulk omandada oksjonil. Keskkonnaministeeriumi ja valitsuse ettepanek on, et me selle eelnõuga näeksime ette võimaluse elektritootjatel kasutada direktiivis sätestatud erandit ja taotleda kuni 70% ulatuses ühikuid tasuta. Miks 70%, miks mitte 90% või 95%? 70% on maksimaalne määr, mida direktiiv ühel liikmesriigil rakendada võimaldab. Nii et meie ettepanek on rakendada seda erandit Eesti elektritootjatele maksimaalses määras. Küll aga on tasuta kvoodi taotlemisel ka teatud tingimused. Nimelt on elektritootjatel, kes tasuta kvoodi taotlevad, kohustus investeerida elektritootmise moderniseerimisse. Ja selleks, et taotlus esitada, peavad elektritootjad kõigepealt koostama investeeringute kava. Investeeringute kavad koondab valitsus selle aasta septembris ühtsesse paketti ja esitab need Euroopa Komisjonile läbivaatamiseks ja kinnitamiseks. Pärast seda, kui Euroopa Komisjon on oma seisukoha kujundanud, saame öelda, kas kõik taotlejad taotletud mahus ka tasuta kvoodi saavad.

Ajakavast veel. Ajakavaga on tasuta kvoodi taotlemisel lugu järgmine: juhul kui parlament valitsuse esitatud eelnõu toetab ja selle seadusena vastu võtab, siis on 1. juuli see tähtaeg, kui Keskkonnaministeerium kuulutab välja taotluse esitamise tähtaja ja kinnitab vormi, mis tuleb tasuta kvoodist huvitatud käitajatel täita ning esitada. Konkreetsete vormide ja taotluse esitamise tähtajaks oleme plaaninud 15. augusti s.a. See tähtaeg on üsna lühikene sel põhjusel, et valitsusel on kohustus esitada Euroopa Komisjonile investeeringute kava septembri lõpuks. Kui taotlused meile 15. augustiks laekuvad, siis septembri teine pool on see aeg, mil Keskkonnaministeerium läheb

nende taotlustega Vabariigi Valitsusse, kes peaks investeeringute kava kinnitama ja komisjonile esitama. Pärast komisjonile esitamist on omakorda kuus kuud see aeg, mille jooksul komisjonil on võimalik oma seisukoht kujundada ja meile ka teada anda. Nii et esimene osa sellest seaduseelnõust puudutab põhimõttelist otsust, kas me anname võimaluse elektritootjatele 70% ulatuses tasuta kvoodi eraldada. Eelnõus on üsna täpselt sätestatud ka need tingimused, millele konkreetse tootja esitatav investeeringute kava peab vastama. Need tingimused ei ole mitte sellised Eesti, ütleme, ministriumide või valitsuse enda välja töötatud kriteeriumid, vaid nende aluseks on võetud Euroopa Komisjoni teatis, mille põhjal komisjon hiljem ütleb, kas konkreetsed tasuta kvoodi taotlused on põhjendatud või mitte. Pidasime mõistlikuks need tingimused seaduse tasandil juba üsna täpselt paika panna, et hilisemaid vaidlusi või väärarusaamu oleks võimalikult vähe.

Seaduse teise osaga võetakse üle lennundusdirektiiv, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega lennutegevus lisatakse Euroopa Liidu kasvuhoonegaaside heitkoguste ühikutega kauplemise süsteemi. See on nüüd direktiiv, mille ülevõtmisega me oleme üsna hiljaks jäänud ja mille puhul on rikkumismenetlus käimas. Lennundussektor lisatakse kauplemise süsteemi alates 2012. aastast. Küsimus, mida küsiti ka keskkonnakomisjonis, on see, kui paljusid Eestis tegutsevaid või Eestisse lende sooritavaid ettevõtteid see ülevõetav süsteem puudutab. Eesti on haldav riik kolmele lennufirmale – Estonian Air arusaadavalt, Small Planet Airlines ja ULS Airlines Cargo on need ettevõtted, mis on valinud administratiivriigiks Eesti ja keda direktiivi ülevõtmine puudutab.

Kolmas osa eelnõust puudutab sõltumatute akrediteeritud töendajate süsteemi loomist Eestis. Siiaamaani on Eestis olnud heitkoguste töendajaks Keskkonnaministeeriumi haldusala asutused ja see on käinud maksumaksja kulul. Kasvuhoonegaase õhku paiskava ettevõtte jaoks on töendamine olnud tasuta ja tuleb öelda, et selline olukord, kus kauplemissüsteemi pädev asutus on ühtlasi ka määranud töendaja ja kus puudub riiklik sõltumatute töendajate akrediteerimise süsteem, on Euroopa Liidus olnud erandlik. Selle eelnõuga on meil nüüd

soov niisugune erandlik olukord Eestis lõpetada ja me soovime viia tõendamise süsteemi kauplemist reguleerivate direktiivide ja määrustega kooskõlla, luues Eestis tõendajate akrediteerimise süsteemi, mis peaks tagama ning tagab tõendamise protsessi sõltumatuse, läbipaistvuse ja ka pädevuse.

Sissejuhatuseks võib-olla kõik. Vastan hea meelega küsimustele. Tegu on väga mahuka, aga väga olulise eelnõuga, mida valitsus palub parlamendil toetada. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lembit Kaljuvee, esimene küsimus!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Eesti on välisõhu kaitsel olnud viimase paarikümne aasta jooksul päris tubli – üksnes CO₂ kvooti on peaaegu 40 miljoni tonni pealt aastas vähendatud umbes 14 miljoni peale. Aga teisalt ei ole me kuidagi saanud hakkama selle CO₂ ja õhusaaste administreerimisega. Üks näide on see, et Euroopa Komisjon ei ole meile kinnitanud kvooti teiseks perioodiks. Teine näide on seesama käesoleva eelnõu kolmas osa: me oleme sellises olukorras, kus meil ei ole akrediteeritud ülevaatajaid jne. Mis te arvate, miks Eesti ei ole administreerimisega korralikult hakkama saanud?

Keit Pentus

Aitäh! Ma ei nõustu sellega, et me ei ole hakkama saanud. Kuna te puudutasite ka praegu käimasolevat vaidlust ja ma tean, et paljudel Riigikogu liikmetel on selle vaidluse kohta küsimusi, siis hoolimata sellest, et see eelnõuga otseselt ei haaku, ma peatuksin sellel põgusalt. Komisjonis oli küsimus, milline on praegu poolelioleva vaidluse hetkeseis ja kui tõenäoliseks me peame, et seda vaidlust õnnestub enne perioodi lõpulejõudmist ehk enne 2012. aasta lõppu lõpetada. Ma ei hakka väga pikalt peatuma ajalool ja sellel, kuidas Eesti Euroopa Komisjonile esimesena esitatud jaotuskavas küsis meile alguses kvoodiks kokku 24 miljonit tonni aastas. Hetkeseis on tõesti selline, et me peame komisjoniga läbirääkimisi positsioonilt, et see jaotuskava, mille me nüüd sooviksime komisjonile esitada, tugineb otseselt praeguse perioodi tõendatud heitkoguste

keskmisele. Seal ei ole sees mingisugust subjektiivset nüanssi. Me oleme välja jätnud ka järgnevate aastate, 2011. ja 2012. aasta elektri ekspordi prognoosid, mis oli komisjonile üsna suureks pinnuks silmas. Komisjon ei olnud sugugi rahul, et me ekspordile järgnevateks aastateks üsna suuri kvote ette nägime. Läbirääkimiste perspektiivi hindamine ei ole kunagi selline väga tänuväärne töö. Praegu käivad tõsised läbirääkimised ja Eesti-poolne eesmärk on väga üheselt see, et väga pikaks veninud vaidlus ükskord läbi saaks.

Te nimetasite, et ei saada hakkama. Ma ei ole sellega päris nõus. Eestil on olnud väga tugevad argumentid, aga komisjon ei ole neid argumente siia maani arvestanud. Praeguseks on olukord tõesti üsna kurioosne, Eesti on ainukene Euroopa Liidu riik, kes ei ole siia maani saanud oma jaotuskava kinnitatud. Perioodi lõpp on 2012. aasta lõpp. Nii et väga pikalt ei ole mingit põhjust ega võimalust seda vaidlust enam pidada.

Mis puudutab akrediteeritud tõendajate süsteemi, siis oluline on, et see süsteem nüüd käivituks. Ma ei oleks nii kriitiline ega ütleks, et see on olnud kuidagi erakordselt taunitav lahendus, et siia maani on see olnud heitgaaside paiskajate jaoks tasuta ja seda on teinud Keskkonnaministeeriumi allasutused. Aga kuna tõendamissüsteemis endas on ka praegu tulemas üsna suured muudatused – seesama lennunduse lisamine kauplemissüsteemi on omakorda täiesti uus osa ja nõuab väga põhjalikke eelteadmisi –, siis ma arvan, et eelnõus sisalduv ettepanek moodustada sõltumatute akrediteeritud tõendajate süsteem on väga mõistlik. Ma küll väga loodan ja palun, et parlament seda toetaks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud proua minister! Tulen tagasi tõendajate süsteemi loomise juurde. Direktiiv 2009/29 võeti vastu 2009. aastal ning ette oli nähtud luua liikmesriikides sõltumatute akrediteeritud tõendajate süsteem. Täna Eestis sellist süsteemi loodud ei ole. Kui eurollidus on põhimõtteliselt juba alates 2005. aastast mindud seda teed, et kasvahoonegaaside aruanded kinnitab akredi-

teeritud tõendaja, siis Eesti on läinud teist teed. Minu küsimus teile, proua minister, ongi seotud sellega. Tahaks teada teie arvamust, miks selle akrediteeritud tõendajate süsteemi loomiseks on siis viivitatud.

Keit Pentus

Aitäh! Kogu direktiivi ülevõtmine on olnud Eesti jaoks üsna aeganõudev. Kõik see, mida käesolev eelnõu käsitleb, on nõudnud üsna põhjalikku eeltööd ja ettevalmistust, et saaks sellise seaduse, mis oleks hea seadus ja mida ei peaks mõne aja pärast kohe uuesti muutma hakkama. See oli põhimõtteline otsus, et kõiki direktiivist tulenevaid muudatusi käsitletakse ühe pakatina. Võimalik, et oleks võinud valida teise tee, st oleks hakanud direktiivi jupiviisi üle võtma. Tol hetkel oli see otsus teistsugune. Ja veel kord: ma arvan, et meie praegusele süsteemile ei saa midagi ette heita. Ei saa öelda, et praegune süsteem ei oleks toimunud. Kuna nüüd kauplemisüsteem laieneb, sinna tuleb juurde uusi osi, mis nõuavad ka uusi teadmisi ja hoopis uuel tasemel tõendamist, akrediteeritud tõendajate süsteemi, siis ma arvan, et praegu on see muudatus vajalik ja mõistlik. Teeme ta siis ära. Tol korral, kui süsteem loodi, otsustati, et esialgu on tõendajaks Keskkonnaministeeriumi asutused ja süsteem on ettevõtete jaoks tasuta. Nüüd on mõistlik seda süsteemi muuta ja üle minna akrediteeritud tõendajate süsteemile.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lembit Kaljuvee, teine küsimus!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Ka mina loodan, et Eesti saab Euroopa Komisjonis ja Euroopa Kohtus hakkama sellega, mis puudutab meie saastekvoodi süsteemi ja kinnitatavaid arve. Aga teisalt ma tahaks, et ministeerium saaks hakkama ka sellega, et jagaks Eesti ettevõtetele CO₂ kvoodid ära. Kõigis teistes riikides on need jagatud. Meie ettevõtted ei tea, milline nende kvoot on. Mis te arvate, millal ettevõtted saaksid teada, milline on nende käesoleva aasta saastekvoot?

Keit Pentus

Aitäh! Meil on siin ühine eesmärk ja ühine soov. Just nimelt sel põhjusel, et ettevõtetele oleks võimalik jaotuskava alusel kvoot kinnitada, me peamegi väga intensiivseid läbirääkimisi. Sest enne seda, kui komisjon ei ole Eesti jaotuskava kinnitanud, ei ole ka kindlust. Selles mõttes on kindlasti oluline, et see vaidlus saaks kiiresti ühele poole. Te mainisite küll, et loodate Eesti suutlikkusele oma argumente kohtus tõestada. Mina isiklikult loodan, et kohtuvaidlust me enam alustama ei pea ja meil õnnestub jõuda kokkuleppele läbirääkimiste tulemusel, sest eelmine kohtuvaidlus, mida Eesti komisjoniga selles küsimuses pidas, kestis kaks ja pool aastat. Praegu on 2011. aasta suvi ja kui me liidame veel 2,5 aastat, siis saab jaotusperiood enne lihtsalt läbi. Nii et ma tahaksin väga, et me ei peaks minema kohtusse ja meil õnnestub saada jaotuskavale heakskiit ilma kohtuvaidluseteta. Millal see juhtub? Konkreetset kuupäeva ei riski ma välja öelda. Praegu läbirääkimised käivad. Mulle on jäänud mulje, et ka komisjoni poolt on valmisolek ja huvi pikaleveninud vaidlus lõpetada ja jõuda kokkuleppele. Loomulikult, tegu on endiselt väga mahuka teemaga, nii et päevades loetavat tähtaega ma välja käia ei julge. 11. juuli on see kuupäev, kui Eesti peab tegema otsuse, kas me läheme kohtusse või ei lähe. 11. juuliks ei saa me kindlasti Euroopa Komisjonilt kinnitatud jaotuskava, küll aga võiks meil läbirääkimiste tulemusena olla selleks ajaks arusaam, kas kokkuleppele jõudmine on tõenäoline või tuleb valida uuesti ebamõistlikult pikk ja kulukas kohtutee.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valeri Korb, teine küsimus!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Leiame, et tegemata töö tõttu on ettevõtted sattunud päris raskesse olukorda. Nimelt nõuab ministeerium juba 30. juuliks 2011 kõikidelt kasvuhoonegaasidega kauplemise süsteemi ettevõtetelt aastaiks 2013–2020 taotletavate CO₂ kvootide koguseid, mis on muidugi sõltumatu tõendaja poolt kinnitatud. Kuna Eestil oma sõltumatut tõendajat ei ole, siis peavad ettevõtted kahe kuu jooksul arvutama keerulise meetodika alusel CO₂ koguseid ning

leidma lähiriikidest – Soomest, Lätist, Rootsi – kallid töendajad. Olukord on väga keeruline. Ma tahaksingi paluda teid, et te kommenteeriksite neid ajalimiite, mis on praegu tõesti väiksed.

Keit Pentus

Aitäh! See töendamine tuleb läbi viia muidugi sõltumata muudatustest ja kohustus lubatud heitkoguseid töendada on ju käitlejatel ka praegu. Aga mis puudutab seda, et ei ole Eesti ettevõtteid, kellel oleks nõutav akrediteering, siis Eestis on seitse tegutsevat ettevõtet, kellel see akrediteering on olemas. Tegu on enamasti välisettevõtete filiaalidega. Ma nõustun, et see ajakava on väga intensiivne. Vastupidist väita ei saagi. Ajakava pole intensiivne mitte ainult töendamisel, vaid nagu ma oma sissejuhatuses ütlesin, on väga tõsine ettevõtmine ka see, et pidada kinni komisjoni seatud tähtajast esitada septembri lõpuks järgmise perioodi investeringute kava. See nõuab samamoodi nii valitsuselt, ministriumidelt ja valitsusasutustelt kui ka ettevõtetelt väga tempokat toimetamist suve jooksul. Aga jah, on seitse akrediteerijat, kes vastavad nõuetele. Minu teada on väga suurel osal käitlejatest praeguseks kokkulepped juba sõlmitud, kuid kindlasti on neidki, kes ei ole päriselt teadvustanud, et kuupäev on 30. juuli ja et töendamine tuleb läbi viia. Paljud on olnud aga ise väga aktiivsed ja on ka ilma seadusmuudatuseta töendamise akrediteeritud ettevõtetelt tellinud. Olukord on ettevõtete ja käitlejate kaupa erinev. Ajakava on intensiivne, aga ma usun, et kokkuvõttes on Eesti ettevõtted nii võimekad, et saadakse hakkama.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ei ole. Väga suur aitäh keskkonnaminister Keit Pentusele asjaliku esinemise eest! Palun ettekandeks kõnetooli keskkonnakomisjoni liikme Tõnis Kõivu!

Tõnis Kõiv

Proua juhataja! Head kolleegid! Keskkonnakomisjon arutas välisõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu 57 31. mai koosolekul. Lisaks keskkonnaministrile olid koosolekul veel Keskkonnaministeeriumi kliima- ja kiirgusosakonna juhataja kt Meelis Münt ja nõuniku kt Eve Tamme. Eelnõu kohaselt võtab Eesti üle nõuded, millega täiustatakse ja laiendatakse

ühenduse kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteemi ning lisaks luuakse reeglid elektritootjatele tasuta lubatud heitkoguse ühikute eraldamise kohta. Teiseks lisatakse ühenduse kasvuhoonegaaside saastekvootide kauplemise süsteemi alates järgmisest, 2012. aastast lennutegevus. Kolmandaks moodustatakse Eestis kasvuhoonegaaside heitkoguste töendamiseks sõltumatute akrediteeritud töendajate süsteem.

Selle eelnõu arutelul Riigikogu keskkonnakomisjonis andis keskkonnaminister eelnõust sama hea ja põhjaliku ülevaate nagu siin saaliski. Esimese osana me arutasimegi praegu taotletava CO₂ jaotuskava küsimust ja hetke seis, millest minister meile siin saali ees juba rääkis. Ma ei hakka seda üle kordama.

Konkreetselt eelnõu arutelul käidi üle põhilised muudatused. Näiteks see, et kui kauplemisüsteemi lisandub lennutegevus, milliseid ettevõtteid see siis puudutab. Need on jällegi juba mainitud Estonian Air, Small Planet Airlines ja ULS Airlines Cargo. Eelnõu kohaselt eraldatakse lennundusele 2012. aastal 97% ajaloost kogusest, mis on seireplaani alusel saadud 2010. aasta tulemustest. 2013. aastast on eraldatav kvoot 95%, millest 15% tuleb osta oksjonil.

Kõik see kõlab küll kordamisena, aga järgmine kvootide kauplemise periood on 2013–2020. Selleks on riikidel vaja otsustada, kui palju nad elektritootjatele tasuta kvooti eraldavad. 70% on maksimum ja Eesti on valinud selle tee. See 70% hakkab vähenema 10% võrra aasta kohta, nii et 2020. aastaks jõuab tasuta kvoot nullini. Tasuta kvoodi kauplemiseks peavad elektritootjad esitama investeringute kava, mille valitsus omakorda esitab Euroopa Komisjonile kinnitamiseks. Euroopa Komisjon hindab, kas kavasse lülitatud investeeringud vastavad Euroopa Liidu direktiivis esitatud tingimustele, mis sisalduvad ka eelnõus.

Minister Keit Pentuse sõnul on edasine Keskkonnaministeeriumi tööplaan väga tihe, sest n-ö tagantpoolt arvestades käesoleva aasta septembriku lõpuks on Eesti kohustatud esitada Euroopa Komisjonile investeringute kava. 15. septembriks tuleb Keskkonnaministeeriumil esitada investeringute kava valitsusele kinnitamiseks. 15. august on tähtaeg, milleks tasuta kvoodi taotlejad peavad esitama

Keskkonnaministeeriumile konkreetse taotluse, ja 1. juulil, st vaid mõne nädala pärast kuulutab Keskkonnaministeerium välja tasuta kvoodi taotluste esitamise tähtaja ja taotluste vormi.

Komisjonis oli ka küsimus, millised ettevõtjad on õigustatud taotlema tasuta kvoodi. Sellele saime kliima- ja kiirgusosakonna juhatajalt Meelis Mündilt vastuse, et nendeks kvalifitseeruvad kauplemisüsteemis olevad elektriettevõtjad, kes müüvad elektrit ega tegele mingi teise tootmisalaga.

Keit Pentus puudutas oma kõnes ka uue süsteemi loomist, kus akrediteeritud tõendajate käest – käesoleval ajal tegutseb neid Eesti turul seitse – saab osta tõendamisteenust kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguste aruandes esitatud andmete usaldusväärsuse ja täpsuse hindamiseks.

Keskkonnakomisjon otsustas määrata eelnõu juhtivkomisjoni ettekandjaks siinkõneleja, teha Riigikogu juhatusel ettepanek võtta välisõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine Riigikogu täiskogu päevakorda teisipäeval, 7. juunil 2011, teha Riigikogu täiskogule ettepanek esimene lugemine lõpetada ja teha Riigikogu juhatusel ettepanek määrata välisõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks neljapäev, 9. juuni kell 10. Kõik eelnimetatud otsused võttis keskkonnakomisjon vastu konsensuslikult. Aitäh!

Aeesimees Laine Randjärv

Ettekandjale küsimusi ei ole. Suur tänu, Tõnis Kõiv! Väga põhjalik ülevaade. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek on Vabariigi Valitsuse algatatud välisõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu 57 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määratud muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 9. juuni kell 10.

7. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmise seaduse eelnõu (1 SE) esimene lugemine

Aeesimees Laine Randjärv

Asume seitsmenda päevakorrapunkti juurde, milleks on Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse

muutmise seaduse eelnõu nr 1 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Mailis Repsi!

Mailis Reps

Lugupeetud juhataja! Head ametikaaslased Riigikogu liikmed! Mul on tõepoolest äärmiselt hea meel tutvustada teile seaduseelnõu nr 1, nimelt ettepanekut põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmiseks. Eelmises Riigikogus me tegelesime mitu aastat uue põhikooli- ja gümnaasiumiseadusega ning väga paljude muudatuste seas arutasime ka õpilaste toitlustamise küsimust. Kahjuks oli tollel perioodil üldine arvamus, et võiksime nii mõnegi küsimuse juurde hiljem tagasi tulla. Nimelt oli põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse uue eelnõu arutelu ajal meil üsna sügav majanduskriis ja leiti, et laiendada selles seaduses tasuta koolitoitu ka gümnaasiumiõpilastele käiks riigile üle jõu. Kui me jälgisime valimisdebate ja vaatame ka viimase aja statistilisi näitajaid, siis võib loota, et kriis hakkab mööda saama. Kui uskuda peaministrit, siis see ongi lausa mööda saanud. Sellest tulenevalt on Keskerakonna fraktsioonil ettepanek arutada uuesti põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmist, et laiendada tasuta toitlustust ka gümnaasiumiõpilastele.

Kui tagasi vaadata, kuidas koolitoitlustus on kujunenud, siis 1990. aastatel üsna mitmel korral arutatud teema, kas ühtlaselt kõigile õpilastele tasuta koolitoidu tagamine on riigile oluline, kas see peaks olema Haridus- ja Teadusministeeriumi või Sotsiaalministeeriumi valdkonnas, päädis 2002. aastal otsusega viia tasuta koolilõuna sisse 1.–4. klassi õpilastele. 2006. aasta 1. jaanuarist tagati koolitoit juba kogu põhikooli ulatuses ning kutsekoolis põhikooli baasil õppivatele õpilastele.

Miks 2006. aastal tuli teha selline otsus? Kui tagasi vaadata, siis Keskerakond oli tol ajal koalitsioonis ja haridusministeerium oli meie vastutusalas. Asi oli nimelt selles, et kui me vaatasime näitajaid sotsiaalse vajaduse põhiseiselt, siis oli selge, et kutsekooliõpilaste tasuta toitlustus oli võib-olla pakilisem vajadus, ja kuna raha on alati täpselt nii palju, kui on, siis tuli tol hetkel teha valik. Valitsuses ja ka Riigikogus otsustati ühiselt, et viime tasuta toitlustuse sisse põhikooli baasil õppivatele kutsekooli noortele ja et loodetavasti järgneb sellele

üsna varsti ka gümnaasiumiõpilaste tasuta toitlustamine.

2006. aastast on läinud mööda üsna mitu aastat. Kahjuks ei saa gümnaasiumiõpilased tänaseni nn toidukorra toetust samal kujul. Ja kui vaadata õpilaste esindajate väga selget seisukohta, mida nad väljendasid eelmisel aastal nii kohtumistel Riigikogu liikmetega kui ka pöördumistes üldsuse poole, siis gümnaasiumi tasuta toitlustus on selgelt nende prioriteet. Kui me vaatame summaseid, siis gümnaasiumiõpilaste toitlustuse lisandumine läheb maksma kokku vaid veidi üle 4 miljoni euro, mis loodetavasti olukorras, kus kriis peaks olema kas läbi saamas või juba läbi, nagu ma enne ütlesin, ei ole riigile selgelt üle jõu käiv summa.

Teine pool selles põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmist käsitlevas eelnõus nr 1 on soov vaadata silma väga valusale toiduhinna tõusule. Kui jälgida tänaseid uudiseid, siis järjekordselt tuuakse välja üsna kurvastavad protsendid. Toidukorv ja toidu hind on viimastel aastatel, eriti viimase aasta jooksul, kallinenud väga kiiresti, 12–14% ringis. See on tõepoolest väga suur hinnatõus. Arvestades ka seda, et Sotsiaalministeerium on toidupäevale ja koolitoidule seadnud üsna ranged reeglid, mida laps, õpilane, noor inimene peaks koolis sööma, on meie ettepanek tõsta toidukorra maksumust 0,78 sendilt 1 eurole.

Need on meie kaks ettepanekut. Kui vaadata Vabariigi Valitsuse seisukohta, siis see oli selgelt põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse sellist muutmist soosiv. Küll aga öeldi selgitsuks, et tõenäoliselt võivad meie ettepanekud rakendada neid muudatusi 2012. aasta 1. jaanuarist käia eelarvele üle jõu, et võib-olla soovitakse neid muudatusi hiljem rakendada. Keskerakonna fraktsioonil oleks kindlasti äärmiselt hea meel, kui muudatusi oleks võimalik teha juba järgmise eelarvega, aga loomulikult jääme ootama suviseid eelarveläbirääkimisi ja avanevaid võimalusi.

Nii et põhimõtteliselt on ühiskonnas olemas arusaam, et selline riigipoolne toetus on positiivne, ja gümnaasiumiõpilaste puhul on see vajadus ka selge. Gümnaasiumiõpilaste puhul on kaks aspekti, mida ma siinkohal hea meelega välja tooksin. Esimene on see, et nendel noortel inimestel on hädavajalik saada päeva jooksul sooja toitu, sest nende päevad on väga pikad. Väga mitmes, ütleme, teatud kallakuga

koolis või intensiivse õppekavaga koolis lähivad laste, noorte inimeste päevad sügavasse pärestlõunasse. On ka päevi, kui noore gümnaasisti lisaainete tunnid, mida nüüd uue õppekava järgi võib üsna palju olla, lõpevad alles kolme või poole nelja ajal päeval. Ja kui see noor inimene ei ole päeval söönud korralikku sooja toitu, siis ei ole tal tervise seisukohast kuidagi võimalik süvendatult õppida.

Teine asi, mida gümnaasiumi puhul tuleb kindlasti välja tuua, on see, et kui me räägime ühest eurost, siis väga paljud omavalitsused on sunnitud sinna üsna olulisel määral juurde maksma. Osas omavalitsustes teeb seda ka lapsevanem. Kui vaadata üldist toitlustussüsteemi, siis meie püüdlus on siiski see, et riik kataks vähemalt toiduainete kulu. Kuidas omavalitsus selle toitlustuse korraldab, kas erafirmade kaudu, teatud kokkulepete kaudu, ja kui suur osa sinna juurde tuleb maksta, see on üsna erinev. Kutsekoolides, mis enamjaolt on riigikoolid, on see lahendatud üsna ilusti. Suuremas osas kutsekoolides on menüü üsna mitmekesine, aga sellest menüüst pakutakse üldjuhul tasuta ühte toitu, mis peaks ära toitma ka kasvava noore meesterahva. Loomulikult on võimalik veidi juurde maksta ja saada paar kotletti lisaks, aga vähemalt üks toit peab olema lapsele või noorele meesterahvale-naisterahvale tasuta. Gümnaasiumiõpilaste puhul, kelle portsud ja kasvava organismi vajadused on veidi suuremad, on see lisakulu tõenäoliselt ka veidi suurem. Samal ajal oli siis, kui riik tegi otsuse laiendada tasuta koolitoitu põhikooliõpilastele, üks peamine argument laste tervise ja haridusliku aspekti kõrval ka see, et kui toit on kõigile tagatud, läheb ühe portsu maksumus odavamaks. Arvestades, et alati ei ole kõik õpilased kohal, annab see võimaluse mängida. Ütleme, ühe toiduportsu hind oli tegelikult kallim kui see, mida riik otseselt toetas. Täna on meil koolidest tagasiside, et toidu kvaliteet on nende aastate jooksul selgelt paranenud ja sellele pööratakse üsna tõsiselt tähelepanu. Aitäh!

Asesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ettekandjale on mõni küsimus. Palun, Imre Sooäär!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Üks asi on loomulikult raha, mida pole kunagi piisavalt. Seda me teame. Aga milline on eelnõu algatajate seisukoht, kas riik peaks ka aitamiseks koolidel toidu kvaliteeti parandada? Toidu kvaliteet praegu kõigub. Küllaltki palju on koole, kus selle raha eest pakutakse väga maitsvat toitu, aga on ka koole, kus toitlustamisega ei ole asjad korras. Tihtipeale napib oskusi ja häid kokatädisid. Üks asi on ette kirjutada, milline peab olema toidu kalorsus ja kui palju toitaineid toit peab sisaldama, aga oluline on ka toidu maitse ja kvaliteet ning see, kas lapsed seda toitu armastavad. Sellele võiks ju natukene n-ö kaasa aidata, sest seda oskusteavet ei ole kõigis koolides piisavalt.

Mailis Reps

Aitäh! Väga õige tähelepanek. Kui Riigikogu liikmed käivad valijatega kohtumas ja fraktsioonid on väljasõitudel, siis ma olen alati soovitanud käia koolisööklas. Ühtepidi on see väga positiivne kogemus nendele, kellel on oma kooliajast võib-olla natukene ebameeldivad mälestused. Üldjuhul on koolisööklad praegu väga atraktiivsed. Üsna palju kasutatakse sellist avatud köögi süsteemi, kus õpilased näevad, mida toidu sisse pannakse. Ka ventilatsioon on palju parem, mis tähendab, et lõhnad, mis koolisööklast tulevad, on meeldivamad. Aga kahjuks tekitab koolitoidu puhul probleeme see, et sellega tegeleb kaks või isegi kolm ministri: Rahandusministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium ning Sotsiaalministeerium. Koolitoidu kvaliteedi järelevalve ja ka need nn ettekirjutused kuuluvad Sotsiaalministeeriumi haldusalasse. Aga ma olen selles mõttes, hea küsija, teiega nõus, et peamiselt vaadatakse tööpoolest kalorsust ja teatud toiduainete püramiide ning jälgitakse koguseid. Toidu maitse üle otsustab kõige paremini noor inimene ise või teevad seda tema vanemad. Nooremates klassides on oluline lastevanemate surve ja ka laste enda suhtumine. Ma julgen öelda, et suuremalt jaolt, eriti väiksemates maakoolides, ollakse väga paindlikud toitlustamise korraldamisel, tullakse erimenüü soovi puhul vastu ka diabeetikutele ja allergikutele. See on väga positiivne. Süsteem kipub aga olema üsna paindumatu, kui kasutatakse väljastpoolt toodud toitu, mis tuuakse kohale

termostes. Üsna suures osas koolides ja lasteaedades hoiti renoveerimise käigus kulusid kokku ja hakati kasutama firmasid, kes toidu kohale toovad. Kui on tegemist mitme lõunapausiga, siis aeg-ajalt kurdetakse, et toit ei ole päris soe. Aga see on juba korralduse küsimus. Seal on, ütleme, paindumatust rohkem. Toidu kvaliteediga omavalitsused tegelevad. Pigem on see suurte linnade teatud koolide probleem. Maakoolides on kvaliteet üldjuhul üsna hea ja ka linnas, kui lastevanematel on kooliga väga tugev side ja hoolekogu on hästi tugev, on toitlustus korralik. Aga seal, kus on natukene vananenud arusaamad koostööst lastega ja õpilaste omavalitsusest, kipub ka tagasiside kehvak olema.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kaia Iva!

Kaia Iva

Aitäh! Austatud ettekandja! Te siin kõneldes tõite selle eelnõu rakendamise kuludena välja need kulud, mis kaasnevad põhikoolis ja gümnaasiumis toidukorra hüvitamisega, küll aga olete eelnõu seletuskirjas selle eelnõu kuludena välja toonud ka kulud kutsehariduses koolilõuna eest tasumiseks. Millega seoses on teil põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmise seaduse eelnõus kutsehariduse küsimused?

Mailis Reps

Aitäh väga hea küsimuse eest! Tööpoolest, ka kultuurikomisjonis oli meil selle üle arutelu. Meil on lisaks munitsipalkoolidele ja erakoolidele ka riigikoolid. Riigikoolide hulgas on kutsekoolid, kus on ette nähtud koolilõuna. Kui me suurendame koolilõuna maksumust 0,78 eurost ühe euroniks, siis tuleb need kulud ette näha ka kutsekoolides. Kuna riigikoole rahastatakse otseselt riigieelarve kaudu, siis me pidasime oluliseks seletuskirja tasandil välja tuua kaasnevad kulud kutsehariduses, kuigi kutseõppeasutuse seaduses koolilõunat konkreetselt punktina välja ei ole toodud, vaid see on kirjas riigieelarve kaudu rahastamise alustes. Haridus- ja Teadusministeerium, kui ta teeb eelarvearvestusi, teeb kutsekoolide eraldiste puhul arvestusi ka kulude osas, mis koolilõunatoetuse puhul lisanduksid.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Reet Roos!

Reet Roos

Hea ettekandja! Ma tänan pika ja põhjaliku seletuse eest, mille te andsite Imre Sooäärele, aga mulle tundub, et nii ilus see lugu alati ei ole, et ollakse paindlikud ning vastutulelikud erisoovide ja maitsete suhtes. Ma pigem arvan, et kui maakoolides on asjad hästi, siis linnakoolides ei pruugi asjad sugugi nii hästi olla ja laste toiduratsioon, toidu kalorsus, kiudainesisaldus ning kõik muu säärane ei ole ikka nii hästi paigas. Aga see oli puhtalt kommentaariks öeldud, me võime sellel teemal eraldi arutleda. Ma tahan veidi norimise mõttes öelda, et kui me eelnõus räägime koolilõunakulude hüvitamisest, siis siin te olete seletamisel olnud väga säästlikud, kokkuhoidlikud ja napolisõnalised. Peab olema hea matemaatik, et aru saada teie väljendist "... nõuet rakendatakse 2012. aasta 1. jaanuarist summas 1 euro."

Aseesimees Laine Randjärv

Küsimus, palun!

Reet Roos

Kas te kavatsete olla teisel lugemisel veidi täpsem, et inimene ei peaks seletuskirja põhjal väga põhjalikult arvutama hakkama?

Mailis Reps

Aitäh! Kõigepealt, kui teie küsimuse juurde tulla, siis ma palun vabandust, et ma kõiki tabelis olevaid arve ette ei lugenud, aga kui teil on eelnõu nr 1 ees, siis ma pean selle kohta ütleva, et ma ei osanud täpsemaks minna. Selles tabelis on toodud välja toidukorra maksumus, õppurite arv, õppepäevade arv ja kulud kokku. Lisaks on kõrval olevas tabelis välja toodud, nagu te näete, täiendavad kulud. Kui need täiendavate kulude read kokku panna, siis saame 8 515 500 ehk 8,5 miljonit eurot. Ma ei lugenud neid arve tõepoolest ette, aga minu arvates oli seletuskiri vägagi täpne. Mida see tähendab? See tähendaks 2012. aastal, kui tõsta lõuna maksumus 0,78 eurolt ühele eurole, nagu Kaia Iva juba mainis, 4,35 miljonit eurot lisakulusid, ja kui ka gümnaasiumiõpilaste toidukulud kompenseeritakse, siis tuleks juurde 4,165 miljonit eurot, mis kokku on 8,5 miljonit eurot. Kutseõppeasutustes lisandub sellele

920 000 eurot. Nii et juhul, kui toidukorra maksumus 1. jaanuarist 2012 suureneks, siis tuleks Haridus- ja Teadusministeeriumil lisakulusid kokku veidi üle üheksa miljoni euro. Ma loodan, et see oli küllalt täpne ülevaade. Toitlustuskvaliteedist rääkides ei ole mul tõepoolest mingit põhjust arvata, et järelevalveinstitutsioonid ei tee piisavalt tööd. Pigem on koolidest ja lasteaedadest tulnud tagasiside, et liigagi täpselt käiakse kontrollimas ventilatsiooniseadmeid, külmkappe ning seda, kuidas toiduaineid puhastatakse ja hoitakse. Ma usun, et järelevalvepool on üsna heal tasemel. Kui maitse või kvaliteedi kohta midagi öelda, siis esiteks on see alati individuaalne. Vähemalt eksromptvisiidid eri aegadel on näidanud, et kvaliteet on läinud oluliselt paremaks, aga kahjuks see tõesti varieerub.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Reet Roos, teine küsimus!

Reet Roos

Tõesti, seletuskirjas on see kõik üsna põhjalikult ära toodud, aga ma märkisin seda, et ka eelnõu ise peaks olema üheselt mõistetav.

Mailis Reps

Selge.

Reet Roos

Siin te olete olnud väga kokkuhoidlikud. Aitäh!

Mailis Reps

Palun!

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Aitäh, austatud eesistuja! Et natukene paremini mõista vajadust tasuta koolitoidu järele, on mul ettekandjale selline küsimus. Kui palju on Eestis puudust kannatavaid lapsi, kes tasuta koolitoitu vajaksid? Mingisugused uuringud on ju ometigi tehtud. Ma soovin teada nii arvu kui ka protsenti laste koguarvust.

Mailis Reps

Aitäh! Kõigepealt, 1990. aastate lõpus, kui tollaegne Riigikogu üsna tõsiselt arutas, kas

tasuta koolitoitu Eestis on vaja ja mis alustel, ning kui 2001. aastal lisandus debatt, kus võeti jutuks selle rakendamine 1.–4. klassi õpilastele, siis jäi kõlrama vajadus veidikene leevendada absoluutses vaesuses elavate inimeste ja nende laste olukorda. Aga küsimus oli ka sotsiaalses meetmes, et meil ei tekiks sellist klasisvahet, et osa lapsi sööb koolisööklas, osa aga baaris. Olid argumendid toidu kvaliteedi paranemise ja ühe portsu hinna langusega seoses. Nii et koolitoidutoetuse või koolitoidu maksu hüvitamise puhul on väga mitmeid argumente lisaks absoluutse vaesuse leevendamise vajadusele. Miks ma tahan seda rõhutada? Muidu peaks ju rääkima toimetulekutoetusest, millega peaks saama asja ühelt poolt lahendatud. Miks on see tänaseni hariduse osa, on olnud üks tõsine arutelu objekt ja ka seekord me seda kultuurikomisjonis käsitlesime. Ma usun, et see otsus, mis omal ajal sai tehtud, et see on haridussüsteemi osa, tehti ühelt poolt sellepärast, et meil on seda lihtsam menetleda, me oleme haridussüsteemis sellega harjunud. Teine tõsine põhjus on see, nagu ma gümnaasiumiõpilaste puhul välja tõin, et noor inimene võib olla terve päeva söömata ning üsna paljudes koolides käiakse esmaspäeval enne koolipäeva algust sööklasi läbi ja võetakse leivaviilud kaasa. See näitab, et lapsed on nädalavahetusel olnud alatoidetud. Kui absoluutsest vaesusest rääkida, siis statistika on olnud veidi kõikumine. Ma olen näinud kahte näitajat. Esiteks, neid lapsi on umbes 20%, teiseks, absoluutses vaesuses elab juba enam kui iga viies laps, lausa iga neljas laps. Kahjuks ma teile protsenti ei julge öelda. Nagu ma ütlesin, statistikat on mitmesugust. Selge on, et absoluutses vaesuses elavaid lapsi on hinnanguliselt 20%. Lisaks sellele on meil üsna palju peidetud vaesust. Peidetud vaesuse probleem on see, et pealtnäha on lapsega kõik korras, tal ei ole kõht otseselt tühi. Sellele probleemile on üsna palju tähelepanu pööranud lastearstid. Lapsed küll söövad, aga nad söövad vähe ja mittepiisava kalorsusega toitu. Nad ei saa kõiki toitaineid, mida on vaja. Lihtsustatult öeldes: ega laps ainult keedetud kartulist väga pikalt kõiki mineraale kätte ei saa, kuigi kartul on kindlasti hea ja toitev. Lastearstide tähelepanu on pöördunud pigem sellisele peidetud vaesusele. Lapsed on küll toidetud, aga nende tervisenäitajate põhjal on aru saada, et nad ei saa kõiki aineid

piisavalt. Mõlema probleemi puhul on koolitoidu tagamine kindlasti äärmiselt vajalik.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Annely Akkermann!

Annely Akkermann

Aitäh, Riigikogu aseesimees! Hea ettekandja! Rahandusministeerium on andnud riigiasutustele ja ministeeriumidele juba kätte eelarve piirarvud. Eelarve on siiski tillukeses puudujäägis. Toitlustamiskulusid saab seetõttu katta ainult ümberpaigutuste teel. Teie kui endine haridusminister tunnete haridusministeeriumi eelarvet läbi ja lõhki. Mille arvel te need kulud kataksite?

Mailis Reps

Aitäh, hea küsija! Te viitasite, et ma olen mitu korda riigieelarvet teinud. Pean ütleva, et ka väga suure majandusliku õitsengu ajal olid esimesed piirarvud, mis ministeeriumile anti, alati miinusega. Seetõttu ma veel väga ei muretseks, et need piirarvud nii lootusetuks jäävad. Oleme näinud, et isegi kriisiperioodidel on riigieelarve menetlemisel arvud lõpuks siiski veidi positiivsemaks muutunud, sest oodatakse ära kuulsad augusti lisaprognosid. Aga kui me räägime summade ümbertõstmisest haridussüsteemis, siis loomulikult teate nii teie kui tean ka mina, et sellises pingelises olukorras on väga raske ümber tõsta nelja, kuut või kaheksat miljonit eurot. Täna me räägime peamiselt siiski lootusest, et riigieelarve olukord paraneb ja et riik peab gümnaasiumiõpilaste toitlustamist prioriteediks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Maret Maripuu!

Maret Maripuu

Aitäh! Hea ettekandja! Kuidas sina hindad koolijuhtide võimalust kaasa rääkida toidu kvaliteedi parandamisel? Sotsiaalministeerium on kehtestanud konkreetsed reeglid toidu tervislikkuse ja nädalamenüü kohta. Kui palju saab koolijuht siin n-ö kvaliteedikontrolli teha? Teiseks, kui paindlikult on võimalik toitlustamist koolis korraldada? Praegu lähevad väiksemad juntsud lõunat sööma mõnikord juba hommikul kell kümme, kui neil kõhud veel täis on, aga kui õige lõunaeg on käes ja kõhud

on tühjad, siis söövad vanemad õpilased. Mil määral on võimalik toitlustamist koolis paremini korraldada?

Mailis Reps

Aitäh, hea küsija! Sul oli kaks väga head küsimust. Üks ettepanekuid, mida me põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse menetlemise ajal tegime (see on jätkuvalt ka minu isiklik seisukoht), on see, et me võiksime kaaluda haridussüsteemis üldise pika lõunapausi sisseviimist, mis on üsna levinud Euroopas, ka meie põhjapoolsetes naaberriikides. Ehk näiteks kell 12 päeval on tunniajane paus, mille jooksul eri rühmad söövad, lisaks on vaba tund, väike puhkeaeg jne. See muidugi tähendab lapsele, ka väga väikesele lapsele, pikemat koolipäeva ehk nn pika päeva sisseviimist. Aga üks põhjus, miks seda Euroopa Liidus üsna palju kasutatakse, ongi see, et laps ei peaks sööma 10 või 15 minutiga. Teine põhjus on see, et üsna paljudes maades, kus on võib-olla natuke soodsam kliima (kuigi täna ei saa seda öelda, meil on ka väga ilus ilm), käiakse sel ajal kooli territooriumilt väljas, näiteks pargis jalgpalli mängimas ja piknikut pidamas. Kuidas seda ühes või teises koolis korraldatakse, on üsna paljus kooli otsustada. Aga selleks et väga pikki pause hakata pidama, on vaja muidugi üldist korraldust muuta, sest see tähendab ka koolipäeva pikenedamist jms. Koolijuht saab praegu haridussüsteemis väga palju otsustada. Ka uue põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse järgi on koolijuhil nii hariduse sisu kui ka korraldusliku poole peal võimalik üsna palju otsustada. Pean ütleva, et väga paljus sõltub see koolijuhi huvidest, kas teda lisaks hariduse ja õpetajatega seotud teemadele huvitab koolikeskkond, kas teda huvitab, mis toimub koolisöökla. Aga et mitte liiga teha kõikidele koolijuhtidele, tuleb öelda, et kui hanked on teinud ühe KOV-i või terve piirkonna peale ja need on näiteks võitnud üks firma, kust tuuakse termosega toit kooli kohale ega hoolita pretensioonidest ning kui direktoril mingil põhjusel ka näiteks kohaliku omavalitsusega ei ole väga head klappi, et toitlustusfirmat mõjutada, siis võib juhtuda, et hoolimata kooli pingutustest kvaliteet ei parane. Üldjuhul aga, kui kooli või lasteaia juhil on vähegi asja vastu huvi ja ta on andnud negatiivset tagasisidet, siis on toidu

kvaliteet oluliselt paranenud. Ma usun, et seal saab väga palju ära teha.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalle Jents!

Kalle Jents

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Kust see üks euro tuleb? Kas te olete koolide reaalseid toiduhindu analüüsinud? Vähemalt niipalju kui mina tean, oli see üks euro probleemataoline juba mõni aasta tagasi ja päris paljud omavalitsused on ka praegu põhikoolitoidule juurde maksnud. Minu küsimus ongi see: kas te ei karda, et te panete omavalitsustele veel ühe lisakoormuse? Kui see hind ei ole reaalne, siis on nad juba prestiiži mõttes sunnitud hinnavahe kinni maksma. Kas ei oleks õigem keskenduda, nagu ka teie fraktsioon on välja öelnud, omavalitsuste tulubaasi parandamisele, et nad saaksid abivajajatele tasuta koolitoitu anda?

Mailis Reps

Teie küsimuses oli mitu aspekti. Esiteks, ka teie teate väga hästi, et riigi ja KOV-ide läbirääkimised on peaaegu alati keskendunud sellele, et kohalikud omavalitsused paluvad, et riik ei kirjutaks väga palju ridu ette ehk ei annaks raha sihtotstarbeliselt, vaid toimuks üldine eelarve suurenemine ja kohalikud omavalitsused saaksid ise toimetada. Tõepoolest, suurem osa omavalitsusi on väga vastutustundlikud ja tegutsevad nii kultuuri-, haridus- kui ka sotsiaalvaldkonna heaks tõesti südamega. Mul ei ole mingit põhjust arvata, et omavalitsused ei hoolitseks selle eest, et lapsi toitlustataks korralikult ja kvaliteetselt. Kui me aga läheme tagasi 2000. aastate algusesse, siis oli toitlustamine koolides ja ka koolitoidu tagamine üsna ebahühtlane. Ei olnud väga suur erand, kui lastel ei olnud mitme aasta jooksul koolisöökla just väga palju asja ning kujunes välja baaride, hamburgeriputkade ja üle tänava asuva poe populaarsus. Midagi on nende aastatega siiski positiivsemaks muutunud, sest lapsed on jõudnud tagasi koolisöökla. Kahjuks on üsna palju lapsi, kes ainult tänu koolitoidule üldse kooli tulevadki ja jõuavad nii ehk mõnda tundigi.

Teie küsimuse teine osa oli see, kas ühest eurost piisab. See on kindlasti parem kui 78

senti, mis praegu ette nähtud on. Aga ma usun, et meie lõputu vaidlus koolitoidu maksumuse ümber sõltub sellest, mida me statistikas arvesse võtame. Kui me võtame keskmise koolitoidu hinna ja kui me ei arvesta sinna juurde, et selleks et porgandit koorida, on tõenäoliselt vaja ka valgustust, veidike vett jne, ehk kui me ei arvesta juurde mingeid muid kulusid, siis see euro võib kulutused enam-vähem ära katta. Vähemalt on tagasiside koolidelt olnud, ütleme, nii ja naa. Kui me lisame sinna juurde ka KOV-ile lisanduvad kulud ehk lisaks toorme hinnale toiduvalmistamise kulud, koka palga või näiteks kokkulepped teenindusettevõttega, siis sellest eurost ei piisa. Hea meelega tuleks teie ette eelnõuga, kus oleks kirjas piisav summa, aga küsimus on selles, et meie ettepanek, arvestades toiduhindade tõusu, on jäänud tagasihoidlikule tasemele. Me räägime ainult toidukuludest, kõik ülejäänud on KOV-i vastutada. Ma loodan, et KOV-ide tulubaas taastub, et nad saaksid ülejäänud kulud ise katta.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Anneli Akkermann, teine küsimus!

Anneli Akkermann

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Mõnus on ju mõelda, et kusagil keegi maksab riigieelarvesse raha, ja väga populaarne on seda siis ühtlaselt laiali jaotada. Aga konservatiivselt olukorda hinnates raha tohutut juurde tulekut riigieelarvesse siiski näha ei ole. Kas ei võiks nendes tingimustes kaaluda vajaduspõhist toitlustuskulude toetamist? Kohalikes omavalitsustes on sotsiaaltöötajatel olemas väga hea ülevaade tasuta toitu tõeliselt vajavatest lastest ja perekondadest.

Mailis Reps

Aitäh, hea küsija! Ma loodan, et kohalikud omavalitsused teevad seda niikuinii. Selleks ei ole vaja põhikooli- ja gümnaasiumiseadust täiendada ega muuta. Kindlasti ei vaja kohalikud omavalitsused ettekirjutust, et need inimesed, kes kahjuks jäävad allapoole absoluutse vaesuse piiri, võiksid saada toetusi. Meil on päris suur hulk fantastilisi mittetulundusühinguid, kes kampaaniate, samuti projektide käigus toitlustamisega tegelevad. Nad teevad seda suvel, ka siis, kui koolisööklad on kinni. On

olemas supiköögid, heategevuslik toitlustamine, toidupank jne. Ma olen teiega nõus, et inimesed, kes on absoluutse vaesuse piirist allapoole jäänud, peaksid saama tuge abiorganisatsioonidelt, sotsiaaltöötajatelt ja KOV-idelt. Kahjuks on alati olnud ka selliseid juhtumeid, et need inimesed on mitme aasta jooksul jäänud kahe silma vahele. Küll aga ei asenda see kõik koolitoitlustamist. Sest nagu ma juba ütlesin, tagasiside koolisööklatest näitab, et ka väga edukates, toredates ja tublides, nn konkursikoolides on esmaspäev see päev, kui lapsed tulevad ja võtavad enne tundide algust leivaviilud kaasa. Alatoitumist on nädalavahetustel kahjuks palju rohkem, kui me tunnustada tahame. Nii et ka gümnaasiumis ei ole sooja toitu kindlasti võimalik asendada toimetulekutoetuste või absoluutse vaesuses elavate perekondadega tegelemisega.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Ma tegin lahti Statistikaameti kodulehel oleva tabeli, mis näitab, et Eestis on viimastel aastatel toiduainete hinna tõus olnud kiirem kui keskmine hinnatõus. Me kõik teame, et ka keskmine hinnatõus Eestis on eurosooni kõige kiirem. Minu küsimus on selline. Põllumajandusminister ütles eile Riigikogu saalis küsimustele vastates, et tema meelest on õige maksudega raha kokku koguda ja siis anda see raha sinna, kus seda vaja on. Me kõik teame, et kaks aastat tagasi tõsteti toiduainete käibemaksu ja selle käibemaksutõusu pealt on riik kogunud eelarvesse sadu miljoneid kroone. Kas peale 2009. aasta toiduainete käibemaksu tõusu on koolitoit saanud riigilt lisatoetust, mis oleks ligikaudu samas mahus, nagu toiduainete pealt eelarvetulu teenitud on?

Mailis Reps

Aitäh! Ühe koolilõuna maksumus on suurenenud, kuid kahjuks mitte tänu sellele, et riigieelarve sellel real oleks rohkem raha, vaid sellepärast, et õpilaste üldarv on vähenenud, mille tulemusena ongi portsjoni maksumus suurenenud, kuid kahjuks mitte selles tempos, nagu on tõusnud toiduainete hinnad (12–14% aastas). Kui rääkida raha kokkukorjamisest ja

eraldamisest, siis põllumajandusminister andis tõepoolest väga selgelt mõista, et selline väga kiire hinnatõus vajab teatud meetmeid. Kindlasti oleks koolitoidutoetuse suurendamine ühe euron (kuigi hea kolleegi küsimusest tuli välja, et seegi ei ole piisav) üks meede, millega saaks veidigi leevendada seda väga kiiret hinnatõusu, nii et lapsed saaksid hinnatõusust hoolimata koolis enam-vähem korralikku ja kvaliteetset toitu.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma loodan, et sulle rohkem küsimusi ei tule, sa oled niigi juba väsinud, aga ma tahan ikkagi ühest asjast rääkida. 2009. aasta lisaelarvega võtsid Reformierakond ja IRL kohalike omavalitsuste tulumaksuprotsenti vähemaks ja kirjutasid seadusesse, et kohalikud omavalitsused ei ole kohustatud tegema noorsootööd ega spordielu korraldama. Riigikontrolli hiljutisest analüüsist selguski, et kohalikud omavalitsused ei toeta sporti ega noorsootööd. Kas selle seaduse tõttu, mis jätab koduomanikud maamaksuga maksustamata, ei või juhtuda samamoodi, et ka põhikooliõpilastelt võetakse koolitoiduraha ära?

Mailis Reps

Aitäh, hea küsija! Riigikohtu lahendi järgi peavad kohustused ja eraldised olema tasakaalus ehk kui riik paneb kohalikule omavalitsusele kohustusi või lisakohustusi, peavad need olema piisavalt rahastatud. Seda on võimalik erinevalt tõlgendada. Kriisiaastatel näitas suur vaidlus siin Riigikogus, et koalitsioon tõlgendas olukorras, kus raha oli eriti vähe, kohustuste ja rahastamise omavahelist suhet nii, et kohalike omavalitsuste eelarvet vähendades piirati ka kohustusi, milleks kahjuks oli noorsootöö ja spordi rahastamise kohustus. Esialgu üsna paljudes kohalikes omavalitsustes noorsootöö ja spordikorralduse pealt kokku ei hoitud ehk tegelikult pidid KOV-id piirama kõike natukene. Enamik KOV-e tegid väga valusaid otsuseid väga paljudes valdkondades. Noorsootööd ja sporti püüti siiski jalul hoida. Aga teil on õigus, kahjuks on Riigikontrolli analüüs näidanud, et kui anti võimalus ühes

valdkonnas kokku hoida, siis väga paljud kohalikud omavalitsused seda tegid. Sellest on küll äärmiselt kahju. Kas koolitoid on üks valdkond, kus võib kokku hoida? Kunagine nn krokodillikomisjon selle ettepaneku tegi, õnneks üldsuse survele sellest taganeti ja praegu on Vabariigi Valitsuse tegevuskavas koolitoidu tagamine kirjas. Ma loodan, et koalitsioon lähhtub Vabariigi Valitsuse tegevusplaanist ega otsusta seda küsimust kuidagi teisiti.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun küsimuste esitamisel jääda teema ehk koolilõunakulude hüvitamise juurde! Palun, Jüri Jaanson!

Jüri Jaanson

Austatud eeskõneleja! Mainisite, et koolitoidlustamise rahastus pole piisav. Mind huvitab, kas te selle eelnõu koostamisel kasutasite ka toidlustusspetsialistide nõuandeid. Teame ju, et noore organismi arenguks on vaja ikkagi piisava kalorisaldusega mitmekesist sööki. Kas te neid nõuandeid kasutasite? Milline peaks olema optimaalne summa koolilõuna jaoks?

Mailis Reps

Aitäh, hea küsija! Me ei kasutanud mingeid muid lisaandmeid kui neid, mis Sotsiaalministeeriumil on. Nimelt on Sotsiaalministeeriumil välja töötatud soovituslik menüü, ka soovituslik nädalamenüü, mis koostatakse koostöös spetsialistidega, kelle hulka kuuluvad lastearstid, toidlustusspetsialistid ja teised. Sellest lähtutakse ka nn arvestusliku koolilõuna maksumuse puhul. See oli meie arutluskäigu alus, arvestades ka toiduainete hinna tõusu. Kas see on täpselt üks euro või üks euro ja mõni sent siia-sinna? Pigem oli see üks euro meil lihtsalt selline ilus summa, millest lähtuda. Aga arvestusliku toidupäeva maksumuse hinna tõusuks peetakse praegu umbes paarikümme protsenti, mis jääb veidike alla euro. See euro oli pakutud selle kohaselt. Aga nagu ma eelmistele küsimustele vastasin, selle arutluskäigu alus on ainult toidu hind. Sellele lisanduvad üldjuhul toidu valmistamise kulutused, võib-olla on seal tegemist rendisuhtega, võib-olla hankega, võib-olla on sinna sisse arvestatud teatud kasumiprotsent, mis linnades või valdades lisandub toidu hinnale. See tähendab, et

kas KOV maksab ise juurde, maksab koka palga kinni või on see kuidagi teisiti korraldatud või tasub selle eest lapsevanem. See on üsna erinevalt lahendatud.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Kas teile ei tundu, et koalitsioonil puudub sisuline tahe seda probleemi lahendada? Kui räägitakse, et meil raha ei jätku, siis see tundub naeruväärne. Selle nädala päevakorras on seaduseelnõud, mis võtavad riigieelarvest ära umbes 1,3 miljardit krooni. Siin ongi valiku küsimus: kas meie riigis peaks olema lastel kõht täis või tuleks tulumaksu vähendada?

Mailis Reps

Aitäh, hea küsija! Nagu ma heale kolleegile Anneli Akkermannile juba vastasin, et olles riigieelarve koostamise läbirääkimistel olnud, pean ütlema, et see on alati valiku küsimus. Kõik sellised otsused, ka ümbertõstmise otsused, ka vähendamise otsused, mille arvel mingit protsenti kuskil muudetakse, on alati valikute küsimused. Küll aga on olemas tahe seda küsimust lahendada. Ma pean ütlema, et kultuurikomisjonis esindatud koalitsiooni liikmed näitasid üles väga suurt tahet selle teema juurde tagasi tulla. Jäi kõlama seisukoht (kindlasti saate seda kultuurikomisjoni esindaja käest üle küsida), et alates 2012. aasta 1. jaanuarist võib see muudatus olla keeruline, sest sel ajal ei ole kriis võib-olla veel päris läbi ja ei ole lootust saada lisaraha, küll aga on see loodetavasti võimalik näiteks aasta hiljem. Jääme lootma!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh, hea ettekandja! Rohkem teile küsimusi ei ole. Ma palun kultuurikomisjoni ettekandeks kõnetooli Lauri Luige!

Lauri Luik

Austatud juhataja! Head kolleegid! Kultuurikomisjon arutas põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmise seaduse eelnõu nr 1 oma s.a 30. mai koosolekul. Lisaks komisjoni liikmetele olime istungile kutsunud kaks külalist: Haridus- ja Teadusministeeriumi üld- ja kutsehariduse asekancleri Kalle Küttise ning Hari-

dus- ja Teadusministeeriumi õigusosakonna juristi Indrek Kilgi.

Järgnevalt lakooniline ülevaade sellest, mis komisjoni arutelul toimus. Kõigepealt tegi algataja ettekande, kus tutvustas eelnõu eesmärki, millest te just pika ülevaate saite. Ühe lausega öelduna on eesmärk, et koolilõuna maksumus 1.–12. klassini oleks üks euro.

Ettekandjale oli neli küsimust. Esiteks küsiti, miks on eelnõus planeeritud koolilõuna maksumuse konkreetne summa kirjutada seadusesse, kui seda siiaamaani seaduses olnud ei ole. Eelnõu algataja vastas, et see on mõeldud selleks, et tekitada kindlust, kuna seadusel on märksa tugevam jõud kui määrusel, ja see on mõeldud ka selleks, et see summa väiksemaks ei muutuks. Selle peale tõdeti komisjonis, et viimastel aastatel on riigipoolne rahastamine, mis puudutab koolilõunakulude katmist põhikoolis, vastupidi, just suurenenud.

Teise küsimuse teema oli, kas algatajad on kaalunud radikaalsemat varianti – rahastada koolitoitu laiemalt, nagu on olnud juba pool sajandit Soomes, kus riik maksab kogu koolilõuna maksumuse kinni. Selle peale ütles algataja, et nende toetus sellele mõttele on olemas, aga rakenduse poolest on sellega probleeme, kuna toitlustuse korraldamine üle Eesti on üpris ebahühtlane.

Kolmandaks uuriti, kas ikka peaks muutma põhikooli- ja gümnaasiumiseadust, kui tundub, et koolilõunakulude katmine on rohkem sotsiaalne meede. Eelnõu algataja vastas, et kuna paljudes Euroopa riikides peetakse koolitoitu hariduse osaks, siis oleme ka meie siiaamaani niimoodi talitanud.

Neljandaks tunti huvi, kuidas rahastatakse koolitoitu riigikoolides ning miks on riigikoolid eelnõust välja jäänud. Meil on näiteks muusikakeskkool, Nõo Realgümnaasium ja Noarootsi Gümnaasium. Miks ei ole neid siia kaasatud? Selle peale tõdes algataja, et need peaksid tõepoolest olema siia kaasatud, sest eelnõu mõte on see, et kõik lapsed saaksid toetust ikkagi võrdsetel alustel. Aga praegu ei ole PGS-is lihtsalt sellist kohta, kuhu seda kirjutada. Peame üheskoos veel vaatama ja mõtlema, kuhu see täpsemalt kirja panna. Aga üldiselt oli algataja meelsus positiivne.

Ministeeriumi ametnikud tõdesid, et hoolimata majanduslikult keerulistest aastatest suutis Vabariigi Valitsus aastatel 2008–2011 suu-

rendada põhikooliõpilaste koolilõuna arvestuslikku maksumust ühe õpilase kohta 10,42 kroonist 12,20 kroonini. Samas tõdeti, et me ei ole veel olukorras, kus saaksime toetuse saajate ringi laiendada. Lisaks pakuti varianti, et kaaluda võiks rahastamise vajadusepõhise maks muutmist. Ministeerium töötab välja versiooni, kuidas muuta gümnaasiumiastmes koolitoidu rahastamine vajadusepõhise maks.

Sellega arutelu kultuurikomisjonis lõppes ning kultuurikomisjon tegi kolm konsensuslikku otsust. Esiteks, teha täiskogule ettepanek võtta eelnõu Riigikogu päevakorda 7. juunil s.a ehk täna, teiseks, teha täiskogule ettepanek esimene lugemine lõpetada, kolmandaks, teha täiskogule ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks kümme tööpäeva ehk 21. juuni kell 16. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ettekandjale on küsimusi. Palun, Tõnis Lukas!

Tõnis Lukas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Imsest sinu kui kultuurikomisjoni liikme süda hüppas rõõmust, kui selle koosseisu esimene eelnõu just kultuurikomisjoni töölaualle tuli. Mina oleksin ehk rohkem rõõmustanud, kui see oleks tõesti olnud puhas hariduseelnõu. Aga ei ole mõtet siin diskuteerida, kas tegemist on haridusvaldkonna, toidukultuuri või hoopis sotsiaalküsimusega. Küllap ka see on oluline selleks, et koolilapsed saaksid süvenenult õppida, sest kõht peab täis olema. Iseasi, kust rahastamine peaks tulema. Aga ma arvan, et olulisem on, et lapsed saaksid süüa, mitte see, kust raha tuleb. See selleks. Kas te ikka kiitsite opositsiooni esindajaid selle eest, et nad tõid esile, et tegelikult on ka viimastel aastatel, rasketest aegadest hoolimata, koolitoidutoetus õpilase kohta suurenenud?

Lauri Luik

Aitäh! Kiitsime muidugi. Mina olen kogu aeg opositsiooni kiitnud. Lisaks eelnõule nr 1 on eelnõu nr 2 samuti meie komisjoni eelnõu. Nii et igati positiivne algus. Aga ma ka mainisin, et haridusministeeriumi ettekandja tõi oma sõnavõtu välja, et kulutused koolitoidule põhikoolis on viimase kolme aasta jooksul suurenenud 10,42 kroonist 12,20 kroonini. Nii

et see on igati positiivne samm. Eks me jõudumööda üritame seda ka edasi teha, sõltuvalt sellest, kuidas hinnad muutuvad.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh! Hea ettekandja! Ma tahan kiita koalitsiooni selle eest, et seda eelnõu välja ei hääletata.

Lauri Luik

Ma tänan väga!

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine küsimus, Marika Tuus.

Marika Tuus

Aitäh! Ei tea, millal võiks siin saalis tulla teine lugemine? Mida te prognoosite?

Lauri Luik

Kui me vaatame eelmise koosseisu praktikat, siis põhikooli- ja gümnaasiumiseadust on siin saalis tavaliselt menetletud üsna pikka aega. Loodame kõige paremat. Praegu ma ei oska prognoosida. Me ei ole seda komisjonis otseselt paika pannud. Aga me peame arvestama, et praegu käivad arutelud järgmise aasta riigieelarve üle. Neid asju tuleb paralleelselt teha. Eks näis.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Peep Aru!

Peep Aru

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Kas te komisjonis arutasite ka seda, kui palju võib selline sooja toidu toetuse laiendamine mõjuda riigieelarvele ning kas seletuskirjas toodud kulutuste summad on õiged ja õiglased? Või äkki tuleb välja nagu tol korral, kui proua Reps oli minister ja otsustati hakata põhikoolis andma tasuta sooja toitu: riik andis lubaduse, aga omavalitsused pidid seda lubadust suures ulatuses oma eelarvest katma.

Lauri Luik

Aitäh! Eelarveküsimus oli komisjonis arutelul. Te näete, et eelnõu seletuskirjas on Keskerakond ka maksumuse ilusasti välja toonud.

Eelneva arutelu käigus oli kolleeg Mailis Repsile küsimus, kust see üks euro on võetud, millistel kalkulatsioonidel või analüüsidel see baseerub ja kas see võib tekitada vastupidise olukorra, kus kohalikud omavalitsused peavad hakkama peale maksma, kui toiduhinnad muutuvad jne. Nendele küsimustele Mailis Reps ka vastas. Ma usun, et see risk on olemas. Ma ei näe praegu võimalust hindu prognoosida, seetõttu me nii täpselt sendi pealt ei oska seda paika panna. See oht, millele te viitasite, on täiesti olemas.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Kas kolleegid soovivad pidada läbirääkimisi? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek on Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmise seaduse eelnõu nr 1 esimene lugemine lõpetada.

Esimene lugemine on lõpetatud. Määrän muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 21. juuni kell 16.

8. Koolieelse lasteasutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (2 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Kaheksanda punktina on päevakorras Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud koolieelse lasteasutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Mailis Repsi!

Mailis Reps

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid, Riigikogu liikmed! Tutvustan teile koolieelse lasteasutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu nr 2. See lähenemine siin on üsna teistsugune, sest kui koolitoidudebatt on meil käinud üle kümne aasta, siis toitlustamine koolieelsetes lasteasutustes on olnud selgelt lastevanemate rahastada ja KOV-ide korraldada. Miks Keskerakonna fraktsioon pidas oluliseks arutada, et koolieelse lasteasutuse seadusega kehtestataks osaline toidukulude hüvitamine? Viljandimaa esindajatel oli õigustatud küsimus, et kui riik hüvitab vaid teatud kokkuleppelise summa, kas ta paneb siis kohalikud omavalitsused tugevama surve alla, kui lastevanematel on ootus, et üle-

jäänud osa tagavad KOV-id. See vaidlus käib nii koolilõuna kui kindlasti ka lasteaiatoitlustuse puhul edasi, sest riigi ja kohalike omavalitsuste vaheliste rahastamiste puhul on ju alati olnud vaidluse all see, mida KOV peab katma ja mida mitte.

Koolieelsete lasteasutuste kohta on selgelt öeldud, et kohalik omavalitsus peab tagama koolieelsete lasteasutuste toimimise, nende korralduse ja ülalpidamise ning tal tuleb tagada lasteasutustes ka toitlustamine. Toitlustuse eest maksmine on lastevanemate kohustus ja toidupäeva maksumuse arvestamine on üsna selge. Nimelt, toidupäeva maksumus on päevapõhine ja selle summa vaatab üldjuhul üle hoolekogu. Enamikus lasteaedades on nii, et kui soovitakse maksumust suurendada, siis hoolekogu arutab selle läbi. Toidupäeva maksumus on kohalikes omavalitsustes üsna erinev. On kohalikke omavalitsusi, kus see on suurem, on lasteaedu, ka eralasteaedu, kus see on üsnagi suur, ja on ka selliseid omavalitsusi, kus see summa on tagasihoidlik. Lisaks sellele, et toitlustamist lasteaedades korraldavad kohalikud omavalitsused, on toitlustamine, nii nagu ka koolides, korraldatud üsna erinevalt. On väga palju lasteasutusi, kus toidu valmistab nn oma kokatädi, ning on omavalitsusi, kus toitlustust korraldatakse keskköögi kaudu ja toit viiakse termostega lasteaedadesse. Samuti on toidupäeva maksumust arvestatud üsna erinevalt. Osa lasteaedu arvestavad sinna sisse ka toitlustusfirma kulud ja teatud väikese kasumimarginaali, teistes kohtades arvestatakse ainult toiduainete maksumust ning kohalik omavalitsus katab ise koka palgakulud.

1,5 eurot on hinnanguline maksumus. Juba tekkis küsimus, miks on meie pakutud toidupäeva maksumus lasteaedades suurem kui koolis. Sellepärast, et lasteaias süüakse mitu korda, vahel kolm, vahel neli korda, kui ka ootud lisada. Vabariigi Valitsus oma arvamuses meie eelnõu kohta tõi välja, et on selliseid lasteaedu, kus 1,5 eurot ei kulugi lapse kohta ära, vaid toiduportsu maksumus päeva kohta on veel väiksem. Nagu ma ütlesin, see on omavalitsustes tõepoolest väga erinevalt korraldatud. Tegemist võib olla maapiirkonnaga, kus tooraine saadakse kätte teistsuguse hinnaga, aga tõenäoliselt on tegemist sellega, et kohalik omavalitsus ei arvesta oma üldkulusid toidupäeva maksumuse sisse. Aga enamikus omava-

litsustes ja suurema hulga laste puhul on see maksumus 1,5 eurost suurem. Kui me vaatame linnu, siis on see palju suurem kui 1,5 eurot.

Teine küsimus on, miks me tahame katta vaid 5–7-aastaste laste toidukulusid. Kui me vaatame üldharidussüsteemi arengukava, siis näeme, et meie riigi haridussüsteemi suund on, et me tagaksime kõikidele lastele korraliku kooliks ettevalmistuse. See on meie kõigi prioriteet. Loomulikult oleks väga positiivne, kui kooliks ettevalmistus algaks veel varasemas eas, aga kaks koolieelset aastat on selleks hädavajalikud. See toimub üldiselt lasteaedades, aga selleks kasutatakse ka lasteaedade ja koolieelsete klasside süsteemi. Selles osas on riik paindlik. Kuid me oleme kohalike omavalitsuste tasandile pannud kohustuse, et kõikidele lastele tuleb tagada lasteaiakoht, ehk riik on andnud sõnumi, et meie jaoks on oluline, et lastel oleks võimalik kooliks valmistuda. Kriisiaastad on näidanud, et nende laste protsent, kes on lasteasutustes kirjas, ei ole oluliselt vähenenud. Aga kui vaadata kohalkäimist, siis võib märkida tendentsi, et kahjuks jääb üsna palju lapsi lasteaiast kõrvale. Algatajatel ei ole teavet ja kahjuks ei ole kogutud ka statistikat selle kohta, kas on õige lasteasutuste hinnang või arvamus, et üks põhjus siin võib olla lastevanemate võimetus maksta laste toidu eest. On see nii või ei ole, aga meie, algatajad, oleme lasteasutustest saanud signaali, et toidu eest maksmine käib mitmetele peredele üle jõu ja seetõttu lapsi lasteaeda ei viida.

Tekib küsimus, kas kohalik omavalitsus tagab lastele, kes elavad absoluutses või varjatud vaesuses, lasteaias tasuta toidu. Pean ütleva, et see on üsna erinev. Üldjuhul püüavad kohalikud omavalitsused tagada lastele tasuta toidu, kui pere on sattunud raskesse olukorda ja sellest teada andnud ning ka sotsiaaltöötajaga on korralik side. Probleemiks on kujunenud, et üsna paljud lastevanemad eelistavad pigem lapse lasteaiast äravõtmist kui tunnistamist, et peres on tõsine probleem. Seetõttu on ka lasteaedadelt tulnud ettepanek, et nii nagu koolis võiks ka lasteaias vähemalt osas vanusegruppides olla ühtlaselt ja kõigile tagatud tasuta toit.

Teine põhjus, miks 5–7-aastased lapsed on välja toodud, on see, et kui vaadata kohalkäimise protsenti, siis selgub, et koolieelses vanuses lapsed käivad rohkem kohal. See on aru-

saadav, sest, esiteks, nad on suuremad, nende immuunsus on tugevam ja nad haigestuvad vähem. Teiseks, ka lastevanemad on hakanud õnneks paremini aru saama, kui palju toimub lasteaias õppetööd. Nii et praegu suhtutakse lasteaedadesse üsna tõsiselt, neisse suhtutakse arusaadavalt kui haridusasutustesse.

Kolmandaks tahan rõhutada, et koolieelse lasteasutuse ja vanemate rahalises suhtes on olemas veel üks asi – nn kohatasu. Kohatasu on kohalikes omavalitsustes äärmiselt erinev. Koolieelse lasteasutuse seaduse § 27 järgi ei või vanemate kaetav osa ühe lapse kohta ületada 20% Vabariigi Valitsuse kehtestatud palga alammäärast. Kui hakata vaatama, milline on olukord kohalikes omavalitsustes, siis on neid omavalitsusi, kus lastevanemate osa kas ei ole üldse rakendatud või on see väga-väga väike. Kui nostalgiliselt kroonides rääkida, siis on selliseid paiku, kus lastevanemate osa on vaid mõnieteist krooni. Aga kahjuks on ka selliseid omavalitsusi, näiteks Viimsi vald, kes on rakendanud lubatud määra ehk 870 krooni ehk 56 eurot, Harku vald, kus see on 652 krooni ehk 41,7 eurot, või Rae vald ja Keila linn, kus see on 435 krooni ehk 27,8 eurot. Nende omavalitsuste puhul, kus kohatasu on nii suur, on väga suur lootus, et nad sotsiaalselt ebakindlamatele peredele loovad võimaluse kohatasu mitte maksta, et kuni seitsmeaastased lapsed saaksid kooliks ettevalmistust. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Andrus Saare, teie küsimus!

Andrus Saare

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Eelnõu eesmärk on kindlasti üllas ja hea. Kurb on ainult see, et eelnõu vormilise küljega on juhtunud selline tööõnnetus. Te olete maininud paragrahvi, mida seaduses olemas ei ole, jne. Aga see selleks. Ma püüan sisust aru saada. Küllap ka selle vormilise külje kahe lugemise vahel korda saab. Sisu poole pealt rääkides jäi arusaamatuks, kas toidukulude hüvitamise puhul summas 1,5 eurot on tegemist päeva, nädala või aastaga. Aga nagu te oma selgituses välja tõite, on tegemist toidupäeva maksumusega. Oleks hea, kui see seaduseel-nõusse jõuaks. Aga minu küsimus: kas ei oleks ikkagi palju mõistlikum selle rohkem kui 13

miljoni euro eest maksta otsetoetusi puudust kannatavatele peredele, mitte rakendada teie pakutavat laustoetust?

Mailis Reps

Aitäh, hea küsija! See, et me § 27 töömeeste juurde löike 2 või lõime uue paragrahvi, on seadusloomes täiesti võimalik ja arusaadav. Üldine paragrahv räägib sellest, kuidas rahastamine üldiselt käib, et selle tagavad KOV-id ja lastevanemad. Meie töömeeste siia teatud hulga lastele ehk 5–7-aastastele lihtsalt juurde riigi lisahüvituse. Aga kindlasti annab iga eelnõu paremaks teha ja täpsustada. See ongi kultuurikomisjoni järgmiste nädalate või kuude ülesanne, vaadata, mida me koolieelsetes lasteasutustes vähemalt selles vanuses laste jaoks ära saame teha.

Nüüd laustoetusest. Me läheme praegu selle debati juurde, mis koolitoidu puhul on aastaid kestnud: kumb on kasulik, kas ühtlane hüvitamine kõigile või teatud sihtrühmale hüvitise maksmine. Algatajana toetan ühtlast toetamist, seda kahel põhjusel. Esiteks, nagu ma juba ütlesin, on väga palju varjatud vaesust. Ma viitan üksikutele lasteasutustele. Minu kolm last käivad kõik eri lasteasutustes. Ma olen arutanud ka seda, kui palju on näiteks teatriskäigu puhul neid lastevanemaid, kes seda ühte eurot maksta ei suuda, ja kui palju on neid lapsi, kes peavad kõrvale jääma. See keskmine on varieeruv, 10–20%. Ehk umbes iga kümnes lapsevanem on see, kellel on raskusi ka rühmaraha maksmisel. Kas nende lapsed puuduvad haiguse pärast või saab poole kuu pealt nende arvestuslik raha otsa ja laps võetakse seetõttu lasteaiast ära, seda ma tõesti ei oska hinnata. Lasteasutused ise kardavad, et seal võib olla ka rahaline põhjus. Miks nad kohaliku omavalitsuse poole ei pöördu, mis on näiteks Tallinnas täiesti võimalik ja enamikus linnades ju võimalik? Jään teile vastuse võlgu. Kas põhjus on häbi ja sellepärast ei taheta pöörduda, seda ma ei tea. Aga see süsteem on olemas, nad saavad teha esildise nii kohatasu kui ka toitlustuspäeva puhul. Enamik KOV-e on siin selgelt inimestele vastu tulnud. Teine pool on siin see, et kui me räägime konservatiivse või liberaalse maailmavaate koha pealt, siis inimesed, kes rohkem makse maksavad, peaksid riigilt midagi rohkem tagasi saama. Ma usun, et need lastevanemad, kes on roh-

kem makse maksnud, võiksid vähemalt koolieelsete lasteasutuste puhul saada riigilt veidike rohkem hüvitist. See on säärane teine lähene-mine, mis on ka olnud vaidluse all, kas näiteks tasuta supi või prae saamine koolis on õigustatud või mitte. Mina pooldan mõlemalt seisukohalt seda, et toitlustamine peaks olema ühtlane.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lauri Luik!

Lauri Luik

Aitäh! Hea ettekandja! Minu arust on tegu väga ülla seaduseelnõuga, aga kui juba hakata hüvitama (ma saan aru, et te olete teadlikult praegu üritanud hüvitada toidukulud 5–7-aastastele lastele ehk vahetult kooliks ettevalmistamise ajal), siis ma leian, et kõiki lapsi tuleks kohelda võrdselt. Miks on nelja-aastane laps halvem? Kas teil on mingisugused kalkulatsioonid, kui palju võiks maksma minna see, kui me võtaksime siia hulka ka nooremad lasteaialapsed?

Mailis Reps

Aitäh, hea küsija! Nagu ma ütlesin, on mitu argumenti, miks hüvitada toidukulud just 5–7-aastastele. Üks on kindlasti rahaline argument, kuskilt tuleb lihtsalt alustada. Teine ja väga selge argument on kooliks ettevalmistamine. Tuleb luua lisameetmeid või lisaboonuseid, et lapsed jõuaksid enne kooli meie silma alla, et me avastaksime nad veidi varem, mitte alles siis, kui nad juba kooli tulevad. Toitlustamine on teatud lastevanematele, kellega on viisakalt öeldes natuke probleeme, üks atraktiivsemad asju, mille pärast laps kooliks ettevalmistamiseks lasteaeda panna. Kas lapsed on võrdsed või mitte? Selle statistika puhul on üks tõsine probleem, millest ma algatajana väga selgelt aru saan. Kolme- ja nelja-aastaste või veel nooremate laste puhul, eriti aga siis, kui me räägime söimelastest, ei ole võimalik toidupäeva maksumust korrutada laste arvuga, sest kohalkäimise protsent on äärmiselt erinev. Omavalitsustes kogutakse statistikat küll erinevalt, aga näiteks Tallinnas, kus ma olen nende andmetega kursis, käivad kaheaastased kohal umbes kolmandiku päevadest. Tekib õigustatud küsimus, kas sellisel juhul ikka peaks riik kõik päevad kinni maksma. Kui koolieelses

vanuses ei käi ka kohal mitte 100% lapsi, siis vähemalt Tallinnas, võin öelda, on 6–7-aastaste puhul kohalolijaid 90%. Aga nagu ma ütlesin, kaheaastaste puhul on see protsent üsna madal. Kutsekoolis, kus on praktikaperioodid, on see probleem lahendatud nii, et enamik kutsekoole on jaganud need summad ära. Kui noored on praktilised, siis selle võrra saavad nad ülejäänud perioodil veidi kobedama prae. Lastetasutuste puhul peaksime seda süsteemi kuidagi teisiti korraldama, kas KOV-idele selle summa aasta põhjal andma või mingi muu mudeli välja mõtlema.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Enne kui annan küsimuseks sõna Tõnis Lukasele, juhin igaks juhuks vastaja tähelepanu sellele, et tänase istungi lõpuni on viis minutit. Palun, Tõnis Lukas!

Tõnis Lukas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Teie sisuliselt maksupoliitiline avaldus oli väga põnev. Kui te seni olete astmelise tulumaksu puhul pidanud olulisemaks rohkem maksu maksvatelt inimestelt rohkem raha riigikassasse saada, siis avaldus, et nad võiksid selle eest midagi rohkem tagasi saada, on isenesest huvitav ja arutamist väärt. Aga mitte otse sellest ei tahtnud ma rääkida. Ma tahtsin nimetada, et lasteaedade sissetoomine võib-olla pisut lahjendab riigieelarvelisi võimalusi koolitoidu summa suurendamiseks põhikoolis. See ei pea nii olema, aga mulle tundub, et see nii on. Olles nagu teiegi praktik lasteaedade osas, ütlen, et tegelikult vormistavad päris paljud vanemad oma lapse näiteks ...

Aseesimees Laine Randjärv

Palun küsimus, Tõnis Lukas!

Tõnis Lukas

... lasteaeda nii, et ta ei söö seal hommikusööki. Kui kõigile lausaliselt makstakse, kas see ei tähenda teatud määral ikkagi raiskamist?

Mailis Reps

Hea juhataja! Ma püüan vastata lühemalt. Hea endine minister! Tunnustamisest rääkides pean ütleva, et ma oleksin peaaegu ära unustanud, et, tõepoolest, nii kultuurikomisjonis kui ka puldis me oleme mitmel korral tunnus-

tanud seda, et, esiteks, meil on säilinud põhikoolis tasuta koolitoit (seda oli kindlasti üsna keeruline saavutada, arvestades krokodillikomisjoni otsuseid), teiseks ka seda, et hoolimata laste arvu vähenemisest ja kiusatusest raha sealt valdkonnast ära võtta, ei ole seda tehtud. Mis puudutab toitlustamist lasteaias, siis te puudutasite väga õiget teemat, mille ma siin ka välja tõin. Praegu on lasteaiad koostöös lastevanematega üsna hästi sättinud süsteemi selliselt, et nendel päevadel, kui laps on haige ja lapsevanem sellest teatab, toidupäeva tasu ei arvestata. Me algatajatena leiame, et siin tuleks KOV-idele ja lasteaedadele hüvitamist paindlikumalt vaadata. Näiteks, kui laps mõni päev kohale ei tule ja sellest teatatakse, siis selle võrra saaks ülejäänud päevadel pakkuda toekamat einet või anda see summa vajaduspõhiselt nooremate laste jaoks.

Mis puudutab maksuteemalist debatti, siis te ei ole võib-olla siinemaani mõistnud, et Keskerakonna fraktsiooni ja Keskerakonna väga selge seisukoht on, et me tõepoolest soovime rohkem makse kokku korjata, aga anda ka rohkem tagasi. Ehk paksema riigi eesmärk ongi anda rohkem tagasi, st hariduses, kultuuris, spordis ja sotsiaalvaldkonnas saab riik anda rohkem ja sisukamalt. See ongi selle maksudebati sisu.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh, hea ettekandja! Minu tähelepanujuhtimine oli sõbralik ega olnud seotud eelmiste vastuste pikkusega. Vastuse pikkust saab ettekandja vabalt valida. Palun, Andrus Saare, teine küsimus!

Andrus Saare

Aitäh! Püüan teha kiiresti. Lähen edasi oma küsimuse teise poolega. Te tõite näite, et keeruline majanduslik olukord on sundinud vanemaid lapsi lastetasutusest lausa ära võtma. Olen lihtsalt mures, et ka see 1,5 eurot neid ei aita. Te tõite välja, et neljandik või viiendik on neid, kes realselt abi vajavad. Äkki vajavad nad rohkem kui see poolteist eurot? Ikkagi on minu küsimus see: kas on mõttekam laustoetamine või konkreetsete isikute toetamine?

Mailis Reps

Aitäh! Arvestades, et mul on aega üks minut, ütlen, et me jääme siin erinevatele seisus-

kohtadele. Ma olen endiselt arvamusel, et üldine süsteem lasteasutustes nii nagu ka koolides (see on aastate jooksul tõestatud) töötab paremini, aga see ei välista otsemeetmeid nendele peredele. Nagu ma ütlesin, enamik KOV-e tagavad toetuse neile, kes eriti puudust kannatavad.

Istungi lõpp kell 13.02.

Istungi kestus 3 tundi ja 2 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Päevakorrapunkti arutelu jääb pooleli ja jätkub homsel istungil, 8. juunil. Suur aitäh ettekandjale ja kaunist päeva jätku kõigile!

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM I ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 8. juuni 2011

Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Maamaksust
2. Elukoha registreerimisest
3. Toiduainete hinna tõusust
4. Eakate hoolekandest

Istungi rakendamine

1. Koolieelse lasteasutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (2 SE) esimese lugemise jätkamine
2. Riigivastutuse seaduse eelnõu (7 SE) esimene lugemine
3. Tulumaksuseaduse § 48 muutmise seaduse eelnõu (4 SE) esimene lugemine
4. Riigikogu otsuse "Euroopa Investeeringuspanga ja sihtasutuse Põhja-Eesti Regionaalhaigla vahelisele laenule riigigarantii andmine" eelnõu (49 OE) teine lugemine
5. 2006. aasta rahvusvahelise troopilise puidu lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (26 SE) teine lugemine
6. Cotonou lepingu teistkordse muutmise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (12 SE) teine lugemine
7. Äriseadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (9 SE) teine lugemine
8. Vedelkütuse erimärgistamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (39 SE) teine lugemine
9. Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktiivse seaduse muutmise seaduse eelnõu (42 SE) teine lugemine
10. Eesti Vabariigi põhiseaduse muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu (28 SE) teine lugemine
11. Väärtpaberituruse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (8 SE) teine lugemine
12. Kinnisasja omandamise kitsendamise seaduse eelnõu (54 SE) esimene lugemine

Infotund

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, austatud Riigikogu! Tere päevast, lugupeetud peaminister ja ministrid! Alustame tänast infotundi. Palun teeme kõigepealt kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 40 rahvasaadikut, puudub 61. Täna infotunnis osalevad järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder ja regionaalminister Siim Valmar Kiisler.

1. Maamaksust

Esimees Ene Ergma

Alustame esimese küsimusega. Palun, kolleeg Yana Toomi küsimus peaminister Andrus Ansipile!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Austatud härra peaminister! Eelmisel nädalal me arutasime siin saalis väga ägedalt maamaksu teemat ja saime seejuures teada, et ka koalitsioonipartnerid ei ole selles küsimuses päris ühel meelel. Ka Reformierakonna sees on koduomanike maamaksust vabastamise plaan tekitanud erimeelsust ja teie erakonnakaaslane härra Jürgen Ligi rääkis siin saalis sellest päris avameelselt. Õnneks aga juhtus nii, et Tallinna Linnavalitsus asus teie positsioonile ja kaotas tänasel istungil koduomanike maamaksu. See tähendab, et järgmisest aastast on tallinlased, kelle maa kodu all ei ole suurem kui 1500 m², maamaksust vabastatud. Seoses sellega on mul järgmine küsimus. Kuna valitsuse eelnõu oli suuresti tingitud Tallinna maamaksu kadumise soovist ja seetõttu oli asjaga kiire, nüüd aga pole enam joosta kuhugi, kas on lootust, et valitsus võtab kuulda rahandusministrit ning lükkab seaduseelnõu menetluse kolmandasse kvartalisse, et ka ministeeriumi spetsialistid saaks selle kallal

tööd teha ja uuenduse põhjalikult ette valmistada?

Andrus Ansip

Ei seda Tallinna Linnavalitsust saa uskuda! Ta võib täna mingid teemad laest võtta ja homme on see juba rahvale kohustus. Me ei saa sellele riigi tulevikku rajada. Koduomanike kiusamine-alandamine on Tallinnas kestnud juba aastaid ning vaatamata sellele, et väga mainekad inimesed – ma viitan näiteks Mats Traadile ja Debora Vaarandile – on korduvalt pöördunud Tallinna Linnavalitsuse ja riigiametnike poole, ei ole mitte midagi ette võetud selleks, et koduomanike puhul rakendatud röövellikku maamaksu kuidagimoodi piirata. Meenutuseks nii palju, et eelmiste kohalike omavalitsuste valimiste ajal oli maamaksu teema kesksel kohal ja juba siis Reformierakond lubas kaotada kodualuse maa maksu. Reformierakonna sees ei ole mitte mingisugust erimeelsust selles osas, kas seada koduomanike maamaksule piir või mitte. Küsimus on selles, mil moel see piir kehtestada. Näiteks rikkas Rootsi riigis on piiriks kehtestatud 6000 Rootsi krooni. Ütleme otse: see on kõõmes Tallinna linnas makstavate maamaksude kõrval. Eestis on meil olnud valik, kas kehtestada mingisugune summaline maamaksu lagi või vabastada teatud arv ruutmeetreid maamaksust sootuks. Koalitsiooni läbirääkimistel me leppisime kokku, et vabastame 1500 m² ulatuses kodud maamaksust, ja selle me ka teoks teeme.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd kolm kohapeal registreeritud küsimust. Oi, palun vabandust! Palun, kolleeg Yana Toom, teil on eesõigus!

Yana Toom

Palun vabandust, ma jäin kuulama ega vajutanud nuppu.

Esimees Ene Ergma

Esimene täpsustav küsimus, palun!

Yana Toom

Härra peaminister! Ma vist väljendasin ennast kuidagimoodi valesti, aga ma ütleksin seda, et kui Tallinn kaotas seda kurikuulsat PGS-i puudutava hagi kohtus, siis ta pöördus Rahandusministeeriumi poole ja Rahandusmi-

nisteerium saatis Tallinna linnale soovituskirja, kus oli kirjutatud, et linnal on võimalik tõsta maamaksu määra lubatud maksimumini, see tähendab 2,5%-ni. Tegelikult on küsimus, kes keda kiusab. Aga see selleks. Tallinna Linnavalitsus kaotas täna istungil koduomanike maamaksu. Milles seisneb kiusamine ja alandamine?

Andrus Ansip

Kiusamine ja alandamine seisneb selles, et kõik need õndsad aastad on mingi osa tallinlastest pidanud maksma röövellikku maamaksu. Kui ühe kodu eest makstakse aastas maamaksu 20 000, isegi 50 000 krooni – ja sellesisulisi pöördumisi on majaomanikud ka peaministri büroosse saatnud –, siis ei saa seda muuks nimetada kui järkjärguliseks vara konfiskeerimiseks ja sellega on Tallinnas tegeldud aastaid. See, et Tallinna linn nüüd otsustas järgida koalitsiooni kavatsusi ja kaotada maamaksu 1500 m² kodualuselt maalt, on igati tervitatav, kuid ma ei ole täpselt selle Tallinna linna otsusega kursis. Ma olen kuulnud, et te kavatsete või ehk on juba otsustatud kompenseerida see saamata jääv tulu äripindade või ärimaa kõrgema maksustamisega. Selleks puudub vähimigi vajadus. Ka selles, kui see tõesti nii on, nagu ma kuulnud olen, on jälle hulgaliselt kiusu, sest koalitsioon on kokku leppinud, et kohalikele omavalitsustele kompenseeritakse saamata jääv tulu. Minu isiklik seisukoht on, et see kohalikel omavalitsustel maamaksust saamata jääv tulu tuleb kompenseerida kohalikele omavalitsustele ettenähtud üksikisiku tulumaksu osa suurendamisega. Arvutuslikult võiks see tähendada, et kui lähtuda saamata jäävatest tuludest 16,6 miljonit eurot, siis praegune 11,4% suureneks 11,78%-ni, kui mu mälu mind ei peta.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom, teine täpsustav küsimus!

Yana Toom

Lihtsalt repliigi korras nii palju, et ülejäänud maamaksu tõstmine on tingitud teie erakonnakaaslase juhitud ministeeriumi soovist. Aga küsimus on selline. Korraline maa hindamine on Eesti Vabariigis aastatel 1993–2001 toimunud kolmel korral. Viimase kümne aasta

jooksul pole seda tehtud, kusjuures me kõik teame, et meil on endiseid hernenõudusid, mis on vahepeal muutunud väga atraktiivseteks elukohtadeks, ja on ka külasid, mis ei ole enam nii atraktiivsed kui kümne aasta eest. Mis põhjusel on Vabariigi Valitsus loobunud kavast teha korraline maa hindamine aastal 2012?

Andrus Ansip

Kõigepealt, te ei suuda hämmastada mitte ainult mind, vaid kogu Eesti rahvast, kui te väidate, et Keskerakond on Tallinnas otsustanud hakata juhinduma minu erakonnakaaslase soovidele. No mille pärast te siis olete ignoreerinud mitte ainult minu erakonnakaaslaste, vaid väga paljude tallinlaste soove kõik need aastad, mil keskerakondlik Tallinna Linnavalitsus on majaanikelt nõudnud ebamõistlikult suurt maamaksu?

Maa korralisest hindamisest nii palju, et see on küll minu isiklik seisukoht, aga ma olen veendunud, et ametnike poolt hindamise abil maa hinna selgitamine on üldse üks rudiment. Hind teatavasti kujuneb turul vastavalt nõudmise-pakkumise vahekorrale ja ma ei arva, et tuleks käivitada mingisugune kulukas bürokraatlik protseduur, et maa hind välja selgitada. Ja kui mõelda minu erakonnakaaslase väidetavale soovitusel, siis ma olen veendunud, et uus maa korraline hindamine, mis kindlasti toob kaasa maa kõrgema hinna, toob kaasa ka selle, et keskerakondlik Tallinna Linnavalitsus laiutab käsi ja ütleb, et jah, kahjuks ei saa me midagi teha – me peame teie käest jälle 2,5 korda rohkem maamaksu koorima, nii nagu kord on Tallinna Linnavalitsuses juba otsustatud. Mõistlik oleks seda hindamist mitte teha.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd kolm kohapeal registreeritud küsimust. Kõigepealt kolleeg Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Koalitsioonileppes tulenevalt algatasid Reformierakonna fraktsioon ja IRL-i fraktsioon maamaksu kaotamise, mis lööb kõiki Eesti omavalitsusi. See seaduseelnõu kubises nii mõttelisest praagist – eelnõu eesmärgina näiteks oli kirjas, et vähendatakse põlisasumite püsivust – kui ka keelelisest praagist. Ühel lehel oli vähemalt 17 õige-

kirjaviga. Ja ainuke põhjendus, miks seda praaki siin Riigikogus edasi lohistati, oli soov karistada Tallinna. Tühja sellest, et ülejäänud 225 Eesti omavalitsust ka selle tõttu kaotavad. Mul on praegu siin ees tänane Pärnu Postimees, kus ka Pärnumaa vallajuhid ütlevad, et neile on segane, kuidas see maksu äravõtmine neile kompenseeritakse. See ongi segane! Olgem ausad, peaminister, teie juttu ei saa tõsiseks pidada, sest praegu on meil vaid umbmäärane lubadus, aga lubadusi olete ennegi omavalitsusjuhtidele andnud ja te pole neid täitnud. Minu küsimus on see, et kui Tallinn ei ole enam ees, kui Tallinna maamaks kodualuse maa eest on kaotatud, nii nagu te soovisite, kas on mõtet karistada ülejäänud Eesti omavalitsusi.

Andrus Ansip

Koalitsioonil pole kunagi olnud eesmärki karistada Tallinna linna või Tallinna Linnavalitsust. Koalitsiooni eesmärk on kaitsta neid Tallinna elanikke, keda keskerakondlik Tallinna Linnavalitsus ja keskerakondlik Tallinna volikogu on karistanud juba aastaid. Ja ainult sellest soovist lähtudes on koalitsioon otsustanud vabastada maamaksust kodud 1500 m² osas.

Ma ei saa kuidagi nõustuda teie väitega, et see osaline maamaksust vabastamine karistab kõiki kohalikke omavalitsusi. Vastupidi, koalitsioon on lubanud, et maamaksuvabastuse tõttu saamata jääv tulu kompenseeritakse kohalikele omavalitsustele riigieelarvest. Nagu ma juba ütlesin, minu isiklik seisukoht on, et see saamata jääv tulu tuleks kohalikele omavalitsustele kompenseerida, suurendades kohalikele omavalitsustele ettenähtud üksikisiku tulumaksu osa: kui praegu läheb üksikisiku tulumaksust kohalikele omavalitsustele 11,4%, siis tulevikus võiks see olla 11,72%, kui võtta arvesse praegune sisemajanduse kogutoodangu maht. Aastal 2013 on see muidugi muutunud, nii et ka see protsent võib muutuda, aga eesmärk on kogu saamata jääv tulu ehk siis 16,6 miljonit eurot *summa summarum* kohalikele omavalitsustele kompenseerida. Ja õiglane on kompenseerida kohalikele omavalitsustele saamata jääv tulu *summa summarum*, mitte premeerida neid, kes on oma kodanikke aastate jooksul röövunud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus!

Marika Tuus

Aitäh! Austatud peaminister! Te esinete praegu vägagi populistlikult ja annate ulatuslikku eksitavat ja vale infot. Me teame kõik väga hästi, et Tallinna maamaks 1,5%, mis on nüüd kadunud, oli ka siis, kui ta oli olemas, üks Eesti keskmisi. Rohkem kui 30 omavalitsust tarvitab maksimumtariifi 2,5%. Kriisi ajal suurendas maamaksu umbes 50 omavalitsust. Ma küsin ikkagi veel kord: miks te arvate, et luksuse pealt ei peaks maksma? Miks te arvate, et Nõmme luksusliku kinnisvara või Tartu ümbruses paikneva kalli kodu omamise peaksid teised, väga paljuski kortermajade elanikud kinni maksma? Nemad ei saa oma väikse pinna puhul nii suurt kompensatsiooni. Miks te pooldate sellist sotsialistlikku võtet?

Andrus Ansip

Palun vaadake neid pensionäre, kes istuvad meil täna siin rõdul. Ka nemad on selliste majade omanikud, luksuse tarvitajad. Nad ehitavad oma luksuse oma kätega 30–40, mõned aga vahest juba 60 aastat tagasi. Selle luksuse puhul ei ole Tallinna Linnavalitsus kohati viimase 50 aasta jooksul kulutanud mitte sentigi selleks, et see luksus veel suuremaks muutuks. Nii nagu see maja oli ilma linna veevärgi ja kanalisatsioonita, nii on ta praegugi. Nii nagu see tänav selle maja ees oli ilma asfaldita, nii on ta praegugi. Ainult maamaks on muutunud luksuslikumaks ja nendel inimestel on suur rõõm maksta kordades suuremat maamaksu lihtsalt sellepärast, et linn on valgunud kaugustesse laiali ja nende omaaegne otsus ehitada maja just Nõmmele või Piritale on nüüd kaasa toonud üleliia suure maksukoorma. Ma tahaksin healt küsijalt küsida: mida need inimesed tegema peaksid? Kas nad peavad jätma oma kätega loodud kodu pelgalt sellepärast, et Tallinna linn peletab nad oma kodudest ülikõrge maamaksuga välja? Natukene empaatiavõimet võiks ka keskerakondlastel olla!

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid, mul on üks palve. Kui te esitate ministrile või peaministrile küsimusi, siis palun kuulake ka vastus ära, kuigi see võib teile mitte meeldida. See on teatud määral

viisakus. Palun nüüd viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud peaminister! Te vastates ütlesite, et peaks olema kompensatsioon, aga kui me eelmisel nädalal diskuteerisime selle küsimuse üle, siis eelnõu initsiaatorid väitsid, et riigil pole kohustust seda kompensatsiooni maksta. Ja siit ka küsimus: kas see kompensatsioonimehhanism võib tõesti ilmuda? Ja kui ilmub, siis millal? Ning kas see peaks olema ühekordne aktsioon või pikaajaline? Sellele mitte keegi initsiaatoritest ei vastanud.

Andrus Ansip

Need, kes ütlesid, et riigil ei ole seda kohustust, rääkisid tõtt. Kohustust ei ole, kuid koalitsioon on otsustanud selle kohustuse riigile võtta. Ja kordan veel kord, et minu meelest kõige õiglasem kompenseerimise viis on teha seda tulumaksuprotsendi suurendamise kaudu: need 16,6 miljonit eurot, mis kodualuse maa maksust vabastuse tõttu kohalikel omavalitsustel saamata jäävad, kogu selle summa peavad nad kätte saama tänu üksikisiku tulumaksu osa suurendamisele. Praeguse SKT mahu juures tähendaks see seda, et 11,4% asemel hakkaksid kohalikud omavalitsused saama 11,724% üksikisiku tulumaksust. See oleks õiglane kompensatsioon. Me kindlasti ei peaks karistama neid kohalikke omavalitsusi, kes on kodualuse maa maksu juba kaotanud. Ja me kindlasti ei peaks premeerima näiteks seda kohalikku omavalitsust, kes on Tallinna elanikelt kasseerinud 20 000, 30 000 või 50 000 krooni maamaksu aastas. Kui me kompenseeriksime selle 50 000 või ka 20 000 krooni suuruse maamaksu, siis me ju tunnistaksime, et see oli õiglane ja riik võtab nüüdsest selle kohustuse endale. Me ei kavatse seda teha. Aga koalitsioonis on kokkulepe olemas, et *summa summarum* selle ärajääva 16,6 miljonit eurot riik riigieelarvest kohalikele omavalitsustele kompenseerib. Olgu ka öeldud, et üksikisiku tulumaksu ja maamaksu vahel on selge korrelatsioon, see on väga õiglane kompenseerimise viis minu arvates.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

2. Elukoha registreerimisest

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Neeme Suurelt regionaalminister Siim Valmar Kiislerile. Palun!

Neeme Suur

Aitäh, proua esimees! Lugupeetud regionaalminister! Vastavalt koalitsioonilepingule ja Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammile luuakse Eesti elanikkonnale võimalus registreerida endale alates 2012. aasta lõpust kaks alalist elukohta. Samas on oluline osa inimese suhetest riigi või kohalike omavalitsustega seotud registrijärgse elukohaga. Praegu on Riigikogus menetluses kodualuse maa maksu kaotamine ja ka see on otseselt seotud rahvastikuregistrijärgse elukohaga. Kas võib tekkida olukord, et kui üks pereliige saab maamaksuvabastuse kahelt maatüksuselt, siis teine pereliige veel kahelt? Kuidas sel juhul need kaks eesmärki – võimaldada inimestel registreerida mitu ametlikku elukohta ja kaotada kodualuse maa maks – omavahel kooskõlas on?

Siim Valmar Kiisler

Härra Suur! Praegu ütleb rahvastikuregistri seadus seda, et kui isik kasutab elamiseks mitut elukohta, esitab ta rahvastikuregistrisse kandmiseks omal valikul ühe tema kasutatava elukoha aadressi. Aga inimene võib elukohateate blanketil esitada ka sideandmeid ehk sideaadressi – selle aadressi, kus ta elab osa ajast. Kui ma näiteks küsin teilt, kas te viibite suurema osa aega oma registreeritud elukohas, siis ma kardan, et te peate eitavalt vastama. Tegelikult on rahvastikuregistris ka praegu olemas võimalus panna kirja oma teine elukoht, kui inimene seda kasutab. Siis on riigil võimalus temaga igal juhul ühendust võtta.

Koalitsioonileppes on see teise elukoha registreerimise võimalus tõesti kirjas. See ei ole meil detailideni kokku lepitud, seda eelnõu veel olemas ei ole, aga minu arust kõige loogilisem on see, et sel juhul lihtsalt tekib paljudel inimestel ka teine aadress, mida saab kasutada samamoodi kui praegust aadressi. Samas kõik

need õigusaktid, mis praegu reguleerivad kas teenuseid või mingeid hüvesid-soodustusi vastavalt elukohale, peaksid esimese hooga jääma kehtima ikkagi selle esimese elukoha suhtes. See on minu isiklik arusaam. Seda ei ole valitsuses arutatud, aga minu arusaam on selline. Eks asjaomased ministriumid peaksid teada andma, kas neil on soov neid teenuseid või hüvesid laiendada teisele elukohale või mitte. See oleks minu arust kõige loogilisem viis, kuidas hakata kasutama ka teist sideaadressi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur, esimene täpsustav küsimus!

Neeme Suur

Aitäh! Praegu kehtiva seaduse alusel on inimesel õigus määrata oma elukohaks ka ruum, mis ei ole eluruum. Samuti määratakse inimesele elukoha aadress omavalitsusüksuse täpsusega. Kuidas võiks sellistes situatsioonides maamaksuvabastus teoks saada, kui inimene on registreerinud oma elukohaks mitteilurumi või kui tema elukoha aadress on määratud omavalitsusüksuse täpsusega?

Siim Valmar Kiisler

Sellele küsimusele peab vastama eelnõu, mida te sel nädalal Riigikogus menetlete – neljapäeval, kui ma ei eksi. Mis puutub inimestesse, kelle elukoht on registreeritud omavalitsusüksuse täpsusega, siis rahvastikuregistri seadus ütleb seda, et kui kohaliku omavalitsusüksuse territooriumil püsivalt viibiva rahvastikuregistri objektiks oleva isiku elukoha aadress pole kantud rahvastikuregistrisse, peab kohaliku omavalitsusüksuse pädev asutus algatama elukoha aadressi rahvastikuregistrisse kandmise. Nii et see võib toimuda ka kohaliku omavalitsuse algatusel.

Aga kui me räägime kodualuse maa maksu kaotamisest, siis ma küll ei näe siin tohutuid probleeme, mida püütakse välja imeda seoses mitme elukohaga. Üldiselt Eesti inimestel on üks elukoht. Ka siin saalis on kõlanud väited, et hakatakse registreerima eri perekonnaliikmeid eri elukohtadesse. Juhin tähelepanu, et kui seda tahetakse teoks teha, siis selleks tuleb vahetada ka omanikku. Ja omaniku vahetus on seotud kuludega, on seotud riigilõivudega, riik saab sealt pealt tulu. See ei pruugi sugugi nii

kasulik olla, kui siin saalis on spekulieritud. Lisaks ütlen ühte asja veel: meie karistusseadustik näeb ette, et ametiasutusele valeandmete esitamise eest, kui see on toime pandud ametliku dokumendi või muu hüve või tulu saamiseks, karistatakse rahalise karistuse või kuni 1-aastase vangistusega. Nii et ka see võimalus on meie seadustes ette nähtud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur, teine täpsustav küsimus!

Neeme Suur

Aitäh! Kas meil on teada, kui palju on praegu rahvastikuregistris neid inimesi, kes on registreerinud oma elukohaks mitteleeluruumi või kes on registris kirjast omavalitsusüksuse täpsusega?

Siim Valmar Kiisler

Jään teile praegu vastuse võlgu. See arv on minu teada üle 10 000, aga päris täpselt ma ei oska teile öelda. On arutelu all olnud, et kui maja ehitamine on selles mõttes pooleli, et ehitist ei ole lõplikult vastu võetud, kas siis võib registreerida inimesi selle maja elanikeks. Me oleme vastavalt seadusele olnud seisukohal, et kui inimene reaalselt elab sellel aadressil, siis ta peaks saama selle ka oma elukohana registreerida. Lõppude lõpuks on riigi huvi teada, kus inimene tegelikult elab. Ja ta võib elada ka majas, kus näiteks köök ja magamistuba on valmis ehitatud, aga ülejäänud majaosas ehitus käib ning hoone ei ole veel registreeritud valmis elupaigana. Aga me oleme pigem huvitatud sellest, et me teaksime, kus inimene ikkagi asub. Sellepärast oleme lähtunud sellest, et kui reaalselt kusagil elatakse, siis me selle elukohana ka registreerime. Kuid ma rõhutan, et kohalikul omavalitsusel on seaduse järgi võimalus keelduda elukoha aadressi vastavalt teatisele registrisse kandmisest, kui isik on esitanud elukohateatise valeandmeid. Kohalikul omavalitsusel on võimalus seda kontrollida. On teada ka juhtumeid, et keegi soovib ennast registreerida mingile aadressile, ent selgub, et seal maja üldse ei ole või on mingi elamiskõlbmatu suvila näiteks. Kohalikul omavalitsusel on täielik õigus keelduda sel juhul elukoha registreerimisest.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid! Kuna aeg liigub kiiresti, siis ma luban veel kolm kohapeal registreeritud küsimust. Alustame kolleeg Jaan Õunapuuga.

Jaan Õunapuu

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud minister! Ma saan aru, et teil ei ole lihtne praegu vastata küsimustele, mis puudutavad kahte elukohta, kohalike omavalitsuste finantse, otsuseid jne. Seda eelnõu, nagu teiegi ütlesite, füüsiliselt ei ole ju olemas. Nagu te ka oma isiklikku arvamust edasi andes välja tõite, on too nn esimene elukoht ikkagi justkui prevaleeriv. Aga ma tahaksin selle elukoha registreerimise teema siduda ka homme arutlusele tuleva eelnõuga selles kontekstis, mida just praegu peaminister meile selgitas. Jutt on sellest 16,6 miljonist eurost, mis peaks omavalitsustele kompenseeritama füüsilise isiku tulumaksust, aga tegelikult on minu arvates suuremates linnades tegu suurema tuluga kui ...

Esimees Ene Ergma

Palun küsimus!

Jaan Õunapuu

Küsimus on selline: kas olete arutanud võimaliku tasandusfondi suurust? On see koalitsioonis omavahel kokku lepitud?

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid, aega küsimuse esitamiseks on üks minut!

Siim Valmar Kiisler

Mina nõustun peaministri seisukohaga, et üksikisiku tulude pealt maksu laekumine on üsna heas korrelatsioonis konkreetse omavalitsuses kehtestatud maa hinnaga. Loomulikult ei saa selles osas päris täpset peenhäälestust lõpuni teha. Aga minagi arvan, et üksikisiku tulumaksu osa suurendamine on kõige loogilisem kompensatsioonimehhanism. Kui me vaatame omavalitsusi, kus absoluutarvudes on maamaksu laekumised suuremad, siis nendes omavalitsustes on ka tulumaksuprotsendina laekuv summa suurem – nii et üsna hästi katub. Ma arvan, et üksikisiku tulumaks on kohaliku omavalitsuse seisukohast hea ja loomulik tululiik. Olen siin saalis ka korduvalt rõhu-

tanud, et minu arvates peaks seda üksikisiku tulumaksu osa jälle järk-järgult vastavalt võimalustele suurendama. Seni seda võimalust ei ole olnud. Loodan, et järgmistel eelarveläbirääkimistel astume sammu edasi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Mul on küsimus, mis tegelikult eeldab rohkem teie isikliku arvamuse kuulmist. Minagi pooldan mõttelaadi, et inimesel võiks olla kaks ametlikku rahvastikuregistri aadressi. Näiteks üks koht, kus ta töötab, ja teine koht, kus ta elab. Aga küsimus on järgmine. Milline on teie seisukoht: kui kaks omavalitsust, kuhu inimene on sisse kirjutatud, peavad tagama talle ja tema pereliikmetele, näiteks lastele, mitmesugused sotsiaalteenused ja -tagatised, siis kas tulevikus, kui inimese tulumaks laekub kahte omavalitsusesse, peaksid need omavalitsused mõlemad täies mahus talle nood teenused-tagatised tagama või peaks need kuidagi vastama tema makstava tulumaksu osale?

Siim Valmar Kiisler

Saan vastates tõesti lähtuda oma isiklikust seisukohast, kuna valitsus ei ole oma lõplikku seisukohta kujundanud. Kõigepealt, me oleme ministritega otsustanud, et katsume koostöös Rahandusministeeriumiga saada korraliku ülevaate sellest, kuidas tulumaks jaotub. Tegelikult on meil võimalik võrrelda andmeid selle kohta, kus inimesed vastavalt maksuameti infole töötavad, andmetega nende elukoha kohta. Seda statistikat me saame teha.

Mis puutub teie küsimusse, siis ma arvan, me peame seda väga põhjalikult kaaluma valdkondade kaupa. Mõned teenused on omavalitsuse seisukohalt ikkagi väga kallid. Näiteks võib probleem tekkida sellega, et inimene on oma elukohaks märkinud mõne Eesti väikesaare ja kui ta soovib panna lapse kooli Tallinnasse, siis on see tolele väikesaarele väga suur rahaline koormus. Sel juhul peab tõesti neid proportsioone arvestama.

Kui asjaomane eelnõu Riigikogus ühel päeval heaks kiidetakse, siis see tulumaksuosa, mis edaspidi laekuks, oleks ehk ebaproportsionaalselt väike võrreldes kuluga, mida näiteks

koolihariduse andmiseks tuleks teha. Siis ei saa kohe järsult minna seda teed, et kindlasti tuleb seda teenust pakkuda. Sellepärast ma pakun välja variandi, et teatud teenused-soodustused tagatakse esimeses elukohas ja siis valdkondlikult kaalutakse teenuste kaupa, mis tagatakse ka teises elukohas.

Esimees Ene Ergma

Palun viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud minister! Ma jätkan viimase küsimuse teemal. Nagu te mainisite, elanike olemasolu ei ole vallas ainult privileeg, see tähendab ka kohustusi. Aina enam on väikestest valdadest kuulda, et kui maagümnaasiume jääb vähemaks, siis valdade elanikud saavad oma lapsed suurematesse keskustesse koolidesse. See toob väikevaldadele kaasa kohustuse õpingute eest tasaarveldada omavalitsusega, kus on gümnaasium ja mõnel juhul ka põhikool. Te mainisite, et kaks eluaset on põhjendatud näiteks juhul, kui laps õpib kusagil mujal. Kas teie arvates oleks eelistatav, et laps, kes käib koolis mõnes teises omavalitsuses, registreerib ennast sinna elama ja tasaarveldus kaob sel juhul ära? Kas olete selle läbi rääkinud ka haridusministriga?

Siim Valmar Kiisler

Otsene vastus on, et ma ei ole seda küsimust haridusministriga veel arutada jõudnud. Aga kui laiemalt vaadata omavalitsusüksuste probleemi, st kas pidada oma gümnaasiumi, põhikooli või algkooli, siis nende otsused on selles mõttes ratsionaalsed, et lähtutakse üldiselt rahastamisest. Kui soovitakse oma kooli pidada ja raha jätkub, siis seda peetakse. Ja kui kooli, näiteks gümnaasiumi tegutsemine lõpetatakse, siis järelikult on ka rahaliselt kasulikum lapsed teise omavalitsuse kooli saata. Meil on omavalitsusi, kellel ei ole üldse oma kooli. Järelikult on nad leidnud, et nende seisukohast on see ratsionaalsem. Ühest küljest saavad lapsed odavamalt haritud, teisest küljest on omavalitsused kindlasti kaalunud ka hariduse kvaliteeti, mis on väga oluline. Kui ikkagi omavalitsuste koos tegutsemise korral saavad lapsed parema kvaliteediga hariduse, siis see on väga tähtis.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

3. Toiduainete hinna tõusust

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Ester Tuiksoolt põllumajandusminister Helir-Valdor Seederile. Palun!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Austatud põllumajandusminister! Toidukaupade hinnad on väga kiire tempoga tõusnud ja meil on teiega olnud viimasel ajal siin saalis väga meeldiv diskussioon sellel teemal. 2009. aastal tõstis valitsus käibemaksu 18%-lt 20%-le ja arvestuslikult tähendas see toidukaupade osas täiendavat 400 miljonit Eesti krooni. Kui teil on mõni teine arv, siis olen selle teada andmise eest tänulik. Tahan teilt küsida: kas te oskate öelda, mida põllumajandussektor, toiduainetööstus või ka tarbija on sellest võitnud?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh küsimuse eest! Selle põhjused, et hinnad, eelkõige toiduainete hinnad on kiiresti tõusnud, on üldisemad ja nendel teemadel me oleme teiega pikalt rääkinud. Ma arvan, et ei ole mõtet seda siin üle kordama hakata. Kuid see on ainult üks pool murest või probleemist. Tegelikult on hinnad Eesti inimeste jaoks kallid ka seetõttu, et meie ostujõud on väike. Valitsus ning Põllumajandusministeerium ongi eelkõige püüdnud neid põhjusi leevendada. See tähendab põllumajandussektori konkurentsivõime suurendamist mitmesuguste investeeringu- ja muude ettevõtlustoetuste abil, inimeste elatustaseme tõstmist töökohtade loomise ja palkade kasvu abil. Kui me võrdleme ostujõudu ja hindasid, siis Eestis on rahva ostujõud Euroopa Liidu keskmisega võrreldes umbes 60% või natuke üle selle, aga toiduainete hinnatase 80%. See on tegelik probleem: mitte kõrge hinnatase, vaid suhteliselt väike ostujõud. Eelkõige peaksime sellega tegelema. Hinnatõusu pidurdamine või hindade riiklik reguleerimine võimalik ei ole. Seda ei tehta kuskil Euroopa Liidus ja seda kindlasti ei hakata tegema ka Eestis. Tegelikult ei ole Euroopa Liidus korrelatsiooni toiduainete käibemak-

su suuruse ja toiduainete hindade vahel. Ei ole nii, et kus on madalad käibemaksud, seal on ka madalad hinnad, ja vastupidi. Tegelikult on see korrelatsioon pigem vastupidine. Riikides, kus on toiduainete käibemaks väiksem, kipub toidukaup kokkuvõttes kallim olema.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo, esimene täpsustav küsimus!

Ester Tuiksoo

Täna väga! Hea kolleeg! Te nimetate probleemiks väikest ostujõudu, millega ma nõustun. Samas olete oma vastustes rõhutanud ka seda, et pooldate pigem sihtotstarbelist toetamist. Kas teil on plaanis teha lähiajal midagi sellist, millega toidukaupade hinna tõusu saaks leevendada? Loomulikult on Eesti inimese sisetulek väga väike, aga valitsus tahab hästi kiirelt ju rikastuda.

Helir-Valdor Seeder

Jah, ma arvan küll, et palju õigem on maksud kokku koguda ühtse määra alusel – see on lihtne, arusaadav, läbipaistev ja aus – ning siis laekunud tulude abil toetada vajaduspõhiselt neid sihtrühmasid ja inimesi, kes tegelikult abi vajavad. See on palju odavam viis aidata nii põllumeest kui ka tarbijat. Kui me teeme kõigile ühesuguse soodustuse maksusoodustuse näol, siis me ei tea tegelikult, kuidas see soodustus jaguneb põllumajandustootja, töötleva tööstuse, hulgikaubanduse ja jaekaubanduse vahel. Ja tõenäoliselt ei ole suurimad võitjad ei põllumees ega tarbija, vaid vastupidi, selle ahela keskmised ketilülid. Seda on näidanud ka teiste riikide kogemus. Nii et mõistlik on tõesti see raha kokku koguda ja siis toetada sihtotstarbeliselt abivajajaid.

Kas meil on konkreetselt uusi meetmeid Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas? Jah, me oleme sellele mõelnud ja uues maaelu arengukavas, mille väljatöötamist on alustatud, me kindlasti peame seda aspekti silmas. Tuleb teha põhjalik eelnev analüüs kogu selle ahela kohta, kuidas tegelikult tulud jagunevad, kuidas marginaal jaguneb, ja siis langetada otsused ning püüda välja mõelda ja rakendada kõige õiglasem ja efektiivsemalt toimiv abinõu. Ma ütlen veel kord, et nende Euroopa Liidu riikide kogemused, kus neid soodustusi

on tehtud, kinnitavad seda, et toiduainetele kehtestatud käibemaksusoodustus ei ole tarbijat ega põllumeest oodatud määral aidanud ja pigem kaalutakse sellest loobumist. Soome on seda soodustust kord kehtestanud ja kord tühistanud, aga vaadake, seal on küll tehtud märkimisväärselt käibemaksusoodustusi, kuid Soome toiduained on ühed kalleimad Euroopa Liidus. Ja niisuguseid näiteid võib tuua veel.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo, teine täpsustav küsimus!

Ester Tuiksoo

Täna väga! Austatud minister! Täna on siin saalis korduvalt olnud juttu karistamisest. Meie tarbijat on tõesti karistatud nende kõrgete hindadega. Te ikkagi ei ole toonud ühtegi konkreetset näidet, mida valitsus pakuks välja toidukaupade kalliduse leevendamiseks. Võib-olla te siiski toote ühe väga konkreetse näite?

Helir-Valdor Seeder

Konkreetseid näiteid on teile toodud küll. Kogu maaelu arengukava ja toetused on suunatud just nimelt sellele, et põllumajandussektori konkurentsivõime paraneks ja tarbijad saaksid osta toiduaineid taskukohaste hindadega. Põllumajandusministeeriumi kaudu makstakse mitmesuguseid toetusi põllumajanduse ja kogu maaelu sektorisse aastas umbes 4 miljardit Eesti krooni, kui rääkida veel kroonides. Ja meil on üle 80 erineva meetme, mida me rakendame. Piiratud vastuseaeg ei võimalda hakata neid kõiki ette lugema ja kirjeldama, kuidas need tegelikult mõjutavad nii põllumajandussaaduste kokkuostuhindasid kui lõpuks ka tarbijahindasid, aga see mõju on täiesti olemas. Kui teil on põhjalikum huvi, me võime kogu selle materjali teile kirjalikult anda, seal on üksikasjalikult kirjas kõigi nende meetmete mahud ja toimed. Täna kaheminutine vastuseaeg säärast ülevaadet kindlasti ei võimalda.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid! Aeg liigub kiiresti, luban esitada ainult kaks kohapeal registreeritud küsimust. Kõigepealt kolleeg Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Aitäh, proua eesistuja! Väga austatud minister! Ma tahan teie käest küsida säärast asja. Teada on, et 20–25% Eesti lastest elab vaesuses. Ja kujutage nüüd ette olukorda, kus ema ütleb lapsele, et täna leiba ei saa, sellepärast et on kõrge hinnatase. Homme ütleb ta lapsele, et täna leiba ei saa, sellepärast et on väike ostujõud. Kas oskate mulle selgitada, mis vahe peaks tavalise kodaniku silmis olema väikesel ostujõul ja kõrgel hinnatasemel?

Helir-Valdor Seeder

Eks siin ole palju seoseid. Kõigepealt, Eestis on tõesti toiduainete hinnad viimase aasta jooksul tõusnud kiiremini kui Euroopa Liidus keskmiselt. Aga me peame siin arvestama sedagi, et ka Eesti majandus ja tulevikuprognosid näitavad kiiremat kasvu kui Euroopa Liidus keskmiselt. Üldiselt on olemas seos, et kui majandus kasvab kiiremini, siis tõusevad hinnadki kiiremini ja sellega kaasneb ka inflatsioon. Nii et see iseenesest on normaalne protsess, mille taga on väga palju mõjureid ja tegureid.

Aga te küsisite laste ja hindade kohta. Ma ikkagi ütlen, et me ei saa kehtestada riiklikke administratiivseid hindasid. Neid pole kusagil kehtestatud – nii lihtsaid lahendusi lihtsalt olemas ei ole. Kaudselt on üks abinõu, kuidas inimestel aidata paremini toime tulla, maksumoormuse vähendamine, näiteks võib tuua kas või sellesama maamaksu. Jätame selle raha nendele peredele kätte ja nad saavad selle eest endale rikkalikuma toidulaua. Ka see on üks kaudne abinõu, mis aitab võidelda toiduainete kõrgete hindadega.

Esimees Ene Ergma

Palun viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Lugupeetud põllumajandusminister! Ütlen lihtsalt repliigi korras, et väga paljud korterites elavad pered, kellel on raske toime tulla, ei maksa praegugi maamaksu, sest nad elavad sellisel pinnal, mille puhul maamaks on alla viie euro. Aga mu küsimus on seesama mis Peeter Võsalgi. Te peate kõrget hinnataset normaalseks – on normaalne, et Eestis on eurotsooni kõrgeim hinnatõus ja see jätkub. Samas,

kas te peate normaalseks ka seda, et Eesti inimeste sissetulekud on kordades väiksemad kui meie naaberriigis Soomes, aga toiduainete hinnad on jõudnud juba samale tasemele? Kas see on teie meelest normaalne ja nii peakski jätkuma?

Helir-Valdor Seeder

Kõigepealt ma tahan täpsustada, et Eestis on toiduainete hindade tase umbes 80% Euroopa Liidu keskmisest, Soome hinnatase 120%. Kui rääkida seosest käibemaksu ja toiduainete hindade vahel, siis riikides, kus on kõrge käibemaks, on üldiselt toiduainete hinnad alla keskmise, mis näitab väga selgelt, et põhjused on mujal. Eestis on käibemaks 20%, toiduainete hinnatase Euroopa Liidu keskmisega võrreldes 80%. Võtame siit head näited: Bulgaaria, täismaks 20%, toiduainete hinna keskmine tase 68%; Ungari, 25% toiduainete käibemaks, toiduainete hinnatase 79%; Leedu, käibemaks täismahus 21%, toiduainete hinna keskmine tase 74% Euroopa Liidu keskmisest; Rumeenia, 24% käibemaks täismahus, hinnad 66% Euroopa Liidu keskmisest. Ja võtame nüüd siin-õ sooduskäibemaksuga riigid: Iirimaa, osal kaupadel käibemaks null, osal 4% või 10%, hinnatase 129% Euroopa Liidu keskmisega võrreldes; Austria, 10% ehk pool käibemaksu tasemest, hinnatase 116%, jne. Põhjused on selgelt mujal ja tegelikult annab hinnatõus Eesti põllumehete võimaluse müüa ka ekspordiks väga soodsate hindadega toiduaineid, mis on üks hinnatõusu põhjus. Samas võimaldab see maksta ka paremat palka ja tõsta sedakaudu elatustaset. Igal juhul tähendab ettevõtluse arendamine ja kaupade, sh toidukaupade eksportimise võimaldamine Eesti majanduse elavdamist ja on kaugemas perspektiivis õige.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

4. Eakate hoolekandest

Esimees Ene Ergma

Järgmine on kolleeg Heljo Pikhofi küsimus peaminister Andrus Ansipile. Palun, Heljo Pikhof!

Heljo Pikhof

Austatud peaminister! Eesti on nagu teisedki Euroopa maad vananeva rahvastikuga riik. Paraku on Eesti eakatel rohkem kroonilisi ja pikaajalisi terviseprobleeme kui nende eakaaslastel Euroopa kõrgema elustandardiga riikides. Terviseprobleemid aga mõjutavad inimeste hooldusvajadust. Eesti kulutused tervishoiule ja hoolekandele on võrreldes meie SKT-ga Euroopa Liidu ühed väikseimad. Meil peab eakas inimene või mõni tema lähedane kinni maksma hooldusteenustega seotud kulutustest ligi 65%, samas kui näiteks Soome pensionäri omaosalus hooldekodu eest tasumisel on kõigest 8%. Sageli ei võimalda meil ka laste väike sissetulek aidata emal või isal seda omaosalust maksta. Kas teie peaministrina peate normaalseks, et isegi peaaegu kahest pensionist ei piisa, et saada kõige odavamasse hooldekodusse?

Andrus Ansip

Ei, seda ma normaalseks ei pea. Mina tahan esimese viie jõukaima hulgas olla ja tagasihoidlikum koht mind ei rahulda. Paraku ei sõltu see ainult ühe inimese tahtest. Ajalugu eitada ei ole mitte mingisugust mõtet ja ei ole mõtet ka ignoreerida seda 50 aasta pikkust perioodi, mis on meid võrreldes näiteks Soomega sellisesse olukorda pannud, kus me olime 20 aastat tagasi. Viimase 20 aastaga aga on arengud olnud väga märkimisväärsed.

Hoolekandest rääkides tuleb silmas pidada seda, et hoolekandeadus on viimase 20 aasta jooksul Eestisse märgatavalt juurde tulnud ja nendes hoolekandeadustes on ka voodikohti märkimisväärselt rohkem. Näiteks 1993. aastal oli täiskasvanute hoolekandekohti 4021, praegu – see on koos erihoolekandega – on neid kohti 10 151. Siinjuures tuleb silmas pidada seda, et meie rahvastik on vähenenud kõik need aastad, aga hoolekandekohti on 2,5 korda rohkem. Eks me liigu kogu aeg jõukate riikide poole. Ja me liigume sinnapoole ka oma hoolekandesüsteemiga. Ma ei ole nõus teie väitega, et Eesti sotsiaalhoolekande kulutused on Euroopa Liidu kõige väiksemad. See ei vasta tõele! Eriti kiiresti kasvasid Eestis sotsiaalhoolekande kulutused just kriisi ajal. Kui meil eelmise kümnendi alguses ja kümnendi esimesel poolel kulus sotsiaalhoolekandele 12–13%

SKT-st, siis nüüd kulub juba 20% SKT-st, mis on täiesti normaalne tase.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heljo Pikhof, esimene täpsustav küsimus!

Heljo Pikhof

Aitäh! Tegelikult ma ei küsinud statistikat hooldekodude arvu kasvu kohta. Seda ma tean, et neid on juurde tulnud, aga inimestel puudub lihtsalt sageli võimalus seda teenust kasutada. Selles on asi! OECD raportist nähtub, et pikaajalise hoolduse süsteem Eestis lähtub teenuse osutaja, mitte inimese huvidest. Sellise süsteemi puhul raha ei liigu inimesega kaasa, vaid inimene liigub sinna, kus on rahastatud teenus. Selline rahastamine tekitab olukorra, kus inimene ei saa seda teenust, mida ta vajab, vaid saab seda teenust, mis juhuslikult olemas on, või jääb üldse abita. Kas valitsuskalitsioon saaks sellist mõttetut raha raiskamist ära hoida? Mõtlen olukorda, kus inimesele osutatakse teenust, mida ta tegelikult ei vaja, või veel hullem, ta jääb üldse ilma abita.

Andrus Ansip

Kuidas see küll nii läheb, et tihti, kui teie küsite, ei saa ma teie küsimuseasetusega nõus olla?! Ma ei saa mitte mingil juhul olla nõus teie väitega, et Eestis osutatakse teenuseid, mida inimesed ei vaja, ja teenuseid, mida inimesed vajavad, neid, näe, riik kiusu pärast mitte ei osuta! Tarvis ikkagi rohkem tegeliku eluga kokku puutuda. Nii võiksite veenduda, et Eestis kulutatakse sotsiaalhoolekande raha märksa efektiivsemalt kui Euroopa Liidus keskmisena. Te ei taha küll statistikat kuulda, kuid kõik me räägime, teie ise samuti, teadmispõhisest ühiskonnast, ja teadmispõhine ühiskond ilma statistikata on nonsens. Seega teadmisi tuleb kindlasti ammutada ka Statistikaametist ja statistilised andmed kinnitavad seda, et Eestis oleks suhtelises vaesuses elavate inimeste osatähtsus ilma sotsiaalsete siireteta mitu korda suurem. Just nimelt meie efektiivne sotsiaalhoolekande süsteem on viinud selleni, et meil on suhtelises vaesuses elavaid inimesi Euroopa Liidu keskmisel tasemel.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heljo Pikhof, teine täpsustav küsimus!

Heljo Pikhof

Aitäh! Tegelikult ma rääkisin sellest, et osa inimesi ei saa teenust, mida nad vajavad, ja seda põhjusel, et kohalike omavalitsuste vahel ei ole piisavalt koostööd. Kui siit edasi minna, siis eakad peavad väga oluliseks, et saaks võimalikult kaua elada iseseisvalt oma kodus, oma armastatud asjade keskel. Ja kui inimene enam ise hakkama ei saa, on väga oluline saada abi erisuguste esmatasandi teenuste näol nagu transport, toitlustamine, koduteenus, kodune hooldusabi. Teenuste osutamine peaks põhinema individuaalsete vajaduste hindamisel. Samas, teenuste kvaliteet on omavalitsuseti väga erinev. Millal me jõuame sinnamaale, et olenemata kohast, kus inimene elab, on teenused talle kättesaadavad?

Andrus Ansip

Et vastata, tuleks defineerida nii teenuse kättesaadavus kui ka teenus ise. Ja ilmselt seda lõplikku õnne ei saabu mitte kunagi – alati on võimalik veel kvaliteetsemat teenust veel kättesaadavamaks teha, kui see mingil ajal parasjagu on. Eakate teema kontekstis ma tahan praegu Riigikogu tänada. Kodualuse maa maksumust vabastusega on ju seotud needki maad, need majad, millelt saadakse ka osaliselt üüritulu. Me teame muu maailma kogemustest seda, et väga paljudes ülikoolilinnades pakuvad vanapaarid, kelle kodust on lapsed juba iseseisvasse ellu suundunud, üliõpilastele majutusteenust. See võimaldab nendel vanapaaridel jääda oma kodumajja märksa kauemaks elama, kui see ilma nende üürniketa oleks võimalik. Mille pärast me peaksime, nii nagu praegune maamaksuseadus seda ette näeb, iga hinna eest karistama neid inimesi, kes on omale mõne üürilise võtnud?

Samas ma usun, et mõne aja pärast Eesti suundub samadele radadele, kuhu on läinud näiteks Kanada ja Austraalia juba aastakümneid tagasi. Vanad inimesed, kui nad hakkavad juba nii jõuetuks jääma, et nad ei suuda iseseisvalt oma eluga hakkama saada, mõtlevad varakult, kus nad võiksid edaspidi elada. Ka Soomes on hulk ridaelamuid kohandatud just eakatele inimestele ja kui tänava poolt vaadata,

pole võimalik vahet teha tavalise maja ja sellise hoolekandeesutuse vahel ...

Esimees Ene Ergma

Aeg!

Andrus Ansip

... aga õueteede peal toimub hooldus.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd ilmselt viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Imre Sooäär!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud peaminister! Minu küsimus kutsub pigem kaasa mõtlema. Ma ei usu, et sellele saab ühest vastust olla, aga küsin sellegipoolest. Kahtlemata on riiklikul hoolekandel väga oluline roll ühiskonnas, aga Eestis on läbi sajandite olnud väga hea traditsioon, et oma pere hoolitseb vanemate eest. Miks on nüüd pahatihti niimoodi, et noored tublid pered unustavad oma vanad ära ja eeldatakse, et riik peab kõik ette ja taha ära tegema? Ka siin saalis küsitakse vanade teema korral tihti sellise alatooniga, et riik peab selle vastutuse võtma. Miks ei ole meil rohkem seda perekeskset vastutust? Kuidas seda saaks suurendada?

Andrus Ansip

Mis puutub noorte ja vanade vahelistesse suhetesse, siis Eesti ei ole selles mõttes kindlasti mitte erand. Ka Eestis kehtib ütlemine, et kõige parem pensionikindlustus on lapsed. Valdavalt toetavad lapsed oma vanemaid ka Eestis, kuid vanemad inimesed on üldiselt uhked inimesed ja üritavad iseseisvalt hakkama saada nii kaua, kui see on võimalik. Ma usun, et seesama Austraalia, Kanada ja Soome mudel muutub ükskord ka Eestis valdavaks. Kui ühel päeval enam suurt maja ülal pidada ei jõua, siis see müüakse maha, soetatakse omale tuba või väike ridaelamuboks. Näiteks Austraalias Estonia külas elavad inimesed, ka eestlased, soetavad omale sel juhul ühe toa. See on nende kodu, seal on nende asjad, aga sotsiaalhoolekanne nii meditsiinilise teenindamise mõttes kui ka tavalise inimliku hoolitsuse mõttes on riigi kinni makstud ja inimesed saavad seal väärikalt oma vanaduspõlve veeta. Küllap arendatakse ka Eestis selline sotsiaalhoole-

kande süsteem aastatega välja, ja mitte ainult riigi vahendeid kasutades, vaid ka erasektori vahenditega.

Esimees Ene Ergma

Aitäh, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise, kuna aeg on läbi. Suur tänu, lugupeetud Riigikogu liikmed, küsimuste esitamise eest! Aitäh valitsusliikmetele küsimuste vastamise eest! Infotund on lõppenud.

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu I istungjärgu kaheksanda töönädala kolmapäevast istungit. Head kolleegid, nüüd on aeg üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, kolleeg Kalev Kotkas!

Kalev Kotkas

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Annan Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel üle tulumaksuseaduse ja sotsiaalmaksuseaduse § 3 muutmise seaduse eelnõu. Res Publicalt innustust saanuna oli suur kiusus panna selle eelnõu pealkirjaks "Eestisse euroopaliku ettevõtluskeskkonna loomise seadus", aga me ei teinud seda. Meie eelnõu eesmärk on võrdsustada füüsilisest isikust ettevõtjate olukord haigushüvitiste osas palgatöötajate olukorraga. Haigekassa maksab ju nüüd haigushüvitist alates 9. haiguspäevast, 4.–8. päevani maksab palgatöötajale haigushüvitist tööandja. FIE-dele teatavasti keegi 4.–8. päevani haigushüvitist ei maksa, sest nendel kui iseseisvatel ettevõtjatel pole tööandjat. Neil pole ka siiani võimalust haigestumise kompenseerimiseks midagi täiendavat oma ettevõtlustulust maha arvata. Eelnõu näeb ette, et FIE-dele antakse haiguse tõttu saamata jäänud ettevõtlustulu kompenseerimiseks võimalus arvata ettevõtlustulust maha eelmise aasta isikustatud sotsiaalmaksu alusel arvutatud summa. Teiste sõnadega pakume olukorrale n-ö Soome tüüpi lahendust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Olen juhatuse nimel vastu võtnud ühe seaduseelnõu. Kui see vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, siis otsustab juhatuse selle menetluse kolme tööpäeva jooksul.

Nüüd annan edasi teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid: esiteks, Vabariigi Valitsuse s.a 6. juunil algatatud Eesti Vabariigi ja Ukraina sotsiaalkindlustuslepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – sotsiaalkomisjon; teiseks, rahanduskomisjoni s.a 7. juunil esitatud Riigikogu otsuse "Tagatisefondi nõukogu liikme nimetamine" eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon; kolmandaks, rahanduskomisjoni s.a 7. juunil esitatud Riigikogu otsuse "Stabiliseerimisreservi nõukogu liikmete tagasikutsumine ja uute liikmete nimetamine" eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon.

Head kolleegid, palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 89 rahvasaadikut, puudub 12.

1. Koolieelse lasteasutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (2 SE) esimese lugemise jätkamine

Esimees Ene Ergma

Eile jäi meil pooleli koolieelse lasteasutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu nr 2 arutamine, täpsemalt esimesele ettekandjale küsimuste esitamine. Seetõttu palun uuesti kõnetooli kolleeg Mailis Repsi, et need, kes eile ei jõudnud, saaksid täna talle oma küsimused esitada. Palun! Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu! Nüüd kutsun ettekandeks kõnetooli kultuurikomisjoni liikme kolleeg Kaia Iva. Palun!

Kaia Iva

Austatud esinaine! Lugupeetud kolleegid! Kultuurikomisjon arutas seaduseelnõu nr 2 oma 30. mai istungil. Peale komisjoni liikmete olid kohale kutsutud Haridus- ja Teadusministeeriumi üld- ja kutsehariduse asekanstler Kalle Küttis ning Haridus- ja Teadusministeeriumi õigusosakonna jurist Indrek Kilk. Algataja nimel andis eelnõu sisust ülevaate komisjoni liige Mailis Reps ja sellele järgnes põhjalik arutelu. Eelnevalt olid komisjoni liikmed tutvunud ka Vabariigi Valitsuse antud seisukohtadega. Mailis Reps põhjendas eelnõu algatamist, nagu ka eile siin suures saalis, ning üles kerkinud küsimused said suures osas ka vastused.

Milliseid probleeme komisjoni liikmed seda eelnõu käsitledes nägid ja milliseid erisusi töid välja, võrreldes põhikoolides ja gümnaasiumides toidukulu toetamisega? Juhiti tähelepanu sellele, et lasteaias tuleb vanematel lisaks toidurahale maksta ka kohatasu. Algataja märkis, et nende hinnangul on kohatasust vabastada lihtsam kui toidukulude maksmisest. Komisjoni liikmetel ja ministeeriumi esindajatel oli selles osas erinevaid kogemusi ja erinevat infot – omavalitsused rakendavad erinevaid süsteeme. Juhiti tähelepanu sellele, et lasteaed on oma vormilt märksa vabam kui üldhariduskool. Paljud lapsed ei tule päris hommikuks lasteaeda või lähevad varem koju ning lastevanemad on kokku leppinud, milliste toidukordade ajal nende lapsed lasteaias söövad. Ja kui laps puudub, siis antakse sellest kiiresti lasteaeda teada, et ei peaks ülearuseid toiduportse valmistama. Selle toidu eest lapsevanem siis ka ei maksa. Lisaks kokkuvõtteks on eesmärk ka tihe infovahetus rühmas.

Arutelu käigus toodi välja sedagi, et omavalitsustes on väga läbimõeldud süsteemid lastevanemate toetamiseks. On läbi mõeldud, kuidas aidata lastevanemaid, kes on rahahädas – kas katta osa toidukulust või siis kohatasust. Riigil ei oleks õige sellesse süsteemi sekkuda ja hakata seda ümber tegema. Sellele on tähelepanu juhtinud ka omavalitsused. Komisjon mõistagi tunnistas, et kindlasti omavalitsused vajavad üldist rahalist tuge – tulubaas on neil suhteliselt napp –, kuid avaldati tõsist kahtlust, kas selle eelnõu seadusena rakendamine võiks kokkuvõttes oma eesmärki täita. Asi on selles, et kui riik hüvitaks toidukulu lausaliselt, siis omavalitsusel on alati võimalik kohatasu suurendada ja me ei saa olla väga kindlad, et sellisel juhul seatud eesmärk saab sada protsenti täidetud – et lapsevanem sellest võidab. Samuti kerkib küsimus, kas ei too see kaasa raiskamist ja raha ebaefektiivset kasutamist.

Komisjon, nagu ma ütlesin, tunnustab põhimõtet, et lasteaedu ja lapsevanemaid tuleb aidata, et kõik lapsed pääseksid lasteaeda ja saaksid seal alusharidust. Seetõttu olime üksmeelselt nõus eelnõu menetlusse jätkama, kuid seda pigem eesmärgil teha kindlaks positiivseid praktikaid, mida omavalitsused on rakendanud, ja leida mingeid teisi teid, kuidas omavalitsusi alushariduse andmisel toetada.

Nende arutelude käigus jõudis komisjon järgmiste otsusteni: teha ettepanek võtta eelnõu nr 2 Riigikogu täiskogu istungi päevakorda 7. juunil 2011. aastal, esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute tähtajaks 21. juuni kell 16. Kõik need otsused võeti vastu konsensusega. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, hea ettekandja! Teile on ka küsimusi. Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea ettekandja! Tasuta koolitoit nii gümnaasiumis kui ka lasteaias on kindlasti väga oluline küsimus. Mul on hea meel, et komisjon esimese lugemise lõpetamist toetas ja positiivse hoiaku võttis. Minu küsimus puudutab eelnõu edasist menetlemist. Teie kui koalitsiooni esindaja peaksite teadma või vähemalt olete seda kindlasti omavahel arutanud, missuguses tempos hakatakse seda eelnõu menetlema. Kas me selle koosseisu ametiaja lõpuks suudame selle eelnõu ikka vastu võtta või paneb koalitsioon selle sahtlisse, nii nagu on tehtud varasematel kordadel?

Kaia Iva

Aitäh küsimuse eest! Ma võin öelda, et koalitsioon ei ole arutanud, millises tempos seda eelnõu menetletakse. Nii et selles osas te eksite. Aga kui komisjon sisuliselt seda eelnõu arutas, siis ta nägi teatud ohte, mis sellisel kujul eelnõu rakendamisel võiks olla. Põhimõtte kui selline – ma juba viitasin, et see on positiivsete kogemuste kindlakstegemine, omavalitsuste aitamine ja raha leidmine alushariduse edendamiseks – on positiivne, kuid komisjonis ei üks ega teine osapool ei leidnud, et lausuline toetamine eelnõus pakutud kujul võiks olla parim lahendus. Ent komisjon kindlasti menetleb eelnõu edasi, proovib leida paremaid lahendusi ja küllap tulevad komisjoni töömailt ka edasised teated.

Aseesimees Jüri Ratas

Reet Roos, palun!

Reet Roos

Tänan! Hea ettekandja, kui suur on see summa, mida lapsevanemad kohatasuna maksva peavad?

Kaia Iva

Üks hetk! Nagu koolieelse lasteasutuse seaduse § 27 ütleb, on vanemate kaetav osa ühe lapse kohta kuni 20% Vabariigi Valitsuse kehtestatud palga alammäärast. Kui see eurodesse ümber arvestada, teeb see 55,6 eurot. Kroonides on summa 870 krooni. Aga kui me praktikas vaatame, siis maksimaalset määra kasutavad väga üksikud omavalitsused, nagu ka eile eelnõu algataja meile selgitas. Üldjuhul on kohatasu vahemikus mõnest eurost kuni paarikümne euroni, mitte rohkem. Siin on omavalitsustel hästi suur mängumaa.

Aseesimees Jüri Ratas

Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mul on tegelikult väga hea meel, et ka selle seaduseelnõuga tuli välja, et kohalikud omavalitsused on suurtes raharaskustes. Soovib ju see eelnõu kuidagi leevendada kohalike omavalitsuste keerulist olukorda. Te väitsite aga seda, et niisugusel kujul toidukulu katmine koolieelsetes lasteasutustes võib kaasa tuua raha ebaefektiivse kasutamise kohalikes omavalitsustes, vahest lausa raiskamise. Kas te täpsustaksite, mida te mõtlesite konkreetselt selle raiskamise all?

Kaia Iva

Komisjon arutas seda, aga juhin tähelepanu, et komisjon ei jõudnud järeldusele, et omavalitsused on suurtes raharaskustes. Me lihtsalt sellist analüüsi ei teinud. Küll aga tõdesime, et omavalitsused vajavad alati abi kõiges selles, mis puutub lastesse ja alusharidusse ja kõigesse säärasesse. Mis raiskamisse puutub, siis toodi konkreetseid näiteid ja neid ma puudutasin põgusalt ka siin. Lapsed ei käi lasteaias mitte iga päev – me teame ju ise ka oma kogemustest, et kohalkäimise protsent on väga erinev. See sõltub perioodist. Kui laps on haige, siis teda ei ole lasteaias, ja kui on koolivaheaeg vanematel õdedel-vendadel, siis ehk samuti mitte. Keegi tuleb mingil põhjusel kohale alles

pärast hommikusööki. Kui lapsevanem toidu eest maksma ei pea, siis üsna suure tõenäosusega jätvavad paljud teatamata, et laps ühel või teisel päeval puudub. Ja see tähendab, et toitu valmistatakse rohkem, kui tegelikult ära kuluks. Olen seda ise näinud kohaliku omavalitsuse juhina ja lapsevanemana – see kogemus on elust enesest.

Aseesimees Jüri Ratas

Indrek Raudne, palun!

Indrek Raudne

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Te mainisite, et eelnõu sellisel kujul vastuvõtmisele ilmselt ei lähe, kuna see on veel toores ning komisjoni liikmetel ja fraktsioonide esindajatel on erinevaid seisukohti. Kas oskate nimetada põhilised puudused, miks eelnõu sellisel kujul tepe mitte ei lähe? Ja mis kaalutlustel suunatakse see siis edasi teisele lugemisele, kuigi see väga paljude komisjoni liikmete arvates on selgelt toores ja ebakvaliteetne?

Kaia Iva

Kõigepealt märgin: hinnanguid, et eelnõu on ebakvaliteetne ja toores, komisjon ei andnud. Komisjon arutles sisuliste küsimuste üle, kuidas ühel või teisel moel võiks olla parem tegutseda. Me leidsime eri omavalitsusi näiteks tuues ka positiivseid kogemusi ja häid praktikaid, kuidas omavalitsused on lastevanemate toetamise süsteemi loonud.

Põhjusi, miks komisjon arvas, et eelnõu kallal tuleks väga sisulist ja väga põhjalikku tööd teha, nii et sellest saaks vastuvõtukõlblik eelnõu, ma täna juba nimetasin. Aga kordan uuesti üle mõned põhipõhjused. Kuna alushariduse andmine ja lasteaedadega toimetamine on otseselt kohaliku omavalitsuse ülesanne, siis eelnõu heakskiitmisega suureneks sekkumine kohaliku omavalitsuse otsustuspädevusse, mis ilmselt ei pruugi sellisel kujul olla otstarbekas. Samuti on viidatud, et omavalitsustel on endal toimivad abisüsteemid. Pigem vajavad omavalitsused lihtsalt lisaraha, mitte sellist sihtsuunitlusega, sildiga raha. Ka viimastes küsimustes olid viited, et on parem, kui sellega tegeleb kohalik omavalitsus, kel on otsene kontakt elanikega ja asjaomane info olemas. Ka info toidu kasutamise kohta lasteaias on seal konkreetsem.

Miks komisjon arvas, et eelnõu peaks menetlusse jääma? Kindlasti arvestades seda üllast eesmärki, miks eelnõu on algatatud: selleks et pöörata tähelepanu lasteaedade ja alushariduse küsimusele ning tõsiasjale, et sellega on mitmes omavalitsuses probleeme. Kusjuures me ise teame, et mitte alati ei ole nii, et probleemid on suuremad nendes omavalitsustes, kus on vähe raha. Pigem on küsimus omavalitsuste prioriteetides.

Aseesimees Jüri Ratas

Reet Roos, palun teine küsimus!

Reet Roos

Aitäh! Hea ettekandja! See eelnõu tekitas nii valju ja äreva arutelu siin saali tagaotsas, et ma pean oma küsimust veidi täpsustama. Kas suurt kohatasu rakendavad paljud omavalitsused? Ehk oskate hinnanguliselt öelda?

Kaia Iva

Ma saan aru, et arutelu on saali tagaosas nii suureks läinud, et enam ei kosta vastus sinna ära. Ma just rõhutasin, et seda maksimaalset summat, mis on ligikaudu 870 krooni, kui rääkida kroonides, kasutavad väga üksikud Tallinna ümber olevad vallad. Ülejäänud rohkem kui 200 omavalitsuses on see summa üldjuhul märksa väiksem.

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Tulenevalt hea küsija ja ka hea vastaja märkusest ma palun, et see arutelu toimuks ikka kogu saali ulatuses, mitte selle ühes nurgas. Austame nii ettekandjat kui ka küsijat ja ka neid, kes soovivad eelnõu arutelust osa võtta! Läheme edasi. Lauri Luik, palun teine küsimus!

Lauri Luik

Aitäh! Ma jätkan sealt, kus kolleeg Raudne lõpetas või pooleli jäi. Meil oli headel aegadel selline tore programm nagu "Igale lapsele lasteaiakoht!". Kui ajad lähevad uuesti paremaks, õnnestub meil see programm loodetavasti taas käivitada. Mis te arvate, äkki oleks seda programmi kuidagi võimalik selle eelnõuga seostada või siduda?

Kaia Iva

Komisjon seda teemat ei arutanud. Loomulikult me kõik loodame, et see tänuväärne programm, mis sai eelmise valitsuskoalitsiooni ajal käivitatud, pärast masu lõppu uuesti elustub. Aga komisjon selleni veel ei jõudnud. Võib-olla oma edasistes aruteludes me jõuame selliste heade algatuste ühendamiseni – miks mitte?! –, aga seekord komisjon seda teemat ei arutanud.

Aseesimees Jüri Ratas

Mailis Reps, palun!

Mailis Reps

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Komisjonis oli üks mure – ja see on täna ka siin välja tulnud ning saali tagaosas elava arutluse all olnud –, et kohatasu on suur. Tõepoolest, kui tuleb maksta ühe lasteaiakoha eest 870 Eesti krooni, võib see mitme lapse lasteaias käimise puhul perele üsna raske koorem olla. Kuna toidu kompenseerimise või osalise hüvitamise puhul 1 euro 50 senti enamiku laste puhul ei ole kogu summa, kas teie arvates võiks see leevendada olukorda, kui me koolieelse lasteasutuse seadust täpsustaksime nii, et Vabariigi Valitsuse 20% protsendi asemel määraksime näiteks 10%?

Kaia Iva

Aitäh küsimuse eest! Kui kõige otsesemalt öelda, st kui ma peaksin kajastama komisjonis arutatut, siis nendin, et selleni me ei jõudnud ja seda me ei analüüsinud. Küll aga tõepoolest tõime välja sinu küsimuses nimetatud probleemi, et kui omavalitsus on suure kohatasu kehtestanud, siis on see summa toidukulust nii palju suurem, et pigem just see lööb lapsevanemal jalad alt. Need on seega kompleksed küsimused. Kui me katame lausaliselt toidukulu kõikidel, ka neil, kes tegelikult seda abi ei vaja, siis võib – ei pruugi, aga võib! – see tuua kaasa selle, et omavalitsus suurendab kohatasu ehk seda, mida tal on õigus suurendada. Ja lapsevanem ei võida midagi. Aga minu isiklik arvamus on, et omavalitsuse asjaomaseid otsuseid peaksid suunama valijad – inimesed, kes ütlevad, milline peab olema valla- või linnavõim, milliseid otsuseid seal tuleks teha ja mis peaks olema prioriteedid. Kui kohalikus omavalitsuses inimestele tundub, et see 20% võiks

olla nende seisukohast väga hea ja nad on sellega rahul, siis on see nende otsus. Praegu võiks olla selle 10% piiri seadmine ikkagi omavalitsuste enesemääramisõigusesse sekku mine. Aga kindlasti on see üks arutelu teemasid edaspidi, miks mitte.

Aseesimees Jüri Ratas

Peep Aru, palun!

Peep Aru

Ma tänan, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Kas komisjon arutas ka võimalikku korrelatsiooni toiduraha osalise kinnimaksimise ja lasteaiakohtade defitsiidi vahel?

Kaia Iva

Jah! Võib-olla küll mitte otseselt sellist korrelatsiooni, kuid arutati praktikad, kuidas on lasteaiakohtade defitsiit välja kujunenud, milline on kohalkäimine ja kuidas need omavahel sõltuvuses on. Aga sellist väga otsest korrelatsiooni ei lahatud.

Aseesimees Jüri Ratas

Mailis Reps, palun!

Mailis Reps

Aitäh! Hea komisjonipoolne ettekandja! Kuna sihtrühm on 5–7-aastased, siis küsin lihtsalt meenutuseks, kas komisjonis ei olnud juttu sellest, et meil puuduvad andmed, kui paljudel 5–7-aastastel pole tegelikult lasteaiakohta, kus nad koolieelset ettevalmistust saaksid? Kahjuks meil on neid lapsevanemaid, kes ei too lapsi oma kodust välja.

Kaia Iva

Jah, kuna eelnõu on suunatud just nimelt ainult 5–7-aastastele lastele, siis tõepoolest sellel teemal peatuti. Komisjonis ei tekkinud veendumust, et tasuta toit tagaks selle, et iga selles vanuses laps toodaks lasteaeda. Üldiselt on lasteaias käijate protsent Eestis väga suur ja seda kindlustunnet ei ole, et see muudatus tagaks veelgi suurema protsendi. Samas tekkisid komisjonis küsimused, miks me räägime ainult 5–7-aastastest lastest – eelnõu algataja esindaja selgitas seda – ja nooremad nagu unustame ära. Nii et sääraseid laste vanust puudutavad küsimused olid, aga seda komisjon ei leidnud, et eelnõu pakub lausalise toetuse

näol olulise hoova, mille abil lapsi lasteaeda juurde tuua.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalle Jents, palun!

Kalle Jents

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Mulle jäi ettekandest kõrvu, et andmed omavalitsuste kohta olid üpris vastuolulised. Milline on tegelik olukord? Kas üldse on infot selle kohta, et kusagil lapsi ei panda lasteaeda või võetakse lasteaiast ära seetõttu, et vanemad ei jõua kas toiduraha või kohamaksu tasuda? Ehk on võimalik paluda haridusministeeriumil täpsustada, millised kompensatsioonimehhanismid eri omavalitsustes on? Vähemalt selles piirkonnas, kust mina tulen, on väga selged kompensatsioonimehhanismid ja omavalitsus maksab nii kohatasu kui ka toidu eest, kui vanematel on raharaskusi. Seda probleemi nagu ei ole.

Kaia Iva

Tõepoolest, sellele juhiti ka komisjoni arutelu käigus tähelepanu. Te ütlesite, et andmed on vastuolulised. Ma täpsustaksin seda ja ütleksin, et andmed omavalitsuste toetusmehhanismide kohta on ka mitmekesised. Eelnõu algataja ütles, et nende erakonnal on olnud kohtumisi, kus on väidetud, et tegu on olulise probleemiga ja eelnõu aitaks kaasa, et lapsed oleksid hästi toidetud, hästi lasteaias õpetatud ja nad kõik sinna tuleksid. Komisjoni teistel liikmetel sõltumata erakondlikust kuuluvusest oli teistsuguseid kogemusi. Täpselt selliseid, nagu ka teie kirjeldasite: et omavalitsused on toetuskeemid väga põhjalikult läbi mõelnud ja nende kogemused, mida ja mis määrade järgi toetatakse, on erinevad. Kes maksab teatud protsentides kohamaksu, kes toitlustust. Üldiselt on omavalitsustes üritatud nii kaugele jõuda, et need toetuskeemid haakuks teiste toetustega. Oleks hea, kui selline üldine pilt toetuskeemidest oleks olemas. Ministeeriumi esindaja rõhutas ka seda, et kui tema on omavalitsustega kohtunud, on üldine palve olnud pigem mitte sekkuda selliste väga konkreetsete toetusmeetmetega nende otsustuspädevusse. Loomulikult lisaraha vastu ei ole kellelgi midagi, aga niisugune väga konkreetne toetusmeede lööb nende süsteemi pisut segamini.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Eldar Efendijevi!

Eldar Efendijev

Austatud eesistuja! Austatud kolleegid! Ma mõtlen, et neid, kelle arvates kajastatav probleem on väike või ei ole üldse oluline, on tänasel päeval veel vähem kui eelmisel nädalal. Aga ma ikkagi püüan veel kord argumenteerida, miks on vaja toetada sooja toidu pakku mist lasteaialastele. On teada, et vaesus on ka meie ühiskonna negatiivne külg. Sellest räägib statistika ja sellest kirjutavad ajakirjanikud, vähem räägivad sellest poliitikud, sest teema on ebamugav. Aga on teada, et vaesuses või vaesuspiiril elavad meie vanurid ja noored pered, kellel on lapsed. Tööpuudus ja kõrged hinnad – selles vallas me oleme Euroopa Liidus liidrite hulgas, ja vaesuse poolest samuti.

Aga milline on olukord lasteaedades? Ma püüan gruppide kaupa veel kord valupunktid välja tuua. Esiteks, lastevanemad, kes on kaotanud töö ega suuda kiiresti uut kohta leida, võtavad oma lapsi lasteaiast koju, sest neil pole piisavalt raha, et maksta koha ja toitlustuse eest. Üks väike näide Ida-Virumaalt. Kreenholm pandi kinni, inimesed kaotasid töö ja mõne aja pärast võtsid oma lapsed lasteaedast koju. Neid oli kümneid ja kümneid. Võtame statistika: ametlikult on tööpuudus Ida-Virumaal 15%, reaalselt ligi 20%. Pensionäre on ligi 40%. Töö leidmisega on suuri probleeme, see paistab olevat väga kauge perspektiiv, aga lapsed elavad praegu. Teiseks, lastevanemad panevad oma lapsed küll lasteaeda, aga loobuvad toitlustusest hommiku- või õhtusöögi või hommiku- ja õhtusöögi ajal ning jätavad ainult lõuna. Raha lihtsalt pole. Kolmandaks, on ka selliseid vanemaid, kes viivad lapsed lasteaeda ainult tundidesse. Ei mingit hommiku-, lõuna-ega õhtusööki lasteaias. Selline olukord on eriti peredes, kus vanemad töötavad välismaal ja lapsed on jäetud vanurite hoolde. Neljandaks, väga paljud lapsed ei käi üldse lasteaias. Viiendaks, tekkinud on ka selline olukord, kus vanemad – see on küll erand, aga mitu sellist on juba registreeritud ja sellest võib rääkida

kui nõrgast tendentsist –, kelle laps käib lasteaias, teevad kuu lõpul nagu vaheaja ega maksa eelmise kuu eest. Lasteasutuses tekib probleem raamatupidamisega. On andmeid, et näiteks Narvas mõnes lasteaias on juba nii juhtunud. On väga hea, kui sellises olukorras mingit sotsiaalabi saab, aga probleem jääb probleemiks.

Edasi. Lasteaedades on viimasel ajal korraldatud konkursse ja mitmesuguseid uuringuid, et lapsi paremini toitlustada. Aga mina ei räägi siin vitamiinipausidest ja headest toidukorvidest. Mina ei räägi ka sellest, et mõnel lapsel on allergia ja nad vajavad selle tõttu erilist kohtlemist. Mina räägin praegu ainult tavalisest standardsest toidust, mis ei ole osale lastele kättesaadav. KOV-idest ma ei hakka rääkima, sest komisjon kajastab seda teemat küllaltki hästi.

Järgmine probleem: üsna suur osa lapsi, kes peaksid käima ettevalmistuskoolis, seal ei käi ja satuvad koolis nõrkade hulka juba esimeses klassis. Ja veel üks mure. Viimasel ajal on jälle just poodide juures tekkinud lastegrupid, kes paluvad raha, et süüa osta. See on tõde. Nende poiste ja tüdrukute hulgas on ka lasteaiavanuses lapsi. Sellised lapsed on juba lapsepõlvest peale oma sotsiaalse staatuse järgi justkui kõige viimased ja lisaks väga halva tervisega.

Keskerakond tuleb asjaomase initsiatiiviga välja juba teist korda. Eelmisel korral oli kontraargument see, et on vaja abistada ainult neid, kes on kehvast olukorras. Ma palun lisaiega!

Aseesimees Jüri Ratas

Kui palju te aega juurde soovite? Palun kaks minutit lisaiega!

Eldar Efendijev

See oli teistsugune aeg, see oli enne kriisi. Aga nüüd on arusaadav, et probleem puudutab küllaltki suurt osa ühiskonnast. Et olukord on tõsine, sellele võib leida kinnitust veel ühest näitest. 1. juunil toimus aktsioon, mille korraldasid toidupank ja Prisma poodide kett. Eesmärk oli pöörata tähelepanu vaeste perede lastele. Oli komplekteeritud 600 toiduaine komplekti, kõik ainult Narvas. Ja kõik need komplektid olid aadressiga. Iga inimene on ühiskonnas väärtus, eriti iga laps, sest lapsed on meie tulevik. Meie ees on eelnõu, mis eeldab meilt otsustust, kas me oleme nõus investeerima tulevikku. Mul on väga hea meel, et

koalitsioon leidis võimaluse koos opositsiooniga seda eelnõu menetleda ja neid põhimõtteid edaspidi arutada. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et eelnõu nr 2 esimene lugemine tuleks lõpetada. Määrin eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 21. juuni kell 16. Esimene lugemine on lõppenud ja esimene päevakorrapunkt käsitletud.

2. Riigivastutuse seaduse eelnõu (7 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme edasi teise päevakorrapunktiga, milleks on Eesti Reformierakonna fraktsiooni ning Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni algatatud riigivastutuse seaduse eelnõu nr 7 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Rait Maruste!

Rait Maruste

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Meie põhiseaduse § 25 sätestab, et igal isikul on õigus saada hüvitist talle õigusvastaselt tekitatud kahju eest, olgu see siis moraalne või varaline. Ja seda ka juhul, kui kahju tekitaja on riik. Senises umbes kümme aastat jõus olnud riigivastutuse õiguslikus regulatsioonis on ilmenud hulk puudujääke. Esmajoones on need olnud seotud kriminaalmenetluses tekkinud kahju hüvitamisega.

Probleem oli üleval juba eelmise Riigikogu ajal ja siis algatati ka asjakohane seaduseelnõu, kuid Riigikogu eelmise koosseisu mandaadi ammendumise tõttu langes see eelnõu välja. Täna, uuesti algatatud eelnõu eesmärk on kõrvaldada selles valdkonnas tekkinud probleemid ja puudused. Eelnõuga luuakse kolmeline riigivastutusnõuete jaotus senise kahe asemel: esmalt esmased õiguskaitsevahendid, teiseks õigusvastaste tagajärgede kõrvaldamine ja kolmandaks kahju hüvitamine. Seega planeeritakse laiendada riigivastutusnõuete ringi haldusakti või toimingu õigusvastaste tagajärgede kõrvaldamise nõude kui iseseisva riigivastutusnõudega.

Eelnõu ettevalmistamise töö oli juba enam-vähem lõppenud, kui Riigikohtult tuli kaks

väga olulist seda valdkonda puudutavat lahendit. Need on Oleg Osmjorkini ja Vaike Õiglase kaebused, mis seonduvad just riigi tekitatud kahju hüvitamisega. See tingis vajaduse teha eelnõusse olulisi täiendusi, mis on praegu Justiitsministeeriumis ettevalmistamisel.

Eelnõu kohta on andnud oma arvamuse eksperdid ja asjasse puutuvad institutsioonid. Nimetan siin advokatuuri, Tartu Ringkonnakohut ja Riigikohtu nõunikke. Need muudatused, mis lähtuvad Riigikohtu lahenditest, on seda laadi, et eelnõu tõenäoliselt vajab olulist täiendamist. Me otsustasime komisjonis, et need asjad vajavad tegemist ning et mitte lasta aega kaotsi minna, me tuleme välja ettepanekuga esimene lugemine lõpetada. Me plaanime niimoodi, et eelnõu jõustuks koos halduskohutemenetluse seadustikuga uue riigivastutuse seadusena 1. jaanuaril 2012. See on minu poolt kõik.

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Näen vähemalt ühte küsimust. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Mu küsimus on § 18 kohta. Palju tänu eelnõu algatajatele! Ma saan aru, et te töötate Vabariigi Valitsusega selle eelnõu asjus hardas koostöös ja mul ei ole selles suhtes mitte ühtegi pretensiooni. Samas jäi mulle selle paragrahvi lõike 1 lugemisel esmapilgul mulje, et psühhiaatriaiglasse, tahtest olenevatule haiglaravile, hoolekandeesutusse paigutamise või muul viisil kinnipidamise korral oleks inimesel õigus kahju hüvitamisele ainult kahel juhul. Ühel juhul siis, kui inimene on otsustatud välja lasta, aga seda ei ole tehtud, ja teisel juhul, kui menetlusreeglid on rikutud. Eelnõu seletuskirjast aga nähtub, et võib olla tegu ka muul moel alusetu õiguste piiramisega. Kas sa eelnõu algatajana oled nõus § 18 lõike 1 koostöös komisjoniga muutma õigusselguse huvides selliseks, et kõik saaksid ühemõtteliselt aru, et siin on mitut asja mõeldud?

Rait Maruste

Kui arukal inimesel tekkis selle teksti lugemisel selline kahtlus, siis ilmselt võib tekkida kahtlus ka teistel inimestel ja ma olen sellega päri. Kui teksti saab paremaks muuta, miks

mitte seda teha. Siin on tõepoolest väikene vastuolu seletuskirja ja eelnõu teksti vahel. Me teeme selle kohta märkuse ja püüame seda parandada.

Aseesimees Jüri Ratas

Teine küsimus, Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Asi on põhimõttes. Kui ikka on tegemist alusetu tegevusega, alusetu inimese tahtest ülesõitmisega, siis inimesel peaks olema põhimõtteliselt õigus nõuda kahju hüvitamist.

Rait Maruste

Ilma igasuguse kahtluseta – jah!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Peep Aru!

Peep Aru

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Me arutasime oma komisjonis kahe erakonna algatatud riigivastutuse seaduse eelnõu 30. mai istungil. Kutsusime appi küsimust lahkama ka spetsialistid Justiitsministeeriumist, nimelt avaliku õiguse talituse nõuniku Katariina Kärsteni ja karistusõiguse ja menetluse talituse juhataja Astrid Asi ning sama talituse nõuniku Tanel Kalmeti.

Eelkõneleja rääkis päris täpselt ära eelnõu sisu ja selle menetlemise ajaloo ning natukene ka seda, milliseid kaalutlusi komisjonis kõlas. Tutvustan aga hästi lühidalt veel seda konstruktiivset lähenemist, mis komisjonis saavutati, muu hulgas seda, kuidas võiks kulgeda eelnõu edaspidine arutelu.

Nagu juba öeldi, oli see eelnõu juba eelmise Riigikogu koosseisu laudadel, kuid koosseis lõpetas oma töö ja eelnõu kukkus menetlusest välja. Kuid eelnõu kohta olid arvamust avaldanud Eesti Advokatuur, Riigikohtu nõunikud ja Tartu Ringkonnakohus. Praegu arutamisel oleva eelnõu kohta on seisukoha võtnud ka Vabariigi Valitsus. Vabariigi Valitsus toetab selle eelnõu menetlemist, kuid juhib tähelepanu samale asjaolule, millest siin juba juttu oli: et on olemas kaks Riigikohtu lahendit ja nende lahendite põhjal tuleks teha olemasolevasse eelnõu teksti päris olulisi täpsustusi.

Nendest asjaoludest tulenevalt viis komisjon oma analüüsi lõpule ja langetas järgmised otsused. Esiteks, teha ettepanek võtta eelnõu siin suures saalis lugemisele 7. juunil ehk eile – see kandus sujuvalt üle tänasele päevale, aga tühja sest. Teiseks, esimene lugemine lõpetada ja kolmandaks, teha ettepanek määrata muudatusettepanekute laekumise tähtaeg küllaltki pikk: 30. september kell 16.45. Komisjoni arvamus oli ka, et pärast seda, kui me muudatusettepanekute põhjal, millest kindlasti põhiosa tuleb Justiitsministeeriumi abiga, uue täpsustatud teksti kokku saame, siis kindlasti palume teha ka täiendavaid ekspertiise. Need saaks tehtud veel enne siia saali uuesti tulekut ja teine lugemine võiks kulgeda ladusalt. Selline oli komisjoni seisukoht. Palume esimene lugemine lõpetada! Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan ettekandjat! Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimised? Soovivad. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Reformierakonna fraktsiooni esindaja Väino Linde!

Väino Linde

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Reformierakonna fraktsioon toetab selle eelnõu asjalikku menetlemist Riigikogus. Nagu siin ka eelkõnelejad rõhutasid, on põhiseaduse § 25 kohaselt igapähe õigus ükskõik kelle poolt õigusvastaselt tekitatud moraalse ja materiaalse kahju hüvitamisele. Tegemist on n-õ hüvituse põhiõigusega. Põhiseaduse 14. paragrahv ütleb, et seadusandja on kohustatud hüvituse põhiõiguse ka realselt tagama. Kuid mitte ainult. Õigusriigis – ja seda Eesti Vabariik kahtlemata on – on avaliku võimu vastutus tema tekitatud kahju eest hoopis teistsugune kui eraõiguslik vastutus selle eest. Riigivastutusega seotud küsimused vajavad eraldi täpsemat reguleerimist, sest need on erinevad just nimelt avaliku võimu tegevusest tulenevalt ja nii on eraõiguslikust vastutusest erinevad ka õiguspärasuse ja õigusvastasuse hindamisel tekkivad küsimused. Selle eelnõu puhul ei olegi küsimus ainult isikule tekitatud kahju hüvitamises mingitel konkreetsetel juhtudel, vaid ka selles, kuidas riigiteenistuses olevad isikud

oma tööd avaliku võimu teenistuses olles teevad, kuidas nad oma ülesannetesse suhtuvad.

Meie fraktsioon muidugi teab, et see eelnõu oli menetluses juba eelmise Riigikogu koosseisu ajal ja et eri institutsioonide hinnangud sellele olid pehmelt öeldes üsna kriitilised. Need ei olnud kriitilised mitte eelnõu printsiibi osas, küll aga selles osas, et teatud lõikude tõlgendamiseks oli raskusi ja mõne lõigu puhul ei olnud ehk lähtunud põhimõttest, et isikul peab olema võimalikult kerge oma õigusi ka riigi vastu kaitsta. Me teame, et praeguseks on ka Justiitsministeerium möönnud, et see eelnõu vajab täiendamist ja et osa selle sätteid vajab ümberhindamist, lähtudes Riigikohtu viimastest otsustest. Samas on igapähe õigustatud, et me võtsime oma tegevuse aluseks juba olemasoleva seaduseelnõu teksti, mis eelmise Riigikogu koosseisu ajal olemas oli. Seda me saame üheskoos hakata parandama ja täiendama – see ongi meie kõigi töö siin Riigikogu saalis. Ja siit tulenevalt, nagu ma ütlesin, meie fraktsioon igal juhul kutsub üles selle eelnõu asjalikule menetlemisele Riigikogus. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjon on teinud Riigikogu täiskogule ettepaneku eelnõu nr 7 esimene lugemine lõpetada. Määrän eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 30. septembri s.a kell 16.45. Esimene lugemine on lõppenud ning Riigikogu istungi päevakorra teise päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

3. Tulumaksuseaduse § 48 muutmise seaduse eelnõu (4 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme kolmanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud tulumaksuseaduse § 48 muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli Riigikogu liikme Eiki Nestori!

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Tegemist on suuremale tootlikkusele suunava ning inimeste elu- ja palgajärge edendava tulumaksuseaduse § 48 muutmise seaduse eel-

nõuga. Eelnõu ise on Riigikogu tähelepanu all üheksandat kui mitte kümnendat korda. Selle mõte on suhteliselt lihtne. Meie seadused eristavad kolme liiki koolitust: tööalane koolitus, kui keegi käib töö juures kursustel, mida tema ametis vaja on; tasemekoolitus, mis lõpeb atestaadiga, diplomi või paberiga selle kohta, et te olete selle koolituse lõpetanud; vabahariduskoolitus, mida igäüks võib teha oma südame-soovi põhjal.

Praegune ettevõtete tulumaksustamise kord lubab tööandjal teha kulutusi oma töötajate tööalaseks koolituseks niimoodi, et seda erisoodustusmaksuga ei maksustata, ei luba aga teha neidsamu kulutusi siis, kui inimene õpib kuskil koolis, kus õpingud lõpevad haridust tõendava dokumendi saamisega, ehk tegu on tasemekoolitusega. Meie eelnõu sisu on aastate jooksul olnud kogu aeg üks: ettevõtjate selline karistamine ei ole mõistlik.

Nende aastate jooksul on toimunud teatud progress. Nimelt, teie laual on ka Vabariigi Valitsuse eelnõu selle teema kohta. See eelnõu on hoopis teistsugune, kui meie pakume. Aga valitsust tuleb kiita, et ta on selle suuna meie mitu korda esitatud eelnõust üles leidnud ja seda mõistlikuks pidanud. Selle eest tuleb valitsust tõesti kiita.

Ma oma sissejuhatuses – eelnõu sisu on ju lihtne – räägingi sellest, mida on sellele eelnõule ette heidetud või millised on valitsuse eelnõu ja meie eelnõu erinevused ning meie meelest ka valitsuse eelnõu vead.

Kõige suurem süüdistus, mis alati sellele eelnõule on esitatud, on lihtne. Sellisel kujul tasemekoolituse kinnimaksimine muutuvat mingit sorti palgamaksamise eriliigiks. Ma olen juba mitu aastat olnud veendunud ühes: seda tõsiasja, et te käite ülikoolis ja teie tööandja selle kinni maksab, ei ole võimalik keeta, seda ei saa praadida, sellega ei saa autot liisida, selle eest ei saa isegi bussipiletit osta. Väide, et see on varjatud palgamaksamise viis, on minu meelest absurdne. Kui te tõesti nii arvate, siis peab ütleva, et tegelikult saab selle süüdistuse esitada ka Vabariigi Valitsuse eelnõule, siin mingit vahet ei ole. Meie usume, et Eesti tööandjad käituvad oma rahakoti suhtes mõistlikult või kui omanikud on neid palganud tööandjaks, siis nad käituvad samamoodi, st nad ei hakka kulutama ettevõtte raha millelegi selisele, mida ettevõttel vaja ei ole. Ma olen

korduvalt seda kriitikat kuulates mõelnud, millel selline asi võiks võimalik olla. Võib-olla metseenluse korras, midagi sellist ma kujutan veel ette, ja ka siis ma ei peaks seda patuks. Aga tegelikult vaatavad ja rehkendavad kõik oma kulusid väga täpselt, nad ei hakka üleliigset raha kulutama. Miks nad peaksid seda tege-ma? Ei ole põhjust.

Vabariigi Valitsuse seadustäiendus suhtub tööandjatesse natuke kriitilisemalt ja võib-olla ka õigustatult. Aga sellisel kujul, nagu seal pakutud on, on see minu meelest selgelt üleliigne piirang. Õigemini, seaduse tekstist ei olegi võimalik korralikult välja lugeda, mida mõeldakse selle all, et need kulud, mida tööandja teeb töötajate tasemekoolituseks erisoodustusmaksuvabalt, peavad olema otsesed. Ilmselt on mõeldud nii: inimesega, kes võetakse tööle, sõlmitakse tööleping, kus sätestatakse, et tööandja kohustub näiteks tasuma kõrgkooliõpingute kulutusi ja hiljem, kui inimene on kooli lõpetanud, peab ta kindlasti asuma sellele töökohale tööle. Muidu ei oleks tegu otseste kulutustega, mida selle töötaja koolitamiseks oli teha vaja. Selline lähenemine on minu meelest piirav ja mõttetu. Ma kujutan väga hästi ette olukorda, mille kolleeg Lukas eelmisel nädalal näiteks tõi: inimene õpib mingit keelt, mida tal töö juures vaja läheb. Kujutan ka ette, et tööandja võtab inimese tööle, kusjuures ei sõlmita tähtjalist töölepingut, vaid, kuna pole selge, kui hästi inimesel õpingud minema hakkavad, lepitakse kokku, et töötaja maksab ise kinni oma koolituskulud, aga tööandja tasub koolituskulude tegemiseks võetud pangalaenu, selle intressid või midagi muud sellist. Valitsuse eelnõu sellist võimalust mitte kuidagi ette ei näe.

Meie ja valitsuse variandi kõige suurem erinevus ongi selles, et meie usume Eesti tööandjate selget mõistust rohkem, kui seda teeb Vabariigi Valitsus.

Teine erinevus on veel. See on seotud sellega, kui palju mõjutab eelnõu riigi tulusid ja kulusid. Need andmed, mis on eelnõu seletuskirjas, on võetud deklaratsioonist, mille Eesti ettevõtjad esitavad Eesti Vabariigi Maksu- ja Tolliametile. Nende deklaratsioonide alusel saab öelda, et taseme- ja vabahariduskoolituse (kuna mõlemad on praegu erisoodustusmaksu all, siis on need ka deklaratsioonis ühel real) kulutusi tegid Eesti tööandjad 2008. aastal 29

miljoni krooni eest, 2009. aastal 20 miljoni krooni eest ja 2010. aastal 17 miljoni krooni eest. Kahjuks ei võimalda deklaratsioon lahku lüüa, kui palju sellest kulutati tasemekoolitusele ja kui palju vabahariduskoolitusele. See tõttu oleme toonud siia rehnuti, mis näitab, et kui see kõik oleks olnud tasemekoolitus, siis oleksid Eesti riigi tulud sotsiaalmaksu laekumise vähenemise tõttu kahanenud 454 000 eurot ja tulumaksu laekumise vähenemise tõttu 289 000 eurot. Seda, kui palju selline seadusmuudatus suurendaks nii tulumaksu kui ka sotsiaalmaksu laekumist sel teel, et inimesed hakkaksid tegema targemat tööd ja saama kõrgemat palka, me selles eelnõus hindama ei hakanud. Vabariigi Valitsuse eelnõus on alati lähtunud mingitest teistest näitajatest, mille kohta võiks kokkuvõtvalt või sissejuhatavalt öelda nii: et kui ..., siis ..., ja on tehtud prognoose. Mõni aasta tagasi isegi leiti, et Eesti tööandjad on nõus kinni maksma kogu tasemekoolituskulu, mille Eesti inimesed praegu omast taskust kinni maksavad. Minu arvates ei ole see väga tõenäoline variant ja ma ei taha mitte kuidagi uskuda, et selline asi juhtub. Aga isegi sellisel juhul ei ole õige väita, et riigil jääb mingisugune osa tulu saamata, sest praegu ju tööandja neid kulutusi ei tee, sellel lihtsal põhjusel, et kui ta paneb sinna 10 000 eurot, siis ta peab veel 5300 eurot riigile andma. Selleks puudub tal igasugune vajadus ja seetõttu jätab ta kulutuse tegemata. See on lühidalt öeldes kõik.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Teile on küsimusi. Peep Aru, palun!

Peep Aru

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Eeldatavasti saab Vabariigi Valitsuse poolt siia saali saadetud eelnõu üsna pea seaduseks. Kui palju te seoses sellega peate oma seaduseelnõu muutma, kui te selle umbes kümnendat korda menetlusse annate?

Eiki Nestor

Me oleme juba esitanud muudatusettepaneku Vabariigi Valitsuse eelnõu kohta, ikka tahtmisega, et asi töötaks. Ütleksin nii, et see, mis me seal esitasime, on mingit pidi valitsuse ettepaneku ja meie ettepaneku süntees. Lähtusime heast soovist ja loodame, et seda mõiste-

takse. Ma tõesti arvan, et meil ei ole mõtet tasemekoolituse maksustamisel tekitada rohkem küsimusi kui vastuseid. Miks ma seda räägin? Ma räägin oma kogemuse põhjal. Ka tööalase koolituse puhul, kus ei peaks ju olema suuri kahtlusi, mis see on ja kas siin on tegemist erisoodustusega või mitte, on praktikas siiski tekkinud olukordi, kus koolitus on näiteks pool aastat edasi lükatud, kuna maksuamet ja tööandja on olnud erineval seisukohal, kas tuleb erisoodustusmaksu maksta või mitte. Mis siin pattu salata, mul on ka endal tulnud vähemalt ühel korral käte ja jalgadega vehkida ning öelda, et see on puhas tööalane asi, siin ei saa kuidagi olla tegu erisoodustusega. Nii et ma arvan, et valitsuse eelnõust võiks selle osa välja jätta. Küll aga pean ausalt tunnistama, et valitsuse eelnõus on võib-olla paremini kirjas see, mida meie eelnõus ei ole ja mille võiks kirja panna, nimelt, et tegemist peab olema selgelt töösuhtega, see ei tohi olla mingi muu võlaõiguslik leping. Selles osas on valitsuse eelnõu isegi parem. Aga meie oleme alati lähtunud sellest, et ettevõtte raha ei hakata ju tuulde loopima. Kui Jürgen Ligi kardab, et hakatakse, siis, hea küll, olgu kirjas, et peab lähtuma töösuhtest.

Aseesimees Jüri Ratas

Annely Akkermann, palun!

Annely Akkermann

Täna, hea juhataja! Hea ettekandja! Te ütlesite, et tasemekoolitust ei saa praadida ega keeta ja seetõttu see justkui ei olegi väärtus, millega töötajale tema tööpanust hüvitada. Kas sotsiaaldemokraatide arvates miski, mis ei sünni süüa, ei olegi väärtus, millega ettevõtja saab töötajat toetada?

Eiki Nestor

Te saite minust kahjuks valesti aru. Ega ma ei imesta ka. Mis seal ikka. Mida on sellele eelnõule pahaks pandud? On pandud pahaks seda, et see nagu asendaks palka. Palga eest ostab töötaja endale seda, mida keeta-praadida. Minu meelest see eelnõu palka ei asenda, vaid annab tööandjale võimaluse pakkuda kõrgemalpalgalist töökohta ja töötajale võimaluse saada tööd, mille eest ta rohkem palka saab. Selles mõttes ei ole see, kui tööandja maksab kinni kõrgkoolis õppimise kulud, kindlasti palk ja

seda ei tohiks nii käsitada. Minu meelest on see selle eelnõu kriitika või kogu selle kontseptsiooni jäme eksitus. Seda ei saa käsitada palgana. Inimene ei võta seda, et talle koolituskulud kinni makstakse, kui töötasu. See ei tee tema muud elu odavamaks. See kõik on tulevikku suunatud ja annab võimalusi.

Aseesimees Jüri Ratas

Annely Akkermann, palun!

Annely Akkermann

Ma ikkagi arvan, et kui inimene omandab tasemekoolituse kaudu ettevõtja kulul kõrghariduse, siis ta hakkab tulevikus rohkem palka saama. Kas te ei ole sellega nõus?

Eiki Nestor

Ma ainult seda olengi siin kümme minutit rääkinud ja mitte midagi muud.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Aivar Sõerdi!

Aivar Sõerd

Austatud istungi juhataja! Austatud Riigikogu! Rahanduskomisjon arutas tulumaksuseaduse § 48 muutmise seaduse eelnõu nr 4 oma 31. mai istungil. Algataja esindajana tutvustas eelnõu Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni aseesimees Eiki Nestor. Komisjoni arutusel räägiti praktikast tekkivatest küsimustest ja olukordadest, samuti eelkõneleja käsitletud arvamusest eelnõu mõjude ja kulude kohta, selle erinevustest valitsuse arvamusega võrreldes ning samuti ettevõtjate võrdsest või ebavõrdsest kohtlemisest. Vabariigi Valitsus oli eelnevalt andnud eelnõu kohta negatiivse seisukoha, kuna eelnõu eesmärk on võimaldada tööandjatel teha teatud ulatuses kulutusi oma töötajate haridusele ilma maksukohustuse tekkimiseta ja eelnõu kohaselt välistatakse tasemekoolituse käsitlemine erisoodustusena kõikide tulumaksuseaduse § 48 mõttes töötajate ja tööandjate suhtes, sõltumata seejuures tasemekoolituse sisust. Valitsus ei pidanud otstarbekaks toetada eelnõu põhjusel, et erisoodustus on olemuselt töötasu eriliik, mida maksustatakse tulu- ja sotsiaalmaksuga, et tagada rahas

makstava ja muus vormis antava tasu ühetahuline kohtlemine. Muidu oleks tööandjal oma maksukoormuse optimeerimiseks kasulikum töötasu maksmise asemel hüvitada töötajale tema erinevate isiklike vajaduste ja huvide katmiseks tehtud kulutusi. Samuti oleksid töötajad ebavõrdses olukorras olenevalt sellest, kas tööandja kasutab nende tasustamiseks ainult palka või osaliselt ka erisoodustusi. Eeltoodust tulenevalt on maksusoodustuse tingimus ikkagi see, et tasemekoolituse kulude katmine toimub töö- ja teenistussuhtes ning tegemist peab olema selle suhtega otseselt seotud tasemekoolitusega. Aga eelnõu selliseid piiranguid ette ei näe.

Komisjon tegi otsuse võtta eelnõu päevakorda 7. juunil (arutelu lükkus tänaseks) ja lükata eelnõu esimesel lugemisel tagasi. Selle poolt oli 6 ja vastu 5 komisjoni liiget. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, teile on vähemalt üks küsimus. Viktor Vassiljev, palun!

Viktor Vassiljev

Aitäh, härra juhataja! Hea kolleeg Aivar Sõerd! Mul on suur au ja rõõm esitada see küsimus just teile, sest te olete õige inimene sellele vastama. Mind on juba tükk aega huvitanud, miks nimetatakse erisoodustusmaksust vabastamist tulumaksusoodustuseks, sest tegelikult on see maks, mis oma komponentide poolest sarnaneb rohkem eraisiku makstavate maksudega: seal on eraisiku tulumaksu osa ja sotsiaalmaksu osa. See ei puuduta mitte ainult praegust teemat, vaid näiteks ka mittetulundusühinguid, mis on kantud tulumaksusoodustusega mittetulundusühingute ja sihtasutuste nimekirja Rahandusministeeriumis. Ka nendele tehtud annetused vabanevad erisoodustusmaksust. Aga miks me kogu aeg räägime tulumaksust vabastamisest? See on rohkem nagu terminoloogiline küsimus. Kas te oskate mulle seda asja selgitada?

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Ühel juhul on tegemist olukorraga, kus väljamakse või erisoodustus maksustatakse nii tulu- kui ka sotsiaalmaksuga. Tulumaksu erisoodustustelt käsitleb tulumaksuseaduse § 48. Siin on antud erisoodustuse mõiste ja nende juhtude loetelu, mida

erisoodustuseks peetakse. Nendel juhtudel tuleb maksta ka tulu- ja sotsiaalmaksu. Kui tegemist ei ole erisoodustusega tulumaksuseaduse tähenduses, siis tulu- ja sotsiaalmaksu maksta pole tarvis. See ongi erisus. Me võime nimetada seda tulu- ja sotsiaalmaksuvabaks artikliks või kuidas iganes. Küsimus on ikkagi sisuline: kas tekib maksukohustus või ei teki.

Aseesimees Jüri Ratas

Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Mul on hea meel komisjoni kaasettekandjana siin näha just Aivar Sõerdi, kuna sul on selline tubli, selge seljatagune ja edukas karjäär ning enne Riigikogu töötasid sa tööandjana kaunis laiahaardelise majandustegevusega ettevõttes. Seal olid olemas omanikud ja sina olid tööandja. Mind huvitab, mida oleksid sinu ettevõtte omanikud sinuga teinud, kui oleks selgunud, et sa oled maksnud kinni mõne Tallinki hotellis töötava inimese ladina keele õpingud, mida Tallinki hotellil ilmselt vaja ei ole. Mida nad oleksid sellise tööandjaga teinud? Oleksid nad su tööle jätnud?

Aivar Sõerd

Aitäh, austatud küsija! Ma ei tea, kas teil on eraettevõttes töötamise kogemust, aga minul on see tõesti olemas. Võib-olla pole see kogemus ülemäära pikk, aga viimase nelja aasta jooksul ei olnud mul seoses erisoodustustega ei omanike, aktsionäride ega maksuhalduriga probleeme. Ladina keele oskust ei olnud töötajatel tarvis, me saime hakkama rootsi, inglise, vene, saksa ja prantsuse keelega. Võib-olla ma kõiki keeli ei loetlenud, aga ladina keele oskust polnud töötajatel kindlasti tarvis, nii et sellist praktilist probleemi ei tekkinud. Kui rääkida teie enda näitest, mille te komisjonis tõite, et telliskivitehase juhataja maksab kinni töötaja ooperilauljaks õppimise kulud, siis minu arvates ei ole põhjendatud käsitleda seda töö- ja teenistussuhtega seotud koolitusena. Miks peakski see tööandja maksma kinni sellise koolituse kulud (ma pean silmas ooperilaulu oskust), mida telliskivitootmises tarvis ei lähe? Me võime konstrueerida piiripealseid olukordi, nagu oli küsimus ülikooli välissuhete spetsialisti ladina keele oskuse kohta, aga ma ei arva, et need on praktikas igapäevased.

Aseesimees Jüri Ratas

Jevgeni Ossinovski, palun!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Te lugesite kenasti ette Vabariigi Valitsuse arvamuse. Aga kas te võite ka ise põhjendada, miks te arvate, et tasemekoolitus on palgamaksmise eriliik?

Aivar Sõerd

Aitäh, austatud küsija! Me ei ela ideaalses maailmas. Võib tekkida olukordi, kus töötajal on huvi tegelda mingisuguse harrastusega, õpida seda näiteks koolis, mis annab ka tasemetunnistuse. Samas pole tööandjal sellise kvalifikatsiooniga töötajat ilmselgelt tarvis. Teises olukorras jällegi maksab tööandja ainult palka ega võimalda erisoodustusi, mida me tõesti kvalifitseerime erisoodustusena. Sellisel juhul tekib ettevõtjate vahel ebavõrdne olukord. Ma arvan, et seadus ei peaks sellist olukorda soodustama.

Aseesimees Jüri Ratas

Sven Mikser, palun!

Sven Mikser

Aitäh! Austatud ettekandja! Varem me oleme arutanud ka teatud tervishoiukulude ja terviseedenduskulude võimalikku väljaarvamist tööandja jaoks erisoodustusmaksuga maksustatavate kulutuste hulgast. Ka siis on alati puhkenud vaidlus, kas tegemist on palgalisaga ja kas ettevõtjad-tööandjad hakkavad maksma palka pimesooleoperatsioonides ning teiselt poolt, n-ö töövõtja poolt vaadatuna on küsitud, kas töövõtja, kui tal sellist operatsiooni vaja ei ole, on ikkagi valmis sellist palgakomponenti aktsepteerima. Seetõttu on minu küsimus selle eelnõu kontekstis see: mida te arvate, kui suurt osa töötasust oleks keskmine töövõtja valmis vastu võtma tasemekoolitusena?

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! See küsimus väljub kindlasti selle eelnõu raamistikust. Sellele hinnangut anda on üsna keeruline. Ma ei oska seda hinnangut praegu anda.

Aseesimees Jüri Ratas

Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Nüüd ma ei teagi, kuidas raamistikku mahutada. Hästi, eelmine küsimus oli võib-olla natuke pikk, ma küsin siis lihtsat asja. Sul on olemas tööandjakogemus ettevõttes, kus olid omanikud. Kui sina tööandjana oleksid teinud mingi kulutuse, mida sa ettevõtte omanikele ei oleks suutnud seletada, siis mida oleksid omanikud sinu kui tööandjaga teinud?

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! See on kindlasti väga vilets tööandja, kes teeb kulutusi, mis ei ole ettevõtte huvides, mis kahjustavad ettevõtte finantsseisu ega ole suunatud nende eesmärkide saavutamiseks, mis on omanike seatud või mis tulenevad kasumit teeniva ettevõtte olemusest. Selline juhataja või tööandja, ma arvan, ilmselt ei sobi hästi tööandja ametisse. Ettevõtjad loevad üldjuhul raha ikkagi väga hoolikalt. Kui majanduskriisi olukorras pole kasum ülemäära suur, siis seda enam.

Aseesimees Jüri Ratas

Aadu Must, palun!

Aadu Must

Aitäh! Hea ettekandja! Ma tean ühte näidet Eesti kõrgkoolide tegelikust praktikast. Spetsialistidele, keda tööandjal on väga vaja, korraldatakse täienduskursusi. See on täiendusõpe ja selle pealt erisoodustumaksu maksta ei tule. Kuna selgub, et nendel kursustel on niivõrd hea õppekava, et magistriõppes arvestatakse need ained ümber magistriõpingute osaks, ilma et neid peaks eraldi õppima hakkama, siis on ülikool rahul, tööandja rahul ja õppurid rahul. Aga kas nad äkki teevad praeguse seaduse loogika järgi midagi valesti? Kas need kursused tuleks maksustada, kinni panna, see tegevus ära keelata või mida peale hakata? Seni on neile tundunud, et nad teevad õiget asja, sest haridus on tehnilise progressi üks põhilisi mootoreid.

Aivar Sõerd

Aitäh, austatud küsija! See eelnõu, nagu ma aru saan, käsitleb tasemekoolituse vabastamist erisoodustuse tulu- ja sotsiaalmaksust, sõltumata sellest, kas tegemist on töö- või teenistussuhtega seotud tasemekoolitusega. Kui täienduskoolitus, mis oli teie näide, on seotud

töö- ja teenistussuhtega, siis on see ka praegu maksuvaba, sõltumata eelnõu nr 4 menetlemisest.

Aseesimees Jüri Ratas

Kaia Iva, palun!

Kaia Iva

Aitäh! Austatud ettekandja! Mul on küsimus teile, aga kaude ka istungi juhatajale. Teile on esitatud ridamisi küsimusi lähtuvalt sellest, mida teie oleksite teinud oma eelmises ametis või mida mõni teine ettevõtja oleks võinud teha. Kas komisjoni istungil neid küsimusi tõepoolest arutati? Te olete hetkel komisjoni esindaja. Siit edasi minu küsimus istungi juhatajale: kas sellised küsimused on asjakohased ja vastavad kodukorrale?

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Ma püüdsin jääda viisakaks ja võimaluse korral vastata, kuigi komisjonis ei käsitletud selliseid küsimusi, nagu täna siin esitatakse. Komisjoni arutelu võttis vaevalt viis minutit. Ma püüdsin vastata. Ma mõnan, et ma võib-olla ei peaks komisjoni arutelu raamest välja minema, aga viisakusest ma vastasin siiski ka nendele küsimustele.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ametikaaslane Kaia Iva! Kuna küsimus oli ka istungi juhatajale, siis ma kasutan võimalust ja vastan teie protseduurilisele küsimusele. Ma jagan täiesti seisukohta, et komisjoni esindaja, kes esineb Riigikogu kõnetoolis, räägib sellest arutelust või menetlusest, mis komisjonis toimus. Ma tunnistan teile, et mina ei ole rahanduskomisjoni liige ja seega on mul raske hinnata, mida arutati eelnõu nr 4 arutelul rahanduskomisjonis. Ma eeldan, et ka vastaja juhib tähelepanu, kui neid teemasid komisjonis ei arutatud. Ma olen nõus hea ametikaaslase Aivar Sõerdiga, et vastaja valib alati ise, kas ta vastab küsimusele või ütleb, et seda teemat ei arutatud. Ma tänan tähelepanujuhtimise eest! Aga ma näen, et heal ametikaaslasel Väino Lindel on protseduuriline küsimus. Palun!

Väino Linde

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Parandage mind, kui ma ei ole õigel teel. Kas ma saan õigesti aru, et põhimõtteliselt ei tähenda ko-

misjoni ettekanne seda, et peaks lugema ette ainult komisjoni istungi stenogrammi, vaid ettekandja peab olema komisjoni nimel võimeline vastama meie kõigi küsimustele selle eelnoo raamides, mis on selle komisjoni vastutada?

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, hea ametikaaslane! Ma olen täiesti veendunud, et te olete õigel teel. Läheme edasi. Jevgeni Ossinovski, palun!

Jevgeni Ossinovski

Hea ettekandja! Ma jätkan Eiki Nestori mõtte arendamist. Te ise ütlesite, et kui tööandja ei ole võimeline omanikule kulutusi ära seletama, siis tõenäoliselt tekib probleem. Tegelikult, kui tasemekoolitus on ka vabastatud erisoodustusemaksust, siis selgitama peab omanikele neid kulutusi ikkagi ja investeerimine n-ö eksootilistesse aladesse osutub siiski enamjaolt võimatuks. Milles on probleem, kui te ise ütlete, et tööandja on kohustatud oma raha väga hoolega lugema?

Aivar Sõerd

Ei olegi probleemi. Te küsisite, mis saab siis, kui tööandja teeb kulutusi, mida ettevõttel pole tarvis. Ma ütlesin, et sellisel juhul see tööandja oma ametisse hästi ei sobi.

Aseesimees Jüri Ratas

Rannar Vassiljev, palun!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Hea ettekandja! Ma küsin ühe näite kohta, mis rahanduskomisjonis toodi ja mille kohta te siin juba põgusalt oma arvamust avaldasite. Ma saan aru, et kui teie oleksite telliskivivabriku direktor, siis teie ooperilaulutunde kinni ei maksaks. Miks te arvate, et tegelikud telliskivivabrikute direktorid seda teeksid?

Aivar Sõerd

Ma ei arvagi seda. See näide on kunstlik ja praktikas vähetõenäoline. Aga kui me ikkagi sellist olukorda ette kujutame, siis miks telliskivitehase omanikud või juhatajad, kes maksavad kinni teenistussuhtega mitteseotud täienduskoolitusi, on halvemas olukorras, võrreldes nendega, kes saavad teha töö- ja teenistussuhtega mitteseotud kulutusi tulumaksuvabalt?

Aseesimees Jüri Ratas

Aadu Must, palun!

Aadu Must

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Ma proovin esitada oma küsimuse lihtsamalt ja arusaadavamalt. Eesti praktikas tehakse tasemeõpet nii, et esialgu õpetatakse seda asja maksuvaba täienduskoolituse nime all, kuid ainepunktid kantakse pärast üle tasemeõppesse ehk magistriõppesse. Ikkagi on seadus aukudega. Küsimuse mõte oli see, et võib-olla oleks lihtsam praeguse seaduseelnõuga kaasa minna ja nii susserdamine välistada. Või olen ma vales teel?

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Ma arvan, et meil ei ole mõtet tekitada selliseid kunstlikke või väljamõeldud olukordi, mis praktikas võib-olla võivad tekkida, aga võivad ka mitte tekkida. Vaadake, õnneks on meil olemas eelotsuste regulatsioon. Juhul kui maksumaksja ei ole kindel, kas ta täidab maksuseadust korrektselt või mitte, on tal võimalik pöörduda maksuhalduri poole ja küsida eelotsust ning seaduse järgi on maksuhaldur kohustatud eelotsuse andma.

Aseesimees Jüri Ratas

Sven Mikser, palun!

Sven Mikser

Aitäh! Austatud ettekandja! Mul on võrdlemisi lühike küsimus. Kodukorra kohaselt on siin saalis alates teisest lugemisest ainus ettekandja komisjoni ettekandja. Kui jääda ainult komisjonis arutletu piiresse, siis komisjoni seisukohalt oleks kõige lihtsam ju komisjonis üldse mitte midagi arutada, vaid ainult hääletada. Sellisel juhul ei oleks ka siin saalis mingisugust vajadust mõttevahetust pidada. Te ütlesite, et komisjonis pühendati sellele punktile umbes viis minutit. Minu küsimus ongi: kas see, et rahanduskomisjon pidas vajalikuks sedavõrd sisulisele eelnõule pühendada ainult viis minutit arutelu, on miski, millega peaks Riigikogu suure saali ees hoopisema?

Aivar Sõerd

Aitäh! Kui sotsiaaldemokraatide esindaja komisjonis oleks välja toonud kõik need teemad või olukorrad, mille kohta siin täna minult

küsitakse, siis oleks komisjon neid kindlasti käsitlenud. Aga paraku selliseid küsimusi komisjonis ei esitatud. Ilmselt peeti (või pidasite teie) otstarbekamaks arutada neid asju suures saalis. Aga mina pean siin tõesti jääma reglemendi piiresse.

Aseesimees Jüri Ratas

Taavi Rõivas, palun!

Taavi Rõivas

Aitäh! Mind üllatasid need küsimused, kus konstrueeriti näiteid tellisevabriku kohta, justkui oleks tellisevabrik tüüpiline Eesti ettevõtte. Kas ma olen õigel teel, kui ma ütlen, et pigem on rohkem maksuriske ikkagi tavalises mikroettevõttes, kus tööandja on ise ka töötaja ja kus tal tekiks selle eelnõu tagajärjel võimalus lasta täiesti valimatult enda või oma lähedaste haridusega ja mitte ainult haridusega seotud kulusi ettevõttel maksuvabalt kinni maksta? Pigem ei tekita siin maksuriski n-ö suurettevõtted ja need konstrueeritud näited, mida küsijad tõid, vaid ikkagi Eestis realselt tegutsevad ettevõtted, kus me muudame maksudest kõrvalehoidmise erakordselt atraktiivseks. Kas ma olen õigel teel?

Aivar Sõerd

Kindlasti oled õigel teel. Suurettevõttes on omanikud paika pannud nõukogu, kes jälgib juhatuse tööd. Lisaks on ju veel laiem aktsionäride ring. Väikeses firmas on huvide ristumist kindlasti rohkem ja ka maksude vältimise risk suurem. See oli väga õigesti püstitatud küsimus.

Aseesimees Jüri Ratas

Urve Palo, palun!

Urve Palo

Aitäh, hea eesistuja! Lugupeetud kõneleja! Siin oli jutuks, et see, kellel on erasektori kogemus, saab tõenäoliselt paremini aru, kas on tarvis haritud inimesi meeskonda või mitte. Isikliku seitsmeaastase ettevõtte juhtimise kogemuse põhjal julgen küll öelda, et haritud ja mitmekülgsed inimesed on ettevõtte jaoks kõige suurem ressurss. Kui ettevõtja otsustab, et ta on valmis oma inimesesse panustama ja tema haridusteed toetama, siis peaks ka riik sellega igati kaasa mängima. Ma ei näe küll

midagi halba selles, kui sekretär, kellelt võib-olla otseselt ei nõuta kõrghariduse või magistrakraadi omandamist, tahab õppida ja ettevõtte selle kinni maksab. Ma ei saa ikkagi aru sellest loogikast, mille pärast te soovite ettevõtjaid karistada ja takistada seda, et Eesti inimesed oleksid haritumad.

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! See ei ole kindlasti mitte ettevõtjate karistamine. Paraku, nagu ma ütlesin, me ei ela ideaalses maailmas. Siin on juba näitlikke olukordi esitatud. Võib tõesti tekkida olukord, kus tööandja maksab kinni töötaja harrastuse täienduskoolituse näol, mida tegelikult ei ole ettevõtte eesmärkide saavutamiseks tarvis. Seda ma käsitleksin ikkagi kui erisoodustust, mis tehakse palga vormis. Kui ettevõtja maksab ainult palka, mitte ei tee erisoodustusi mis iganes vormis, kas või sellise koolituse näol, mida ettevõtjal tarvis pole, siis ta maksab kõigelt maksu. Palgalt ju tuleb maksta 100% tulu- ja sotsiaalmaksu. Miks siis tekitada selline olukord, kus palga osana võimaldatud erisoodustus on maksuvaba, aga rahastatud palk on enesestmõistetavalt tulu- ja sotsiaalmaksuga maksustatav? Ma loodan, et te saate mu mõttekäigust aru.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Viktor Vassiljev, teine küsimus!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma ei tea, kas minu küsimus puudutab rahanduskomisjonis arutatud teemasid või ei puuduta, aga minu valija eeldab, et ma enne nupule vajutamist teen endale asja hästi selgeks. Sellepärast ma küsingi teie käest. Minu arusaamise järgi on ettevõtjal kaks tähtsat ressursi: seadmed ja inimesed. Kui ettevõtja investeerib sellesse, et ta ostab mingisuguseid seadmeid, mis on läikivamad kui endised seadmed, siis see on investering. Koolitatud inimesel on kvaliteetsemad ajurakud. Kui tööandja maksab kinni oma töötaja koolituse, kas või ladina keele õppe, siis miks see ei ole investering?

Aivar Sõerd

Aitäh! Valitsuse algatatud eelnõu, mis vabastab tulu- ja sotsiaalmaksukohustusest töö- ja teenistussuhtega seotud tasemekoolituse, soodustabki töötajatesse tehtud investeeringut ning tekitab nii suuremat tootlikkust.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Taavi Rõivas, teine küsimus!

Taavi Rõivas

Aitäh! Oma küsimusi põhjendades räägivad sotsiaaldemokraadid ju igati loogilist ja õilsat juttu. Samas on nad teinud eelnõu, mis võimaldab lisaks tegelikule haridusse investeerimisele ka ulatuslikke maksupettusi. Näiteks saab väga vabalt kokku leppida, et preemiat antakse nii, et korraldatakse koolitusreise või mida iganes. Neid võimalusi, neid auke paistab selle eelnõu igast paragrahvist. Kas võiks olla mõeldav töötada selle ideega edasi selles kontekstis, nagu see on kirjas valitsusliidu leppes, ehk keskenduda tasemeharidusele ja muuta see maksuvabaks selliselt, et maksupettused seal kõrval oleksid võimalikult suures ulatuses välistatud?

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Kindlasti on valitsuse algatatud eelnõu paremini läbi mõeldud. Mõeldud on ka sellele, et asi kontrolli alt välja ei läheks ja eelnõu ei hakkaks kuidagi (ma küll ei tahaks sellist kategooriat siin kasutada) maksupettusi soodustama. Valitsuse eelnõu on selles suhtes tõesti paremini läbi mõeldud. Aga eelnõu on praegu veel menetluses, esimene lugemine on läbi. Ma sain aru, et sotsiaaldemokraadid on esitanud oma ettepanekud valitsuse üsna analoogilise või sarnase eelnõu täiendamiseks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Peep Aru, teine küsimus!

Peep Aru

Ma tänan, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Ma olen kuidagi arusaamatuses. Härra Mikser tegi kriitikat komisjoni aadressil, miks te ainult viis minutit sellele eelnõule pühendasite. Ometi eelnõu esitajate nimel siin puldis käinu rääkis, et see eelnõu on vähemalt üheksandat korda siin saalis arutamisel. Tagasi-

hoidlik arvestus näitab, et rahanduskomisjon on summaarselt umbes 45 minutit sellele eelnõule pühendanud. Kas seda on vähe või palju?

Aivar Sõerd

Aitäh! Võib-olla ma hinnanguga natuke eksisin, võib-olla ei käsitlenud komisjon seda mitte viis, vaid kümme minutit, aga seda on mitu korda vähem, võrreldes selle ajaga, mida me praegu oleme selle eelnõu arutamisele kulutanud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Deniss Boroditš!

Deniss Boroditš

Aitäh, proua eesistuja! Hea ettekandja! Nagu me kõik teame, otsustas Vabariigi Valitsus vähendada tulumaksu mahaarvamise maksimumi 50 000 kroonilt 30 000 kroonile. See vähendas kindlasti ka inimeste koolitusvõimalusi. Kas te ei arva, et oleks õiglasem anda selle eelnõuga ettevõtjatele võimalus toetada oma töötajate koolitusi ja õpinguid?

Aivar Sõerd

Aitäh! Ma ei arva seda. Ma arvan, et töötajate tasemekoolitust, kui see on seotud töö- ja teenistussuhtega, võimaldab väga hästi toetada valitsuse algatatud tulumaksuseaduse eelnõu, mille järgi ei maksustata erisoodustusena töö- ja teenistussuhtega seotud tasemekoolituse kulusid.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Reps!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Kas te selle viie minuti jooksul, kui te komisjonis põhjalikult seda eelnõu arutasite, tegite endale ka selgeks, mis asi praegu tasemekoolitus on? Kas te näiteks püüdsite endale selgeks teha ka selliseid asju, mis on Eesti Vabariigis rakendatud, nagu süsteem VÕTA või moodulõppepõhine koolitus, mille kaudu saab näiteks tasemekoolituse küll lõpuks kätte, aga algselt on see ikkagi ainepunktipõhine?

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Rahanduskomisjon täienduskoolitusega seotud seaduse reguleerimisala sellise põhjalikkusega kindlasti ei käsitlenud.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Aivar Sõerd! Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Ma näen, et on soovi. Palun, kolleeg Eiki Nestor Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana!

Eiki Nestor

Hea juhataja! Head kolleegid! Ma teid kaua ei piina, aga ühe jämeda vea ma olen küll kohustatud ära parandama. Kolleeg Repsi märkus Taavi Rõivasele oli väga kohane. Sellele eelnõule on aegade jooksul heidetud ette põhiliselt üht ja sellest me komisjonis ka rääkisime, kuid ma tõesti ei vaadanud, mitu minutit. Küsimus on selles, kas koolituskulu on töötasu või ei ole. Selle üle toimus ka komisjonis debatt väga mitmel moel.

Küll aga kindlasti, head kolleegid, on tasemekoolitus seaduse alusel kindlaks määratud parameetrite järgi antav koolitus, mille alusel inimesed õpivad. Sinna alla ei saa mahutada midagi sellist, mida rahvasaadik Rõivas sinna mahutada tahtis. Ma ei kujuta ette, et meil oleks mõni õppekava saanud ametliku staatuse seetõttu, et keegi tahab kuskile puhkama minna. See on jama! Ärge ajage niisugust juttu. Kui sa ei tea, mis asi tasemekoolitus on, siis ole vait, ära räägi. Pole hullu, teinekord keegi teine ütleb ja siis saadki teada. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Eiki Nestor! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised. Kuna juhtivkomisjon on teinud ettepaneku seaduseelnõu tagasi lükata, siis tuleb meil see ettepanek läbi hääletada.

Lugupeetud kolleegid, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku lükata tagasi Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud tulumaksuseaduse § 48 muutmise seaduse eelnõu nr 4. Palun hääletage!

Poolt hääletas 49 Riigikogu liiget, vastu oli 40, erapooletuid oli 1. Ettepanek leidis toetust.

Seaduseelnõu nr 4 langes menetlusest välja. (Tabel 2.)

4. Riigikogu otsuse "Euroopa Investeerimispannga ja sihtasutuse Põhja-Eesti Regionaalhaigla vahelisele laenule riigigarantii andmine" eelnõu (49 OE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Euroopa Investeerimispannga ja sihtasutuse Põhja-Eesti Regionaalhaigla vahelisele laenule riigigarantii andmine" eelnõu teine lugemine. Palun ettekandeks kõnepulti rahanduskomisjoni liikme Eiki Nestori!

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Rahanduskomisjon tegi selles otsuse eelnõus, mille eesmärk on Eestis tervishoiuteenuste kättesaadavuse parandamine, ühe täpsustuse ja see on punkti nr 3 all. Nimelt tegid meie targad abilised nõunike näol meile selgeks, et Riigi Teataja seaduse muutmisest saati ongi selline kord, et iga Riigikogu otsuse juurde tuleb kirjutada ka selle jõustumise aeg. Selle me siis siia lisasime. Muid vaidlusi komisjonis ei olnud.

Ettekandjana pean vajalikuks teile meelde tuletada, et Eesti Vabariigi põhiseaduse § 104 punkti 15 järgi on eelnõu otsusena vastuvõtmiseks vaja Riigikogu koosseisu häälteenamust, kuna see otsus puutub välis- ja siselae-nudesse ning riigi varalistesse kohustustesse. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Eiki Nestor! Küsimusi ei ole. Kas kolleegid soovivad pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Eelnõu kohta on tehtud, nagu kolleeg Eiki Nestor ütles, üks muudatusettepanek, mille on esitanud juhtivkomisjon ja mida on täielikult arvestatud.

Me võime minna eelnõu lõpphääletuse juurde. Lugupeetud kolleegid, kuna eelnõu vastuvõtmiseks on vaja Riigikogu koosseisu häälteenamust, siis teeme, palun, kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 80 Riigikogu liiget, puudub 21.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Euroopa Investeeringispanga ja sihtasutuse Põhja-Eesti Regionaalhaigla vahelisele laenule riigigarantii andmine" eelnõu 49. Palun hääletada!

Poolt hääletas 77 Riigikogu liiget, vastu ei olnud keegi, erapooletuid oli 2.

Eelnõu on otsusena vastu võetud. (Tabel 3.)

5. 2006. aasta rahvusvahelise troopilise puidu lepingu ratifitseermise seaduse eelnõu (26 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud 2006. aasta rahvusvahelise troopilise puidu lepingu ratifitseermise seaduse eelnõu teine lugemine. Palun ettekandjaks kõnepulti keskkonnakomisjoni liikme Jaanus Tamkivi!

Jaanus Tamkivi

Austatud Riigikogu juhataja! Lugupeetud kolleegid! 2006. aasta rahvusvahelise troopilise puidu lepingu ratifitseermise seaduse eelnõu 26 esimene lugemine lõpetati teatavasti 1. juunil s.a. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrati 3. juuni s.a kell 16. Fraktsioonid, komisjonid ega Riigikogu liikmed muudatusettepanekuid ei esitanud. Keskkonnakomisjon otsustas oma 16. mai istungil teha Riigikogu täiskogule ettepaneku panna 2006. aasta rahvusvahelise troopilise puidu lepingu ratifitseermise seaduse eelnõu lõpphääletusele ja see seadusena vastu võtta. Täna tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Jaanus Tamkivi! Küsimusi teile ei ole. Kas kolleegid soovivad pida läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Muudatusettepanekuid samuti ei ole, nii et me võime minna lõpphääletuse juurde.

Head kolleegid, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud 2006. aasta rahvusvahelise troopilise puidu lepingu ratifitseermise seaduse eelnõu 26. Palun hääletada!

Poolt hääletas 74 Riigikogu liiget, vastu ei olnud keegi, erapooletuid oli 1.

Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 4.)

6. Cotonou lepingu teistkordse muutmise lepingu ratifitseermise seaduse eelnõu (12 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud Cotonou lepingu teistkordse muutmise lepingu ratifitseermise seaduse eelnõu teine lugemine. Ettekandjaks palun väliskomisjoni aseesimehe Enn Eesmaa!

Enn Eesmaa

Austatud kolleegid! Cotonou lepingu teistkordse muutmise lepingu ratifitseermise seaduse eelnõu me menetlesime esimest korda siin saalis 18. mail. Me leppisime kokku, et 1. juunini ootame parandusettepanekuid, aga neid ettepanekuid ei tulnud. 6. juunil oli väliskomisjonis uus arutelu ja siis me tegime menetluslikud otsused: tuua see ratifitseermise seaduse eelnõu täna siia saali ning meie ettepanek on teine lugemine lõpetada ja võtta eelnõu seadusena vastu. Ettekandjaks otsustati määrata siinkõneleja. See on kõik.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Enn Eesmaa! Ka teile ei ole küsimusi. Kas soovitakse pida läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Kuna ka muudatusettepanekuid ei ole, siis läheme lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Cotonou lepingu teistkordse muutmise lepingu ratifitseermise seaduse eelnõu 12. Palun hääletada!

Poolt hääletas 72 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud.

Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 5.)

7. Äriseadustiku ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (9 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud äriseadustiku ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Palun ettekandeks kõnepulti õiguskomisjoni liikme Igor Gräzini!

Igor Gräzin

Austatud proua esimees! Lugupeetud kolleegid! Vaatasime läbi eelnõu nr 9 ja laekus üks muudatusettepanek, mida te ka tabelis näete. Tahan tähelepanu juhtida sellele, et kuigi siin muudetakse kaheksat asja korraga, on siin jah- või ei-vastust nõudev küsimus: kõik need kaheksa asja on omavahel seotud ja järelikult tuleks neid hääletada korraga. See oli komisjoni palve.

Teiseks lisan romantilise aspektina juurde kommentaari, et kõik need ettepanekud on seotud sellega, et käibes suureneb nimiväärtuseta aktsiate arv ja sellel, mida vanasti nimetati nominaaliks, ei ole tulevikus enam seda tähtsust, mis tal vanasti oli. Tal ei ole raamatupidamislikku, bilansilist ega muud väärtust. See on tehniline parandus ja kajastab seda uut olukorda.

Komisjon vaatas paranduse läbi ja kiitis heaks ning tegi täiskogule ettepaneku teine lugemine lõpetada. Otsus võeti vastu konsensusega. Kui teine lugemine täna lõpetatakse, siis on meil ettepanek võtta seaduseelnõu kolmanda lugemise arutelu Riigikogu täiskogu 15. juuni päevakorda. Meil on ettepanek see eelnõu seadusena vastu võtta. Komisjoni otsus oli ühehäälneline. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Igor Gräzin! Küsimusi teile ei ole. Kas kolleegid soovivad pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Seaduseelnõu kohta on esitatud kaks muudatusettepanekut. Mõlemad on esitanud juhtivkomisjon ja neid on täielikult arvestatud.

Seaduseelnõu nr 9 teine lugemine on lõpetatud.

8. Vedelkütuse erimärgistamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (39 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud vedelkütuse erimärgistamise seaduse muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Palun ettekandjaks rahanduskomisjoni liikme Aivar Sõerdi!

Aivar Sõerd

Austatud Riigikogu esinaine! Austatud Riigikogu! Komisjon arutas vedelkütuse erimärgistamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 6. juunil. Seaduse eesmärk on erimärgistatud kütuse maksuerandite süsteemi kaheetapiline reformimine, pakkudes teatud valdkondades selle asemel otsetoetusi. Eelnõu teiseks lugemiseks ootasime muudatusettepanekuid, aga neid paraku ei tulnud.

Annan lühikese ülevaate 6. juunil toimunud komisjoni arutelust. Ma informeerisin komisjoni sellest, et rahanduskomisjoni töögrupp korraldas peale eelnõu esimest lugemist kohtumise ettevõtjatega. Meenutuseks, et varasemalt, enne esimest lugemist oli toimunud kohtumine metsa- ja puidutööstuse liiduga. 3. juunil toimus kohtumine mäetööstuse ettevõtete liidu, ehitusmaterjalide tootjate liidu ja ehitusettevõtjate liidu esindajatega. Need on need valdkonnad, mis ei ole hõlmatud erimärgistamise süsteemi reformi teise etapi otsetoetustega. Loomulikult on ettevõtjad, kellel erandite kasutamise võimalus ära kaob, soodustuse kadumisest mõjutatud. Selleks et neid probleeme ettevõtjatega vahetult läbi arutada, oligi see kohtumine korraldatud.

Komisjonis oli arutelu all vedelkütuse erimärgistamise kaotamise mõju eelarvele. Eelarvesse toob see täiendavalt 27,8 miljonit eurot juba rakendumise esimesel aastal ja edaspidi enesestmõistetavalt umbes samas suurusjärgus. Oli küsimus selle kohta, et kui mäetööstus teises etapis otsetoetusi saama ei hakka, siis halveneb kaevurite olukord ja tekib mõju ka elektri hinnale. Selles küsimuses oli arutelu. Käsitleti ka üleminekusätteid, kuidas täpselt üleminek peaks toimuma. Kaasatud oli Rahandusministeeriumi esindaja.

Komisjon arutas neid küsimusi ja langetas otsuse võtta eelnõu päevakorda 8. juunil ja teine lugemine lõpetada. Selle otsuse poolt oli

6 komisjoni liiget, vastu oli 5. Komisjon otustas ka, et kui teine lugemine lõpetatakse, siis teha kolmas lugemine 15. juunil. Selle otsuse poolt oli 6 komisjoni liiget, vastu 1 ja erapooletuks jäi 4. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Aivar Sõerd! Teile on küsimusi. Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea ettekandja! Kas komisjonis oli arutlusel teise etapi ajakava? Seletuskirjas on kirjutatud, et teise etapi ettepanekud esitatakse teise poolaasta jooksul. Kas need ettepanekud selle aja jooksul esitatakse ja seadus rakendatakse täies mahus 1. jaanuarist 2012, kui erimärgistatud kütust enam kuskil meie riigis ei eksisteeri? Kas nii on mõeldud lahendada kogu see probleemide kompleks või kuidas?

Aivar Sõerd

Aitäh, austatud küsija! Jah, see küsimus oli komisjonis arutelu all. Valitsuse esindaja selgitas, et teise etapi rakendamise meetmed ja toetuste mehhanism töötatakse kindlasti välja selle aasta jooksul, selleks et seadus saaks täismahus rakendada 1. jaanuarist 2012. Teadaolevalt on nende meetmete väljatöötamine valitsuse töökavas kirjas ja asjasse puutuvad ministri- riumid – eelkõige Põllumajandusministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ning Rahandusministeerium – on saanud lähteülesande. Kindlasti on valitsus väga selgel seisukohal, et need ettepanekud, mehhanismid ja toetuskeemid tuleb välja töötada ning 1. jaanuarist 2012 võiks erimärgistatud kütus ringlusest kaduda. Esimesel lugemisel oli küsimus selle kohta, et paratamatult peab jääma mingisugune ülemineku-aeg, mille jooksul varem soetatud kütus lubatakse ära kasutada, aga põhimõtteliselt, vähemalt tänaste teadmiste põhjal, kütuse erimärgistamine siis kaob, eeldusel, et toetusmehhanismid välja töötatakse.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Aitäh! Ma tahan sissejuhatuseks kiita komisjoni liikmeid ja eriti ettekandjat selle eest,

et seda puudujääki, mis eelnõu ettevalmistamisel oli, püüdis komisjon vähemalt mingitki pidi lahendada ja ettevõtjatega kohtuti. Aga kuna ettekandes oli see käsitlus väga põgus, siis kas sa kirjeldaksid, mis probleemid näiteks ehitusmaterjalitööstuses või kaevandamisel seoses sellega kõige rohkem päevakorrale kerivad?

Aivar Sõerd

Aitäh! Komisjonis ma rääkisin sellest kohtumisest natukene pikemalt. Kui kõik komisjoni liikmed oleksid sellel kohtumisel osalenud, siis oleks asi veel paremini selge olnud. Aga kõik kahjuks ei saanud osaleda. Ma võin edasi anda mõne ettevõtjate mure. Loomulikult tekitab probleeme konkurents. Näiteks mäetööstuses ei olegi tegelikult praegu ettevõtjate ainukene mure erimärgistatud kütuse kadumine. Ka suured ressursitasud toodi välja. Me kõik ju teame, et ettevõtted läksid elektrienergia vabaturule mõni aeg tagasi ja see tõstis suurettevõtjatele elektri hinda märgatavalt. Ehitusettevõtjatel, mäetööstuse ettevõtjatel, ehitusmaterjalitootjatel on elekter oluline omahinna komponent. Olukorras, kus kriis on läbi saanud ja tulevik paistab natukene helgem, tekitab omahinna komponentide kallinemine muret ning vähendab kasumi teenimise perspektiive. Ettevõtjad soovinuksid, et etteteatamise aeg oleks olnud pikem kui tänasest aasta lõpuni, see aeg oleks võinud olla paar aastat. Nende mure on muidugi mõistetav. Arutelu aga oli pikem, see kestis kaks tundi. Ma kõike ei jõua siin praegu ette kanda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee, teine küsimus!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea ettekandja! See on muidugi tore, et te ettevõtjatega ja nende liitude esindajatega kokku saite. Ma lugesin need materjalid läbi. Seal need liidud ühtegi positiivset asja esile ei toonud. Mida te kaks tundi tegite? Kas kuulasite nad ära ja siis ütlesite: "Aitäh, et rääkisite, aga läheme laiali ja meie ei muuda midagi"? Või võtsite ette ka millegi muutmise?

Aivar Sõerd

Aitäh! Ma olen selles mõttes teisel arvamusel, et minu meelest oli see kohtumine väga väärtuslik nii seadusandja esindajatele kui ka ettevõtjatele. Nagu ma ütlesin, probleemide ärakuulamine on edaspidise seadusandluse jaoks vajalik ja annab lisaväärtust mõlemale poolele. Tõesti, erimärgistatud kütuse kadumine tulevikus on kindlasti probleem, mis mõjutab omahinda lisaks muudele omahinnale negatiivselt mõjuvatele komponentidele. Näiteks, juba toimunud elektrienergia hinna tõus 40% või isegi kuni 50% oli muidugi kaunis ränk. Samuti oli kõne all maavarade kasutamise tasude küsimus, mis on kindlasti teema, mida me seadusandjana peame paratamatult tulevikus arutama. Probleeme on hästi palju. Ettevõtjatega tasub rohkem kohtuda ja informatsiooni vahetada. See annab lisaväärtust mõlemale poolele.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalev Kotkas!

Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Enne seda suurepärasest eelnõust mõisteti kaasamise all partneritega nõupidamist enne eelnõu algatamist. Teie teete seda kahe lugemise vahepeal. Kuidas see arvates on kooskõlas õigusloome hea tavaga?

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Ma tuletan meelde, et selle eelnõu algatas Vabariigi Valitsus. Vabariigi Valitsus kindlasti eeltööd ka tegi. Siin on toimunud mitmeid tegevusi. Rahanduskomisjoni esindajana võin öelda, et me alustasime kohtumisi juba enne esimest lugemist ning jätkasime neid esimese ja teise lugemise vahel. Aga ettevõtjatega tasub nõu pidada, neid ära kuulata ning nendega informatsiooni vahetada ka paljude teiste eelnõudega seoses, mitte ainult seoses maksu- või kütuseregulatsiooni käsitlevate eelnõudega.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalev Kotkas, teine küsimus!

Kalev Kotkas

Vabandust! Puldiga on mingi probleem. Ma ei ole nuppu vajutanud.

Esimees Ene Ergma

Siis ei ole küsimust. Suur tänu, kolleeg Aivar Sõerd! Rohkem küsimusi ei ole. Ma saan aru, et kolleeg Kaljuvee soovib pidada läbirääkimisi. Palun!

Lembit Kaljuvee

Proua juhataja! Head kolleegid! Keskerakonna fraktsiooni ja mind panevad selle eelnõu puhul imestama eriti kaks asjaolu. Esiteks, kuidas ennast ettevõtjasõbralikuks nimetavad võimuerakonnad (nad deklareerivad üksteise võidu, kui ettevõtjasõbralikud nad on) võtavad kuue sektori ettevõtjate käest ära üle miljardi krooni ehk üle 60 miljoni euro, nagu seletuskirjast nähtub. See lihtsalt võetakse ettevõtjate käest ära. See on üks asi: deklareeritakse küll enda ettevõtjasõbralikkust ja, nagu välja tuli, kutsutakse kahe lugemise vahel ka asjaosalised komisjoni kohale, küsitakse, mida need asjast arvavad, kuulatakse vastused ära, aga tehakse ikka nii, nagu oli enne otsustatud.

Teine asi, mis paneb imestama, on see, et tegemist on 60 miljoni euroga, aga ajakirjandus sellest peaaegu mitte midagi ei räägi. Ei eelnõu algataja ega asjaosaliste arvamusel ei huvita ajakirjandust üldse. Samal ajal oleme juba poolteist nädalat enne ja pärast sööki, pärast ärkamist ja enne magama minemist kuulnud maamaksust, mida on 17 miljonit eurot aastas. Mida see tähendab? Kas meediale on pandud suukorv pähe? Ma ei usu, et nad nii rumalad on, et nad ei saa aru, mida tegelikult ettevõtjatega tehakse.

Ma toon näiteks Kunda Nordic Tsemendi, et näidata, mida see otsus ühe ettevõtte jaoks tegelikult tähendab ja kui ettevõtjasõbralikud need kaks võimuerakonda siis on. Tootmisprotsess hakkab peale karjäärast, mäetööstusest. Kõigi kaevandustööde maksumus suureneb, sest sellest moodustab kolmandiku kütuse hind. Raudteetranspordiga viiakse tooraine tehasesse, kütuse hind tõuseb aga 20–30%. Kunda Nordic Tsement ekspordib oma toodangust kaks kolmandikku, kolmandik läheb ida poole, kolmandik läheb läände. Mõlemal juhul kasutatakse erimärgistatud kütust. Tähendab, juba transport läheb väga palju kallimaks, kusjuures

ümberringi igal pool, Põhjamaades, idas ja läänes, on nendes sektorites ja nende transpordiliikide puhul kasutusel erimärgistatud kütus. Seal ei kasuta erimärgistatud kütust ainult need, kes sõidavad riigimaanteel, kõik ülejäänud kasutavad.

Sõerd rääkis siin sellest, et mäesektorit, põlevkivi see kõik ei mõjuta, sest ettevõtja läheb ja küsib hinda juurde ning elektri hind tõuseb. Kunda Nordic Tsemendil moodustab energia 40% omahinnast. Kui tõuseb elektri hind, siis läheb põlevkivi kallimaks. Põlevkivi veetakse raudteel. Nii et põhimõtteliselt muudetakse ühe toote omahinda nii palju, et konkurentsivõime kaob. Me võime võtta ükskõik millise sektori, võime rääkida metsandussektorist, masinatest või pisikestest katlamajadest. Niimoodi eelarvet täita, niimoodi toimida ei ole õige. Me ei saa seda eelnõu järgmisel lugemisel toetada. Aitäh teile!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Lembit Kaljuvee! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Seaduseelnõu kohta muudatusettepanekuid ei ole, kuid juhatajale on saabunud selline teade: "Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon teeb ettepaneku eelnõu nr 39 teine lugemine katkestada." See ettepanek tuleb meil läbi hääletada.

Lugupeetud Riigikogu, panen hääletusele Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ettepaneku katkestada Vabariigi Valitsuse algatatud vedelkütuse erimärgistamise seaduse muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 36 Riigikogu liiget, vastu oli 44, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust.

Seaduseelnõu nr 39 teine lugemine on lõpetatud.

9. Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu (42 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Palun ettekandjaks kõnepulti rahanduskomisjoni liikme Erki Noole!

Erki Nool

Austatud proua esimees! Austatud Riigikogu liikmed! Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu 42 arutati rahanduskomisjonis eile, 7. juunil. Seal osales ka Rahandusministeeriumi tolli- ja aktsiisipoliitika osakonna juhataja Marek Uusküla.

Eelnõu eesmärk on suurendada riigieelarve tulusid tubakatoodete aktsiisimäärade tõstmise teel 10% alates aastast 2013, lähendades määrasid 2014. aastal jõustuvale Euroopa Liidu alammäärale. Tubakatoodete aktsiisimäärade tõstmine teenib ühtlasi tervisekaitse eesmärke.

Tähtajaks muudatusettepanekuid ei laekunud, kuid 7. juunil toimunud arutelu tulemusena tegi komisjon konsensusliku muudatusettepaneku, millega suurendati sigarettide aktsiisimäärade fikseeritud komponenti 46 eurost 47,63 euronile ja proportsionaalset osa vähendati 34%-st 33%-ni sigarettide maksimaalsest jae hinnast. Selle muudatuse eesmärk on muuta odavamaks hinnaga sigarettid suuremaks maksustamisega noortele kättesaadavamaks. See muudatus on suhteliselt väike. Varem oli traditsioon, et maksustatakse 50 : 50. Nüüd see vahetub pisut muutub, küll mitte väga palju, aga ikkagi on selge sõnum, et järgmiste aktsiisitõstmistega vähendatakse proportsionaalset osa ja suurendatakse fikseeritud osa.

Komisjonile laekus seoses eelnõuga mitmeid pöördumisi huvigruppidele. Tehti ettepanekuid aktsiisimäärade tõusu edasi lükata, arvestada aktsiisimäärade muutmisel tervisekaitse aspekte, lahendada maksumärkidega seotud probleemid, samuti madaldada sigarite ja sigarillode maksumäärasid. Saadud informatsiooni alusel ei toetanud komisjon eelnõus täiendavate muudatuste tegemist.

Mainin veel mõningaid teemasid, mida eile komisjonis arutati. Arutati eespool mainitud fikseeritud ja proportsionaalse määra suhet ning selle muutmise mõjusid. Tehti ettepanek tõsta fikseeritud määr 47,63 eurolt 48 eurole. See ei leidnud toetust. Arutati veel salaturu osakaalu muutumist, kui odavamate sigarettide aktsiisimäärade tõstetakse. Avaldati arvamust, et see mõjutab kohe ka salaturgu. Oli küsimus, kui palju see tõstmine mõjutab riigieelarvet. Hinnanguliselt peaks see tooma riigikassasse üheksa miljonit eurot. Oli ka arutusel, et kallimate ja odavamate sigarettide hinna vahe

võiks olla marginaalne. Lisaks arutati sigarilode maksu alandamist. Ühel huvigrupil olid väga konkreetseid näited selle kohta, et eri riikides on sigarite maksumäärad palju madalamad ja kui enamikus Euroopa riikides rakendatakse kahekomponendilist määra, siis Eestis rakendatakse ühesugust määra. Seal on see põhjendus, et Eestis võib sigareid müüa üksikult ja me peaksime hakkama panema maksu-märke igale sigarile. Sellele peaks eelnema põhjalikum taustauuring. Need olidki teemad, mida eile komisjonis arutati.

Lõpuks langetas komisjon järgmised otsused: võtta eelnõu päevakorda 8. juunil ja teine lugemine lõpetada (see oli konsensuslik otsus), kui teine lugemine lõpetatakse, siis teha kolmas lugemine 15. juunil s.a (ka see oli konsensuslik otsus). Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Erki Nool! Küsimusi ei ole. Vabandust, on küsimus! Palun kiiremini, kolleeg Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Aitäh! Mul on ettekandjale selline küsimus. Mulle meeldib poliitiline stabiilsus. Opositsioonäärina ma kahe käega pooldan seda seaduseelnõu, aga tahan küsida, kas te olete ikka kõik hoolikalt läbi mõelnud. See valitsus, kes õlle hinda tõstab, ei püsi kaua. Ma olen mures.

Erki Nool

Aitäh, küsija! Kuna me õlle hinda selle seadusega ei muuda, siis ma loodan, et see ei mõjuta ka valitsuse kestmajäämist. Sigarettide aktsiisi tõus ei ole riikide valitsusi kukutanud ja ma arvan, et see meeldiv traditsioon jätkub ka Eestis.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Peeter Võsa, teine küsimus!

Peeter Võsa

Ei, siin on mingi viga.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Veel kord aitäh, kolleeg Erki Nool! Kas kolleegid soovivad pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Seaduseelnõu kohta on üks

muudatusettepanek, mille on esitanud juhtivkomisjon ja mida on täielikult arvestatud.

Seaduseelnõu 42 teine lugemine on lõpetatud.

10. Eesti Vabariigi põhiseaduse muutmise seaduse seondult rahuaja riigikaitse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (28 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi põhiseaduse muutmise seaduse seondult rahuaja riigikaitse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Ettekandjaks palun riigikaitsekomisjoni esimehe Mati Raidma!

Mati Raidma

Lugupeetud Riigikogu esimees! Austatud kolleegid! Seaduseelnõu esimene lugemine lõpetati 18. mail s.a. Riigikaitsekomisjon arutas eelnõu enne teisele lugemisele esitamist oma 31. mai istungil, kus eelnõu algataja esindajana osales Kaitseministeeriumi õigusosakonna juhataja Erki Kodar. Sellele komisjoni istungile oli kutsutud ka eelnõu kohta muudatusettepaneku esitanud Riigikogu liige Tõnis Lukas. Eesti Keskerakonna fraktsiooni muudatusettepanekuid selgitas riigikaitsekomisjoni aseesimees Aivar Riisalu.

Meeldetuletuseks märgin, et eelnõu esmane eesmärk on viia riigikaitsealased seadused kooskõlla kahe Riigikogu koosseisu poolt vastu võetud ja s.a 22. juulil jõustuvate Eesti Vabariigi põhiseaduse muudatustega. Arvestades asjaolu, et eelnõu näeb ette muudatusi peaaegu kõigis riigikaitset käsitlevates seadustes, ning asjaolu, et Vabariigi Valitsuse töökava raames on Kaitseministeeriumis ettevalmistamisel uued kaitsevæteenistuse, rahu- ja sõjaaja riigikaitse ning Kaitseliidu seaduse eelnõud, leidis riigikaitsekomisjon, et eelnõu menetluse käigus tõstatuvad probleemid, ideed ning ettepanekud, mis ei formeeru muudatusettepanekuteks, fikseeritakse ning edastatakse kirjallikult kaitseministrile. Komisjon jätkab seda tööd ja loodetavasti juuli jooksul saadame selle kohta välja ka kirja.

Riigikaitsekomisjon otsustas oma 31. mai s.a istungil konsensusega teha Riigikogu juhatusetele ettepanek lülitada seaduseelnõu teiseks lugemiseks Riigikogu 8. juuni istungi päevakorda. Eelnõu ettekandjaks määrati siinkõneleja. Ühtlasi otsustas riigikaitsekomisjon oma 31. mai istungil konsensusega esitada eelnõu teiseks lugemiseks muudatusettepanekute tabel, eelnõu teise lugemise tekst ja seletuskiri.

Mõni sõna muudatusettepanekutest. Eelnõu kohta on esitatud 12 muudatusettepanekut, millest 11 arvestas juhtivkomisjon täielikult ja ühte sisuliselt. Riigikogu liikmete Tõnis Lukase ja siinkõneleja ning Eesti Keskerakonna fraktsiooni muudatusettepanekute põhjendused on muudatusettepanekute tabelis. Riigikaitsekomisjoni muudatusettepanekud tulenesid siinkõneleja ja komisjoni nõuniku-sekretariaadijuhataja Aivar Engeli ettepanekutest ning komisjonis toimunud aruteludest. Riigikaitsekomisjoni kui juhtivkomisjoni muudatusettepanekute põhjendused on toodud eelnõu seletuskirjas. Aja kokkuhoiu mõttes ei hakka ma neid siinkohal ette lugema. Märgin vaid, et kõik otsused langetati komisjonis konsensusega. Lisaks muudatusettepanekute kohta otsuste langetamisele tegi komisjon mitmeid normitehnilisi ja keelelisi täpsustusi, millele on täpsemalt viidatud eelnõu teise lugemise seletuskirjas ja mis on eelnõu tekstis alla joonitud nagu muudatusettepanekud.

Riigikaitsekomisjon otsustas oma 31. mai s.a istungil konsensusega teha täiskogule ettepanek eelnõu teine lugemine lõpetada. Tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mati Raidma! Küsimusi teile ei ole. Oi, vabandust! Palun, kolleeg Rein Randver!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Pean juhtima tähelepanu, et pult ei tööta, sellest need viivitused tulevad. Palun vabandust eelnevalt registreeritud kolleegidelt! Minu küsimus tuleb eelnõu § 5 punkti 5 kohta, kus räägitakse kaitseväge juhataja ametiajast. Teiste jõustruktuuride, Politsei- ja Piirivalveameti või Kaitsepolitsei ameti peadirektori puhul sellist piirangut teatavasti ei ole, kui tegemist ei ole just pensioniea saabumisega. Kas komisjonis arutati ka võimalust mitte piirata kaitseväge juhataja ame-

tiaga ühe perioodi ehk viie aastaga, et oleks ka laiem valikuvõimalus?

Mati Raidma

Aitäh! Sellest oli juttu. Komisjoni töö oli pikk ja sisukas, esitati väga palju tähelepanekuid. Ma mainisin, et me kindlasti kirjutame märgukirja. Ka tuleb see teema meil taas arutelu alla, kui meie lauale jõuab uus kaitseväge teenistuse seadus. Kaitseväge teenistuse seadus oma uues kuues on valmimas ja loodetavasti jõuab sügisel Riigikogu menetlusse. Siis saame seda komplekselt vaadata. On vaja vaadata ka haakuvust, kuna kaitseväel on erinevalt õiguskaitseorganitest n-ö topeltjuhtimine: on kaitseväge juhataja ja peastaabi ülem. Me peame vaatama ka nende võrdlust analoogses küsimuses. Küsimus on õige ja me tuleme selle juurde tagasi vastava seadusega.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ülo Tulik!

Ülo Tulik

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Komisjoni liikmed saalis tavaliselt ei küsi, aga minu süda natuke kripeldab. Meie otsused olid küll konsensuslikud, aga ma küsin selleks, et rahu südamesse saaks. Me arvestasime seda muudatusettepanekut, et kaitseväge juhataja nimetab ametisse Vabariigi Valitsus kaitseministri ettepanekul, võttes arvesse Riigikogu riigikaitsekomisjoni seisukohta. Kas sõjaolukorras (kujutame seda ette) ei muuda see muudatus otsustusprotsessi liiga pikaks?

Mati Raidma

Aitäh! Esiteks, kui me räägime sõjaolukorras kellegi määramisest, siis vanas seadusruumis me sõjaolukorras määrasime ülemjuhataja, mitte juhataja. Ehk sõjaolukorras jääb kaitseväge juhatajaks see, kes on rahu ajal määratud. Samas, ma mõõnan, et seda teemat tuleks mainitud uute eelnõude raames sügavuti analüüsida. Kindel soov on selle nelja aasta jooksul täiesti uueks kirjutada rahu- ja sõjaaja riigikaitse seadused ning anda selleks panus ka siin Riigikogus. See on see koht, kus tuleb ajakriitilised otsustusprotsessid üle vaadata. Mul on ka mingi kogemus kriisi päevilt Gruusiast. Ma ütlesin, et parlamendi osalus nendes otsustes

on pigem tugevus kui nõrkus, kui me vaatame rahvusvahelisest vaatenurgast.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid! Kas on veel küsimusi? Ei ole. Suur tänu, kolleeg Mati Raidma! Kas kolleegid soovivad pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Läheme muudatusettepanekute läbivaatamise juurde. Neid on 12. Esimese on esitanud kolleeg Mati Raidma, juhtivkomisjon on ettepanekut täielikult arvestanud. Teise on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon, seda ettepanekut on täielikult arvestatud. Kolmanda ja neljanda on esitanud riigikaitsekomisjon, juhtivkomisjon on neid ettepanekuid täielikult arvestanud. Viienda on esitanud kolleeg Tõnis Lukas, juhtivkomisjon on ettepanekut sisuliselt arvestanud. Kuuenda muudatusettepaneku on esitanud juhtivkomisjon, seda ettepanekut on täielikult arvestatud. Seitsmenda muudatusettepaneku on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon on ettepanekut täielikult arvestanud. Kaheksanda, üheksanda ja kümnenenda muudatusettepaneku on esitanud juhtivkomisjon, neid on täielikult arvestatud. 11. muudatusettepaneku on esitanud juhtivkomisjon, seda ettepanekut on täielikult arvestatud. 12. muudatusettepaneku on esitanud kolleeg Mati Raidma, juhtivkomisjon on ettepanekut täielikult arvestanud.

Head kolleegid! Seaduseelnõu 28 teine lugemine on lõpetatud.

11. Väärtpaberituru seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (8 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud väärtpaberituru seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Ettekandjaks palun kõnepulti rahanduskomisjoni liikme Taavi Rõivase!

Taavi Rõivas

Austatud juhataja! Head ametikaaslased! Eelnõu eesmärk on võtta Eesti õigusesse üle Euroopa Liidu direktiiv, mis käsitleb finants-tagatiste ja väärtpaberite arveldusega seonduvat, ning täpsustada Eesti väärtpaberite kesk-

registris väärtpaberikontodega seotud registritoiminguid, et väikeinvestoritel oleks mugavam ja odavam teha väärtpaberitega seotud tehinguid ning välisinvestoritel oleks lihtsam Eestis väärtpabereid omandada. Eelnõuga muudetakse mitmeid finantsvaldkonna seadusi, kuid olulisemad muudatused tehakse väärtpaberituru seaduses, Eesti väärtpaberite keskregistri seaduses ning asjaõigusseaduses.

Komisjon arutas eelnõu s.a 17. mail ning 6. juunil. Rahanduskomisjon otsustas konsensuslikult teha eelnõus kaheksa muudatust, mis valmisid koostöös Rahandusministeeriumiga ning peamiselt täpsustavad sätteid ja korrastavad neid normitehniliselt. Kõiki muudatusi on täpsemalt selgitatud muudatusettepanekute loetelus. Komisjoni konsensuslik ettepanek on teine lugemine lõpetada, teha homme eelnõu kolmas lugemine ja eelnõu seadusena vastu võtta. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Taavi Rõivas! Palun, Rein Randver! Kas jälle ei ole?

Rein Randver

Ei ole.

Esimees Ene Ergma

Vabandust! Küsimusi ei ole. Suur tänu! Kas kolleegid soovivad pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Seaduseelnõu kohta on esitatud kaheksa muudatusettepanekut, vaatame need läbi. Esimese muudatusettepaneku on esitanud juhtivkomisjon, ettepanek on täielikult arvestatud. Teise, kolmanda, neljanda ja viienda muudatusettepaneku on esitanud juhtivkomisjon, ettepanekuid on täielikult arvestatud. Kuuenda, seitsmenda ja kaheksanda muudatusettepaneku on samuti esitanud juhtivkomisjon, ettepanekuid on täielikult arvestatud.

Seaduseelnõu nr 8 teine lugemine on lõpetatud.

12. Kinnisasja omandamise kitsendamise seaduse eelnõu (54 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud kinnisasja omandamise kitsendamise seaduse eelnõu

esimene lugemine. Ma kutsun kõnepulti põllumajandusminister Helir-Valdor Seederi.

Helir-Valdor Seeder

Lugupeetud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! 1996. aasta maist hakkas kehtima välismaalasele, välisriigile ja juriidilisele isikule kinnisomandi üleandmise kitsendamise seadus. Tolle seaduse järgi said nii välisriikide kodanikud kui ka välismaised ja Eestis registreeritud juriidilised isikud meil maad omandada üksnes maa asukoha järgse maavanema loal. Nimetatud seaduse põhimõtted ei vastanud Euroopa Liidu asutamise lepingu kapitali vaba liikumise peatükile. Põllumajandusministerium töötas välja Euroopa Liidu õigusaktidega ja liitumisläbirääkimistel kokkulepituga kooskõlas oleva kinnisasja omandamise kitsendamise seaduse (KAOKS) ning see jõustus 1. aprillil 2003. Liitumisläbirääkimistel Euroopa Liiduga lepidi kokku, et põllumajandusmaa ja metsamaa omandamise puhul võib Eesti seitsme aasta jooksul alates ühinemise päevast jätta kehtima lepingu allakirjutamise ajal kehtinud õigusaktidega sätestatud eeskirjad. Üleminekuperiood lõppes niisiis s.a 1. mail.

Kehtiva KAOKS-i muutmise vajaduse tingisid eelkõige neli asjaolu. Esiteks, kehtiva KAOKS-i rakendussätete, § 7 lõigete 2 ja 3 järgi ei kohaldata pärast Eesti Euroopa Liiduga liitumise üleminekuperioodi lõppu ehk pärast 2011. aasta 1. maid põllu- või metsamaa omandamisel Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigi kodanike või juriidiliste isikute suhtes Eestis elamise, Eestis äriregistrisse kandmise ja põllumajandustoodete tootmise või metsamajandamise kogemuse Eestis omandamise nõudeid. Lisaks sellele ei kohaldu pärast 2011. aasta 1. maid lepinguriigi juriidilise isiku suhtes kitsendused kinnisasja kasutusvaldusega või hoonestusõigusega koormamise korral.

Teiseks, 10. novembril 2010. aastal Riigikogus ratifitseeritud Eesti Vabariigi Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooni konventsiooniga ühinemise tingimuste kokkuleppesst lähtuvalt laieneb pärast 2011. aasta 31. maid OECD liikmesriikide isikute võrra ring, kellele samuti ei kohaldata Eestis maatulundusmaa ostmisel Eestis elamise, Eesti äriregistrisse kandmise ja põllumajandustoo-

de tootmise või metsamajandamise kogemuse Eestis omandamise nõudeid.

Kolmandaks, KAOKS-i senistel rakendajatel (maavalitsused, omavalitsused ja notarid), samuti kinnisasja omandamise loa taotlejatel on tekkinud seaduse rakendamisel ja tõlgendamisel küsimusi ja probleeme.

Neljandaks, valitsusel on soov ja ettepanek Riigikogule laiendada KAOKS-ist tulenevaid piiranguid ka riigimaade müügile.

Seaduse eesmärk sarnaneb kehtiva KAOKS-i eesmärgiga: sätestada avalikust huvist tulenevad maatulundusmaa sihtotstarbega kinnisasja ning riigi julgeoleku kaalutlustest lähtuvad kinnisasja omandamise kitsendused. Eelnõu seletuskirjas on analüüsitud kehtiva KAOKS-i rakendamist, kuid toon kokkuvõtvalt välja mõne olulisema punkti.

Vähemalt kümne hektari suurused põllumajandus- ja metsamaad sisaldavad katastriüksused moodustavad kõikidest katastriüksustest 23%. Vähemalt kümnet hektarit põllumajandus- ja metsamaad sisaldavaid katastriüksusi kokku on Eestis 86 600 (2,88 miljonit hektarit ehk 15%). Miks ma räägin siin kümne hektari suurustest ja suurematest üksustest? Sellepärast et eelnõu, mida me täna arutame, puudutab kümne hektari suuruste ja suuremate maaüksuste piiranguid nii, nagu see on kehtivas KAOKS-is. Aastail 2003–2009 tehti Eestis, välja arvatud Tallinn, 52 330 maatulundusmaa ostu-müügitehingut ning omanikku vahetas 575 000 hektarit põllu- ja metsamaad. Samal ajavahemikul väljastasid maavalitsused 1230 luba 33 500 hektari põllu- või metsamaa omandamiseks. Seega, vähem kui 6% maatulundusmaa ostu-müügitehingutest tehti maavanema loa alusel. Loa andmisest keeldumise otsuseid tehti 162 taotleja puhul ning seetõttu jäi nimetatud loa taotlejatel selle seaduse raames omandamata 4700 hektarit maatulundusmaad. Registrite ja Infosüsteemide Keskuse andmetel on praegu vähem kui 3% eraomandis olevast maatulundusmaast välisriikide kodanike omandis.

Järgnevalt mõned üldistavad selgitused eelnõu kohta. Võrreldes kehtiva KAOKS-iga ei ole muudetud kinnisasja omandamise kitsendamise ja loa menetlemise seniseid üldpõhimõtteid. Kui kehtiva KAOKS-i kohaselt saab Eesti kodanik omandada maatulundusmaad kitsendusteta, siis Euroopa Liiduga liitumise

üleminekuperioodi lõppedes on see õigus ka Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigi ja OECD liikmesriigi kodanikul. Jätakuvalt on Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriikide ning nüüd ka OECD liikmesriikide juriidilistele isikutele seatud tingimused kümme hektarit või rohkem põllumajandus- või metsamaakõlvikut sisaldava kinnisasja omandamise korral. Olgu märgitud, et ka praegu saavad Eesti registrisse kantud juriidilised isikud või lepinguriikide äriühingute filiaalid vähem kui kümme hektarit maatulundusmaad sisaldavat kinnisasja vabalt omandada. Kehtiva seaduse kohaselt saavad ilma maavanema loata omandada kinnisasja, mille kõlvikulises koosseisus on kümme hektarit või rohkem põllumajandus- või metsamaad, Eesti registrisse kantud Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigi isikud, kes on tegelnud Eestis vähemalt kolm viimast majandusaastat põllumajandustoodete tootmise või metsamajandamisega. Uue regulatsiooni kohaselt saab samasugust kinnisasja ilma maavanema loata omandada võrdväärset Eesti kodanikuga nii Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigi kui ka OECD liikmesriigi kodanik. Nimetatud riikide juriidiline isik saab sellist kinnisasja maavanema loata omandada juhul, kui ta on tegelnud kolm aastat ükskõik millises riigis põllumajandustoodete tootmise või metsamajandamisega.

Kitsendused kolmandate riikide isikutele ei ole muutunud. Nimetatud riikide isikud saavad põllumajandus- või metsamaad jätkuvalt omandada üksnes maavanema loal. Loa saamiseks peab kodanik olema vahetult enne loa taotlemist Eestis alaliselt vähemalt kuus kuud elanud või siin vähemalt ühe aasta FIE-na tegutsenud. Juriidilise isiku puhul peab tema filiaal olema Eesti äriregistris ning ta peab olema tegelnud Eestis vähemalt ühe aasta jooksul põllumajandustoodete tootmise või metsamajandamisega.

Erinevalt kehtivast KAOKS-ist on eelnõus reguleeritud võimalus anda omandatav kinnisasi rendile. Loa taotleja on kohustatud tõendama, et rendilevõtja on tegelnud Eestis viimased kolm aastat põllumajandustoodete tootmise või metsamajandamisega. Maa rendile andmise korral peab loa andja olema veendunud, et maad reaalset kasutama hakkav isik tagab avaliku huvi realiseerimise ja maatulundusmaa sihipärase kasutamise. Konkretiseeritud on

maavanema ja kohaliku omavalitsuse toiminguid loataotluse menetlemiseks, samuti loa andmise või sellest keeldumise aluseid. Eelnõu kohaselt pikeneb kinnisasja omandamise loa üldmenetlus senisest 60 päevast kuni 100 päevani. Muudatus on vajalik, kuna praktikas on ilmnunud, et 60 päeva on maavanemale otsuse tegemiseks siiski liiga lühike aeg. Kui kohalik omavalitsus on loa andmise suhtes eitavale seisukohale asunud ja maavanem soovib luba anda, otsustab küsimuse põllumajandusminister. Maavanem ja põllumajandusminister võivad otsustada loa andmisest keelduda, kui loa andmine on vastuolus avaliku huviga ning kui loa andmine takistab kohalikul omavalitsusel täita talle seadusega pandud ülesandeid.

Eraldi tahan tähelepanu juhtida oluliselt kitsendavale muudatusele. Kehtiva KAOKS-i nõuded ei kohaldu juhtudel, kui kinnisasja võõrandaja on Eesti riik. Aastail 2003–2010 tegi Eesti riik välismaalastega 185 maatulundusmaa müügitehingut, kokku 1856 hektari ulatuses. Sellest valdav osa tehti seoses metsamaa müügiga. Oleme seisukohal, et riigi varaga tehtavate tehingute väljajätmine KAOKS-i mõjualast ei ole põhjendatud. Sellepärast teeb valitsus ettepaneku riigi omandis oleva põllumajandus- ja metsamaa müük allutada kinnisasja omandamise kitsendamise seaduses sätestatud nõuetele.

Lõpetuseks. Kehtiva KAOKS-i §-s 3 on kindlaks määratud riigikaitsealuste kitsendustega alad. Need on Euroopa Liidu välispiiriga piirnevad kohalikud omavalitsused pluss Narva-Jõesuu ja Sillamäe ning Eesti väikesaared, välja arvatud Saaremaa, Muhumaa, Hiiumaa ja Vormsi. Isikutel, kes ei ole Eesti ega lepinguriigi kodanikud ega juriidilised isikud, on seal kinnisasja omandamine keelatud. Vabariigi Valitsus võib aga riigile olulistel põhjustel nendel aladel maa omandamise luba anda. Alates 2003. aastast, mil seadus kehtima hakkas, on Vabariigi Valitsus erandkorras väljastanud vaid kaks sellist luba. Eelnõu kohaselt jääb kitsendusi sätestav regulatsioon samasuguseks, nagu on kehtivas KAOKS-is.

Aitäh! Loodan, et menetlus tuleb asjalik ja Riigikogu toetab seda eelnõu.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Teile on küsimusi. Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Lugupeetud härra minister! Vaatame koos § 10: "Füüsilisel isikul, kes ei ole Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigi kodanik, [...] on keelatud omandada kinnisasja ..." Edasi tuleb loetelu: "Ida-Virumaa: Narva, Narva-Jõesuu ja Sillamäe linn ..." Kinnisasi on korter või väike maatükk. Kas see tähendab, et kolmanda riigi kodanikul, näiteks Venemaa kodanikul, kes on Eestis sündinud ning elab siin seaduslikult, on endiselt keelatud omandada aiandusühistust kümnet sajandikku? Mis asi selle seaduse tõlgenduses on kinnisasi? Kas korter läheb ka selle alla?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Ma kõigepealt kordan üle, et kõik riigikaitsepiirangud – ja praegu on tege- mist riigikaitsepiirangutega – jäid täpselt niisuguseks, nagu need on kehtivas seaduses. Siin me midagi ei laiendanud ega kitsendanud. Aga et te asjast õigesti aru saaksite, ütlen, et see seadus tervikuna laieneb üldjuhul maatulundusmaale ega laiene üldiselt elamumaale. Ehk sellistele kinnistutele nagu elamumaa, korteriomandid ja kõik muu selline see seadus üldjuhul ei kohaldu, välja arvatud riigikaitse- liste kitsenduste puhul. Euroopa Liidu välis- piiril asuvates omavalitsustes, näiteks Silla- mäel, Narvas ja Narva-Jõesuus, ei ole kolman- date riikide kodanikel, kes Eesti Vabariigis elavad, tõepoolest õigust kinnisasja omandada. Nii on kehtivas seaduses ja see jääb ka esitatud eelnõu kohaselt nii. Aga see on nii ainult nen- des omavalitsustes, mis ma ette lugesin.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus!

Marika Tuus

Aitäh! Austatud minister! See eelnõu on rahva hulgas päris palju hirmu tekitanud, sest maatulundusmaa mahamüümine on ikkagi ühekordne protsess ja väärtust see ju juurde ei tekita. Leedul oli nutti seda aega kahe aasta võrra pikendada ja üleminekuperioodi edasi lükata. Aga ma küsin seda: mida te arvate, kas kunagi tulevikus tuleb eestlastel hakata maad välismaalastelt kolme- või neljakordse hinnaga tagasi ostma?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Ma lugesin küsimusest välja, et kü- simuse esitaja ei ole seadust põhjalikult läbi lugenud. Õige on see, et mõni Euroopa Liidu liikmesriik on taotlenud üleminekuperioodi pikendamist. Minu teada on neid kaks: Ungari ja Leedu. Eesti seda ei teinud. Selle põhjus on see, et *de facto* on välismaa füüsilisel ja juriidilisel isikul maa ost Eestis olnud kogu aeg võimalik ja seda on ka tehtud. Kinnisasi omandamise kitsendamise seadus on rohkem niisuguse signaali või teatud hinnangulise väärtusega, mitte sisulise väärtusega, sest kõik välismaalased, kes on tahtnud Eestis maad omandada, on seda teha saanud. Ka mitmed menetlused, mis minu ametisoleku aja jooksul on jõudnud põllumajandusministri lauale, on raugenud selle tõttu, et see seadus on olnud võib-olla natuke bürokraatlik, sellest on min- dud mööda ja kasutatud teisi võimalusi. Näi- teks on 40 hektari suurune maatükk jagatud neljaks kümne hektari suuruseks katastriük- suseks ja siis on need erastatud. Alla kümne hektari suurustele maatükkidele seadus ei laie- ne ja kitsendusi ei ole. Vahel on tehtud seda n-õ juriidilise isiku omandamise vormis. Ehk kui on olemas juriidiline isik, kelle aktsiaka- pitali hulka kuulub ka maa, siis need juriidi- lised isikud võivad Eestis maad vabalt osta ja müüa ning seda tehaksegi juriidilise isiku ostu teel. Nii et mingisuguseid reaalseid takistusi ei ole ka seni olnud. Iseenesest ei tee see seadus midagi lihtsamaks. Ma sissejuhatavas kõnes ütlesin, et kõige olulisem muudatus on, vastu- pidi, kitsenduste laiendamine riigimaale. Seni kehtisid need piirangud ainult tsiviilkäibes olevatele eraõiguslikele juriidilistele isikutele, kui inimesed maad müüsid, aga riik müüs maad ilma neid kitsendusi arvestamata. Nüüd on meie ettepanek laiendada nimetatud kitsen- dusi ka riigimaa müügile. Nii et, vastupidi, me muudame müügitingimused rangemaks, kui need seni on olnud. Kindlasti ei maksa karta, et uue seaduse jõustumise järel hakatakse Eestimaad rohkem maha müüma, kui seda seni tehtud on. See turg on olnud vaba ja see seadus kindlasti maade turgu Eestis vähimalgi määral ei muuda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kaia Iva!

Kaia Iva

Aitäh! Austatud ettekandja! Te oma viimases kommentaaris ja vastuses küsimusele andsite suures osas vastuse ka minu küsimusele. Kuid ma küsin pisut laiemalt. Selle eelnõu ettevalmistamise käigus on üsna palju üritatud jätta ajakirjanduse vahendusel muljet, et pärast selle seaduse jõustumist jääb Eesti põlluharija oma tootmisvahendist ehk maast ilma ja varsti ei ole meil enam kuskil põldu harida. Ma usun, et sa soovivad selliste poliitiliste väidete suhtes olla kriitiline, aga ehk peab siis laiemalt kordama, kuidas asi tegelikult on. Kas selle eelnõu valguses jääb Eesti põlluharija maast ilma?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh küsimuse eest! Ei, kindlasti ei jää. Et paremini aru saada sellest, kuhu me oleme jõudnud ja miks me oleme sellisesse olukorda jõudnud, peab natuke ajalugu meenutama ja mõningaid fakte kordama. Kõigepealt, praegu on välismaalastest füüsiliste isikute, välismaa kodanike käes umbes 2,4% Eesti maatulundusmaast. See on väike protsent. Mul ei ole küll mingit põhjust karta, et nüüd läheb Eestis massiliseks maaostuks. Juriidiliste isikute puhul on seda hinnangut anda väga keeruline, sest täpne ülevaade puudub. Me ei tea täpselt, kes on juriidiliste isikute omanikud – juriidilised isikud võivad veel omada teisi juriidilisi isikuid –, ja kuhu see kapital välja läheb. Börsifirmade puhul võib omanike ring iga päev muutuda. Nii et täielikku ülevaadet juriidiliste isikute puhul meil ei ole, kuid kindlasti ei ulatu see üle 5–6%. Selline on praegu olukord. Murdepunkt, kui Eesti maapoliitika otsustati põhimõtteliselt ära, kellel on õigus Eestis maad osta, oli 1996. aastal, kui tolelaegne Riigikogu seadustas vabade metsa- ja põllumaade müügi juriidilistele isikutele. Seal oli huvitatud osapool suuresti just põllumehed, kes maa-, omandi- ja põllumajandusreformi käigus olid omandanud kas farmi või tootmishooned, kuid ei olnud sinna juurde maad saanud. Põllumeestest juriidilised isikud olid huvitatud, et nad saaksid ka Eestis osta vaba põllumajandus- ja metsamaad. Suuresti nende ettepanekutele tugineski tolelaegne Riigikogu otsus, kui seadustati vaba põllumajandus- ja metsamaa müük Eestis juriidilistele isikutele. See oli murdepunkt. Praegu ei ole kuidagi võimalik seda tagasi pöörata, hakata natsionaliseerima

või püüda mingeid muid lahendusi leida. Euroopa Liidus on riike, kus näiteks juriidilised isikud põllumaad omandada ei saa. Lähim selline riik on Rootsi. Nii et jah, on erinevat lähenemist, kuid Eesti on oma tee valinud ja täna me peame edasi minema sealt, kuhu me oleme jõudnud. Aga kinnisasja omandamise kitsendamise seadus ei laienda kuidagi kolmandate riikide isikute võimalusi ega loo uut epohhi Eesti maakorralduses.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin, teine küsimus!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Lugupeetud härra minister! Jätkan seda teemat, mille tõstatasin esimeses küsimuses. Ma saan aru, et riigil on kindlasti olemas riigikaitse kitsendused. Selge see, need on olemas ja nendest peab kinni pidama. Kui tegemist on hektaritega, kümnete, sadade, tuhandete hektaritega, siis ma saan sellest aru. Aga kui tegemist on hektarisajandikega, kui tegemist ei ole väljastpoolt tulnud inimesega, vaid inimesega, kes on Eestis sündinud, kes on küll teise riigi kodanik, aga kes on siin seaduslikult püsivalt elanud ja tahab osta kõigest 20 sajandikku hektarit aiandusühistus? Kas teie isiklikult ei pooldaks siin mingit leevendust, mingit järeleandmist neile, kes tahavad aiandusühistus osta väikest maatükki, mille suurus on 10–20 sajandikku hektarist?

Helir-Valdor Seeder

Te küsisite minu isiklikku arvamust. Ma pean teile kaks vastust andma. Kõigepealt ütlen valitsuse seisukoha. Valitsuse seisukoht oli niisugune, et kehtivat seadust tuleks muuta nii vähe, kui on võimalik, ehk muuta tuleb nii palju, et õigusselguse mõistes saaks seadust selgemaks kirjutada, muutes tehnilisi nüansse ja protseduure. Teiseks, muuta tuleb seda, mis tuleneb OECD ja Euroopa Liiduga liitumisest ning jätta kõik ülejäänud kehtivas seaduses samaks, nagu see on olnud seni ehk nii, nagu see omal ajal vastu võeti. Sellest Vabariigi Valitsus lähtus. Kui Riigikogu peab vajalikuks eelnõu menetleda ja muuta, siis valitsusel põhimõtteliselt selle vastu midagi ei ole. See on Riigikogu pädevus. Aga meie lähtusime sellest, et muuta tuleks ainult neid põhimõtteid,

mis tulenevad Euroopa Liidu ja OECD-ga liitumisest.

Minu isiklik seisukoht on, et sellel seadusel ei ole üleüldse mingisugust mõtet, sest see tegelikult ei piira mitte midagi. Praktika on seda näidanud. Nagu ma ütlesin, Põllumajandusministeeriumile on saanud teatavaks, et kui välismaalasel on olnud soov maad osta, siis on see protsess väljaspool selle seaduse raame ikkagi lõpule jõudnud. Nii et tegelikult ei ole sellel seadusel tugevat regulatiivset või mingit garantiid andvat jõudu. Seetõttu ma ei näe sellel väga sügavat mõtet. Aga kuna see on olnud parlamendi tahe ja see seadus on siia maani kehtinud, siis me valitsuses neid küsimusi arutades leidsime, et see võiks edasi kehtida, kui siin muudatusi teha.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud härra minister! Ma tean, et selle seaduse § 10, nagu te ka ütlesite, on sõnasõnalt vanast seadusest üle toodud. Aga kuidas te oma viimaste lausete valgusel kommenteerite järgmist? Ma ise hoidsin alles hiljaaegu Narva-Jõesuus käes korteri ostu-müügilepingut, kus üks pool oli n-ö kolmanda riigi ehk Venemaa Föderatsiooni kodanik, kes on omandanud Narva-Jõesuus korteri. See oli notariaalselt kinnitatud leping. Kuidas see siis on, et seadus küll on, aga ei reguleeri midagi või? Palun kommenteerige! Teisalt, kas te peate mõttekaks Narva-Jõesuus, mis on praegu väga kiiresti arenev kuurort, kuhu ehitatakse kortermaju ning kus on üleval sildid "For sale" ja "Dlja prodaži", seada seda piirangut, mis takistaks Venemaa Föderatsiooni kodanikel või ka mujalt maailmast pärit inimestel seal kortereid ja suvilaid osta?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Kui teil on sellist informatsiooni, siis võiksite kindlasti kaitsepolitsei poole pöörduda. Eestis on piisavalt võimalusi, kuidas omandada kinnistut väljaspool seda seadust. Ma ei märganud, kas te olite saalis, kui ma rääkisin, et näiteks on võimalik maad omandada juriidilise isiku omandamise kaudu ja seda teha üle Eesti. Seda tehaksegi, kasutades alternatiivset võimalust minna selle seaduse regulatsiooni-

dest mööda. Nii see paraku on. See ei tähenda, et need omandamised oleksid seadusvastased, illegaalsed. Teisi teid kasutades omandatud kinnistud on ka kõik seaduslikult omandatud. Ühe asja unustasin siiski ütlemata. Ka selle seaduse raames on olemas seaduslik võimalus. Nimelt on valitsuse tasemel võimalik otsustuskorras lubada kolmanda riigi kodanikul omandada kinnisasi riigikaitseliste piirangutega omavalitsuse territooriumil. Kaks sellist juhtumit on olnud. Kui ma õigesti mäletan, oli ühel juhul tegemist tubli hambaarstiga ja teisel juhul ühe äris tegutseva inimesega, kui valitsus pidas vajalikuks, et välismaalane võiks riigikaitseliste piirangutega omavalitsuses kinnisasi omanikuks saada. Nii et see võimalus on kehtivas seaduses olemas ja see võimalus seadusesse ka jääb. Need juhtumid, millest härra Stalnuhhin rääkis, on üksikjuhtumitena Vabariigi Valitsuse otsusega siiski lahendatavad.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Indrek Raudne!

Indrek Raudne

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Teie ettekandest tuli välja see, mida me juba komisjonis arutasime, et mõnes suhtes on tegemist justkui tühja seaduseelnõuga, sest riigikaitselistest kitsendustest saab üle nii, et soetatase juriidiline isik, kes selle korteriomandi ära ostab. Vaba põllumaa või metsamaa puhul pakuvad firmade asutamise teenuseid kolmeaastase põllumajandustegevusega ettevõtted. Hind on natuke kallim, aga põhimõtteliselt on võimalik osta ja pole probleemi. Kõike seda tehakse sellepärast, et on mingisugune hirm, et välismaalased ostavad Eestis hirmsasti maad kokku. Samas te ise ütlesite, et 1990. aastate algusest saadik on füüsilisest isikust välismaalaste kätte läinud 2,4% maast. Ma küsisin seda komisjonis. Kas te olete vahepeal jõudnud välja uurida, kui paljud nendest 2,4% hulka kuuluvatest omanikest omakorda ei ole nn puhtad välismaalased, vaid näiteks endised rannarootslased või muud aastatel 1939–1941 Eestist lahkunud inimesed, kes on siin midagi tagasi saanud?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh küsimuse eest! Ma ei ole suutnud seda veel selgitada, aga me tegeleme sellega. Kui osutub võimalikuks omanike ringi nii peenelt selgitada, siis me selle informatsiooni teile kindlasti edastame.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalev Kotkas!

Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austatud minister! Mõni põllumeeste organisatsioonide esindaja on kurtnud, et neid ei ole selle eelnõu väljatöötamise juurde kutsutud. See on minu hinnangul põhjus, miks selle eelnõuga seonduvalt nii palju hirme on. Kuidas selle kaasamisega tegelikult lood olid?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Ma arvan, et kõiki põllumajandusorganisatsioone ja põllumehi kindlasti otseselt läbirääkimiste laua taha ei kutsutud. Kuid minu teada on kõik olulisemad põllumeeste katuorganisatsioonid siiski kaasatud olnud. Meil on selline hea tava ja ma usun, et ka selle eelnõu puhul on see nii läinud. Ma siiski ei arva, et see on põhjus, miks levib legend, justkui see seaduseelnõu oluliselt lihtsustaks Eestis maa müüki välismaalastele ja et selle järel hakkavad välismaalased massiliselt maad kokku ostma. Ma arvan, et sellel on suuremad ja sügavamad põhjused. Ma olen ise käinud selle seaduseelnõu põhimõtteid tutvustamas olulisemate põllumeeste organisatsioonide ees, olen nii talupidajate keskliidu, põllumajandus-kaubanduskoja kui ka põllumeeste liidu koosolekutel ise füüsiliselt kohal olnud. Selle tõttu arvan, et kõigi tähtsamate osapooltega on läbi räägitud. Aga selle legendi juured ulatuvad varasemasse perioodi. Juba viimaste Riigikogu valimiste eel poliitikud kuulutasid, et on tulemas selline eelnõu, millega Eestimaa maha müüakse. Mõne erakonna programmi said lausa sellised punktid sisse. Sellest on tehtud suur poliitiline teema, millega on soovitud kedagi hirmutada ja mingil määral ka valimistel häáli juurde saadud. Need hoiakud on selliseks kujunenud pikema aja tegevuse tagajärjel. Sellest on mul ääretult kahju. Aga ma loodan, et selle seaduse jõustumise järel kõik rahunevad mõne

aja möödudes, kui tonti välja ei ilmu, ja elu läheb normaalselt edasi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaak Allik, teine küsimus!

Jaak Allik

Lugupeetud härra minister! Ma tean, et teie nagu minagi ei ole jurist, aga kas te oskate sellest seadusest möödamineku puhul ka sellist tõlgendust näha? Seaduse § 2 näeb ette, et seadust ei kohaldata pärimise teel saadud kinnisasjale. On võimalus, et pärimise teel ongi n-ö kolmanda riigi kodanik selle kinnisasja saanud. Aga kui ta müüb selle edasi kolmanda riigi kodanikule, kas siis astub seadus vahele või on siin võimalik vabalt tegutseda?

Helir-Valdor Seeder

Jah, siis astub seadus vahele. Pärimisele me kuidagi kätt vahele panna ei saa ega tahagi. Me eeldame, et need asjad toimuvad siiski ausalt. Aga kui kolmanda riigi kodanik püüab kinnisasja edasi võõrandada kolmanda riigi kodanikule, siis see seadus ikkagi kehtib.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Austatud minister! Te tõite väga kenasti välja välismaa füüsilisest isikust maaomanike hulga – 2,4%, aga te suhtute kuidagi külmalt juriidilistesse isikutesse. Kas ei oleks ikkagi vaja uurida, täpsustada või leida võimalus täpsustada, kui palju maad kuulub välismaa juriidilistele isikutele? Seda oleks Eesti avalikkusel vaja teada ja see kummutaks ka igasugused spekulatsioonid.

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Ma ei suutu sugugi külmalt juriidiliste isikute omandisse. Ma siin ka rääkisin, et sellest täieliku ülevaate saamine on väga keeruline. Me ei tea, milline füüsiline või juriidiline isik on ühe või teise juriidilise isiku taga, omandiga võib olla seotud mitu juriidilist isikut, seal võib olla erinevaid osapooli ja kõik see võib väga kiiresti muutuda. Ülevaate saamine on tõesti hästi keeruline. Ei ole ka mingit usaldusväärset aega. Kui me teeme ülevaate

1. jaanuari seisuga, siis 3. märtsiks on olukord juba oluliselt muutunud. Me tahame seda teada küll, aga küsimus on hoopis teisest vallast: kui põhjalikud on Eesti registrid ja kui hea ülevaade meil üldse on maaomandist ja maa kasutamisest. Aga see teema on rohkem Keskkonnaministeeriumi alluvuses oleva Maa-ameti pädevuses. Tegelikult oleme ka meie andmeid maaomanike kohta saanud just nimelt tänu Maa-ameti abile ja informatsioonile. Põllumajandusministeeriumil ei ole sellist informatsiooni. See on valdavalt Maa-ameti, maakatastri ja Keskkonnaministeeriumi pärusmaa. Aga ma tean, et ka nemad on sellele mõelnud. Käib töö selle kallal, et registrid oleksid järjest täiuslikumad ja ülevaade põhjalikum. Aga ma ikkagi arvan, et iga hetke seisuga juriidiliste isikute omandist detailset ülevaadet saada on ilmselt ülimalt keeruline ja sajabrotsendilist täpsust saavutada väga vähe tõenäoline.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Selle seaduseelnõuga on jätkuvalt piiritletud riigikaitsepiirangutega piirkonnad. Samas sätestatakse jätkuvalt, et nendes piirkondades ei saa omandada kinnisasja ei Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigi kodanik ega Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriik ise. Te ütlesite, et loa kinnisasja omandamiseks võib teatud olulistel põhjustel ka anda. Kuidas see otsustusprotsess välja näeb, kas te tutvustaksite seda täpsemalt?

Helir-Valdor Seeder

Ma olen siin lühidalt maininud, et selle otsuse peab langetama Vabariigi Valitsus üksikotsusena. Vabariigi Valitsuse otsus kujundatakse tavaliste protseduuridega, mille alusel see kõik toimub ja kuidas materjalid ette valmistatakse. See peab läbi tegema ministeeriumide kooskõlastusringi, siis tuleb see valitsusse ja valitsus langetab oma istungil otsuse. Otsuse langetamine toimub täiesti tavapäraselt. See tuleneb valitsuse igapäevasest tööst ja mitte mingisuguseid erandeid siin ei ole. Ei ole täpselt reguleeritud, millise ametiasutuse kaudu võib kinnisasja omandamise protsessi algatada. Selle avalduse võib esitada Põllumajandus-

ministeeriumile, aga võib esitada ka mõnele teisele ministeeriumile. See, kuidas see avaldus täpselt liigub, on juba ametiasutuste omavahelise suhtlemise küsimus. Aga kooskõlastusringil saavad kõik ministeeriumid oma arvamuse välja öelda ja kontrollida, et asi vastaks avalikele huvidele ning seadustele.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Aare Heinvee!

Aare Heinvee

Aitäh, juhataja! Lugupeetud minister! See seadus puudutab põllumajandusmaad ja metsamaad. Paragrahvi 2 lõikes 4 on välja toodud üks valdkond, kus seadust ei kohaldata, s.o korteriomand ja korterihoonestusõigus. Kui võtta siia juurde riigikaitsepiirangutega piirkondades?

Helir-Valdor Seeder

Mis paragrahvist te rääkisite?

Aare Heinvee

Paragrahvi 2 lõikest 4.

Helir-Valdor Seeder

Paragrahvi 2 lõige 4: "Käesolevat seadust ei kohaldata korteriomandi ja korterihoonestusõiguse omandamise korral ja kinnisasja koormamise korral korterihoonestusõigusega." Jah, teil on õigus. Korteriomandi puhul tõepoolest seda seadust ei kohaldata, küll aga kõikide muude kinnistute puhul. Palun vabandust, kui ma valesti ütlesin või te valesti aru saite! Korteriomandi ja hoonestusõiguse omandamise korral seda seadust ei kohaldata. Täpselt nii.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas, teine küsimus!

Inara Luigas

Aitäh! Austatud ettekandja! Ma täpsustan oma küsimust. Ma ei tundnud niivõrd huvi kogu selle otsustusprotsessi käigu vastu, vaid selle vastu, kes on nendes riigikaitsepiirangutega piirkondades need isikud, kes võivad üldse avaldust esitada, ja kes on need isikud, kellele antakse lõpuks õigus kinnisasi omandada.

Helir-Valdor Seeder

Need on kaks ise asja, kes esitab avalduse ja kellel on õigus omandada. Avalduse võivad põhimõtteliselt kõik esitada, kellelgi ei ole keelatud avaldust esitada. See ei ole seadusega reguleeritud. Aga omandamise kohta on Vabariigi Valitsusel õigus langetada üksikotsus. Siin seadus mingeid erilisi aluseid välja ei too. Vabariigi Valitsus peab lähtuma riigi julgeoleku aspektist ja ta peab kindlasti tegema riskianalüüsi. Sise- ja Kaitseministeerium osalesid selle eelnõu väljatöötamisel väga põhjalikult. Me kaalusime, kas seaduses üksikasjalikult lahti kirjutada, mida see riigikaitsealine aspekt tegelikult tähendab ja kas luua ka eriprotseduurid, et see avaldus peaks liikuma kindlasti kas Siseministeeriumi või Kaitseministeeriumi kaudu. Kuid me leidsime, et kehtivast korrast piisab. Siseministeerium ja Kaitseministeerium on kaasatud valitsuse otsuse ettevalmistamise, sise- ja kaitseminister osalevad valitsuse istungil. Koostöö kaudu nende ametkondadega on piisavalt tagatud ka riigikaitsealine aspekt. Mingeid muid aluseid seaduses ei ole. Valitsus langetab otsuse. Kui ta näeb, et mingisugust riigikaitsealist ohtu ei ole ja taotleja väärrib erandi tegemist, siis Vabariigi Valitsus selle otsuse teeb ning kinnisasja omandamise loa nendes omavalitsustes annab. Nagu ma ütlesin, paar korda on see nii ka juhtunud.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra minister! Ma palun kõnepulti maaelukomisjoni aseesimehe Aivar Koka!

Aivar Kokk

Hea juhataja! Head kolleegid! Kinnisasja omandamise kitsendamise seaduse eelnõu 54 arutelu maaelukomisjonis toimus kahel istungil. 31. mail otsustati konsensuslikult saata eelnõu 8. juunil täiskogu istungile ja ettekandjaks määrati siinkõneleja. 6. juunil toimus eelnõu sisuline arutelu. Sellel istungil tutvustasid eelnõu ja vastasid komisjoni liikmete küsimustele põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder, Põllumajandusministeeriumi asestantsler Toomas Kevvai ning maaelu arengu osakonna peaspetsialist Helve Hunt.

Minister andis eelnõust lühiülevaate. Eelnõu koostamise tingisid eelkõige OECD-ga liitumine ja selle aasta 1. mail lõppenud seits-

meaastane üleminekuperiood, mis lepitati kokku Euroopa Liiduga liitumisel. Eelnõu eesmärk on maa ostmisel võrdsustada Euroopa Liidu ja OECD liikmesriikide kodanikud ning juriidilised isikud Eesti kodanike ja juriidiliste isikutega. Eelnõus laiendatakse kinnisvara omandamise kitsendamise nõudeid ka riigivara müügile, kehtivas seaduses sätestatud piirangud kehtisid vaid tsiviilkäibes olevale maale.

Komisjon otsustas konsensuslikult teha Riigikogu täiskogule ettepanek kinnisasja omandamise kitsendamise seaduse eelnõu 54 esimene lugemine lõpetada. Komisjon otsustas konsensuslikult teha Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt ettepanek määrata eelnõu 54 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks kümme tööpäeva. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Aivar Kokk! Küsimusi teile ei ole. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin Keskerakonna fraktsiooni esindajana!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Pahatihti toimub meil siin saalis selline oma ego väljapurskamine ja tavaliselt kuulatakse teisi üsna vähe, aga arvestades seda, et täna on üsna palju inimesi saalis, ma palun, et te siiski kuulaksite, kui ma sellest probleemist räägin.

Eesti pindala on 4,5 miljonit hektarit. Mina räägin sellest probleemist, mida tekitab tuhandetele inimestele kõigest 250 hektarit.

Kui ma saaksin teile näidata Narva kaarti (seesama kehtib Sillamäe ja Narva-Jõesuu kohta), siis juhiksin teie tähelepanu aiandusühistute suurele hulgale. Need on kaardi peal väga hästi näha. Neid, mis linna läheduses asuvad, on 37. Neid andmeid pole paar aastat uuendatud, aga kahe-kolme aasta eest oli neid maatükke 6200, kusjuures, saate isegi aru, need on välja jagatud ju nõukogude ajal ja nende suurus on 6–12 sajandikku hektarist.

Kui me umbes seitse aastat tagasi aiandusühistuid revideerisime, et selgitada, miks nad ei ole võimelised tegema teeremonti, parandama elektrivarustust või tegema muud, täitma näiteks Päästeameti korraldusi, siis selgus, et umbes 15% nendest maatükikestest on tegelikult tühjad. Need on need maatükid, mille pe-

remees ei saa seda kümnet sajandikku majandatud ja tahaks selle maha müüa.

Nüüd läheme olukorra juurde, mis on Narva linnas. Elanikke on 64 000, neist 25 000 on Venemaa Föderatsiooni kodanikud. See on 40%. Selle seadusega on neil pikki aastaid olnud keelatud neid maatükke osta. Ma saan aru, et kui kuskil Misso vallas või mere ääres on terve platsdarm, 200 hektarit, ja keegi tuleb Venezuelast ning ostab selle ära, või kui keegi ostab mingi saare, siis on selge, et meie kaitsevõimele võib see väga ohtlik olla. Mis ohtu kujutab endast aga kümme sajandikku hektarist?

Jah, härra minister teatas, et kahel korral on otsused vastu võetud, ning üks hambaarst ja veel keegi on saanud Vabariigi Valitsuselt lahke loa maa omandada. Miks üldse peab seda aga eraldi küsima? Mis vahet seal on, kas ta on hambaarst, jurist või kooliõpetaja? Ta ravib meid, ta õpetab meie lapsi, ta töötab ettevõttes. 6200 väikest maatükikest! Kui vaadata Narvat kodakondsuse alusel ja arvestada, et Venemaa kodanikke on 40%, siis umbes 2500 väikest maatükki kas kuuluvad välismaalastele või ei saa välismaalased neid osta. See tähendab, et kogu probleem on 250 hektaris. Kusjuures need maatükid ei asu koos, need on väikeste tükikestena igal pool laiali.

Me ei hakka praegu selle eelnõu suhtes midagi ette võtma. See on hea, et see eelnõu üldse siin Riigikogus on. Aga me esitame muudatusettepanekud, kus me väidame, et kümme sajandikku ei kujuta endast riigile ohtu, kui need kümme sajandikku satuvad inimese kätte, kes on sündinud Eestis, eluaeg siin elanud, maksab makse, kasvatab siin lapsi. Ma väga loodan, et koalitsiooni liikmed toetavad seda muudatusettepanekut, mis parandab aiandusühistute eluolu vähemalt Ida-Virumaal. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun kõnepulti kolleeg Kalev Kotkase, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja!

Kalev Kotkas

Austatud proua eesistuja! Head kolleegid! Sotsiaaldemokraadid suhtuvad eelnõusse nr 54 mitmeti. Ühest küljest me jagame põllumeeste ja metsameeste muret, et Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriikide ning OECD liikmes-

riikide kodanike kitsenduste kaotamine põllu- ja metsamaa ostul võib tõsta põllumaa rendihinda olukorras, kus *ca* 60% põllumeeste kasutuses olevast maast on rendimaa. See näitaja on pisut kõrgem kui Euroopa Liidu keskmine. Kõrge rendihind aga sööb ära pindalatoetused, mis on meil mitu korda väiksemad, kui on Euroopa Liidu keskmine.

Võib suurenda ka surve maahindade tõusuks. Näiteks, Eesti keskmise kuupalga eest saab meil osta vähem kui hektari põllu- või metsamaad, samas saavad soomlased ja rootslased oma keskmise kuupalga eest osta Eestis neli hektarit põllumaad või kaks hektarit metsamaad. Arvestades eestlaste vähest ostujõudu, võib lähitulevikuks prognoosida maaga kauplemise elavnemist tulenevalt välisriikide kodanike suuremast ostuhuvist. Võimalik maa rendihinna ja maa hinna tõus on majanduspoliitilised tõsiasjad.

Küll aga ei jaga me neid vandenõuteooriaid, et eelnõu loob eeldused selleks, et välismaised kinnisvaraarendajad hakkavad põllumaad kokku ostma ning siis massiliselt maa sihtotstarvet muutama. Eelnõu ise sisaldab kaitset sellise käitumise vastu. Oluline sõna jääb siin öelda ka omavalitsustel, kelle kasutuses on planeeringuinstrument.

Teisest küljest tuleb arvestada tõsiasja, et Riigikogu on ratifitseerinud OECD-ga ühinemise neil tingimustel, mis eelnõus kirjas on. Praegu on hilja olla kriitiline või lubadustest taganeda. See oleks hea näide meile nii omase rehepapluse kohta.

Küsimusi tekitab välisriigi kodanikule või juriidilisele isikule maa ostuloa andmise ja nõuetele vastavuse kontrollimise protseduur. Võib-olla see peabki olema keeruline ja bürokraatlik, aga see paneb uusi ülesandeid maavanematele, omavalitsustele, notaritele, kohtutäituritele ja pankrotihalduritele. Näiteks on Tšiili OECD liikmesriik. Kui sealt tuleb meile maaostja, peavad ametnikud või ametkonnad olema pädevad hindama Tšiilist toodud dokumente, mis tõendavad, et maaostja on seal kolm aastat põllumajandusega tegelnud. Olgu nende maavanematega kuidas on, aga omavalitsustele kohustuste lisamine on korrektne ainult siis, kui nende täitmiseks eraldatakse ka raha. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kalev Kotkas! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised. Määrän seaduseelnõu 54 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 22. juuni kell 13.

Seaduseelnõu 54 esimene lugemine on lõpetatud. Istung on läbi.

Istungi lõpp kell 17.25.

Istungi kestus 4 tundi ja 25 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM I ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 9. juuni 2011

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Väärtpaberituru seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (8 SE) kolmas lugemine

2. Koduomanikke maamaksust vabastava maamaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (51 SE) teine lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu I istungjärku kaheksanda töönädala neljapäevast istungit. Kõigepealt palun Riigikogu kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi. Kalle Laanet, palun!

Kalle Laanet

Austatud juhataja! Head kolleegid! Mitmel Keskerakonna fraktsiooni liikmel on arupärimine siseminister Ken-Marti Vaherile. See käsitleb õiguskantsler Indrek Tederi tähelepanujuhtimist tervishoiuteenuste osutajate olukorrale joobeseisundi tuvastamisel. Õiguskantsler viitab sellele, et politsei ja piirivalve seaduse § 7²⁶ lõiked 1 ja 6 ning § 7²⁷ lõiked 5 ja 9 ei ole kooskõlas põhiseadusega. Õiguskantsleri märgukirja koostamise tingis see, et tema poole olid pöördunud tervishoiuteenuste osutajad, kes näevad politsei ja piirivalve seaduses sätestatud joobeseisundi tuvastamise korra ellurakendamisel mitmeid probleeme. Sellest tulevalt on meil lugupeetud siseministrile küsimusi. Esimene küsimus on, kas siseminister näeb eespool kirjeldatud olukorras probleemi. Teine küsimus. Õiguskantsleri hinnangul riivab politsei nõudmisel toimingut sooritamine intensiivselt proovi võtmisele allutatud isiku põhiõigusi, samas on joobeseisund süüteo koosseisuline tunnus, kui esineb kahtlus süüteo toimepanemises joobeseisundis, ning seetõttu

on vajalik joobeseisundi tuvastamine. Millised on härra siseministri ettepanekud olukorra lahendamiseks nii, et vajalikud dokumendid saaksid kogutud ilma meditsiinieetika ja inimeste põhiõiguste riiveta? Kolmas küsimus: kuidas hindab siseminister õiguskantsleri ettepanekut luua Politsei- ja Piirivalveametis koosseisulised ametikohad töötajatele, kellel on vastav pädevus? Neljas küsimus: milliseid konkreetseid samme kavatsete astuda õiguskantsleri ettepanekute ellurakendamiseks?

Aseesimees Jüri Ratas

Ma palun Riigikogu kõnetooli Vladimir Velmani!

Vladimir Velman

Hea lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Annan üle 14 Eesti Keskerakonna fraktsiooni liikme allkirjastatud arupärimise sotsiaalminister Hanno Pevkurile. See on analoogne eelmise kõneleja tutvustatud arupärimisega, mis käsitles tervishoiuteenuste osutajate olukorda joobeseisundi tuvastamisel. Õiguskantsler Indrek Tederi märgukirjas, mis oli saadetud Justiitsministeeriumile ja Siseministeeriumile, rõhutati, et politsei ja piirivalve seaduse § 7²⁶ lõiked 1 ja 6 ning sama seaduse § 7²⁷ lõiked 5 ja 9 ei ole kooskõlas põhiseadusest tuleneva proportsionaalsuse põhimõttega, pidades silmas tervishoiuteenuse osutaja õigust vabale eneseteostusele. Menetluse käigus küsiti seisukohta Eesti Arstide Liidult, Eesti Haiglate Liidult, Justiitsministeeriumilt, Politsei- ja Piirivalveametilt, Sotsiaalministeeriumilt ja Terviseametilt. Analüüsi tulemuste põhjal tegi õiguskantsler ettepaneku viia politsei ja piirivalve seaduse nimetatud sätted kooskõlla põhiseadusega ning analüüsida alaealiste õiguste kaitse tagamise piisavuse küsimust, koostöös erialaekspertidega narkojoobe tuvastamise regulatsiooni ning selgitada sundkorras uriiniproovi võtmise ohutust isiku põhiõiguste ja tervise kaitse seisukohalt. Sellest lähtuvalt on

meil neli küsimust sotsiaalministrile ja jääme ootama tema vastuseid. Ma tänan!

Aseesimees Jüri Ratas

Ma palun Riigikogu kõnetooli Sven Mikseri!

Sven Mikser

Austatud juhataja! Head kolleegid! Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon annab täna menetlusse kodakondsuse seaduse muutmise seaduse, mis ei muuda Eesti kodakondsuspoliitika põhialuseid, kuid teeb siiski olulise sammu euroopalikkuse suunas. Vastavalt meie esitatavale eelnõule muudetakse kodakondsuse seadust selliselt, et alla 15-aastane alaealine, kelle kodakondsus on määratlemata ja kes on sündinud Eestis pärast 1992. aasta 26. veebruari, saab Eesti kodakondsuse naturalisatsiooni korras, kui tema vanemad, keda ükski riik ei pea kehtivate seaduste alusel oma kodanikuks, ei ole poole aasta jooksul alates lapse sünnist kirjalikult teatanud, et ta ei soovi oma lapsele kodakondsust. Samuti antaks Eesti kodakondsus naturalisatsiooni korras ka alla 15-aastasele alaealisele, kelle vanemad on pärast lapse sündi saanud Eesti kodakondsuse. Juba 2009. aasta 1. oktoobril Riigikogus kõneldes ütles õiguskantsler Indrek Teder: "Keh-tiva elamisloaga kodakondsuseta vanemate alla 15-aastastele lastele võiks naturalisatsiooni korras anda Eesti kodakondsuse, kui vanemad ei ole selle vastu. Täpsustuseks rõhutan, et see kodakondsuse omandamine on kodakondsuse omandamine naturalisatsiooniga, mitte sünniga. Selline käik oleks positiivne nii arutelu käivitamiseks kui ka reaalne tegu näitamaks, et Eesti võtab kõiki oma kaasmaalasi tõsiselt." Me loodame selle eelnõu kiiret ja konstruktiivset menetlemist ilma liigsete poliitiliste emotsioonideta. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Ma palun Riigikogu kõnetooli Kalev Kotkase!

Kalev Kotkas

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Enda ja kolleeg Eiki Nestori nimel annan üle avaliku teenistuse seaduse § 108 täiendamise seaduse eelnõu, milles käsitletakse sotsiaal-

maksu maksmist olukorras, kus teenistussuhe on peatatud töövaidluse tõttu. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Tarmo Tamme!

Tarmo Tamm

Austatud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Riigikogu Keskerakonna fraktsiooni nimel on mul hea meel üle anda koduomanike kodukulude ohjeldamise seadus, mis küll ametlikult kannab nimetust käibemaksuseaduse § 15 muutmise seadus, kuna erinevalt koalitsiooni-erakondade esindajatest on meile normitehnilised reeglid täitmiseks. Seaduseelnõuga vähendatakse soojusenergia käibemaksu. Eelnõu eesmärk on leevendada koduomanike kõrgeid küttekulusid, vähendades toasooja käibemaksu 9%-le. Alates 2007. aastast aset leidnud märkimisväärne küttehinna tõus on toonud kaasa eluasemekulude kasvu Eesti leibkondade rahakotis. Näiteks kolmetoalise korteri küttekulu on kasvanud nelja viimase aastaga 64%. Põhjuseid pole vaja kaugelt otsida. 2009. aastal tõstis Riigikogu Isamaa ja Res Publica Liidu ning Reformierakonna juhtimisel käibemaksu Eestis väga lühikese etteteatamistähtajaga 20%-le, st neli korda. Samuti suurendati maa-gaasi aktsiisi määra ...

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma palun vabandust! Head ametikaaslased! Saalis on väga suur lärm ja siia ette ei kuule, mida Riigikogu kõnetoolis olev inimene räägib. Ma palun, et me austaksime oma ametikaaslasi ja ettekandjat! Palun, hea ettekandja!

Tarmo Tamm

... 367 kroonini 1000 kuupmeetri kohta. Majanduskriisis sattusid paljud koduomanikud tõsisesse raskustesse ning kommunaal-maksete võla tõttu on nii mõnedki pidanud oma korteritest loobuma. Me ei saa pidada normaalseks, et sügisel inimesed külmetavad, selle asemel et korteritesse soe sisse lülitada, või makstakse terve suvi eelmise talve kütteperioodi arveid. Ma arvan, et kodukulud peaksid olema esmased kulud, mis on inimestele jõukohased, ja ma loodan, et koalitsioon toetab seda eelnõu. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Mul on kolm arupärimist.

Aseesimees Jüri Ratas

Siis on teil aega kuus minutit.

Peeter Võsa

Esimene arupärimine on tervishoiuteenuste osutajate olukorrast joobeseisundi tuvastamisel. Arupärimine on justiitsminister Kristen Michalile. Õiguskantsler Indrek Teder saatis 23. mail Justiitsministeeriumile ja Siseministeeriumile märgukirja, kus ta rõhutab, et politsei ja piirivalve seaduse § 7²⁶ lõiked 1 ja 6 ning § 7²⁷ lõiked 5 ja 9 ei ole kooskõlas põhiseadusega. Märgukirja koostamise tingis see, et õiguskantsleri poole pöördusid tervishoiuteenuste osutajad, kes näevad politsei- ja piirivalve seaduses sätestatud joobeseisundi tuvastamise korra ellurakendamisel mitmeid probleeme. Märgukirjast selgus, et peamised probleemid olid mis tahes tervishoiuteenuse osutaja kohustus võtta politsei käsul proovi ilma eelneva halduslepinguta, sundproovi võtmise võimalik ohtlikkus joobekahtlusega isiku tervisele, piisava pädevuse puudumine joobeseisundi hindamiseks, eriti mittealkohoolsetest ainetest tingitud joobe puhul, ning vastuolu arstieetika põhimõtetega. Menetluse käigus küsiti seisukohta Eesti Arstide Liidult, Eesti Haiglate Liidult, Justiitsministeeriumilt, Politsei- ja Piirivalveametilt, Sotsiaalministeeriumilt ja Terviseametilt. Vastavalt analüüsi tulemustele tegi õiguskantsler ettepaneku viia politsei ja piirivalve seaduse nimetatud lõiked kooskõlla põhiseadusega ning analüüsida alaealiste õiguste kaitse tagamise piisavuse küsimust, koostöös erialaekspertidega narkojoobe tuvastamise regulatsiooni ning selgitada suundkorras uriiniproovi võtmise ohutust isiku põhiõiguste ja tervise kaitse seisukohalt. Sellest tulenevalt ...

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ametikaaslane! Liigume edasi järgmise arupärimise või eelnõu juurde. Kaks minutit on täis.

Peeter Võsa

Arupärimine on samuti justiitsminister Kristen Michalile. Lugupeetud härra justiitsminister! Juba mõnda aega püütakse Võrus saada selgust Võru endise maavanema ja linnapea Ülo Tuliku korruptsioonikahtlustuses. Nimetatud persooni puhul ei ole väidetavalt tegemist just kõige ausama riigiametnikuga, kuna ta kasutas oma mõjuvõimu maavanemana, et suunata Võru tööstusala rajamiseks planeeritud raha oma väimehe, Selista juhi Indrek Klampe taskusse. Linnapeana aitas Tulik saada Klampel tehingu, millega linn kohustus sinna oma kuludega tänava ehitama. Härra Tulik on sekkunud mitmeid kordi riigihankemenetlusse ja saanud seeläbi oma väimehele soodsaid otsuseid. Lisaks on välja toodud härra Tuliku õiguserikkumine seoses maade erastamisega. Riigikogu korruptsioonikomisjoni esimees Andres Anvelt leidis, et esitatud süüdistused on piisavad, et prokuratuur nende alusel kriminaalasja alustaks.

Lähtudes eeltoodust palume teil vastata järgmistele küsimustele. Kas olete teadlik eespool nimetatud härra Ülo Tuliku tegevusest? Milline on teie kommentaar prokuratuuri tegevusetusele selles olukorras? Kuivõrd on võimalik uurimist puudutavaid õigusakte rakendada sarnastel juhtudel erinevalt? Kas te justiitsministrina panustate korruptsiooniga võitlemisse? Kui jah, siis kuidas täpsemalt?

Samas küsimuses on ka arupärimine siseminister Ken-Marti Vaherile, ilma kedagi süüdistamata, kuid ma arvan, et igal Eesti inimesel on huvitav seda teada. Lugupeetud härra siseminister! Juba mõnda aega püütakse Võrus saada selgust Võru endise maavanema Ülo Tuliku korruptsioonikahtlustuses ... Kogu see jutt sarnaneb eelmisega, seetõttu läheksin küsimuste juurde. Küsimused siseministrile on järgmised. Kas olete teadlik härra Ülo Tuliku eespool kirjeldatud tegevusest? Milline on teie kommentaar olukorrale, kas teie hinnangul on selliste süüdistuste olemasolu korral põhjendatud kriminaalasja algatamata jätmine või sellega venitamine? Kuivõrd on selles kontekstis seletatav asjaolu, et kaitsepolitsei pidas kinni ja vahistas riigihanget väidetavalt mõjutanud Narva abilinnapea Andrei Filippovi ja tema suhtes menetlus käib? Mis asjaoludel ei ole Lõuna Prefektuuri korruptsioonikuritegude talitus, mille uurimisalluvusse Võru kuulub,

selles asjas uurimist alustanud? Kuivõrd on võimalik, et uurimist ei alustata Lõuna Prefektuuri juhtivtöötajate härra Meelis Saarepuu ja Signe Trummi lähedaste suhete tõttu Ülo Tuliku väimehega? Millest tuleneb uurimisasutuste kiire tegutsemine keskerakondlaste väidetavate korruptsioonikahtluste olemasolul, kas see on mõistlikult kuidagi seletatav? Kas te siseministrina olete taganenud korruptsiooniga võitlemisest, mis põhjusel? Kuidas on õigusriigis võimalik selline olukord, et ajakirjandus kajastab kuu aega riigiametniku kahtlasi korruptiivseid tegusid ja uurimisametid vaikivad? Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Ma palun Riigikogu kõnetooli Mailis Repsi!

Mailis Reps

Tere hommikust, lugupeetud juhtaja! Head ametikaaslased! Siinkohal tahaksin teile tutvustada sotsiaalmaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu, mille ma Keskerakonna fraktsiooni nimel ka üle annan. Nimelt on meie töötuse määr kahjuks senini väga kõrge, kuigi aeg-ajalt võib kuulda statistika poolt rõõmutavaid uudiseid, et näiteks hooajaliselt töötuse määr veidi langeb. Kuid üsna kiiresti peale seda tulevad faktid, et tegelikkuses võib see olla seotud hoopis n-ö statistikast kustutatud töötutega. Samal ajal on töökohti siiani loodud kahjuks veel üsna vähe, vaatamata lootusele, et kriis hakkab mööda saama. Kui vaadata töötute arvu piirkonniti ja ka selle järgi, kes on need töötud, siis töötute hulgas on üsna mitmeid grupe, kellel on väga raske leida tööd ja kes vajavad selleks lisaabi. Üks väga selge ja muret tekitav grupp on noored inimesed, kuni 26-aastased. Õnneks on väga kõrge töötus, kui töötuid oli meie noorte hulgas üle kolmandiku, tänaseks vähenenud, kuid alla 26-aastaseid töötuid on siiski väga palju. Teine grupp, kes vajab eraldi tähelepanu, on puuetega inimesed, kellel on samuti tööd leida väga keeruline. Mõlema grupi jaoks pakume välja lahenduse, et kui nad on kuus kuud töötuna arvel olnud, siis võiks aasta jooksul sellest ajast, kui tööandja on nad tööle võtnud, rakendada sotsiaalmaksuvabastust. Aitäh ja head arutelu!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, rohkem kõnesoove ei ole. Olen Riigikogu juhatusel vastu võtnud neli eelnõu ning viis arupärimist ning vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele otsustab Riigikogu juhatus nende edasise menetlemise.

Head ametikaaslased! Viime läbi kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 86 Riigikogu liiget, puudub 15.

1. Väärtpaberituru seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (8 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Asume nüüd menetlema tänaseid päevakorrapunkte. Esimene päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud väärtpaberituru seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Läbirääkimissoove ei ole, seega võime minna lõpphääletuse ettevalmistamise juurde. Kadri Simson, kas teil on protseduuriline küsimus?

Kadri Simson

See on seotud lõpphääletusega. Palun enne lõpphääletust kümme minutit vaheaega!

Aseesimees Jüri Ratas

Selge. Head ametikaaslased! Eesti Keskerakonna fraktsioon on palunud kümme minutit vaheaega. Kuulutan välja vaheaja. Istung jätkub kell 10.29.

V a h e a e g

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Eesti Keskerakonna fraktsiooni palutud vaheaeg on lõppenud. Kell on 10.29 ning me jätkame oma istungit. Me jääme parasjagu pooleli sinna, et valmistasime ette seaduseelnõu 8 lõpphääletust. Nii et jätkame sealt. Kas võime alustada lõpphääletust?

Panen lõpphääletusele eelnõu 8. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt on 80 Riigikogu liiget, vastu ei ole keegi, kuid on 3 erapooletut. Vabariigi Valitsuse algatatud väärtpaberituru seaduse ja sel-

lega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu 8 on seadusena vastu võetud. (Tabel 6.)

Esimene päevakorrapunkt on käsitletud.

2. Koduomanikke maamaksust vabastava maamaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (51 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme teise päevakorrapunkti juurde, milleks on Reformierakonna fraktsiooni ning Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni algatatud koduomanikke maamaksust vabastamise seaduse eelnõu 51 teine lugemine. Protseduuriline küsimus enne menetlemise algust. Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud juhataja! Meie kodukorra § 73 "Päevakorra küsimuse arutamise võimatus" ütleb, et päevakorda ei ole võimalik arutada, kui selle aluseks olevad dokumendid ei ole Riigikogu liikmetele õigeaegselt kättesaadavaks tehtud. Praegu on selline lugu, et meil on päevakorras punkt, mille pealkiri on "Koduomanikke maamaksust vabastamise seaduse eelnõu", aga sellist seaduseelnõu ei ole võimalik kätte saada. Siin saali tagaosas Riigikogu liikmetele kättesaadavate seaduseelnõude seas sellise nimega seaduseelnõu ei ole.

Aseesimees Jüri Ratas

Kui seda seaduseelnõu seal sahtlis ei ole, siis ma palun juhataja poole pealt vabandust ja palun, et juhtivkomisjon koos saali teenindava personaliga selle seaduseelnõu sinna paneb. Head ametikaaslased! Meil käib Riigikogu istung ja nii küsijal kui ka vastajal on päris keeruline rääkida, kui lärm saalis nii suureks läheb. Palun, Kadri Simson, protseduuriline küsimus!

Kadri Simson

Siin on tegemist mingi eksitusega, sest see paber, mis meile sahtlisse on pandud, kannab pealkirja "Koduomanikke maamaksust vabastava maamaksuseaduse muutmise seadus". Sellist seaduseelnõu ei ole esimesel lugemisel olnud ja ka tekst ei vasta sellele, mis oli lugemisel ja mille kohta Riigikogu fraktsioonidel oli võimalik muudatusettepanekuid teha.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ametikaaslane! Minul on jälle käes rahanduskomisjoni 7. juuni istungi protokoll, kus üks otsustest on järgmine: "Eelnõu 51 SE teine lugemine lõpetada ja teha Riigikogu juhatasele ettepanek võtta eelnõu kolmandaks lugemiseks täiskogu päevakorda 15.06.2011 ja panna eelnõu lõpphääletusele." Lisaks sellele leiab protokollist üles ka selle seaduse pealkirja, mida rahanduskomisjon oma 7. juuni istungil arutas, ja seaduse pealkirjaks on "Koduomanikke maamaksust vabastava maamaksuseaduse muutmise seadus", mis on olnud üks komisjoni muudatusettepanek. Nii et see läheb täpselt kokku selle eelnõuga, mida me praegu arutame. Priit Toobal, palun, protseduuriline küsimus!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud juhataja! Mina olen samamoodi kimbatutes. Ma olen lühikest aega siin Riigikogu saalis olnud ja mina olen aru saanud, et seaduseelnõude arutamist alustatakse esimesest lugemisest. Mulle tundub, et seaduseelnõu pealkirjaga "Koduomanikke maamaksust vabastava maamaksuseaduse muutmise seadus" arutamist alustatakse teisest lugemisest. Mis põhjusel esimene lugemine ära jäeti?

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ametikaaslane! Ma arvan mõistvat põhjust, miks te olete kimbatutes. Ega minagi ei ole kaua siin Riigikogus olnud, aga ühe koosseisu kogemus on mul siiski olemas. Nii nagu meil ikka, tehakse esimesel, teisel lugemisel muudatusettepanekuid. Neid on selle eelnõu kohta minu teada teinud üks fraktsioon ja lisaks ka juhtivkomisjon, kes on teinud muudatusettepaneku muuta seaduseelnõu pealkirja. Eiki Nestor, palun, protseduuriline küsimus!

Eiki Nestor

Aitäh! Ma ei ole üldse kimbatutes selles mõttes, et seaduseelnõu tekst on muutunud. Aga Riigikogus on olnud hea tava, mis lähtub meie kodukorra 11. peatükist. Eelnõusid arutatakse mitmel lugemisel ja juhul, kui komisjon esitab täiesti uue teksti, nagu see täna on, siis on ka loomulik, et komisjon langetab otsuse eelnõu lugemine katkestada, et rahvasaadikud saaksid seaduseelnõu kohta oma ettepanekuid

teha. Antud juhul rahanduskomisjon seda kahjuks ei teinud. Järsku peaks andma rahanduskomisjonile mõtlemisaega, et oma otsus uuesti üle vaadata?

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, hea ametikaaslane! Juhatuses me läheme loomulikult Riigikogu kodu- ja töökorra seadusest ja selles seaduses on § 18 lõige 2, mis ütleb, et Riigikogu alatine komisjon valmistab ette eelnõusid Riigikogu täiskogus arutamiseks. Samas, nagu te, hea ametikaaslane Eiki Nestor, mainisite, on olnud hea tava, et kui ühte eelnõu olulisel määral muudetakse, siis teine lugemine katkestatakse. Ma tuginen praegu oma puhtisiklikule kogemusele ja ütlen, et jah, see on meil olnud tava, aga me võime tuua ka näite, kus ei ole katkestatud. Käeoleva eelnõu puhul saan mina hinnata ainult teksti mahukuse järgi. Kui lugeda läbi praegu menetletav eelnõu, siis tekstiosa koos pealkirjaga koosneb 41 reast, millest 39 rida on uued või muudetud ja 2 rida on jäänud samaks. Eks hinnangu on siin andnud ka rahanduskomisjon ja eks ta peab kaaluma lisaks teksti mahule ka sisu. Kas rahanduskomisjon võiks seda küsimust uuesti arutada, nagu te pakkusite? See võimalus on komisjonil ju alati ja seda saab alati korraldada. Priit Toobal, palun, teie protseduuriline küsimus!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Erinevalt Eiki Nestorist olen mina jätkuvalt kimbatutes. Palun, kas te selgitaksite, kumba seaduseelnõu me siis käesolevas neljapäevases päevakorras punktina 2 arutama hakkame? Kas hakkame arutama Eesti Reformierakonna fraktsiooni ning Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni algatatud koduomanike maamaksust vabastamise seaduse eelnõu või me hakkame arutama koduomanikke maamaksust vabastava maamaksu seaduse muutmise seaduse eelnõu?

Aseesimees Jüri Ratas

Hea küsija, selle kimbatuse saan ma väga kergesti ära lahendada. Me hakkame arutama ikkagi seda seaduseelnõu, nagu see on meil päevakorrapunkti pealkirjas, aga selles seaduseelnõus on ühe muudatusettepanekuga tehtud päris tubli annus muudatusi, sealhulgas on

muudetud ka pealkirja, ja pole välistatud, et teise lugemise lõppemise hetkeks on meil seaduseelnõul juba natuke täiendatud pealkiri. Väino Linde, palun!

Väino Linde

Hea istungi juhataja! Head noored kolleegid! Kas ma saan õigesti aru, et me arutame ikkagi seaduseelnõu numbrimärgiga 51, mille esimene lugemine on juba Riigikogus toimunud ja mille rahanduskomisjon on täna teisele lugemisele pannud? Kodukorrasedusest tulevalt on ainuke asi, mida Riigikogu tõesti lugemiste vahel muuta ei saa, eelnõu number, mitte selle sisu. Kas see on nii, hea istungi juhataja?

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ametikaaslane! Teil on täiesti õigus. Ma lisaksin ainult sellele teie mõttele, sellele numbrile taha ka täheühendi SE. Imre Sooäär, palun, protseduuriline küsimus!

Imre Sooäär

Ma tänan! Jätkan Väino Linde küsimusest. Kas sellel väidetavalt teisel eelnõul, millest Priit Toobal räägib, on mingi teistsugune number?

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ametikaaslane Imre Sooäär! Te asute geograafiliselt Priit Toobalile tunduvalt lähemal kui mina ja te võite seda tema käest küsida. Mul on raske hinnata, mida tema hetkel mõtleb. Kadri Simson, palun, protseduuriline küsimus!

Kadri Simson

Aitäh, lugupeetud juhataja! Ma näen sellele eelnõul, mis olevat siin teisel lugemisel, numbrit 51, ometi on tekst absoluutselt teine kui see, mille kohta fraktsioonid said peale esimest lugemist muudatusettepanekuid teha. Ainus, mis varasemast seaduseelnõust alles on jäänud, on kaks rida seaduse jõustumise kohta, et seadus jõustub samal ajal, kui oli kirjas eelmises eelnõus, mis sama numbri all meil laual oli. Peale esimest lugemist oli fraktsioonidel võimalik teha muudatusettepanekuid, peale teist lugemist, kui see komisjoni ettepanekul lõpetatakse, ei ole meil võimalik eelnõu sisuliselt muuta. Või on? Kuidas saab Keskerakonna frakt-

sioon selle uue seaduseelnõu kohta, mis kannab sama numbrit, teha vastavalt kodukorrale muudatusettepanekuid?

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ametikaaslane, ma kordan siin oma vastust Eiki Nestorile. Minu meelest on meil olnud – ütlen seda oma kogemusele tuginedes – hea tava, et kui teksti on olulisel määral muudetud, siis teine lugemine katkestatakse. Samas ütleb Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 104, et eelnõu võetakse teiseks lugemiseks päevakorda juhtivkomisjoni ettepanekul, ja selle ettepaneku on juhtivkomisjon, antud juhul siis rahanduskomisjon, teinud. Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Mina muutun ikka järjest murelikumaks. Kui samaks peab jääma ainult arutatava eelnõu number, kas siis ei või juhtuda midagi niisugust, et näiteks päevakorrapunkti all pealkirjaga "Vabariigi Valitsuse algatatud 2006. aasta rahvusvahelise troopilise puidu lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu" hakatakse arutama hoopis soolise võrdõiguslikkuse küsimust?

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ametikaaslane! Seda protseduurilist küsimust on mul raske seostada praeguse päevakorrapunkti protseduuriliste küsimustega. Nii et ma kahjuks ei suuda neid paralleele tuua. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Hea juhataja! Nüüd olen isegi mina kimbatuses. Ma olen siin 20 aasta jooksul saanud aru, et me arutame eelnõude sisu, nüüd tuleb välja, et numbreid. Kumba me peaks arutama, kas eelnõude sisu või numbreid?

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, hea ametikaaslane! Eks ilu ole alati vaataja silmades. Ma arvan, et sisu on ülioluline, aga selleks et tabelis jälgida, kuidas seaduseelnõusid tuleb arutada esimesel, teisel ja kolmandal lugemisel, on mingil hetkel loomulikult ka numbrid olulised. Taavi Rõivas, palun, protseduuriline küsimus!

Taavi Rõivas

Aitäh! Kas ma olen õigel teel, kui ma ütlen, et Riigikogu kodu- ja töökorra ei näe ette õigusloome algkursuse läbiviimist suures saalis, ja kõik sellised kimbatused tuleks lahendada väljaspool saali? Ehk me võiksime lugeda kõik need protseduurilised küsimused vastatuks?

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, hea ametikaaslane Taavi Rõivas! Mul on raske siin lõpetada protseduuriliste küsimuste vooru, sest see võimalus on just Riigikogu kodu- ja töökorra seadusega antud. Aga nii nagu ma vastasin eile ühele teie heale ametikaaslasele, vastaksin ma ka teie küsimusele: mina arvan, te võite olla kindel, et te olete õigel teel. Valdo Randpere, palun!

Valdo Randpere

Mul on selline protseduuriline küsimus. Tahaks Keskerakonda natuke kimbatusest vabastada. Seaduseelnõu 51 kohta tehti parandusettepanekuid. Üks fraktsioon tegi kolm parandusettepanekut ja nendest üks oli samuti see, et muuta pealkirja. Nii et põhimõtteliselt oleks meil halvemal juhul olnud üldse kolmanda pealkirjaga seaduseelnõu. Ise te soovisite sama asja! Te olete nüüd saanud uue pealkirjaga seaduseelnõu, nii et ei olegi eriti vaja kimbatust üles näidata.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ametikaaslane Valdo Randpere! Ega ma teie küsimusest täpselt protseduurilist küsimust välja ei lugenud, aga selline heatahtlik algatus aidata teist ametikaaslast, teist fraktsiooni on siin Riigikogu istungite saalis alati teretunud. Nii et suur tänu teile selle eest! Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Lugupeetud juhataja! Käesoleva eelnõu tekst erineb täiesti sellest, mis oli siin laual esimesel lugemisel. Te ütlesite, et hea tava järgi peaks teksti sellise muutmise korral olema ka opositsioonil võimalus teha muudatusettepanekuid. Ometi on praegu olukord selline, et rahanduskomisjon on otsustanud häältevahekorraga üks poolthääl rohkem, kui oli vastuhääli, teise lugemise lõpetada. Ainuke võimalus, kuidas ka opositsioon saaks selle uue sea-

duseelnõu kohta muudatusettepanekuid teha, oleks see, kui rahanduskomisjon muudaks oma otsust ja otsustaks lugemise katkestada. Samas on meil praegu see punkt pävakorras ja rahanduskomisjonil ei ole võimalik vaheajal oma otsust ümber muuta ja kaaluda, kuidas vastavalt demokraatlikule parlamentaarsetele korrale oleks ka opositsioonil võimalik anda oma panus uue seaduseelnõu teksti. Kuidas oleks seda olukorda võimalik lahendada?

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma kõigepealt vastan teie väitele, et meil on täiesti uus seaduseelnõu. Sellega ma ei saa nõustuda, sest täielikult kattub § 2, mille pealkiri on "Seaduse jõustumine" ja kus on öeldud, et seadus jõustub 2013. aasta 1. jaanuaril. Nii et see on täielik kattumine. Hea tava kohta, millest te räägite, ütlen ma aga niipalju, et hea tava ei ole kahjuks või õnneks kuskile seadusesse sisse kirjutatud. Ja seadus ütleb, nii nagu ma olen ka enne vastanud, et ühe seaduseelnõu menetlust Riigikogus juhib juhtivkomisjon, mis on tõesti teinud otsuse, nii nagu ma ette lugesin, teha Riigikogu juhatajale ettepanek teine lugemine lõpetada. See otsus on saanud lausa 6 poolthäält, 5 vastuhäält ja erapooletuid ei olnud. Läheme edasi. Raivo Järvi, palun, protseduuriline küsimus!

Raivo Järvi

Suur tänu, hea juhataja! Erinevalt paljudest sõnavõtjatest ei ole mina siin mitte esimest ega teist koosseisu ja mulle on väga tuttav dilemma *de facto* ja *de iure* vahel. Kõigile on teada, kummale poolele tuleb jääda. Aga nii sõjas kui ka armastuses on kõik vahendid lubatud ning selles olukorras avaldan tunnustust istungi juhatajale tema adekvaatse toimimise eest. Tänan!

Aseesimees Jüri Ratas

Ma tänan! Sven Mikser, palun!

Sven Mikser

Aitäh! Austatud juhataja! Mina kasutaksin protseduurilise küsimuse esitamise võimalust. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 92 lõige 1 ütleb, et eelnõu peab vormistuselt vastama Riigikogu juhatajale poolt kehtestatud normitehnilistele eeskirjadele, ja sama paragrahvi lõige 3 ütleb, et eelnõule lisatakse seletuskiri, milles

põhjendatakse selle algatamist või esitamist. Nüüd on meie ees koduomanikke maamaksust vabastav maamaksuseaduse muutmise seadus. Kas Riigikogu juhatus on arutanud ja pidanud põhjendatuks, et erinevalt meie kodu- ja töökorra seaduses nõutavast ei ole seekord asunud eelnõu esitamist seletama, põhjendama ja motiveerima mitte seletuskirjas, vaid pealkirjas? Kas see on edaspidi hea tava ja nõue, et seletuskirja võib osaliselt või täielikult lülitada hoopiski eelnõu pealkirja?

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, hea ametikaaslane! Nii nagu ma olen siin mitmel korral vastanud, eks seda head tava võib iga Riigikogu liige tõlgendada üht- või teistmoodi. Oma isikliku hinnangu olen ma sellele andnud, aga juhatajana saan ma hetkel lähtuda siiski nendest kodu- ja töökorra seaduse paragrahvidest ja lõigetest, mis on Riigikogu juhatajale ja juhatajale antud. Ja kui me hindame selle seaduseelnõu normitehnilisi küsimusi, siis juhtivkomisjon ei ole siin probleeme leidnud. Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Mind teeb veel üks asi murelikuks. Mind teeb murelikuks see, et kolleeg Taavi Rõivas soovitas protseduuriliste küsimuste esitamise lõpetada. Ma tahaksin talle meelde tuletada, et Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 74 "Protestid ja küsimused istungi läbiviimise korra kohta" lõige 2 ütleb, et kui Riigikogu liige soovib saada selgitust istungi läbiviimise reeglite kohta, võib ta esitada istungi juhatajale küsimuse. Lõige 3 ütleb: "Soovist esitada protest või küsimus annab Riigikogu liige märku käe tõstmisega. Loa protesti või küsimuse esitamiseks annab istungi juhataja pävakorraliselt. Lõige 4 ütleb, et istungi juhataja lahendab protesti või vastab küsimusele viivitamata. Nii et Riigikogu kodu- ja töökorra seadus lubab Riigikogu liikmetel proteste ja protseduurilisi küsimusi esitada ning suur tänu, et istungi juhataja on kõikidele viivitamatult vastanud!

Aseesimees Jüri Ratas

Ma tänan! See on õigus, Riigikogu liikmetel on õigus esitada protseduurilisi küsimusi. Ma ei näe siin protseduuriliste küsimuste esitamisel mingeid rikkumisi, võib-olla ainult ühte.

Võib-olla alati ei ole istungi juhataja hetkel menetluses oleva eelnõu puhul lahendanud proteste või vastanud küsimustele viivitamata, on tekkinud väike viivitus, aga ma püüan olla parem. Peep Aru, palun!

Peep Aru

Aitäh, lugupeetud juhataja! Eks nad ajavad siin saalis minugi pea segamini. Küsimus on selline. Lugupeetud juhataja, kas ma olen ka õigel teel, kui ma saan asjast aru niimoodi, et komisjonid, sh ka lugupeetud rahanduskomisjon, võivad teha Riigikogu suurele saalile igasuguseid ettepanekuid, kaasa arvatud ettepanek teine lugemine lõpetada, aga Riigikogu suur saal otsustab, kas teine lugemine lõpetatakse või katkestatakse?

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh teile, hea ametikaaslane! Täpselt nii see on. Seaduseelnõu 51 puhul ongi juhtivkomisjon teinud Riigikogu täiskogule ettepaneku teine lugemine lõpetada. Pea sassistamise suhtes, hea ametikaaslane Peep, ma ütlen lihtsalt, et koos me oleme tugevad, ja ma usun, et me saame siin ka sellest probleemist üle. Juku-Kalle Raid, palun!

Juku-Kalle Raid

Suurimad tänud! Ma käisin just all välisukse juures. Simsonil ja Toobalil on seal mingi kohtumine, neid oodatakse seal. Olge hea, äkki oleks võimalik nad sinna saata, siis me saame oma tööd jätkata.

Aseesimees Jüri Ratas

Ma tänan teid, hea ametikaaslane, kuid ma ei pea seda protseduuriliseks küsimuseks. Mati Raidma, palun!

Mati Raidma

Aitäh! Küsimus nagu paljudel teistelgi: kas ma mõistan õigesti, et Keskerakonna protseduurilised küsimused uue seaduseelnõu pealkirja kohta on otseses seoses muudatusettepanekuga nr 2, mille on esitanud Keskerakonna fraktsioon ja kus nad soovivad muuta pealkirja täiesti teiseks?

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh teile, hea ametikaaslane! Mul on raske anda juhatajana hinnangut, mida Keskerakonna

fraktsioon oma protseduuriliste küsimustega soovib. Ma olen püüdnud anda neile vastuse nii hästi, kui ma olen osanud. Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Keskerakonna fraktsiooni küsimus tuleneb sellest, et meie ees on täiesti uus seaduse tekst, mille kohta Keskerakonna fraktsioonil ega ühelgi teisel opositsiooni kuuluval fraktsioonil ei ole enam võimalik muudatusettepanekuid teha. Ma juhin tähelepanu, et kui see seaduseelnõu oli meil laual esimesel lugemisel, siis puudutas see maad, mille peal on kas korter või maja. Praegusel hetkel on meie ees seaduseelnõu, kus reguleeritakse juba ka põllumajandussaaduste tootmiseks kasutusel oleva haritava maa ja loodusliku rohumaa maksumäära. Seda eelnõu on muudetud sellisel määral, et tuleb anda võimalus ka selle uue teksti kohta muudatusettepanekuid teha.

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Seda kõike peab eelnõu menetlemisel oma tegevuses otsustama juhtivkomisjon ja juhtivkomisjon on siin oma otsused langedanud. Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Ma kasutan siinkohal Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 70 kohaselt vastusõnavõtu võimalust, kuna hea kolleeg Juku-Kalle Raid kasutas oma protseduurilises küsimuses või seisukohas minu nime. Ma tuletan Juku-Kallele meelde Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse 8. peatükki, mis puudutab Riigikogu tööaega. Selle § 47 lõike 1 punkt 4 ütleb, et neljapäeval kella 10-st kuni 13-ni on Riigikogu liikmetel Riigikogu istungi ja tööaeg. Ma arvan, et sel ajal ei tohiks Riigikogu liikmed all kohtumisi kokku leppida, see on tööaeg.

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma saan siinjuures ainult tunnustada häid ametikaaslasi, kellel on Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse nüansid ja paragrahvid hästi käpas. Paul-Eerik Rummo, palun!

Paul-Eerik Rummo

Aitäh, lugupeetud esimees! Kas Riigikogu liikme ootus, et ta saab täna ära kuulata ka

ülevaate kohtukorralduse, õigusemõistmise ja seaduste ühetaolise kohaldamise kohta, on õigustatud ootus?

Aseesimees Jüri Ratas

Kindlasti on see õiguspärane ootus, sest nii on koostöös otsustanud Riigikogu täiskogu esmaspäeval päevakorda kinnitades ja ma loodan, et ka Riigikohtu esimees. Kuidas tänane istung kulgeb, on keeruline öelda. Sven Sester, protseduuriline küsimus, palun!

Sven Sester

Aitäh! Tahaksin teada, kas kodukorraseadus mõjutab või menetleb kuidagi sellist olukorda, kui kuus korda järjest küsitakse ühte ja sama küsimust. Kas te jäätegi kogu aeg ühtemoodi vastama ja nii lähevad tunnid ja tunnid?

Aseesimees Jüri Ratas

Riigikogu kodu- ja töökorra seadus näeb ette, et kui Riigikogu liikmel on protseduuriline küsimus, siis juhataja peab sellele vastama, ja näeb isegi ette, et viivitamatult vastama. Kalev Kotkas, palun!

Kalev Kotkas

Täna, härra eesistuja! Täna meie laudadel oleva seaduseelnõu ja eelmisel korral sama numbri all arutatud emotsionaalse mulla ühisosa on täiesti olematu. Tänaesseaduseelnõusse ma tahaksin teha muudatusettepanekuid. Kuidas ma saan mulle Riigikogu kodu- ja töökorra seadusega ette nähtud õigust kasutada?

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ametikaaslane Kalev Kotkas ja teised head ametikaaslased! Mul on väga keeruline, praktiliselt võimatu anda sellele küsimusele head vastust, sest seda ei saagi teha. Mida mina saan täna siin teha? Kuna ma näen, et see diskussioon on praegu suunatud sellele, kas elnõu 51 kohta saab teha veel muudatusettepanekuid või ei saa, siis ma saan kasutada ainult ühte võimalust, et need protseduurilised küsimused maha võtta. Mul on rahanduskomisjonile ja rahanduskomisjoni esimehele palve, et te koguneksite korra ja arutaksite uuesti läbi küsimuse, kas see võimalus on või seda ei ole. Seda saab rahanduskomisjon teha. Ma võtan juhataja õigusega kümneminutilise

vaheaja ja palun tehke seda. Istung jätkub 11.04.

V a h e a e g

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kell on 11.04, Riigikogu juhataja võetud vaheaeg on lõppenud. Ma soovin kõigepealt siiralt tänada rahanduskomisjoni esimeest ja rahanduskomisjoni liikmeid: aitäh teile, et te kogunesite! Ma olen rahanduskomisjoni esimehega vestelnud. Rahanduskomisjoni seisukoht on teha täiskogule ettepanek teine lugemine lõpetada. Rahanduskomisjoni enamus toetas seda hääletega 6 : 5. Ma loodan, et me võime nüüd minna edasi eelnõu menetlemise juurde. Sven Mikser, palun!

Sven Mikser

Aitäh, austatud juhataja! Siiski üks väga rangelt protseduuriline küsimus, mis puudutab meie eelnenud protseduurilist arutelu. Nimelt kasutas kolleeg Toobal siin vastusõnavõtu võimalust, mille järel te õnnitlesite teda kodukorra hea tundmise puhul. Varasemad tõlgendused ütlevad, et vastusõnavõtt, nii nagu see on reguleeritud meie kodu- ja töökorra seaduse §-s 70, puudutab sõnavõttu, nii nagu see on reguleeritud sama seaduse §-s 69. Kumbki neist ei hõlma proteste ja küsimusi istungi läbiviimise korra kohta, mis on sätestatud §-s 74, ehk vastusõnavõtu õigust tegelikult protseduuriliste küsimuste puhul kasutada ei saa. Kas te võtaksite ehk tagasi oma õnnitlused kolleeg Toobalile kodu- ja töökorra seaduse põhjaliku tundmise puhul?

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ei võta ja ma edastan ka teile õnnitlused. Aga teil on õigus selles mõttes, mis te ette lugesite. Kas Inara Luigas soovib protseduurilist küsimust? Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Minu küsimus on selline. Kui see seaduseelnõu esimest korda siia saali tuli, kandis see pealkirja "Koduomanike maamaksust vabastamise seadus". Me menetlesime rahanduskomisjonis seda seaduseelnõu ja teisel lugemisel me tutvusime koduomanikke maamaksust vabastava maamaksuseaduse muutmise seaduse eelnõuga. Komisjoni liikmetele polnud enne

seada seaduse teksti saadetud. Samuti polnud sellel seaduseelnõul seletuskirja. Sellel seaduseelnõul puudub ka Vabariigi Valitsuse arvamus. Kuidas me saame seda seaduseelnõu niimoodi käsitleda?

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma olen enam kui veendunud, et juhtivkomisjon lähtus selle menetlemisel Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 101 lõikest 1, kus on öeldud, et juhtivkomisjon koostab eelnõu teiseks lugemiseks eelnõu uue teksti, millesse viiakse kõik arvestatud muudatusettepanekud ning juhtivkomisjoni enda tehtud muudatused. Ma usun, et ta lähtus sellest.

Head ametikaaslased! Mul on teile juhatajana siiras palve. Me oleme nüüd neid protseduurilisi küsimusi üpris tublisti menetlenud ja ma tänan teid nende eest, kuid ma usun, et oluline on kuulata ära ka komisjoni seisukoht, miks seda eelnõu on nii menetletud. Mul on siiras palve, et me läheksime nüüd selle eelnõu menetlemise juurde. Inara Luigas, protseduuriline küsimus.

Inara Luigas

Te lugesite ette § 101, kus öeldakse, et juhtivkomisjon koostab eelnõu teiseks lugemiseks eelnõu uue teksti, millesse viiakse kõik arvestatud muudatusettepanekud. Nende ettepanekutega, mis viidi sellesse seaduseelnõusse, me pole tutvunud. Nii et protseduuriliselt rikuti juba ka Riigikogu komisjonis reegleid.

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh teile! Samas ütleb selle § 101 lause teine pool: "... ning juhtivkomisjoni enda tehtud muudatused." Ma tänan teid, head ametikaaslased! Läheme menetlusega edasi. Ma täpsustan, me oleme eelnõu 51 teise lugemise juures ja oleme jõudnud teise lugemise ettekandeni. Palun Riigikogu kõnetooli rahanduskomisjoni esimehe Sven Sesteri, et seda eelnõu arutada!

Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Ma peatun sellel heal eelnõul, mis kannab numbrit 51 ja mille uus pealkiri, kui me selle täna saalis heaks kiidame, hakkab olema "Koduomanikke maamaksust vabastav maamaksuseaduse muutmise seadus". Ma annaksin teile põhjali-

ku ülevaate: alustan pealkirja muudatusest, siis räägin teise lugemise katkestamisest ja seejärel lähen sisuteemade juurde. Ma loodan, et meie hilisem debatt ei ole enam nii piinlik, nagu see praegu oli, ja me hakkame rääkima sisust – kas on vaja maamaksuvabastust või ei ole, kuidas seda teha, millises suuruses jne. Ja kui me oleme jõudnud sisuteemadeni, siis annan ma teile ülevaate komisjoni töökoosolekutest, mis peeti ära 7. juunil ja ka vahetult kümme minutit tagasi, ja seejärel 6. juunil toimunud huvigruppide kohtumisest. Oma ettekande lõpetaksin nende muudatusettepanekutega, mis meil täna laudadel on, ja lõpuks räägin otsustest. Selline võiks olla minu tänase ettekande ülesehitus.

Alustan sellest, mille vastu täna on kõige rohkem huvi olnud. Paraku ei ole need tõesti sisupunktid olnud, millest täna on siin tund aega räägitud, vaid protseduurilised küsimused. Räägin ära selle pealkirja muudatuse loo. Niipalju kui mina olen kodutööd teinud, olen ma aru saanud, et on olemas selline dokument nagu Riigikogus menetletavate eelnõude normitehnika eeskiri, ja selle punkti 38 lõige 1 sätestab nõuded seaduse muutmise või kehtetuks tunnistamise seaduse eelnõu pealkirjale. Milline see punkt siis on? See ütleb nii: "Seaduse muutmise või kehtetuks tunnistamise seaduse eelnõu pealkirjas peab sisalduma muudatava või kehtetuks tunnistatava seaduse nimetus, millele võib vajadusel lisada ka eelnõu sisu avava teabe. Kui seaduse muutmise või kehtetuks tunnistamise seaduse eelnõus nähakse ette rohkem kui kahe seaduse muutmise või kehtetuks tunnistamine, näidatakse eelnõu pealkirjas muudetavate seaduste nimetuste asemel nende ühine reguleerimisvaldkond." Nii siis ei ole kuritegu lisada pealkirjale sisu avava teave, küll aga peaks pealkirjas tõesti olema nimetatud konkreetne seaduseelnõu, mida muutama hakatakse. Sellest on ka muudatusettepanekus lähtutud.

Nüüd teise lugemise katkestamisest. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 107 sätestab eelnõu teise lugemise katkestamise kohta järgmised nõuded. Riigikogu katkestab Riigikogu juhatause, juhtivkomisjoni või eelnõu algataja ettepanekul eelnõu teise lugemise ilma hääletamiseta. Kui aga katkestamise ettepaneku teeb mõni fraktsioon, siis toimub hääletamine. Seadus peab olema vastu võetud Riigikogu kodu-

ja töökorra seaduses sätestatud eelnõu menetluse reegleid järgides. President on näiteks jätnud seaduse välja kuulutamata, kui see on vastu võetud põhiseadusele mittevastaval viisil, kui selle menetlemisel on rikutud eelnõude menetluse reegleid sellisel määral, et see on käsitletav Riigikogu otsuse kujundamise protsessi olulise rikkumisena. Riigikogu otsuse kujundamise protsessi on rikutud näiteks juhul, kui üks osa Riigikogu liikmetest on jäetud ilma võimalusest võtta osa seaduse kujundamisest. Selline olukord on näiteks juhtum, kui eelnõu täiendatakse juhtivkomisjonis teemadega, mis ei ole vähimalgi määral seotud menetluse esitatud eelnõu valdkonna ja eesmärgiga ning mille tulemusel Riigikogu liikmetel puudub ennekoike võimalus muudatusettepanekuid esitada, nende üle arutada ja neid hääletada.

Komisjon arutas teise lugemise katkestamist, kui ma ei eksi, siis oli see härra Nestori ettepanek. Komisjoni muudatus, mis on nüüd sisse viidud, on ilmselgelt seotud algatatud eelnõuga, sellega meil probleeme ei ole. Muudatus kannab algatatud eelnõuga sama eesmärgi. Muudatus täpsustab maksusoodustust ja korrastab seonduvaid sätteid. Peamiselt seisnevad need muudatused normi asukoha muutmises. Esiteks on üks säte §-st 4 viidud üle § 11. Tegemist on maksuteoreetiliste rakenduste põhjustega, sisu jääb samaks. Kasutatava terminoloogia täpsustamine. Toodud on sisse "elamumaa", "maatulundusmaa õuemaa kõlvikuga", "tiheasustus" jne. Algataja algses sõnastuses muude täpsustuste tegemisega seonduvalt võiks öelda, et isikute võrdse kohtlemise tagamise teema puhul on sisse toodud hooneühistu ja täpsustatud on vabastuse rakendamist kaasomandi puhul.

Kooskõlas normitehnika juhendiga tervet paragrahvi muutes on antud uus sõnastus ning mahtu on andnud juurde ka vanast seadusest võetud lõikude juurdepanemine praegusele muudatusele. Lisatud on rakendusnorm, mida enne ei olnud – 1. jaanuari seisuga vabastuse kriteeriumid.

Mida veel võib öelda teise lugemise katkestamisega seonduvalt, on see, et üksnes eelnõu mahu muutumine ei ole käsitletav menetlusnormide rikkumisena, vähemalt nii tundub mulle, ega vaja täiendavate muudatuste esitamise võimaluse andmist. Teise lugemise kat-

kestamisel ei saa me lähtuda sellest, et igale sõnastuse täpsustusele järgneb muudatusettepanekute esitamise tõenäosus. Siis me võiksimegi jääda sellisesse virvarri, kus me alati katkestame, kuni lõpuks on n-ö konsensuspoliitika ja ühtegi muudatust enam ei tule. Paraku meil ei ole konsensuspoliitikat ja enamuse peab siin mingil ajahetkel otsustama.

Lõpetuseks teise lugemise katkestamise kohta ütlen, et juba eelnõu esimesel lugemisel kõlasid teemad, mida komisjon soovis edaspidise menetluse käigus täpsustada. Vabariigi Valitsuse arvamust selgitav Rahandusministeeriumi kiri juhtis tähelepanu peamistele täpsustamist vajavatele küsimustele ja need küsimused ongi leidnud kajastamist muudatusettepanekus. Nii et info on olnud kõigile õigeaegselt kättesaadav.

Läheksin nüüd sisu poole peale. Komisjon arutas eelnõu 7. juunil seoses oma põhiettekandegaga ja täna siis vahetult enne seda, kui ma ettekanadjana siia tuln. Muudatusettepanekute tähtjaks laekus kolm Eesti Keskerakonna fraktsiooni ettepanekut ja komisjon tegi ise eelnõus ühe muudatuse. Enne kui ma lähen nende muudatuste juurde, annan ülevaate, mida rääkis komisjonis eelnõu algatajate esindaja Urmas Reinsalu. Ta andis täiendava ülevaate, miks komisjon seda eelnõu menetlema peab, ja tõi välja neli põhjust. Esiteks, Eestis on inimeste eluasemega seotud sundkulutused leibkonnaliikme kohta suured ning see seaduseelnõu vähendab eluasemega seotud sundkulutusi. Statistikaametis tehtud leibkonna eelarve uuringu järgi kulutas leibkonnaliige 2010. aastal eluasemele 50 eurot kuus. Statistikaameti hinnangul on kulutused eluasemele masueelse ajaga võrreldes suurenenud ja suurimad väljaminekud eluasemele on linnaelanikel. Teiseks, elamu- ja omandireformi tulemusel on ülisuur osa Eesti leibkondadest oma kasutuses oleva eluaseme omanikud, eraomanduses on ligi 90% elamufondist. Võrdlusena võib öelda, et Soomes on see protsent 67 ja Saksamaal 42. Kui 1994. aastal kuulus Eesti riigile või kohalikele omavalitsustele 71% kõigist eluruumidest, siis 2002. aasta alguses oli see protsent vaid 4,2. Seetõttu on ka koduomanike kui inimeste, kes on oma püsiva elukoha omanikud, sotsiaalne struktuur ja majanduslik toimetulek väga erinev. Riigi eluasemepoliitikas valitud ulatusliku koduomandiga eluasemekorraldus

eeldab riigilt meetmeid, mis soodustaksid võimet tulla toime eluasemega seotud püsikulude katmisega. Kolmandaks tõi eelnõu algataja komisjonis välja, et mõnes omavalitsuses on koduomandiga seotud kõrge maamaks absoluutarvudes muutunud ilmseks omandit liigselt koormavaks maksuks. Neljandaks, praegune suur koduomandiga seotud maksukoormus võib administratiivse survena viia miljöövärtuslike piirkondade kogukondade lagunemiseni.

Need olid siis eelnõu algataja esmased põhjendused eelnõu täiendavaks ülevaatamiseks komisjonis. Enne kui ma lähen muudatusettepanekute juurde, annan teile ülevaate ka 6. juunil toimunud töökoosolekust, kus osalesid huvirühmad või, ütleme, organisatsioonid, keda see eelnõu kas otseselt või kaudselt puudutab. Sinna olin ma nii komisjoni esimehena kui ka selle eelnõu juhtivmenetlejana komisjoni nimel kutsunud Eesti Linnade Liidu, Eesti Maaomavalitsuste Liidu, Eesti Maksumaksjate Liidu, Eesti Korterühistute Liidu ja Eesti Omanike Keskliidu esindajad. Eraldi oli kutsutud veel Harku vallavanem Kaupo Rätsepp, et ta räägiks, kuidas seal vallas on läinud, sest Harku on üks nendest vähestest valdadest, kus maamaks on kaotatud. Kokkusaamine oli konstruktiivne. Ühelt poolt oli eelnõu algatajate ja ka kõigi komisjoni liikmete eesmärk saada informatsiooni, mida need huvirühmad, organisatsioonid asjast arvavad, et see info jõuaks otsustajateni, ja teiselt poolt saada vastus mitmele küsimusele.

Mis teemad üleval olid? Linnade liidu poolt tuli esimese küsimusena tulubaasi küsimus, mis on ka varem meil siinsamas saalis ja komisjonis üleval olnud, ehk siis see, kuidas tulubaasi kompenseeritakse, kui maamaks kaob. Linnade liidu esindajad palusid ka seletuskirja täpsustada, sest nad ei saa seletuskirjast täpselt aru, mida ja kuidas peaks tegema. Maaomavalitsuste liit tahtis teada, milline on selle seaduse alusel lähenemine tulevikus, kas tegemist on isiku- või krundikeskse lähenemisega. Ka nemad tõi välja tulubaasi küsimuse, nende jaoks oli veel ebaselge, kuidas tulubaasi kaetakse. Lisaks tõi nad välja riigi administreerimiskulude ja menetluse küsimused ehk siis selle, et iga muudatus maksab midagi, kas riik on selleks infotehnoloogiliselt ja rahaliselt valmis. Maaomavalitsuste liit tõstas veel maa

korralise hindamise küsimuse. Taheti teada, milline on praegu Vabariigi Valitsuse arvamus. Mõlemad liidud nentisid, et kuni neid vastu-seid ei ole, on nad kõhklevad ja pigem negatiivsel seisukohal.

Maksumaksjate liit andis selle eelnõu arutelule väga selge positiivse joone. Nad toetasid seda, aga toodi välja ka mõned küsimused. Nende esindaja ütles, et kindlasti ei tohiks tulevane koduomanike maamaksust vabastamine toimuda nn mehhaniseeritud kujul ehk avalduste esitamise näol. See oleks kindlasti administreerimise poole pealt ja ka rahaliselt väga suur kulu. Tõsteti üles ka rendi- ja üüritulu saamisega seonduvad küsimused, et selle administreerimine Maksu- ja Tolliameti poolt ja kõik sellega seonduv peaks olema eelnõus sees.

Korterühistute liit oli väga positiivne, selgelt toetati. Nad tegid küsitluse ja saatsid ka mulle küsitluse tulemusel saadud informatsiooni, mida nende liikmed arvavad. Kui te täna seda küsite, siis on mul võimalik sellest rääkida.

Eesti Omanike Keskliit oli väga toetav. Öeldi, et pigem peaks pindala hoopis suurendama. Anti pigem signaal, et tegelikult võiks 1500 m² või 2 hektari asemel vaadata hoopis suuremaid numbreid.

Lõpuks oli Harku vallavanema Kaupo Rätseppa sõnavõtt. Tema ütles, et nad olid pikalt mõelnud, kas teha see maksuvabastus või mitte, ja olid teinud telefonide positsioneerimise oma vallas. Ärge minult küsige, kuidas seda tehakse, ma ei tea, aga järelikult on võimalik vallas teada saada, kui palju telefoniühikuid mingitel päevadel pidevalt vallas on, ja sellest saab teha omad järeldused, et eeldatavalt võiks selles vallas nii palju inimesi realselt elada. Igal juhul on fakt, et see julgustas neid võtma vastu maamaksust vabastamise otsust. Tänapäevane olukord on, nagu näitavad need andmed, mis meile koosolekulaua taga anti, et sellest perioodist alates on ennast valda sisse registreerinud ligi 500 inimest, mis omakorda tähendab vallale reaalseid täiendavaid tulumaksulaekumisi. Kindlasti ei saa sellist näidet tuua kõigi valdade puhul, aga vähemalt Harku näide kinnitab, et neil on olnud sellest maksuvabastusest ka täiesti reaalne kasu. Sellised olid 6. juuni kokkusaamise üldpunktid.

Nüüd ma lähen muudatusettepanekute juurde. Muudatusettepanekuid, nagu ma ütlesin, laekus Keskerakonna fraktsioonilt kolm ja ka komisjon ise tegi ühe muudatusettepaneku. Käiksin nad järjest läbi ja annaksin ülevaate muudatusettepanekutest. Siin on tegemist sisu küsimustega, mitte protseduuriliste küsimustega.

Alustan muudatusettepanekust nr 1, mis tuli komisjonilt endalt. Kõigepealt muudetakse eelnõu peakirja: koduomanikke maamaksust vabastav maamaksuseaduse muutmise seadus. Sellel teemal ma oma ettekande alguses rääkisin, sellel ma pikemalt enam ei peatu. Nii palju ütlen, et muudetud pealkirjas on sees nii konkreetne seadus, mida hakatakse muutma, kui ka täiendav informatsioon sisu kohta. Nüüd edasi järgmised muudatused. Muudetakse § 11 lõiget 1, mille kohaselt on maamaksu tasumisest vabastatud maa omanik, sh korteriomandi omanik või maamaksu seaduse §-s 10 sätestatud maa kasutaja tema kasutuses oleva elamumaa või maatulundusmaa õuemaa kõlviku osas linnas, vallasiseses linnas, alevis, alevikus ning üldplaneeringuga kohaliku omavalitsuse või maakonnaplaneeringuga maavanema poolt tiheasustusega alaks määratud alal kuni 0,15 hektari ning mujal kuni 2 hektari ulatuses, kui sellel maal asuvas hoones on isiku püsiv elukoht vastavalt rahvastikuregistrisse kantud elukoha andmetele. Eelnõu kohaselt on maamaksuvabastuse saamise eelduseks vajalik nelja asjaolu üheaegne esinemine. Mis need neli asja siis on? Kordame üle. Isik peab olema maa omanik või maa kasutaja maamaksu seaduse § 10 mõistes. Teiseks, maamaksust vabastatav maa peab olema elamumaa sihtotstarbega või maatulundusmaa sihtotstarbe koosseisu kuuluv õuemaa kõlvik. Kolmandaks, maamaksust vabastataval maal peab asuma hoone. Neljandaks, maamaksust vabastataval maal asuvas hoones on maa omaniku või maa kasutaja püsiv elukoht vastavalt rahvastikuregistrisse kantud elukoha andmetele. Need neli tingimust peavad olema siis üheaegselt täidetud.

Lõikes 2 on võrdse kohtlemisega seonduv teema. Sisse on toodud hooneühistud, mida seal varem ei olnud, kuid mis ei muuda mingil juhul seaduse mõtet. Informatiivselt anti meile teada, et hooneühistuid, kui ma ei eksi, on Eestis 974 ja see muudatus puudutab nendest

ligi 200 või natuke üle selle. Siin on väga selgelt määratletud, et hooneühistu elamumaa vabastatakse maamaksu tasumisest ...

Kas mu aeg on läbi?

Aseesimees Jüri Ratas

Teil on aega 26 sekundit, aga alati võib kokkuleppel ettekandjaga anda ka aega juurde, kui ettekandja seda soovib.

Sven Sester

Ma sooviksin küll, jah.

Aseesimees Jüri Ratas

Kui palju te aega juurde soovite?

Sven Sester

Kui palju on võimalik?

Aseesimees Jüri Ratas

Mõistlikult.

Sven Sester

Ma olen aru saanud, et opositsioon tahaks, et ma räägiks siin kolm tundi. Kolm tundi ma kindlasti ei taha rääkida, aga mul läheks võibolla vaja kuni 10 minutit või pigem vähem.

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Juhatajal on see õigus, aga ma küsin ka teie käest, ega te ei ole selle vastu.

Sven Sester

Ma arvan, et nad ei ole vastu.

Aseesimees Jüri Ratas

Ma tänan, et te aitate mul seda istungit juhatada! Ma palun, et annate ettekandjale vastavalt tema soovile kümme minutit aega juurde. Aitäh!

Sven Sester

Saalis olid rahulolevad näod. Ma jätkan. Pigem tahangi põhjalikult rääkida, et me kõik saaksime ühtemoodi aru, mida me täna siin teeme. Leiame selle aja ega räägi mitte protseduurilistest asjadest. Lõige 2 seostub hooneühistuga ja selles on ära määratud, et füüsilisest isikust hooneühistu liikmete osamaksud vabastatakse proportsionaalselt, kui elukoht on vastavalt rahvastikuregistrisse kantud andme-

tele just selles konkreetses hoones, mis asub konkreetselt selles vallas või linnas.

Lõige 3 sätestab, et juhul kui maa on kaasomandis ning kaasomanike elukoht on rahvas-tikuregistri andmete järgi maamaksust vabastatud maal asuvas hoones, on kaasomanikud maamaksu tasumisest vabastatud lõikes 1 sätestatud tingimustel elamumaa või maatulundusmaa õuema kōlviku osas linnas, vallasises linnas jne vastavalt 0,15 ha ulatuses tiheasustuse ja 2,0 hektari ulatuses hajaasustuse puhul.

Lõige 4 on üle võetud. Ka teisel koosolekul, mis toimus täna istungi ajal, kui võeti vaheaeg, puudutati korra põllumajandussaaduste tootmiseks kasutatavat maad jne. Tuletan meelde, et lõige 4 on võetud üle kehtivast seadusest ja pandud täiendavalt sellesse paragrahvi, et kogu paragrahv oleks kõigile üheselt hoomatav. Nii et eraldi muudatusi siin ei ole.

Lõike 5 puhul ei ole ka olulisi muudatusi. Nimetan siin seda, et eelnõu vastuvõtmise korral tekib olukord, kus kõik saavad maamaksuvabastuse, tiheasustuse puhul 0,15 ha ja hajaasustuse puhul 2,0 ha ulatuses, praegu on selle lõike järgi kohalikul omavalitsusel õigus vabastada pensionisaajad maamaksu tasumisest kuni 0,3 ha ulatuses tiheasustusega alal ja 2 ha ulatuses hajaasustuses. Nüüd muudetakse lõikes 5 see 0,3 ha 0,15-ks ehk kohalikul omavalitsusel on täiendavalt õigus vabastada pensionisaajaid sellest maksust veel 0,15 ha ulatuses. Pensionäridel jääb ikkagi võimalus, seda siis juba taotluse alusel, saada vabastust 0,3 ha ulatuses, millest 0,15 ha on seadusega automaatselt vabastatud.

Lõige 6 on analoogne ja puudutab represseeritud ja represseeritute võrdsustatud isikuid. See on toodud täielikult üle varasemast seadusest, neil on täies ulatuses vabastus. Lõige 7 annab teada, et vaja on teha kirjalik avaldus, kui kohalik omavalitsus annab selle maksuvabastuse võimaluse. Jällegi on tegemist varasemast seadusest sisuliselt üksüheselt üle võetud lõikega, mingit muudatust ei ole.

Lõige 8 sätestab maksuvabastuse aluse tekkimise. Härra Riisalu, kas te kuulate mind? Aitäh, väga meeldiv! Maksuvabastust kohaldatakse vabastuse aluse tekkimisele järgneva aasta 1. jaanuarist. Kui maksuvabastuse alus tekib 1. jaanuaril, kohaldatakse maksuvabastust samast päevast.

Selle muudatusettepaneku poolt, millest ma rääkisin, oli 6 inimest ja vastu oli vaid 1 inimene. Võiks öelda, et tegemist oli väga hea muudatusettepanekuga, vastuhääli praktiliselt ei olnud ja 3 jäid erapooletuks.

Teine muudatusettepanek on Keskerakonna fraktsioonilt. Ka Keskerakonna ettepanek oli pealkirja muuta. Kuna komisjoni enda ettepanekut oli juba menetletud ja pealkirja muutmine oli leidnud toetust, siis tegin komisjoni esimehena ettepaneku, et me loeme selle pealkirja täpsustuse osaliselt arvestatuks, sest Keskerakonna fraktsiooni ettepaneku sisu on tegelikult selles muudatusettepanekus arvestatud. Selleks, et lugeda osaliselt arvestatuks, on vaja konsensuslikku otsust. Kõik olid poolt, välja arvatud üks Keskerakonna fraktsiooni liige. Kuna täiskonsensust ei olnud, siis pandi ettepanek hääletusele. Ettepanek ei leidnud toetust, seda toetas 5 ja vastu oli 6. Me ei saanud lugeda ettepanekut osaliselt arvestatuks.

Teine Keskerakonna fraktsiooni ettepanek oli täpsustavat laadi, toodi sisse tiheasustus ja hajaasustus. Ja jällegi, kuna seda teemat oli juba varem komisjoni enda ettepaneku puhul arutatud, siis keegi eraldi hääletust ei nõudnud ja otsus arvestada teist muudatusettepanekut osaliselt leidis konsensusega toetust.

Viimane, neljas muudatusettepanek, mis oli Keskerakonna fraktsiooni kolmas muudatusettepanek, oli rakendussätte muutmise ettepanek. Eesmärk oli tuua sisse rahandusministri määrus, et kui tulu vähendatakse, siis see kompenseeritakse kohalikele omavalitsusele igal aastal 31. märtsiks täiendava eraldisega riigieelarvest. Algatajad toetavad kompenseerimise põhimõtet, kuid mitte pakutud kujul, konkreetse fikseerimisega maamaksu seaduses. Koalitsiooni esindajad kinnitasid komisjonis, et tulakse väga selgelt välja kompenseerimismehhanismidega. See ettepanek pandi hääletusele ja ka see ei leidnud toetust, poolt oli 5 ja vastu 6 komisjoni liiget.

Kui kõik need muudatusettepanekud olid läbi hääletatud, siis jõudsime oma menetluses selle etapini, kus meil oli vaja hääletada teise lugemise lõpetamist ja kolmandale lugemisele viimist. Need menetlusprotseduurid, mis ütlesid, et täna me teeme teise lugemise, olid juba varem ära tehtud. Kui me hääletasime teise lugemise lõpetamist, siis selle poolt oli 6 ja vastu 5, st komisjon leidis, et teise lugemise

võib lõpetada (ma räägin 7. juuni koosolekust). Teine otsus oli, et kui teine lugemine lõpetatakse, siis kolmas lugemine viia läbi 15. juunil. Selle poolt oli samuti 6 ja vastu 5 komisjoni liiget.

Ja kui täna toimus täiendav rahanduskomisjoni koosolek, kus me rääkisime samadel teemadel peamiselt teise lugemise katkestamise kontekstis, siis hääletage 6 poolt, 5 vastu leiti, et teist lugemist jätkatakse ja lugemine lõpetatakse. See oli rahanduskomisjoni ettepanek suurele saalile. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Hea ettekandja, teile on ka küsimusi. Olga Sõtnik, palun!

Olga Sõtnik

Aitäh, juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma tulen tagasi seaduseelnõu punkti juurde, mis räägib hooneühistutest. Minu teada me kasutame kahte terminit, on hooneühistud, mis on vähem levinud, ja on korteriühistud, mida on palju rohkem nii meil siin Tallinnas kui ka mujal Eestis. Öelge, palun, kas selles seaduses on need kaks mõistet siis võrdsustatud, et hooneühistu ja korteriühistu on üks ja seesama asi? Või ei ole ja see tähendab siis, et korteriühistud ei lähegi selle seaduseelnõu alla?

Sven Sester

Aitäh! Hea on vastata sisulistele küsimustele. Ei, te ei saa varesti aru selles kontekstis, et hooneühistud ja korteriühistud on kaks eri asja, ja hooneühistuid on täna muidugi tunduvalt vähem kui korteriühistuid. Ütleme, maksuaspektist on see vahe, et korteriühistutes tuleb maamaksuteatis otse korteriomanikele ja hooneühistus tuleb see hooneühistule endale ning hooneühistu on sunnitud maksma. Ja kuna nad on natuke erinevas staatuses, siis on ka eraldi sisse toodud hooneühistu kui termin ja antud selgesõnaline viide, et ka kõigil hooneühistute liikmetel kui koduomanikel tekib võimalus maamaksust vabaneda. Korteriomanikele on selle eelnõu üldraamides see võimalus juba antud, igal korteriomanikul on see võimalus olemas.

Kui veel hooneühistu teemal rääkida, siis komisjonis oli üleval ka küsimus, milline on üldine suund, kas Eestis on suund hooneühistute arvu suurenemise või vähenemise poole.

Tendents on selgelt hooneühistute vähenemise poole, vähemalt sel hetkel oli selline informatsioon. Põhjusi on siin palju, alates sellest, et hooneühistu liikmena on kindlasti raskem pangast laenu saada jne, sest hooneühistu liige on vastavalt mittetulundusühingute seadusele osa suurest ühingust ja seetõttu peab olema ühingu heakskiit. Probleem pidi praegu olema selles, et hooneühistu seadust peab üldse muutma ja et Vabariigi Valitsus võiks hakata sellega tulevikus tegelema. See tuli ka komisjonis välja, et kui hooneühistu tahaks täna muuta oma omandivormi ja saada näiteks korteriühistuks, siis on kohustus saada 100%-line nõusolek. See tekitabki probleemi, et kui nad ka tahavad muuta oma omandivormi, siis väga tihti 100%-lisust kätte ei saa, inimene ei pruugi olla Eestis või tal ei pruugi üldse selle vastu huvi olla. Aga ma arvan, et Vabariigi Valitsus võiks kindlasti selle peale mõelda ja muuta see 100% nõue võib-olla lihtsalt enamuse nõudeks. Aga see ei ole selle eelnõu praeguses menetlusetapis teema, mida me peaksime pikalt avama.

Aseesimees Jüri Ratas

Rannar Vassiljev, palun!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Kas mul on õigesti meeles, et rahanduskomisjonis ega rahanduskomisjoni initsieeritud kohtumisel, kus osalesid ka omavalitsusliitude esindajad, ei ole seni arutatud kompensatsioonimehhanismi, seda, kuidas omavalitsustele seadusest tulenevat tulubaasi kaotust kompenseerima hakatakse?

Sven Sester

Aitäh, hea küsija! Jällegi väga sisuline küsimus ja sisulistele küsimustele on meeldiv vastata. Selles on tera tõtt ja tera mittetõtt. Mida ma selle all silmas pean, on see, et kui küsimuseasetus on selline, kas skeem, kuidas kohalikele omavalitsustele kompenseeritakse 2013. aastal kulu, mis neil on sel ajal tekkinud, on välja töötatud, siis peab ütlema, et seda mehhanismi ei ole välja töötatud. Kui me küsime, milline on selles suhtes praeguse koalitsiooni seisukoht, siis on väga selgelt välja öeldud, et selline kompensatsioon tuleb. Ma vaatan, et eilses infotunnis on peaminister Ansip öelnud vastuseks Eldar Efendijevi küsimusele:

"Praeguse SKT mahu juures tähendaks see seda, et 11,4% asemel hakkaksid kohalikud omavalitsused saama 11,724% üksikisiku tulumaksust. See oleks õiglane kompensatsioon. Me kindlasti ei peaks karistama neid kohalikke omavalitsusi, kes on kodualuse maa maksu juba kaotanud, ja me kindlasti ei peaks premeerima näiteks seda kohalikku omavalitsust, kes on Tallinna elanikelt kasseerinud 20 000, 30 000 või 50 000 krooni maamaksu aastas. Kui me kompenseeriksime selle 50 000 või ka 20 000 krooni suuruse maamaksu, siis me ju tunnistasime, et see oli õiglane ja riik võtab nüüdsest selle kohustuse endale. Me ei kavatsen seda teha." Vastuse mõte oli siis see, et kas see tuleb peaministri nimetatud üksikisiku tulumaksu protsentide või tasandusfondi kaudu, see selgub. Üks on selge: sellega ei tohi kindlasti venitada 2013. aastani, sest kohalikud omavalitsused sulgevad oma eelarved eelduslikult ikkagi juba 2012. aasta sügisel. Ma arvan, et siinkohal peaks kindlasti valitsust tagant kiirustama, et see võimaluse korral veel sel aastal välja töötataks. See indikatsioon on antud ka Rahandusministeeriumile.

Aseesimees Jüri Ratas

Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud komisjoni esimees! Teie koostatud uues seletuskirjas on 8. punkt "Eelnõu terminoloogia". Te ütlete, et uusi termineid kasutusele ei võeta ja et eelnõu pealkirjas sätestatu mõttes tähendab koduomanik inimest, kes vastavalt rahvastikuregistri andmetele elab oma omandis oleval maal asuvas hoones, samuti hooneühistu füüsilisest isikust liiget. Te sisustate siin uue termini "koduomanik", mis läheb vastuollu selle sisustusega, mis on õigusaktides juba olemas, näiteks elamuseaduses, kus nähakse ette, et inimesel on õigus eluruumile ka siis, kui ta ei ole omanik, aga tal on näiteks eluruumi kasutamiseks eluruumi üüri leping, tal on liikmesus elamukooperatiivis, omandiõigus ruumile või muu seaduses ettenähtud alus. Tegelikult te kitsendate olemasolevat mõistet "õigus kodule", kui on olemas selleks ettenähtud seaduslik ja õiguslik alus, ja te väidate, et teil ei ole uut terminit.

Sven Sester

Aitäh! Me jääme selles mõttes erinevale arvamusele, proua küsija. Me oleme endiselt seisukohal, et uusi termineid juurde ei tule ja et eelnõu pealkirjas sätestatud mõttes tähendab koduomanik inimest, kes vastavalt rahvastikuregistri andmetele elab oma omandis oleval maal asuvas hoones, samuti korteriühistu füüsilisest isikust liiget. Me oleme väga selgelt ära öelnud, mida me koduomaniku all silmas peame.

Aseesimees Jüri Ratas

Jevgeni Ossinovski, palun!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud rahanduskomisjoni esimees! Te lugesite kenasti ette eelnõu seletuskirja, kus öeldakse, et Statistikaameti andmetel kulutavad leibkonnad eluasele keskmiselt 50 eurot kuus, mis on tõesti palju. Kas te võiksite öelda, kui suur osa sellest summast keskmiselt kulub maamaksule? Rahanduskomisjoni esimehena olete kindlasti ka selle olulise arvu välja uurinud.

Sven Sester

Ma võin teile rääkida, milline on inimestel maamaksu üldine määr. Ma võin öelda seda, et reaalne maamaksu keskmine määr tõusis kohalikes omavalitsustes 2009. aasta 1,59%-lt 1,62%-le 2010. aastal. Kui te aga küsite, kui palju moodustab 50 kroonist maamaks ja kui palju moodustab näiteks elekter, siis ma pean tõesti ütleva, et seda suurusjärku mul praegu käepärast ei ole.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaak Allik, palun!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Te juba tsiteerisite peaministri eilset arvamust, et puudujääv maamaksuraha kompenseeritakse omavalitsustele neile ülekantava üksikisiku tulumaksu osa 11,4%-lt 11,72%-le tõstmise abil. See situatsioon tuleb mulle meelde Eduard Vilde näidendit "Pisuhänd", täpsemalt Tiit Piibehe tegevust, mida Vestmann hindas nii, et Piibehe tuleb tema tütrele tema oma rahadega kosja. Koalitsiooni esindajad on kohalikele omavalitsustele korduvalt lubanud, et see hiljuti kär-

bitud protsent tuleb taastamisele. Kuidas te ise arvate, kas te peate seda tõesti õiglaseks ja kohalike omavalitsuste poolt tõsiselt võetavaks abinõuks?

Sven Sester

Aitäh! Pean küll tõsiselt võetavaks abinõuks.

Aseesimees Jüri Ratas

Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, härra eesistuja! Austatud ettekandja! Mina tahan samuti püstitada kompenseerimisküsimuse. Arusaadav, et see mehhanism on diskussiooni teema. Praegu on arutusel praktiliselt ainult nägemus ja võimalikud variandid. Aga kõva sõna peaministri poolt oli see, et riik peaks võtma endale kohustuse tagasi maksta ja kompenseerida. Mul on selline küsimus: miks see kõva sõna ei võiks kajastada seaduseelnõus? Siis ei oleks kahtlust, et see kompenseerimine tõesti tuleb ja et see kompenseerimine ei ole ühekordne, vaid jätkub ka edaspidi.

Sven Sester

Aitäh! Väga hea vastata – sisuline küsimus! Räägime kõigepealt ära selle ühekordse või püsiva toetuse asja. See on õige tähelepanek ja eelnõu seletuskirjas on eraldi öeldud, et kompenseerimine peab toimuma püsivalt, mitte ainult aastal 2013, pärast mida öeldakse näiteks, et me oleme oma lubaduse täitnud. See püsivuse teema on väga selgelt indikeeritud.

Küsimuse teine pool oli, et miks see ei ole veel välja toodud. Hea küsija, praegu on veel ebaselge, milline on kulutuste tegelik tase. Me oleme opereerinud 16,6 miljoniga ehk ümardanud selle 17 miljonile. Me võtsime komisjoni istungil, kus olid ka Rahandusministeeriumi ametnikud, selle teema veel kord üles ja tahtsime komisjoni liikmetena täpsemalt teada, kuidas see 17 miljonit tuleb. Tuli välja, et 17 miljonit peaks olema sel juhul, kui võtta kõik need elamumaad, mida üldse on võimalik maksuvabastusega hõlmata, kõik elamumaad, mis Eestis on, et tekib n-ö vaipvabastus. Kuna reaallolukorras on vähemalt praeguse eelnõu järgi ette nähtud 1500 ruutmeetrit tiheasustusalal ja 2000 hajaasustuses, siis ei ole ka Rahandusministeeriumil lõplikku selgust, mis see

arv on. Positiivne on selle juures see, et kui saabub lõplik selgus, siis suure tõenäosusega on see arv kindlasti alla 17 miljoni, läbi on käinud sellised arvud nagu 10–14 miljonit. Ma arvan, et kui see arv on lõpuks selgunud, kui me oleme seaduse vastu võtnud ja teame, mis on seadusandjate tahe, siis hakkab Vabariigi Valitsus sellega ka kindlasti tööle.

Aseesimees Jüri Ratas

Palun, Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, härra juhataja! Hea ettekandja! Rahandusminister käsitles siinsamas saalis vedelkütuse erimärgistamise seaduse muutmise seadust ja ütles, et tuleb siiski koguda makse ja sotsiaalkulutused rahastada kogutud maksudest. Muudatusi seadusandlikus keskkonnas tuleb vaadata koosmõjus, sest sellest koosmõjust koorub välja poliitika. Praegu on meil menetluses maamaksust vabastamise seadus, mille algpõhjus, nagu ka peaminister on siinsamas tunnistanud, on Tallinna linna maamaks. Maapiirkonna elanikule kingib maamaksuvabastus sadakond eurot aastas. Samal ajal on menetluses seadus, mis võtab sellesama maapiirkonna elaniku töödandjatele ära konkurentsivõime olulise tugimeetme ja tuhandeid eurosid aastas, kokku 30 miljonit eurot aastas. Mis te arvate, kuidas need kaks seadust koosmõjus maapiirkonna elanikke mõjutavad ja mis on see poliitika, mida sellised muudatused tegelikult koosmõjus kannavad?

Sven Sester

Aitäh! Teate, te olete juba oma küsimuse adresseerimisel, isegi mitte adresseerimisel, vaid küsimuse väljendamisel minu meelest natuke rappa läinud. Rappa olete läinud minu arvates sellega, et me ei räägi siin Tallinna elanike maamaksuvabastusest, vaid räägime kogu Eesti koduomanike maamaksuvabastusest. Ehk siis see seadus laieneb ka kõigile neile inimestele, kes elavad Ida-Virumaal või Lõuna-Eestis, see ei ole Tallinna-keskne. Kuna te juba niimoodi küsisite, siis on mul siinkohal hea võimalus rääkida, kuidas tunnetavad vabastusi inimesed, kes ei ela Tallinnas. Ma tsiteerin teile mõningaid kirju, mis on inimestelt tulnud. Kirju on tulnud nii Tallinnast kui ka mujalt. Toon teile näiteid. "Minu senine maa-

maks on olnud 168 eurot 611 ruutmeetrit. Minu kodualune maa on ühisomandis minu abi-kaasaga, seega minu perekonna tegelik maa-maksukoormus on 328 eurot aastas. Maad on kokku 1223 ruutmeetrit. Samas on minu pere suurus viis inimest, kellest kolm on minu lapsed. Minu arvates on see lisamaksukoormus päris suur meie perele." Või näiteks: "Kodualune maa tuleb vabastada maamaksust. Minu kulud maamaksule 1200 ruutmeetrit (Siin on küll tegemist Tallinna inimesega – S. S.) Tallinna linnas asuvale elamumaale aastate kaupa on olnud 2007. aastal 1638 krooni, alates 2008. aastast, kui Tallinna linn tõstis järsult maamaksu, tõusis ta 1638-lt 4950-le Eesti kroonile ja 2011 on see summa 261,75 eurot." Või jällegi selline asi: "Olen kodualuse maa maksust vabastamise poolt," nii on inimene kirjutanud omanike keskliidule. "1200 ruutmeetrit tasun aastas 508 eurot, asun Pirital." On tulnud ka muid emotsionaalseid kirju. Harjumaal puhul näiteks selline näide. Ma ei tea, mida inimene on arvanud sellise ütlusega, aga ta alustab oma kirja: "Õnneks ei ela isakese mõjupiirkonnas, vaid Harjumaal. On väike krunt ja seega maamaks Eesti rahas 700 Eesti krooni. Mille eest maamaks, kui olen maa erastanud?" Neid inimesi on palju. Suhelge oma valijatega ja te näete, et tegemist ei ole mitte Tallinna küsimusega, vaid tegemist on üle-eestilise küsimusega.

Aseesimees Jüri Ratas

Andres Anvelt, palun!

Andres Anvelt

Aitäh, härra juhataja! Hea rahanduskomisjoni esimees! Mul on selline väga pragmaatiline küsimus. Nagu me maamaksuseaduse järgi teame, teostab järelevalvet selle maksu üle Maksu- ja Tolliamet. Samas me räägime selle seadusmuudatuse kontekstis, et riik annab oma eelarvest kohalikele omavalitsustele kompensatsiooniks teatud summa, ehk riigikassa vahendid mingil määral vähenevad. Räägime ka sellest, et selle maksu n-ö korraldamine, kontrollimine muutub keerulisemaks, kuna seadusesse tuuakse sisse päris palju erisusi, räägitakse hoonest, mis peab kindlasti olema aluseks jne. Minu küsimus on: ma ei näe seletuskirjas kulude juures maksuameti võima-

likke lisakulusid selle maksu administreerimiseks. Kas sellest on komisjonis juttu olnud?

Sven Sester

Aitäh! Hea sisuline ja väga konkreetne küsimus. Kui andmed on olemas, siis on ainult rõõm need teile edastada. Andmed on. Meil olid töögrupis lisaks Rahandusministeeriumi ametnikele – ma pean silmas seda töögruppi, kus eelnõu algatajad panid pead kokku – ka Maksu- ja Tolliameti esindajad ja me palusime neilt informatsiooni. Praegune informatsioon ütleb, et ühekordne menetluse administreerimise kulu kogu selle eelnõu seaduseks muutmise korral on 32 000 eurot. See on ühekordne kulu, mis on tõesti vaja ära teha, ja pärast seda töötab süsteem korrektselt. See on informatsioon, mis meil praegu olemas on.

Aseesimees Jüri Ratas

Mihhail Stalnuhhin, palun!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma põgusalt tuletan meelde teemat, mille ma rahanduskomisjonis tõstatasin. Ma rääkisin seal Riigikontrolli auditis toodud faktidest. Pistelise kontrolli käigus tuvastati, et 85-st hiljuti ehitatud hoonest, mis praegu üheksas valdas seisavad, 48-l ei olnud ehitusluba, st kasutusluba. Samas see seadus eriti vahet ei tee, kas ehitised on ehitatud seaduslikult või mitte-seaduslikult. Ma tegin konkreetse pakkumise, selle seadusega võiks saavutada väga hea tulemuse. See võiks olla seadus, mis tõkestab ebaseaduslike hoonete ehitamist. Mis sa arvad, miks komisjon otsustas sellega mitte tegelda?

Sven Sester

Ma panin endale eraldi kirja mõningad märksõnad, millest komisjonis räägiti. Olen need siin sisuliselt kõik läbi käinud. Tõesti, üks teema oli, nagu sa, Mihhail, väitsid, ehitise kasutusloa teema, samamoodi nagu Rannar rääkis sel teemal, et see 0,15 hektarit tuli pensionäridele eraldi juurde. Aga ma tuletan sulle meelde, et ka komisjonis jäi kõlama selge arvamus, et see teema ei ole tegelikult kõnealuse seaduse ese. Seetõttu me ei saa sellega konkreetset edasi minna.

Aseesimees Jüri Ratas

Palun, Sven Mikser!

Sven Mikser

Aitäh! Austatud ettekandja! Ma palun vabandust, kui minu küsimus ei ole võib-olla näiliselt päris täpselt selle eelnõu teemaga seotud. Aga sisuliselt see vägagi on. Üks teie erakonakaaslane on öelnud, et nimetatud küsimus ei ole niivõrd maksu-, kuivõrd moraaliküsimus. Ma loen välja ka seaduseelnõu mõnevõrra muutunud, aga jätkuvalt kaunikõlalisesest peal kirjast, et selle seaduse eesmärk ei ole mitte niivõrd võtta ära üks autonoomne tulubaasi allikas kohalike omavalitsustelt, kuivõrd vähendada koduomanike kodu omamisega seotud maksukoormust. Seetõttu ma küsingi: kuna Eestis on eriti meie kliima tõttu ka teisi täiesti vältimatuid kodu omamisega seotud kulusid, sh maksulisi, siis milliseid alternatiive või ka täiendavaid koduomanike maksukoormust leevendavaid meetmeid komisjonis arutati? Kõik alternatiivid on kindlasti paslik läbi arutada. Näiteks võib tuua toasooja käibemaksu Euroopa Liidu asjaomaste direktiivide valguses – ka sellele seadusele on kindlasti võimalik anda ilus nimi, ütleme "Kodukollet soojas hoidev käibemaksuseaduse muutmise seadus". Kas sellist võimalikku alternatiivi arutati?

Sven Sester

Aitäh! Kahjuks teil on ainult üks minut aega küsida, mul on palju rohkem aega vastata. Ma siis kõigepealt nimetan veel kord need põhjused, mille pärast see eelnõu täna siin saalis on. Neli põhjust. Ja need neli põhjust on järgmised. Esiteks, meie kulutused eluasemele on liiga suured. Teiseks, meie elamufondist väga suur osa on erakätes. Kui meil eluasemed poleks erakätes, siis ei oleks meil ju siin millestki rääkida. Aga meil on see näitaja 90%. Kolmas põhjus on see, et kodualuse maa maks on muutunud ilmselgelt koormavaks. Ja neljandaks, see tõsiasi võiks viia miljöövärtuslike piirkondade kogukondade lagunemiseni. Need on neli väga selget põhjust.

Küsimuse teine pool oli, kas komisjon arutab võimalikke muid maksusoodustusi, mis aitaks kaasa Eesti elanike maksukoormuse vähendamisele. Esimene pool oli, kas üldse maa maksust vabastust oleks vaja. Mis puutub sellesse küsimuse teise poolde, siis ma vastan:

jaa, loomulikult! Me hakkame täna arutama näiteks tulumaksuseaduse muutmise seadust. Aastal 2015 väheneb tulumaks 21%-lt 20%-le – see on üks näide. Usun, et niisuguseid näiteid on kindlasti ka tulevikus võimalik tuua, sest rahanduskomisjon teeb selle nimel tööd, et muuta makse selliselt, et see oleks inimeste rahakotis selgelt tuntav.

Aseesimees Jüri Ratas

Urve Palo, palun!

Urve Palo

Aitäh, hea eesistuja! Lugupeetud kõneleja! Te olete mitu korda toonitanud, et teile meeldivad konkreetsed küsimused. Mul on väga konkreetne küsimus. Te ütlesite, et te olete saanud sellele eelnõule heakskiidu nii majaomanike kui ka korteriomanike liidult. On väga tore ja tunnustust vääriv, et te neilt hinnangut küsisite, ja muidugi ei pane see imestama, et te neilt heakskiidu saite. Kui saab kuskilt kokku hoida, siis seda me soovime ju kõik. Aga minu küsimus on järgmine. Kui te kaks aastat tagasi tõstsite käibemaksu 2% võrra, mis tõstis nii elamute ehitamise hinda kui ka elektri, vee ja kütuse hinda, kas te siis küsisite nendeltsamadelt liitunudelt, kas nad on selle poolt? Ja kui te küsisite, siis mis nad vastasid?

Sven Sester

Hea kolleeg! Vaadake, kui huvitav küsimus teil on! Te kinnitate, et räägite konkreetselt, aga tegelikult ei räägi konkreetselt. Te olete võinud ju veel midagi küsida, mis ei puuduta seda seaduseelnõu. Hea kolleeg! Jääme selle seaduseelnõu piiridesse! Selle eelnõu menetlemise ajal me ei ole kordagi rääkinud nendest küsimustest, mis te praegu tõstasite.

Aseesimees Jüri Ratas

Rannar Vassiljev, palun!

Rannar Vassiljev

Mul on võib-olla jälle liiga konkreetne küsimus. Ma saan aru, et siin käidi välja mõte, et omavalitsustele eraldatava füüsilise isiku tulumaksu protsent võiks olla 11,724. Peaminister on selle välja käinud. Mul tekkis järgmine küsimus. Rahandusministeerium praegu ei tea, kui suured on kulud, mille alusel arvestatakse välja võimalik proportsioonimuutus füüsilise

isiku tulumaksu jagamisel. Niipalju kui mina kiiresti peast arutada ja natuke loogikat kasutada suudan, siis mulle tundub, et välja pakutud viisil kompenseerimisega kannatavad need omavalitsused, kes ei ole ehitanud kõrgustesse ja kelle sissetulek on vähenenud aastast 2001, mil oli viimane korraline maa hindamine. Sellise lähenemisega me suurendame ääremaastumist. Kas mul võib õigus olla?

Sven Sester

See on hea küsimus. See on kindlasti huvitava debati teema ja me võiksime seda komisjonis täiendavalt arutada. Kindlasti ei piisa teile küsimuse esitamiseks antud ühest minutist ja minu võib-olla kõrgemast ettevalmistustasemest selleks, et põhjalikumalt debatti pidada, aga me võiksime kindlasti seda teemat arutada. Tuleme komisjonis selle teema juurde tagasi ja mõtleme selle peale. Peaminister ütles ka, et see on üks võimalus, et see ei ole selgelt lukku löödud. Lukku löödud aga on see, et koalitsioon on selgelt öelnud: kompensatsioon tuleb, ja tuleb pidev. See on väga oluline.

Aseesimees Jüri Ratas

Yana Toom, palun!

Yana Toom

Aitäh, austatud eesistuja! Mul on ettekandjale selline küsimus. Kui te lugesite – ja ilmselt lugesite – eilset Tallinna Linnavalitsuse otsuse seletuskirja, siis seal on huvitavad rehkendused. Nimelt see, et kaotatakse kodumaa maamaks ja tõstetakse ülejäänud maamaksu ning tulemuseks on rahaline võit. Sedasama skeemi rakendas kindlasti ka näiteks Harku vald. Aga kas te olete ka arutanud sellist võimalust, et te kaotate maamaksu ja teatud osa omavalitsusi läheb sama teed? Nimelt nad saavad ühelt poolt kompensatsiooni, teiselt poolt tõstavad ülejäänud maa maksu maksimumi ja siis on nende rahaline võit märksa suurem.

Sven Sester

Aitäh, hea kolleeg! Ma ootasin seda, millal te tulete Tallinna teema juurde. Ma meelega ei puudutanud seda enne, kui te mult küsima hakkate. Teate, ma ütlen teile ausalt, et ma ei saagi aru, mida te siis, hea Keskerakond, tegelikult tahate. Kas te tahate maamaksust vabastada

inimesi Eesti ühiskonnas või te ei taha? Miks ma seda küsin? Sellepärast, et seda mainis juba eelnõu esimesel lugemisel ka Urmas Reinsalu eelnõu algatajate esindajana. Toon siinkohal lihtsalt teile mõningad tsitaadid. 27. märtsil 2008 on Savisaar pannud pealkirja: "Maamaksu tõus mõjutab vaid töötajõus inimesi". Tallinna linnapea Edgar Savisaare sõnul puudutab maamaksu tõus töötajõus inimesi, pensionäridele on mõju minimaalne. Tema sõnul peavad inimesed olema solidaarsed ja toetama üksteist maamaksu maksmise kaudu ka veevärgi ja kanalisatsiooni väljaehitamises. Teine tsitaat, aastast 2009. Pealkirjaks on pandud: "Savisaar: maamaks jääb alles." Ja edasi: "Tallinna linnapea Edgar Savisaar kinnitas, et ei plaani kaotada maamaksu ning et enamuse tallinlastest saab selle vajalikkusest aru. "Iga maksu langetamine või kaotamine nõrgestab meie riiki. Ka tuleb iga maksu alandamise puhul küsida, millisest avalikust teenusest me siis loobume või millise teise maksu kaudu me selle teenuse jaoks raha saame," ütles Savisaar täna *online*-pressikonverentsil. /---/ Savisaare sõnul on tubli enamuse tallinlastest praegu maamaksu vajalikkust mõistnud ning selle laekumisega linnal probleeme pole. "Eks tallinlased teavad ka, et maamaksu tõus on suunatud pealinna kanalisatsiooni väljaehitamisele ja need tööd kulgevad meil igati plaanipäraselt," märkis ta." Lõpetuseks tahtis Savisaar veel kord juhtida tähelepanu ja rõhutada, et kõik jutud ja allkirjade kogumised – see oli aastal 2009 – maamaksu kaotamise poolt on eelkõige populistlik kampaania ja tema selles realselt võitu elanike jaoks ei näe. Seda ütles Savisaar aastal 2009.

2010. aastal ilmus uudis pealkirjaga "Savisaar: Harku võib maamaksu hiljem tagasi tuua". Selles on kirjas: "'Ma tahaks näha, kuidas see otsus tehakse," kommenteeris Tallinna linnapea Edgar Savisaar Harku valla plaani kaotada elanikel maamaks ning ütles, et see võidakse hiljem ikkagi tagasi tuua. "Helistasin eile ühele sealsele saadikule, kes kinnitas, et see on isamaaliitlasest vallavanema initsiatiiv, enne kui valimised tulevad," ütles ta Kuku raadio eetris olnud saates "Linnatund". Savisaar lisas, et ei välistaks, kui pool aastat pärast valimisi tehtaks vallas uus parandus ja toodaks maamaks tagasi. "Ma ei usu, et Harku vallal on nii palju raha, et võivad ühest maksust loobu-

da, et inimesed sellest kannatavad," ütles linnapea."

Ma ütleks selle peale, et hirmutamine on kuidagi olnud – palun vabandust, aga mulle tundub küll nii! – üks teie suundasid. See on minu isiklik arvamus. See, mis te nüüd Tallinnas tegite, on ühelt poolt väga hea. Tõesti, ma ütlen siiralt: see on väga hea. Minu jaoks ei ole tähtis, kellele läheb maamaksust vabastamise au. Võtke kogu see au endale, kui te selle asja lõplikult ära teete, issand jumal! IRL ja Reformierakond tunnevad heameelt, et tänu sellele eelnõule, mis meil praegu saalis on, on Tallinna Linnavalitsus end liigutama hakanud ja plaanib inimesed maamaksust vabastada. Usun, et kui me seda eelnõu poleks saali toonud, siis poleks selliseid liigutusi olnud. Ma ei ole praegugi kindel, et te asjaga lõpuni lähete. Aga kui lähete – väga tubli!

Nüüd selle teine pool: 2,5% maksu tõstmine ülejäänud maade eest. Aga miks te seda teete? Jah, teil on seaduse järgi õigus maamaks 2,5%-ni tõsta, kuid teile on kinnitatud, et aastal 2013 teile kompenseeritakse senine tulu, mis kaob. Miks te seda teete? Kas te tahate ettevõtjad Tallinnast minema ajada? Võib-olla see on teie eesmärk? Müügitmaks, mille te kehtestasite, kannab ju tegelikult mingil määral samuti seda eesmärki. Või on teil mingid muud sihid? Mina seda kahjuks ei tea.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaan Õunapuu, palun!

Jaan Õunapuu

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma juba esimese lugemise käigus juhtisin tähelepanu kohalike omavalitsuste kaasatusele või õigemini mittekaasatusele selle eelnõu menetlusesse. Ma saan aru, et selle nädala esmaspäeval te kohtusite omavalitsustega ning saite linnade liidult ja maaomavalitsuste liidult pöördumise, mille üks adressaat olete teie, härra Sester. Nad tegid minu meelest väga hea ettepaneku: nad tahaksid näha täielikku seaduse rakendamiseks vajalike kulude analüüsi, milles on välja toodud ka tulubaasi vähenemine omavalitsusüksuste lõikes. See on väga tähtis. Kas te saate mulle siin praegu kinnitada, et see analüüs on teil nüüd olemas? Ning kas tulumaksuosa suurendamine 11,72%-ni kompenseeriks täiesti maamaksu kaotamise?

Sven Sester

Mul on see kiri tõesti olemas. Mis puutub kompenseerimisse, siis sellest ma juba rääkisin, aga kordan nüüd pealegi üle. Kordamine on tarkuse ema. Kordan üle peaministri sõnad, mis ta ütles alles eile siinsamas infotunnis. Ta avaldas arvamust, et me ei tohiks karistada neid kohalikke omavalitsusi, kes on kodualtselt maalt juba maksu kaotanud. Me kindlasti ei peaks premeerima neid kohalikke omavalitsusi, kes on tõstnud maamaksu 2,5%-ni ehk maksimummääran ja vastavalt sellele ka maamaksu sisse nõudnud. Mis selle ütluse mõte on? Minu arvates see, et riik arvestab seda, milline on olnud maamaksust kaetavate kulude baas Eestis tervikuna. Ma sain peaministrist niimoodi aru, et üldkompensatsiooni määramisel võetakse aluseks see üldnumber, ja usun, et sain temast õigesti aru.

Aseesimees Jüri Ratas

Jevgeni Ossinovski, palun!

Jevgeni Ossinovski

Hea ettekandja! Esiteks ma avaldan nõrdimust, et te ei saanud minu eelmisele küsimusele vastata. Rahanduskomisjon ei ole seletuskirjas toodud arve suutnud piisavalt analüüsida. Minu teine küsimus on järgmine. Kui vana eelnõu oli menetluses, siis oli kummastav lugeda väidet, et 90% Eesti elanikest on koduomanikud. Mingit seletust sellele väitele ei olnud. Uues seaduseelnõus on vähemasti see viga ära parandatud, et on loobutud romantilisest keelekasutusest, aga seletuskirja 1. leheküljel on kirjas, et Eestis on eraomanduses ligi 90% elamufondist. Kindlasti pole romantiline väide ja tegelikkus võrdväärased asjad. Kas te nõustute, et faktidega populistlik ringikäimine, mis kogu selle eelnõu menetlust on saatnud, on ebariigimehelik ja taunitav?

Sven Sester

See küsimus kuulub tegelikult mittekonstruktiivsete küsimuste valda. Kõigepealt aga selle esimesest poolest. Usun, et ma olen vastanud täna kõigile küsimustele, kaasa arvatud teie küsimustele. Teie küsimus sisaldas ka seda, milline on üldine protsendi tõus. Ma ütlesin selle ära. Teiseks te küsisite, kas ma nõustun. Ma vastan: ei, ma ei nõustu.

Aseesimees Jüri Ratas

Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, härra eesistuja! Austatud ettekandja! Eelnõu, mille Rahandusministeerium või rahandusminister esimesele lugemisele esitas, sai tugevalt kritiseeritud selle nõrkade külgede pärast. Seda kritiseeriti siin saalis ja samuti massimeedias. Ja kõige olulisem oli see ministri kirjalik vastus meile. Siit ka minu selline küsimus: kas täna esitatud eelnõu ei ole enam konfliktis? Mõnes mõttes ka rahandusminister oponeeris esimest eelnõu. Kas praegu on eelnõu koostajate ja Rahandusministeeriumi positsioonid samad ja probleeme nagu pole?

Sven Sester

Aitäh, Eldar! Väga sisuline küsimus ja sellele on meeldiv vastata. Kõigepealt aga täpsustaksin, et minu arvates Rahandusministeeriumist tulnud ministri kiri ei olnud mitte kritiseeriv, vaid konstruktiivne. Mulle tundub, et seal on väike vahe. Ta juhtis teatud asjadele tähelepanu, aga ta oli väga toetav. Vabariigi Valitsus oli selle eelnõu osas toetaval seisukohal, aga ta juhtis tähelepanu mõningatele punktidele, mida kindlasti võiks parandada.

Nüüd küsimuse teine pool: kas me oleme eelnõu nüüd parandanud? On see eelnõu niisugusel tasemel, et on valmis seadusena vastuvõtmiseks? Kas seal on arvestatud märkustega, mis Rahandusministeeriumi kirjas olid? Jah on! On! Alates sellest samast pealkirjast, siis tihe- ja hajaasustuse küsimused, mis olid Rahandusministeeriumil küsimusena üleval ja mida soovitati täpsustada, siis see rakendus- säte, kuidas seadus rakendub, ja mitmed muud küsimused, mis ministeeriumi saadetud kirjas olid. Need on kõik ilusasti lahendust leidnud ja selles mõttes tuleb – kasutan selle võimaluse siin ära – tegelikult mitut ministeeriumi tänada.

Väga tugevat tööd on teinud Rahandusministeerium ise. Olles hulga küsimusi konstruktiivselt üles tõstnud, on nad meil aidanud neid küsimusi ka lahendada. Samamoodi on palju aidanud Siseministeerium, Maksu- ja Tolliamet oma töötajatega – just administreerimisküsimused, alates ettevõtmise hinnast, aga ka see, kuidas see tegevus üldse käima hakkab. Siin on palju osapooli. Ma ei räägigi meie

ametnikest, kelle igapäevatöö see loomulikult on. Tegelikult on tehtud väga head tööd! See ei ole olnud selline pärast poole tunnist tööd teie ette tulemine, siin on tunde ja tunde tööd tehtud. Produkt, mis täna laudade peal on, kannab selget eesmärki: Eesti Vabariigi koduomanikud peaksid saama pärast eelnõu seadusena vastuvõtmist tiheasustuse puhul 0,15 hektarilt ja hajaasustuse puhul 2 hektarilt maamaksuvabastuse.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, härra juhataja! Hea ettekandja! Ma tänan, et tegelete sellise tänuväärse teemaga nagu koduomanike kulude vähendamine. Siin on väga palju räägitud õiglusest ja ebaõiglusest, sellest, kui ebaõiglane on see maks nende inimeste suhtes, kelle krunt on väga suur. Aga ma küsin: kui ebaõiglane on see nende inimeste suhtes, kes ei pea üldse maamaksu maksma? Näiteks 70% korteriomanikest ja 25% koduomanikest ei pea üldse maamaksu maksma. Ja samal ajal me teame, et Tallinna linnas on ligi 10% kinnisvarast juba välismaalaste käes ja paljudel juhtudel on see ka nende kodu. Kas Eesti maksumaksja hakkab nende taristuid korras hoidma? Ma arvan, et kõige õigem oleks toetada seda eelnõu, mille me täna üle andsime ja mis paneb ette vähendada koduomanikel soojuse pealt võetavat käibemaksu. Erinevalt tulumaksust – kõik ei ole palga- saajad! – mõjutaks see kõikide rahakotti.

Sven Sester

Ega ma küsimusest täpselt aru ei saanud, kuna te oma lausete jada teises pooles kiitsite oma eelnõu, mille te täna üle andsite, esimeses pooles aga andsite mõista, kui ma õigesti aru sain, kui suur ebaõiglus tabab neid, kes praegu maamaksu ei maksa. Ja nüüd tekib ühiskonnas veel selliseid inimesi juurde. Kas see on ebaõiglane, et tuleb veel inimesi nende hulka, kellel maamaksuvabastus on juba olemas? Ma sain teie küsimusest just nii aru ja ütlen, et siin ma küll mingit ebaõiglust ei näe. Teie lausekonstruktsiooni peale võiks küsida, kas peaks ehk hakkama peale maksma nendele, kel täna juba maksuvabastus on. Meie eesmärk ja ma usun, et ka teie eesmärk on minna ja öelda

oma valijatele, et jah, maamaks on olnud ebaõiglane ja te tahate, et see maks kaoks. Kui te selle sõnumi annate edasi oma valijatele, siis ma olen teiega täiesti ühel meelel.

Aseesimees Jüri Ratas

Neeme Suur, palun!

Neeme Suur

Aitäh, härra juhataja! Hea ettekandja! Kui meil äsja oli arutusel põhiseaduse muutmise seadus, siis me saime teada, et see muudab 19 muud seadusandlikku akti ja see oli meile teada katsumus. Kas te arutasite komisjonis ka käsitletava seaduse muutmise kaasnavaid seadusmuudatusi? Näiteks tõenäoliselt see seadus ei rakendu ilma rahvastikuregistri seadust muutmata. Kui suurt hulka ja milliseid seadusi käsitletav seadusmuudatus puudutab?

Sven Sester

See muudatus minu andmetel muudab ühte seadust – see on maamaksuseadus. Minule teadaolevatel andmetel ei muuda see ühtegi teist seadust. Seda ma näen ka siis, kui vaatan muudatusettepanekuid, mis meil täna laual on. Ilmselt ei ole ka põhjust muuta ühtegi teist seadust. Kui need põhjused peaksid tekkima, siis kindlasti arutame need läbi – kas siis rahanduskomisjonis või, kui tegu ei ole rahapoliitiliste muudatustega, siis mingis muus komisjonis. Nii et küsimuse peale, kas on minigeid muid seadusi, mida hakatakse muutma, vastan: me muudame maamaksuseadust ja toome sisse sellise hea sätte, et inimeste kodu aluse maa maks kaotatakse.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kallo, palun!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea ettekandja! Kuigi komisjonis oli sellest üsna pikalt juttu, teeb mulle selle eelnõu puhul siiski muret asjaolu, et täielikult loobuti arvestamast koduomanike renditulusid, kui nad on midagi välja rentinud. Viidati muidugi keerulisele administrereerimisele, aga ehk on mõne teise seaduse muutmise võimalik seda olukorda parandada. Kui vaadata eile Delfis avaldatud galeriid nn kodude kohta, siis ma julgen küll väita, et nii mõnegi puhul ületab renditulu

maamaksu võib-olla kordades. Minu arvates on riigi seisukohalt tegu lihtsalt minnalaskmisega, kui niisugune asi jäetakse arvestamata ja toetatakse inimest, kes saab suurt renditulu. Kas ei oleks võimalik, et säärane renditulu võetakse maamaksust vabastamisel või mitte-vabastamisel arvesse?

Sven Sester

Hea Kalev, see on hea küsimus! Me arutasime tõesti seda komisjonis, ise olid ju ka kohal. Arutati, miks seda võiks arvestada ja miks ei pruugiks arvestada. Lõpuks jäi komisjon seisukohale, et võtta rendi-üüritulu eelnõust välja. Põhjendus oli, et kui see nõue kehtestada, siis selle täitmise kontrolli ei suudeta tagada. Administratiivselt oleks see üsna üle jõu käiv ülesanne. Ja teine põhjus, mis komisjonis toodi, on minu meelest ka väga selge: see säte piiraks põhjendamatult ja ebaproportsionaalselt nende koduomanike õigust maksusoodustusele, kes üürivad välja näiteks üht tuba. Kui näiteks Tartu pensionär üürib talveks tudengile toa välja ja kui too rendi- või üüriklausel seaduses sees oleks, siis ta kaotaks automaatselt võimaluse maamaksust vabaks saada, kuigi ta ise elab ainult ühes toas. Sellepärast on väga selgelt sätestatud, et kui sa tahad maamaksust vabastust saada, siis pead ise samas elama. Ja kui sa ei ela seal elukohas ning saad rendi- või üüritulu, siis ei ole maksuvabastust ette nähtud, sest siis ei ole täidetud üht neist neljast tingimusest, mis ma enne teile ette lugesin.

Aseesimees Jüri Ratas

Helmen Kütt, palun!

Helmen Kütt

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Minu küsimus tuleneb muudatusettepanekutest ja puudutab maamaksuseaduse § 11. Eelnõu kohaselt on maamaksuvabastuse saamise eelduseks vajalik nelja asjaolu üheaegne esinemine. Ma neid nelja asjaolu ette lugema ei hakka, te teate neid väga hästi peast. Minu küsimus puudutab neist punkti 2 – maamaksust vabastatav maa peab olema elamumaa sihtotstarbega. Aga meil on väga palju selliseid majapidamisi, kus elamumaa sihtotstarbega on vaid teatud protsent maast. Mina ei tea, kui palju neid Eestis praegu on, aga neid on ja

ilmselt teie teate seda arvu, kui palju neid protsentuaalselt on. Toon näiteks FIE-d, väikesed osaihingud – inimesed korraldavad ettevõtlust oma kodus, oma majas ning neil on 85% maast kasutusel elamumaana ja 15% ärimaana. Selle järgi on nad ka maksu maksnud. Kas neile see seadus ei laiene?

Sven Sester

Aitäh, hea küsimus! Kõik on väga selgelt paika pandud. Kunagi oli ka diskussioon selle üle, et ehk laiendada seda kõigile maaüksustele. Pakuti välja, et kasutamegi formuleeringut "kodu all olev maa". Eelnõu algatajatel on aga väga selge seisukoht, et maksuvaba peaks olema ikkagi vaid elamumaa või siis maatulundusmaa õuemaad kõlvik. Ja kui seal on tegu mingite protsentidega, siis vabastus tuleb ikkagi. Oletame, et teil on 85% elamumaa ja 15% ärimaa, siis te saate vabastuse sellelt elamu- maalt. See on praegu väga selge seisukoht.

Aseesimees Jüri Ratas

Andres Anvelt, palun!

Andres Anvelt

Aitäh, härra juhataja! Hea ettekandja! Mul on sulle ikkagi seesama küsimus. Ma ikkagi ei jäta seda maksu administreerimise valdkonda rahule. Endise täitevvõimu esindajana tunnen alati muret, kui seadus on natuke segane. Sa ütlesid mulle arvu 32 000 eurot. Ma saan aru, et need on andmebaasi ümberkorraldamisega seotud kulud jne. Siin selles seadustekstis räägitakse esimeses lõikes "hoonest", aga ei viidata mingi teise seaduse peale, mis määratleks, mis asi see "hoone" selle seaduse mõttes on. Selleks võib olla ka näiteks minu sissekirjutus rahvastikuregistris, registrisse kantud maa või suur televiisorikast. Tegelikult peab keegi seda hakkama kontrollima – on see siis kohaliku omavalitsuse ametnik või maksuametnik – ja sellega kaasnevad ka kulud. Miks te seda "hoonet" selgelt ei määratle?

Sven Sester

Ma täpsustaksin kõigepealt ära, võib-olla ma kuulsin valesti, kas te mainisite 2000 eurot? Ahaa, 32 000 – siis käib jutt õigest arvust. Aga "hoone" on võimalik väga selgelt ära määratleda: kinnistusregistri andmed näitavad, kas on tegemist hoonega või ei ole. Ja

rahvastikuregistrist on võimalik näha, kas inimene elab seal või mitte. Kui keegi tahab olla pahatahtlik, eks siis järelevalveorganid ja usun, et ka kohalik omavalitsus peavad seda jälgima. Siin on väga selgelt kirjas tingimused, millal õigus maamaksuvabastusele reaalselt tekib.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kotkas, palun!

Kalev Kotkas

Täna, härra eesistuja! Austatud ettekandja! Täna eelnõu provotseerib sellist käitumist, et üks abikaasast jääb rahvastikuregistris registreerituks linnakorterisse, teine kirjutab ennast suvilasse või muusse maamajasse. Ja nii saab ühest kodust kaks ja saadakse kaks maamaksuvabastust. Inimestele ei saa sellist käitumist ette heita, kui see on majanduslikult kasulik ja paraku ka seaduslik. Aga see lööb segi pildi, kus meie inimesed tegelikult elavad ja kuhu nad on formaalselt sisse kirjutatud. Kas te algatajatena olete mõelnud ka selle eelnõu võimalikule negatiivsele teise ringi efektile?

Sven Sester

Ärge minge provokatsioonidega kaasa! Ei ole mõtet minna provokatsioonidega kaasa! Ma arvan, et kui mingis kohalikus omavalitsuses näiteks makstakse sünnitoetust tunduvalt rohkem kui teistes kohalikes omavalitsustes, siis vaevalt et kõik rasedad naised lasevad ennast sisse kirjutada sellesse kohalikku omavalitsusse. Ei taha mina seda uskuda! Ma ei näe selles nii suurt probleemi, nagu teie eeldate.

Aseesimees Jüri Ratas

Rein Randver, palun!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud ettekandja! Ma hindan teie vaprust vastata siin meie küsimustele. Ma loen eelnõu seletuskirjast, et saamata jääva maamaksu kompensatsioon on 17 miljoni euro piires. Aga kindlasti jagan ma seisukohta, et kodualuse maa maksuvabastusega seotud summad jaotuvad territoriaalselt ebaühtlaselt ja see eeldab ka kompensatsioonil meedet, mis on proportsionaalne tulubaasi vähenemise ja jagunemisega. Aga minu küsimus puudutab administreerimisku-

lusid. Kui suured need ikkagi on? Selle juures on eriti tähtis, millised on korralduslikud lahendid, kuidas maksuvabastuste praktiline korraldus on kavandatud. Minu arust on väga tähtis, et see kohalikele omavalitsustele selge oleks.

Sven Sester

Jälle kaheosaline küsimus. Aga ma tänan teid kõiki, kes te asjalikke küsimusi esitate! Meie eesmärk on ju siin selles saalis täpselt aru saada, mida me täna hääletama hakkame, ja just seepärast ma olengi mitu korda rõhutanud ühte, teist ja kolmandat asja. Nii et see ei ole mingi probleem. Istungi rakendamisel me küll sisuliselt tund aega tegelesime asjadega, mille puhul ma kõigest aru ei saanud, aga see ei sega mul praegu teile põhjalikult vastamast. Ma ei taha vastata lihtsalt ei või jaa, et see päevakorrapunkt kiiresti ammendada – üldsegi mitte.

Aga teie küsimus puudutas administreerimist. Ma arvan, kui me selle seaduse vastu võtame, siis saab Maksu- ja Tolliamet selge ülesande süsteem välja töötada. Kui me töögrupis Maksu- ja Tolliametiga rääkisime, siis me saime aru, mida see reaalsuses tähendab. Tegemist on teatavate IT lahendustega, mille reaalseks juurutamiseks on eraldatud 32 000 eurot. Ma kujutan ette, et ega seal midagi ületamatut ei ole. Ma ei ole küll selles vallas mingi spetsialist, aga teatavasti tänapäeva Eesti on e-riik ja kõik andmed on meil ju tegelikult olemas. Kinnistusregistrist saame teada, kui suured on maatükid, mis inimestel käes on, rahvastikuregistrist saame teada, kus inimesed elavad, nii et teatavate filtritega on võimalik see kõik ära teha. Ma eeldan, et tegemist on infotehnoloogiliste lahendustega, mis tuleb lihtsalt juurutada, ja nimetatud summa eest peaks see võimalik olema.

Siin on küsitud ka, miks peab eelnõu nii kiiresti menetlema. Selleks on mitu põhjust. Üks põhjus ongi see, et IT lahendused on ju vaja välja töötada. Kui me oleksime alustanud eelnõu menetlemist 2012. aastal samal ajal, siis poleks seda teha jõutud, rääkimata ootusest, mis kohalikel omavalitsustel on. Nii et usutavasti on hea, et me sellest just täna räägime ja anname võimaluse aastal 2013 seadust rakendada hakata.

Aseesimees Jüri Ratas

Yana Toom, palun!

Yana Toom

Aitäh, härra eesistuja! Austatud härra Sester! Savisaarele tihtipeale heidetakse ette, et ta juhib tähelepanu küsimusest kõrvale. Paraku juhtus see ka teiega, kuna Savisaart ennast siin ei olnud. Aga ma kordan oma küsimust. Ärme räägime Tallinna linnast, minu küsimus oli selline, et kui mingi X omavalitsus ühe käega kaotab koduomanike maamaksu ja teise käega tõstab ülejäänud maa maksu, siis võib ta saada rahalise võidu. Te määrate ka sellele omavalitsusele kompensatsiooni. Kas te arutasite, mis juhtub siis, kui mingi omavalitsus ühe käega võtab teie kompensatsiooni ja teise käega tõstab ülejäänud maa maksumäära maksimumini?

Sven Sester

Proua Yana Toom! Ma olen täna väga vähe rääkinud Tallinna linnast. Küllap kõik saalis olijad võivad seda nentida. Kuigi me ei tea, mis on vähe ja mis on palju, aga mu enda meelest on kogu tänast temaatikat lahates sõna "Tallinn" minu lausetest läbi käinud väga harva. Nii et selle süüdistusega ma kindlasti nõus ei ole. Ma tahaksin Tallinnast tunduvalt rohkem rääkida, kuna ikkagi teemad, mis Tallinnaga seonduvad, eriti just erinevate maksupoliitikatega, on ka mulle südamelähedased. Aga ärme siis seda puudutame, kui te nii soovite! Puudutame teemat, mida sisaldas küsimuse teine pool, ehk kas komisjon arutas seda, et mõni omavalitsus tõstab muid makse, näiteks Tallinn tõstab praegu 2,5% väljapoole seda pinda jääva maa maksu. Ei, me komisjonis ei arutanud seda täpsemalt.

Aseesimees Jüri Ratas

Karel Rütli, palun!

Karel Rütli

Aitäh, austatud eesistuja! Hea ettekandja! Seletuskirjas te toote väga selgelt välja, et Eestis on eluasemega seotud sundkulutused leibkonnaliikme kohta suurenenud ning see seadus on mõeldud neid kulutusi vähendada. On kirjas, et Statistikaameti hinnangul on kulutused eluasemele suuremad kui masueelsel ajal. Loomulikult on need kulutused kasvanud – te ju tõstsite masu ajal kõvasti käibemaksu. Te

soovite justkui leibkondade kulutusi eluasemele vähendada, raiudes ukse seinu, kus tegelikult uks on juba olemas. Selleks ukseks on ühe võimalusena kas käibemaksuerisuste kehtestamine või käibemaksu langetamine. Kas te olete kaalunud muid võimalusi eluasemekulutuste vähendamiseks? Kui jah, siis millised on need alternatiivid, mis inimesi veel aitaksid?

Sven Sester

Aitüma! See on iseenesest väga hea küsimus ja poliitilist debatti teemal, kuidas vähendada inimeste kodukuluseid, tahaks pidada tunde, kui oleks võimalik. IRL-il oli ka Riigikogu valimistel üks selgeid eesmärke kodukulude vähendamine. See eelnõu on üks sammudest sellel teel. Siin on veel mitu teemat üleval – need on seotud näiteks majade soojustamise ja üldse energiasäästuga. Nende teemadega me praegu tegeleme ja tahame ka tulevikus tegeleda. Väga oluline on koduga seonduvate kulude võimalikult suur ohjeldamine. Siin on toodud ka näiteid, kui palju võiks majade soojustamise puhul inimestele täiendavalt raha kätte jääda. Riik ongi käivitanud vastavaid meetmeid, näiteks KredExi kaudu majade soojustamise programme. Nii et Vabariigi Valitsus tegeleb sellega.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaan Õunapuu, palun!

Jaan Õunapuu

Aitäh, lugupeetud juhataja! Härra ettekandja! Kogu lugupidamises teie isiku vastu pean siiski kahjuks möönma, et minu eelmisele küsimusele te ei vastanud. Te püüdsite hoopis hakata peaministri mõtteid lugema ja see ei olnud minu arvates kõige korrektsem. Tuletan teile meelde, et ma tegelikult küsisin seaduse rakendamiseks vajalike kulude suuruse ja nende analüüside kohta. Kas need on tehtud ja kas teil on ka omavalitsusüksuste lõikes püütud välja tuua tulubaasi vähenemine? Ma saan aru, et see 16,6 miljonit eurot on üks arv, tulumaksu tõus on teine arv. Kas need summad jagunevad omavalitsuste lõikes ikka niimoodi, et kõik saavad oma kulud ära kaetud, mitte nii, et suurema sissetulekuga omavalitsused saavad sealt tulumaksukotist rohkem raha?

Sven Sester

Mina ei saa aru, teie ei saa aru ja mina ei saa aru, millest teie aru ei saa. Te küsisite kõigepealt administreerimise kohta. Ma vastasin väga selgelt, kui suured on administreerimiskulud ja kuidas need on planeeritud. Nüüd te küsite teist korda, kas on tehtud kohalike omavalitsuste lõikes analüüs, kui palju täna üks või teine omavalitsus saab tulu. Selle küsimuse mõte on minu arusaamise kohaselt selles, et kompensatsioonimehhanismide kehtestamisel peaks sellest lähtuma. Ma ütlen veel kord: ei pea sellest lähtuma! Praegune suund on selline, et ei lähtuta mitte sellest, kas üks linn, Tallinn näiteks – palun vabandust, et ma jälle seda nime nimetasin! – saab mingi, ma ei tea, praegu vahest 50 või 30% summast, mis teeb siis kuus koma millegagi, ja 9 miljonit olid vist eluasemekulud selle eelnõu kontekstis – niisugune arv on läbi käinud –, ning et Harku näiteks, kus ei ole praegu üldse maa-maksu, ei saa midagi. Praegune visioon ei lähtu ühe premeerimisest ja teise karistamisest, vaid sellest, milline on üldine tase kohalikel omavalitsustel maamaksu üldsumma alusel. See võetakse aluseks.

Aseesimees Jüri Ratas

Mihhail Stalnuhhin, palun!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Tahes-tahtmata tulen eelmise küsimuse juurde tagasi. Vaata, kui see oleks seadus pealkirjaga "Maamaksuseaduse § 1 muutmise seadus", siis ma nõustaksin sinuga ega esitaks küsimusi. Jah, jutuks olnud ehituslubade puudumine, kasutuslubade puudumine tõenäoliselt ei ole siis selle seaduse lahendada. Kuid selle seaduse pealkiri on "Koduomanikke maamaksust vabastav maamaksuseaduse muutmise seadus". Koduomanikke! Aga selle seadusega saab maamaksust vabastatud ka inimene, kes ei ole seaduse silmis koduomanik, sest tal ei ole konkreetsele ehitisele hangitud ei kasutusega ehitusluba. Minu küsimus on: kuidas võiks niisuguses situatsioonis kommenteerida seda, et me keeldume võimalusest lahendada kõnealune probleem selle seadusega?

Sven Sester

Aitäh, hea Mihhail! Ei, me ei keeldu selle lahendamisest. Meil on praegu kirjas neli väga selget tingimust, mille alusel on võimalik maamaksust vabastada. Ma kordan need veel kord üle, kui te tahate. Kui on täidetud need neli tingimust, on võimalik maamaksuvabastus saada. Mingit eraldi taotlust pole vaja. Mina siin ausalt öeldes probleemi ei näe.

Aseesimees Jüri Ratas

Viktor Vassiljev, palun!

Viktor Vassiljev

Aitäh, austatud istungi juhtaja! Lugupeetud ettekandja! Ma tunnen paljusid koduomanikke. Nende seas on väga erinevaid inimesi, nende seas on ka minu valijaid ja ma olen ise samuti koduomanik. Mina leian küll, et kui riik on andnud mulle võimaluse realiseerida oma vaimset ja füüsilist potentsiaali sel moel, mis võimaldab kodu pidada, siis ma toetan ka riiki maksuga. Aga see selleks. On olemas väga mitmesuguseid koduomanikke. Nende hulgas on näiteks ka represseeritud inimesed, kellel oli siiaaani õigus riigi võimaldatud hüvele maamaksuvabastuse näol. Kui nad pärast selle seaduse vastuvõtmist seda hüvet nautida ei saa, kas siis on neile kompensatsiooniks mingi teine hüve plaanitud? Kas rahanduskomisjon on seda võimalust arutanud?

Sven Sester

Hea küsija! Mina ei saa küll aru, kas te tõesti tulete siia saali niimoodi, et üldse ei loe eelnõu läbi. Ärge teinekord enam nõnda tehke! Lugege ilusasti ikka eelnõu läbi, siis on teil lihtsam arukaid küsimusi küsida. Ma tsiteerin teile maamaksuseaduse muudetava § 11 lõiget 6, mis on muide kehtivast seadusest üle võetud: "Kohalik omavalitsus võib täiendavalt vabastada maamaksust represseeritu ja represseerituga võrdsustatud isiku okupatsioonirežiimide poolt represseeritud isiku seaduse mõistes tema kasutuses oleva elamumaa või maatulundusmaa õuemaa kõlviku osas." Ma ei saa aru, mida te küsite.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, hea juhataja! Ma palun ettekandjalt vabandust, et ma ei suutnud eelmist küsimust väga selgelt formuleerida. Seekord ma püüan olla täpne ja konkreetne. IRL müüs hiljaaegu Tallinna kesklinnas erakonnale kuuluva kinnistu. Selle omandas üks välismaa kodanik. Kui see välismaalane on sinna majja sisse kirjutatud, kas tema vabastatakse ka maamaksust? Ja kui vabastatakse, siis ma küsin: kas see on Eesti kodanike ja teiste maksumaksjate suhtes õiglane?

Sven Sester

Aitüma! On kirjas neli tingimust, mille täitmise puhul inimene saab maamaksuvabastuse. Ma kordan üle, et oleks kõigile ühtmoodi arusaadav: pole tähtis see, kes midagi müüs ja kes midagi ostis. Neli tingimust on. Isik peab olema maa omanik või maa kasutaja maamaksuseaduse § 10 mõistes. Maamaksust vabastatav maa peab olema elamumaa sihtotstarbega või maatulundusmaa koosseisu kuuluv õuemaa kõlvik. Kolmandaks, maamaksust vabastataval maal peab asuma hoone, ja neljandaks, maamaksust vabastataval maal asuvas hoones on maa omaniku või kasutaja püsiv elukoht vastavalt rahvastikuregistrisse kantud andmetele. Kui inimene vastab kõigile nendele tingimustele, siis ta saab maamaksuvabastuse.

Aseesimees Jüri Ratas

Helmen Kütt, palun!

Helmen Kütt

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Minul on tehniline küsimus selle kohta, et kui see seadus saab vastu võetud, kuidas siis hakkab olema. Pensionärid on pidanud tulumaksuvabastuse saamiseks avalduse esitama. Ka maamaksust vabastamiseks tuleb kohalikele omavalitsusele esitada avaldus, et igaühe tahe oleks selgelt väljendatud. Kas pärast selle seaduse vastuvõtmist tuleb kõigil asjaosalistel esitada avaldus? Ja kui tuleb, siis kellele ja kuidas see peaks toimuma? Ning kui mõni seda ei soovi, vaid tahab toetada, nagu mõne teise seaduse puhul on väidetud, Eesti riiki või kohalikku omavalitsust, siis nad ei esita avaldust?

Sven Sester

Viktor Vassiljevil on võimalus 2012. aastal oma maamaks kanda Tallinna linna tuludesse, sest ta andis selgelt mõista, et tema tahaks maamaksu maksta. Kuna aastal 2012 Tallinna linn vabastab maamaksust avalduse alusel, siis ta võiks teha avalduse, et vastav summa kantaks linna tuludesse. Aga nüüd teie küsimusest. Selle laudade peal oleva eelnõu jõustumisel ei ole vaja enam avaldust kirjutada. Riik sätestab väga selgelt: 1500 m² tiheasustuse puhul ja 2 ha hajaasustuse puhul on maksust vabastatud ja selleks ei ole vaja teha mingeid eraldi menetluslikke toiminguid, näiteks esitada avaldus. Ma kirjeldan, kuidas see võiks välja näha, ma ei tea, kas täpselt nii tuleb. Eeldan, et kui teil on alla 1500 m² maad selle seaduse jõustumisel 2013. aastal, siis suure tõenäosusega teile ei tulegi maksuteadet või tuleb maksuteade, et maamaks on 0 krooni. Kui teil on üle 1500 m² maad tiheasustusega alal, siis suure tõenäosusega tuleb teile tavaline maksuteade, mille on infotehnoloogia võimaldanud, ainult et nüüd juba kalkulasiooniga, et teie maa näiteks on 1800 m², sellest 1500 m² on maamaksust vabastatud ja näiteks 300 m² eest on teie maamaks selline. Ma ei tea, kas see infotehnoloogiliselt täpselt nii tuleb, seda näitab aeg, aga vastus teie küsimusele on: tõesti ei ole vaja eraldi avaldusi esitada. Väga hea, et te seda küsisite, sain selle nüüd siit kõnepuldist ära seletada ja see on ka stenogrammis olemas.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kotkas, palun!

Kalev Kotkas

Täna, härra eesistuja! Austatet ettekandja! Ka mina pean teid tänama minu eelmisele küsimusele ammendava mittevastamise eest. Minu teine küsimus puudutab eelnõu pealkirja. Sissejuhatavas kõnes sa ütlesid, et väljend "koduomanikke maamaksust vabastav" on sisu täiendav informatsioon. Tegelikult sisaldab see veidi ka desinformatsiooni, sest maamaksuvabastus saadakse 1500 m² ulatuses, kui kodualune maa on linnas või mujal tiheasustusega alal, või siis 2 ha ulatuses, kui see on mujal. Kas me ei peaks oma retoorikat muutma ja nendele neljale üheaegselt kehtivale tingimusele lisama viienda, et maamaksuvabastus

saadakse siis, kui on kodualust maad 1500 m² linnas või 2 ha maal?

Sven Sester

Hea kolleeg! Tundub, et ma räägin nagu kurtidele kõrvadele. Mida rohkem ma räägin, mida põhjalikumalt – oma arust vähemalt –, seda rohkem küsitakse. Ei saa asjast aru! Mõtlen juba, et võib-olla peaks hakkama "ei" ja "jaa" vastama: et komisjonis seda ei arutatud, ja ongi nagu vastus. Oleksime võib-olla juba tund aega tagasi saanud alustada kõne dega, mida te olete siin, ma vaatan, rohkelt registreerinud. Aga minu vastus on, et minu arvates on praegu väga selgelt ära öeldud: 1500 m² tiheasustuse korral, 2 ha hajaasustuse korral. Ning väga selgelt on määratletud neli tingimust. Usun, et see informatsioon ja see tahe, mida poliitikud on selle eelnõu menetlemisel väljendanud, räägivad enda eest. Ma arvan, et siin on kõik väga ilusasti ja otseselt kirjas.

Aseesimees Jüri Ratas

Protseduuriline küsimus, Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Ma tänan! Ma olen sunnitud sekkuma. Ettekandja tegi siin küsijale ilmselgelt liiga. Kuna muudatusettepanek, mille kohta oli küsimus, on komisjoni tehtud, siis on ikka äärmine häbematus, kui komisjoni ettekandja ütleb, et me ei ole seda komisjonis arutanud. Palun vabandust!

Sven Sester

Stopp-stopp-stopp! Nüüd te ajate midagi segamini!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, see oli protseduuriline küsimus juhatajale. Ma tänan!

Sven Sester

Selge. Palun vabandust!

Aseesimees Jüri Ratas

Aga, hea ettekandja, mina pean teie ees nüüd vabandama. Te võite jääda Riigikogu kõnetooli, aga võite ka hetke puhata, sest minule on üle antud üks tähtis dokument, millele

on peale kirjutatud "Riigikogu juhatusel". Ja sisu on järgmine: palun pikendada tänast istungit päevakorra ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Alla on kirjutatud Toomas Tõniste, IRL-i fraktsiooni aseesimees. Alustame selle ettepaneku hääletamise ettevalmistamist. Protseduuriline küsimus, Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Palun enne hääletust vaheaega kümme minutit!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Kuulutan välja vaheaja. Istung jätkub kell 12.59.

V a h e a e g

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Vaheaeg on lõppenud. Asume hääletama IRL-i ettepanekut pikendada tänast istungit päevakorra ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Alustame selle hääletuse ettevalmistamist. Palun, Mihhail Stalnuhhin, protseduuriline küsimus!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Mul on puhtprotseduuriline küsimus, mille vastus huvitab peale minu ka mõnd mu kolleegi. Sel ajal, kui ma esitan küsimust, saab kell 13 ja see tähendab, et istung peaks olema lõppenud. Kas me viime selle hääletuse siiski läbi, kuigi istung on juba lõppenud ja see oleks vastuolus meie töökoriga, või me lõpetame istungi?

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh teile, hea ametikaaslane, et te sellele olulisele nüansile tähelepanu juhtisite! Samas soovin ma tänada ka meie eelkäijaid eri koosseisudes, kes on teinud väga hea kodu- ja töökorra seaduse. Nimelt selle § 64 lõige 2 ütleb, et istungit ei lõpetata enne poolelioleva toimingu lõppemist. Sulgudes on pooleliolevad toimingud ka ära nimetatud, sealhulgas "või muu toiming". Nii et me võime selle hääletuse ilusasti läbi viia. Küsimusi rohkem ei ole? Aitäh!

Head ametikaaslased, panen hääletusele Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni ettepaneku pikendada tänast istungit päevakorra ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 43 Riigikogu liiget, vastu 37 Riigikogu liiget, erapooletuid ei ole. Ettepanek ei leidnud toetust.

Hea ettekandja! Ma tänan teid tänase ettekande ja vastuste eest! Ma tänan, ametikaaslased, ka teid! Tänane istung on lõppenud. Jätkame selle teema arutelu järgmisel nädalal. Soovin teile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 13.02.

Istungi kestus 3 tundi ja 2 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM I ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 13. juuni 2011

Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Arupärimine sisejulgeoleku olukorra kohta (nr 11)
2. Arupärimine elektroonilise hääletamise põhiseaduspärasuse kohta (nr 22)
3. Arupärimine Kliima- ja Energiaagentuuri otstarbekuse kohta (nr 7)
4. Arupärimine Eesti Posti universaalteenuste kulude kohta (nr 8)
5. Arupärimine kaitsealade hoolduse kohta (nr 13)
6. Arupärimine prügimajanduse kohta (nr 16)
7. Arupärimine õpetajate, politseinike, piirivalvurite ja päästetöötajate palkade kohta (nr 9)
8. Arupärimine erimärgistatud kütuse maksusoodustuse piiramise kohta (nr 12)
9. Vaba mikrofon

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu I istungjärgu üheksanda töönädala esmaspäevast istungit. Kas kolleegid soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi? Kõigepealt palun kõnepulti Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud proua esimees! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse ja halduskoostöö seaduse muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Olen juhatare nimel vastu võtnud ühe seaduseelnõu.

Juhatus otsustab selle menetlemise kodus- ja töökorra seaduse kohaselt.

Edasi teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ning määranud neile juhtivkomisjonid: Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni s.a 8. juunil algatatud tulumaksuseaduse ja sotsiaalmaksuseaduse § 3 muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on rahanduskomisjon; Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni s.a 9. juunil algatatud kodakondsuse seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on põhiseaduskomisjon; Eesti Keskerakonna fraktsiooni s.a 9. juunil algatatud käibemaksuseaduse § 15 muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on rahanduskomisjon; Eesti Keskerakonna fraktsiooni s.a 9. juunil algatatud sotsiaalmaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on rahanduskomisjon; Riigikogu liikmete Eiki Nestori ja Kalev Kotkase s.a 9. juunil algatatud avaliku teenistuse seaduse § 108 muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on põhiseaduskomisjon.

Olen edastanud Riigikogu liikmete arupärimised siseminister Ken-Marti Vaherile, justiitsminister Kristen Michalile ning sotsiaalminister Hanno Pevkurile.

Palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 88 Riigikogu liiget, puudub 13.

Head kolleegid! Läheme selle nädala päevakorra kinnitamise juurde. Päevakord on teil laudadel, kuid palun kõigepealt tähelepanu! Esiteks, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon on teinud ettepaneku arvata käesoleva, üheksanda töönädala kolmapäevase istungi päevakorrast välja punkt nr 15, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud õppetuste ja õppelaenu seaduse muutmise seaduse eelnõu 13 esimene lugemine. Teiseks, majanduskomisjon on teinud ettepaneku arvata käesoleva, üheksanda töönädala neljapäevase istungi päevakorrast välja päevakorrapunkt nr 16, Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni

ning Eesti Reformierakonna fraktsiooni algatatud kasuliku mudeli seaduse, patendiseaduse, tööstusomandi õiguskorralduse aluste seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu 5 esimene lugemine. Kolmandaks, Eesti Keskerakonna fraktsioon on teinud ettepaneku tõsta käesoleva, üheksanda tööpäeva neljapäevase istungi päevakorrapunktid nr 13, Eesti Panga 2010. aasta aastaaruanne, ja nr 14, Finantsinspektsiooni 2010. aasta aastaaruanne, 16. juuni päevakorra 1. ja 2. punktiks. Just praegu saab bus juhatajale palve, mis on Keskerakonna fraktsiooni ettepanekuga natuke vastuolus: Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon teeb ettepaneku tõsta neljapäevase päevakorra punkt nr 12 esimeseks punktiks. Palun, kolleeg Urmas Reinsalu!

Urmas Reinsalu

Aitäh! IRL-i fraktsiooni nimel on mul hea meel öelda, et me toetame kahte päevakorra muutmise ettepanekut, ettepanekuid nr 1 ja 2, aga me ei toeta teineteisega osaliselt kattuvaid ettepanekuid nr 3 ja 4, mille on esitanud Keskerakonna fraktsioon ja Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Lugupeetud kolleegid, panen päevakorra koos kahe esimese parandusega hääletusele. Palun hääletada!

Poolt hääletas 50 Riigikogu liiget, vastu oli 37, erapooletuid ei olnud. Päevakord on kinnitatud.

1. Arupärimine sisejulgeoleku olukorra kohta (nr 11)

Esimees Ene Ergma

Alustame tööd arupärimistega. Esimene arupärimine on Riigikogu liikmete Andres Anvelti, Heljo Pikhofi, Neeme Suure, Rein Randveri, Kajar Lemberi, Kalvi Kõva, Sven Mikseri, Eiki Nestori, Jaak Alliku, Jevgeni Ossinovski, Jaan Õunapuu, Rannar Vassiljevi, Karel Rüütli, Marianne Mikko, Kalev Kotkase ja Peeter Kreitzbergi 9. mail s.a esitatud arupärimine sisejulgeoleku olukorra kohta. Ma palun kõnepulti kolleeg Andres Anvelti!

Andres Anvelt

Proua juhataja! Head kolleegid! 16 Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni liiget on esitanud siseminister Ken-Marti Vaherile arupärimise seoses sügava murega, mis meil on, ütleme niimoodi, viimasel pooltel aastal tekkinud sisejulgeoleku olukorra halvenemise pärast. Kui eelnevatel aastatel võisime rääkida sellest, et liiklussurmade arv langes lausa 1945. aasta tasemele ja pidevalt paranes üldine olukord võitluses kuritegevusega, siis viimasel kuudel on tendents olnud teistsugune. Muret teeb näiteks see, et liiklussurmade arv pidevalt suureneb (meenutame kas või nädalavahe tuse kurbi arve, kui pidime lugema hukkunud jalgratturitest). Võib küll põhjuseks pidada halba ilma ja väga muutlikku talve, kuid vaatame tõele näkku: suure osa sellest muret tekitavast tendentsist on ikkagi põhjustanud see, et tänavatel on vähem politseinikke. Vähem inimesi on ka tulekahjusid kustutamas. Nagu me teame, 30 päästekomandol on sellel aastal ajutiselt elupäästevõimekust vähendatud.

Siit tulenevadki meie viis küsimust. Me tahame siseministrilt teada, millised on alternatiivid. Me teame, et raha ei ole, seda on siit samast puldist öelnud rahandusminister ja peaminister. Kuidas on plaanis sisejulgeoleku töö niimoodi ümber korraldada, et inimeste elud oleksid kaitstud ja me saaksime kõik ennast turvalisemalt tunda? Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Andres Anvelt! Palun kõnepulti siseminister Ken-Marti Vaheri!

Ken-Marti Vaher

Lugupeetud Riigikogu esimees! Austatud Riigikogu liikmed! Lugupeetud küsijad! Suur aitäh teile selle arupärimise eest! Olles nüüd juba tibakene kauem kui kaks kuud ametis olnud, püüan teile oma parema äranägemise järgi vastata. Ma vastan küsimuste kaupa.

Esimene küsimus: "Milline on Teie nägemus tänasest sisejulgeoleku alusest olukorrast? Kas viimase aja sündmused osutavad turvalisuse olukorra muutustele?" Ma julgen, lugupeetud küsijad, anda sellise hinnangu, et praegune sisejulgeoleku olukord on võrdlemisi stabiilne. Loomulikult tahan siia juurde öelda ja rõhutada, et kõik sisejulgeolekuasutused annavad iga päev endast maksimumi, et meil

kõigil oleks Eestis turvaline elada. Viimase kümne aastaga on ühiskonna turvalisus märkimisväärselt kasvanud ning statistika põhjal otsustades ei ole meie olukord kaugeltki kehv. Justiitsministeerium on asutus, kes kogub riiklikku kriminaalstatistikat ja ka avaldab seda. Need andmed näitavad, et kuritegude arv Eestis väheneb. Kui me vaatame liiklusõnnetustes hukkunute arvu, siis näeme, et me oleme ka siin viimastel aastatel teinud pika sammu allapoole. Esimest korda on Eesti näitaja allpool Euroopa keskmist. Samuti on meil kolme aastaga Euroopa Liidu riikidest kõige enam vähenenud tules hukkunute arv. Prognoosi järgi pidi aastatel 2006–2009 tulesurmade arv vähenema viiendiku võrra, tegelikult vähenes see aga 37%. Tänavu viie kuuga hukkus tules kolm inimest vähem kui eelmisel aastal. Selle loomulikult väga kurva statistika sisse on juba arvestatud traagiline juhtum Haapsalus, mis nõudis teatavasti kümne inimese elu. Aga on täiesti selge, lugupeetud küsijad, head Riigikogu liikmed, et arenguruumi on meil küll ja küll. Loomulikult oleks ka minul siseministrina hea meel, kui eeldatav majanduskasv lubaks meil rahakotiraudu veidi lahkemalt avada. Ma pean aga oluliseks, et me teeksimme kõik selleks, et nendes tingimustes ja nende rahaliste võimaluste piires anda omalt poolt maksimum, et Eesti inimesed tunneksid ennast turvaliselt ka majanduslikult mitte kõige parematel aegadel.

Teine küsimus: "Kas meie sisejulgeolek on alarahastatud, mistõttu lähiajal võib meie ühiskond silmitsi seista sisejulgeolekualase olukorra halvenemisega?" On täiesti selge, lugupeetud küsijad, et turvalisust odava hinna eest ei saa. Kalliks teeb selle eelkõige vajaminev kompetents, võimekus ehk inimesed ning tehnika ja tehnoloogia. Ühelt poolt on tehnoloogia kõige kiiremini arenev valdkond, mis tähendab, et me peame investeerima tänapäevastesse tehnikavahenditesse, et olla edukad kuritegevuse vastu võideldes ja avalikku korda kaitstes. Teisest küljest tuleb arvestada, et tehnika pidevalt amortiseerub ja seda tuleb uuendada. Me elame väga ühemõtteliselt tehnoloogiaajastul. Kui me tehnikavahenditesse ei investeerime, siis me ei suuda tulevikus senist taset hoida. Kavatsen kindlasti seista selle eest, et nii sisejulgeoleku olukord kui ka eelarve võimalused selles valdkonnas paraneksid. See

on selgelt seoses meie majandusliku võimekusega ehk eelarve tuludega, aga on täiesti ühemõtteline ja arusaadav, et sisejulgeoleku tagamine on meie kõigi ühine asi ja loomulikult ka laiapõhjalise n-ö riigikaitsestrateegia üks alustala.

Kolmas küsimus: "Kui lisaraha hankimine sisejulgeoleku valdkonda ei ole võimalik riigieelarvest, siis millised kompensatsioonimehhanismid on olukorra leevendamiseks võimalikud?" Väga hea küsimus. Head küsijad, ma vastan teile selliselt: ühekordne lisaraha hankimine ei saa kindlasti olla jätkusuutlik lahendus. Siseministeerium esitab riigieelarve koostamise protsessis lisataotluse, me loodame teatud selgetele argumentidele tuginedes eelarvevahendeid juurde saada. Täna on eelarveprotsess alles käimas ja on vara rääkida sellest pildist, mis välja koorub. Me oleme alles eelarveprotsessi alguses. Ma tahan kindlasti koos minu hea meeskonnaga Siseministeeriumis näha võimalusi investeringuteks, võimalusi ka selleks, kuidas raha kõige paremini kasutada. Me oleme viimastel aastatel Siseministeeriumis väga aktiivselt kasutanud võimalusi kaasata välisvahendeid, mis ongi loonud eeltingimused kriisiaastatega toimetulekuks. Loomulikult on järgnenud ka riigi panus sisejulgeoleku tagamisse. Tõhusaim vahend rahapuudust vältida on loomulikult see, et rahavajadus tuleb eos ära hoida. See tähendab äärmiselt suurt panust ennetustöösse. Ma ise usun väga tugevalt ennetusse, see aitab inimesid säästa. On olemas Tallinna Tehnikaülikooli ja Maanteeameti analüüs, mis on tuvastanud, et näiteks ühe inimese hukkumine liikluses läheb ühiskonnale maksma väga suure summa. On küsitav, kui palju seda on üldse võimalik rahas hinnata, aga me peame ka selleks valmis olema. Nende arvutuste järgi on see summa ligi üks miljon eurot ehk ca 15 miljonit Eesti krooni.

Ma võin nimetada täiendavaid kompensatsioonimehhanisme, mille kohta head küsijad ka pärisid. Esiteks, üldkasuliku töö rakendamine alates 1. jaanuarist 2012. See on oluline samm selleks, et ka väärtegade puhul üldkasulikke tööd ette näha. Kõik ettevalmistused on käimas. See tähendab, et me hoiame kaugemas perspektiivis jällegi kokku, ma arvan, märkimisväärse hulga maksumaksja raha ja suuname need inimesed, kes on oluliselt väiksemad õigusrikkujad kui inimesed, kelle tegusid on

menetletud kriminaalmenetluse raames, üldkaskulikke tööd tegema. Siin on oluline koostöö kohalike omavalitsustega ja erasektoriga. Igal juhul on oluline ennetus, ennetus ja veel kord ennetus ning ennetusse erasektori kaasamine, sest ilma selleta on tulemust saavutada väga raske. Ma ise tegin eelmisel nädalal ühe väikese algatuse ja loodan, et see muutub edaspidi regulaarseks. Ma kutsusin ühe laua taha kõik alkoholi jaemüüjad ja tootjad, kes võiksid kaasa aidata sellele, et selle aasta suvel uppumissurmade arv väheneks. See esimest korda toimunud ümarlaud oli minu hinnangul väga edukas. Me saime laua taha peaaegu kõik Eesti tootjad ja vahendajad. Need kokkulepped, mida me juba selle tunni-pooltise jooksul sõlmisime, ma arvan, tähendavad, et riigi poolt maksumaksja rahaga rahastatavatesse teavituskampaaniatesse tuleb kaasa erasektori jõud ja energia. Kolmandaks, kriminaaltulu konfiskeerimine on samuti üks prioriteete, mille ma olen seadnud. See tähendab, et me peaksime veelgi laiemalt kui praegu saama kriminaaltulu konfiskeerida. Organiseeritud kuritegevuse kõige nõrgem koht on tulu, mida nad teenivad. Jah, on organiseeritud kuritegevuse liike, mille põhjused on ideoloogilised, mis on motiveeritud mingitest muudest elementidest kui kasum, aga väga suures ulatuses pöörleb organiseeritud kuritegevus ju kasumi ümber. Kui me suudame saada kriminaaltulule heas mõttes küüned taha, siis tekib sellest ühiskonnale väga palju kasu ja see tervikuna vähendab neid vahendeid, mida me muidu peaksime suunama kriminaalasutustesse, või vähemalt me saame fookustada nende ressursse tähtsamatesse tööloikudesse. Need on olulised meetmed, mida me piiratud ressursse arvestades kindlasti kasutame. Neljandaks, me oleme juba palju rääkinud ühest meie järgmiste aastate prioriteedist, milleks on see, et sisejulgeoleku tagamise tuleb kaasata palju suurem hulk vabatahtlike. Eesti on, nagu teada, niisama suur riik kui Holland, meil on aga 13 korda vähem inimesi kui Hollandis, mis tähendab, et meil on palju hajaasustusega piirkondi. Me peame võimalikult palju kaasama kogukondi, külasid, kohalikke inimesi, et kohapeal sisejulgeolekut tagada, et tagada teatud elementaarne päästevõimekus, et tuldaks appi avaliku korra nõuete järgimisel jne. See tähendab abipolitseinike arvu kasvu, see tähendab vabatahtlike päästjate arvu

kasvu jne. Need olid need kompensatsioonimehhanismid, mida ma tahtsin teile täna esitada. Me võime sellest pikalt rääkida, aga ma sain vähemalt peamised prioriteedid ära öelda.

Neljanda ja viienda küsimuse panen kokku: "Milliseid struktureid muudatusi peate sisejulgeoleku valdkonnas vajalikuks, et leevendada riigieelarvelist alarahastust? Kas kinnitate või lükkate ümber vajaduse koondada inimesi nii Politsei- ja Piirivalveameti kui Päästeameti koosseisust?" Struktureid muudatusi on sisejulgeoleku valdkonnas tehtud päris mitu. Parlament juba mõni aeg tagasi pikalt arutas ja debateeris ning andis siis oma heakskiidu Politsei- ja Piirivalveameti moodustamiseks. See on erakordne samm. Tekkis väga suur ametiasutus, kus töötab ca 7000 inimest. Loomulikult on vaja aega, et seda organisatsiooni lihvida, et funktsioonid, mis sellesse ametisse on koondatud, hakkaksid õlitatult toimima. Samuti on Siseministerium moodustanud nn SMIT-i ehk Siseministeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskuse, kuhu on koondatud infotehnoloogiline kompetents ja ressursid, et meie tegevus oleks läbipaistvam ja maksumaksjale vähem kulukas ning et ressursse kasutataks optimaalselt. Siseministri pädevuste hulka ei kuulu politseinike ja päästjate värbamine ega nende koondamine. Sellega tegeleb ikkagi Politsei- ja Piirivalveameti juhtkond ning samuti Päästeameti juhtkond, see on nende pädevusvaldkond. Mina tahan tagada Siseministeriumi ja meie allasutuste võimalikult vastutustundliku suhtumise maksumaksja rahasse, nendesse vahenditesse, mida maksumaksja on meile andnud. Siseministeriumil on väga suur valitsemisala. Ma arvan, et me oleme väga kaugel sellest hetkest, kui me saame öelda, et nüüd on kõik valmis, kõik on optimeeritud, iga kroon läheb täpselt sellesse kohta, kuhu vaja. Tööd on veel väga palju. Eduka töö tingimus on motiveeritud töötaja. See eeldab aga mõistlikku koormust, mõistlike ja läbimõeldud tööülesandeid ja funktsioone, korralikke töövahendeid ning loomulikult adekvaatset palka. Kas need tingimused on meie piiratud eelarvega tagatud? Seda me oma allasutustes ja ministeriumis analüüsisime. Nagu ma ütlesin, eelarveprotsess on praegu käimas, see on tegelikult algusjärgus. Ma ei välisita, et meid ootavad ees mõned muudatused, mis nõuavad valulikke hüvastijätu mõne vana

kombe või korruga. Sellest me räägime siis, kui on olemas konkreetsete ettepanekud. Ma julgen loota, et me saame seda kenasti teha sügise alguses. Kui eelarve võimalused ja meie maksutulud suurenevad, siis on minu soov, et sisejulgeoleku valdkond saaks sellest kõigest osa. Ma tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Teile on küsimusi. Palun, kolleeg Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud siseminister, aitäh sulle tõesti heade vastuste eest! Aga ma küsin sult järgmise murelapse kohta, mille kohta me oma arupärimises ei küsinud, aga mille selle aasta kiiresti alanud kuum suvi jälle meie õuele tõi. See murelaps on uppumissurmad. Meedias on küll alustatud kampaaniat, kuid tuleb öelda, et kas või viimase nädalavahetuse neli uppumissurma leidsid aset üsna suurtes kohtades, mitte kuskil metsajärvedes, vaid vähemalt kolm nendest leidsid aset kohtades, kus politseiniku või päästeametniku ka ajutine kohalolek või läbisõit või korra kohale ilmumine oleks võinud selle õnnetuse ära hoida. Tegelikult jahutab uljaspäid ka liikluses kõige rohkem just politsei kohalolek. Kas on mingisuguseid uusi meetmeid võetud?

Ken-Marti Vaher

Tänan, Andres, küsimuse eest! Jah, on täiesti selge, et kuumad suved on uppumissurmade poolest kõige traagilisemad. Oleme võtnud selle statistika välja. 2002. aasta, kui suvi oli niisama kuum kui eelmisel aastal, oli väga traagiline, 1997. aastal, mis oli sellele eelnev kuum suvi, oli täpselt samamoodi. See tähendab, et suur hulk päevi nendel suvedel olid väga kuumad ja inimesed läksid ennast jahutama. Nagu te olete tõenäoliselt ajakirjandusest lugenud, kahjuks on seal pahatihti mängus olnud ka alkohol. Eelmise aasta statistika analüüs näitab, et 60% uppumissurmade puhul oli mängus alkohol. Võite arvutada 60% 97 inimhukkunust, eks see seal 60 inimese piirimail ole. Need on kahetsusväärased asjad. Me oleme eelmise aastaga võrreldes, ma arvan, alustanud palju ulatuslikumat teavitamist, see kestab tegelikult kogu selle suve. Eelmisel nädalal toimus ümarlaud, millest ma teile rääkisin.

Selle eesmärki oligi esitada erasektorile palve, et nad tuleksid teavitusega kaasa. Mulle tundub, et see valmisolek on olemas, mis tähendab, et me saame seda teavitust, mida rahastatakse maksumaksja rahast ja mille me saame ise tagada, venitada loodetavasti augusti lõpuni. Me ei tea, kas august tuleb kuum või oli juuni viimane kuum periood. Täna ilm on palju jahedam, aga me peame igal juhul olema valmis kõige hullemaks. Mul ei ole informatsiooni, millele sa viitasid, selle kohta, kus täpselt ja millistel tingimustel nädalavahetuse uppumissurmad toimusid. Need on väga värsked traagilised juhtumid. Eelmisel aastal algas väga tihe koostöö kohalike omavalitsustega, kes on mitmel juhul ise valmis panustama vahendeid, et kas või ajutistki vetelpäästet kaasa. Eelmise aasta statistika ütleb, et rohkem kui kolmandik uppumistest toimus ikkagi pärast tundmatus kohas vette minekut. Kui palju selliseid veekogusid on, see on omaette küsimus. Ma arvan, et neid veekogusid, kuhu vetelpääste, Päästeameti või politsei käsi lihtsalt ei ulatu, on väga palju. Üks võimalus on siin jällegi vabatahtlikud, kes tuleksid appi, kui me oleme selgeks teinud (seda on Päästeametis tegelikult tehtud) need kõige kriitilisemad kohad, kuhu inimesed lähevad meeldivat suvepäeva veetma. Kõiki neid analüüse arvestades ongi selle aasta suvele vastu mindud. Ma võtsin tund aega tagasi statistika välja: praegu on vahe -6 inimelu ehk kui eelmisel aastal oli 13. juunini hukkunud 27 inimest, siis praegu on see arv 21.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud siseminister! Sa räägid kenasti ennetustöö olulisusest, vabatahtlikest jne. See kõik on väga tore, aga meil on ikkagi täiesti reaalne probleem sisejulgeolekustruktuuride reageerimisvõimega, eriti maal. Näiteid on ilmselt väga palju. Ma tean ühte näidet: politsei ei sõida Aseri valda välja, kui ei ole inimkannatanuid. Ehk kui mehed lähevad poodi ja varastavad kasti õlut, siis poemüüja lihtsalt vaatab pealt, ta ei saa midagi teha, sest politsei ütleb, et nad kohale ei tule, sest kannatanuid ei ole. Minu meelest on see olukord täiesti ebanormaalne. Kuidas me siis saame

rääkida, et inimeste julgeolekutunne on järjest paranenud, see on väga hea ja probleeme meil ei ole? Mis mõtted teil selles osas on?

Ken-Marti Vaher

Aitäh küsimuse eest! Me võtsime eelmisel aastal vastu abipolitseiniku seaduse, mille mõtte on politseilises hierarhias väga täpselt ette näha vabatahtlike institutsioon abipolitseinike näol, millele on antud lisapädevus. See lisapädevus seisneb selles, et nad saavad iseseisvalt käia avaliku korra nõuete täitmist kontrollimas ja selle järele valvamas, nad teevad seda politseiametniku korralduse alusel, mitte politseiametnikuga koos. Ma arvan, et see on väga oluline edasiminekuks, selleks et me saaksime tegelikult – ma loodan, et lähima aja jooksul – katta eriti sellised kriisikohad, kuhu politsei käsi tõenäoliselt jõuab pikema viivitusega kui suurematesse asulatesse, linnadesse, et korrakaitse oleks seal nähtav ja inimesed oleksid teadlikud sellest, et on olemas politseiline jõud. See puudutab kindlasti ka Ida-Virumaad. Minu teada on Ida-Virumaal juba olemasolevate abipolitseinike aktiivsus üsnagi kiiduväärt. Aga selge on, et neid ridu tuleb täiendada. Ma arvan, et see puudutab just hajasustusega piirkondi. See seadus on alles värskest rakendunud. Ma pean seda oluliseks ja olen mitmel juhul politseiameti juhtkonnaga arutanud, kuidas suunata lisavahendeid, selleks et see süsteem üles ehitada nii, et see toimiks üle Eesti, ja millised on järgmiste aastate perspektiivid abipolitseinike süsteemi arendamisel. Miks ma sellest räägin? Võrreldes teiste Euroopa riikidega, kus raha mingite muude funktsioonide täitmiseks on palju rohkem, aga seal kaasatakse ka vabatahtlikke nii päästetöösse kui ka politseisse palju rohkem kui Eestis, on Eesti tegelikult vaeslapse osas, mis tähendab, et me ei ole neid võimalusi seni piisavalt ära kasutanud. Aga me peame seda tegema, sest nii teevad ka meie head kolleegid ja eeskujud Euroopas.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus!

Marika Tuus

Aitäh! Austatud minister! Ega neid arve ei peagi nii väga kuskilt välja võtma, sest kõik need kurvad uudised on läbi käinud uudiste-

portaalidest ja ajalehtedest. Kui rääkida veel kord uppumissurmades, siis ainuüksi juuni 11 päevaga uppus juba üheksa inimest. Võrreldes eelmise aasta kümne uppumissurmaga terve juuniku jooksul on see ikka väga kurb statistika. Aga te tõite ühe põhjusena välja alkoholi. Samas me teame, et alkoholi on meil tsipa vähem tarvitama hakatud. Ma küsingi: millest siis ikka on tingitud uppumissurmad, aga loomulikult ka liiklussurmad, kaasa arvatud see, mis toimub nädalavahetustel roolijoodikute osas?

Ken-Marti Vaher

Aitäh, Marika! Loomulikult, sa võid võtta välja statistika juuniku kohta. Minu mälu järgi oli eelmisel aastal kuum peamiselt juulis ja kuumus ulatus ka augustisse. Selle aasta kuumus saabus aga, nagu me teame, juba eelmistel nädalatel, mis oli osaliselt ootamatu. See väga suur kuumus, kui õhutemperatuur ületab 30 kraadi, meelitab väga aktiivselt inimesi veekogude äärde hästi aega veetma, seltskonnaga või ka üksi päikest nautima. Nendes seltskondadesse võetakse meeleldi kaasa alkoholi. Mida me tahame teavituskampaaniatega selle aasta suvel öelda? Eelmisel aastal öeldi väga lihtsalt: "Kui võtad – võta kuivalt!" See sõnum oli suunatud konkreetsetele inimestele, kes võivad olla ülemeelikud, peamiselt on need 20–29-aastased meesterahvad. Sellel aastal me oleme teavitust oluliselt laiendanud ja ma arvan, et väga tähtsas suunas. See suund on perekonnaliikmed, tuttavad, sõpruskond. Ehk: kui jood, ära uju, kui jood, ära roni rooli ja hoi a ligimest seda tegu tegemast. See n-ö kogukondliku kontrolli või järelevalve tekitamine on selle aasta suvel teavituse põhiline siht. Loomulikult ei toimu see kõik üleöö, vaid võtab oma aja, aga praegu statistika ütleb, et teatud määral on uppumissurmade arv väiksem. Ma väga loodan, et see arv üha väheneb. Ilma teavituse ja ennetuseta see kindlasti ei vähene. Kui me tegeleme ainult järelevalvega ja näiteks tulekahjude puhul ainult kustutamise, siis tuleb meele pidada, et Põhjamaa kogemus ütleb, et kõige edukam ongi ennetus. Seost alkoholiga, ma arvan, ei ole ühiskond veel teadvustanud ja kindlasti on seda vähe teadvustatud nendes seltskondades, kes tunnevad mõnu ilusast päikeselisest ilmast. Eelmiste aastate statistika põhjal tuleb öelda,

et kui sa lähed vette liiga ülemeelikus tujus, siis on väga suur risk, et oma võimeid üle hinnates võib see kõik väga traagiliselt lõppeda. See ongi alkoholi kõige negatiivsem roll.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Varavastaste kuritegude arv on statistika andmetel küll vähenenud, aga mulle tundub, et see kõik on näiline. Kui rääkida Eesti eri paikades elavate inimestega, siis nad seda ei kinnita. Mäletate, alles mõni kuu tagasi kajastati Eesti ajakirjanduses seda, et inimesed olid Peipsi-äärses piirkonnas kannatust kaotamas ja räägiti võimalikust omakohtust. Härra minister, küsimus teile: kas te ei karda, et nii edasi minnes võõranduvad inimesed riigist veelgi ja tulevikus ei loodetagi enam korralvuritelt abi saada?

Ken-Marti Vaher

Aitäh, Jaan! Ma ennist ütlesin ja ma rõhutan seda suurima heameelega üle: meie eesmärk ei ole mitte ainult see, et politsei oleks nähtav ja olemas (sellega töötatakse aastast aastasse kogu aeg), vaid üks olulisi eesmärke on suurendada kogukonna enda osalust turvalisuse tagamises. Nii on käitunud kõik arenenud Euroopa riigid, nii on käitumas ka Eesti. Meil on olemas vabatahtlik initsiatiiv kohapeal. Näiteks tegutseb päästevaldkonnas priitahtlik päästeliit, mis formeeriti eelmise aasta alguses ning mis on täis tublisid ja hakkajaid mehi kõikidest Eesti piirkondadest ja paikadest, kes tahavad ise olla need, kes vähendavad kogukonna võõrandumist riigist, tulevad appi, on nähtaval päästjatena, abipolitseinikena jne. Ma arvan, et see on väga oluline, me ei tohi seda alahinnata. On selge, et me peame tegutsema nende ressursside piires, mis meil on, me peame leidma kõik võimalused selleks, et olla nähtavad ja oma tegutsemises tõhusad. Kui on võimalik, et kohalikud abipolitseinikud hoiavad ära võõrandumise ja turvatunde vähenemise, siis me peame seda võimalust kasutama. Ei ole ju lahendus see, et me saadame sinna kohapeale ekipaaži kuskilt keskusest või teeme rohkem ressursse nõudva kompetentsiga ära mingisuguse töö, mida oleks võimalik teha

vähem ressursse nõudva kompetentsiga. Me peame olema optimaalsed, seda nõuab meilt maksumaksja. See on politsei kohus, see on ministeeriumi kohus, see on parlamendi suur ootus ja meie kõikide ootus, et me suudaksime neid ressursse, mis meil on, optimaalselt jaotada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalle Laanet!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea minister! Ma olen sinuga nõus väga paljudes asjades, eriti selles, et on hea, et vabatahtlikule tegevusele on loodud seaduslik baas ja kindlasti peaks siseturvalisuse valdkonnas rohkem inimesi vabatahtlikku tegevusse kaasama. Aga kahjuks on karm reaalsus see, et paljudes maapiirkondades sa ei leia usaldusväärset inimest, kes tuleks niidaks mõõduka tasu eest muru ära või aitaks puid lõhkuda. Mis me räägime siis turvatunde tekitamisest. Tegelikult on probleem, et meil jääb lihtsalt inimestest vajaka. Aga minu küsimus on hoopistükkis see: kuidas sulle tundub, kas Eesti ühiskonnas on lähisuhtevägivald, perevägivald probleem? Kas sellega peaks kiiremas korras tegelema?

Ken-Marti Vaher

Täna, Kalle! Minu arusaam on, et perevägivald on väga paljuski selge mõju alaealistele. Asi pole ju ainult selles, et abielupooled või kooselupooled omavahel riidlevad või läheb asi veel palju näotumaks ja hullemaks, me oleme paljudest sellistest juhtumitest ka meediast lugenud. Aga väga suur kannatanu on alaealine. Riik võttis juba aastaid tagasi alaealiste vastu suunatud kuriteod-õigusrikkumised üheks prioriteediks. See juhtus siis, kui sina olid minister, ja see on kandunud tänasesse päeva. Nagu ma mäletan, 2004. aastal oli see üks prioriteetidest, mida seadis see valitsus, kus ka mina osaline olin. Ma arvan, et me oleme teinud perevägivaldaga seonduvate kuritegude menetlemisel viimastel aastatel edusamme. Mida need edusammud tähendavad? On äärmiselt oluline, et näiteks prokuratuuris, aga eelkõige politseis on olemas vastava kompetentsi ja ettevalmistusega uurijad, kes suudavad tajuda perevägivald olemust, kes ei vaata seda tavapärase õigusrikkumisena, vaid saavad

aru ka psühholoogilistest aspektidest, nendest raskustest, mis puudutavad tõendamist jne. Ma arvan, et viimastel aastatel on teatud edusamme tehtud. Me oleme kindlasti maas mitmest Euroopa riigist, aga see pole mitte üheski ühiskonnas lihtne. Mitte üheski riigis ei ole lihtne perevägivalda defineerida. Ma mäletan, et näiteks New Yorgis 1990. aastate alguses (linnapea Giuliani aegadest on räägitud kui ime-loost) oli perevägivald üks sellistest kuriteolidekidest, millega ei osatud mitte midagi peale hakata. Prooviti ühte, teist ja kolmandat lähenemist. Võidu sai just nimelt kogukonnakeskne lähenemine, mis loomulikult vajab väga palju ressursse. See tähendab, et pööratakse pidevat tähelepanu nendele riskiperekondadele, kust ei tule mitte üks väljakutse või kaks väljakutset, vaid mitu ja mitu väljakutset, mille peale politsei vaatab alguses võib-olla natuke ne kõõrdi, aga teatud aja jooksul hakatakse nägema, et on olemas selge muster, et tegemist ei ole lihtsalt kaeblemisega, vaid tegemist on kuriteoga, mida toime pannakse, tegemist on vägivaldaga. Siis suudetakse viia see osapool, kes on ohver, niikaugele, et ta teeb koostööd, ta tuleb ja ütleb välja, et see on vägivald ja see peab lõppema. Nagu sa väga hästi tead, paljud perevägivaldajuhtumid lõpevad sellega, et n-ö allaheitlikum pool ongi allaheitlik ja loobub nendest ütlustest, mida ta on andnud. See on väga suur probleem. See vajab politseis ja prokuratuuris erilist peenmehaanilist kompetentsi. Selle väljatöötamine ja kehtestamine vajab väga palju aega ja ressursse.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mati Raidma!

Mati Raidma

Suur tänu! Austatud minister! Soovin küsida ühe valdkonna kohta, mida ei ole seni mainitud – hädaabikõnede vastuvõtmine ja Häirekeskus. Pikemat aega on arutatud politsei ja Päästeameti ühise häirekeskuse loomise üle. Jõhvisse kerkivasse hoonesse on juba vist ühishäirekeskus planeeritud. Mis saab, kas Häirekeskus võetakse Päästeameti haldusalast ära, kas politseinikud saadetakse Päästeametisse tööle? Kas teil ei ole ahvatlust lisada seda mingisse kärpeformaati järgmise aasta eelarves?

Ken-Marti Vaher

Täna väga küsimuse eest, Mati! Praegune seis on selline, et me liigume selles suunas, et Eestisse tekiks ikkagi üks häirekeskus. See oli väga õige küsimus. See on üks n-ö struktuursetest reformidest, milles me oleme järgmiseks neljaks aastaks kokku leppinud. Me loodame püsida graafikus. Inimestele muutub teenus palju kättesaadavamaks ehk Eestisse jääb alles üks telefoninumber, mida me edaspidi kasutame, ja toimib isegi Euroopa mõistes üsnagi tänapäevane süsteem, mis tähendab, et ülekoormus on välistatud. Nagu sa tead, praegu on Eestis kasutusel mingil määral ainulaadne n-ö ülevoolav süsteem ehk on sisemised kompensatsioonimehhanismid, mis tagavad, et inimesel, kes hädaabinumbrit kasutab, ei ole ooteaeg kunagi pikk. Vastupidi, talle pakutakse teenust kohe. Praegune ajakava on tehtud sellest lähtudes, et me püsiksime selles graafikus, millest eelmise aasta jooksul juttu oli. Ma eelarveläbirääkimistel kindlasti tõstatan selle teema, kas me saame käivitada juhtprojekti, nagu me oleme plaaninud, aastal 2012. Jah, Jõhvist on juttu olnud, on teatud küsimused, mis puudutavad seda ehitust tervikuna. Seal on teatud tehnilised ja ehituslikud nüansid. Kas midagi jääb venima või ei jää, see sõltub meie heast koostööpartnerist Riigi Kinnisvara AS-ist ja omakorda tema koostööpartnerist ehk ehitajast. Aga praegune plaan on, jah, see, et juhtprojektiga alustada aastal 2012 ja juba mõne aasta pärast käivitada see süsteem üle Eesti.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Karel Rütli!

Karel Rütli

Aitäh, austatud eesistuja! Hea minister! Kõik probleemid sisejulgeolekus saavad peasjalikult alguse rahastamisest. Päästeamet on sunnitud selle aasta eelarve tõttu vähendama ajutiselt ligi 30 komando päästevõimekust. Samas olete rõhutanud, et ühe võimaliku kompensatsioonimehhanismina te panustate vabatahtlikele, nii pritsimeestele kui ka abipolitseinikele, selleks et päästevõimekust suurendada. Minu hinnangul on kõige alus ikkagi motiveeritud inimesed, kes saavad selle töö eest palka. Nemad suudavad seda tööd hästi teha. Vabatahtlikega on see häda, et täna nad on, homme neid ei pruugi olla, sest kes läheb hei-

nale ja kes läheb kartulit võtma. Kas te tõesti usute, et vabatahtlikud suudavad asendada päris politseid, professionaalseid pritsimehi, ja kas te arvate, et ilma selleta, et me nendesse struktuuridesse vahendeid juurde anname, on meil võimalik päästevõimekust parandada?

Ken-Marti Vaher

Täna hea küsimuse eest! Ei, vabatahtlikud ei asenda elukutselisi. Need on süsteemid, mis toimivad käsikäes. Teistmoodi ei ole see üldse võimalik. Need on tegelikult kaks teineteist täiendavat süsteemi. Me ei saa mõlemat professioniks nimetada, üks nendest on küll elukutse, teisel juhul on aga tegemist panusega kogukonna turvalisusse. Ma olen ka seda öelnud, et jah, see on probleem, et elupäästevõimekus on Eestis vähenenud. See on suurem kui 2006. aastal, aga seda on vähem, kui oli eelnevatel aastatel. See on loomulikult läbirääkimiste koht, kui tehakse 2012. aasta eelarvet. Me kavatseme selle küsimuse tõstatada. See on loomulikult seotud sellega, milline hakkab olema päästjate n-ö konkreetne motivatsioon. Kui te mäletate, siis mõni aasta tagasi olid päästjate palgad ikka vägagi kesised. Nüüd võime öelda, et päästjate palgad ei ole enam nii hullul tasemel kui võib-olla neli-viis aastat tagasi, asi on paranenud. Aga on selge, et elukallidus liigub eest ära ja me peame sellest tulenevalt vaatama tervikuna kogu Päästeameti struktuuri ja organisatsiooni. See on ühemõtteliselt ressursidega seotud, ma olen teiega täiesti nõus. Veel kord: miks ma vabatahtlikke rõhutan? Sellepärast, et Eestis on kohti, on paikkondi, kus on võimalik vabatahtlike abil väga palju probleeme ära hoida ja nendele ka reageerida. Ma arvan, et see on väga oluline täiendus elukutselistele. Ma kindlasti neid kahte ei vastanda. Ma olen igal pool rõhutanud, nii kohtumistel päästjatega kui ka avalikkusega suhtlemisel, et need täiendavad teineteist.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kajar Lember!

Kajar Lember

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Ma küsin ka päästekomandode kontekstis. Eestis on peale ühte eelmist päästekomandode sulgemist vähemalt paaris omavalitsuses tekkinud olukord, kus omavalitsus on võtnud komando-

hoone kõik kuld enda kanda, selleks et komandot kinni ei pandaks. Ühelt poolt on see seaduse järgi riigi ülesanne, aga teiselt poolt on see jäänud omavalitsuste kohustuseks. Milline on teie hinnang, kas seal on lahendust oodata? Lahendus ei ole see, et komando suletakse, vaid lahendus oleks see, kui riik tuleks uuesti appi.

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Mõne sellise juhtumiga olen kokku puutunud. Olen palunud neid juhtumeid analüüsida ja uurida ka seda võimalust, kas riik saaks öla alla panna. Nii et ma olen sellest probleemist teadlik ja me proovime teha, mis on võimalik.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Meil on julgeolekuvaldkonnas professionaalid, kes julgeolekut tagavad. Oluline on nende motivatsioon. Siin on konflikt, sest palgad on juba mitu aastat konserveeritud olnud ja on seda vist ka tulevikus. Seda ühelt poolt. Teiselt poolt vaadates võib ka niiviisi hinnata, et on varjatult mittetäistööaeg, kas või nädalate või kuude kaupa. Ka seda me teame. Siit minu küsimus: kuidas te hindate, kas praegune motivatsioon on rahuldav, et julgeolekut maksimaalselt arendada, või on siin ikkagi konflikt ja millegi suhtes on vaja ümber mõtelda?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Ma arvan, et nii sisejulgeolek kui ka väga mitmed teised riigielu valdkonnad ei ole kaugeltki mitte valmis. Me peame tegema päris suuri pingutusi, et olla veendunud, et me kasutame tõesti igat krooni läbipaistvalt ja mõjusalt. Minu valitsemisalas töötab 10 500 inimest, kes täidavad väga erinevaid funktsioone. 2010. aastal pandi kokku, nagu te teate, politsei-, piirivalve- ning koda-kondsus- ja migratsioonivaldkond. Ma arvan, et see oli õige otsus, aga me ei saa mingil juhul öelda, et see amet on valmis. Politsei- ja Piirivalveameti juht ise ütles eelmisel nädalal, et ta näeb vajadust teha olulisi muudatusi juhtimis-süsteemides, seoses kokkuhoiduga, teatud ressursside ümberpaigutamisega jne. See kõik

tegelikult seondub teie küsimusega, sellega, et meil oleksid ikkagi olemas võimalikult kompetentsed inimesed, kes teevad piisaval tasemel ja mõistliku ajamahuga tööd. Mitte niimoodi, nagu te viitasite, et kuskil on funktsioonide alataitumine, inimesed on üle kooritud, ja kuskil on jälle vastupidi, mingid ametikohad on n-ö rippumas, lihtsalt pole pikka aega koosseisulisi kohti täidetud. Üldine lähenemine on ju selles. See ongi erinevus erasektorist, kus on alati pankrotioht, võime nii öelda. Väga materiaalselt öeldes toimib erasektor paljuski kasumi põhimõttel, st pankrotioht sunnib erasektorit pidevalt üle vaatama oma ressursse, funktsioone ja seda, kui palju ühe või teise funktsiooni peale kulutatakse ning kas see on üldse vajalik. Avalikul sektoril sellist otsest survet ei ole. Ainuke surve, mis on, tuleb siit saalist seadusandja poolt, Vabariigi Valitsuse poolt jne. Avaliku sektori tippjuhid peavad olema need, kes pidevalt sunnivad avalikku sektorit olema võimalikult mõjus ja efektiivne ning vaatama vajaduse korral üle ka need funktsioonid, mida meil on kohustus täita ja mille täitmisesse on meil võimalik kaasata teisi sektoreid, kus me saame teha koostööd jne.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Me oleme siin väga palju rääkinud vabatahtlike komandode toetamisest. Mina küsin ühe näite varal, kas seda tahet tegelikult ikka realiseeritakse. Konkreetne näide on Pürksi komando Läänemaal Noarootsi vallas. Aasta alguses seal kutseline komando suleti. Vallavanema ja päästeskuse eestvõttel aktiveeriti kohaliku päästekomando tegevus ja alustati läbirääkimisi Päästeametiga. Nüüd on pool aastat möödas, aga lepingut MTÜ-ga Noarootsi Tuletõrjeselts ei ole siiani sõlmitud. Kas tegelikult ei jää äkki toetus vabatahtlikele sõnadesse või on siin ikkagi ka reaalseid ressursse? Või napib Päästeametil lihtsalt ressursse? Miks ei ole Noarootsi Tuletõrjeseltsiga siiani lepingut sõlmitud?

Ken-Marti Vaher

Aitäh küsimuse eest! Minu teada on Päästeameti juhtkond selle teemaga tegelnud. Nime Pürksi ei kuule ma täna mitte esimest korda, ma olen ka varem seda kuulnud. Seal on kohal käinud Päästeameti juht. Selline on minu informatsioon. On püütud kõik teha selleks, et vabatahtlik komando seal tekiks. Küsin ka täna, kui ma näen Päästeameti juhti, milline on seis Pürksil, kas asi on lahenenud ja millised on viimased arengud olnud. Teen seda kindlasti.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Aadu Must!

Aadu Must

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Juba Vana-Roomas leiti, et professionaal on tohutult palju rohkem väärt kui väljaõppimata inimene, isegi kui sel on hea tahe. Ka gladiaatoreid ei raisatud tapmiseks, vaid selleks võeti väljaõppimata orje. Mulle väga meeldis, kui te vastasite Karel Rüütli ja Neeme Suure küsimustele, et vabatahtlike kasutamine on tõhustamise, mitte asendamise meetod. Ometi, kui ma Tartus rääkisin sealsete päästjatega, siis mulle väideti, et mitmes piirkonnas, mida katavad põhiliselt vabatahtlikud päästjad, olevat suur õnnetuste risk ja päästevõimekus on vähenenud, kuna vabatahtlikud ei tohtivat eeskirja järgi isegi teatud põlengukolletesse siseneda jne. Kas see oli ülepingutatud hirm või ongi selline oht reaalne, et mõni piirkond jääb kvaliteetsete päästjateta?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Vabatahtlikud päästjad said eelmisel aastal vastu võetud päästeseadusega pädevust juurde. Loodud on iseseisva pädevusega päästja institutsioon, mis tähendab, et kui siiani oli vabatahtlikul päästjal võimalus päästetöödel osaleda päästeametniku juuresolekul või päästeametnikuga koos, siis nüüd saab ta seda teha iseseisvalt. Need inimesed ei ole välja õpetamata, nad saavad koolitust 16 + 32 tundi. 16 tundi on esimese astme koolitus ja 32 tundi on teise astme koolitus, mis lisandus uue päästeseaduse vastuvõtmisega. Kui ma õiguskomisjoni juhtisin ja pidasin seda teemat enda jaoks väga oluliseks, siis me mitu korda diskuteerisime Päästeameti

juhtkonnaga, kes väitis, et 16 + 32 tundi on piisav, et täita seaduses ettenähtud funktsioone. Jah, elupäästevõimekust ehk suitsusukeldumist sellise koolitusmahuga ei omanda, see on selge. Suitsusukeldumise omandamiseks on vaja 180–200-tunnist väljaõpet. Viimasel kohtumisel priitahtlike päästjatega oli nende selge sõnum, et nad tahavad ühel hetkel jõuda selleni, et tekiksid esimesed vabatahtlikud päästjad, kellel on suitsusukeldumise võimekus. See oleks täiesti uus kvaliteet Eestis, seda pole kunagi varem olnud. Ma olin heas mõttes üllatunud, et nad on selleks valmis. Eks me peame analüüsima, milline on suutlikkus, kuidas me sellist koolitust saame korraldada ja millised on need vabatahtlikud, kes peavad loomulikult vastama teatud nõuetele jne. 200 tundi on väga suur koolitusmaht. See on selles mõttes täiesti uue lehekülje keeramine vabatahtlikus tegevuses päästealal Eestis, aga ma arvan, et see suund võiks olla õige. Selles osas, jah, on väga palju ära teha. Nagu ma ütlesin, organiseeritud tasemel hakkasid priitahtlikud päästjad ise 2010. aasta alguses oma huvide eest seisma ja moodustasid esimese organisatsiooni. Nüüd on teise astme koolituse läbinud päästjaid Eestis üle 500. Ma väga loodan, et neid tekib juurde.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rein Randver!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister, tänan teid positiivsete sõnumite eest! Aga teatavasti on sisejulgeolek väga tähtis ka piiriäärsetes piirkondades. Kuidas te hindate praegu piirilähedast koostööd naabritega ehk Vene õiguskaitseorganitega, samuti Läti ja Soomega? Kas see on piisav, et sisejulgeolekuprobleemid piiri ääres oleksid lahendatud?

Ken-Marti Vaher

Tänan väga! Meil on väga hea koostöö Soome kolleegidega ja see on kestnud juba aastaid. Käisin ise Soomes, kohtusin politseijuhi ja ka siseministriga olen selle üürikese aja jooksul mitu korda juttu puhunud. See ei puuduta isegi niivõrd palju võib-olla sellist piirilähedast koostööd, vaid pigem koostööd üha enam rahvusvahelistuva kuritegevuse vastu võitlemisel. Näiteks oli eelmisel aastal palju juttu Leedu nn organiseeritud kuritegevuse

gruppidest, kes ei pannud tegusid toime mitte ainult Eesti territooriumil, vaid ka Skandinaavias. Eesti ja Soome politsei on vahetanud väga palju informatsiooni narkokuritegevuse, inimkaubitsemise ja kõige muu kohta. See koostöö on väga hea. Läti politsei, ütlen niimoodi, ei seisa praeguse informatsiooni kohaselt võib-olla kõige tugevamatel jalgadel. Arusaadavalt on majanduskriis mõjutanud paljusid riike ja ka Läti ei ole jäänud sellest kaugeltki puutumata, vastupidi. Aga siiski on koostöö Läti ja Leedu kolleegidega politsei enda kindlustel pidev, see peabki selline olema. Sest kui tegemist on sellega, et Leedu organiseeritud jõugud ei ole võrdlemisi aktiivsed – ma räägin praegu Eurooli allikatele tuginedes – mitte Leedus, vaid just nimelt Leedust väljas, paljudes Euroopa paikades, kaasa arvatud Lätis ja Eestis, siis teistmoodi ei saa. Raskused idanaabriga on võib-olla kõigile teada. Seda koostööd annab alati paremaks muuta.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra siseminister! Avan läbirääkimised ja palun kõnetooli kolleeg Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Proua juhataja! Head kolleegid, nii palju, kui meid siin on! Kõigepealt tänan enda nimel siseministrit üksikasjalike vastuste eest! Ma tean, et see valdkond, otseselt Siseministeeriumi valdkond on talle suhteliselt uus ja aega on vähe olnud. Siin kiireid tulemusi loota ei saakski. Kuiigi julgen siit puldist mõningatele mõtetele vastu vaielda.

Esiteks ei arva ma, et olukord sisejulgeolekus ja eriti õnnetussurmade vallas on stabiilne. Stabiilne oleks see juhul, kui kõikumine jääks mõne protsendi juurde. Kui me räägime ikkagi suurest kasvust, eriti liiklusõnnetuste puhul sellel kevadel, siis ei saa kõike ka ilma kaela ajada. Sõna "stabiilne" on võib-olla isegi natukene poliitiliselt ebakorrektned.

Samas tõi siseminister välja väga olulise arvu. Ma küll ei tea, kuidas see arvatud on, see üks miljon eurot. Igal juhul, arvutuskäik ei ole tähtis. Siin taga on inimelud. Kui me suudame siin leida rahalise väärtuse, siis näeme, et see summa, mida meie riik mitte ainult inimelude kaotamise tõttu, aga kõigi kahjude tõttu kannab, on tegelikult oluliselt suurem

sellest rahavajadusest, mis kataks ära sisejulgeoleku tagasimineku. Ma rõhutan: tagasimineku. See on see, mida me ei taha lähiajal näha, ma arvan.

Üks asi, mida täna ei puudutanud siseminister ise ega ka küsijad mitte, on see, et politseis tehtud siseuuringu järgi on politseinike sise-motivatsioon ja usaldus oma organisatsiooni vastu väga madal. Jah, ühtepidi me räägime alles hiljuti lõppenud või, ütleme niimoodi, alles hiljuti alanud politsei ja piirivalve ühendamise reformist, kuid ikkagi võib öelda, et poolteist aastat on juba vett merre voolanud, mis oleks pidanud kaasa tooma teatud stabiliseerumise. Seda ei ole. See mõjub kindlasti ka väljapoole, see mõjub inimeste turvatundele. Oluline on kas või see, kui tihti näeb inimene politseipatrulli, kui osavõtlik politseinik on. Või teine asi: kuidas käituvad kriminaaluurijad, kui motiveeritud on nad tegelema ka väiksemate asjadega. Sest ühtepidi me räägime, et statistika järgi varavastaste kuritegude arv väheneb, aga vähenevad ju ka sellised kuriteoliigid nagu narkokuriteod. Narkokuritegevuse avastamine näitab tegelikult politsei tööd. Need ei ole seda tüüpi kuriteod, kus kannatanu tuleb ja räägib oma murest, nendeni peab politsei ise jõudma. Isegi selle kuriteoliigi avastamise samaks jäämine näitab, et sisejulgeolekuvaldkonnas ei ole kõik nii hästi, kui peaks olema.

Ma arvan, et peab olema optimist, aga meil on praegu ka väga palju pessimismi, just inimeste motiveeritusega seoses. Väga palju on vaja ära teha. Ma kasutan juhust ja annan siseministrile ühe idee. Politsei puhul tasuks eeskuju võtta päästeametnike tegemistest. Näiteks selline pisike asi: päästjad, ükskõik, kas vabatahtlikud või kutselised, reageerivad teises regioonis toimuvale, kui selle teise regiooni päästjatel ei ole seal lähedal autosid. Regioonid on küllaltki suured, tihtipeale on lähem tulla teisest regioonist. Politsei seda teinud ei ole, iga prefektuur elab nagu väike vürstiriik, aga see on asi, mis sõltub organisatsiooni juhtimisest ja ma arvan, et just selles valdkonnas on väga palju ära teha.

Ma tahan loota, et me väärtustame neid inimesi, kes töötavad, me väärtustame inimesi, mida need inimesed kaitsevad ja me liigume edasi õnnetussurmade vähenemise suunas, kuna me oleme Euroopas, siin Põhja-

Euroopas või Ida-Euroopas, kuidas soovite, selle arvu poolest esirinnas. Aitäh teile!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Andres Anvelt! Palun, härra siseminister!

Ken-Marti Vaher

Täna väga, Andres, nende tähelepanujuhtimiste eest! Ma olen sinuga täiesti nõus: organiseeritud kuritegevuse statistilised näitajad on tõlgendustele vägagi avatud paik. Mina ütlesin pigem sedapidi, et kui me üldiselt väga mitme elemendi kaudu tajume, et näiteks narkokuritegevus või korruptsioon on probleem, siis on selge, et me ei saa seda kuritegevusliiki hinnata kaugeltki mitte arviliselt ehk statistilise numbri järgi, sest üks massiivne narkojuhtum on ainult üks statistiline element ehk üks kriminaalasi. Samamoodi on üks väga raske korruptsioonijuhtum üks statistiline näitaja. Jumala õige, alati peab olema ettevaatlik statistika tõlgendamisega ja ka selle otsustamisega, kas klaas on pooltühi või pooltäis. Ma arvan, et sisejulgeoleku valdkonnas on väga vähe selliseid kohti, kus me ei saa olla poliitikaülesed ehk eri fraktsioonide, eri parteide ülesed. Meil on väga palju ühiseid arusaamu ja loomulikult ka ühine eesmärk – suurendada üldist turvalisust.

Aga ma tahan siiski ära märkida selle sinu viite liiklussurmadele. Ma tahan seda korrigeerida. Ma ütlesin oma algses hinnangus, et olukord on stabiilne, tehes seda loomulikult ettevaatlikult, lähtudes üldisest statistikast ja proovides objektiivselt vaadata olukorda seoses liiklussurmadega. Eelmine, 2010. aasta, kui liikluses hukkus 78 inimest, oli vabanenud Eesti ajaloos, aga ka ajas veel kaugemale tagasi minnes, fenomenaalne. Väidetavalt viimane aasta, kui see arv oli sedavõrd väike, oli 1940. Kukkumine viimaste aastate jooksul on statistikast olnud väga suur. Me olime kolmenelja aasta eest 140–150 hukkunu juures ja oleme väga kiirelt jõudnud 78 hukkununi. Üldine Euroopa tava on, et kõikide õnnetussurmade puhul vaadatakse peamiselt viimase kolme aasta keskmist ehk suundumus tuleb kõige paremini välja viimase kolme aasta keskmisest. Kui me võrdleme kahte väga lühikest ja teatud määral meelevaldset perioodi omavahel – näiteks Marika juhtis oma küsimu-

ses tähelepanu, et eelmise aasta juunis oli kümme uppunut, aga selle aasta juunis on neid olnud rohkem –, siis, andke andeks, selles on oma meelevaldsus. Loomulikult on võimalik seda nii ka näidata. Selle tõttu soovitavadi kõik eksperdid vaadata kolme aasta keskmist. Me võrdleme seda, milline on suundumus. Suundumus on sümpaatselt allapoole. Viimase kolme aasta keskmine on sada hukkunut. Ma olen koos teiega vägagi rahul, kui see sellel aastal jääb alla saja, sest sellist fenomenaalset aastat, nagu oli 2010. aasta, on raske praegusi rahalisi ressursse arvestades ette näha. Tõenäoliselt sattusid eelmisel aastal kokku väga mitu asjaolu. Siin mängisid kindlasti oma rolli järelevalve, teavitus, kiiruskaamerate aktiivsem käivitamine, ilmastik, majandussurutus, mis tähendas, et inimesed istusid autorooli harvemini jne. Oluline oli kõikide nende komponentide koosmõju.

Lõppjärelendus, mida ma tahan rõhutada, on see, et me peaksime seda suundumust üldiselt jälgima ja tegema järeldusi. Vaadates uppumissurmi, vaadates tulekahjusid, näeme, et üldine suundumus on samuti allapoole. Isegi võrdlus eelmise aastaga, mille ma välja tõin, on selle aasta kasuks. Ma arvan, et üldiselt me võime praeguse seisundi hinnata stabiilseks, aga teha on veel väga palju. Täna!

Esimees Ene Ergma

Aitäh, härra siseminister! Rohkem kõne-soove ei ole. Lõpetan läbirääkimised.

2. Arupärimine elektroonilise hääletamise põhiseaduspärasuse kohta (nr 22)

Esimees Ene Ergma

Palun järgmine arupärimine: Riigikogu liikmete Priit Toobali, Vladimir Velmani, Viktor Vassiljevi, Yana Toomi, Mailis Repsi, Aadu Musta, Lauri Laasi, Marika Tuusi, Valeri Korbi, Enn Eesmaa ja Tarmo Tamme 19. mail esitatud arupärimine elektroonilise hääletamise põhiseaduspärasuse kohta. Palun nüüd kõnepulti kolleeg Priit Toobali!

Priit Toobal

Austatud Riigikogu esimees! Lugupeetud õiguskantsler! Head kolleegid! Märtsikuistele Riigikogu valimistele eelnes ja järgnes väga

elav avalik debatt e-valimiste teemal. Debatis esitati mitmesuguseid arvamusi ning leidis inimesi, kes julgesid avalikult hoiatada võimalike e-valimistega kaasnevate ohtude eest. Pavo Pihelgas, Tartu Ülikooli tudeng ning hobi korras programmeerija, tõestas telesaates "Pealtnägija", et e-hääletussüsteemi on tänu seal leiduvale turvaugule suhteliselt lihtne petta. Endine IBM-i turvalisuseksperit Barbra Symonds on rõhutanud, et tema meelest pole turvalisus IT-valdkonnas veel piisavalt kõrgel tasemel, et internetihääletust kasutada ja lasta selle kaudu rahval riike juhtida. Rahvusvaheliselt tunnustatud organisatsioon OSCE jälgis oma missiooni käigus märtsikuiseid Riigikogu valimisi Eestis. Erilist tähelepanu pöörati just e-valimiste korraldusele. Vaatlejad tuvastasid mitmeid puudusi. Olulisematenä võib välja tuua järgmist: Eesti puudulik seadustik, mis ei luba e-valimiste tulemusi tühistada, kui selleks peaks vajadus tekkima; valijal puudub võimalus saada teada, kas tema hääl ikka jõudis valimiskomisjonini; valimiskomisjonis puudub hääletusprotseduuri jälgiv IT-ekspert ning tagavaraplaan juhaks, kui hääletussüsteem peaks seiskuma. Kogu vaatlus on kokku võetud tõdemusega, et e-hääletuse süsteem peab muutuma läbipaistvamaks, parandada tuleb seadustikku ning teha veel palju tööd, et ilma IT-teadmisteta valija süsteemi läbinisti mõistaks. Just nendel põhjustel esitasid 11 Riigikogu Keskerakonna fraktsiooni liiget õiguskantsler Indrek Tederile palve analüüsida e-valimiste vastavust põhiseaduse §-le 60. Eelkõige puudutavad meie arupärimise kuus küsimust e-valimiste ning hääletussedeliga hääletuse läbiviimise põhimõttelisi erinevusi. Palume õiguskantsleril meie küsimustele vastata. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Priit Toobal! Palun nüüd kõnepulti õiguskantsler Indrek Teder!

Indrek Teder

Austatud juhataja! Lugupeetud parlamendiliikmed! Vastused on järgmised. Vähemalt minu esialgsel hinnangul on kõik tõstatatud küsimused põhiseaduspäraselt lahendatavad ning Riigikogu on põhiseaduskomisjoni eestvedamisel juba asunud lahendusi otsima. Usun, et mitmele arupärimise ajendanud prob-

leemile leitakse parem lahendus just Riigikogus toimuva debati kaudu. Et esitatud küsimustele on võimalik vastus leida olemasoleva Riigikohtu praktika pinnalt, siis viitan ka Riigikohtu asjakohastele seisukohtadele, mis moodustavad valimisregulatsiooni kujundamisel põhimõttelise raamistiku. Eesti Vabariigi presidendi taotluse alusel alustatud põhiseaduslikkuse järelevalve menetluse tulemusel võttis Riigikohus 2005. aastal järgmise seisukoha. Nimelt: valimiste ühetaolisuse põhimõtte kujutab endast põhiseaduse §-s 12 sisalduva üldise võrdsuspõhiõiguse erijuhtumit ning aktiivse valimisõiguse kontekstis tähendab see, et kõikidel valimisõiguslikel isikutel peab olema võrdne arv hääli ning et kõigil häältel peab olema võrdne kaal esinduskogu kohtade jaotamise üle otsustamisel. Võrdse kohtlemise printsiip esinduskogude valimise kontekstis ei tähenda aga, et kõikidele valimisõiguslikele isikutele peavad olema tagatud absoluutselt võrdsed võimalused valimistoimingu ühevõrdseks teostamiseks. Seaduses ettenähtud erinevate hääletamisviiside – need on eelhääletamine, hääletamine väljaspool elukohajärgset valimisjaoskonda, hääletamine kinnipidamiskohas, hääletamine kodus, hääletamine välisriigis – kasutajad on sisuliselt erinevas olukorras. Inimeste täieliku faktilise võrdsuse tagamine valimisõiguse teostamisel ei ole põhimõtteliselt võimalik ega ka põhiseaduslikult nõutav. E-hääletuse kasutuselevõtt lähtub esiteks eesmärgist suurendada valimisaktiivsust ehk rahva demokraatlikku osalust ühisel otsuste tegemisel ning teiseks eesmärgist kaasajastada valimispraktikat uute infotehnoloogiliste lahenduste kasutusele võtmise abil. Suurema valimisaktiivsuse taotlemine lähtub valimiste üldisuse põhimõttest, mille järgi peab kõigile hääleõiguslikele isikutele olema tagatud võimalus valimistest osa võtta. Meetmed, mida riik tarvitusele võtab, et tagada võimalikult suurele osale valijaskonnast võimalus valimistest osa võtta, on õigustatud ja soovitatavad. Valimiste vabaduse ja hääletamise salajasuse põhimõtete kohaselt peab riik looma vajalikud eeldused vaba hääletamise läbiviimiseks ning kaitsma valijat mõjutuste eest, mis takistavad tal oma häält soovitud viisil anda või siis hääle andmata jätta. E-hääle muutmise võimalus annab olulise lisagarantii valimiste vabaduse ja hääletamise salajasuse põhimõtte

järgimisele e-hääletamisel. Sealhulgas väheneb motivatsioon valija ebaseaduslikuks mõjutamiseks. Kokkuvõttes asus Riigikohus seisukohale, et e-hääle muutmise võimalust andes on seadusandja erinevaid printsiipe ja nende taga seisvaid väärtusi kaaludes leidnud kohase tasakaalu kõigi põhiseadusest tulenevate valimis-põhimõtete vahel. Sellega peaks olema ühtlasi vastatud Riigikogu liikmete neljandale küsimusele, mis puudutab e-hääletamise konteksti kontrollimist, ning viiendale küsimusele e-hääletamisel ümberhääletamise põhiseaduspärasuse kohta.

Käesoleva aasta märtsi lahendis nendib Riigikohus, et kui valija saab pärast hääle andmist viiruse või pahavara tõttu teate selle kohta, et tema hääle on valimiskomisjonile tema valitud kandidaadi kasuks edukalt edastatud, kuid tegelikult see hääle ei jõua Vabariigi Valimiskomisjonini ning Vabariigi Valimiskomisjon sellist blokeeringut ka ei registreeri, siis on tegemist põhiseaduses tagatud subjektiivse valimisõiguse rikkumisega. Sellisel juhul puudub valijal õiguslikult tagatud võimalus anda oma hääle kandidaadi kasuks enda valitud viisil. Lisan siinkohal, et rikkumine tuleneb sel juhul just asjaolust, et valija ei saa blokeeringust teadlikuks. See tähendab, et valija ei saa ka oma õiguste kaitseks kohtusse pöörduda.

Teises käesoleva aasta märtsi lahendis rõhutab Riigikohus, et e-hääletamist korraldades on riigil küll ülesanne tagada valimistel kasutatava tarkvara ühildumine enim kasutatava riistvaraga, samuti operatsioonisüsteemide, e-kaani resolutsioonide või kirjakarnituuridega, kuid sellise ühildumise saavutamine võib siiski olla üksikjuhul raskendatud. Probleemide ilmnedes on valijal võimalik pöörduda e-hääletamise tehnilise toe poole ning kui probleemi ei ole võimalik kõrvaldada, on valijal võimalik hääletada hääletamissedelil. See peaks üldjoontes vastama Riigikogu liikmete kolmandale küsimusele, mis puudutab e-hääletamise tehnilist poolt, ning kuuendale küsimusele praeguste tehniliste lahenduste juures e-hääletuse usaldusväärsuse ja kontrollitavuse kohta. Siinkohal lõpetan Riigikohtu seisukohtade taasesitamise. Jäeb üle vaid lisada, et pean kõiki neid Riigikohtu seisukohti täiesti põhjendatuks.

Riigikogu liikmete esimeses küsimuses palutakse minu seisukohta, kas eelhääletamise

toimumise aeg on kooskõlas põhiseaduse §-ga 60, mille kohaselt Riigikogu korralised valimised toimuvad märtsikuu esimesel pühapäeval. Teine küsimus puudutas valimisagitatsiooni tegemist e-hääletamise ajal. Esmalt juhin tähelepanu, et e-hääletamine ei ole ainus hääletamisvõimalus, mis eelneb ajalisel märtsikuu esimesele pühapäevale ning mille ajal toimub valimisagitatsioon. Sama olukord on eelhääletamisel valimisjaoskonnas, sealhulgas hääletamisel väljaspool elukohajärgset valimisjaoskonda, hääletamisel kinnipidamiskohas ja rahvusvahelistes või välisriigi vetes asuval Eesti riigilippu kandval laeval, samuti välisriigis hääletamisel. Olen seisukohal, et põhiseaduse § 60 ei saa tõlgendada selliselt, et see välistab eelhääletamise igasugusel kujul, arvestades teiselt poolt samuti põhiseadusest lähtuvalt vajadust tagada valimiste üldisus ning selle kaudu Riigikogu võimalikult suur legitiimsus. Meenutan Riigikohtu lahendit, mille kohaselt meetmed, mis riik tarvitusele võtab, et tagada võimalikult suurele osale valijaskonnast võimalus valimistest osa võtta, on õigustatavad ja soovitatavad.

Mis puutub valimisagitatsiooni lubatavusse e-hääletamise ajal erinevalt valimispäevast märtsikuu esimesel pühapäeval, siis meenutan taas Riigikohtu lahendit, et inimeste täieliku faktilise võrdsuse tagamine valimisõiguse teostamisel ei ole põhimõtteliselt võimalik ega ka põhiseaduslikult nõutav. Samas juhin tähelepanu, et valimisagitatsiooni keelamine alates esimesest võimalusest eelvalimistel oma hääletusotsustus teha võiks välisriigi hääletajat silmas pidades tähendada valimisagitatsiooni keeldu isegi varem kui 20 päeva enne valimispäeva ning see riivaks nii aktiivselt kui passiivselt valimisõigust informatsiooni andmise ja saamise õiguse osas ilmselt ebaproportsionaalselt. Ka Euroopa Inimõiguste Kohus on korduvalt väljendanud seisukohta, et just enne valimisi on inimeste meeled suunatud poliitilistele protsessidele ja valimistele, mistõttu sel ajal poliitilise sõnavabaduse võimalikult lai lubamine on eriti oluline.

Kokkuvõttes märgin, et olemuselt ei ole e-hääletamine erinev hääletamiskabiinis hääletamisest. Valijal on lihtsalt võimalus valida, millist tehnilist lahendust oma tahte väljendamiseks kasutada. Tehnilise lahenduse probleemid, mis vajavad lahendamist, ei tähenda veel

automaatselt, et e-hääletamise idee ei ole üldse põhiseaduspäraselt teostatav. Täna tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra õiguskantsler! Teile on küsimusi. Palun kõigepealt kolleeg Aadu Must!

Aadu Must

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kas õiguskantsleri arvamuse kujundamisel järgiti ka teiste riikide samalaadseid kogemusi? Näiteks mina oma mitte kõrges professionaalsuses antud valdkonnas olen seisukohal või olen asjast niimoodi aru saanud, et Saksa riigis peeti otstarbekaks e-hääletamine lõpetada, kuna see ei taga täielikku valija tahtedastamist vaatamata sellele, et nende tehniline tase ja baas ei ole milleski nõrgem kui meie oma. Ega siin ei tekkinud mingit vastuolu?

Indrek Teder

Täna! Küsimus on selles, et tõepoolest Eesti on asjaomases innovatsioonis eesmineja. Ka pole õige väita, et teised riigid pole huvitatud e-hääletamise juurutamisest. Tõepoolest, Eesti on praegu sellisel tasandil ainus omalaadne, aga kui me räägime üldse elektroonilise maailma usaldusväärsest, siis tõmbaksin paralleeli pangandusega: me usaldame ju pankadele oma raha, mis seisab seal elektroonilisel kujul. Aga kuna jutt läks Euroopa kogemustele, siis ma peatun veidi eri riikide praktilikal, millest on näha, et teisedki riigid tunnevad e-hääletamise vastu suurt huvi.

Näiteks Norra. Norra valitsus käivitas eelmisel aastal projekti "E-vote 2011", mille raames viiakse s.a septembris toimuvatel kohalikel valimistel kümnes kohalikus omavalitsuses läbi e-hääletamise katsetused. See hõlmab nii interneti teel antud häälte kui ka pabersedelitele märgitud häälte elektroonilist kokkulegemist ehk skaneerimist. Projekti eesmärk on luua turvaline e-hääletamise lahendus parlamendi, kohaliku omavalitsuse ja maakonna volikogude valimiseks.

Tšehhi Vabariigis on siseministerium algatanud elektroonilise valimise pilootprojekti, mille siht on läbi viia e-hääletamise testimine aastal 2012. Samuti otsib USA kaitseministerium aktiivselt lahendusi, mis võimaldaksid interneti teel hääletada välisriigis viibivatel

USA sõjaväelastel ja tsiviilisikutest kodanikel. Hispaanias on üks esimesi interneti teel hääletamist rakendanud piirkondi Kataloonia. Viimase kümne aasta jooksul on seal e-hääletamist katsetatud nii kohaliku parlamendi, kohalike omavalitsuste tasandil kui ka ülikoolides ning töö selles vallas käib edasi. Samuti katsetatakse e-hääletust Šveitsis. Belgia on avaldanud huvi korraldada interneti teel hääletamine välisbelglastele, riigi esindajad on ka Eesti valimiskomisjoniga kohtunud. Veel on huvi üles näidanud Slovakkia. Austria kasutas interneti teel hääletamist tudengiühingute liidrite valimistel 2009. aastal, mis kujutas endast tähtsat pilootprojekti riiklikule tasemele liikumisel. Venemaa pilootprojekt interneti teel hääletamisel viidi läbi natukene teistmoodi, CD-plaati kasutades. See oli aastatel 2008-2009. Lätis on e-hääletamine kirjutatud koalitsioonileppesse. Seega neid riike on, kes tahaksid liikuda e-hääletamise poole, samas peab arvestama, et Euroopa riikides hoitakse väga tugevalt traditsioonidest kinni ja sellel on oma mõju. Aga ma rõhutan, et Eesti ei tohiks oma innovaatilist positsiooni käest lasta.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus!

Marika Tuus

Aitäh! Austatud õiguskantsler! Te mainisite, et täielik võrdsus valimistel pole võimalik, kuid võimalik oleks teha nii, et e-valijatel poleks ümberhääletamise võimalust. On selge, et kord juba hääletanud inimene muudab oma otsust ikkagi mingi mõjutamise tulemusena. Kuid mind ei rahuldanud vastus sellele eelmisele küsimusele. Öelge, palun, kas vana õiguskultuuriga riigid, nagu seda on Saksamaa, Inglismaa, Prantsusmaa ja paljud teised, on teie meelest primitiivsed, et nad ainult paberi peal valivad?

Indrek Teder

Ma ei ole väitnud, et nad on primitiivsed. Ma väitsin seda, et teatud valdkondades on Eesti innovaatilisem ja me liigume kiiremini. Peale selle peame arvestama, et kuigi Euroopas kehtivad põhiõiguste ja vabaduste osas ühised väärtushinnangud, on igal riigil oma põhiseadus. Meie Riigikohus on e-hääletamist korduvalt kontrollinud ja leidnud, et põhimõt-

teliselt see on põhiseaduspärane. Samas on loomulik, et igas valdkonnas on probleeme ja valdkonda saab edasi arendada. Kui vaadata tähelepanelikumalt ükskõik milliseid valimisi n-õ vanas Euroopas, kui sellist terminit üldse võib kasutada, siis sealgi leidub alati probleeme. Ja need probleemid ilmnevad tavaliselt siis, kui hääled jagunevad mingite poliitiliste jõudude vahel suhteliselt tasavägiselt. Siis äkki avastatakse, et süsteemis on väga palju vigu.

Üks küsimus oli valimisotsuse muutmise kohta. Ma leian, et just selline süsteem on optimaalne, kui inimene saab oma häält muuta. See tagab selle, et kui algselt ongi inimest mõjutatud, siis on alati kindlustunne, et ta saab oma otsust muuta. Nii ongi loogiline.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea õiguskantsler! Te viitasite oma ühes vastuses e-pangandusele ja selle turvalisusele, aga me kõik oleme kuulnud, kuidas üle maailma on e-pankadesse sisse murtud ja raha on kontodelt kadunud. Sellisel juhul pank maksab kliendile kadunud raha tagasi. Nüüd võiks retooriliselt küsida: kes kompenseerib kaduma läinud hääled? Aga minu küsimus puudutab hoopis midagi muud. Kui e-hääletuse IT-lahendus toimib tõrgeteta ja võimalikud turvariskid on viidud miinimumini, siis koos kehtiva seadustikuga võibki see tagada ausad ja igati seaduslikud valimised. Ent kas te ei näe ohtu, et just suurte, maandamata infotehnoloogiliste turvariskide tõttu ei piisa praegusest seadustikust, et valimised oleksid põhiseadusega kooskõlas ehk oleksid ausad ja ka näiksid ausad?

Indrek Teder

Loomulikult saab õigusruumi täiendada ja nagu ma aru saan, on austatud seadusandja seda teed hakanud minemagi, et luua täiendavad kontrollmehhanismid, et e-hääletamine toimiks tõrgeteta. Küsimuse esimeses pooles toodi võrdlus, et kui pangast midagi kaotsi läheb, siis pank korvab kahju. Aga põhimõtteliselt on ju Riigikohus öelnud ka seda, et Riigikohtul on vastavalt seadusele õigus hääletustulemused riigis kehtetuks tunnistada. Seda aga saab teha üksnes juhul, kui Riigikohus

jõuab järeltulele, et õigusrikkumine mõjutab või võis mõjutada hääletustulemust oluliselt. Ent selline maandamismehhanism, n-ö raha tagasisaamise võimalus on olemas. Riigikohtu kolleegium on möönnud, et võttes arvesse elektrooniliselt antud häälte osakaalu Riigikogu valimistel, võivad rikkumised elektroonilisel hääletamisel valimiste tulemusi oluliselt mõjutada. Selline teoreetiline võimalus on see-ega olemas ja juhul, kui see tuvastatakse, võib Riigikohus tunnustada valimised kehtetuks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Lugupeetud härra õiguskantsler! Kui ma hääletan valimisjaoskonnas, siis võin ma kindel olla, et minu büllätään on just selles kohas, kus see pärast arvele võetakse. Veel olen ma sada protsenti kindel, et ma andsin hääle kandidaadile, kellele ma soovisin selle anda, ja temale see lähebki, vähemalt väga suure tõenäosusega. Kui ma hääletan elektrooniliselt, siis mingit kindlust mul ei ole – ma ei tea, kas minu hääl jõuab kohale ja kas ta läheb just sellele inimesele, kelle poolt ma tahtsin hääletada. Samas väidavad IT-spetsialistid, et on üsna kerge kindlustada vajalik tagasiside, nii et inimesel oleks täpselt teada, et tema hääl on laekunud ja antud sellele, kellele ta tahtis. Kas te näete sellise metoodika rakendamisel vastuolu kehtiva seadustikuga?

Indrek Teder

Täna küsimuse eest! Kui küsimuse alguse juurde tulla, siis tegelikult alternatiiv annab soovitud kindluse. Kui valijal on suurem usaldus sedeliga hääletamise vastu, siis on see võimalus ju olemas. Probleem oleks tõepoolest võib-olla suurem, kui Eestis oleks ainult e-hääletamine. Aga kui laiemalt, filosoofilisemalt vaadata, siis on ju valimiste usaldusväärse küsimus ka heas mõttes inimeste usalduse küsimus – st kuidas seda süsteemi usaldatakse ja kuidas see süsteem on korraldatud. Õigemini mitte ainult korraldatud, vaid ka kontrollitav. Ega sedelil hääletades ei ole valimiskabiinis rikkumine ka välistatud. Tahan selle kõigega öelda seda, et ükski süsteem ei anna sajaprotsendilist garantiid, alati on võimalik mingisugune rikkumine. Ja nagu mina olen

asja uurides ja kontrollides selgeks teinud: kui mingi rikkumine on olnud, siis ka e-hääletuse puhul tuleb see välja. Aga jah, selles osas, kuidas e-hääletust edasi arendada, luua dubleeriv kontrollisüsteem, on ju seadusandjal vabad käed.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud Riigikogu juhataja! Lugupeetud õiguskantsler! Meie parlamendivalimisi ja e-hääletamist on jälginud kindlasti paljud Euroopa Liidu riigid ning kindlasti oma parlamendi liikmetele meie miinuste ja plusside kohta näiteid toonud. Ka OSCE organisatsioon on meie parlamendivalimisi analüüsinud ja esitanud asjaomase raporti. Selles raportis on käsitletud ka seadussätteid, mis käsitlevad e-hääletamist, sh on toodud välja, mis tingimustel internetihääletuse tulemused tühistatakse ning kuidas seda tehakse. OSCE arvates peaks Eesti riik neid sätteid täpsustama ja konkretiseerima. Kuidas teie sellisesse märkusesse suhtute?

Indrek Teder

Täna! Ma olen seda OSCE raportit lugnud ja tahan rõhutada, et need märkused ei käi ju e-hääletuse süsteemi olemuse pihta. Ei ole välja toodud ühtegi asjaolu, mille alusel saaks kategooriliselt väita, et see on põhiseadusvastane. Küll aga saab, nagu ma juba öelnud olen, alati igat süsteemi edasi arendada, et see oleks rohkem kindel, et see oleks rohkem probleeme välistav. Seda ei ole ju keegi eitanud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Austatud härra õiguskantsler! Minu küsimus on selline. Vaadake, meil ei lähe keegi hääletuskabiini sõbra või tuttava saatel – see on välistatud. Nõnda kaitstakse mind valijana mõjutamise eest. Kui ma hääletan kodus, siis keegi ei tea, mis mu kõrval toimub. Ja isegi siis, kui on tegemist ainult paberil valimisega, on tugevat mõjutamist ette tulnud. Me kõik teame juhtumeid, kus meie poliitikud on jäänud vahele häälte

ostmisega – seda on juhtunud iga kord, kui on valimised. Kas ma sain sellest loogikast õigesti aru, et elektroonses keskkonnas ümberhääletamise võimalus tähendab seda, et seadusandja loodab, et juhul kui mõjutaja on hääletaja kõrval ja vajutab tema eest hiireklahvi, siis ta pärast seda lahkub ja kui teda enam juures ei ole, siis inimene teeb lõpuks oma valiku? Mulle see loogika tundub veidike kummaline.

Indrek Teder

Minu seisukoht tuleneb Riigikohtu seisukohast, et see on täiendav võimalik garantii, et arvatav illegaalne mõjutamine võib osutada asjatuks. Samas ma rõhutan, et teatud toimingud on inimesel sügavalt privaatsed ja on ju ülimalt loomulik ka see, et inimene hääletab ise, laskmata end kellestki mõjutada. Kui ta siiski kasutab kellegi teise abi või keegi teda mõjutab – alati on ühiskonnas igasuguseid mõjureid. Aga lõppkokkuvõttes võib igauks hääletada kõige tavalisemal viisil hääletusdelit kasutades, see peaks kõik ohud maandama.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Enn Eesmaa!

Enn Eesmaa

Suur aitäh! Austatud õiguskantsler! Kindlasti nii mõneski riigis mõeldakse eri tasanditel, kas mitte hakata kasutama e-hääletust. Kas on teie kolleegidest teiste riikide õiguskantslerid või nende meeskonnad pöördunud otseselt teie poole, saamaks kommentaare, et kuna nad plaanivad selliseid asju, siis millised on meil probleemid? Ja juhul, kui nad on seda teinud, siis millised on olnud põhilised küsimused või nende probleemid?

Indrek Teder

Ametlikult keegi pöördunud ei ole, küll olen ma eri riikide ombudsmanidega seda arutanud. Lihtsalt on tulnud jutuks ja enamik on eraviisilises jutuajamises selgitanud, et neil võtab iga asi kõvasti aega. Aga ametlikult keegi pöördunud ei ole.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Siin on juttu olnud privaatsusest. Tõesti teki- vad küsimused. Näiteks ühest arvutist hääletab mitu inimest ja enam-vähem päris ühel ajal ning terve hulk neist on üle 80 vanad, siis loomulikult tekib küsimus, kas nad tegid oma otsuse ise või keegi abistas neid. Ja muidugi ka, kui salajane on ikkagi minu hääletus, kui ma oma ID-kaardiga olen süsteemis sees ja nimeliselt on absoluutselt arusaadav, kuidas ja kelle poolt ma hääletasin. Vaat need küsimused on küllaltki tähtsad, kui edaspidi hakatakse arutama, kuidas seda kõike korraldada. Mida teie arvate?

Indrek Teder

Ma lähtun eeldusest, et igauks tegutseb ja toimetab oma enesemääramisõiguse alusel ja et keegi teine kõrvalt ei saa tema asemel otsustama hakata. Küll aga võib loomulikult konsulteerida – see on iga inimese sisetunde asi, kuidas ta oma poliitilise valiku langetab. See on juba sisuliselt inimese privaatsuse küsimus. Aga selles mõttes on klassikaline sedelil hääletamine tõesti erinev. Samas pole siiski õige arvata, et kui inimene kasutab e-hääletust, siis tema hääl läheb kuhugi elektroonilisse musta kasti. Ma küll täpselt ei tea, mis seal juhtub, aga oletus, et kindlasti juhtub midagi halba, ei ole õige. On ju olemas vastavad kontrollsüsteemid, kuidas kõike elektrooniliselt kontrollida. Ja nii palju, kui mina aru saan e-maailmast, jääb seal igast tegevusest jälj järele. Kui keegi midagi teeb, siis on see kontrollitav. Ja juhul kui on toimunud oluline mõjutamine, siis on Riigikohtul võimalik valimised kehtetuks tunnistada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rainer Vakra!

Rainer Vakra

Aitäh! Austatud õiguskantsler! Ütlen ausalt, et mina isiklikult e-valimisi toetan, kuigi olen nõus, et sellega võib-olla väikeseid probleeme nii IT-valdkonnas kui juriidikas on. Mulle aga jäi ikkagi see seisukoht arusaamatuks, mis puudutab ümbervalimist. Et kui esimene kord ehk mõjutatakse, siis kui ma teist korda e-hääletuse oma arvutis teen, siis nagu on lootust, et keegi mind enam ei mõjuta. Kas ma sain

õigesti aru, et see seisukoht tuleneb Riigikohtu otsusest? Ja teiseks: mis teie isiklik arvamus on?

Indrek Teder

Minu isiklik arvamus, tänan küsimise eest, langeb põhimõtteliselt Riigikohtu seisukohtadega kokku. Selline hääle muutmise võimalus on minu meelest positiivne, sest kujutab endast lisagarantiid.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Olga Sõtnik!

Olga Sõtnik

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra õiguskantsler! Tulen tagasi teie vastuse juurde, mille te siin äsja andsite ühele mu kolleegile: et igast asjast jääb jälg. Samas me teame, et e-hääletuse tulemused hävitatakse väga kiiresti pärast seda, kui hääled on loetud – ma ei mäleta täpselt, aga oli vist seitse päeva pärast seda, kui valimistulemused on kinnitatud. Kas see on teie meelest piisav aeg? Võivad ju tulla mingisugused vaidlused või kohtulahendid ja tekkida vajadus tõestada, kus see tõde ja õigus on.

Indrek Teder

Tänan küsimuse eest! Põhimõtteliselt on praegu võimalus tulemused selle aja jooksul vaidlustada. Arvestama peab seda, et parlament ei saa ju jääda moodustamata. Kõigepealt vaidlused vaieldakse ära ja peale seda moodustatakse parlament. See periood ei tohiks olla väga pikk. Kui kaua tulemusi elektrooniliselt säilitatakse, seda ma praegu peast öelda ei oska. Kui pikk aeg oleks otstarbekas, see on juba teine küsimus. Aga nagu ma ka oma vastuses rõhutasin, praeguse süsteemi korral nõustun ma täielikult Riigikohtuga, et see ei ole vastuolus põhiseadusega. Küll aga võib ette näha muid, täiendavaid regulatsioone.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Hea õiguskantsler! Paberil hääletamise korral ei anta mulle võimalust hääletada terve suguvõsa poolt, kuigi nad usaldaksid mind seda tegema. Aga kui

elektrooniliselt hääletada ja kui nad usaldavad mulle oma ID-kaardid, siis sisuliselt ma võin terve suguvõsa eest ära hääletada. Kas te selles ei näe vastuolu?

Indrek Teder

On kaks erinevat tehnilist võimalust, kuidas selgub valija tahe. Nad on seotud selle asja olemusega. Elektroonilisel hääletamisel me lähtume eeldusest, et inimene kasutab ise oma hääletamisvõimalust. Eeldada, et terve suguvõsa kogub oma ID-kaardid kokku – alati võib väga erinevaid asju eeldada. Aga me lähtume sellest, et inimene realiseerib ise oma hääletusõiguse. Ja kui me sellest lähtume, siis jõuame igati positiivse tulemuseni. See teie toodud võimalus situatsiooni ei muuda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra õiguskantsler! Te sõnasite vastates, et igas valdkonnas on omad probleemid. Seoses sellega tahaksin küsida teie kui õiguskantsleri arvamust, missugused siis on meie probleemid elektroonilisel hääletamisel. Või neid üldse ei ole?

Indrek Teder

Tänan küsimuse eest! Ma jääksin ikkagi ainult põhiseaduse tasandile. Kindlasti on seadusandjal võimalus süsteemi täiendada, alati on võimalik luua veel täiendavaid kontrollsüsteeme, et valijal oleks kindlustunne: asi on aus ja selge. Küll aga ma rõhutan veel kord, et kuna Riigikohus on ju ka selge sõnaga öelnud, et oma olemuselt e-hääletus ei ole põhiseadusega vastuolus, siis jään ka mina selle seisukoha juurde. Toetan seda sisuliselt igati. Ma pean Eesti innovatsiooni väga mõistlikuks. Ja isegi kui eeldada, et sellega on probleeme, ei ole need probleemid, mis tulenevad vastuolust põhiseadusega.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra õiguskantsler, vastuste andmise eest! Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin, kaheksa minutit!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud kolleegid! Lugupeetud istungi juhataja! Ma kujutan ette sellist pilti, et keegi mingi kaubandusketi juhatuses – võtame kas või Selveri või Prisma – pakub välja sellise pealtnäha äärmiselt progressiivse, aga läbimõtle mata innovaatilise käigu: koristame müüjad saalist ära ja paneme lihtsalt paika kastid raha jaoks. Jälgime, et oleks ka peenikest raha, et inimene saaks raha tagasi võtta, kõik ülejäänud jääb samaks. Hakkame poes käima nii, et võtame ise kauba ja maksame nii, nagu ütles härra õiguskantsler, lähtudes sellest, et inimene realiseerib oma ostuõiguse ise. Ma lihtsalt vahetasin valimisõiguse ostuõiguse vastu. Mõnda asja on vaja võrrelda protsessina, eks ju?

Kaks aastat tagasi olin ma valimiskomisjoni liige ja jälgisin europarlamenti valimisi, et näha, kuidas asi tegelikult toimub, millised on probleemid. Väga pingsalt jälgisime seda, et mitte keegi ei jäta kabiinis kuhugi mitte ühtegi märget – jumal hoidku, kui kabiinis oleva nimekirja peale üks punkt tekib, eks ole! Kõik nimekirjad oleks vaja välja vahetada ja protokollis märkida, et selline vahejuhtum leidis aset. Pingsalt tuli jälgida ka seda, et kuskil poleks mingit reklaami. Iga poole tunni järel pidi keegi komisjonist valimisruumist välja minema, sammuma mööda koridori väljapääsuni ja uurima, ega kuskile nurka pole ilmunud mingi kihutusmaterjal. Eriti rangelt jälgiti seda, et mitte keegi ei läheks valimiskabiini kahekesi või kolmekesi – see on välistatud, nii ei tohi. Mõnikord keelati sinna isegi lapsega minna – las laps ootab siin, sina mõtled seal üksinda, sest reeglid on sellised.

Kui meil kehtiksid need reeglid, mis kehtivad elektroonilisel valimisel Eestis, siis esiteks on lubatud suvalised märgid valimiskabiinis – tee, mis tahad. Teiseks on lubatud reklaam nii valimisruumis kui koridoris, üldse suvalises kohas, kus valija hakkab valima. Kolmandaks, võtke kabiinid ära! Pole üldse mitte mingit mõtet sellel kabiinil! Las inimesed tulevad pakikaupa ja hääletavad kooris, pole mingit probleemi.

Mul on selline tunne, et härra õiguskantsler räägib innovaativsusest ja püüab meile tõestada, et see on väga progressiivne, et see on väga hea. Aga kuna ta juba pakkus välja rääkida filosoofiliselt, siis annan teada, et mina pole sugugi kindel, et kõik, mida me nimetame

progressiivseks, on tegelikult hea. Meie eelkäijad koopainimesed pidid selleks, et naabriga arveid klaarida, temaga silm silma vastas seisma ja kõik sõltus isiklikust julgusest ja oskustest. Hiljem polnud neid omadusi enam vaja – milleks, kui sul on kuulipilduja olemas, aatomipommist rääkimata? Samas on kuulipilduja ja aatomipomm tõelise tehnilise progressi näited. Aga kõik, mida tehnika areng, innovaatiivne progress kaasa toob, ei ole hea. Kõike seda ei maksa kasutada.

Üsna imelik, et mõned sellest aru ei saa. Näiteks ütleb härra õiguskantsler, et "jäävad jäljed". Ei jää mitte mingit jälge! Härra õiguskantsler, te lihtsalt – ma ütlen otse – ei jaga seda asja. Mul on väga palju sõpru, kes on kõrgema klassi programmeerijad, ja nemad käivad valimisjaoskonnas, nad ei hääletada elektrooniliselt. Nad saavad suurepäraselt aru, mis võib nende häälega juhtuda. See võib kaduda, võib teisele kandidaadile minna, võib paljuneda – sellega võib juhtuda üksipuha mis, ja jälgi ei jää. See ei ole võimalik, sest on piisavalt arenenud tehnoloogia.

Valijal on võimalus valida, milline lahendus talle sobib, väidab härra õiguskantsler. Aga miks üks peab olema rohkem eelistatud kui teine? Üks inimene peab vaeva nägema, et valimisjaoskonda minna ja täita kõik reeglid, et tulemus saaks tõenäosusega 99,9999% õige ja aus. Teine võib pakkuda oma häält müügile, nagu viimastel valimistel mitmel korral tuvasitati – internetis müüdi oma hääli, ja kui ostja on piisavalt loll, siis on võimalik oma häält müüa mitu korda. Kõik need võimalused on olemas ja kontrollida ei saa mingil moel.

On muidugi seisukoht, et me peame toetama kõike, mis on uus, mis on innovaatiivne. Ajad muutuvad, kunagi tuleb selgus ka selles küsimuses. Aga probleem on vahest selles, et see võib juhtuda liiga hilja, kui inimesed on juba unustanud, mis asi on ausad valimised. Küsige suvaliselt matemaatikaõpetajalt, kas tänapäeva lapsed, kes on väga progressiivsed, kes ei kasuta mitte ainult kalkulaatoreid, vaid neil on igapäev ka kompu olemas, oskavad ilma paberita-pliiatsita arvutada, lihtsalt liita, lahutada, rääkimata jagamisest ja korrutamisest!

Me peaksime valvel olema ja kõike, mis demokraatiat ohustab, algusest peale piirama.

Vähemalt sellel määral, mida nõuab meilt elu ise, nõuab pragmaatilisus.

Vastuseks on ainult sõnad, sõnad ja sõnad. Me lähtume sellest, et inimene realiseerib oma valimisõiguse ise. Aga kui tal ei ole seda võimalust? Kui ta on sõltuv oma tööandjast? Neid võimalusi on palju! Järjekordselt me pidasime debatti elektroonilise hääletamise teemal, järjekordselt on tulemus sama. Mis siin ikka parata. Paistab, et mida hiljem me saame tarbeks, seda huvitavamaks läheb. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas härra õiguskantsler soovib veel sõna? Ei soovi. Sellega on käesoleva arupärimise teema ammendatud. Suur aitäh vastajale ja aitäh ka küsijatele!

3. Arupärimine Kliima- ja Energiaagentuuri otstarbekuse kohta (nr 7)

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine arupärimine on majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile. Palun arupärijate esindajana kõnetooli Inara Luigase!

Inara Luigas

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! 2. mail andsime sisse arupärimise majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile Kliima- ja Energiaagentuuri otstarbekuse kohta. Siinkohal on paslik teha lühikene ülevaade sellest, kuidas Kliima- ja Energiaagentuur sündis ning kuidas sellele 86 miljonit krooni eraldati. Nimelt, 2009. aastal, kui siinsamas Riigikogu saalis oli riigieelarve teine lugemine, tehti siin väikeste meelega teatud erakondade fraktsioonidele. 2009. aasta lisaelarvega eraldati Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumile 86 miljonit krooni. 2009. aastal pidi ka moodustatama agentuur, mille eesmärk oli saada iseseisvaks organisatsiooniks, kuid terve aasta jooksul ei suudetud seda raha kasutada ja 2009. aastal suunati see 2010. aasta eelarvesse. Hiljem sõlmis Majandus- ja Kommunikatsiooniministerium lepingu KredExiga, moodustati vastav osakond, mille kaasavara oligi 86 miljonit krooni. Oleme sellel teemal esitanud küsimusi rahandusminister Jürgen Ligile ning teinud arupärimisi ka riigikontrolör Mihkel Oviirile, kes on välja toonud,

et raha kasutamine ei ole olnud eesmärgipärane ja et agentuuriga on seotud hulk muidki negatiivseid aspekte. Samas on agentuuri nõukoja esimees Marek Strandberg väitnud, et agentuur on käivitunud eeskujulikult, on täidetud mitu tingimust ja sh käivitatud mitu projekti, näiteks korterelamute renoveerimise toetusmeetmed ja elektriautode programm. Kuid samas me teame, et väga paljud meetmed ja ka tegevused dubleerivad KredExi omi.

Pärast uue Riigikogu koosseisu alustamist on aga ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministerium aru saanud, et vajab Kliima- ja Energiaagentuuri detailset ülevaadet. Ministeriumil oleks otstarbekas omada kogu informatsiooni, mis on seotud agentuuri projektidega ja sellega, millised lepingud agentuur on sõlminud. Ilmselt saaks selle detailse ülevaate põhjal ka valitsus teha kaalutletud otsuseid edaspidise kohta. Meil on majandus- ja kommunikatsiooniministrile neli küsimust, ootame neile sisukaid vastuseid. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur aitäh! Arupärimisele tuleb vastama majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts. Palun!

Juhan Parts

Lugupeetud Riigikogu juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Vastan küsimustele.

Esimene küsimus: "Uues Riigikogu koosseisus on neli fraktsiooni. Mil määral on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi seisukoha muutus seotud Erakonna Eestimaa Rohelised väljajäämisega uuest Riigikogu koosseisust?" Vastus: mitte mingil määral.

Teine küsimus: "Millised on Teie meelest kõige olulisemad Kliima- ja Energiaagentuuri läbiviidud projektid? Miks ei saanud neid projekte läbi viia KredEx?" Kõigepealt nendin, et riigi energiasäästuga seostuva taastuvenergia- poliitika elluviimist toetava rakendusüksuse vajaduse küsimuses ei ole majandusministeriumi seisukoht muutunud. Tuletan meelde, et põhimõtteliselt pani selletaolise agentuuri moodustamise valitsusele ette Riigikogus heaks kiidetud energiamajanduse riiklik arengukava aastani 2020. Selles arengukavas on ühe eesmärgina kirjas optimaalse organisatsioonilise korralduse väljatöötamine energia- sektori arendamiseks ja heitmekaubandusega

tegelemiseks. Selline teatud rakendusagentuur on vajalik. Olen teile siin ka varem vastanud, et Kliima- ja Energiaagentuuri esimene prioriteet on olnud panustada rohkem hoonete energiatõhususse. Agentuur moodustati sihtasutuse KredEx osakonnana alates selle loomisest, mitte nii, nagu te väitsite, et seal kuskil vahepeal, ja jätkab tänaseni. Sihtasutuse KredEx juures töötavad spetsialistid on heal tasemel, nende tööst on olnud energiasäästupoliitika elluviimisel palju kasu. Mõned näited lihtsalt kinnituseks. Kõigepealt, Kliima- ja Energiaagentuuri spetsialistid töötasid välja skeemi, kuidas toetada korterelamute tervikliku renoveerimise projektide koostamist. Eesmärk on toetada jõulisemalt suuremat energiakokkuhoidu taotlevate rekonstrueerimisprojektide koostamist kompetentsete projekteerijate poolt. Teiseks, toetuskeem, mis on suunatud kohalikele omavalitsustele, kes on saanud rekonstrueerimistoetuse KOIT nimekirja raames algselt põhjalikuma renoveerimis- või ehitustöö läbi viimiseks, millega saavutatakse majades suurem energiasääst. Kolmandaks, arendustöö uute hoonete energiatõhususe miinimumnõuete väljatöötamiseks. Praeguseks on valminud töö teostajate ettepanekud võimalike uute energiatõhususe miinimumnõuete kohta, sh ka madalenergiamaajade ja liginullenergiamaajade mõistete kohta. Lisaks on mitu algatust, mis puudutavad transpordivaldkonda, näiteks nn elektrimobiilsusprogramm, pluss võimalikud toetused omavalitsuste või kolmanda sektori projektidele transpordi vallas.

Kolmas küsimus: "Ministrina peatasite Kliima- ja Energiaagentuuris kõikide uute kohustuste võtmise ja lepingute sõlmimise nõukojas ettevalmistatud projektide puhul. Kas ministeeriumil on ülevaade, kui suure summa on agentuur oma tegevusaja jooksul ära kulutanud?" Kliima- ja Energiaagentuuri tegevuse kontrollimiseks viidi läbi audit. Selle tulemusena selgus, et agentuurile eraldatud 86 miljonist kroonist ehk 5,56 miljonist eurost oli seisuga 31. märts 2011 kulutatud 814 500 eurot. Lepinguliselt on võetud kohustusi ligi 2 miljoni euro ulatuses, kuid raha on välja maksmata, kuna kõik need lepingud tuleb enne tähta ja alles siis järgnevad väljamaksed. Seisuga 31. märts 2011 oli siis n-ö kohustustest vaba jääk 2,753 miljonit eurot. Lihtsalt taustaks võin öelda, et mitu projekti on pooleli.

Neljas küsimus: "Miks ei analüüsitud agentuuri otstarbekust enne agentuuri loomist ning tehakse seda alles nüüd tagantjärele?" Teie väide, et seda ei ole analüüsitud, on alusetu. Riigikogus heaks kiidetud energiamajanduse riiklikus arengukavas aastani 2020 on meetme 3.2 "Optimaalse organisatsioonilise korralduse väljatöötamine energiasektori arendamiseks ja heitmekaubandusega tegelemiseks" all kirjas ülesanded, mida ilma sellise rakendusagentuurita, nagu mitmes Euroopa riigis juba on, võimalik täita ei ole. Need ülesanded on arengukava järgi eri sektoritele suunatud teadlikkuse tõstmise programmid, toetusmeetmed, riigi energiapoliitika elluviimise detailsemad analüüsid, rahvusvaheline koostöö jne. Sisuliselt olid agentuuri ülesanded juba enne loomist teada ning need ei ole võrreldes 2009. aastaga suurt muutunud. Küll oli aga küsimus, milline võiks olla Kliima- ja Energiaagentuuri organisatsiooniline korraldus. Arvestades 2009. aasta lisaeelarve võimalusi ning ka vajadust algatada uusi initsiatiive, mis aitaksid majandust elavdada, saigi Kliima- ja Energiaagentuur pilootprojektina KredExi koosseisus moodustatud.

Usun, et praegu oli õige aeg teha vahekokkuvõtte, sellepärast ka see tellitud audit. Oleme jõudnud järelduseni, et Kliima- ja Energiaagentuuri see tegevus, mis puudutab analüütilist tööd, seiretööd ja rahvusvahelist koostööd, võiks olla arengufondi ülesanne, konkreetsete projektide rahastamine sõltuvalt projekti olemusest aga kas KredExi, Keskkonnainvesteeringute Keskuse või muu valitsuse all oleva agentuuri ülesanne. Praegu toimuvad selles küsimuses läbirääkimised arengufondiga ning me loodame lähikuudel jõuda kokkuleppele, et osa Kliima- ja Energiaagentuuri funktsioone võtab üle arengufond, osa jääks KredExile.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Teile on küsimusi. Palun, Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Kindlasti on Energia- ja Kliimaagentuur Eesti riigile vajalik. Mina pole selles kunagi kahelnud. Ainult et valitsus ei ole suutnud selle poolteise aasta jooksul seda agentuuri korralikult tööle panna. Tõesti, see on hea, et te nüüd revideerimise ette võtsite. Kas teil on olemas sisemine

usk, et see energiaagentuur saab siiski niimoodi käima pandud, nagu ta käima peaks, et ta tegeleks asjadega, milleks ta mõeldud on ja millega tegelevad teiste riikide kliima- ja energiaagentuurid, mitte ei jagaks mingisugust suvalist poliitilist rahasummat? Kas te panete ta niimoodi tööle, et ta tegeleks strateegiaküsimustega, mitte raha jagamisega?

Juhan Parts

Ma loodan, et küsimus on sellega lõppenud. See on uskumatu, härra Kaljuvee! Te kogu aeg esitate mulle arupärimisi, esitate arupärimisi riigikontrolörile, esitate arupärimisi rahandusministrile, püüdes saada kinnitust, et tegemist on mingisuguse tohutu poliitilise summaga, mida üks või teine – te viitate roheliste erakonnale – kuskil jagab. Te pole leidnud oma väitele mitte mingit kinnitust, aga te olete sellest väitest nii sisse võetud – eks seda aeg-ajalt ikka juhtu –, et te tegelikult ei kuulunud, mida ma siin, kui ma nüüd ei eksi, täna neljandat korda rääkisin. Ma teadlikult ei lugenud ette mitmesuguseid funktsioone, mitmesuguseid projekte ja algatusi, mis Kliima- ja Energiaagentuur on selle poolteise aastaga teha suutnud. Teie alustasite oma küsimust ikka viitega, et nad ei ole mitte midagi teinud. Ma vist peaksin uuesti paberid välja võtma – mul on siin tegelikult kaasas tohutud lisad selle kohta, mis on tehtud hoonete energiatõhususe kõrval muudiski valdkondades. Nende faktide vastu lihtsalt ei saa.

Nüüd vastus sellele, kas agentuuri saaks paremini tööle panna. Vastus on selgelt jaatav. Aga täiesti ilmselgelt on teie katse kujutada Kliima- ja Energiaagentuuri asutamist kui mingisugust poliitilise võimu akti või mingit muud salapärast tehingut, mis toimus ilma teie teadmata või teie osaluseta, oma mõju avaldanud. See ei vasta tõele! Kordan veel kord üle: see ei vasta tõele ja tegelikult te olete eksiteel! Paraku on Kliima- ja Energiaagentuuri maine mõneti kahjustatud, mööngem seda. Ja kui kellegi maine on kahjustatud, siis on üsna keeruline ka Eesti-suguses väikses ühiskonnas suurema intensiivsusega töötada. Eriti kui sellise institutsiooni peamine relv on sõna – sõna, informatsioon, läbitöötatud järeldused, mis on suunatud nii Eesti otsustajatele, ettevõtjatele, poliitikutele, riigiametnikele kui ka lihtsalt elanikele. Te siin regulaarselt toodate arusa-

ma, et Kliima- ja Energiaagentuur on nagu mingisugune al-Qaeda rakukene, ja loomulikult on agentuuril sel juhul ülimalt keeruline välja tulla rahvavalgustuslike seisukohtade ja uue informatsiooniga.

Asesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Aasta tagasi esitati teie kolleegile küsimus, mida ta arvab agentuuri tegevusest. Tema andis siis üsna värvika hinnangu – tema ei teadnud, mis elukas see on. Aga aasta on möödas ja praegu te ütlesite, et osa agentuuri tegevusest läheb arengufondi, teine osa KredExi kompetentsi. Võib-olla see ongi õige, mina ei hakka praegu vaidlema. Aga ütelge, mis jääb agentuurile? Võib-olla tõesti olnuks otstarbekas aasta-poolteist tagasi kohe tugevdada neid suundi silmas pidades arengufondi ja KredExit?

Juhan Parts

Ma vist ei tee väga targalt, kui kommenteerin teie küsimuse preambulit. Te viitasite tõenäoliselt kolleeg rahandusministrile, kes on ennast viimasel ajal positsioneerinud sellises agressiivses antipopulismis. Sellest seisukohast võiks väita, et hea kolleeg Jürgen Ligi teeb täpselt seda, mida üks väga lihvitud populist teeb. Ta võtab avaliku arvamuse ja keerab sellele veel neli mutrit peale. Teie püüate Kliima- ja Energiaagentuuri jalgade ja kätega taguda, tõugata teda Eesti avalikkuse areenilt välja ning Jürgen Ligi oli siin teie hea liitlane. Asi ei ole aga selline ja ma usun, et ka Jürgen Ligi teab tegelikult, mis elukas agentuur on ja mis elukas ta võiks Eestis olla.

Nüüd funktsioonide jaotusest. Üks Kliima- ja Energiaagentuuri idee oli selles, et lisaks n-ö ajutrusti ülesandele võiks tal olla ressursse ka teatud pilootprojektide tegemiseks. Vaat sellepärast sai Kliima- ja Energiaagentuurile 2009. aasta lisaelarvest antud rohkem raha kui tavapäraseks tegevuskuluks. See oli esialgne plaan. Kui te vaatate kliimaagentuuri algatusi, siis lisaks uurimis- ja analüüsitööle, raportite tegemisele peaks tal olema teatud summad pilootprojektideks. Praegu on üks arengufondiga peetavate läbirääkimiste küsimusi,

mil määral peaks arengufondil olema võimalusi tegelda ka üksikute pilootprojektidega, et saada kogemusi ühes või teises valdkonnas, kus on vaja katsetada.

See, et rakenduslikud meetmed, kui me räägime energia- ja kliimaalastest meetmetest, jäävad valitsuse ja valitsuse alluvuses olevate institutsioonide kompetentsi, on alati olnud selge. KredEx on tegelnud kortermajade energiasäästuga kogu aeg, Keskkonnainvesteeringute Keskus on tegelnud meetmetega, mis on suunatud n-ö süsihappegaasi kokkuhoiule eri valdkondades. Osaliselt on need meetmed PRIA ja EAS-i hallata. Seega valitsuse alluvuses on mitu institutsiooni, kes ühel või teisel määral tegelevad meetmetega, mille sihid kattuvad eeskujuliku energia- ja kliimapoliitika eesmärkidega.

Miks ma nõustusin 2009. aastal roheliste ettepanekuga ka pilootprojekte käivitada? See tundus mõistlik ja see tundub tegelikult ka praegu osaliselt mõistlik. Aga et päästa Kliima- ja Energiaagentuur teie pideva rünnaku alt, tundub arengufond õige valik olevat.

Võin ääremärkusena öelda, et ka 2009. aastal, kui see idee lauale käidi ja mulle kui majandusministrile tundus mõistlik olevat, et me saame ära teha asja, mis on energiamajanduse arengukavas juba ette nähtud, siis minu esialgne visioon oli, et see võiks olla arengufondi all. Aga selleks oli idee, ma ei taha öelda, et liiga toores, aga arengufond oli üksjagu skeptiline. Neil oli palju prioriteete. Nüüdseks on nad oma seisukohta revideerinud ja vägagi huvitatud sellelaadse tegevuse väljaarendamisest arengufondis.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud minister! See on poliitilise demagoogia tipp, kui te praegu süüdistate KEA saatuse määramises opositsiooni saadikuid. Teie praegust arupärimisele vastamist kuulates jäi mulje, et selle agentuuriga ei ole mitte mingisuguseid probleeme olnud. Ma tuletan meelde riigikontrolöri aruannet siinsamas saalis, kus ta tõi välja rea puudusi, kaasa arvatud puudused kaadripoliitikas. Majanduskomisjonis olen ma kaks korda soovinnud seda auditit arutada. Kas vastab tõe, et

majandusministeerium ei ole tahtnud seda meile esitada? Kas te oskate öelda, mis on seal sellist, mida ei tohiks rahvasaadikud lugeda?

Juhan Parts

Ma ei oska seda kommenteerida ega ka vastata, kas selle auditi tulemused on sisemiseks või avalikuks kasutamiseks. Ma ei kujuta ette ühtegi paberit, mida ei võiks Riigikogu liige lugeda, on minu esmane vastus. Aga tahan kommenteerida käsitust, kas on probleeme või mitte. Kindlasti on probleeme! Me jõudsim siin härra Kaljuvee ja härra Efendijeviga pea-aegu ühele meelele, et arenguruumi on alati. Küll tahaksin kommenteerida neid hinnanguid. Mäletan hästi, kui minu hea tuttav riigikontrolör siin saalis hästi valju häälega, nii et seinad värisesid, sellest agentuurist rääkis. Ma ei taha küll riigikontrolöri kritiseerida, aga pean ütleva, et see on sama hea, kui lastearst paneb äsja sündinud lapsele diagnoosi, et too ei tea Albert Einsteinist midagi ja Mozartit pole ka kuulnud. Mis diagnoos see on?! Liiga vara ei saa ju diagnoosi panna! Kliima- ja Energiaagentuur oli tegelikult mõeldud institutsiooniks, kes peab Eesti ühiskonnas vajalike muudatuste läbiviimist toetama, ja seda olukorras, kus energia ja kliima valdkonnas toimub maailmas nii palju. Üsna alusetu on võtta selliseid põhjapanevaid seisukohti, mida Keskerakonna rahvasaadikud nii edukalt võimendasid: et tegemist on mingisuguse poliitilise kokkuleppega, mida justkui ei ole võimalik päevavalgele tuua. See on täiesti vale! Nii ei ole õige väita!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh! Austatud ettekandja! Ma ikkagi vaidleksin teile vastu. Tegelikult ju oli poliitiline kokkulepe. See 86 miljonit tuli sõna otseses mõttes partsi sellele agentuurile, ja oligi kõik. Olnud samal ajal Riigikogu rahanduskomisjonis, ma nägin seda eelnõu ja mind hämmastas väga, et meile ei esitatud mitte ühtegi seletuskirja, mitte ühtegi analüüsi, mitte ühtegi põhjendust – mitte midagi. Lihtsalt 86 miljonit, ja oligi kõik! Nüüd me vaevame ennast pead murdes, kuidas see agentuur ikkagi tööle läheks, millised on tema ülesanded jne. Meeldetuletuseks nii palju, et rohelised tegid ju veel

ühe taotluse. Nad nimelt soovisid, et aastal 2010 eraldataks neile peale selle 86 miljoni veel 100 miljonit. See eelnõu ei läinud läbi. Minu küsimus on selle kohta, et te olete mingi auditi teinud, aga me ei ole selle kokkuvõtet lugenud. Kas oskate selle auditi tulemusel öelda, mis saab sellest agentuurist aastal 2012?

Juhan Parts

Olgu, ma ei kommenteeri teie ilusaid väiteid, kuigi need kõik vajaksid eraldi ülekäimist. Aastal 2012, ma arvan, jätkab selle agentuuri n-ö analüütilisem pool kindlasti arengufondi juures. Selleks ajaks on nad sisse elanud ja tuult neile tiibadesse!

Mis puutub rakenduslikesse projektidesse, siis me praegu otsime ühte agentuuri selge algatuse jaoks, mis on leidnud väga positiivset vastuvõttu ja täiendavaid ressursse. See on tegelikult meie esimene tegevus. Mõtlen märkimisväärset ja väga atraktiivset toetust korteriühistutele selleks, et nad viimaks pudelikaelast välja saaksid ja hakkaksid majade energiatõhususse investeerima. See programm peab kindlasti jätkuma. Siis veel elektrimobiilsuse programm, mille puhul me oleme hakanud jõudma rakendusfaasi. Me ei tea, mis on selle tegelikud tulemused lähemas ja kaugemas tulevikus, aga me peame selle ellu viima. Veel arvan, et on olulisi küsimusi, mis puudutavad meie tööstuse energiatõhususe programme. Jätkuvad meetmed, mis on suunatud taastuvenergia laiemale ja seejuures ka efektiivsele kasutuselevõtule. Kui te jälgite maailmas toimuvat, siis te ehk panite tähele, mis toimus eelmisel nädalavahetusel. ÜRO ja Maailmapanga tellitud raport teatas, et kiiremas korras tuleb lõpetada biokütuste kasutamine transpordis. Tekib küsimus, mis nüüd saab. Mis on transpordis üldse edasiliikumine, kui me oleme võtnud endale väga laiad eesmärgid? Mitte ainult Eestis, vaid Euroopas tervikuna – kas transpordis vähendada või suurendada taastuvkütuste osakaalu? Jne, jne. Nii et ees seisab väga tähtis töö ja minu ettekujutuse järgi just nimelt arengufondis. Aga loomulikult on olulised ka rakenduslikud programmid, et kutsuda esile ühte või teist muutust Eesti ühiskonnas, kodumajapidamistes, ettevõtluses, riigiaparatuuris.

Aseesimees Laine Randjärv

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Ma ei tahaks minevikku vaadata, ma vaatan tulevikku. Kui suure summa taotlusega te lähete rahandusminister Jürgen Ligi juurde, et see järgmise aasta eelarvesse saada?

Juhan Parts

Ma ei ole veel eelarveprojekti esitanud. Aga sisuline vastus on, et võib-olla aastaks 2012 mingeid lisasummasid ei ole eelarvesse vaja. Kõik sõltub sellest, millise visiooni käib välja arengufondi juhtkond. Pigem on küsimus arengufondi rahastamises. Kui me vaatame projekte, mis on KredExis ja KIK-is ühel või teisel moel selle valdkonnaga seotud, siis ennekoike puudutab KredExit too kortermajade energiatõhususe programm. Praegu me näeme vaeva sellega, et välja mõelda, kuidas suurendada korteriühistute huvi selle programmi vastu. Raha selleks on, aga nõudlust turul vähe. Kuidas seda suurendada? Läbirääkimistest arengufondiga sõltub, kas aastaks 2012 on mingi lisaraha vajalik või mitte. Kui on, siis need ei ole kindlasti mingid väga suured summad.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rainer Vakra!

Rainer Vakra

Aitäh! Hea minister! Ma nõustun teiega selles osas ja vaevalt, et siin saalis üldse on kedagi, kes arvab, et Kliima- ja Energiaagentuur ei ole vajalik. Minul on au teiega seda teemat esimest korda arutada, kuigi teie, nagu te ütlesite, olete siin selles küsimuses juba neljandat korda. Teie sõnum oli, et teatud osa rahvasaadikuid üritab Kliima- ja Energiaagentuurist avalikkuse silmis teha nagu mingi al-Qaeda rakukese, ja see tekitas minus järgmise küsimuse. Vähemalt ühes on nendel rahvasaadikutel, kes agentuuri on eelmistel kordadel kritiseerinud, õigus. Kui me vaatame, kuidas lääneliku kultuuriga maades juhte valitakse, siis see eeldab tavaliselt konkurssi, vestlusi ja laiemat kajastatust, mismoodi üks riigiasutus oma juhi saab. Eriti kui on tegu nii olulise asutusega, nagu meil on Kliima- ja Energia-

agentuur. Seekord määras selle juhi lihtsalt nõukogu oma otsusega. Kas siin võib tõepoolest tõmmata paralleele al-Qaeda rakukesega? Vaevalt seal juhte demokraatlikul moel valitakse või mis te arvate?

Juhan Parts

Ma olen põhimõtteliselt nõus, kuidas tuleks valida juhte. Teoreetiliselt. Minu elukogemus aga näitab – teil on kindlasti seda tunduvalt rohkem kui mul –, et üha keerulisem on konkurssidega väga häid inimesi leida. Muide, see on vägagi huvitav Eesti paradoks. Kaldun küll teemast kõrvale, aga tõepoolest, leida konkursi abil väga häid inimesi väga vastutusrikastele kohtadele läheb üha keerulisemaks, seda ka avalikus sektoris. Võin terve rea näiteid tuua, et konkurss on sisuliselt ebaõnnestunud.

Aga nüüd vastus teie konkreetsele küsimusele, härra Vakra. Kuna te olete parlamendis esimest korda, siis te ei tea, kes kuulusid tollesse Kliima- ja Energiaagentuuri nõukotta, mille liikmed võtsid endale julguse määrata juht ametisse ilma konkursita. Lihtsalt et asi kiiresti käivitada. Sinna nõukotta kuulus lugupeetud härra Kaljuvee, Keskerakonna fraktsiooni esindaja, ja sinna kuulusid veel viis inimest Riigikogust, kes esindasid eelmise Riigikogu koosseisu kõiki fraktsioone. Nõukotta kuulusid olulisemate ministriumide esindajad, sh Rahandusministeeriumi esindaja – tolle ministriumide esindaja, mille minister ütles, et ta ei tea, mis elevant või asi see agentuur on –, Keskkonnaministeeriumi esindaja ja majandusministeeriumi esindaja. Ja see ei ole veel kõik, sinna kuulusid ka nelja tähtsaima ettevõtete erialaliidu esindajad. Tegu on ettevõtete, kellel on kokkupuuted selle valdkonnaga – kütte- ja ventilatsiooniettevõtete ühingud jt. Nii et kokku sai võrdlemisi esinduslik kogu, 13–15 liiget. Seepärast paneb mind teie kriitika imestama. Härra Kaljuvee juba valmistub siia kõnetooli tulema, kuigi ta oleks võinud oma kõne saata otse stenogrammi. Härra Kaljuvee, miks te nõukojas seda tööd ära ei teinud, ei pannud neid õigesti tööle? Ka üks mees on lahinguväljal sõdur, oluline panus. Nii et osa kriitikat on teie eneskriitika, aga ka eneskriitika on jõud, mis võib viia edasi, mitte tagasi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Avame läbirääkimised. Palun, Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Proua juhataja! Hea minister! Head kolleegid! Tuleb tõdeda, et kõik, mis lugupeetud minister Kliima- ja Energiaagentuuris tehtu ja nende otsuste kohta rääkis, on sulatõsi. Tuleb tunnustada, et tõesti see agentuur on teinud väga palju tööd hoonete soojustamise ja igasuguste eriprojektide vallas. Ning seda ei kinnita mitte esimest, vaid kolmandat korda, et selles osas on see agentuur teinud head tööd. Väga palju projekte on läbi töötatud ja miljonid on jagatud.

Aga sellest, mis see agentuur on tegemata jätnud, härra minister ei rääkinud. Vahest me ei küsinud selle kohta kõige paremini. Tegelikult on agentuur väga palju jätnud tegemata. Näiteks mida? On jätnud tegemata selle, et Eesti on ainus riik Euroopa Liidus, kellele ei ole kinnitatud CO₂ kvooti. Nii riigikontrolör kui ka kõik need rahvasaadikud, kes on siin aru pärinud agentuuri töö kohta, on ju rõhutanud, et agentuur ei pea tegelema mingisuguste kitsaste projektidega. Tõesti, need pilootprojektid on vajalikud ning nendega võib ka tegelda ja tubli, kui nad suudavad seda, aga eelkõige peab Energia- ja Kliimaagentuur tegelema strateegiliste küsimustega, strateegiliste otsustega, mitte kavandama pisikesi projekte. Sellest on kogu see meie vastasseis tulnud!

Mina pean Juhan Partsist ja paljudest tema tegemistest lugu. Mul pole mingit isiklikku viha ei ministriumide ega härra ministri ega energiamajanduse vastu. Meie soov on tõesti olnud, et see agentuur saaks õigetes rööbastes tööle pandud. On tore, et majandusministeerium on korraldanud agentuuri auditi. Seal on kindlasti leitud vigu ja tahetakse asja paremaks teha. Ehk on ka meie osa selles, et püütakse see organisatsioon õigetele alustele panna. Õigete aluste hulka kuulub ka see, kuidas valitakse juht. Mina seda Rebast sinna juhiks ei valinud. Ma olin nõukogu liige ja osalesin selles nõukogus kaks korda. Ma olen siin sellest rääkinud, et rohkem ma osaleda ei saanud, sest et minu jaoks ei olnud nõukogu tegutsemisviisid ja -meetodid õiged ning kui sa oled hüüdja häääl kõrbes või üks sõdur väljal, siis ei ole sul

võimalik alati südametunnistuse järgi toimida. Me valisime selle tee, et me räägime probleemidest siin saalis, sest et sealt saalist minu hääl välja ei kostnud. Ma kaks korda üritasin, aga olin nii mannetu mees, et ei saanud seal korda majja. Mõtlesin, et ministri võim on palju suurem ja ma aitan tal selle saali kaudu õiget teed leida.

Mul on väga hea meel, et minister selle tee läbi raskuste ka leiab ja lõpuks tõesti hakkab energiaagentuur tegelema sellega, millega ta tegelema peab. Rõhutan veel kord: energiaagentuur peab tegelema eelkõige energia- ja kliimapoliitika strateegiliste küsimustega. Seesama näide, mille ma tõiin CO₂ kvoodi kohta, näitab, et ta ei ole nendega tegelnud. Võin nüüsguseid näiteid tuua kümnete kaupa, aga see on selleks korraks kõik. Aitäh teile!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Rohkem läbirääkimissoove ei ole. Kas ettekandja soovib lõppsõna öelda? Ei soovi. Kolmas arupärimise teema on ammen-datud.

4. Arupärimine Eesti Posti univ- saalteenuste kulude kohta (nr 8)

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme järgmise arupärimise juurde. Seegi on esitatud majandus- ja kommunikatsiooni-ministrile. Palun kõigepealt kõnetooli arupäri-jate esindajana Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Head kolleegid! Austatud minister! 15 Sotsiaalde-mokraatliku Erakonna fraktsiooni liiget esita-sid 4. mail majandus- ja kommunikatsiooni-ministrile arupärimise, mis on ajendatud Eesti Posti tegevusest. Teadaolevalt oli eelmisel aastal Eesti Posti käive 53,2 miljonit eurot ja kasum 7,2 miljonit eurot. Samas sai ettevõtte universaalse postiteenuse osutamisega 0,8 mil-jonit eurot kahjumit, mis nii nõukogu esimehe Meelis Atoneni kui ka juhatuse liikme Aavo Kärmase sõnul pole normaalne. Ja ega see olegi normaalne. Kärmase sõnul ähvardab ette-võtet universaalteenuste osutamise tõttu tulevi-kus 4 miljoni eurone kahjum. Kui riik lähimate kuude jooksul ei paku välja lahendust, teeb nõukogu ettepaneku leping lõpetada. Nii ütles

nõukogu esimees Atonen, lisades juurde, et vajaduse korral minnakse kohtusse. Mis puu-tub Eesti Posti kasumisse 2010. aastal, siis see teeniti vaid tänu kinnisvara müügile, nõukogu esimehe sõnutsi sai Eesti Post universaaltee-nustelt, postkontorite võrgu ülalpidamiselt ja kirjade saatmiselt vaid kahjumit. Nüüd ma tsi-teerin härra Atoneni: "Meil on kohustus pidada igas vallas postkontorit ja ka margi hinda pole ammu tõstetud." Niisugune oli härra Atoneni ahastav olukorra kirjeldus. Viimastel aegadel oleme pidanud nägema, et Eesti Post on eriti maapiirkondades postkontoreid järjekindlalt sulgenud. On informatsioon, et see jätkub ka lähemas tulevikus. Sellepärast on meil härra Partsile kolm küsimust, millele soovime adek-vaatseid, Eesti inimesi rahuldavaid vastuseid. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun kõnetooli majandus- ja kom-munikatsiooniminister Juhan Parts!

Juhan Parts

Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Lugu-peetud arupärijad ja teised Riigikogu liikmed!

Esimene küsimus: "Kas Eesti Post on esita-nud postiseaduse § 41¹ lõige 1 alusel Konkurentsiametile taotluse universaalse postitee-nuse osutamise kohustuse täitmisega seotud ebamõistlikult koormavate kulude hüvitami-seks?" Konkurentsiameti esitatud informat-sioonist nähtub, et Eesti Post on esitanud pos-tiseaduse § 41¹ lõike 1 alusel Konkurentsia-metile 2010. aasta kohta taotluse universaalse postiteenuse osutamise kohustuse täitmisega seotud ebamõistlikult koormavate kulude hüvi-tamiseks.

Teine küsimus: "Miks riik ei doteeri vaja-likus mahus Eesti Posti pakutavaid universaal-teenuseid?" Selgituseks tuleb öelda, et riik ei doteeri AS-i Eesti Post tegevust, küll aga kom-penseerib riik universaalse postiteenusega seotud ebamõistlikult koormavad kulud. Kahjuks ei ole Eesti Posti esitatud taotluses sisalduvate puuduste tõttu Konkurentsiametil olnud või-malik seda siiani rahuldada. Nimelt ei vasta taotluses kasutatud ebamõistlikult koormavate kulude arvutamise meetodid postiseaduse § 40 lõikes 5 kirjas olevale objektiivsuse ja põhjus-likkuse seose nõudele ning Konkurentsiameti välja töötatud universaalse postiteenuse osu-

taja kulude hindamise metoodikale. Samuti ei ole Eesti Post oma taotluses arvestanud majandusministri 6. märtsi 2009. aasta määrusest nr 20 "Universaalse postiteenuse osutaja tulu ja kulu arvestusele esitatavad nõuded" tulenevate nõuetega. Konkurentsiamet on menetluse käigus korduvalt juhtinud Eesti Posti tähelepanu sellele, et Eesti Post peab oma taotluses arvestama nimetatud metoodika ja määruse nõuetega, kuna vastasel korral võib Konkurentsiamet jätta Eesti Posti taotluse rahuldamata. Kuna Konkurentsiametil on Eesti Posti 2010. aasta taotluse menetlus pooleli, ei saa veel öelda, kui suured olid Eesti Posti universaalse postiteenuse ebamõistlikult koormavad kulud 2010. aastal. Tegemist on majandusvaidlusega ettevõtja ja turegulaatori vahel. Konkurentsiamet on kinnitanud, et nende soov on selles menetluses kiire ja õiglane lõpplahend saavutada. Samas ei saa Konkurentsiamet teha haldusotsust ilma, et oleks oma hinnangut andes kindel asjaomase metoodika ja määruse nõuete järgimises.

Kolmas küsimus: "Millised on valitsuse meetmed, et Eesti Posti nõukogu ei langetaks äärmuslikke otsuseid ja lõpetaks lepingu riigiga?" Postiseaduse § 6 lõike 1 alusel määratakse universaalse postiteenuse osutaja avaliku konkursiga, mille korraldab Konkurentsiamet. Konkursi tulemusel anti Eesti Postile 2009. aastal viieks aastaks tegevusluba universaalse postiteenuse osutamiseks. Tegevusluba kehtib seega aastani 2014. Sama paragrahvi lõike 2 alusel paneb Konkurentsiamet, kui avalik konkurss peaks ebaõnnestuma, universaalse postiteenuse osutamise kohustuse kuni viieks aastaks postiteenuse osutajale, kellel nimetatud konkursi korraldamise ajal oli universaalse postiteenuse osutamise tegevusluba. Postiseaduse § 6 lõikes 4 on kirjas, et universaalse postiteenuse osutaja määramisel arvestatakse vajadusega tagada universaalse postiteenuse osutamine lühikeses ja pikas perspektiivis kulufektiivselt, konkurentsi kahjustamata ning taskukohase tasu eest.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Aitäh! Lugupeetud minister! Hea, et te andsite teada, et selline taotlus on Konkurentsi-

ametile esitatud ja vaidlus käib. Minu küsimus puudutab seda võimalikku lahkheli ministri ja Eesti Posti vahel. Kas see peab nii olema ja kas seda ei oleks saanud lahendada kuidagi teisiti, kuidagi ilma Konkurentsiameti sekkumiseta?

Juhan Parts

Ministeeriumi ja Eesti Posti vahel ei ole mitte mingit lahkheli. Minu arvates on see muidu üsna tüüpiline, aga Eesti tingimustes esmakordne olukord, kus universaalse postiteenuse osutaja ja turegulaator katsuvad vastastikku jõudu. Ka mina ei tea praegu, mis saab olema Konkurentsiameti kui regulaatori lõplik otsus, mil määral tuleb ebamõistlikke kulusid universaalse postiteenuse finantseerimiseks seadusega loodud fondist rahastada. See fond on küll tinglikult riigieelarve osa, aga tegelikult on see väga sihtotstarbeline. Fondi tulud moodustuvad vastavalt postiseadusele ja selles osas ei ole Eesti mingi eripärane riik – ka Euroopa Liidus kehtib põhimõte, et sinna fondi maksavad raha kõik turul tegutsevad postiettevõtted iga kirja pealt. Nendest summadest kompenseeritakse universaalse postiteenuse ebamõistlikud kulud.

Loomulikult käib vaidlus, mis on ebamõistlik kulu ja mis ei ole ebamõistlik kulu. Ettevõtte tahab näidata maksimaalselt suuri ebamõistlikke kulusid, et saada sellest UPT kompenseerimise fondist võimalikult suurt makset. Konkurentsiameti ülesanne on olla siin erapooletu turegulaator – ta ei tohi langetada mitte mingisuguseid otsuseid, mida võiks mingi üldkoosolek või ministereerium suunata, vaid peab kujundama puhtalt majandusliku otsuse, lähtudes oma hinnangukriteeriumidest. Eesti Postil kui turuosalisel on alati võimalik Konkurentsiameti otsusega mitte nõustuda. Eks lähitulevik näita, mis saab.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Tänaele neljandale arupärimisele on vastatud.

5. Arupärimine kaitsealade hoolduse kohta (nr 13)

Aseesimees Laine Randjärv

Palun nüüd kõnetooli Rainer Vakra, kes arupärijate esindajana esitab küsimuse keskkonnaminister Keit Pentusele!

Rainer Vakra

Hea juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Hea minister! Tõepoolest, 12. mai kuupäevaga on esitatud arupärimine, mis puudutab Keskkonnaministeeriumi kui maaomaniku käitumist riigimaade osas. Laias laastus võime selle maa liigitada mitmesse kategooriasse: esiteks, reformimata riigimaa; teiseks, riiklikud kaitsealad, olgu need siis maastikukaitsealad või pargid.

Nüüd aga kokkuvõttes selle arupärimise sisust ehk kaitsealade hooldusest. Oma eelmises ametis olles sai ligemale kuue aasta jooksul ikka ja jälle eri keskkonnaministritega seda teemat arutatud ja pean tunnistama, et ega Keskkonnaministeerium aktiivsust selle küsimuse lahendamisel kunagi üles ei näidanud. Kui me tänavu maikuus omavalitsusjuhtidega vestlesime, siis selgus, et tegu pole mitte ainult Tallinna, vaid üle-eestilise probleemiga. Riik on ühelt poolt kaitsealade maa omanik, samas aga ei täida oma kohustusi, mis puudutavad just heakorda, prügi koristamist, aga ka näiteks ATV-de keelustamist ja lõkkepaikade likvideerimist. Viimased võivad kaitsealadele sõna otseses mõttes hävitavalt mõjuda. Nõmmel näiteks on kõik seitse parki kaitse alla võetud. Arupärimises on konkreetselt viidatud Pirita jõeoru kaitse-eeskirja täitmisele, mis jätab ilmselgelt soovida.

Tegelikult on arupärimise eesmärk leida üheskoos lahendusi, kuidas ikkagi need riigi omandis olevad alad korda saaksid. Korra aastas puhastamisest, olgu "Teeme ära!" kampaania raames või muude ühiskondlike talgute ajal, jääb ilmselgelt väheks. Seega oleks omavalitsustel ja riigil vaja seljad kokku panna. Aga seni tuleb tunnistada, et vähemalt Tallinna linnaga koostöös on riik olnud selgelt passiivne ja pigem asjasse isegi tõrjuvalt suhtunud.

Seetõttu on tõepoolest austatud ministrile seitse küsimust, mis, ma rõhutan veel kord, on seekord väga Tallinna taustaga ja lähtuvad just Nõmme ja Pirita elukeskkonnast. Samas on

probleem kogu Eestis laialdane. Näiteks kui üks omavalitsus soovib ehitada reformimata riigimaale mänguväljakut, kiike, liivakasti või miks mitte basseini või midagi muud sellist, siis on alati riik kui omanik kohal ja ütleb, et see on tema maa, sinna midagi teha ei tohi. Kui aga keegi on sellisele maatükile valanud mitu koormatäit prügi, siis see kahjuks jääb omavalitsuse lahendada. Siit siis ka meie seitse küsimust. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun kõnetooli keskkonnaminister Keit Pentuse!

Keit Pentus

Austatud istungi juhataja! Head arupärijad ja teised Riigikogu liikmed! Kõigepealt, arupärijate esindaja sissejuhatuses oli tõesti teema natukene laiemaks viidud, kui arupärimises esitatud küsimused eeldada lasksid. Lähtun oma vastustes siiski arupärimises esitatud küsimustest, mis olid eelkõige Tallinna taustaga ja nagu arupärijate esindaja ka ütles, puudutasid eelkõige Piritat.

Mis puutub sellisesse laiemasse koostöösse, siis arupärijate esindaja väitis oma sissejuhatuses, et riigi poolt vaadates on suur probleem, kui omavalitsus, kelle territooriumil üks või teine kaitseala on, tahab sinna rajada liivakasti või mänguväljaku. Kui selline olukord tõesti kuskil valitseb, siis ma hea meelega ootan konkreetseid näiteid. Minu andmed küll ütlevad, et kohtades, kus maareform on lõpule viidud ja looduskaitseteid teostab RMK, on koostöö omavalitsustega pigem väga positiivne. Seda, et omavalitsused tahavad teha kaitsealal investeeringuid ja et riik on nad sealt nende investeeringute tegemiselt eemale peletanud, kuulen ma küll esimest korda. Kui see tõele vastab, siis hea meelega kuulan ära, kus konkreetselt selline olukord eksisteerib.

Aga nüüd konkreetselt arupärimise juurde. Esimene küsimus kõlas nii: "Miks on Kose suvemõisa (endine Vene sõjaväele kuulunud katlamaja) reostus tänaseni lõplikult likvideerimata ning millised on tagajärjed reostuse jõudmisel Pirita jõkke ja supelranda?" 2009. aastast – konkreetne kuupäev oli 13. veebruar 2009 – pärineb keskkonnaministri määrus nr 12 "Meetme "Jääkreostuse likvideerimine endistel sõjaväe- ja tööstusaladel" tingimused",

mille alusel koostas Keskkonnaministeeriumi allasutus ettepaneku esialgu siis kõigil endistel sõjaväe- ja tööstusaladel jääkreostuse likvideerimiseks. Selle määruse alusel koostati teostatavate tööde nimekiri, kuhu lülitati ka toosama Kose tee 9 asuv endine Kose katlamaja. Planeeritud tööd olid reostunud pinnase väljakaevamine ja mitte ainult väljakaevamine, vaid arusaadavalt ka selle äravedu ohtlike jäätmete käitlemise kohta. Tööde teostamise ajal selgus, et see reostus on palju ulatuslikum, kui alguses arvati, ja reostunud pinnase maht oli suurem, mistõttu sõlmiti tööde teostamise kestel ka üks lisaleping. Aga praegu kinnitab selle projekti teostamise üle järelevalvet tegev ekspert Mati Salu, et reostunud pinnas on eemaldatud ja ära veetud. On veel teostamisel ja teostamist ootamas haljastustööd ning selle projekti puhul hädavajalik seirekaevude rajamine. Nende tööde lõpptähtaeg on 31. juuli 2011.

Teise küsimuse on arupärijad sõnastanud selliselt: "Pirita jõeoru maastikukaitseala kaitsekorralduskava kohaselt vastutab Keskkonnaamet Pirita jõe sängi puhastamisega seotud perioodiliste tööde eest ning Riigimetsa Majandamise Keskus niitude hooldamise eest. Kas ja millal on kavas alustada jõesängi ja niitude hooldusega, et tagada Pirita jõeoru kaitse eesmärgid?" Nagu ma oma sissejuhatuses mainisin, on praktiliste looduskaitsetööde teostaja riigimaal RMK ehk Riigimetsa Majandamise Keskus. Mis puutub Pirita jõkke, siis sel aastal puhastatakse Pirita jõge Iru silla ja Pirita silla vahelises lõigus. Lõigu pikkus kokku on 7,5 km ja puhastus peab olema lõppenud novembris 2011. Seega tänavu novembriks peavad tööd ühel pool olema. Mis puutub muudesse töödessa, siis nagu teile, head arupärijad, ilmselt teada on, selle maastikukaitsealaga on lugu selline, et maareform on seal lõpule viimata, mis tähendab, et 2/3 nendest maadest maakatastrisse siimaani kantud ei ole. See hakkab kõvasti takistama RMK-d, kes peaks nende tööde teostaja olema, sest arusaadavalt saab RMK teha tööd maadel, kus tal on õigus seda teha, seega mis on riigimaad. RMK tegi eelmise aasta detsembris taotluse kaitseala praegu riigi omandis olevate maade riigi omandisse jätmiseks. Paraku tuleb öelda, et Tallinna Linnavalitsus ei ole seda taotlust kooskõlastanud.

Kolmas küsimus: "Prahi koristus on kaitseala valitseja kohustus ning riigipoolseks täit-

jaks on antud juhul Keskkonnaameti Harju-Järva-Rapla regiooni. Millal kavatakse kaitseala valitseja alustada oma ülesannete täitmist ning koristada maastikukaitseala prügist ja teostada järelevalvet ala kahjustavate mootorsõidukite üle?" Arupärijate esindaja ütles oma sissejuhatuses, et kogu see valdkond on selline, kus on oluline väga hea koostöö riigi ja omavalitsuste vahel. Koostöö peab olema mitte ainult riigi ja omavalitsuste vahel, vaid ka riigi ja kõigi kaitsealadel maad omavate isikute vahel. Pean ütleva, et Pirita jõeoru maastikukaitseala kaitsekorralduskava tegemisel oli koostöö Tallinna linna esindajatega hea. Tolle kava järgi on näiteks prügimajanduse, prügi regulaarse äraveo korraldamise lepingud prügi käitlejatega Pirita ja Lasnamäe linnaosavalitsuse vastutada. Nii et prahti koristamine kaitstaval looduskaitsealal ei ole kaitsekorralduskava alusel mitte Keskkonnaameti ülesanne. Võimaliku tööjaotuse kokkuleppe alusel peaksid linnaosavalitsused jõudma üksmeelele, kes mis territooriumi eest vastutab.

Neljanda küsimuse on arupärijad sõnastanud järgmiselt: "Looduskaitseaduse § 28 lõike 1 kohaselt on maastikukaitsealade, sealhulgas ka Pirita jõeoru maastikukaitseala kaitse-eesmärgiks ala tutvustamine ja kasutamise reguleerimine. Millal alustab kaitseala valitseja koostöös omavalitsusega jõeoru arendamise ning planeeringukohaste puhkerajatiste ehitamisega?" Olen kindlasti nõus, et koostööd selles küsimuses tuleb teha. Samas olen sunnitud taas juhtima tähelepanu tõsiasi, et kõnealusel alal on maareform lõpule viimata. Kui rahuldataks see RMK taotlus, millest ma eespool rääkisin ja mille alusel oleks võimalik maareform lõpule viia ja asjaomased maad riigi omandisse jätta, siis saaks RMK hakata tegema kõiki vajalikke töid, et tekiks igati esinduslik ala. See taotlus on aga Tallinna Linnavalitsuse poolt kooskõlastamata.

Toon teile mõne näite, kuidas on RMK selistes oludes tegutsenud. Tänavu on riik eraldanud RMK-le looduskaitsetöödeks 2,5 miljonit krooni – ma räägin veel kroonides –, aga lisaks on plaanis kasutada 1,15 miljonit eurot ehk 18 miljonit krooni Euroopa Regionaalarengu Fondi toel tehtavateks looduskaitsetöödeks. Nendest töödest, mis RMK tänavu saab ja on plaanitud teha, moodustavad kõige suurema osa just koosluste hooldamise-taastamise

tööd, järgnevad objektide arvu poolest liigi elupaiga hooldamise-taastamise tööd. Ette on aga nähtud ka näiteks looduskaitse infrastruktuuri parandamine, parkide hooldamine, tegelemine üksikobjektidaga. Ja loomulikult tuleb alati arvestada erakorraliste looduskaitsetööde tegemise vajadusega. Nii et RMK tegutseb tublisti, aga veel kord: tal on võimalus seda teha ainult maadel, mis on riigi omanduses.

Viienda küsimuse on arupärijad sõnastanud sellisena: "Kui pargid, arboretumid või puistud asuvad riigimaal ja nende valitsejaks on Keskkonnaamet, siis miks riik Keskkonnaameti kaudu ei täida omaniku kohustusi, st miks pargi ilme ja liigikoosseisu säilimise tagamiseks vajalikke töid, nagu niitmine ja puu- ja põõsarinde kujundamine, ei tehta?" Veel kord: praktilisi looduskaitsetöid riigimaal teostav RMK saab seda teha juhul, kui ta on määratud riigivara valitseja volitatud asutuseks.

Kuues küsimus: "Miks Keskkonnaamet on seisukohal, et riigimaaga seonduvalt on riigimaa valitsejal vaid jäätmeseaduse § 128 lõikest 5 kohustus likvideerida jäätmeid juhul, kui ühe aasta jooksul jäätmete keskkonda viimise asjus süüteomenetluse alustamisest arvates ei ole saastajat kindlaks tehtud? Millele tugineb Keskkonnaameti seisukoht, et Tallinna linnas olevat riigimaad ei pea korrastama või hooldama?" Kange kiusatus on natuke selle küsimuse tooni kommenteerida, aga ma saan sellest kiusatusest üle. Ütlen teile seda, et kindlasti pole ei Keskkonnaamet ega Keskkonnaministeerium seisukohal, et Tallinnas või ükskõik kus mujal olevat riigimaad ei pea hooldama ega korrastama. Küll aga, kui tegu on tavapärase prügimajandusega, olmejäätmete käitlusega, siis seda peavad oma haldusterritooriumil jäätmeseaduse alusel korraldama omavalitsused. Kordan: selles vallas peab olema hea koostöö riigi ja omavalitsuste vahel, et kui kuskil näiteks avastatakse mingi suur prügihunnik, siis teaks, mida ette võtta. Ja sugugi ei ole seisukoht selline, et igal juhul peab üks aasta jäätmete keskkonda viimise ajast möödas olema. Samas on riik ja ma usun, et ka Tallinna linn seisukohal, et tähtis on välja selgitada, kes konkreetse reostuse tekitas. Kui see võimalik ei ole ja kui tegu on reformimata riigimaaga, siis on omavalitsus seni lõpuks pöördunud riigi poole, kes on korraldanud reostuse likvideerimise. Ma pärast annan teile ühe tabe-

li, lihtsalt info mõttes. Selles tabelis on loetelu nendest maadest, kus on nii jääkreostust likvideeritud kui ka prügi koristatud. Nii et see töö käib ja kahjuks peab ütleva, et seda tööd on rohkem, kui me kas Tallinna linnas või riigi tasandil sooviksime. Endiselt on inimesi, kes ei pea elementaarset kohustust enda järelt koristada millekski ning jätavad endast kõvasti prahti ja prügi loodusesse maha.

Seitsmes küsimus: "Miks hooldatakse riigimaad valikuliselt ning kas tõesti peab riigimaal asuvate jäätmete likvideerimiseks (näiteks on keegi visanud riigimaale prügikoti olmejäätmetega) ootama ühe aasta süüteomenetluse alustamisest?" Kindlasti ei pea ootama ühte aastat. Tuleks lähtuda printsipist, et saastaja maksab ja vastutab. Seega on oluline välja selgitada, kes reostuse tekitas. Tuleks teha maksimum, et reostaja tuvastada. Kui seda võimalik teha ei ole, siis ei pea aastat ootama ja sellest ei ole ka kinni peetud. Tuleb teha koostööd, et reostus likvideeritud saaks.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu, keskkonnaminister Keit Pentus! Teile on küsimus. Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud proua minister! Kolleeg Rainer Vakra rääkis kaitsealade hooldusest, aga usun, et te liigute ka pealinnast väljaspool ja näete noid varemeid, mis kunagi olid karjalaudad, sigalad jne. Mis te arvate, kes või täpsemalt, missugune ministeerium peaks sellega tegelema, et see pilt oleks ilusam?

Keit Pentus

See küsimus küll otseselt ei haaku arupärimisega, aga on siiski oluline küsimus. Ükskõik mis reostusega tegu on – on see visuaalne või mõni muu reostus –, see tuleb likvideerida ja praegu me arutamegi, kuidas seda kõige mõistlikum teha oleks, kuidas teha nii, et nendesamade hoonete jäänuste lammutamise jääke oleks võimalik taaskasutada. Muidugi on omaette probleem see, et praeguseks on ikkagi enamikul sellistel lagunenenud hoonetel juba omanik olemas ja sageli on tegu lihtsalt omaniku suutmatusega olukorda lahendada. Aga võimalik, et on ka selliseid omanikke, kes ongi lihtsalt jätnud oma territooriumi hooletusse.

Praegu me otsime mitme ministeeriumi koostöös kõige mõistlikumat lahendust, kuidas seda tüüpi reostust oleks mõistlik Eestis vähemaks saada. Ma olen nõus, et see riivab silma. Ja on selliseid näiteid ka, kus need hooned mitte ainult ei riiva silma, vaid tõmbavad ümbruskonnast ligi ka selliseid inimesi, keda seal mitte näha ei tahaks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rainer Vakra!

Rainer Vakra

Aitäh! Hea minister! Tulen tagasi linnasüsteemi ja konkreetsemalt niitmise juurde. Nõmmel on tõepoolest seitse parki, mis on riikliku kaitse alla võetud. Teadupärast 2007. aastal ei nähtud selles kaitsekavas ette, et linn neid niidaks, aga see ei ole üldse praegu küsimus. Mul on küsimus hoopis teisest valdkonnast. See puudutab reformimata riigimaad ehk alasid, mida omandireform pole puudutanud. Kodanikul tegelikult on ju ükstapuha, kellele maa kuulub, olgu see park, mets või kaitseala. Kui ala on korrast ära ja prügi täis, siis see on meie kõigi ühine mure. Mis te arvate, kes ikkagi vastutab selle eest, mis toimub kaardi järgi vaadates n-ö eikellegimaal?

Keit Pentus

Ma nõustun sellega väga, et kodaniku, lihtsa linnas või maal liikuva inimese jaoks ei ole oluline, kes on maa omanik. Tema tahab, et see oleks korras, ja tal on täielik õigus seda tahta ja täielik õigus selleks, et see ka nii oleks. Mis puutub kaitsealadesse, siis seesama kaitsekorralduskava, millele ma eespool mitmel korral viitasin, on just nimelt see dokument, kus kõik need küsimused peavad olema paika pandud.

Pirita jõeoru maastikukaitseala kaitsekorralduskava, mis eelmise aasta lõpus kinnitati, kehtib kuni aastani 2019. Minu hinnangul on see üks päris hea kaitsekorralduskava. Ning kinnitan veel kord, et selle koostamisel tehti head koostööd ka omavalitsuse, konkreetsetel viisidel Tallinna linnaosavalitsuste esindajatega.

Kuna seegi küsimus puudutas just prügi ja laga ärakoristamist, siis selgitan, et sellesama kaitsekorralduskava üks osa, mida ma ka eespool tsiteerisin, puudutab just nimelt prügimajanduse korraldamist ja seda, kes peaks kõnealuses valdkonnas olema vastutav täitja. Kait-

sekorralduskava järgi peaksid vastutavad täitjad olema Pirita ja Lasnamäe linnaosavalitsus. Usun, et koostöös riigi esindajatega leitakse kõige paremad võimalused, kuidas seda teha. Ka varasematel aastatel ei ole Pirita maastikukaitsealal selles osas suuri probleeme olnud. On olnud väga hea koostöö Pirita Linnaosavalitsusega, kes näiteks on paigaldanud prügi-kastid ja on üldse püüdnud teha kõik, et prügi sinna väga palju ei tekiks. Nii et minu arust koostöö on üsna ladus ja ma olen kindel, et ka linnaosavalitsused on huvitatud, et maastikukaitsealalt prügi regulaarne äravedu oleks hästi korraldatud.

Muide, toon teile ühe näite. Kui te olete juhtunud käima Rootsis või Soomes samasugustel aladel, siis ehk teate, et seal on sageli pandud kaitseala väravasse või kaitsealale viivate teede juurde suured sildid, mis annavad inimestele teada, et nii palju, kui te jaksate sinna sisse viia, nii palju jaksate ka ise tagasi tuua. Kõik sõltub väga palju inimeste hoiakutest, nende valmisolekust ja tahtmisest hoida loodus nii puhtana, kui see oli enne seda, kui inimene maastikukaitsealale või ükskõik millisele muule alale sisenes. Veel kord: vastutav täitja prügimajanduse vallas on kehtiva kaitsekorralduse kava järgi Pirita maastikukaitsealal Pirita ja Lasnamäe linnaosavalitsus. Olen täiesti kindel, et nad saavad selle tööga väga hästi hakkama.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Näiteks Haaberstis on samuti krunte, mis on reformimata riigimaa. Osa on kaitsealused ja osa ei ole. Nagu te õigesti märkisite, et koostöös toimub nende koristamine igasugusest lagast, mis sinna paratamatult tekib. Aga koostöö tähendab seda, et tuleb teha mingisugust tööd – läbi-rääkimisi pidada, vahetada kirju. Jama kui palju. Kui see maa kuuluks kindlale omanikule, kelle ülesanne on koristada ja korras hoida, oleks tunduvalt lihtsam. Linn on korduvalt pöördunud riigi poole, et saaks endale sellised mõttetud väiksed maatükid, 700–1000 m² suured, ja iga kord on saanud vastuseks, et ei ole võimalik, see on reservmaana riigi ülesannete täitmiseks äärmiselt vajalik. Aga ülesanne tun-

dub olevat seal prahti koguda. On see siis mõistlik, et maad ei anta tagasi? Ja miks ei anta?

Keit Pentus

Te lähete arupärimise sisust üsna kaugele. Oleks ma teadnud, et teid huvitab, kui palju riik on Tallinnale maad üle andnud, kui palju maad on munitsipaliseeritud, oleksin need andmed kaasa võtnud. Üldiselt on Tallinna taotlustega eriti viimasel ajal olnud nii, et me oleme päris mitmeid maatükke linnale üle andnud. Viimane taotlus näiteks oli valitsuse eelmise istungi päevakorras ja puudutas vanale raudteetammile jalgrattatee rajamist. Teie taga istuv kolleeg noogutab, ilmselt on sellega väga hästi kursis. Nii et on väga mõistlikke ja põhjendatud taotlusi, mille puhul riik on tulnud Tallinna elanikele selles mõttes vastu, et on tasuta üle andnud väga suure väärtusega maatükke.

Teine näide on Kultuurikilomeetri kohta, mille teostamiseks Tallinna linn taotles maad munitsipaalomandusse ja loomulikult riik selle maa tasuta Tallinnale ka andis. Aga kordan: ma olen täiesti nõus, et maareformi veel lahendamata teemad peaksid saama lahenduse, ja mitte ainult Tallinna linnas, vaid igal pool, kus need veel lahenduseta on. Mida selgemad on omandiküsimused, seda lihtsam on tihti igapäevases elus ettetulevaid ülesandeid täita, näiteks sedasama prügimajandust korraldada. Aga kui see teema teile rohkem huvi pakub, siis võime pärast arupärimisele vastamist veel edasi rääkida. Edastan teile hea meelega andmed, mis puudutavad praeguseks juba munitsipaliseeritud maad.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh ettekandjale! Rohkem küsimusi ei ole. Avame läbirääkimised. Kõnesoovi on esitanud Rainer Vakra. Palun!

Rainer Vakra

Head kolleegid! Austatud minister! Minagi mõtlesin pikalt, kas ma pean kiusatusele vastu ja jätan kõne ära või mitte. Tõepoolest oli üks oluline ajend, miks ma siia siiski tuln: ma tänan selle panuse eest, mis te andsite eelmisel valitsuse istungil, kui otsustati Vääna raudteetammi maa riigilt linnale tasuta üle anda. Lõpuks ometi saab rajada ka Nõmmele asfaldist

rulluisutee, kus oleks võimalik tegelda selliste spordialadega, mis seni on Nõmme spordikeskuses võimatud olnud. Aga teisalt, mitmel korral on olnud juttu Nõmme kaitseala parkidest ja kunagise Nõmme elanikuna te kindlasti teate, et Nõmme pargid on kõik kaitse alla võetud. Ma kinnitan, et viimase kuue aasta jooksul riik ei ole seal käinud abiks ei niitmas, puid pügamas ega ka koristamas. Me oleme seda palunud ja sellest kirjutanud teie eelkäijatele, nüüd loodan väga, et ka tänase arupärimise tulemusel koostöö paraneb. Ma tean, et Nõmme linnaosal on seesama küsimus praegu päevakorral.

Samas olen nõus ka sellega, et eriti oluline lahendamist vajav küsimus on see, mis puudutab reformimata riigimaad ehk eikellegimaad. Praegu teevad vähemalt Tallinnas linnaosad nendel vajalikud tööd ära, kas siis heakorralduste raames või oma jõududega. Oleks ju ebamõistlik öelda Nõmme, Pirita või Haabersti elanikele, et me ei tee mõnd tööd sellepärast, et see asub küll füüsiliselt meie linnaosas, aga kaardi järgi juriidiliselt riigimaal. See ei ole mõistlik lahendus ja mõistlik vastus ühelegi inimesele, kes mingit prügi märkab. Üks hea näide on tõepoolest see teie Rootsi näide: pannakse üles sildid, et võtke kaasa nii palju, kui te pärast ära viia suudate. Kahjuks näiteks Pääsküla rabas leidub siiani kohti, kuhu tuakse ju autokoormate viisi igasuguseid asju. Vaevalt need inimesed sääraseid silte loeksid, kui need kehtiksid ka nende kohta. Ja tõepoolest, kui auto on prügi täis ja nad suudavad selle sinna viia, siis arvestades kõiki füüsika- ja matemaatikareegleid peaksid nad olema võimalised selle kraami sealt ka ära tooma. Ent loomulikult nad seda ei tee.

Seega probleem, mis puudutab reformimata riigimaad ja selle munitsipaliseerimise lõpuleviimist, vajab kindlasti lahendamist. Olgu ühtepidi või teistpidi – olgu nii, nagu Vassiljev ütles, et need väiksed krundid antaks linnale, või siis nõnda, need oleks konkreetset riigi ehk siis RMK hallata. See kindlasti oleks üks lahendus.

Aga mis puutub kogu teemasse, siis veel kord: märksõnad oleks siin tõepoolest koostöö ja teisalt see, et ka riiklikul tasandil pööratakse rohkem tähelepanu sellele, mis on kaitse-eeskirjas ja eriti just tegevuskavades kirjas. Mul on hea meel, et te Pirita jõeoru temaatika olete

endale ja ka oma ametnikele väga hästi selgeks teinud. Samas usun, et mis puutub näiteks Nõmme seitsmesse parki, siis võib-olla peale 2007. aastat, kui nende kohta otsus langetati, on asjaomane kaust siia maani mõne ametniku riivul peal ja vahest pole seda kunagi avatud. Nii ei teatagi, kes nendes parkides peab heakorra tagama, sest seda tõepoolest on aastaid, isegi aastakümneid – alates 1993. aastast – teinud linnaosavalitsus. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandja soovib lõppsõna öelda? Ei soovi. Sellega on kõnealune küsimus ammendatud.

6. Arupärimine prügimajanduse kohta (nr 16)

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme järgmise arupärimise juurde. Palun kõigepealt arupärijate esindajana kõnepulti Valeri Korbi, kes esitab arupärimise keskkonnaminister Keit Pentusele!

Valeri Korb

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Lugupeetud keskkonnaminister! Arupärimisele on alla kirjutanud kaheksa Riigikogu liiget. Me arvame, et Eesti prügimajandus on suuremahuline äri, milles liiguvad miljonid eurod. Eesti prügimajandus on jagunenud suures osas kolme ettevõtte vahel: AS Ragn-Sells, AS Veolia Keskkonnateenused ja Adelan Prügived OÜ. Neist ainuke Eesti kapitalil loodud ettevõtte on tänaseks Adelan Prügived OÜ, mis osutab elanikkonnale ning tootmis-, kaubandus- ja ehitusettevõtetele jäätmete kogumise ja veo teenuseid Harjumaal, Tartus ja Narvas. AS Veolia Keskkonnateenused kuulub ülemaailmsesse Veolia kontserni, Ragn-Sellsi peakorter asub Stockholmi lähistel. Seega on Eesti prügiveedu suures ulatuses välismaiste ettevõtjate kontrolli all. Tegemist ei ole sugugi ainult minusega, aga sellega kaasnevad ka valdkonna spetsiifiline kompetents ning keskkonnanahoiu põhimõtted. Suurte kontsernide huvid on oluliselt laiemad ning ei ole piiratud vaid Eesti huvidega. Adelan Prügived ja Ragn-Sells on esitanud taotluse, et saada luba jäätmete pikaajaliseks vaheladustamiseks. Kuigi lühiajaliselt annab vaheladustamine Ragn-Sellsile võima-

luse hoida kokku prügiladustustasusid, on kulude kokkuhoiust hoopis olulisem ettevõtte taktikaline samm tagada endale kriitiline mass prügi puhuks, kui tööle hakkab nende endi ehitatav jäätmekütusetehas. Sama plaan on ka Adelanil, kes soovib koguda prügi Irru rajatava masspõletustehase jaoks.

Seoses kõige sellega, millest ma rääkisin, on meil lugupeetud keskkonnaministrile viis küsimust, millele me tahaksime saada vastuse. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur aitäh! Palun kõnetooli keskkonnaminister Keit Pentuse!

Keit Pentus

Hea istungi juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Arupärijad! Vastan arupärimisele küsimuste kaupa.

Esimene küsimus: "Jäätmeseaduse järgi pidi Eesti üle minema alates 1. jaanuarist 2005 korraldatud jäätmeveole. Eelmiseks aastaks ei olnud veel kõik omavalitsused korraldatud jäätmeveoga liitunud. Kuidas on tänane olukord?" Tänapäevane olukord on selline, et selle aasta esimeses kvartalis ei olnud korraldatud olmejäätmeveole üle läinud veel 13 omavalitsust, kellel see kohustus on. Need 13 omavalitsust, kus seda kohustust ei täidetud, on Kohtla-Järve linn, Narva vald, Tabivere vald, Sõmerpalu vald, Rakvere linn, Paikuse vald, Sindi linn, Tori vald, Tahkuranna vald, Aaslava vald, Luunja vald, Mäksa vald ja Ülenurme vald. Need on selle aasta I kvartali andmed.

Teine küsimus: "Prügi vaheladestamisel soovitakse kasutada samalaadset tehnoloogiat nagu heinapallide valmistamisel. Riigi Keskkonnaameti Järva-Harju-Rapla regiooni juhtaja Allan Piik on avalikult kahelnud, kas jäätmeid ümbritseva kile vastupidavus on keskkonnanohutuse seisukohast piisav. Samas teistes Euroopa riikides on seda edukalt kasutatud. Kui võrd ohutu on selline prügi ajutine ladestamine keskkonnale Keskkonnaministeriumi hinnangul?" Me oleme seisukohal, et iga kavandatava tegevuse korral tuleb hinnata tegevusega kaasnevat keskkonnamõju ja et konkreetne loa andja on pädev tegema kaalutusotsust, millise tegevuse korral on vaja algtada keskkonnamõju hindamine. Selle üks eesmärk on vältida või minimeerida keskkonnaseisundi kahjusta-

mist. Üks põhjus on tõesti seesama kile vastu- pidavuse küsimus, millele arupärijad oma küsimuses viitavad. Kuna erinevalt heinapallidest olmejäätmed sisaldavad või võivad sisaldada teravaid osi, siis on pressitud olmejäätmete puhul üsna suur tõenäosus, et neid ümbritsev kile puruneb. Ja kui see kile juba purunenud on, siis arusaadavalt soodustab see mitmesuguste keemiliste protsesside teket pressitud olmejäätmetes. Kui kile on katki, siis on üsna tõenäoline ka see, et olmejäätmetesse sattuvad sademed, millest omakorda tekib nõrgvesi. Kui needsamad kiletatud pallid on ladustatud mitmes kihis, siis arusaadavalt ei ole võimalik väga lihtsalt tuvastada, kas alumiste pallide kile on purunenud, ja kui ladustamine toimub näiteks killustikkattega platsil, siis on tegu kaitsmata põhjaveega ja loomulikult on see samamoodi ohuks keskkonnale. Rääkimata sellest, et kui olmejäätmed on sel kombel ladustatud, nad on kilega ümbritsetud ja kile läheb katki, siis kaasneb sellega ebameeldiv lõhn, mis meelitab ligi nii linde kui ka igasuguseid ebameeldivaid närilisi, ja see ilmselt ei ole keskkonnale kuidagi kasulik.

Te viitate oma küsimustes küll teistele Euroopa riikidele, kus sellist meetodit on väidetavalt edukalt kasutatud. Ma pean ütleva, et meile teadaolevalt kasutatakse sellist pressimise ja kiletamise tehnoloogiat jäätmekütuse ladustamiseks ja transportimiseks, mitte aga segaolmejäätmete vaheladustamiseks.

Kolmas küsimus: "Keskkonnaministeeriumi jäätmeosakonna juht Peeter Eek on öelnud, et kui lähiaastail teevad kõik jäätmekäitlejad ja energiafirmad teoks oma plaanid hakata prügist elektrit, soojust või jäätmekütust tootma, jääb Eesti jäätmetest kõigi äriplaanide teostamiseks puudu. Mida see võib tähendada Eesti keskkonna jaoks? Kas suurfirmad võivad transportida Eestisse oma prügipõletusjaamade jaoks sobilikku prügi välismaalt?" Kõigepealt, kui viimasest küsimusest peale hakata, ei ole meieni küll jõudnud sellist infot, et keegi soovib hakata segaolmejäätmeid Eestisse tooma. Tõsi, eelmisel aastal oli olukord, kus Valga soovis hakata segaolmejäätmeid hoopistükkis Läti ladustamisele viima, aga see mõte jäi katki, kuna Läti ei olnud sellise plaaniga sugugi nõus. Selline ühest riigist teise vedamine ja ladustamine on võimalik ainult juhul, kui mõlema riigi asjaomased pädevad asutused on

selleks nõusoleku andnud. Ja nagu ma ütlesin, praegu ei ole teada, et kellelgi sellist plaani oleks.

Küsimuse teine pool. Võib-olla natuke statistikat. Ma alustan 2007. aastast. 2007. aastal on Keskkonnateabe Keskusele esitatud jäätmearuannete järgi tekkinud Eestis segaolmejäätmeid 389 792 tonni ja sellest ladestati 307 263 tonni. Aasta hiljem, 2008. aastal tekkis jäätmeid juba mõnevõrra vähem, 354 905 tonni, ja ladestati 323 043 tonni. 2009. aastal tekkis neid 301 739 tonni ja ladestati 289 978 tonni. Kui nüüd kõrvutada neid andmed kõigi teadaolevate ettevõtete rajatud või rajatavate käitlusrajatiste võimsustega – näiteks Eesti Energia rajatav Iru jäätmepõletustehas võimaldab käidelda 220 000 tonni, Tallinna Jäätmete Taaskasutuskeskuse AS on rajanud jäätmekütuse tootmise liini võimsusega 120 000 tonni aastas ja Ragn-Sells AS-i rajatav jäätmekütusetehas 120 000 tonni aastas –, siis neid arve kokku liites tulebki üsna üheselt välja, et rajatavate käitluskohtade võimsused ületavad üksjagu tekkivate segaolmejäätmete koguseid.

Mis see tähendab Eesti keskkonna jaoks? Keskkonnale on see ju ainult hea, mida vähem ladestatakse jäätmeid. Jäätmehierarhias, millest me lähtume, on jäätmete ladestamine kõige madalamal tasemel. Mida rohkem suudetakse vältida üldse jäätmete tekkimist ja mida rohkem ka taaskasutatakse, seda parem.

Neljas küsimus: "Prügimajanduses on varemgi soodustatud prügifirma Veolia tegevust. Kas ametnike vastuseis Veolia konkurentide prügi vaheladestamise ideedele on taas kord näide Veolia soosimisest? Kas Keskkonnaministeeriumil on infot Veolia kavatsusest rajada jäätmepõletustehas?" Hakkan peale viimasest küsimusest. Keskkonnaministeeriumil ei ole infot, et Veolia Keskkonnateenuste AS-il oleks kavatsus rajada jäätmepõletustehas. Aga ma pean ütleva, et teie teisest küsimusest jäi mulle mõnevõrra arusaamatuks, kellele te viitate. Kes on siis teie väitel see, kes on prügifirma Veolia tegevust kuidagi soodustanud, ja millise asutuse vastuseisule te selle vaheladustamise idee puhul viitate? Kas Tallinna Linnavalitsusele? Tõsi, Tallinna Linnavalitsus on küll pöördunud eelmise aasta novembri lõpus Keskkonnaministeeriumi poole ja on just nimelt viidanud sellele, et Tallinna piirkonnas ei ole tingimusi jäätmete pikaajalise vaheladustamise ter-

ritooriumide jaoks jne. Ma näen, et see kiri tekitab teil küsimusi. Annan hea meelega selle kirja teile edasi. Sellele kirjale on alla kirjutanud Rainer Vakra pinginaaber Deniss Boroditš. Ma edastan hea meelega selle teile. Nii et kui te leiate, et Tallinna Linnavalitsus on sellistele asjadele kuidagi asjatult tähelepanu juhtinud ja prügi vaheladustamise ideele vastuseisu osutanud, siis ma usun, et te saate vastuse Tallinna Linnavalitsusest.

Viies küsimus: "Jäätmeseadus soodustab täna graafikupõhist, mitte aga jäätmete tekkepõhist jäätmevedu, mis on keskkonna seisukohast oluliselt säästlikum. Millal on Keskkonnaministeeriumil plaanis teha muutusi selle olukorra lahendamiseks?" Jäätmeseadusega on tõesti sätestatud kohustus, et olmejäätmete regulaarne äravedu tiheasustusosalalt toimub üks kord nelja nädala jooksul ja hajaasustusosalalt vähemalt üks kord 12 nädala jooksul. Põhjus, miks otsustati sellised tingimused kehtestada, tulenesid tol korral eelkõige just nimelt soovist vältida seda ohtu, mis jäätmetest tervisele ja keskkonnale muidu tuleneda võiks. Eelmise arupärimise puhul me vahetasime pikalt mõtteid selle üle, miks tekib üldse selline olukord, miks viivad inimesed endiselt prügi kuskile metsa alla, miks nad ei kasuta jäätmekorraldust, miks nad ei kogu seda prügi, nii nagu ette nähtud on. Kui meil valitseks nüüd selline kord, et iga jäätmevaldaja ise otsustab, millal, mida ja kui palju ta oma prügist jäätmekäitlejale üle annab, siis ma arvan, et see olukord oleks veel hullem.

Algatuseks minu poolt kõik, vastan hea meelega küsimustele. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh ettekandjale! Palun, Rainer Vakra!

Rainer Vakra

Aitäh! Hea minister! Te rääkisite prügi käitlemise hierarhiast, kus ladestamine on tõepoolest kõige viimasel astmel. Liites kokku kõik võimalikud investeeringute abil elluviidavate projektide tulemused, olgu see siis jäätmete põletamine või ümbertöötamine, võib tõesti arvata, et prügist jääb tulevikus puudu, kui vaadata Eesti prügi teket. Mille üle on siiralt hea meel, me ei saa selle pärast kurvad olla ega südant valutada. Rääkimata sellest, et väga hull oleks, kui keegi hakkaks meile siis prügi juur-

de tooma. Samas me toetame aga järjekordselt prügila rajamist Kagu-Eestisse ja eraldame sinna lausa 3,2 miljonit eurot ehk ligemale 50 miljonit krooni abiraha. Kuidas te seda põhjendate?

Keit Pentus

Aitäh! Ma arvan, et selle pärast ei ole meil tõesti põhjust kurb olla, et prügi aasta-aastalt järjest vähemaks jääb. Tõsi, eriti märgatav on jäätmete vähenemine olnud just kõige raskeematel masuaastatel, nagu kinnitas eespool toodud statistikagi. Arusaadavalt vähenes nendel aastatel ka oluliselt tarbimine ja kindlasti on siin mingisugune seos. Aga eesmärk on meil ikkagi hoida seda taset madalamana ja mitte väga muretseda, et äkki oleks nende ettevõtete jaoks, kes on teinud investeeringud, vaja kuidagi prügi juurde toota. Selle pärast me väga ei muretse. Ma usun, et kõik ettevõtted on teinud investeeringuid teades, milline olukord meil majanduses valitseb.

Mis puudutab prügila rajamist Kagu-Eestisse, siis see on üks projekt, mis on väga pikka aega menetluses olnud. Selleks on KIK-is ette nähtud eraldi meede Euroopa Liidu vahenditest ja see on olnud Kagu-Eesti omavalitsuste üsna jõuline soov. Ka nemad tahavad ladestada oma prügi võimalikult lähedale sellele kohale, kus prügi tekib. Nii et ma arvan, et see on Kagu-Eesti elanike huvides, kellele peaks samamoodi olema tagatud, et nad saavad oma prügiteenuse kätte võimalikult soodsas hinnas. See peabki olema üks olulisim põhimõte, millest selles küsimuses lähtuda ja millest tõenäoliselt need omavalitsused, kes on selle taotluse esitanud, on ka lähtunud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh! Proua minister! Oma ettekandes te ütlesite, et 13 omavalitsust ei ole korraldatud jäätmeveole üle läinud. Kuidas te kommenteerite sellist situatsiooni ja mida te ette võtate, et nad selle süsteemiga ühineksid? Paraku maksavad need inimesed prügiveo eest vist ka kõrgemat tasu.

Keit Pentus

Aitäh! See on probleem ja homme näiteks on Keskkonnaministeeriumil taas kohtumine omavalitsuse esindajatega. Loomulikult oleme palunud ka nende abi, et omavalitsustegelased ise seal, kus see protsess on väga pikalt venima jäänud ja kus see on probleemiks, ma ei taha öelda, et survestaksid, aga veenaksid, et see tuleb ära teha. Ja nii nagu ma ütlesin ka eelmisele küsimusele vastates, on just nimelt teenuse hind see, mis on nende omavalitsuste elanike jaoks kindlasti väga oluline, see on üks põhjus, miks peab selle teemaga edasi mine-

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Hea minister! Ma tahaksin täpsustada, kas praegu on võimalus, et mõnes väikses asulas – mitte suures linnas, sest huvid on erinevad – inimene viib ise oma prügi prügihoidlasse ja saab selle eest kviitungi. Ta ei hakka viskama neid kotte kuskile metsa alla, sellepärast et see on tema elumaastik ja praktiliselt tema hooldabki seda. Miks ma küsin? Sellepärast, et ma olin hiljuti Mustvee kandis ja inimesed on seal suures mures, et kuidagi ei saa prügifirmaga hakkama. Nad esitavad inimestele oma nõuded, inimestele ei ole see soodne, tekib konflikt ja kuidagi ei saa prügist lahti.

Keit Pentus

Aitäh! Praegune jäätmeseadus ütleb üheselt, et tiheasustuse puhul on kohustus tellida äravedu kord nelja nädala jooksul ja hajaasustuses kord 12 nädala jooksul. Sellist võimalust, millest teie räägite, praegune seadus ette ei näe. Ma nõustun, et ideaalis, kui kõik inimesed oleksid keskkonnateadlikud ning suhtuksid jäätmete ja prügi kogumisse väga vastutustundlikult, oleks see kindlasti hea süsteem. Ideaalis ei oleks meil sellist olukorda, millest me rääkisime eelmise arupärimise raames ja kus paraku on nii, et kõik inimesed ei pea vajalikuks ega mõistlikuks viia prügi sinna, kus on prügi koht.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Lugupeetud proua minister! Ma ei mäleta, mis puhul ta seda rääkis, aga sellel aastal on president Ilves rääkinud vajadusest muuta riigihangete süsteemi – see on liiga raske, keeruline ja kaugelki mitte ideaalne. Samas on ka jäätmekäitlus selline protsess, mis on üsna keeruline. Ja kui need kaks asja saavad kokku – jäätmekäitlus ja riigihangete süsteem –, siis on tulemus mõnikord selline, et riigihangete saab formaalselt läbi viidud, aga pärast kestab sama olukord ühe või teise osavõtja kaebe protsessi tõttu kuid ja aastaid. Tähendab, ei tule uusi, madalamaid hindu, ei ole tegelikku konkurentsi jne. Minu küsimus on: kas olete mõelnud sellele, et prügikäitluse riigihankeid võiks kuidagi teisiti läbi viia, luua nende jaoks mingi lihtsama ja arusaadavama reeglistikku?

Keit Pentus

Aitäh! Alati saab iga süsteemi paremaks teha. Aga mis puudutab riigihankeid, siis ma arvan, et need omavalitsused, kus see süsteem toimib ja kus on olnud võimalik hankeid läbi viia, ilma et need oleksid aastatepikkuse vaidluse tõttu venima jäänud, on heaks näiteks sellest, et ei saa süüdistada olemasolevat riigihangete süsteemi. Ma arvan, et mida läbipaistvam, mida täpsem ja hilisemaid vaidlusi ärahoidev on üks väljakuulutatud riigihangete, seda vähem on ka vaidlusi. Nii et läbipaistvus ja täpsus aitavad kaasa sellele, et hangete vaidlustamisi ei ole väga palju.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aadu Must!

Aadu Must

Lugupeetud juhataja! Hea minister! Ma loodan, et te ei pahanda, kui ma esitan ühe puht humanitaari küsimuse, mis teemaga siiski haakub. Nimelt olen ma kunagi olnud tunnistajaks ühele roheliste diskussioonile, kus räägiti prügi põletustehasest. Nende üks hüpotees oli, et põletustehas kõlab kuidagi vaenulikult ja agressiivselt ning hoopis keskkonnasõbralikum oleks prügikütmistehas. Diskussioon vaibus kiiresti, aga mulle see väljapakutud termin meeldis. Mida ministeeriumis võidakse sellest arvata?

Keit Pentus

Aitäh! Kui kellelegi tundub, et on vaja kuidagi termineid muuta, et need oleksid inimestele rohkem vastuvõetavad või et oleks rohelim, siis minugi poolest. Selle üle võib mõtteid vahetada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valeri Korb!

Valeri Korb

Lugupeetud proua minister! Jätkan prügi-majanduse teemaga. Teame, et ööl vastu laupäeva puhkes Uikala prügilas tulekahju ja selle kustutamiseks oli vaja peaaegu 17–18 tundi. Oma silmaga nägin paksu suitsu ja ma saan aru, et päästjatel ei olnud kerge. Aitäh nendele! Minu küsimus, lugupeetud minister, on selline: kas on rohkem informatsiooni, mis seal toimus ja kui suur kahju on loodusele tekitatud?

Keit Pentus

Aitäh! Ka minu tänusõnad kõigile nendele, kes seal kustutamise vaeva nägid! Olukord oli seal tõesti väga kole. Me läheme nüüd taas sellest arupärimisest küll üsna kaugele. Hetkel ei ole mul täpsemat informatsiooni põhjuste kohta. Ma tean, et kompleksloa kontroll viidi läbi Uikala prügilas selle aasta maikuus ja mingisuguseid rikkumisi seal ei olnud. Mis konkreetselt võis põhjustada seal selle väga kolela tulekahju, selle kohta ei ole mulle veel andmeid esitatud, aga ma arvan, et igal juhul on oluline põhjused välja selgitada. Kuna see sündmus on nii värske, siis ei ole mul ka kokkulöödud kahjusummasid, mida ma võiksin juba konkreetselt välja öelda. Aga tegu oli väga kolela tulekahjuga.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Ei soovita. Suur aitäh Keit Pentusele!

7. Arupärimine õpetajate, politseinike, piirivalvurite ja päästetöötajate palkade kohta (nr 9)

Aseesimees Laine Randjärv

Me läheme edasi järgmise teemaga. Kõigepealt palun arupärijate esindajana kõnetooli

Aadu Musta, kes tutvustab arupärimist rahandusminister Jürgen Ligile!

Aadu Must

Lugupeetud juhataja! Austatud minister! 19 Keskerakonna liiget on alla kirjutanud arupärimisele, mis käsitleb õpetajate, politseinike, piirivalvurite ja päästetöötajate palkasid. Selle arupärimise põhisisu seisneb selles, et mitmel pool, sh eelarve prognoosides, on välja kuulutatud, et riigiametnike palgad ei tõuse. Samas juhitakse tähelepanu sellele, et näiteks tarbijahinnaindeks on eelmise aasta sama perioodiga võrreldes tõusnud umbes 5,2% ja reaalpalk on Eestis langenud juba üheksandat kvartalit järjest. Kui lugupeetud minister soovib, siis ma võin ette deklameerida ka need küsimused, aga võib-olla on parem kuulda neid vastamise käigus.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Rahandusminister Jürgen Ligi, palun teid kõnepulti!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Katsun siis hakata otsast vastama. Võin aimata, miks te olete palgatõusu teemal just need ametid välja noppinud. Need on suurearvulised ja on poliitikute seas alati populaarsed olnud, aga eks reeglid kehtivad ikkagi ühiskonna kohta tervikuna. Kõigepealt, mis puutub sellesse strateegiasse, siis seda ei ole te ilmselt õigesti lugenud. Me ei ole öelnud, et palgad ei tõuse. Strateegia ütleb, et riigi tegevuskulud on külmutatud, ja kõik ministrid teavad, et palgad võivad tõusta efektiivsuse kasvu kaudu. Mis need meetmed on? Ise rahandusministrina vastutan sellise teema eest nagu tugiteenuste tsentraliseerimine. Lähiaastatel tsentraliseerime kõigis valitsemisalades finantspersonali ja palgaarvestuse ning võtame kasutusele e-arved. Näiteks 2013. aastaks soovime säästa raamatupidamise funktsiooni täitmise kulusid 40% ulatuses. Tsentraliseeritakse ka kinnisvarahaldust, mis samuti annab olulise tegevuskulude kokkuhoiu. Igal juhul peab raha vabana ümberkorralduste kaudu.

Teine küsimus: kuidas peaksid toime tulema õpetajad, politseinikud, piirivalvurid ja päästetöötajad? Eks selle toimetulekuga ole nii, et nad tulevad toime vastavalt ühiskonna

jõukusele. See kehtib isegi nii populaarsete erialade suhtes, nagu teie olete siin välja noppinud. Eks me pidime masu- ja kriisiajast või õieti buumi- ja kriisiajast õppima seda, et üle jõu palgatõstmine lõpeb väga halvasti ja tagasitõmbamine on palju valulisem kui aeglasem palgatõus, ning vastavalt sellele oleme oma eelarvestrateegia ka üles ehitanud. Ükski valdkond ei saa piiritult kasvada, oleme kahanev rahvas ja riik ei saa samal ajal paisuda ilma piirideta. Üks sellise reformi võimalus on ka asutuste arvu vähendamine. Näiteks Politsei ja Piirivalveameti moodustamisega õnnestus vähendada tugiteenust osutavate ametnike arvu rohkem kui 200 võrra. Peab ütleva, et ega inflatsiooni number ei ole see, mis dikteerib palku. Väga palju sõltub ikkagi inflatsiooni põhjustest. Praegusel juhul on need endiselt selgelt välisturgude rahvusvahelistes hindades ja me peame nende hindadega kohanema. See ei ole lihtsalt nii, et me jookseme palkadega kaasa, sest sel juhul me liidame rahvusvahelisele inflatsiooni survele siseriikliku surve ja sel juhul oleks hinnatõus juba hoopis ohtlikum. See lööks ka meie konkurentsivõime pihta ja loomulikult mõjuks sotsiaalselt just vaesematele.

Edasi küsite järgmist: "Põhjamaade politseinike assotsiatsioon tegi avalduse, kus taunis, et Balti riigid ei võta midagi ette kasvava kuritegevusega, mis mõjutab ka tänu Schengeni leppele Põhjala riike. Kas see ei ole selge signaal väljastpoolt, et Eesti peab rohkem panustama raha korrakaitsele ning tõstma politseinike palkasid?" Ei, see ei ole selge signaal, see on erakordselt segane signaal. Selles väites on vea sees ja eks nad ole pidanud pärast neid väiteid ka natukene tagasi võtma. Eesti ei saa kurta kasvava kuritegevuse üle, pigem on see sel sajandil kahanenud. Mis puutub sellesse rohkem või vähem panustamisse, siis avalikku korda ja julgeolekusse panustab Eesti 2,3% SKT-st, mis on üks suuremaid näitajaid Euroopa Liidus ja OECD-s tervikuna. On selge, et esikoha püüdmine kõikide valdkondade kulus ei ole lihtsalt mõistlik. Tuleb otsida tõhusust süsteemides.

Edasi küsite: "Eesti Haridustöötajate Liit on tõstatanud samuti probleemi, et õpetajate keskmisest vanusest tulenevalt ei jätku neid lähiaastatel koolidesse. Kuidas valitsuskoalitsioon kavatses tõsta õpetajate väärtust ühiskonnas?" Peab küll ütleva, et vananeva ühiskonna saa-

tus on, et tööl käivad inimesed jäävad vanemaks, aga tegelikult on ju vähenenud ka õpilaste arv. Ei saa olla nii, et õpetajate arv kasvab ja õpilaste arv samal ajal väheneb. See probleem on ammu teadvustatud, et ka õpetajate arv hakkab vähenema. Kas see peab nii valulikul toimuma, et kõigepealt jäävad tõesti ainult vanad inimesed, on muidugi küsimus. Aga eks me püüame sellele küsimusele vastata. Rõhutan ikkagi üle, et ka haridus on selline valdkond, kus me oleme proportsionaalselt SKT-ga väga suured kulutajad. Oleme Euroopa Liidus, kui ma ei eksi, 2008. aasta seisuga neljandal kohal. Ja ma kahtlustan, et masuajal võis see protsent SKT-st isegi tõusta, ma mõtlen, teistega võrreldes. See, et ta tõusis, on tõsiasi. Mis jällegi viitab sellele, et probleem ei ole mitte haridusse suunatud raha proportsioon, vaid selle raha kasutamise tõhusus. Kõik te olete aga teretunud pakkuma välja lahendusi, kuidas koolivõrku või kõrgharidussüsteemi tõhusamaks muuta, et seal saaks ka rohkem palka tõsta.

On eraldi programmid just nimelt õpetajate töö väärtustamiseks. Me oleme ju rakendanud noortele alustavatele õpetajatele õpetaja lähte-toetuse süsteemi, mis peaks noori kooli tooma. Selle summa suurus on 12 782 eurot. See on suur summa ja väidetavalt on sellega toodud kooli 150 uut õpetajat. Nende arvutuste suhtes võib küll skeptiline olla, aga ära see raha nüüd küll õpetajaid ei viinud. On ka programm "Noored kooli", mis peab õpetajaameti atraktiivsust tõstma.

Viies küsimus: "Kas siseminister ning haridus- ja teadusminister on Teie poole pöördunud palvega arutada võimalusi õpetajate, päästjate, piirivalvurite ja politseinike palgatõusuks järgmisel neljal aastal? Miks ei ole sellist olulist asja fikseeritud koalitsioonileppes ja Vabariigi Valitsuse tegevuskavas?" Meil on eelarve menetlemiseks oma kord ja kolleegide kiituseks pean ütleva, et nad ei ole tulnud lihtsalt, käsi pikal, vaid nad järgivad seda korda. Nad teavad, et palgatõus tuleb kokkuhoiust ja reformidest. Eelarve läbirääkimistel esitavad nad loomulikult oma lisataotlused, aga ma väga ei prognoosiks, et nad esinevad sellises vormis, et tuleb aga palka tõsta. Valitsuskoalitsioon tõesti ei sõnasta seda omaette eesmärgina, et riigipalgaliste palgad peaksid tõusma. Meie oleme oma eesmärgiks seadnud üldise

heaolu kasvu. Üldine heaolu kasv on loomulikult ka avaliku teenuse kvaliteedi paranemine ja üks indikaator on riigitöötajate palgad. Aga seada lihtsalt eesmärki tõsta palka – nii ei saa praeguste kogemustega üks mõistlik riik käituda. Pigem on õpitud, et palgatõus ei tohi olla liiga kiire. Ta peab olema kooskõlas tootlikkusega, ta ei tohi ohustada tuleviku palku, pensioni ja kõike riigi toimimiseks olulist. Nii et küll need ministrid kõik oma probleemid eelarveläbirääkimistel rahandusministrile ära räägivad. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aadu Must!

Aadu Must

Aitäh, lugupeetud juhataja! Aitäh, lugupeetud minister, asjaliku ja konstruktiivse vastuse eest! Enam-vähem kõigega võiks nagu nõuski olla, aga ühes asjas tekib siiski tahtmine vaielda. Rahva hulgas räägitakse, et kuritegevuse vähenemine ei ole tingitud sellest, et seda tegelikult on väheks jäänud, vaid ringi käib üks huvitav vemmälvärss: "Kurikaelu väheks jäänd, sest paberit on vähe. Kui neid liiga palju püüad, kindlasti saad pähe." Aga see selleks. Te ütlesite oma vastuse alguses nii toredasti, et te ei saa aru, miks pühendati küsimus just õpetajatele, päästjatele, politseinikele. Pühendati sellepärast, et need on ametid, kus töötajate arvu vähendada ilmselt enam ei saa, sest siis kannatab juba riigi tulevik. Aga see intellektuaalne vestlus ajendab mind ka küsimust esitama. Kas on mingid valdkonnad, kus olukord on hullem, mille kohta oleks pidanud küsima, ehk ütlete ette?

Jürgen Ligi

Aitäh! Õpetajate puhul ma ju lausa vaidlen sellele vastu. Ühel tõsisel valitsusel ei saa olla sellist eesmärki, et säilitada õpetajate arv. Laste arv ju väheneb ja õpetajate arv ei saa siis kasvada või jääda endiseks. Tegelikult on meil probleem, kuidas hariduskulusid paremini fokuseerida, koolivõrku reformida jne. Selle käigus ei saa ka eeldada, et õpetajaid jääb täpselt sama arv. Aga eesmärki nende arvu vähendada muidugi ei ole, see ei ole mingisugune eesmärk, mille nimel töötatakse, vaid see on lihtsalt üks elu paratamatus, et kui lapsi on vähe, siis ühiskond panustab vähemalt palgasaajate

osas sellele põlvkonnale natukene vähem. Tuleb lihtsalt nii välja, et kui me suudame ka koolivõrku paremini reformida, jääb õpetajakohti vähemaks ja vajadus nende järele väheneb. Aga päästjad, politseinikud – siin on ju päris selge, et see on meie enda loodud ettekujutus, kui suured need struktuurid peavad olema, ja seda ettekujutust me võrdleme kogu aeg võimalustega ja võrdleme ka palkadega, mis me inimestele suudame maksta. Ei saa öelda, et politseinike ja päästetöötajate palgad oleksid madalad, aga me kindlasti tahaksime neile rohkem maksta. Nii nagu ka Mart Laar tahaks maksta kaitsevaldkonnas kõrgemaid palku. Ja peab tunnistama, et selleks tuleb mõnest inimesest vabaneda. Selline reserv on kõigis valdkondades, ka sisejulgeolekus. Meil on siin päästekomandosid koomale tõmmatud jne ja ühel hetkel tulebki tunnistada, et päästevõimekus on lihtsalt vähemates kohtades. Seda on aegade jooksul niimoodi ka tehtud ja kokkuvõtteks on päästeametnike palgad aastatega päris tõhusalt tõusnud. Kus on viletsamad palgad? Ma arvan, et sotsiaalvaldkonnas on kindlasti palju viletsamad palgad ja sellele tööle, mis seal tehakse, tuleks ikkagi rohkem mõelda. Millegipärast on aga selle aja jooksul, mis mina siin olen olnud, olnud teatud lemmikvaldkonnad, nähtavasti on need lihtsalt sellised monoliitsemad ametid, kellele saab ühtsemalt läheneda. Samas töötab neis ka väga suur hulk inimesi ja oluliste nihete tekkimine maksab seal väga palju. Seal on eelarveline probleem suurem kui mõnes teises valdkonnas.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh! Härra minister! Ei saa ka täna ilma kodualuse maa maksuvabastust puudutamata. Teoreetiliselt läheb riigieelarvest ära ca 300 miljonit krooni. Võib ju väita, et see 300 miljonit krooni võiks minna nende töötajate palgade tõstmiseks, või ma mõtlen natuke valesti?

Jürgen Ligi

Teoreetiliselt võib seda raha igale poole paigutada, aga ma ei arva küll, et ühegi stsenaariumi järgi seda nüüd just sealtkaudu ära võetakse. See raha tõmmatakse ikkagi igalt poolt ühtlaselt ja eks ta teistpidi jää jälle ju inimes-

tele kätte, võib-olla isegi mõnele õpetajale või päästeametnikule. Ma olen nende eelnõude kaitsjatelt kuulnud väga liigutavaid jutte Nõmmel elavast vaesest õpetajast, kes elab suurel krundil ja peab maksma maamaksu terve kuu-palga ulatuses. Ma ei arva üldse, et see olukord nii dramaatiline on, kui õpetaja saab endale lubada elamist roheluses, eliitrajoonis. Aga see on lihtsalt näide, mismoodi need palgad ja maamaks minu arust seotud on. Otseselt palgakulude arvel tuleb see raha nähtavasti väga minimaalsel määral, küll aga on see mõnele palgasaajale kindlasti väga kopsakas kokkuhoid.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Austatud härra minister! Te ütlesite, et raha tuleb kokkuhoiust ja reformidest. Aga reformidega raha ka läheb. Ma tahaksin teile ette kanda, kui te seda ei tea, et näiteks õpetajaskond – ja mitte ainult nemad – on seda meelt, et selle asemel et tulumaksumäära alandada võiks ju nende palku tõsta. Aga see on n-ö repliigi korras. Tegelikult annab valitsus pidevalt signaali, justkui oleks õpetajaid liiga palju ja neid tuleks kuidagimoodi koondama hakata. Kas see tähendab, et valitsuse tasemel on ka tehtud rehkendused, kui mitu õpetajat tuleks saata tööbörsile või pensionile ja kui suur on rahaline võit neil, kes alles jäävad?

Jürgen Ligi

Aitäh! See on ikkagi küsimus haridusministrile. Eesmärgiks ei ole ju õpetajate arvu vähendada, pigem on eesmärk koolivõrku vähendada. Ma soovitan esitada need küsimused väga konkreetsetl haridusministrile, kes on julgenud öelda rohkem kui mõni ta eelkäija ja tunnistada, et kui õpilasi jääb vähemaks, siis on eelkõige omavalitsuste otsused need, mis siin dikteerivad. Sedakaudu selgub, kui palju ressursse saaks mujale suunata. Ma arvan, et tema on selles vallas päris vapper teile vastama.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Mina räägin ka õpetajatest. Muidugi on praegu selline olukord, et võib nn õpetajate ressursse ümber jagada, aga tahaks tuletada meelde, et pärisõpetajaks ei valmistuta ju mitte ainult kolm või kolm pluss kaks aastat ülikooliseinte vahel. Õpetajaks saadakse nii umbes 7–10 aasta jooksul. Teie teate ka väga hästi, et õpetajaskond on kihiline, tuleb põlvkonniti ja läheb põlvkonniti ära. Praegu ei ole õpetaja profession populaarne, varsti saab ebapopulaarseks ja ma kardan, et siis tekib ühiskonnas tõesti probleem. Kuidas te seda olukorda ikkagi pikaajalise prognoosiga hindate, mitte praeguse konjunktuuri järgi?

Jürgen Ligi

Aitäh! Ega õpetajaamet ära küll ei kao, ikka on inimesi, kes selle töö peale lähevad. Aga need on sellised alaspetsiifilised küsimused, kus minu hinnang ei ole midagi väga autoriteetset. Ma ei üritaks neil peatuda. Küsi haridusministrilt, mida ta sellest arvab. Küll need õpetajad jäävad ja ei ole karta, et tööpakkumisi õpetajatele väheseks jääb. See on üks õpetajaameti võlusid, et teatud stabiilsus on tagatud, ja see on ka üks põhjusi, miks sellesse ametisse tahtjaid alati siiski on. Kui me aegade jooksul oleme valitsuses seda teemat käsitlenud, siis oleme tegelikult hämmastunud, kui stabiilne on õpetajaskond.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud minister! Mina olen ka eluaegne nõmmekas, õppisin Nõmme gümnaasiumis ja pean ütlema, et mälu järgi elasid minuaegsed õpetajad kõik Nõmmel luksusrajoonis, Metsa, Pargi, Kase jne tänaval. Ma ei mäleta, et nad oleksid ka vaesed olnud, aga riigikord oli siis teine ja õpetajat austati. Siit minu küsimus: miks me Eesti Vabariigi päevil oleme 20 aasta jooksul ainult rääkinud ja iga aasta rääkinud, et õpetajate, lasteaiakasvatavate ja politseinike palgad on madalad ning mitte kuidagi neid tõsta ei saa? Kuidas saab kõrget palka anda kantsleritele, ministritele, aga õpetajatele ei saa? Äkki te filosoferiksite pisut.

Jürgen Ligi

Teie küsimus on hästi mitmeaharuline. Ma ei jaga küll kübetki teie ajakirjanduses väljahõigatud arvamust, et nõukogude ajal oli elu parem. Mina tean, et Nõmmele kolisid tihti inimesed, kes olid mingil põhjusel põlu all, ei saanud riigilt korterit ja mingi ime läbi suutsid endale elamise hankida. Ma ei arva, et see oleks neile odav olnud, ja ma ei arva, et see oleks alati käinud väga sirgeid teid pidi. Ju te teate seda, mis vene ajal toimus, paremini kui mina. Aga neid harusid oli küsimuses veel, ei mäletagi kõiki, nii et mida ma oskan teile vastata. Miks ei jätku õpetajatel raha? Vaadake, õpetajate palk, ütleme, õpetajate palgakulud on kasvanud viimastel aastatel kiiremini kui teistes valdkondades. Ka näiteks päästetöötajad võib sinna hulka kanda. Ma vaatasin üsna hiljuti ühte tabelit, kus oli võrreldud jõustruktuuride palga dünaamikat. Kõige kurvemas olukorras on need viimased kolm aastat olnud muide kaitsevägi. Seal on selge trend allapoole ja samal ajal on personali osas hoitud trendi ülespoole, olgu see siis ajateenijate hulk või miski muu. Üldiselt tegeldakse aga kogu aeg struktuuride laiendamisega, mis on riigisektoris suur erand. Aga ei saa ka üldse imestada, et tagajärg, mis sellega otseselt seotud on, nende inimeste palgad, on võrreldes keskmise palgaga langenud. Täiesti seaduspärane. Politseinike kohta seda öelda ei saa. Natukene kõikumisi on, aga üldiselt on suhe keskmise palgaga olnud siiski suhteliselt stabiilne. Veel kord: Eesti keskmist palka ei saa mitte kuidagi lugeda jõukust võimaldavaks, aga kui vaadata politseist või Päästeametist lahkujaid, siis nende keskmine palk on olnud üle Eesti keskmise ja üle 40% politseinikest on seejuures läinud eripensionile. Pigem võib küsida, miks me saadame elujõus inimesi sellisele pensionile, kui nad võiksid ühiskonda panustada. Et teeks teistpidi, maksaks parem rohkem põhipalka ja töölt äraolemise raha viiks samadele alustele või lähemale sellele, mis on teistes ametites. Aga valitsuses ei tule need otsused kergelt.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Härra minister! Meil oli siin enne siseministriga pikk keskustelu,

kui minna tagasi just nende päästekomandode juurde. Siseminister räägib praegu väga jõuliselt vabatahtlike toetamisest. Näiteks Lääne regioonis on praegu 48 vabatahtlikku abikomandot. Mida teie rahandusministrina arvate, kas Päästeametil on olemas ressursid aina suureneva vabatahtliku abi kaasamiseks ja kodanikuühendustega sõlmitavate lepingute kaudu riigile võetavate kohustuste täitmiseks?

Jürgen Ligi

Aitäh! Mulle see filosoofia tegelikult meeldib, et üldises valves on palju vabatahtlikke, selle asemel et hoida vähekoormatud professionaale lihtsalt tööl. Kui me tahame tõesti rääkida palgatõusudest, siis me peame selliseid lahendusi välja mõtlema. Aga see on nüüd taas küsimus siseministri eelarve kohta, mida ma ei ole valmis nii detailselt kirjeldama. Mida täpselt Päästeamet nendele asutustele või vabatahtlikele panustab, sellele vastab kindlasti väga hästi Ken-Marti Vaher.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Paari kuuga siin Riigikogus on mul tekkinud isiklik arvamus, et te olete kõige huvitavam vestluskaaslane meie valitsuses. See pärast küsin teilt seda, mida poleks mõnelt teiselt ministrilt küsinud. Täna kõlas see, et me peaksime koolivõrku kokku tõmbama, sellepärast et lapsi on vähem ja vähem. Tõesti, 2010. aastal oli lapsi meie koolides 128 000. Viimane kord oli selline arv 1948. aastal, kõigil ülejäänud aastatel on neid rohkem olnud, kuni 300 000. Küsimus on selline. Meil on selline poliitika, sest lapsi on vähe. Aga äkki on meil lapsi vähe sellepärast, et meil on selline poliitika? Võib-olla on selline loogika?

Jürgen Ligi

Aitäh! Üldiselt ühiskonna protsessid on vastasmõjus, ainult et selline demograafiline käitumine johtub kahtlemata paljudest teguritest ja koolivõrk ei ole see, mis paneks inimesi arvestataval määral rohkem lapsi soetama. Kehva kvaliteediga ja killustunud koolivõrguga võime kõige rohkem saavutada seda, et lapsed ei ole eluks või tööturule minekuks hästi

ette valmistatud. Hariduse kvaliteedi küsimus. On hästi teada, et iga omavalitsus tahaks ette näidata oma gümnaasiumi, aga see ei ole mõistlik, kui me tahame kvaliteetset haridust ja seda, et lapsed oleksid valmis kõrgkooli minema. Seda on kõik haridusministrid jõudmööda tunnistanud, et kvaliteetse gümnaasiumi eeltingimus on omavalitsuste koostöö. Kui mitu gümnaasiumi täpselt maakonda sobib, on vaidlusteema, aga omavalitsejad ei peaks võidurelvastuma ka hariduse vallas. Ma arvan, et seda tunnistavad kõik mõistlikud inimesed.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Vastavalt kodu- ja töökorra seadusele on arupärimiste puhul igal küsijal võimalik esitada üks küsimus. Nii et seetõttu härra Tamm ei saa küsida. Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Suur tänu rahandusminister Jürgen Ligile! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Seitsmes arupärimine on käsitletud.

8. Arupärimine erimärgistatud kütuse maksusoodustuse piiramise kohta (nr 12)

Aseesimees Laine Randjärv

Me läheme järgmise teema juurde. Ma palun arupärijate esindajana kõnetooli Ester Tuiksoo, kes tutvustab arupärimist rahandusminister Jürgen Ligile!

Ester Tuiksoo

Proua juhataja! Austatud minister! Head kolleegid! Tõepoolest, kaheksa Keskerakonna fraktsiooni liikme nimel anti 10. mail üle erimärgistatud kütuse maksusoodustuste piiramist käsitlev arupärimine härra Jürgen Ligile. 5. mail kiitis valitsus heaks vedelkütuse erimärgistamise seaduse muutmise, millega piiratakse erimärgistatud kütuse maksusoodustusi. Valitsusel on kavandatud muuta vedelkütuse erimärgistamise seadust kahes etapis. Esmalt lõpetatakse erimärgistatud vedelkütuse kasutamine paiksetes mootorites ning kaevandus-, metsandus- ja ehitustöödel. Muudatus peab jõustuma 1. jaanuaril 2012. Muutmise teine etapp näeb ette allesjäävate soodustatud valdkondade puhul (reisijate ja kaupade raudteevedu, laevaliiklus, soojuse- ja elektrienergia tootmine ning ka põllumajandus) võimaluse

korral rakendada soodusmääraga kütuse kasutamise asemel toetuskeeme või otsetoetusi. Sellise muudatuse ettepanekud on plaanis esitada 2011. aasta jooksul. Valitsusliidu programm näeb ette erimärgistatud kütuse maksu-erisuste süsteemi reformimist, pakkudes teatud valdkondades asemele otsetoetusi. See teema on viimased nädalad olnud kuum ja oleme sel teemal juba natukene vestelnud ka härra ministriga.

Arupärijad on esitanud kuus küsimust, millele ootame huvitavaid vastuseid. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ja palun arupärimisele vastamiseks kõnetooli rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Hakkan otsast vastama.

Esimene küsimus: "Kui suur on rahaliselt eelnõuga kaasnev administratiivne kokkuhoid?" Siin ma teile täpset vastust ei anna, sest administreerimist nõuavad ka kompenseerimismehhanismid. See ei ole kindlasti põhiline argument selle eelnõu, selle reformi kasuks. On selge, et Maksu- ja Tolliametil on erimärgistatud kütust hästi keeruline kontrollida. Ta ise ju seab prioriteete, kui palju ta neid sõidukeid püüab ja möödab. Ühe mõõtmise kasutegur on rahaliselt kaheldamatult väike. See on tuule püüdmine väljal, saab küll kurikaelu kätte, aga alati võib kindel olla, et see vahetegevmine, kuhu paaki mingi kütus läheb, ei ole kunagi täiuslik. Nii et kui tulevad toetuskeemid, eks me siis võrdle administreerimiskulusid ja hinda ning vaata, kas see on üldse valdkond, millest nii kõvasti peab rääkima, vähemalt nr 1 all. Maksu- ja Tolliametil läheb kergemaks, siin ei ole küll kahtlust, ja tõenäoliselt tuleb põhiline võit sellest, et nad saavad keskenduda mahukamatele maksupettustele kui üksikud paagitäied.

Teine küsimus: "Kuivõrd teie hinnangul vähendab erimärgistatud kütuse soodustuse kasutamine Eesti põllumeeste konkurentsivõimet?" Kahtlemata ei vähenda. Miks ta peaks vähendama, kui üks loll toetamisviis asendub targemaga? Kütuse põletamise hulgast sõltuvalt ei peaks kedagi toetama ja konkurentsivõime ainult suureneb, kui põllumehed hakkavad mõtlema kütusesäästlikumatele lahendus-

tele. Alati ei ole muidugi mõtet teha kohe uut investeeringut, aga niipea, kui see investeering tuleb, tasub hankida näiteks säästlikum traktor, mitte see, mis odava kütuse puhul säästlikum tundub.

Edasi küsite: "Mis sihtotstarbel plaanib valitsus kasutada erimärgistatud kütuse piiramisega saadud lisatulusid?" Meil on riigieelarve, kus ühelgi sissetuleval kroonil ei ole silti peal. Ma arvan, et sellele küsimusele ei saa väga adekvaatselt vastata, küsimus ise ei ole kõige parem. Kuus ja rohkem miljardit kulusid – kõik võiks selleks sobida, välja arvatud haigekassa, eelarvevälistest asjadest näiteks töötukassa.

Neljas küsimus: "Antud juhul on olemas info selle kohta, et eelnõuga kaob erimärgistatud kütus. Samas puudub igasugune ülevaade kompenseerivate toetusmehhanismide kohta." Selle vastuse, kuidas kompenseerimine hakkab toimuma, me anname teile sügisel. Nagu siin eelnõu lugemisel sai juba öeldud, tuleb maksumuudatusest varakult ette teatada. Maksumuudatusest, mis kompenseeritakse, nii varakult ette teatama ei pea, samas nõuab kompenseerimise mehhanism tugevat läbitöötamist. Meil lihtsalt oli vaja rohkem aega.

Viies küsimus on selle kohta, kas põllumajandustoetused on kuidagi vajaduspõhised. "Kes on Teie hinnangul need põllumajandusega tegelevad tootjad, kes kuuluvad vajaduspõhise määratluse alla?" See on selline vägivaldne küsimus. Me ei ole põllumajandustoetuste puhul vajaduspõhisuse sõna kunagi kasutanud, see on ikkagi sotsiaaltoetuste ja üldisemalt maksusoodustuste teema. Põllumajandustoetuse puhul on ju tegemist lihtsalt eri vormidega. Leitakse, et põllumajandus on see valdkond, mis vajab toetamist. Põhjused on siin eelkõige ajaloolised. Kunagi räägiti toidujulgeolekust, küllap hakatakse sellest veelgi tugevamini rääkima ka tulevikus. Aga ma arvan, et sellised rahvusvahelisest konkurentsist tulenevad põllumajanduse toetamise põhjused vähenevad.

Kuues küsimus: "Kas antud eelnõu puhul ei ole tegemist taas kord tüüpilise selle valitsusk koalitsiooni eelnõuga, kus kõigepealt võetakse ära ja lubatakse kompenseerida ning hiljem on ära võetud, aga kompenseerimisest ei mäleta enam keegi midagi?" Ma ei tea, mis pretsedentidele te viitate. Mina arvan, et kõik meie

unustamised te tuletate meile meelde. See valitsusk koalitsioon ei ole minu teada jätnud ühtegi oma lubadust täitmata. Mõnda ei ole veel jõudnud täita, sest me alles alustasime. Täna!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Austatud minister! Tegelikult te ei vastanud peaaegu ühelegi küsimusele. Mis seal ikka, eks need on ka n-õ vastused. Mul on veel hästi palju küsimusi, aga võimalus on esitada ainult üks küsimus ja ma küsin selle siis etteruttavalt ära. Kuna meie naabritel, Läti põllumeestel on võimalik kasutada erimärgistusega kütust nullaktsiisimääraga, kas te olete siis nii lahke ja olete ka valmis meie põllumeestele selle uue toetuskeemi alusel maksma soodustatud kütust nullaktsiisimääraga?

Jürgen Ligi

Kuidas ma nüüd siis maksan nullaktsiisimääraga? Ma ei ole selleks küll valmis. See on väga keeruline skeem, mis te välja pakkusite. Aga ma ei ole küll üldse nõus selle hinnanguga, et ma ei ole küsimustele vastanud. Küsimused on esitatud suhteliselt paljusõnaliselt, need kattuvad ja neile on vastatud nii eelnõu lugemisel kui ka täna. Minu põhimõttelisi arvamusi te ju tegelikult teadsite.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh! Ma tahtsin, lugupeetud minister, tuletada meelde, et eks ikka unustatakse küll. Alustan hoopis kaugelt. Eesti Vabariik lubas rahvale isegi Gorbatšovi obligatsioonid heastada, mis on siamaani tegemata. Aga kui me räägime hindadest, siis te ütlesite praegu, et ostke endale odavam traktor. Siit puldist on mitu korda rahvale välja öeldud, et tarbige vähem elektrienergiat. Kui rahvas hakkas vähem tarbima, siis pandi peale püsitasud elektriliinidele, loodi Elering. Täpselt samamoodi on juhtunud paljude teiste asjadega. Ja täna me kuuleme siin vastustest arupärimisele, kuidas Eesti Post on unustanud ära, et ta on kõik postkontorid maha müünud, ja lunib nüüd riigi käest,

kas ta saaks universaalsest postiteenusest vabaks. Miks juhtub niimoodi, et öeldakse, jah, tee odavamalt, aga pärast tahab riik ikkagi kogu selle raha kätte saada?

Jürgen Ligi

Härra Lenk, kui ma peaks nüüd kogu selle jutu kuidagi ühise nimetuse alla kokku võtma, siis meie vaated Nõukogude korrale on väga erinevad. Mina ei nuta taga Gorbatšovi aega ega nostalgitse sel teemal ja Gorbatšovi obligatsioonidest või lubadustest neil aladel ei tea ma midagi. Ma ei oska kommenteerida ei seda, mida te väidate siin Eesti Posti kohta, ega hulka teisi asju. Teie küsimused ei lähe mitte kuidagi loogilist rada pidi. Kui te ei paneks kõiki oma paineid ühte küsimusse, siis ma saaksin ka küsimustele vastata.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh! Härra minister! Selle seaduseelnõu jõustumise korral jääb Eesti Raudtee ilma umbes 6 miljonist eurost. Kas te arvate, et Eesti Raudtee saab ilma selle rahata hästi hakkama või kust ta selle raha siis endale teenib?

Jürgen Ligi

Aitäh! Ma ei ole praegu valmis vastama, mis Eesti Raudteest saab. Minu arust oli siin jutt ikkagi kompenseerimissüsteemist, aga te olete võib-olla asjaga värskemalt tegelnud. Andke mulle andeks, ma vaatan üle, mis valdkonnad kompenseerimismeetme alla lähevad.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi registreeritud ei ole. Aitäh, rahandusminister Jürgen Ligi! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Meil on nüüd kõik tänased arupärimised käsitletud.

9. Vaba mikrofoni

Aseesimees Laine Randjärv

Lugupeetud Riigikogu liikmed! Pärast haamrilööki palun teid registreeruda vaba mikrofoni sõnavõtuks! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Meil on täna selle poliitilise hooaja viimane vaba mikrofoni. Mäletades, kuidas ühe toreda filmi kangelane ütles, et paremini jääb meelde see, mida öeldakse viimasena, kasutan juhust, et öelda paar sõna ühel väga-väga tähtsal teemal. Aastatega olen ma harjunud sellega, et iga kõrge külaline, kes Ida-Virumaale ja konkreetselt Narva tuleb, hakkab varem või hiljem rääkima sellest, et Narva on vaja tagasi Eestisse tuua ja sedasama on vaja teha kogu Ida-Virumaaga, nagu oleks see kas poliitiliselt või geograafiliselt kuskil väljaspool Eestit. Ma võin aru saada inimestest, kes tõesti ei saa aru, miks nemad, nii targad ja ilusad, kohalikele eriti ei istu. Seda on võimatu neile selgeks teha, sest nad pole lihtsalt võimelised sellest aru saama. Aga see kõlab kogu aeg, kord on selles võõrandumises süüdi Vene meedia, kord on jälle sellesse negatiivselt segatud mingid kohalikud võimud. Aga see selleks. Ma tahan lihtsalt meelde tuletada seda pidevalt korduvat loosungit, mida on harjutanud sellelgi aastal nii IRL-i kui ka Reformierakonna poliitikud: toome Ida-Virumaa tagasi.

Täna ma tuln pulti selleks, et näidata üht võimalust, kuidas nende soov võiks täituda. Tuletan meelde, et Narva võimud – linnavalitsus ja volikogu – on pöördunud Eesti Vabariigi valitsuse poole ettepanekuga, et juhul kui augustis otsustatakse Sisekaitseakadeemia Tallinnast välja viia ja hakatakse kaaluma, kuhu see üle viia, võiks meeles pidada, et Narva on teinud ettepaneku paigutada Sisekaitseakadeemia meie juurde. Selleks on kõik võimalused olemas. Kunagi siin räägiti, et kui mõnes kohas on maad, siis ei ole kommunikatsioone, kui on kommunikatsioonid, siis ei ole maad. Meil on nii seda kui teist ja ma tahaksin, et see sõnum jääks suveks meelde. Me väga loodame, et ükskord astub valitsus sammu Ida-Viru poole konkreetselt, mitte sõnades ja teeb otsuse tuua Sisekaitseakadeemia, kui see Tallinnast ära tuleb, Ida-Virumaale, konkreetselt Narva. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ma palun kõnetooli Heimari Lenki!

Heimar Lenk

Lugupeetud kolleegid! Kallis Eesti rahvas! Täna möödub 20 aastat päevast, mil Eestis algas omandireform. Siinsamas saalis võeti vastu esimene variant omandireformi aluste seadusest. Selle päeva puhul tegi Eesti Üürnike Liit täna ühe põhjaliku avalduse, mis saadeti nii Vabariigi Presidendile, peaministrile ja ministritele kui ka Riigikogu fraktsioonidele. Üürnikud selgitavad selles, mida nad arvavad omandireformist ja miks nad selle vastu protesteerivad.

Ma refereerin mõningaid kohti, et meenutada seda ülekohtust reformi Eestis. Avalduses öeldakse, et rahvuslik-radikaalsed poliitilised jõud alustasid õigusliku järjepidevuse taastamist nn restitutsiooniliselt aluselt, võtmata arvesse tol ajal teadlaste poolt tehtud hoiatusi, et see on tee tupikusse. Restitutsioon oleks olnud endise õiguskorra taastamine, kuid meil ei taastatud endist õiguskorda ega 1938. aasta seadusi, vaid asuti 1990. aastate varandust ühelt ära võtma ja teisele andma. Omandireformi aluste seaduse (ORAS on tema lühendatud nimi) eesmärgina on selle § 2 lõikes 2, mida on selles saalis minu mälu järgi küll sadu kordi korratud, sätestatud: "Omandireformi käigus vara tagastamine endistele omanikele või nende õigusjärglastele ei tohi kahjustada teiste isikute seadusega kaitstud huve ega tekitada uut ülekohtu." Kahjuks on see ülekohtu tekkinud. Sada tuhat inimest on Eestis kaotanud oma endise kodu, kuid mitte keegi pole maksnud neile selle eest pennigi, välja arvatud Tallinna linn, kes hakkas ehitama munitsipaal-kortereid ja üürnikke abistama. Ülejäänud, valdav osa üürnikest on kõik jäetud saatuse hoolde. Ja nagu siin on kirjutatud, üürnike liitu häirib eriti see, et omandireformi käigus pole mitte keegi saanud tagasi 1940. aasta vara, ei maad, metsa ega maja, vaid ametnikud on teatud õigustatud subjektidele, nn endistele omanikele tagastamise loori varjus andnud omandiõiguse hoopis tänasele varale. See on Euroopa õiguse ajaloos ennemuulmatu.

Muide, meie teada pole sellist omandireformi teinud ükski riik maailmas, rääkimata Euroopa Liidust – ei Läti, Leedu, Poola jne.

Vabariigi Presidendi akadeemilise nõukogu sise- ja rahvusliku julgeoleku komisjon üllitas 2005. aastal oma kogumiku "Eesti edu hind. Eesti sotsiaalne julgeolek ja rahva turvalisus",

kus on öeldud, et kui hoolimatus teatud elanikkonnagruppide suhtes muutub riiklikuks poliitikaks, kui võim ei teadvusta murede põhjusi ning ei hakka väärtustama iga inimest ja tema probleeme, siis saab sellest suur ja üleriigiline probleem.

Sotsiaalteadlane Aili Aarelaid on täheldanud, et omandireform on üks osa Eesti rahva kultuuritraumast. Ma tsiteerin: "Terve pika perioodi elas eestlane, kui temalt maa võõrandati, kui ta sunnismaiseks ja seejärel pärisoriseks muudeti, ikkagi oma kodus, kuigi see ei olnud tema omand. Aga omand ei olnudki tähtis, tähtis oli kodu ise." Täpselt nii oli see ka nõukogude ajal. Eestlase kodu ei olnud tema omand, aga ta elas seal. Ja siis tuli aeg, kus omaenda riik võttis ka selle eluaseme sajalt tuhandelt inimeselt ära ning andis selle lihtsalt teise kätte omandiks. Ühelt ära võttes tekitati uus omand.

"Omandireformiga oleme end alandanud tsiviliseeritud maailma silmis," öeldakse üürnike avalduses. Omandireformi võib vaadata ka kui ühe suure kuritegeliku grupi või ühenduse riisumist teise elanikkonnagrupi arvel. Eesti Üürnike Liit loodab, et praegune valitsus võtab kätte ja hakkab olukorda analüüsima ning teeb kõik selleks, et õiglus saaks taastatud ja Eesti üürnikele, nende saajale tuhandele, kes on praegu ilma koduta, tagastataks kompensatsiooni näol nende au ja nende kodu, ning kindlasti oleks see rahaline kompensatsioon neile. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu esinejale! Tänane istung on lõppenud. Head õhtut!

Istungi lõpp kell 19.31.

Istungi kestus 4 tundi ja 31 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM I ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 14. juuni 2011

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Koduomanikke maamaksust vabastava maamaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (51 SE) teise lugemise jätkamine

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu I istungjärku üheksanda töönädala teisipäevast istungit. Head ametikaaslased! Täna suureks üllatuseks aastapäev on süngelt ja hoiatavalt täis Eesti rahva ajaloo. Mälestame neid, kes kisti välja oma kodudest ja viidi Siberi teele, kust enam tagasiteed ei olnud. Tuletagu see päev meile ikka ja alati meelde, et oma vabaduse eest tuleb seista. Tõuskem meie ühises leinas.

(Leinaseisak.)

Palun nüüd kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi. Palun Riigikogu kõnetooli Marika Tuusi!

Marika Tuus

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Mul on Keskerakonna fraktsiooni nimel üle anda arupärimine sotsiaalminister Hanno Pevkurile ja teemaks on hambaravi. Oleme sellist arupärimist siit puldist korduvalt esitanud. Nagu me kõik mäletame, oli üks esimesi kärpeid, mis siin saalis tehti, just nimelt hambaravi hüvitise kärpe 1. jaanuarist 2009. Uuringu "Elanike hinnangud tervisele ja arstiabile 2010" alusel on tuvastatud, et ligi 2/3 vastanutest peab hambaraviteenust liiga kalliks ja sooviks saada hüvitist. Täiskasvanud isikute hambaravi hüvitise kaotamine on toonud kaasa hambaraviteenuse kättesaadavuse olulise halvenemise. Me juhime tähelepanu, et Eesti on hambaravi riikliku kindlustatuse poolest Euroopas üks kõige viimaseid, sest peaaegu kõik Euroopa

riigid kompenseerivad täiskasvanute hambaravi kas vähemal või suuremal määral. Näiteks Soomes kompenseeritakse ravikindlustuse kaudu kuni 60% hambaravi tasust ja Saksamaal makstakse patsiendile regulaarse kontrollimise puhul 15% tasust. Kõik riigid mingil määral kompenseerivad, aga Eesti mitte.

Meil on ministrile hulk küsimusi. Kui kunagi toodi põhjenduseks, et tulud vähenevad ja majanduskasv aeglustub, siis miks me ei võiks praegu, kus meie majandus on tõusmas, hambaravi paremini hüvitada? Miks ei võiks vähemalt vähekindlustatud elanikkonnale seda hüvitist maksta?

Aseesimees Jüri Ratas

Ma palun Riigikogu kõnetooli Deniss Boroditši!

Deniss Boroditš

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Mul on Keskerakonna fraktsiooni nimel üle anda arupärimine keskkonnaminister Keit Penttusele ja teemaks on kaevandamise seaduslikkus. Me kõik teame, et maavara kaevandamine on reguleeritud seadustega, mille kohaselt tuleb karjääride avamiseks läbida tihe bürokraatiasõel ja maksta hiljem ka maavaramaksu. Ometi jääb alljärgneva probleemi valguses arusaamatuks, kas need regulatsioonid on ikka olemas, ja kui on, mis põhjusel need ei toimi. Nimelt on saarlased kursis sellega, kuidas müüa oma maadel asuvat maavara – mulda, kruusa või liiva – ilma ühegi keerulise kooskõlastuseta ja ilma maksu maksmata. Siinkohal pole tegemist mitte maavara müügiga, vaid oma maale tiigi kaevamisega, mida keegi ei saa keelata. Samas on äri üsna tulus: kui müüa näiteks täidet hinnaga 3-4 eurot kantmeeter, on tulu ühe tiigi pealt mitukümmend tuhat maksuvaba eurot. Kui eelöeldu ehk polegi nii suur probleem, siis sama skeemi kasutatakse ka juuba keset metsa, varem lageraiega puhastatud maale nn tiike kaevates. Mõne aja pärast kas-

vavad need tiigid aga roogu täis, soostuvad ja siis on nad juba ka keskkonnale väga ohtlikud, rääkimata sellest, et sellised augud rikuvad maastikku. Sellest tulenevalt on meil kaheksa küsimust.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Rohkem kõnesoove ei ole. Riigikogu juhatus on võtnud vastu kaks arupärimist ning vastavalt kodu- ja töökorra seadusele otsustab Riigikogu juhatus nende edasise menetlemise.

Edasi teadete juurde. Kolmapäeval, s.a 15. juunil osalevad infotunnis järgmised valitusliikmed: peaminister Andrus Ansip, haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo ja sotsiaalminister Hanno Pevkur.

Head ametikaaslased! Viime läbi kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 83 Riigikogu liiget, puudub 18.

Meie tänases päevakorras on järgmine täpsustus. Eelmisel neljapäeval, 9. juunil jäi meil pooleli Eesti Reformierakonna fraktsiooni ning Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni algatatud koduomanikke maamaksust vabastava maamaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 51 arutelu.

1. Koduomanikke maamaksust vabastava maamaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (51 SE) teise lugemise jätkamine

Aseesimees Jüri Ratas

Ma palun kõnetooli rahanduskomisjoni esimehe Sven Sesteri, et saaksite talle küsimusi esitada, sest sel kohal jäi istung pooleli. Head ametikaaslased! Ma juhin meie kõigi tähelepanu ka sellele, et vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse teise lugemise sätetele on selles päevakorrapunktis võimalik esitada kuni kaks suulist küsimust ja mitmed meist on oma küsimused juba esitanud. Läheme edasi. Palun, Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Ma annan sulle võimaluse ennast soojaks rääkida. Kogu see maksudega mängimine ja see maamaksu värk – sa oled siin nüüd juba mitu päeva puldis seisnud, ütle, kas sul häbi ka on?

Sven Sester

Aitäh, hea Aivar! Aga mille üle häbeneda? Eelnõu, mis meil täna saalis on ja mida me arutame, annab võimaluse vabastada Eesti elanikud, kes omavad kodu, tiheasustuse puhul 1500 ruutmeetri ja hajaasustuse puhul 2 hektari ulatuses maamaksust. Kui selline asi on häbiasi, siis mina sellest aru ei saa. Ma arvan, et pigem peaksid häbenema need, kes selle vastu on. Aga ma saan aru, et siin saalis keegi suure tõenäosusega sellele vastu ei ole, kuna isegi meie suurim linn, Tallinna linn on tulnud välja sellega, et vabastada kodualune maa analoogses ulatuses maamaksust.

Aseesimees Jüri Ratas

Deniss Boroditš, palun!

Deniss Boroditš

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea ettekandja! Nii teie kui ka koalitsioonipoliitikud on ühe peamise põhjendusena öelnud, et see maamaks kaotatakse ära Tallinna pärast, aga nüüd tahab Tallinna linn teadaolevalt oma maamaksu ära kaotada. Kas koalitsioonipoliitikutel ja koalitsioonierakondadel on siis põhjust see eelnõu nüüd tagasi võtta, kui Tallinna alus on ära langenud?

Sven Sester

Aitäh! Te tsiteerisite nüüd oma erakonna kaaslaste, mitte minu sõnu. Teie erakonna kaaslased on päris mitu korda alustanud küsimust sõnadega, et me tegeleme eelnõuga, mis aitab Tallinnas maamaksu ära kaotada. Mina ei ole seda kunagi rääkinud, mina räägin sellest, et me kaotame vastavalt ettenähtud suurustele maamaksu ära kõigis Eesti tihe- ja hajaasustuse piirkondades. Nii et ärge pange oma erakonna kaaslaste sõnu minu suhu.

Hea kolleeg, ma ütlen veel kord, nagu ma ütlesin juba ka eelmisel nädalal: see on hea, et Tallinn on sellega välja tulnud. Kõik varasemad tsitaadid tänase linnapea suust aastatel 2008–2010 näitavad, et Tallinna linnapeal ei olnud mingit plaani maamaksu kaotada, rõhutan, ei mingit plaani. Ma arvan, et see, kui praegused koalitsioonierakonnad on tulnud välja sellise eelnõuga, mis puudutab kõiki Eestimaa inimesi, ja sellest tulenevalt on Tallinn võtmas vastu otsust – ma loodan, et ta võtab selle otsuse vastu – kaotada kodualuse maa

maks, on hea signaal ühiskonnale. Muidugi jääb ikkagi see kahju, mida te tekitate seoses täiendava punktiga eelnõus, mida Tallinnas kavatsetakse menetleda, nimelt maamaksu 2,5%-line tõus juhtudel, kus maad on tiheasustuses üle 1500 m². Minu meelest – rõhutan veel kord – viib see olukorrani, kus ettevõtjad võib-olla ei taha enam Tallinnas tegutseda, aga see on juba hoopis mingi teise eelnõu ja teise teema küsimus.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kallo, palun!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea kolleeg! Ma tahaksin tegelikult jätkuküsimuse esitada, sest esimesele küsimusele ma päris head vastust ei saanud. Mulle teeb ikka muret see, et maamaksust vabastatakse need, kes saavad renditulu. Vastus oli muidugi samasugune nagu peaminister Ansipi suustki, et kui mõni Tartu mammi rendib üliõpilastele toa, siis ei tohiks see paha olla. Loomulikult ei ole. Tundub, et Ansipi öeldu on teile püha, ja siis sa pead seda kordama. Aga mina pean silmas, et seda võiks ju mingi sättega teha näiteks niimoodi, et kui renditulu on kuni maamaksu suurus, siis võiks veel vabastada, aga kui see kordades ületab maamaksu, siis vahest ei peaks vabastama. On ju mõningaid 300-, 500-ruutmeetriseid kodusid, kus võib-olla 400 ruutmeetrit on välja renditud ja renditulu on tunduvalt suurem kui maamaksuvabastus. Kas sellisel juhul ei oleks ikka õige mitte vabastada?

Sven Sester

Aitäh! Te lõpetasite oma pika sõnavõtu küll küsimusega, aga esitasite ka omapoolse arvamuse, kuidas seda võiks teha. Eks sel juhul tuleb arutada. Miks mitte, ükski seadus ei ole kunagi kivisse raiutud. Praegusel hetkel on seisukoht, mis baseerub ka komisjoni enamuse arvamusel, et rendi- ja üüritulu klausel jäetakse välja. Põhjendus on juba varem välja toodud. Kõiki oma ettepanekuid, kõiki arvamusi, mis teil kõigi nende nelja aasta jooksul, mis te siin saalis olete, tekivad, te saate ju igal ajal välja öelda. See on teie õigus. Praegusel hetkel on seisukoht selline. Ma arvan, et siin ei saa rääkida sellest, kes keda kummardab või kes

on kellelegi jumal, vaid lähtunud on ikkagi tervest mõistusest.

Aseesimees Jüri Ratas

Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Austatud komisjoni esindaja! Praegu on juuni 2011, seadus peaks jõustuma jaanuarist 2013. Selles mõttes ei ole kuskile kiirustada, eelnõu võiks rahulikult edasi menetleda, teha tekst veelgi paremaks. Aga millegipärast te tahate eelnõu sisuliselt ühe lugemisega vastu võtta. Millest selline kiirustamine, kuhu teil kiire on?

Sven Sester

Aitäh, hea Eiki! Eks me hakkame vaikselt kordama neid küsimusi, mis meil juba eelmisel nädalal üleval olid. Ka seda küsimust, kui ma ei eksi, on paar korda üle küsitud. Aga kuna küsimus on, täpsustame siis asjad üle. Huvitav on see, et kui võetakse vastu eelnõusid, mille menetlemise aeg jääb lühikeseks, siis kritiseeritakse, et kuulge, eelnõu menetlemist tuleb varem alustada. Ja kui sa hakkad eelnõu varem menetlema, siis öeldakse, et kuule, aega on väga palju, miks sa seda praegu menetled. Ehk kui võtta teie küsimus kokku, siis ma arvan, et täna on selle eelnõu menetlemiseks väga õige aeg, arvestades seda, et asi puudutab 2013. aastat. Tegemist on rahapoliitiliste otsustega ja 2013. aasta eelarvet ei menetleta kohalikes omavalitsustes mitte 2013. aastal, vaid 2012. aastal. Nii kohalikel omavalitsustel kui ka riigil on vaja saada ette selge pilt. Ühelt poolt on vaja teada, millised kulud tulevad tulevikus riigile, et pidevalt – ma rõhutan, pidevalt – kompenseerida. Teiselt poolt saab kohalik omavalitsus teada, millises seisus ta peaks minema vastu aastale 2013. Nii et ma arvan, et praegu on väga õige aeg seda eelnõu menetleda.

Aseesimees Jüri Ratas

Marika Tuus, palun, protseduuriline küsimus!

Marika Tuus

Aitäh! Istungi juhataja ütles, et selle päevakorrapunkti arutelu jätkub sealt, kus me eelmisel nädalal pooleli jäime. Aga samas, kui

vaadata tablooseisu, siis alustati nagu uuesti. Meil olid sõnavõttud kõik juba fikseeritud. Nagu ma aru saan, peaks praegu ikkagi taastama endise tablooseisu.

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! See on kindlasti protseduuriline küsimus. Nii nagu ma ütlesin, jäi meil eelmisel nädalal see arutelu pooleli. Ma pean paluma vabandust, et ma ei öelnud kohe ka seda, et päevakorrapunkti üleminekul tänasesse päeva tekkis tehniline probleem, miks ei saa taastada just sellist kõnesoovijate järjestust, nagu see oli eelmisel neljapäeval. Küll ma näen aga praegusel hetkel, et küsimuste voorus suudab arvuti panna kokku selle arvestuse, kas eelmisel nädalal juba esitati küsimus, ja kui jah, siis fikseerib teise küsimuse. Ma olen täiega päri, et siin on tehniline küsimus, aga niipalju kui minule on kinnitatud, ei suudeta seda kahjuks lahendada. Palun, Marika Tuus, teine protseduuriline küsimus!

Marika Tuus

Aitäh! Me ei teadnud seda ja nägime, et kõned vajutatakse uuesti sisse. Näiteks minu jaoks oleks see tähendanud seda, et ma võtan oma kõne maha. Järelikult on praegune seis ikkagi täiesti eksitav ja meie võimalused vähenavad.

Aseesimees Jüri Ratas

Jah, ma saan ainult öelda, et minu siirad vabandused ja püüame tulevikus need küsimused oma tehnilise talituse abil lahendada. Ma täiesti möönan, et see on probleem, ja minu kogemuse põhjal pole seda varem olnud. Imre Sooäär, palun, protseduuriline küsimus!

Imre Sooäär

Aitäh, hea istungi juhataja! Palun täpsustage, kas see tähendab, et ka neil, kes möödunud nädalal selle eelnõu lugemisel juba kaks küsimust esitasid, tekib võimalus täna veel kord kaks küsimust küsida. Kas ma sain õigesti aru?

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ei, te ei saanud õigesti aru. Ma just seletasin, et küsimuste voorus fikseerib arvuti küsija nime ees numbri. Kui ta on eelmisel nädalal näiteks ühe küsimuse küsinud ja vajutab sellel nädalal uuesti klahvile "Sõna", siis

tuleb tema nime ette nr 2. Ma olen seda jälginud ja nii see on, arvuti fikseerib selle. Nii et selle päevakorrapunkti raames, nagu ma ütlesin, saab esitada maksimaalselt kaks küsimust. Marika Tuus, palun, protseduuriline küsimus!

Marika Tuus

Aitäh! Kas minu kõnele tuleks praegusel juhul ka ette nr 2, kui ma vajutan uuesti?

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Nagu näete, ei tule, ette tuleb ainult nr 1. Ma tänan! Hetkel ma rohkem protseduurilisi küsimusi ei näe. Kui neid tuleb, siis palun lahkesti ka neid esitada. Palun veel kord vabandust! See on halb, et praegu on tehnilistel põhjustel selline olukord tekkinud.

Läheme edasi. Palun mikrofon Olga Sõtnikule, temal jäi küsimus esitamata.

Olga Sõtnik

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Te olete täna juba mõnedki korrad hea sõnaga meenutanud seda Tallinna maamaksust vabastamise eelnõu. Aga palun öelge, kas teil on luureandmeid selle kohta, kas teie fraktsioon Tallinna volikogus kavatses eelnõu toetada, kui see homme volikogu istungi päevakorras on? Kas te suhtlete omavahel, Riigikogu IRL-i fraktsioon ja Tallinna volikogu IRL-i fraktsioon?

Sven Sester

Aitäh! Ei, meie poliitika niimoodi päevadega ei muutu. Meil ei ole sellist poliitilist kultuuri, nagu praegusel juhul on Keskerakonnal, kes ühel hetkel ütleb, et maamaksu ei tohiks kaotada, ja siis natuke aega hiljem ütleb, et tegelikult hakkame ikkagi maamaksu kaotama. Olenemata sellest, mis põhjustel te maamaksu Tallinnas kaotate, on see igal juhul väga hea. Meil on olnud juba aastaid see seisukoht, et maamaks peaks kaduma. Seoses sellega tulid IRL ja Reformierakond mõned aastad tagasi välja ka muudatustega, mis andsid seoses maamaksuga lisavõimalusi. Kolm Eesti valda kasutas maamaksu kaotamise võimalust. Meie poliitiline nägemus on aastate jooksul olnud üks ja selge. Me ei ole tuulelipud, kes oma nägemust muudavad. Ma arvan, et siit tuleb välja ka lõppvastus küsimuse teisele poolele. Kindlasti loevad meie erakonda kuuluvad

Tallinna kohalikud poliitikud volikogu otsuse üle ja kui sinna on vaja teha mingeid märkusi, siis neid kindlasti tehakse. Kui märkusi ei ole vaja teha, siis neid ka ei tehta. Ma ei ole kahjuks volikogu otsuse projekti siia maani lugeanud.

Aseesimees Jüri Ratas

Aivar Riisalu, palun!

Aivar Riisalu

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Keskerakond ei ole tegelikult mitte kunagi olnud maamaksu kaotamise vastu, vaid Keskerakonnale ei ole meeldinud selle seaduse menetlemise protsess. Te väidate, et te ei ole populistid, nimetades koduomanikeks ainult neid, kellel on individuaalelamu või talu ja kellel on selle all krunt. Kodu on mõnele inimesele ka korter. Seetõttu, kui te tahate tõesti koduomanikke aidata, oleks palju lihtsam alandada näiteks koduomanike toasooja käibemaksu. Aga siit minu küsimus: tänases Eesti Päevalehes on Jüri Adams andnud teie seaduseelnõule hävitava hinnangu. Minu jaoks on see mees üks Eesti omariikluse sümboleid. Kui omariikluse üks sümboleid ütleb, et see seadus on populistlik ja ei ole hästi läbi mõeldud, kuidas te siis rahanduskomisjoni esimehena seda kommenteerite?

Sven Sester

Aitäh! Teie küsimuses oli kohe päris mitu küsimust ja mitu väidet. Ma püüan neile kõigile jõudumööda vastata. Kõigepealt ütlete, et Keskerakond ei ole kunagi olnud maamaksu kaotamise vastu. Alustame sellest ja lõpuks jõuan ka teie muude küsimuste juurde. Ma pean silmas, et teie erakonna väljaütlemised näitavad midagi muud. Ma eelmine kord tsiteerisin neid ja võtan endale kohustuse veel kord siit maha öelda, et inimestele ei jääks vale arusaam. Te olete selgelt olnud maamaksu kaotamise vastu. Teie erakonna esimees on 22. mail 2009 öelnud väga selgelt, et ta ei plaani kaotada maamaksu, ning enamik tallinnlastest saab sellest aru, miks ta ei plaani. Varem, 2008. aastal on ta öelnud, et maamaksu ei peaks kaotama, ja ka hiljem, 2010. aastal, kui Harku vald võttis vastu sellesisulise otsuse, väljendas ta oma tõelist uskumatust, jõudes välja isegi sellise hirmutamiseni, et suure tõe-

näosusega kehtestab Harku poole aasta pärast uuesti maamaksu – seda siis peale valimisi. Need ütlused näitavad väga selgelt, et teie soov maamaks kaotada ei ole tegelikult kunagi olnud siiras.

Mis puudutab erinevaid arvamusi, siis iga inimesel on erinevad eeskujud. Ma võiksin täna tsiteerida teile väga mitme organisatsiooni arvamust selles küsimuses, alates maksumaksjate liidust ja lõpetades omanike keskliiduga, korteriühistute liiduga jne. Nende liitude taga, eriti just omanike keskliidu ja korteriühistute liidu taga, on kümneid ja sadu, kui mitte tuhandeid liikmeid, kes on väga selgelt öelnud, et paljude jaoks käib maamaks üle jõu ja hoopis hullem on see, kui me tekitame maamaksuga olukorra, kus inimene on sunnitud oma kodust lahkuma.

Aseesimees Jüri Ratas

Ester Tuiksoo, palun!

Ester Tuiksoo

Täna väga, härra juhataja! Austatud ettekandja! Ma tunnustan teie püüet vastata küsimustele põhjalikult ja olla selles küsimuses laia haardega. Minu küsimus on: milliste omavalitsustega te olete kohtunud? Kas te olete kohtunud nii väiksemate kui ka suurematega? Milline on olnud nende arvamus selle eelnõu kohta?

Sven Sester

Aitäh! See on hea küsimus. Eestis on üle 200 kohaliku omavalitsuse ja mitte ainult selle eelnõu puhul, vaid ka muude eelnõude puhul, mis puudutavad mingeid huvirühmasid, on alati mõistlik kohtuda. Kindlasti oleks väga raske kohtuda üksikisikute tasemel või üksikgruppide tasemel. Selle tõttu ongi nad tihti kontsentreerunud huvirühmadesse ja antud juhul oli tegemist Eesti Linnade Liidu ja Eesti Maaomavalitsuste Liiduga, kuhu on realselt koondunud kohalikud omavalitsused. Kohtumine nendega toimus 6. juunil ja nad andsid edasi ka oma arvamus sellest konkreetsest eelnõust. Tõin selle välja eelmisel teisipäeval, aga ma võin üle korrata. Küsimusi tekitas tulubaas, millest me oleme ka siin saalis mitu korda rääkinud. Seletuskirja puhul nimetati täpsustamise vajadust, et nad tahaksid täpselt teada saada, mida seletuskirjas ühe või teise asjaga

silmas peetakse. Küsiti ka seda, kas konkreetse eelnõu baasil on tegu isiku- või krundikeskse lähenemisega. Üleval olid administreerimis- ja menetlusküsimused, kuidas riik hakkab seda administreerima jne. Jah, me kohtusime kõigi kohalike omavalitsuste liitude ning keskorganisatsioonidega.

Aseesimees Jüri Ratas

Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea ettekandja! Kui me eelmisel nädalal siin saalis sedasama küsimust arutasime, ei osanud te veel vastata küsimusele, kuidas või missuguse mehhanismiga kompenseerimine omavalitsustele toimub. Nüüd on nädalavahetus vahele jäänud ja selle eelnõu menetlusprotsessis on nädalavahetus väga-väga pikk aeg. Ehk olete jõudnud asju arutada ja selgemaks saada? Minu küsimus ongi, et mismoodi siis ikkagi omavalitsustele kompenseeritakse. Peaminister on rääkinud omavalitsustele mineva tulumaksu-osa suurendamisest. Jürgen Ligi seisukoht on olnud, et miks mitte tõsta omavalitsustele laekumata jääv raha näiteks tasandusfondi ja kompenseerida selle kaudu. Või on hoopis mingisugune kolmas, otsemehhanism, kuidas omavalitsustele kompenseeritakse, ja kas see on ühekordne kompenseerimine või jätkub aastast aastasse? Ehk oskate täna vastata, mismoodi saamata jääv tulu kohalikele omavalitsustele kompenseeritakse?

Sven Sester

Aitäh, hea kolleeg! Te tõite välja päris mitu võimalust, kuidas on võimalik kohalikele omavalitsustele hüvitada saamata jääv tulu aastal 2013. Ma ütlesin teile nii, et teeme kõigepealt selgeks, kui suur on reaalne kulu. Mäletate, eelmisel nädalal ma rääkisin teile, et see ei pruugi olla 17 miljonit eurot, vaid tunduvalt väiksem summa. On räägitud ka 14-st, 13-st ja läbi on käinud isegi juba 10 miljonit eurot. Tegelikult saab see selgeks sel hetkel, kui eelnõu on reaalsetl jõustunud ja lõplikud arvutused on tehtud. Kui eelmise korruga võrrelda, siis nüüd on mul olemas ka statistilised andmed eri valdade maamaksu kohta. Kui need on selged, siis on Vabariigi Valitsusel ülesanne silme ees, kuidas seda kompenseerida. Ma ar-

van, kõige olulisem on see, et Vabariigi Valitsus ehk koalitsioon on selgelt välja öelnud, et ta hakkab kompenseerima ja läheb pideva kompenseerimise teed. Ma arvan, et see on kõige olulisem, sest tegelikult ju valijad hindavad seda, kas sa pead oma sõna või ei pea. Ma arvan, et siit puldist välja öelduga ja ka peaministri kinnitustega peaks päri olema.

Aseesimees Jüri Ratas

Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma jätkan samal teemal ja küsin järgmist. Kui te räägite kohalikele omavalitsustele kompenseerimise mehhanismi loomisest, siis esiteks peab riik või valitsus kindlalt teadma, mille arvel see kompensatsioon tuleb. Kas te tõstate uuesti makse või hakkab kompenseerimine toimuma samamoodi, nagu te kompenseerisite üksikisiku tulumaksu osa vähendamist, st et kohalikel omavalitsustel ei olnud enam kohustust toetada ei noorsootööd ega sporti? Kas võib spekuloida nii, et järgmine kompensatsioon toimub koolitoidu arvel?

Sven Sester

Aitäh! Ei või nii spekuloida, ütlen teile lühidalt.

Aseesimees Jüri Ratas

Kajar Lember, palun!

Kajar Lember

Aitäh, hea juhataja! Te olete suutnud välja arvutada, kui palju omavalitsused selle eelnõu rakendamisel kaotavad. Seda me kuulsime ka, et päris vastust sellele, kuidas kompenseeritakse, ikkagi veel ei ole. Kuid ma küsixin hoopis nii: kuna te olete suutnud vähemalt algatajate meelest ära defineerida sõna "kodu", siis mitu eurot aastas üks Eesti kodu seaduse rakendamisel keskeltläbi võiks võita?

Sven Sester

Aitäh, see on hea küsimus! Tegemist on statistiliste näitajatega. Ma palusin Statistikaametil sellise analüüsi teha ja tänaseks on see mu laual olemas. Statistikaamet ütles, et nad ei ole maamaksu eluasemekulude hulka arvestanud. Mäletate, Jevgeni Ossinovski küsis eelmi-

sel nädalal, millise protsendi moodustab eluasemekuludes kodualuse maa maks sellest potentsiaalselt 50 eurost. Nad ei ole seda arvestanud eluasemekulude hulka, küll aga on nad uurinud seda eraldi küsimusena leibkonna eelarve uuringute ankeetides. Nii et neil on see informatsioon täiesti olemas. 2010. aastal oli 12 kuu jooksul maamaksu maksnud 61% leibkondadest ja nende keskmine maks on olnud 41,21 eurot aastas. Siit me saame teada, milline see kulu on. See on muidugi keskmine.

Aseesimees Jüri Ratas

Protseduuriline küsimus, Imre Sooäär, palun!

Imre Sooäär

Aitäh! Hea juhataja! Tulles tagasi küsimuste järjekorra juurde, mulle meenub, et möödunud nädalal selle küsimuse arutelul Aivar Riisalu siiski rääkis saalis. Seda kinnitab ka Riigikogu stenogramm, kus Sven Sester talle vastab. Ma tsiteerin stenogrammi: "Härra Riisalu, aitäh, väga meeldiv!" Nii et härra Riisalu on möödunud nädalal rääkinud. Võib-olla ta ei lülitanud mikrofoni sisse.

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma usun, et tol hetkel oli tegemist protseduurilise küsimusega. Aga kui te nõuate selle üle tõsist juurdlust, siis me võime selle algatada ka käesoleva istungi käigus ja kuulata ära kõik osapooled. Seda soovi ei ole. Läheme edasi. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Austatud härra Sester! Üldiselt ei ole mul midagi selle vastu, kui vastus, mille ma saan, ei meeldi mulle. Küll ma palun siiski, et selles vastuses oleks mingi elementaarne loogika. Meil on ju juttu olnud, eelnõu autorid on seda möönnud ja komisjonis me teame, et see tekst, mis meil täna ees on, ei lahenda ära 17 miljoni euro küsimust, millega omavalitsustele laekumata jäävat raha kompenseerida. Eelmine vastus oli sul selline: võtame ruttu vastu, et omavalitsused saaksid selguse. Minu küsimus oli, miks me võtame ruttu vastu seaduse, milles omavalitsustel ei ole mingit selgust. Sinu vastus oli: aga võtame ta vastu, siis neil on selgust.

Sven Sester

Aitäh! Ma saan aru, et küsimus lõppes. Hea Eiki, ausalt öeldes ei saanud ma teie küsimusest aru, kuigi te küsite teist korda. Ma ei saa aru, kas 1,5 aastat varem teadasaamine on vara või hilja. Ärme unustame, et me menetleme täna eelnõusid, eriti just maksupoliitilisi eelnõusid, mis kas võtavad ära või panevad kohustusi eri ühiskonnagruppidele, on need siis inimesed, kohalikud omavalitsused või riik. Näiteks tulumaksu muudatused, näiteks tubakaaktsiis, näiteks erimärgistatud kütus jne. Mitmed nendest loetelus olevatest asjadest jõustuvad veel hiljem kui 2015. Jah, tubakas küll tõesti 2013, tulumaksu teatavad muudatused jõustuvad 2015. Ma arvan, et maksupoliitiliste otsuste puhul on vajalik võimalikult varajane selgus. See on ka põhjus. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Ester Tuiksoo, palun!

Ester Tuiksoo

Täna, austatud juhataja! Hea kolleeg! Ühes oma vastustest te ütlesite, et kompensatsioon omavalitsustele ei pruugi olla 17 miljonit eurot, see võib olla ka väiksem. Kas me võime sellest vastusest välja lugeda, et koalitsioon kindlasti vähendab omavalitsustele kompenseeritavat tulu?

Sven Sester

Ei, sellest vastusest nii välja ei saa lugeda. Te olete valel teel. Eelnõu algatajad on väga selgelt välja öelnud, et kompenseeritakse kogu selles ulatuses, milles tulu kodualuse maa maksust väheneb. Mida on küll välja öeldud, on see, et üldkulud vaadatakse põhimõtteliselt üle. Arvata võib, et ei läheneta mitte n-ö valla-keskselt, vaid vaadatakse kogu seda maamaksu, mis Eestis ärakaotamisele läheb. See summa kindlasti ei vähene. Kui see summa väheneb 17-lt 14-le miljonile, siis ta väheneb selle tõttu, et see summa lihtsalt ongi konkreetse näite puhul 14 miljonit. Kui see on 14, siis kompenseeritakse 14 miljonit, kui on 17, siis kompenseeritakse 17 miljonit.

Aseesimees Jüri Ratas

Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea ettekandja! Erinevalt teist mina küll peaministri sõnu puhta kullana ei võta. Lähiajaloost mäletame, et ta on lühikese aja jooksul oma seisukohti ka varem väga kardinaalselt muutnud. Ma küsin ikkagi selle kompensatsioonimehhanismi kohta. Kas ei oleks arukas ja loogiline, et see töötatakse välja enne, kui seadus vastu võetakse, et omavalitsustel oleks selles küsimuses kindlus?

Teiseks, kas põhjus, miks seda välja töötatud pole, on tegelikult see, et teil ei olegi plaanis kompensatsioonimehhanismi välja töötada? Lasete seaduse rahulikult vastu võtta, läheb mõni aasta mööda ja siis ütlete, et tegelikult seda ei olnudki plaanis.

Sven Sester

Aitäh! Teate mina ei tea, mis riugaste ja krutskitega tagamõtted teil on, kui te neid küsimusi küsite. Mina lähtun sellest, et teil on ainult hea tahe. Siin saalis või täpsemalt öeldes koridoris sosistas üks keskerakondlane mulle mingil hetkel kõrva, et tead, Sven, tegelikult on meie venitamise eesmärk ainult see, et me saaksime selle eelnõu neljapäeval linnavolikogus varem vastu võtta kui siin saalis. Võib-olla on teil küsimuste esitamisel tõesti see eesmärk, mina ei oska öelda. Fakt on see, tulles teie küsimuse juurde tagasi, et täna on väga selgelt öeldud: see kompenseeritakse. Koduluse maa maksu summa, mis iganes see saab olema – see selgub lõplikult siis, kui eelnõu on vastu võetud –, kompenseeritakse. Ausalt öeldes mina usun Eesti Vabariigi peaministrit. Ma ei näe põhjust, miks teie ei peaks uskuma.

Aseesimees Jüri Ratas

Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Lugupeetud ettekandja! Me tegime ettepaneku seaduseelnõu lugemine katkestada, et teha muudatusettepanek, mis selgelt sätestab kompenseerimismehhanismi. Ma olen neljapäevast saadik rääkinud mitme koalitsioonisaadikuga, kuidas see teil välja näeb. On räägitud sellest, et suurendatakse tulumaksuosa. On räägitud sellest, et suurendatakse tasandusfondi. On räägitud, et tehakse iga omavalitsuse põhine skeem. Tegelikult räägib iga teie era-

konna ja Reformierakonna liige erinevast versioonist. Kompenseerimismehhanismi pole olemas. Miks te ei katkesta seaduseelnõu lugemist, ei tööta välja selget kompenseerimismehhanismi, mis annab omavalitsustele kindluse, et neid ei peteta, nii nagu on petetud varem, ja me läheks selle seadusega edasi sügisel?

Sven Sester

Aitäh! Hea Kadri, kas te üldse kuulate, mida teile vastatakse? Miks ma seda küsin? Te esitate kolmandat korda küsimuse, mis on minut või kaks tagasi olnud. Sellepärast ma olen lihtsalt sunnitud teilt vastu küsima, et milles on teie probleem. Kui te ütlete, et te ei usu tänast koalitsiooni ja te ei usu tänast Vabariigi Valitsust, siis ma saan sellest aru. Aga ma usun, et valijad annavad sellele tegelikult vastuse, kui kompensatsioonimehhanismid on välja töötatud. Siis annavad valijad vastuse ja teie võimenduse abil tuleb see ju väga selgelt välja, kas lubadus täideti või ei. Kui lubadust ei täideta, siis sel juhul te ju räägite. Nii et ma ei näe siin ausalt öeldes küll suurt probleemi. Hulleme oleks, kui me menetleksime täna eelnõu, mille jõustumise aeg oleks 2012 ehk aasta varem. Hulleme oleks see sellepärast, et siis jääks väga lühikene aeg alates riigipoolsete administreerimistoimingute tegemisest kuni kohalike omavalitsuste ja riigi suhetes lõpliku selguse saamiseni. Ma arvan, et praegu on väga õige ja paras aeg tegelda selle eelnõuga.

Aseesimees Jüri Ratas

Aadu Must, palun!

Aadu Must

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma olen sirvinud ikka ja jälle Euroopa kohaliku omavalitsuse hartat ning vaadanud seda, et kohalik omavalitsus ja riik peaksid olema partnerid, vähemalt nii ütleb euroopalik mõtlemine. Praegusest diskussioonist saan ma nii aru, et kohalikud omavalitsused saavad oma arvamuse välja öelda, kui seadus on küps, luskus, ja ei Riigikogu liikmed, veel vähem kohaliku omavalitsuse esindajad ei saa siis enam midagi realselt mõjutada ega kaasa rääkida. Kas teie arvates on selline lähenemine kooskõlas Euroopa kohaliku omavalitsuse harta vaimuga?

Sven Sester

Aitäh! Teie küsimus oli minu jaoks valesti esitatud. Te nentisite, et kohalikud omavalitsused ei saa selle eelnõu kontekstis kaasa rääkida. Ma väidan, et enne teise lugemise menetlemist komisjonis oli meil kokkusaamine kohalike omavalitsuste esindajatega, st enne seda, kui muudatusettepanekud komisjonis hääletamisele läksid. Nii et teie väite tõttu ma ei saa enam sellele küsimusele vastata. Ma kinnitan teile veel kord, et kohalikud omavalitsused said kõik oma arvamuse välja öelda. Ma olen ka siin saalis rääkinud päris mitmest kartusest, põhjendustest ja ka küsimustest, mida kohalike omavalitsuste esindajad sellel koosolekul välja ütlesid. Ma ei hakka neid üle kordama. Olen püüdnud teile siimaani suhteliselt põhjalikult vastata, kuid ühel hetkel peaks saabuma see aeg, kus ma ütlen, et vaadake stenogrammist minu varasemaid vastuseid. Aga praegu püüan teile ikkagi veel põhjalikult vastata.

Aseesimees Jüri Ratas

Viktor Vassiljev, palun!

Viktor Vassiljev

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Ma lugesin seaduseelnõu ja seletuskirja ning seletuskirjas on terve peatükk – 7. peatükk – lasterikastest peredest ja puuetega inimestest. Seal on kirjeldatud lasterikaste perede väljakannatamatult rasket elu, öeldud, et viiendikul ei ole sooja vett, viiendikul ei ole vesikloetti ja 10%-l isegi mitte kanalisatsiooni ja et kitsad olud olid sundinud laste saamist edasi lükka. Seal tuleb siis välja, et maamaks takistab nendel ka parema, suurema eluaseme soetamist. Aga seaduses ei ole midagi sellest, et ka lasterikkad pered võiksid samamoodi nagu pensionärid ja represseeritud avalduse alusel pöörduda kohaliku omavalitsusorgani poole, kes annaks nendele maksuvabastuse. Miks?

Sven Sester

Aitäh teile selle küsimuse eest! Tänapäevane koalitsioon on väga selgelt olnud seisukohal, et maamaksust vabastatakse tiheasustuse puhul 1500 ruutmeetri ja hajaasustuse puhul 2 hektari ulatuses kõik Eesti koduomanikud, olenevata sellest, kas nad on lastega peredest, on nad pensionärid, represseeritud või kuuluvad muusse ühiskonna sihtgruppi. Kui nüüd edasi

diskuteerida selle üle, kas tulevikus võiks liiksaks 1500 ruutmeetri veel näiteks 1500 või 3000 ruutmeetrit anda, siis see on hea mõte. Ma arvan, et sellel teemal võiksime näiteks sügisel edasi diskuteerida, miks mitte. Tuleme selle mõtte juurde tagasi ja räägime sel teemal. Ükski seadus pole kivist raiutud. Ma arvan, et see on hea mõte. Aitäh teile!

Aseesimees Jüri Ratas

Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, härra juhataja! Hea Sven! Ma arvan, kõikidele saadikutele on selge, et IRL on selle lubaduse andnud ja Reformierakond on sellega kaasa tulnud. Te olete otsustanud selle seaduse vastu võtta. Aga miks meie nii palju küsime? Küsime sellepärast, et me ei saa aru ühest asjast: miks te kiirustate? Nii palju kui mina olen kuulnud, on paljud selle küsimuse esitanud, aga kuidagi ei tule sellist vastust, kust saaks aru, miks see asi nii toimub. Ma ei tea, kas Eiki Nestori küsimus on sama nagu minul. Ma ei tea, kas see on hea küsimus või mitte, või te lihtsalt ei suuda meile seda selgeks teha või oleme meie nii väikese IQ-ga, et ei tee selgeks. Ütle, miks me tahame seda nii kiiresti vastu võtta?

Sven Sester

Aitäh, hea Lembit! Teades ja tundes sind – sa ei ole kindlasti väikese IQ-ga. Vastupidi, tegemist on väga võimeka poliitikuga. Õiendan ühe asja ka kiiresti ära: ma arvan, et see eelnõu, mis kannab koduomanike maamaksust vabastamise näol selgelt üht ideoloogilist nägemust, ei ole kindlasti ainult IRL-i oma, vaid meie hea koalitsioonipartner Reformierakond on seda juba varemgi toetanud. Tuletan siinkohal meelde, et juba 2009. aastal võeti nii IRL-i kui ka Reformierakonna toel vastu maamaksu muudatused, mis võimaldasid kohalikel omavalitsustel hakata ise koduomanikke maamaksust vabastama. Selles mõttes ma ei taha kindlasti meie koalitsioonipartneritele liiga teha. Küll aga on selge, et IRL-il on see olnud väga selge seisukoht, ja ma loodan väga, et see eelnõu saab ka realselt menetletud ja seadusena vastu võetud.

Tulen nüüd tagasi selle kiirustamise juurde, millest te alustasite. Ma rõhutan veel kord,

kordamine on ju tarkuse ema: tänane koalitsioon on seisukohal – ma arvan, et me võiksime teha sellest traditsiooni –, et maksupoliitilised otsused võetakse vastu vähemalt aasta enne konkreetse maksupoliitilise otsuse jõustumist. Ma arvan, et see võiks olla hea traditsioon. Iga kord ei ole see õnnestunud, ma saan aru, aga miks mitte seda käekirja tulevikus jätkata. Näha on ka, et praegune valitsev koalitsioon juba menetleb mitmesuguseid maksupoliitilisi otsuseid, mis jõustuvad 2013., aga ka 2015. aastal, et kõigil osapooltel oleks asjad selgemad.

Aseesimees Jüri Ratas

Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Selle seaduseelnõu kohta on andnud oma arvamuse Vabariigi Valitsus ja siin on ka meie tulevase Eesti Panga presidendi Jürgen Ligi allkirjaga kiri. Vabariigi Valitsuse arvamus on, et elamualuse maa maksust vabastamine vähendab kohalike omavalitsuste tulubaasi autonoomsust, mis aga samuti on üks kehtivas koalitsioonilepingus väärtustatud asju. Vabariigi Valitsus mainib ka seda, et see seaduseelnõu läheb vastuollu OECD ja IMF-i soovitustega, kus soovitatakse just suurendada maamaksu osakaalu maksulaekumistes. Kuidas teie kui Riigikogu rahanduskomisjoni esimees kommenteerite sellist vastuolu IMF-i ja OECD soovitustega?

Sven Sester

Aitäh! Ma ei saa nüüd aru, kas te tsiteerisite Rahandusministeeriumi kirja või mingit muud dokumenti. Mul on ka see Rahandusministeeriumi kiri ees, siin ei räägita küll midagi IMF-ist. Küll aga võin ma öelda, mida ütleb see Rahandusministeeriumi kiri, mis annab edasi Vabariigi Valitsuse arvamuse. See ütleb, et Vabariigi Valitsus otsustas 2011. aasta 26. mai istungil toetada Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni ning Eesti Reformierakonna fraktsiooni algatatud koduomanike maamaksust vabastamise seaduse eelnõu, mis kannab numbrit 51 – väga selgelt toetada! On tehtud ka mõningad konstruktiivsed märkused ja nende märkuste alusel on tänaseks tehtud muudatused, mis sisu ennast ei muuda.

Aseesimees Jüri Ratas

Rainer Vakra, palun!

Rainer Vakra

Aitäh! Hea ettekandja! Mul on küsimus natuke teisest valdkonnast. Siin on pikalt arutletud selle üle, kas see on Tallinnale ärategemine või mitte, ja kui ka teie pole sel teemal sõna võtnud, siis teie koalitsioonipartnerid on lausa siit puldist öelnud, et nii see on. Teisalt, maamaks on maapiirkondadele ja valdadele väga oluline sissetulekuallikas ja me teame, et sellest läheb kaduma ligemale 17 miljonit eurot. Nõmme elanikuna ja Nõmme saadikuna tean ma aga väga hästi, et mitmel Nõmme elanikul on näiteks krunt Hiiumaal või Lõuna-Eestis ja ta ongi sisse kirjutatud hoopis Lõuna-Eestisse, kus ta maksab tulumaksu. Kui ta nüüd peab aga valima, kus saada kodualuse maa maksuvabastus, valib ta kindlasti Tallinna. Kas teile ei tundu, et kõigele vaatamata n-ö Kalevipoja mõõgaga Tallinn tegelikult hoopis võidab ja maapiirkonnad kaotavad topelt? Ühelt poolt kaotatakse maamaks, Tallinn on öelnud, et ta saab sellega hakkama ja kaotab selle juba aasta varem. Teisalt valivad kõik, kel vähegi võimalik valida, oma elukohaks Tallinna, kuna see toob neile isiklikult kõige suurema sissetuleku, on rahakotile kõige kasulikum.

Sven Sester

Hea kunagine Nõmme linnaosa vanem! Nüüd te olete Riigikogu liige ja see tähendab, et mõtlete kogu Eesti rahva peale. Me ei mõtle ainult Tallinna-keskselt. Ja kui te tulete tagasi oma linnaosa juurde, tahate mõelda sellest linnaosast, mis on väga mõistlik, sest seal on teie valijad, siis ma usun, et täna vaatavad teie valijad teile otsa ja ootavad, et see eelnõu saaks seaduseks. Midagi rohkemat ei ole siia juurde lisada. Kui te arvate, et äkki hakkavad inimesed muutma oma sissekirjutust, siis ma ütlen veel kord, et kui ühes omavalitsuses on sünnitoetus näiteks 5000 või koguni 10 000 krooni, siis vaevalt küll kõik rasedad naised lähevad ja kirjutavad ennast enne sünnitamist sisse sellesse omavalitsusse. Ma usun, et see ei ole nii.

Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh, härra juhataja! Hea kolleeg! Teame, et Tallinn viib uued maksureeglid sisse juba 1. jaanuarist 2012, ja see samm, ma saan aru, saab selles saalis kiitust. Minu küsimus ongi sellega seotud. Kuidas komisjoni esimees mõtleb, kas on võimalik, et seaduseelnõu, mida me juba pikalt arutame, ei jõustu mitte 2013. aastal, vaid aasta varem?

Sven Sester

Aitäh! Ei, me oleme sellel seisukohal, et maksupoliitilisi otsuseid tuleb teha kaalutletult ja argumenteeritult, ja sellega on võetud vastu selge otsus jõustada see seadus aastal 2013.

Aseesimees Jüri Ratas

Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, härra juhataja! Hea Sven! Kuulasin väga tähelepanelikult su vastust minu eelmisele küsimusele, aga minu jaoks tekkis küsimusi juurde. Sa rääkisid koalitsiooni maksupoliitikast. Homme on meil arutusel erisoodustusmaks 60 miljonit eurot aastas, mis peab kehtima hakkama järgmise aasta algusest, ja täna me arutame 17-miljonilist maksu, mis peab jõustuma ülejärgmine aasta. Miks me ei võiks seda septembris rahulikult teha? Katkestame, nagu rääkis Kadri ja nagu on rääkinud ka paljud teised, teeme korralikult, arvutame kõik välja ja ütleme, mille eest. Ikka ei saa ma aru, räägi veel, palun!

Sven Sester

Aitäh, head kolleegid! Vist jõuan ühel hetkel selleni, et pean tõesti ütleva: vaadake kõik minu vastused stenogrammist järele. Ma arvan, et meil on praegu väga hea tempo. Kõik nägemused, mis selle eelnõuga seoses on olnud, on väga selgelt ära toodud. Peab tunnistama, et Keskerakond esitas oma nägemuse ja sotsiaaldemokraadid vist ei esitanudki. Kõik on saanud otsustusprotsessis kaasa lüüa. Kui teil tekib tunne ja tahtmine sügisel veel midagi muuta, siis olge kenad ja andke aga oma ettepanekud potentsiaalse eelnõu kaudu menetluse.

Aseesimees Jüri Ratas

Enn Eesmaa, palun!

Enn Eesmaa

Suur aitäh! Austatud vastaja! Ma arvan, et ma ei küsi kiirustamise põhjuste kohta, sest et sa oled vastanud põhjalikult, kannatlikult kõikidele küsimustele. Selles mõttes erined sa minu meelest meeldivalt paljudest teistest vastajatest, kelle vastused ei ärgita dialoogi jätkama, sa oled selles mõttes erand. Minu küsimus on selline. Me oleme nüüd rääkinud üsna kõva häälega 17 miljonist ja teie rehkendused näitavad, et võib-olla see arv on veel ilusam, kui kulu võiks olla näiteks 10 miljonit. Meie jälle arvame oma rehkenduste järgi, et ka see 17 miljonit on liiga väike pakkumine, sellepärast et maamaksu kaotamisega on kohalikud omavalitsused sunnitud tõstma väga paljusid muid makse. Kas te olete ka selle peale mõelnud?

Sven Sester

Head kolleegid, me oleme sel teemal juba vestelnud. Ma ütlen veel kord: ärge pugege ei pealinnas ega ka valdades selle taha, et tõsta muu maamaks 2,5%-ni. Väga selgelt on välja öeldud, et kohalikele omavalitsustele kompenseeritakse 2013 saamata jäänud tulu. Selle taha ei ole mõtet pugeada! Siin on räägitud, et ollakse sunnitud tõstma maamaksu või mingeid muid makse seoses sellega, et 2013 enam maamaksu ei laeku. Ei tasu pugeada selle taha! On väga selgelt öeldud: jah, kompenseeritakse. Need igasugused maksutõusud, mis te tahate kohalikes omavalitsustes oma esindajate kaudu teha, ei ole seotud sellega, kuigi te pahatahtlikult seostate neid sellega.

Aseesimees Jüri Ratas

Rainer Vakra, palun!

Rainer Vakra

Aitäh! Ma kuulasin väga hästi ja mõtlesin kaasa, kui te minu küsimusele vastasite. Mul on lihtne ääremärkus selles osas, et nõmmelasena ma loomulikult tunnen ühelt poolt siirast heameelt, et maamaks 1500 ruutmeetri ulatuses kaotatakse. Teisalt meenuvad mulle ka väga suured arved, mis olid seotud lume äraveo ja kõige muuga. Ja seda enam oli minu eelmine küsimus ajendatud sellest, et ma muretsengi kogu Eesti pärast. Kui te väidate, et rasedad naised ennast kuhugi mujale omavalitsusse sisse ei kirjuta, siis siin on teadupärast tegu ajutise protsessiga, mis lõpeb, kui rasedus

on läbi ja laps sündinud. Küll aga jääb see maamaksuseadus, kui me ei hakka seda siin, nagu te olete korduvalt väitnud, sügisel uuesti arutama, võib-olla aastateks ja sellest lähtuvalt võib igäüks tõepoolest valida omavalitsuse, kus ta maamaksu tõttu võidab kõige rohkem, ehk siis kirjutab end sisse Tallinna ja maapiirkonnad kaotavad sellega veelgi enam. Nii et vastupidi, ma ei räägi siin kui Nõmme linnaosa vanem, vaid kui kogu Eesti pärast südant valutav Riigikogu liige.

Sven Sester

Aitäh! Teil ei olnud küsimust, nii et mul ei ole ka midagi vastata. Te avaldasite oma arvamust.

Aseesimees Jüri Ratas

Kajar Lember, palun!

Kajar Lember

Aitäh! Oma eelmises vastuses te ütlesite, et nendele, kes nüüd maamaksu tõstma hakkavad, seda tõusu kindlasti ei kompenseerita, kui maamaks hiljem ära kaob. Siit küsimus: mis siis saab nendest, kellel seda maksu praegu üldse ei ole, ja mis hetke seisuga see fikseeritakse? Kas ma saan õigesti aru, et näiteks Harkule, kes oli siin pioneer, ei kompenseerita üldse mitte midagi?

Sven Sester

Aitäh! Ka see küsimus kõlas saalist juba eelmisel nädalal, aga selguse huvides ma kordan selle üle. Tõsilugu, tänane koalitsioon on sellel seisukohal ja ka vabariigi peaminister on selle välja öelnud. Ma tsiteerin: "Me kindlasti ei peaks karistama neid kohalikke omavalitsusi, kes on kodualuse maa maksu juba kaotanud. Ja me kindlasti ei peaks premeerima näiteks seda kohalikku omavalitsust, kes on elanikelt kasseerinud 20 000, 30 000 või 50 000 krooni maamaksu aastas." Ta on siin näitena toonud Tallinna. "Kui me kompenseeriksime selle 50 000 või ka 20 000 krooni suuruse maamaksu, siis me ju tunnistaksime, et see on õiglane ja riik võtab nüüdsest selle kohustuse endale. Me ei kavatse seda teha." See on olnud ka koalitsiooni selge seisukoht, et aluseks võetakse kogu kulu, mis kohalikel omavalitsustel on olnud seoses maamaksu kaotamisega aastal 2013, ja see tagastatakse kohalikele omavalit-

sustele selle eelarveaasta saabumisel. Nii et aluseks võetakse ikkagi kogu kulu ja ei saa minna kaasa nende potentsiaalsete spekuleerijatega, kes tahavad maamaksu 2012. aastal hüppeliselt tõsta.

Aseesimees Jüri Ratas

Aadu Must, palun!

Aadu Must

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Siin käib diskussioonist korduvalt läbi 2,5%-lise maamaksu mõiste ja me saame teada, et see on midagi väga halba, seda ei tohi olla. Kas see on seadusega lubatud või on tegemist seadusega, mille täitmine on kuritegu?

Sven Sester

Aitäh! Teie küsimus on selles mõttes riiklik, et ei, see ei ole seadusega keelatud. Vastupidi, see on lubatud maksimummäär, mida võib rakendada. Täna on selle rakendanud 30 kohalikku omavalitsust 220-st ja varsti lisandub veel üks. Ei, loomulikult see ei ole kuritegu. Lihtsalt küsimus on nendes põhjendustes. Just viimastel päevadel on ajakirjanduses põhjendatud seda nii, et me oleme sunnitud tõstma maamaksu 2,5%-ni, kuna meil jääb saamata maamaks kodualuselt maalt. Siinkohal ma tahan lihtsalt asja ära õiendada: head Eesti elanikud, kes kuulavad seda debatti interneti kaudu, see on vale jutt. Nii ju tegelikult ei ole, kuna see kompenseeritakse. See 2,5%-ni tõstmine on seadusega lubatud, kuid praegusel hetkel natuke arusaamatu tegevus.

Aseesimees Jüri Ratas

Vladimir Velman, palun!

Vladimir Velman

Suur tänu, lugupeetud istungi juhataja! Hea ettekandja! Seaduseelnõu 51 seletuskirjas on muuseas kirjas, et eriti suur maamaks rõhub Tallinna koduomanikke, et Tallinna Linnavalikogu tõstis 2008. aastal hüppeliselt maamaksu ja koduomanikud hakkasid saama kaks ja pool korda suuremaid maamaksu arveid jne. On päris reaalne, et enne kolmandat lugemist Tallinn muudab seda olukorda ja maamaksust loobutakse. Kas te olete sel juhul nõus ka seletuskirjast need sõnad välja võtma?

Sven Sester

Me menetleme seda eelnõu *anno Domini* 2011 ja hetkel, kus Tallinna linn ei ole võtnud vastu ühtegi otsust. Ma loodan küll, et ta võtab selle otsuse vastu. Nii et ma ei näe nagu suurt mõtet hakata hiljem muutma kehtiva seaduse – ma loodan, et selleks ajaks on tegemist kehtiva seadusega – seletuskirja. Praegu me oleme siin väga õige informatsiooniga.

Aseesimees Jüri Ratas

Peeter Võsa, palun!

Peeter Võsa

Aitäh, härra eesistuja! Hea ettekandja! Minu valijad paluvad mul küsida sellist asja. Eelarveaasta on teadupärast selge mõiste, eelarvet koostatakse kord aastas. Aga kui inimene nüüd poole aasta pealt muudab oma sissekirjutust, kas siis temal tuleb maksta maamaksu kahes kohas korraga? Palun selgitage!

Sven Sester

Aitäh! Eelnõus, mis ei ole tänaseks veel seadusena vastu võetud, on väga selge rakendussäte (lõige 8) mis ütleb: "Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud maksuvabastust kohaldatakse vabastuse aluse tekkimisele järgneva aasta 1. jaanuarist. Kui maksuvabastuse alus tekib 1. jaanuaril, kohaldatakse maksuvabastust samast päevast." See ütleb minu arust kõik ära, millal seda maamaksuvabastust on võimalik saada.

Aseesimees Jüri Ratas

Deniss Boroditš, palun!

Deniss Boroditš

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea ettekandja! Ma küsin kolleeg Rainer Vakra küsimuse jätkuks. Oletame, et teil on mitu kodu, üks näiteks Tallinnas ja teised muudes Eesti paikades. Maksuvabastus kehtiks selle seaduseelnõu kohaselt ainult ühe kodu kohta ja teadaolevalt oleks see võit Tallinnas suurem. Kumma koha teie valiksite?

Sven Sester

Aitäh! Ma jätaksin need küsimused, et mida mina teeksin ja kuidas ma valiksin, selleks kaheksaks minutiks, kui ma tulen siia pulti. Ma tunnen küll, et ma olen vist saanud kõik

oma mõtted praegu ära rääkida, aga kui ma veel kord siia tulen, siis ma räägin ka oma väga selgetest mõtetest, millest te ei ole siiamaa-ni, nagu mulle tundub, aru saanud. Ma jätaksin spekulatsioonid kõrvale.

Aseesimees Jüri Ratas

Peeter Võsa, palun!

Peeter Võsa

Aitäh! Mul on üks küsimus veel: millise hetke seisuga fikseeritakse olukord, et kohalikele omavalitsustele asutakse saamata jäänud tulu kompenseerima?

Sven Sester

Aitäh! Hea küsimus. Sel teemal on eelnõu autorid diskuteerinud ja kuupäeva ei ole niimoodi paika pandud, et see on 1. september või 30. november, rääkimata kellaajast. Kella-aega ja kuupäeva pole paika pandud, küll aga näevad eelnõu algatajad seda, et oleks hea, kui kompensatsioonimehhanismi ei töötataks välja mitte 2012. aastal, vaid juba sellel, 2011. aastal. Siis kannaks eelnõu ka seda põhimõtet, et maksupoliitiline otsus olgu aasta ette teada. Eelnõu algatajad julgustavad eelnõu vastu võtma ja Vabariigi Valitsust kohe ka tööd tegema, et võimaluse korral saaks selgelt teada, milline on kulusumma ja milline on kompensatsioonimehhanism.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud esineja, ma ütlen teile aitäh! Täna teid vastuste ja ettekande eest! Rohkem küsimusi ei ole.

Head ametikaaslased, nüüd on mul teile üks küsimus. Selle istungi rakendamise ajal esitas ametikaaslane Marika Tuus mitmeid protseduurilisi küsimusi seoses sellega, kuidas kõnesoovijad olid ennast eelmise istungi lõpus registreerinud. Ma vastasin, et me ei saa seda kõnejärjekorda taastada, sest on tehniline rike. Kantselei teenistuja on temaga rääkinud ja mõlemad tõdevad, et ta oli eelmise kord läbirääkimiste vóorus kõnesoovijate hulgas esimene. Tõsi, me ei saa taastada rohkemate inimeste kõnesoove ja ka tema oma ei saa taastada, see on lihtsalt jutu põhjal. Minu küsimus teile on: kas te näete, et see oleks probleem, kui ta saaks selle võimaluse, või me läheme edasi praegusel hetkel oleva järjekorraga? Kas keegi

protestib selle peale? Selge, aitäh, Valdo Randpere!

Avan läbirääkimised. Palun kõnetooli Valdo Randpere!

Valdo Randpere

Lugupeetud kolleegid! Kuna siin on väga palju kordi küsitud seda küsimust, miks koalitsioonipartnerid selle eelnõuga kiirustavad, siis ma ei hakkaks sellel enam väga pikalt peatuma, vaid püüan pigem kontsentreeruda küsimusele, miks teie tahate selle eelnõu menetlust väga venitada? Ma tahangi pakkuda teile siin ühe võimaliku ja suhteliselt tõenäolise teooria. Keskerakondlik linnavalitsus otsustas möödunud nädalal muuta Tallinnas maamaksumäära ja maamaksust vabastamise korda. Maamaksumäära tõsteti seetõttu, et ... Ma tsiteerin: "Käesoleva määruse eelnõu eesmärgiks on rahaliste võimaluste loomine linna põhimäärusest tulenevate kohustuste täitmiseks. Tulenevalt omavalitsuste tulubaasi vähendamisest riigi poolt ning seoses osa kohalike maksude kaotamisega (paadi- ja müügimaks 2012. aastast), millega on oluliselt kahandatud omavalitsuste võimalusi oma eelarvete tasakaalu säilitamiseks, esitab Tallinna Linnavalitsus Tallinna Linnavolikogule määruse eelnõu, millega alates 1. jaanuarist 2012 muudetakse Tallinna linnas kehtivat maksumäära."

Ma tahaksin kõigepealt juhtida teie tähelepanu viitele paadimaksule, mis kaotati ja millega, tsiteerin veel kord, "on oluliselt kahandatud omavalitsuste võimalusi oma eelarvete tasakaalu säilitamiseks". Paadimaksust laekub linnale sel aastal 68 000 Eesti krooni, st pisut üle 4000 euro. See on umbes sama palju, kui kultuuripealinna sihtasutuse kõige värskema kaastöötaja kuupalk. Põhimõtteliselt on teil vaja kokku hoida ühe dissidendi ühe kuu palk, et säilitada kogu linna eelarve tasakaal ja mitte tõsta maamaksu Tallinnas 66% võrra. See on täpselt see, mida te praegu plaanite! Tüüpiliselt Tallinnale te ühe käega võtate, teisega annate pisut tagasi ja see teine käsi annab seekord siis kodualuse maa maksuvabastuse koduomanikele.

Aga nagu öeldud, ega Tallinna linnaisad enastki ära unustanud. Maamaksumäära tõstmine ja koduomanike maamaksust vabastamine on rehkendatud nii, et linn koorib maamaksu pealt ka pärast koduomanike vabastamist 2,4

miljonit eurot rohkem, kui praegu kogu maamaksust laekub. Ma ei ole päris kindel, kas kõik need, kes on siin sõna võtnud, ikka saavad täpselt aru, et Tallinn tõstab praegu tegelikult ühe käeliigutusega tasumisele kuuluva maamaksu koormist 2012. aastast 66% võrra enne maksuvabastust ja 11% võrra kogusummast ka pärast maksuvabastust.

Siin me jõuamegi Keskerakonna venitamise tegelike põhjusteni. Minul jääb vägisi mulje, et kogu venitamine käibki selle nimel, et hiljem riigi käest kodualuse maa eest rohkem kompensatsiooni välja pressida. Sel aastal laekub linnale kodualuselt maalt 6,9 miljonit eurot maamaksu. 2012. aastal oleks uue maksumäära järgi arvestuslikult võimalik pigistada Tallinna koduomanikelt välja 11,6 miljonit eurot. Selle raha peale mäng käibki! Tallinn tahab uued maksumäärad kinnitada volikogus sel neljapäeval ja igal juhul teha seda enne, kui Riigikogu kodualuse maa maksust vabastamise eelnõu vastu võtab. Tallinn loodab, et kui volikogu kinnitab uued maksumäärad enne, siis riik kompenseerib neile 11,5 miljonit eurot ja mitte 6,9, mida nad täna oma elanikelt riisuvad. Koos selle 2,4-ga, mis on ülejäägiks planeeritud, käib jutt 7 miljonist eurost. Ma vaatan, et käekirja järgi tunduvad need olevat samad juristid, kes kunagi selle paadimaksu kokku soperdasid. Needsamad on nüüd sel korral ka linnavalitsusele nõu andnud. Ma tahan teile ainult meelde tuletada, et paadimaksust te kavatsete võtta linnakassasse 10 miljonit krooni. See muutus 68 000 krooniks. Ma võin teile isegi mitte ennustada, vaid lubada, et seda 11,5 miljonit eurot te ei saa. Ja kui te tõesti selle raha pärast siin juntinud olete, siis äkki te kuulutate oma aktsiooni lõppenuks ja lasete Riigikogul tööd jätkata, sest Riigikogu mõte ei seisne minu arvates mitte selles, et aidata Keskerakonnal oma kesiseid rahaasju lahendada. Mis puutub sotsidesse, siis teid on seekord sellesse aktsiooni kiskunud teie suurem vend, kasutades ära teie lihtsameelsust. Te unistate ikka kinnisvaramaksust ja ma arvan, et te ei saa isegi aru, et tegelikult on teid rakendatud Keskerakonna kleenukese rahavankri ette. Aitäh teile!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Palun Riigikogu kõnetooli, Aadu Must! Kaheksa minutit.

Aadu Must

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Lugege mul peatuda nii menetletaval eelnõul kui ka Riigikogu enda hädadel. Kunagi arvas maailmakuulus tegelane Švejk, et meie väikese maailma sees on peidus veel teine, hoopis suurem maakera kui see, mida me näeme. Nagu me kõik siin Riigikogus näeme, on meie kodumaa maksustamist reguleerima pidava seaduseelnõu taga ka midagi hoopis suuremat ja uhkemat, nimelt kohalike omavalitsuste demokraatia ja koguni kodanikuühiskonna probleemid. Euroopa kohaliku omavalitsuse harta vaimu kohaselt on kohalik omavalitsus ja riik partnerid, selle tagatiseks on kohaliku omavalitsuse ülesannete täitmiseks piisav ja keskvalitsuse kapriisidest sõltumatu tulubaas. Valitsusk koalitsiooni poliitikud on nõus lahkelt rääkima euroopalikest väärtustest, aga sõnad on üks, teod teised. Riigikogu kõige olulisem ja alatine vaidluse telg, nagu te kõik hästi teate, on riigi ja kohalike omavalitsuste ülesannete ja rahade jagamine. Ikka ja jälle teatavad koalitsioonipoliitikud Riigikogu kõnetoolist või ka komisjonides näiteks mingite toetuste määramise puhul: neid ei ole võimalik määrata, sest kohalikud omavalitsused, kes neid vahendavad, hakkavad susserdama, kasutavad raha kuhugi mujale. Seda me näeme pidevalt komisjonides, kus on tõsine sündroom või alaväärsuskompleks kohalike omavalitsuste suhtes. Veelgi enam, siit kõnetoolist kuuleme ka, kuidas näiteks lugupeetud härra peaminister teatab, et Tallinna linn, tegutsedes seaduse piires, röövib ja võtab inimestelt kodud.

Head kolleegid! Seni kuni seadusandja ei saa hakkama sellega, et määrab lõpuks ometi üheselt kindlaks kohaliku omavalitsuse ja riigi ülesannete vahelise piirjoone, mis on praegu väga paljus parlamendi enamuse tujude ja kapriiside meelevallas, ei ole meil võimalik normaalselt töötada. Seni on meie Riigikogu nagu kolme jalaga koer, kellel veel kaks käppa haiged, ja selle tõttu on tema jooksumine nigelapoolne. Parlamendi puhul tähendab see võrdlus seda, et me ei saa olulisi seadusi vastu võtta ega normaalselt tööd teha seni, kuni kohalike omavalitsuste ja riigi funktsioonid ja rahad ei ole selgelt piiritletud. See ei aita, kui omavalitsus, kes on ressursinäljas, üritab ühte või teist seaduses lubatud vahendit kasutada. Menetletav seadus praeguses redaktsioonis viib

meid sellest eesmärgist jällegi kaugemale ja kahandab lõppkokkuvõttes parlamendi teovõimet. Loomulikult võimendab asja veel see, et mõnel aknast kaugemates ridades istuval heal kolleegil on hiire sündroom. Pean kahjuks silmas saalist lahkunud eelkõnelejat, Võru-, Valga- ja Põlvamaalt Riigikokku valitud tegelast, kes ainult Tallinna asjadest rääkis. Mida see kassi ja hiire sündroom tähendab? See tähendab seda, et hiire jaoks on sõltumatus kõrgeim tase see, kui ta teeb midagi vastupidi sellele, mida teeb kass. Või kassi kiuste. Sest temale ei ole kassist suuremat ja võimsamat looma lihtsalt olemas. Meie kontekstis, nagu me siin sageli näeme, on kassi rollis Tallinna Linnavalitsus ja hiired on need vaprad inimesed, kes julgevad selle vastu sõna võtta. Ma tahan veel toonitada, et siin ei ole olnud Tallinna Linnavalikogu istung, kus ainult Tallinna asjadest rääkida.

Ma olen mõelnud selle peale, kuidas meie praeguse Riigikogu töö kunagi tulevikus, ütleme, ajaloolaste vaatevinklist välja näeb. Teate, head kolleegid, see paistab üsna nigelana, võimetuna, kahepalgelisena. Riigikogu eelmises koosseisus me nägime, kuidas poliit tehnoloogiate nime all tehti juriidilisi abitusi. Eelnõud, mis olid juriidiliselt nagu JOKK, üritasid näiteks soolise võrdõiguslikkuse seaduse nime all lahendada mingisuguseid valimisprobleeme. See on päris nutune ja häbiväärne. Ka praeguse seaduse puhul on tegemist õnnetu variandiga. Tegemist on nõrga, halvasti ette valmistatud eelnõuga, mille vastuvõtmine kindlasti kompromiteerib meie parlamenti ja jätab meist nõrkade seadusandjate mulje. Aitäh!

Asesimees Jüri Ratas

Täna! Ma palun Riigikogu kõnetooli Mihhail Stalnuhhini! Kaheksa minutit.

Mihhail Stalnuhhin

Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Meil toimub siin mitmendat päeva debatt. Selle sisu peegeldub põhimõtteliselt sellistes sõnades, et Vabariigi Valitsust mitte uskuda on muidugi ebapatriootiline, aga seda uskuda on lihtsalt rumal, sest kõik taandub sellele, kas on kompensatsioonimehhanism või seda ei ole.

Mina tahaksin sellesse temaatikasse natuke värsket õhku tuua ja rääkida veidi muust asjast. Nimelt kuulati möödunud nädalal, täpse-

malt, eelmisel esmaspäeval riigieelarve kontrolli erikomisjonis kaht järjekordset Riigikontrolli auditit, kusjuures üks neist andis mõtlemiseks väga huvitavat materjali. Mida oli teinud Riigikontroll? Ta oli võtnud pisteliselt välja andmed, mis puudutavad 85 uut ehitist üheksas vallas, neist kuus on kuskil Tallinna lähistel ja kolm Tartu lähistel. Ja selgus, et 85 hoonest, uuest majast, mis on ehitatud ühe lühema ajalooperioodi jooksul, 48-l ei ole ehitusluba. See tähendab, et üle 50% uutest ehitistest nendes valdades on ebaseaduslikud. Kui ei ole ehitusluba, siis see tähendab automaatselt, et ei ole ka kasutusluba. See tähendab, et inimestel, kes elavad nendes majades – kõik need majad on asustatud –, ei ole selleks mingit seaduslikku õigust. Võib muidugi rääkida, et riigi bürokraatia on liiga tugev ja võiks järele anda, aga tegelikult ei tee ju riigiorganid, kes seda tegevust jälgivad, kohalikele omavalitsustele mingit järeleandmist. Kui aga hoonel ei ole kasutusluba, siis on väga võimalik, et pole täidetud need nõuded, mis puudutavad tuleohutust ja muud selletaolist. Ehk siis nendes majades elamine võib neile inimestele, kes seda teevad, lihtsalt ohtlik olla. Need majad on ebaseaduslikud, kuid vallad siiski registreerivad inimesi nendel aadressidel, sest nad toovad ju oma tulumaksu valda kaasa. Kui komisjonis tekkis küsimus, miks seda tehakse, miks midagi ei kontrollita, siis sellega on niiviisi, et paljusid asju tehakse ju sõbra poolest. No kuidas sa keeldud oma küla meest registreerimast, seda enam, et juba mainitud tulumaks tuleb juurde. Seda enam, et registreerida saab ju kinnistule, hoonet selleks tegelikult vaja ei ole. Ja nüüd tekib selline paradoksaalne situatsioon, kus inimesed, kes elavad ebaseaduslikes hoonetes, tulevad küsima maksuvabastust ja saavad selle. See tähendab, et maksuvabastuse – arvasid ma nimetasin, need on üsna tõsised arvud – saavad ka seadusrikkujad.

Riigikontrolliga sai räägitud, kuidas niisugusest olukorrast saaks välja tulla. Peab olema mingi mehhanism, mis hakkaks selliseid seadusrikkumisi tõkestama. Ja ausalt öeldes tundus, et see maamaksuseaduse eelnõu on siin väga õigel ajal, sest selle kaudu on kõige kergem need seadusrikkumised ka tõkestada. Tuleb panna sisse klausel, mis püstitaks tingimuse, et maamaksuvabastuse saavad ainult need, kelle kinnistul asuvad hooned – tegemist on ju

koduga, meile räägitakse kogu aeg koduomanike, mitte kinnistuomanike vabastamisest – on seaduspäraselt registreeritud, kellel on olemas kasutusluba jne.

Rääkisin sellest rahanduskomisjonis, sest ma ei näe mingit põhjust, miks me peaksime sellega venitama. Meil on olemas audit, kus on need arvud, meil on olemas maamaksu muutmise seaduse eelnõu. Me võime üsna kiiresti, ma mõtlen, nädalate jooksul, hakata astuma samme, et seda olukorda muuta. Mulle vastati, et see seadus sellise asjaga ei tegele. Mina olen teisel arvamusel. Ma arvan, et kui meil on võimalik midagi paremaks teha, konkreetset, kui meil on võimalik muuta olukorda, kus tegu on seadusrikkumisega, siis me peame seda tegema. Iga aus kodanik, rääkimata Riigikogu liikmest, peab alati selliseid situatsioone otsima ja otsima neile ka lahendusi. Algataja ei olnud nõus sellega tegelema, rahanduskomisjonis ei leidnud see mõte toetust ja seepärast mul on üsna isiklik suhtumine sellesse seaduseelnõusse. Kui ta ei ole piisavalt hea selleks, et tõkestada seadusrikkumisi, mida oleks võimalik teha üsna kergesti, siis ei ole ta üldse millekski sobilik. Ma pean ütlema, et need vestlused siin saalis tekitavad väga palju isiklike mõtteid. Hakkad mõtlema oma korteriühistust, tuletad meelde, kui palju sa maksad maamaksu, ja näed – ei maksagi, sest tegelikult on maamaks nii väike, et seal polegi midagi maksta, seda summat lihtsalt ei võeta. Aga kui tuletad meelde, kui palju sa maksad soojust eest, siis selgub, et iga 12. kroon, 8% on see, mida ma maksan seetõttu, et IRL ja Reformierakond tõstsid omal ajal sooja käibemaksu, alguses 18%-le ja pärast juba 20%-le. Need ei ole võrreldavad asjad. Selge on, et kui praegu ei ole kompensatsioonimehhanismi – ma tulen alguse juurde tagasi –, siis seda tõenäoliselt ei tekigi. Minu arvates selles olukorras on eba populaarne olla ...

Aseesimees Laine Randjärv

Hea ettekandja, teie aeg kõnelemiseks on praeguseks läbi saanud. Aitäh! Palun, Kalev Kallo! Kokku kaheksa minutit.

Kalev Kallo

Austatud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Niisiis arutame täna järgmist koduomanike maamaksust vabastamise seaduse eelnõu, see-

kord pealkirja all "Koduomanikke maamaksust vabastav maamaksuseaduse muutmise seadus". Täiesti arusaamatuks jääb, miks selle seaduseelnõu arutelu alustatakse teisest lugemisest. Kohe kuidagi ei tule tuttav ette, et oleks mingit seesugust teksti esimesel lugemisel arutanud. Mingisuguse täiesti arusaamatu põikpäisuse ja järjekindlusega püüavad selle eelnõu esitajad ehk algatajad selgeks teha, et see eelnõu olevat siin saalis möödunud nädalal arutusel olnud ja nüüd on SE 51 teine lugemine. Väga raske on ka kõige tähelepanelikumal uurimisel neis kahes tekstis midagi ühist leida. Too esimene eelnõu kubises kirjavigadest, selles neid nagu väga ei ole. Tolles oli neli-viis rida teksti, selles on veidi üle ühe lehekülje, aga puudub täielikult tolles esimeses eelnõus olnud tekst, rääkimata erinevatest pealkirjadest. Siiski võib eriti tähelepanelikul uurimisel leida ka midagi ühist: mõlemad peaksid seadusena hakkama kehtima 1. jaanuaril 2013, mõlemal tunduvad olevat samad autorid ja samu autoreid toetavad vasallid.

Ka rahanduskomisjonis toimunud arutelul oli tõsine kahtlus, kas tegemist on ikka sama eelnõuga, sest eelmisest eelnõust ei ole säilinud ühtegi lauset, välja arvatud eelnimetatud kehtima hakkamise kuupäev. Hea tava kohaselt tuleks siis, kui kahe lugemise vahel on tekst muutunud rohkem kui 1/3, lugemine katkestada ja anda lugupeetud Riigikogu liikmetele võimalus muudatusettepanekuid teha. Näevad nad ju seda teksti esmakordselt ja kindlasti tekib häid mõtteid, et seda veelgi paremaks teha. Seda enam, et antud juhul on 100% uus tekst. Nagu näeb ette Riigikogu kodukord, toimus komisjonis hääletamine, mille tulemusena napilt, aga kindlalt jäid hääletega 6 : 5 peale need komisjoni liikmed, kellel tõenäoliselt on mälu parem ja kes mäletasid kindlalt, et nad on seda teksti kusagil näinud ja lugenud ning see tuleb väga tuttav ette. Alla jäänud viis, nende hulgas ka siinesineja, olid sunnitud tunnistama, et pingutustele vaatamata nad käesoleva teksti pilti oma hallides ajurakkudes kuidagi ei tuvastanud. Aga kuna nad jäid vähemusse, siis peavad nad endale vist tunnistama, et on eksinud ja nende hallid ajurakud on neid alt vedanud.

Seda ei maksa aga nii väga südamesse võtta, sellega peaksime ju harjunud olema. Siin saalis võime pidevalt kogeda, et vähemusel on

eriline omadus tulla välja kui mitte väga rumalate, siis reaalses elus praktiliselt kasutuskõlbmatute eelnõude ja mõtetega. Samas ei suuda nad tihti aru saada enamuse lennukatest mõtetest ja ideedest ning kipuvad vastu vaidlema, ja mis veel hullem, oma enda arvates parandavate muudatustega asja hoopis ära rikkuma. "Hirm tuleb peale, kui mõtled, mis Eesti riigist võiks saada, kui ei oleks seda tarka, kaugele-nägelikku ja missioonitundelist enamust." Nagu te aru saate, oli see viimane lause kahjuks jutumärkides.

Enamuse kinnitusel on see aga ikka seesama koduomanike maamaksust vabastamise seadus, mida lugesime siin saalis möödunud nädala teisipäeval, ainult selle vahega, et nüüd olevat kõik puudused kõrvaldatud ja tegemist olevat vastuvõtmist vääriva eelnõuga. Vaatame siis lähemalt. Huvitaval kombel jäeti täiesti veendunult välja võimalus maamaksust mitte vabastada, kui kodanik oma kodu tulu saamise eesmärgil välja rendib, mis sellest, et teenib kordades rohkem, kui ta maamaksu maksab – ikka vabastame. Mind vaevas pidevalt küsimus, milleks selline pressing ja pillamine. Täiesti ootamatult leidsin vastuse möödunud kolmapäevasest ehk 8. juuni Delfist, kui selgus, et julgelt kolmandikul IRL-i fraktsiooni juhtpoliitikutele on uhked kinnisvarad Tallinna vanalinnas ja kesklinnas, kus on kindlasti korralik maamaks. Väga veenvalt kõlab artikli kokkuvõte, mille järgnevalt ära toon: "Mitte ükski IRL-i parlamendisaadik ega minister ei oma kinnisvara Lasnamäel, Mustamäel ega Õismäel ehk piirkondades, kus elab suurem osa tallinlasi. Tallinna mägede elanikud üle jõu käiva maamaksu üle ei kurda."

Tulenevalt eespool toodust, et mitte mingil juhul ei soovita arvestada omandist saadavat renditulu, võib arvata, et sealt kasseeritakse sisse üsna soliidne renditulu, sest ühel isikul on Delfi andmetel mitu kinnisvara. Pärast seaduse vastuvõtmist muutuvad need kindlasti eri perekonnaliikmete kodudeks. Tuleb välja, et jutt hoolitsusest koduomanike eest on lihtsalt lüürika, võitlus käib ikka isikliku mammona eest. Kuna Tallinna linn on mõistnud teie sügavat muret ja teid sellest maksust vabastanud, siis ehk ei tasuks enam jätta tulubaasita ülejäänud Eesti omavalitsusi, sest nagu näha, ei ole kohalike omavalitsuste saamata jäänud tulu kompenseerimise mehhanismi ikka sisse too-

dud. See kinnitab veel kord: seda ei kavatsetagi kompenseerida. Viimastel aastatel on valitsus omavalitsusi mitmel korral petnud, vähendades tasandusfondi, vähendades teehoiuraha, vähendades noortesordi ja lasteaedade raha. Meil pole mingit põhjust uskuda, et Reformierakond ja IRL käituvad seekord teisiti. Kui maamaksuga vähendatud tulubaasi puudujääki kavatsetakse kompenseerida, oleks see ka seaduseelnõu tekstis kirjas. Paraku on karta, et seaduseelnõu praeguse tekstiga vastuvõtmise korral jäävad Eestis teed remontimata ning vallad ja linnad peavad kokku hoidma laste ja abivajajate arvel. Selle vastu peab seisma iga Riigikogu liige, kes valutab südant oma kodukandi pärast. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun järgmisena kõnetooli Rannar Vassiljevi! Kaheksa minutit.

Rannar Vassiljev

Head kolleegid! Nagu mul siin ikka tavaks, alustan jälle kiitmisega. Seekord saab kiita neid tublisid ametnikke, kes meil ministeeriumides töötavad, ennekõike just Rahandusministeeriumis, Justiitsministeeriumis ja ka Keskkonnaministeeriumis. Sest see muudatusettepanek, mille formaalselt on meie ette toonud rahanduskomisjon, on oluliselt sisukam, juriidiliselt oluliselt korrektsem ja, mis siin salata, keeleliselt samuti tunduvalt rohkem eesti keelega sarnanev kui see esimene eelnõu, mis esitati. Tegelikult on lahendatud ka suurem osa tehnilisi probleeme, mis eelmises või, ütleme, esitatud eelnõus olid ja millele on korduvalt tähelepanu juhitud saalist ning millele on osutanud ka meie rahandusminister. Nendega on enam-vähem ühele poole saadud ja selle eest suur aitäh kõigile meie ametnikele!

Samas on säilinud ikkagi mitu tõsist probleemi ja neist tahakski teile natuke rääkida. Esiteks, parlamentaarse demokraatia probleem. Nimelt, kui meie ees oli eelnõu, mis koosnes umbes seitsmest reast, ja meie ette on toodud muudatusettepanek, mis koosneb umbes 40 reast ja mis jätab algsest tekstist puutumata ühe rakendussätte ehk siis ühe rea, siis on väga keeruline pidada seda teksti muudatusettepanekuks ja mitte uueks eelnõuks. Täna oleme olukorras, kus Riigikogu liikmetel ei olegi tegelikult võimalik selle eelnõu kohta

ettepanekuid teha, täpselt samuti nagu ei ole seda võimalust fraktsioonidelgi. Nii et me oleme täna siin valiku ees, kas öelda jah või ei, ilma võimaluseta teha muudatusettepanekuid, mida tegelikult iga parlamendiliige peaks saama teha.

Teine teema, mis on jätkuvalt õhus – esimene lugemise ajal seda juba puudutati, aga see ei ole tänaseks lahendust saanud –, on kohalike omavalitsuste rahastamise teema. Tolleks hetkeks, kui rahanduskomisjon pidas arutelu, millesse olid kaasatud erinevad huvigrupid, sealhulgas ka kohalike omavalitsusliitude esindajad, ei olnud ei rahanduskomisjonil, eelnõu algatajatel ega tegelikult ka valitsusel ühtegi head mõtet, kuidas seda kompenseerimist võiks korraldada. Küll aga kinnitati, et see kompenseerimine tuleb. Kui üle-eelmise nädala infotunnis oli meie ees peaminister, vastas ta küsimusele, mis on selle kompenseerimise aluseks, et kompenseerimine hakkab toimuma omavalitsuste saamata jäänud tulude alusel. Nädal hiljem ehk siis eelmisel nädalal meie ees istudes teatas ta, et aluseks ei ole mitte saamata jääv tulu, vaid füüsilise isiku tulumaksust omavalitsustele laekuva protsendi suurendamine. Ehk teisisõnu, nädalaga toimus selles osas üsna kardinaalne, põhimõtteline kannapööre, mis näitab, et eelnõu esitamise ajal ei olnud kellelgi – ja ma arvan, et ei ole siiani – väga täpset ega kindlat arusaama, mis kujul omavalitsus saamata jäänud tulu riigikassast saab. Tegelikult on see üsna põhimõtteline küsimus. Kindlasti on lihtne 17 või 14 või 10 miljonit eurot, nii nagu see summa siis täpselt tuleb, omavalitsustele kompenseerida ja ega tast suuremat muret ju tekigi, riigikassast on raha antud ja saab deklareerida, et omavalitsused on raha saanud. Küll aga võib see valmistada tõsiseid probleeme konkreetsetele omavalitsustele. Nii et oleks kena, kui enne selle protsessiga edasiminekut saaks näha tulevast omavalitsustepõhist n-ö kompenseerimise laekumist. Välja on käidud idee, et kompenseerimiseks võiks kujuneda tulumaksu laekumise tänase 11,4% tõstmine 11,724%-le. Tõenäoliselt võib see proportsionaalselt olla tänaste maksulaekumiste ja inimeste palkade puhul isegi adekvaatne, küll aga on see kahjuks siiani ilma ühegi empiirilise näiteta või empiirilise ülevaata. Kuna seda ülevaadet rahanduskomisjonile esitatud ei ole, siis näen ma siin

potentsiaalseid probleeme. Eelkõige just nende omavalitsuste puhul, kus ei ole kõrghoonestust, vaid on madalhoonestus, kus on krundid suuremad ehk teisisõnu inimeste asustustihedus väiksem. Seal on viimase kümne aasta jooksul ehk siis alates aastast 2001, millal toimus viimane korraline maade hindamine, inimeste sissetulekud kasvanud väiksema kiirusega kui Eestis keskmiselt. Ehk siis need on omavalitsused, kellel on praegu rahaliselt niigi väga keeruline olukord ja kes ei suuda oma ülesandeid täita. Teisisõnu, selle lähenemisega, kompenseerides füüsilise isiku tulumaksu alusel, me suurendame potentsiaalselt veelgi ääremaastumist Eestis.

Samuti ei ole esitatud analüüsi võimaliku liikumise kohta, mis tuleneb elamumaa maksuvabastusest. Kas seda saabki täpselt esitada, aga vähemalt võiks seda teemat käsitleda. Tõenäoliselt hakkab registrisse kirjutamise mõttes täpselt samamoodi toimuma liikumine vähem arenenud piirkondadest arenenumatesse. See on lihtsalt ratsionaalne, sest seal on maa hind kõrgem ja seetõttu ka elamumaa maks kõrgem ning lõppkokkuvõttes võit suurem. Inimesed liiguvad registri mõttes vähem arenenud piirkondadest arenenumatesse ja teadupärast liigub koos registriga täpselt samamoodi ka füüsilise isiku tulumaks. Nii et regionaalpoliitilisest aspektist ei tööta see Eesti omavalitsuste olukorra väga suurt paranemist. Nagu mainitud, nõrgestab see Eesti omavalitsuste suveräänsust veelgi. Teisisõnu kaob ära ainukene viis, kuidas omavalitsustel on üldse võimalik oma eelarve tulupoolt kontrollida.

Sellest tulenevalt ei näe sotsiaaldemokraadid kahjuks muud võimalust kui esitada teise lugemise katkestamise ettepanek. Selleks on kaks põhjust. Esiteks, et tagada siin demokraatlik otsustusprotsess, nagu see peaks olema. Teiseks see, et siis saaksime kohalike omavalitsustega seotud probleeme põhjalikumalt arutada. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnetooli Deniss Boroditši!

Deniss Boroditš

Austatud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Maamaksu seaduse muutmise seaduse eelnõu algatati teadaolevalt 16. mail, võeti Riigikogu

menetlusse 17. mail, esimene lugemine toimus 31. mail ja 1. juunil ning muudatusettepaneku tähtaeg oli 3. juuni. Rahanduskomisjonis arutati ametnike parandatud teksti 7. juunil ning täna toimub eelnõu teine lugemine. Seega on eelnõu algatamisest tänase päevani möödunud vähem kui kuu aega. Kuhu on valitsuskoalitsioonil selle eelnõuga nii kiire? 2013. aasta on ju veel mägede taga!

Kui ma esmakordselt seda eelnõu nägin, ei suutnud ma oma silmi uskuda. Esialgu mõtlesin, et noore Riigikogu liikme asi. Aga nähes ka oma vanemaid kolleege imestusest silmi pöörítamas, sain aru, et sellist praaki iga päev Riigikogus ei näe ning Riigikogu XII koosseis on tunnistajaks ajaloolisele sündmusele, kus selline eelnõuräbal on menetlusse võetud. Sellist eelnõu ei oleks tohtinud üldse Riigikogu menetlusse võtta. Öeldakse ju küll, et kaks pead on ikka kaks pead, kuid selle eelnõu puhul see ei kehtinud. Eelnõu on valitsuskoalitsiooni kahe erakonna algatus, mille tulemuseks on poliitiline novell ühes paragrahvis.

Delfi artikli pealkiri "Keda päästab IRL maamaksust, tavainimest või iseennast?" on kui rusikas silmaauku. Me oleme pidevalt valitsuskoalitsiooni käest kuulnud, et igasugused toetussüsteemid peavad olema vajaduspõhised. Kodualuse maa maksuvabastusest saavad soodustust ka need, kes tegelikult riigi tuge ei vaja. Rahandusministeerium on mitmel korral toonitanud: toetused peavad olema vajaduspõhised, mitte kõigil ühesugused. Kas Riigikogu liikmed vajavad tõepoolest maamaksust vabastamist? Ma hästi ei usu. Küllap saavad IRL-i liikmed ka ise oma maamaksu tasunud, ja kui ei saa, siis on ju alati võimalus väiksemasse korterisse kolida. Inimene ei pea ju 200 m² suuruses korteris elama.

Igale inimesele meeldib maamaksu vähendamine, kuid see on indiviidile kasulik vaid lühiperspektiivis. Täna vabaneb inimene maamaksust, kuid homme suletakse järjekordne kool või bussiliin. Mida vähem inimene makse maksab, seda vähem ta saab ka riigilt teenuseid. Maamaks on riiklik maks, mis laekub kogu ulatuses omavalitsustele. Järelikult vähendab maamaksu kaotamine kohalike omavalitsuste tulusid ja seega jagab koalitsioon maksusoodustusi kohaliku omavalitsuse raha eest. Mis nii viga kingitusi teha! Mina luban, mina teen, aga sina maksad. See oleks ju sama kui

minna poodi, panna korv head ja paremat täis ning siis lasta kassas kellelgi teisel oma ostud kinni maksta.

Eelnõu ei anna ka mingisugust kindlust, et tulude vähenemine omavalitsustele kompenseeritakse. Seletuskirjast leiame lause, et seadusmuudatuse mõju kohalikele eelarvetele on Rahandusministeeriumi esialgsel hinnangul ca 17 miljonit eurot, mis eelnõu algatajate hinnangul tuleb katta riigieelarvelistest vahenditest. Jah, see on juba samm edasi, võrreldes eelnõu algatajate seletuskirjaga, kus ühes lauses oli kirjas, et eelnõuga ei kaasne riigieelarvelisi kulusid ega tulusid, ning mõni lause hiljem oli jälle kirjutatud, et eelnõu negatiivne mõju kaetakse riigieelarvelistest vahenditest.

Keskerakonna fraktsioon tegi muudatusettepaneku, millega soovis kirjutada maamaksuseadusse kompenseerimismehhanismi kehtestamise kohustuse. Seda kahjuks koalitsioonipoliitikud komisjonis ei toetanud. Mis ma saan sellest järeldada? Järelikult ei olegi tulude vähendamist kohalikele omavalitsustele plaanis kompenseerida.

Palun kõneaja pikendust!

Aseesimees Laine Randjärv

Kolm minutit lisaks.

Deniss Boroditš

Seega oleks olnud aus kirjutada eelnõu seletuskirja, et seaduse rakendamise ega kaasne otsesid riigieelarvelisi kulusid ega tulusid, sest kohaliku omavalitsuse üksuste eelarvetulude vähendamist ei hüvitata riigieelarvest. Asi oleks kõigile selgem olnud. Rahandusminister andis sellele eelnõule väga kriitilise seisukoha. Tsiteerin: "Teiselt poolt nõrgendab elamualuse maa maamaksust vabastamine kohalike omavalitsuste tulubaasi autonoomsust, mis samuti on üks kehtiva koalitsioonilepingu väärtusi. Samuti ma tuletan meelde, et see ei ole kooskõlas ei OECD ega IMF-i soovitudega suurendada maamaksu osakaalu maksuläekumistes." Tsitaadi lõpp. Ma tahaksin tõesti teha sügava kummarduse rahandusministri ees, et ta on lõpuks ometi hakanud seisma kohalike omavalitsuste finantsautonoomia eest. Nagu öeldakse, parem hilja kui mitte kunagi.

Mõistagi pole head ilma halvata ega halba ilma heata. Rõõmu teeb, et koalitsioonipoliitikud on lõpuks aru saanud, et kodukulused

tuleb vähendada. Aga nagu me teame, ei ole kodukulused mitte ainult maamaks, vaid ka elekter, vesi, toasoe. Keskerakonna fraktsioon andis maikuus sisse eelnõu, millega vähendatakse elektrienergia aktsiisi Euroopa Liidu alammäärani, 1 euron. Praegu ületab kehtiv elektriaktsiis Euroopa Liidu alammäärast üle nelja korra ning see kajastub iga koduomaniku elektriarves. Samuti on Keskerakonna fraktsioon algatanud väga hea eelnõu, millega koduomanike toasoojakulusid ohjeldatakse toasooja käibemaksu vähendamise kaudu. Need eelnõud on lakmuspaber, mis näitab erakonna hoolimist koduomanikest. Ma loodan, et ka IRL toetab kindlasti nende eelnõude menetlemist siinsamas saalis ning meil on võimalik kaitsta kõiki Eesti koduomanikke. Praegu soodustab riik oma maksu- ja aktsiisipoliitikaga koduomanike suuri kodukulused ning see pole mitte ainult ebanormaalne, vaid ka ebamoraalne. Mis puudutab veearveid, siis parafraseerides "Kevadet": kui Keskerakond Tallinnas võimule jõudis, oli IRL Tallinna Vee juba maha parseldanud. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun järgmisena kõnetooli Rainer Vakra!

Rainer Vakra

Proua juhataja! Head kolleegid! Kõike, mis siin saalis täna ja tegelikult juba eelmisel nädalal on räägitud, on ju huvitav kuulata, aga Tallinna elanikuna jääb mulle sellegipoolest arusaamatuks, kus me õigupoolest oleme. Kas me arutame siin Tallinna asju, riigi asju või miks mitte Nõmme linnaosa asju? Küsinud seda korduvalt Sven Sesterilt, tahan ma teda siinkohal kiita, sest tema väitis vähemalt sõnades, et selle eelnõu eesmärk ei ole äratagemine Tallinnale, et see eelnõu ei puuduta ainuüksi pealinna. Aga kui me kuulasime näiteks härra Randperet, Võru-, Valga- ja Põlvamaa saadikut, siis tema rääkis oma kõnes ainult Tallinnast ja see tekitab minus tõepoolest arusaamatust. Minu meelest on kõik väga lihtne: kui me oleme algklassides, siis me räägime algklassi teemadest, kui me oleme põhikoolis, siis me teeme kahe tundmatuga võrrandeid, kui me oleme keskkoolis, siis me õpime trigonomeetriat ja ülikoolis me teeme teadust. Me ei aruta Nõmme halduskogus Riigikogu küsimusi, me

ei aruta Riigikogus Tallinna küsimusi ja vastupidi. Mulle tundub jätkuvalt, et siin saalis on inimesi, kes seda ei mõista, kes soovivad siin saalis ise teadust tehes rääkida algklasside teemadel. Aga jumala eest, see võimalus on kõigil olemas.

Eelmisel nädalal käis Riigikogus üks ekskursioon ja ma küsisin nende käest, mis nad arvavad maamaksu kaotamisest. Ma arvan, et kui üks küsimus selliselt püstitada, siis ei leia mitte kunagi ühtegi inimest, kes arvaks, et mõne maksu kaotamine ei ole hea, et see ei mõju talle hästi. Ta võidab ju sellega raha. Ma arvan, et kõik maksude vähendamise ideed kõlavad ilusasti ja kahtlemata meeldivad rahvale. Tegelikult, kui vaadata, siis püütakse ju ikka samamoodi Tallinnast rääkida. Ma hoidun täna siin Tallinnast rääkimast, kuigi Tallinn on oma otsuse teinud ja mul nõmmelasena on selle üle hea meel. Pikalt on arutletud ka selle üle, et kui Tallinn saab kanaliseeritud, võiks maamaksu uuesti üle vaadata. Samas paneb mind tõsiselt muretsema see, kui me räägime siin mitmesugustest võimalustest, kuidas seda raha, mida on ju ligemale 17 miljonit eurot, hiljem omavalitsustele kompenseerida. Tuleb aru saada, et kui Tallinna linnal on oma suuruselt lähtuvalt võimalik teha selliseid maksuvabastuse otsuseid, siis väga paljudel maapiirkondade valdadel on see maks oluline sissetulekuallikas. Mul tekib tõesti küsimus, kas head saadikud on unustanud alles mõned kuud tagasi olnud mitme meetri kõrgused lumevallid ja nii valdade kui ka linnade esindajate abipalved riigile: olge head mehed, tulge ja aidake lund lükata, sest ressursse lihtsalt ei jätku. Ei jätku raha lumekoristuseks, et inimesed oma koduhoovist välja saaksid. Raha teadupärast ei kasva puu otsas ja see, kui me kirjutame 17 miljonit korstnasse, ei tähenda ju, et me ei pea seda raha kusagilt mujalt uuesti n-ö juurde teenima või asemele võtma. Seda teab iga Eestimaa pere ja ma arvan, seda teab 5. klassi õpilane, kellel on kuus näiteks 100 eurot kuluraha, et kui ta sealt 10 eurot ära võtab, siis peab ta leidma a) variandi, kuidas see kokku hoida või b) kuidas see hiljem tagasi teenida. Mulle tundub, et täna on selline põhitõde täielikult unustatud ja sellele ei leita vastuseid. Muuseas, kui rahandusminister Jürgen Ligi eile siinsamas puldis meie küsimustele vastas – ma arvan, kell oli peale seitset, üks ta oli juba väsinud

ka –, ütles ta lõpuks kolleeg Tamme küsimusele vastates lausa välja: ma nõustun teiega, et teoreetiliselt võib seda 300 miljonit krooni, mis kodualuse maa maksuvabastuse tõttu jääb riigile ehk omavalitsustele laekumata, vaadata kui võimalikku õpetajate palgatõusu.

Palun kolm minutit aega juurde!

Aseesimees Laine Randjärv

Kokku kaheksa minutit.

Rainer Vakra

Võib-olla tulenes see tõepoolest sellisest hilisõhtusest tunnist või rahandusministri soovist küsimused lõpetada, aga tema väitis, et kaudselt võiks seda vaadata ka õpetajate, politseinike või päästjate palgatõusuna. Vähemalt on inimesi, kes saavad aru, kes oskavad arvestada ja mõelda majanduslikult, et kui kusagilt raha ära võtta, siis iseenesest see sinna asemele ei teki.

Teine asi, millest me pikalt rääkisime ja mida me küsisime ka eelnõu ettekandja hea Sven Sesteri käest, puudutas Tallinna küsimust ja võimalikku sissekirjutust. Ma vaatasin stenogrammist järele. Tõepoolest, Sven Sester tõi korduvalt näite, et tema on täiesti veendunud – mulle isiklikult see väide muidugi väga ei meeldi –, et kui keegi on rase, siis sünnitoetuse pärast ei hakka ta valima seda omavalitsust, kus ta saab selle eest rohkem raha. Ma usun, siin saalis ei pea tõepoolest seletama, et see on ajutine ja tavaliselt positiivse lõpuga protsess ning et ühel hetkel selle eest omavalitsuselt enam raha ei saa. Olgu see siis koolitoetus, mis on ühekordne, rasedustoetus – mis iganes nime all see siis omavalitsuses on. Kui me räägime aga kodualuse maa maksuvabastusest ja näiteks elanikest, kellel on kinnistu nii Tallinnas kui ka mitmel pool mujal Eestis ja kes on seni maksnud oma makse näiteks mõnele väikevallale, siis loomulikult suudab igauks teha matemaatilise tehte ja näha, kui palju ta hoiab kokku, kui ta kirjutab ennast sisse Tallinna linna. Seoses sellega ütlen, et Tallinna eelnõu arvestused näitavad tõepoolest ka seda, et järgmisel aastal peaks Tallinna tulumaksubaas oluliselt paranema, sest inimesed teevad oma valiku, nähes, et sellest tuleb oluline kokkuhoid, kui ennast pealinna sisse kirjutada. See aga halvendab omakorda veelgi maapiirkondade, väikevaldade, väikelinnade maksubaasi. Ar-

vestuslikult peaks see olema peaaegu 8000 – 10 000 kinnistuomanikku. Mõnes mõttes võib öelda, et seda pole palju. Teistpidi, kui vaadata arve, siis on see oluline. Kui me toome Nõmme näite, siis ma usun, et nii mõnigi tänane vallajuht, vallaeelarve on väga rõõmus selle üle, et Nõmmel elav inimene, teenides väga hästi ja makstes suurt tulumaksu, maksab suure osa sellest oma vallale. Aga sellel hetkel, kui inimene näeb, et kõige suurem kokkuhoid tuleb tal siis, kui ta ennast Nõmmele sisse kirjutab, ta seda loomulikult ka teeb.

Lõpetuseks. Vaadake, on väidetud, et esimese vabariigi ajal maamaksu ei olnud ja kõik elasid väga hästi. Ma toon siinkohal ühe hea näite Nõmme linnast. Nõmme linnas tähendas see seda, et iga krundiomanik hoidis talvel oma tee ja tänava sõidutee keskteljani puhta. Ehk siis, võttes valdadelt ja linnadelt ära nende raha ...

Aseesimees Laine Randjärv

Hea ettekandja, teie aeg esinemiseks on läbi. Suur tänu teile!

Rainer Vakra

Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Ma palun järgmisena kõnetooli Neeme Suure! Kokku kaheksa minutit.

Neeme Suur

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Värskele Riigikogu liikmele on Riigikogu töö kogemus üpris kummastav. Midagi ajalehest lugeda on üks asi, kõike reaalselt pealt vaadata on teine asi. Nüüd ma istun siin esimeses pingis ja vaatan ehmatusega pealt Toompea ja alllinna omavahelist sõda.

Ma olen oma keskpikast tööelust olnud 15 aastat seotud kohaliku omavalitsuse juhtimisega ja koostanud igal aastal kohaliku omavalitsuse eelarvet. Sellepärast ma räägiksin praegu omavalitsuste tulubaasist ja finantsautonoomiast. Kõik need, kes on koostanud kohaliku omavalitsuse eelarvet, teavad, et maamaksu planeeritakse ja üksikisiku tulumaksu laekumist prognoositakse. Maamaks on põhimõtteliselt kohaliku omavalitsuse finantsautonoomia üks oluline tagaja. Maamaks on stabiilne tuluallikas, sest maamaksu suurus ei muutu nii

kiiresti, kui muutub end omavalitsusse sisse kirjutanud inimeste arv. Maamaks ei muutu seoses sellega, kui väheneb kohalike omavalitsuste elanike arv. Kohalikul omavalitsusel on võimalus anda maamaksusoodustust, kohalikul omavalitsusel on võimalus muuta maamaksu-määra. Need kõik on otsesed näited omavalitsuse finantsautonoomiast.

Asenduseks on peaminister pakkunud näiteks üksikisiku tulumaksust laekuva protsendi suurenemist. Üksikisikult laekuva tulumaksu protsent ei ole kohaliku omavalitsuse jaoks stabiilne näitaja. Sellega võib arvestada Tallinna linna suurune omavalitsusüksus, aga ma tuletan meelde, et meie keskmine omavalitsusüksuse suurus ei ole mitte 300 000 ega 400 000 ega 100 000 inimest, vaid kaks ja pool tuhat inimest. Seal mõjutab iga konkreetse inimese ja üksikisiku tulumaksu laekumine oluliselt omavalitsuse eelarvet. Ja kõige olulisem selle asja juures on veel regionaalpoliitiline moment. Mida väiksem on omavalitsus, seda ebakindlam on üksikisiku tulumaksu laekumine omavalitsuse eelarvesse. Mida väiksem on vald, seda suurem on maamaksu osakaal valla eelarves. Mida väiksem on vald, seda suurema osa omavalitsuse finantsautonoomias moodustab maamaks.

Praegu on ka koalitsioonilepingus kirjas, et koalitsioon seisab omavalitsuste finantsautonoomia suurendamise eest. OECD raport soovib suurendada omavalitsuse finantsautonoomiat. Täiesti heas usus rääkides ma väga hästi ei mõista, millest rääkis hea kolleeg Sven Sester, kui ta ütles, et maamaksu vähendamine põhineb ideoloogilisel nägemusel. Ma ei suuda välja lugeda, kust kohast see ideoloogia tuleb. Suuremas osas Eestimaa kodudest maamaks ei moodusta olulist osa kodukuludest. Kui koalitsioon tegelikult tahaks koduomanikke toetada, siis peaks ta tegelema hoopis kodude sooja-, elektri- ja veekulude vähendamisega. Muide, järgmine punkt tänases päevakorras käsitleb muu hulgas ka kodulaenude tulumaksusoodustuse vähendamist. Küsigem, kui suured on kodulaenudega seotud kulud ja kui suur on nende osakaal kodukuludes.

IRL-i leping valijatega, mida praegu täidetakse, on leping Tallinna valijatega, ja mitte kõigi, vaid just aedlinnaosades elavate valijatega. Kolleeg Randpere sõnavõtust saime sellele veel kord kinnitust. Mõelgem aga kogu

Eesti peale! Selle lepingu täitmine vähendab omavalitsuste finantsautonoomiat terves Eestis, nõrgendab omavalitsuslikku staatust, nõrgendab eriti maaomavalitsusi ja suurendab ääremaastumist. See kõne on esitatud konstruktiivselt ja täiesti heas usus. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun järgmisena kõnetooli Urve Palo! Kokku kaheksa minutit.

Urve Palo

Lugupeetud proua juhataja! Head kolleegid! Kahju küll, et koalitsiooni poole pealt on nii vähe huvi sõnavõtude vastu nii tähtsal teemal. Kodukulud alla on iseenesest ju õige mõte. Ma usun, et kõik inimesed Eestis sooviksid soetada oma kodu väiksemate kuludega ning ka hiljem kulutada eluasemele vähem, olgu siis elektri, vee või kütte eest. Kuid paraku ei käi tänase valitsuskoalitsiooni sõnad ja teod kuidagi kokku. Valitsus on viimase kahe aasta jooksul oluliselt tõstnud nii eluaseme soetamise kui ka selle haldamisega seotud kulusid. Näiteks käibemaksu 2%-lise suurendamise tõttu 2009. aasta juulis kasvasid vastavalt nii eluaseme ostmise, ehitamise kui ka sisustuse soetamisega seotud kulud. Tegin mõned arvutused. Näiteks korter, mille väärtuseks on 64 000 eurot ehk vanas rahas 1 miljon krooni – Tallinnas saab selle eest osta kõigest kahetoalise korteri –, on käibemaksu tõusu tõttu kohe 20 000 krooni ehk 1280 eurot kallim. Kolmemiljonilise maja ehitamine on 62 000 krooni ehk 12 800 eurot kallim. Siia lisanduvad sisustuskulud, mis samuti on nüüd 2% kallimad. Samal ajal on maamaks korteriomanikele aastas umbes 10–15 eurot ja majaomanikele umbes 100–130 eurot, sõltuvalt maa suurusest. Selleks, et käibemaksu 2%-lisest tõstmisest tulenevat lisakulu korteri või maja soetamisel maamaksu kaotamisega tasa teenida, kuluks korteriomanikel enam kui 100 aastat ja majaomanikel ligi 40 aastat. Kõigele sellele lisanduvad kommunaalmaksud, kuhu on samuti kõikjale 2% lisandunud. Näiteks korteri puhul võime seetõttu rääkida umbes 40 lisanduvast eurost ja maja puhul vähemalt 70 lisanduvast eurost aastas. Tuletan meelde, et maamaksuvabastus korteriomanikele annab kõigest 10 eurot aastas, aga juba ainuüksi kommunaalmaksete 2%-lise tõusu tõttu lisandub 40 eurot.

Lisaks on valitsus tõstnud veel ennatlikult kütuse- ja elektriaktsiise, mille tagajärjel on näiteks elektriaktsiisid eratarbijale praegu 4,5 korda kõrgemad, kui Euroopa Liit seda kohustab. Kõik selle maksavad kinni koduomanikud. Seega pean ütleva, et valitsus näpuotsaga annab koduomanikele – maamaksu kaotamine – ja sülega võtab – käibemaksutõus, kütuse- ja elektriaktsiiside kasv.

Eeltoodust tulenevalt ei saa kahjuks kuidagi nõustuda meie valitsusega, et nad muretsevad selle üle, kuidas Eesti inimesed suudaksid endale oma kodu soetada ja kommunaalmakseid tasuda. Paraku ei ole maamaksu kaotamisest tuleneva kümne ega ka saja kokkuhoitud euroga aastas võimalik kvalitatiivselt oma elamistingimusi parandada. Aga just see on valitsusliidu retoorika, kui räägitakse maamaksu kaotamise põhjustest.

Maamaks on saanud justkui imerelvaks hinnatõusu ohjeldamisel. Eelmise nädala infotunnis nimetas põllumajandusminister, rääkides valitsuse võimalikest sammudest toiduainete hinnatõusu ohjeldamisel, just maamaksu kaotamist kui suurt abikätt meie inimeste elujärje parandamisel. Teeme väikese arvutuse. Näiteks, kui kolmeliikmeline perekond tarbib kuus toiduaineid 300 euro väärtuses, mis teeb aastas 3600 eurot, siis ainuüksi toiduainetele kulub sellel perel 2%-lise käibemaksu tõusu tõttu aastas 72 eurot rohkem. Samal ajal elab 70% Eesti elanikest korterites. Korteri maamaksu kaotamine jätab perekonnale aastas umbes 10 eurot rohkem raha kätte. Toiduainetele kulub aga käibemaksu tõusu tõttu 72 eurot rohkem. Lugupeetud härrad ministrid, kes te infotunnis vastate! Ma ei näe siin erilist leevendust!

Valitsus peab kompenseerima ka omavalitsustele maamaksu kaotamisega puudujääva tulu, 17 miljonit eurot. Küsin: kust see raha tuleb? Kas lisanduvate kaudsete maksude näol, nagu siiani on kombeks olnud, või avalike teenuste kättesaadavuse halvenemise või kallinemise näol? Näiteks Harku vald, kes kaotas eelmisel aastal maamaksu, tõstis samal ajal lasteaiakoha maksu, mille tagajärjel lastega perede majanduslik olukord oluliselt halvenes, sest maamaksu kaotamisest saadav tulu oli mitu korda väiksem kui lisanduv kulu lasteaiakohale. Muuseas, kui valitsusel on juhuslikult tõesti see 17 miljonit eurot ehk 266 miljonit krooni tagataskust võtta, siis ma soovitaksin investee-

rida selle pigem valitsusprogrammi "Igale lapsele lasteaiakoht" taastamise. Seitsmeteistkümne miljoni euroga saaks aastas juurde ehitada 15 uut lasteaeda ja sellega luua juurde 2000 lasteaiakohta. Tuletan meelde, et Eestis on praegu puudu umbes 4000 lasteaiakohta. Paraku tegeleb tänane valitsuskoalitsioon Eesti rahva jaoks sisuliste ja oluliste küsimuste lahendamise asemel populismiga ning on viimase kahe aasta jooksul lollitanud inimesi loosungi all "Kodukulud alla!" ja hoopiski tõstnud kodukulusid olulisel määral. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun järgmisena kõnetooli Valeri Korb! Kokku kaheksa minutit.

Valeri Korb

Lugupeetud proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Mäletame neid aegu ainult paar aastat tagasi, kui inimesed võtsid ettepaneku midagi kärpida täiesti rahulikult vastu. Olid rasked ajad, suurem osa inimesi sai aru, et terves maailmas läks elu raskemaks, igapäevases elus tuli kas oma kodus või riigi tasemel natuke hoogu maha võtta. Aga poliitilisel maastikul kadus aasta tagasi sõna "kärpida" kuidagi üldse ära. Oli selge, et varsti on Riigikogu valimised, meie elu oli vaja näidata roosades toonides ja seda me tegimegi. Seda oli näha meie vastuvõetavatest seadustest, oli näha ajalehtedest ja raadio või televisiooni kaudu ilusat kõnet kuulates. Oli niisugune tunne, et halvemad ajad on möödas, aga elu näitab, et kärpimisprotsess pole tänase päevani lõppenud. Selle protsessi piirid laienevad ja ma mõtlen, et see läheb veelgi sügavamale. Arutasime siin saalis hiljuti vedelkütuse erimärgistamise seaduse muutmise seadust. Kolleeg Kaljuvee rääkis sellest, kuidas ennast ettevõtjasõbralikuks nimetavad-deklareerivad võimuerakonnad võtavad kuue sektori ettevõtjate käest miljard krooni. Siin on kärpimine seotud ettevõtlusega. Saime teada ettepanekust, mille tegi kaitseminister härra Laar: tema kutsub üles koon-dama riigiametnikke ja kärpima riigivalitsemiskulusid 10%. See võib olla valijate silmis muidugi päris hea samm, aga kas see toob kaasa riigi ülesannete kvaliteetse täitmise, on raske öelda.

Nüüd on käes kohalike omavalitsuste kord. Kohalikel omavalitsustel ei ole olnud ja olen veendunud, et kaua aega ei tule juurde kohalikke makse. Reklaamimaks ja lubade andmine teede kaevamiseks ei tee valla- või linnaeelarves suurt ilma, kui rääkida eelarvest. Kui rääkida maamaksust ja teemast, mida arutame siin suures saalis juba teist päeva, siis leian, et paljudele kohalikele omavalitsustele see eel-nõu rõõmu ei too. Arvestades tänast majanduslikku olukorda, kus ostukorv on kallinenud ja elanikkonna sissetulekud vähenenud, on ju ka koduomanikke, kellel on väiksem sissetulek, on pensionäre, kes tõesti vajavad maamaksust vabastamist. Arvestades tänaseid olusid, peavad kõik olema võrdselt koheldud, nii elanikud kui kohalikud omavalitsused. Kuna kohalikud omavalitsused maksavad oma eelarvest vähekindlustatud peredele ühekordset sotsiaaltoetust, siis on loomulik, et maamaksuvabastus aitaks kindlasti nende perede majanduslikku seisut parandada. Samas annab koduomanike maamaksust vabastamine suurema võimaluse kokku hoida elamu renoveerimiseks. Tahan öelda seda, et maaomavalitsustes moodustas maamaksu osakaal kohaliku omavalitsuse eelarve tuludes 2007. aastal 2,7%, 2008. aastal 3,3%, 2009. aastal 3,7% ja 2010. aastal rohkem kui 4%. Linnades ei ole maamaksu osakaal eelarve tuludes muidugi nii oluline, see on praktiliselt alla 1%, kuid tänapäeval kohalike omavalitsuste eelarvete alafinantseerimise juures on iga tuluallikas väga tähtis.

Seoses pensionäride vabastamisega maamaksust ning ka sellega, et need, kelle maamaks jääb alla 50 krooni, maamaksu ei maksnud, kaotas Kohtla-Järve linn – me räägime siin palju Nõmmest, aga minu arvutused on tehtud Kohtla-Järve kohta –, ütleme, 2000 eurot. Maamaksu laekumist on korduvalt vähendatud, vabastades pensionärid korterioman-di puhul maamaksust ja tõstes piiri, millal maamaksu ei määrata, kuni 5 euron. Seetõttu on maamaksu laekumine kohalikele omavalitsustele viimasel aastal vähenenud. Mäletame, et omavalitsustel on maksumäär 0,1–2,5% maa hinnast, mistõttu laekumine on omavalitsustes erinev. Oleme palju rääkinud Nõmmest, aga ma tahaksin jälle tulla oma armsa Kohla-Järve juurde. Ütlen nii, et 2007. aastal laekus Kohtla-Järvel maamaksu 140 000 eurot, 2010. aastal juba 180 000. Nii et kolme aastaga oli tõus

40 000 eurot, mis raskel ajal on päris suur raha igale linnale ja omavalitsusele.

Arutades esitatud maamaksu seaduse muutmise seaduse eelnõu, tekib kohalike omavalitsuste tulubaasi vähenemisega seoses üks mure. Nimelt toob eraomandis oleva maa vabastamine maamaksust linnas 1500 ruutmeetri ulatuses ja maal 2000 ruutmeetri ulatuses kaasa küll teatud elanikegrupi heaolu kasvu, kuid kui kohalikele omavalitsustele tulubaasi vähenemist ei kompenseerita, siis kaotavad teised elanikegrupid, kes saavad teenuseid omavalitsuselt. Juba praegu ei ole piisavalt vahendeid, et osutada avalikke teenuseid, eriti maaomavalitsustes.

Kompenseerimisest on palju räägitud, aga ma arvan, et vaatame 2013. aastal, mis siis sellest kompenseerimisest välja tuleb. Muidugi tekib küsimus, mille arvel ja kuidas kompenseeritakse maamaksust saadava raha vähenemine omavalitsuste eelarves. Samas ei ole otsustarbekas vabastada maamaksust neid omanikke, kes rendivad oma elamumaad, saades selle eest tulu. Seadus toob omavalitsuste eelarvesse 17 miljoni euro suuruse miinuse. Seetõttu peaks ära näitama konkreetse allika ja nii siit puldist kui ka saalist on palju küsitud, mille arvel siis kompenseeritakse omavalitsustele see saamata jäänud tulu 17 miljoni euro ulatuses.

Head kolleegid! Vanasõna ütleb, et enne kui lõikad, mõtle seitse korda. Võib-olla on tõesti aeg mõelda. Viimastel aastatel on valitsus mitmel korral kohalikke omavalitsusi petnud, vähendades tasandusfondi, vähendades teehoiuraha, vähendades raha noortesportidele ja lasteaedadele. Kui maamaksuga vähendatud tulubaasi kavatsetakse kompenseerida, peaks see olema kirjas ka seaduseelnõu tekstis. Paraku on karta, et seaduseelnõu teksti praegusel kujul vastuvõtmise korral jäävad Eestis remontimata teed ning ...

Aseesimees Laine Randjärv

Hea kolleeg, teie aeg kõnelemiseks on läbi. Suur tänu! Palun järgmisena kõnetooli Tarmo Tamme!

Tarmo Tamm

Väga austatud proua esimees! Head kolleegid! Ma olen samamoodi kimbatuses kui minu hea kolleeg Neeme Suur, kes väga pikka

aega on töötanud omavalitsusjuhina. Mul tuleb seda staaži paar aastat rohkem, aga arusaamine sellest, mis siin saalis juhtub ja kuidas neid asju menetletakse, on tegelikult täpselt sama. Ei ole ju mina isiklikult ega meie erakond maamaksust vabastamise vastu, kuid me oleme selle vastu, kuidas seda asja menetletakse ja kuidas see eelnõu siia saali tekkis. Tegelikult on ju probleem Tallinna linnas, täpsemalt Tallinna kahes linnaosas, kus ajalooliselt on osal inimestel krundid suuremad ja nad peavad maksma ebaõiglaselt kõrget maamaksu. Ma arvan, et seda, kuidas nende inimeste maksumust vähendada, oleks võinud ära lahendada palju lihtsamalt ja soliidsemalt kui kogu maamaksuseadust ümber teha ja laiendada seda üle kogu Eesti.

Ma tahan rääkida sellest, mis tegelikult on kohalike omavalitsuste autonoomia. Kohalike omavalitsuste autonoomia on see, et kohalike inimeste kogukonna valitud kogu otsustab ise, mida kohalikus omavalitsuses tehakse. Aga kui ma jälgin ja kuulan neid inimesi, kes käivad siin kõnepuldis, siis nad räägivad väga palju Tallinna linnast, Tallinna linna probleemidest. Mul tekib selline küsimus, et kui kohaliku omavalitsuse tasandil ei ole võimalik võimu ülekaalu saada, kas siis peaks kohaliku omavalitsuse küsimusi Riigikogu või riigi kaudu lahendama. Ma arvan, et see ei ole demokraatlik ega euroopalik tava. Kohaliku omavalitsuse valimistel tuleb lihtsalt pakkuda inimestele välja selliseid lahendeid, mis neile meeldivad, võtta seal võim ja selle kaudu kohalikku elu korraldada. Sest kui siit edasi mõelda, siis mõnele koalitsioonisaadikule ei meeldi Tallinna linna kõrge maamaks, järgmisena võib öelda, et mõnele saadikule ei meeldi mõne omavalitsuse kõrge lasteaiamaks. Nii et laske ikkagi kohalikel omavalitsustel kohapeal ise otsustada ja Riigikogu peaks tegelema riigi asjadega. Ja kui räägitakse, et Tallinna linnas on kõrge maamaks, ja seda iseloomustatakse lihtsalt sellega, et maks tõsteti 2,5-kordseks, siis ma tuletan teile, head kolleegid, meelde, et maamaksuseaduses ei ole mõistet "kordne", maamaksuseaduses on mõiste "maamaksumäär 0,5%-st kuni 2,5%-ni" ja Tallinna linnas on see maksumäär 1,5%. Paraku ei räägita nendest omavalitsustest, kus ise ollakse võimul, näiteks Viimsist ja Harkust, kus maa maksustamise hind on 2,5%.

Mulle meeldis väga tänane härra Jüri Adamsi artikkel, mis on avaldatud Eesti Päevalehes. Ma tsiteerin mõnda löiku tema artiklist: "Seda kõike on raske nimetada millekski muuks kui populismiks ning kohalike omavalitsuste ja inimeste vahelise nabanööri läbilõikamiseks. [...] Maamaks, ükskõik kui halvasti seda sätestav seadus ka poleks kirjutatud, on ainuke otseside kohaliku omavalitsuse üksuse ja seal tegutsevate inimeste vahel..." Härra Adamsiga tuleb nõustuda, sest kui kohalikud inimesed maksavad maamaksu, siis nad saavad aru, mille eest nad maksavad ja mida nad selle eest vastu saavad. Neid teenuseid, mida osutatakse kohalikus omavalitsuses inimestele, kes maamaksu maksavad, on päris palju, alates tänavavalgustusest, taristute korrashoidmisest, talvisest lumetõrjest jne, neid ei ole üldse vähe.

Nüüd tekib küsimus, et kui maamaksu-
bastus hakkab kehtima ja kohalikult omavalitsuselt võetakse see raha ära ...

Palun kolm minutit lisaega!

Aseesimees Laine Randjärv

Kolm minutit lisaks.

Tarmo Tamm

Kui kohalikelt omavalitsustelt maamaksu-
raha ära võetakse, mis annab siis neile kindluse, et nad selle raha tagasi saavad? Siin on olnud kuulda päris mitmesuguseid väiteid: see ei ole riigi kohustus, võib-olla me kompenseerime hoopis selliselt, et igale omavalitsusele erineva valemil alusel, me kompenseerime seda kas tulumaksu või tasandusfondi kaudu. Nii et tänaseks päevaks on see kohalikele omavalitsustele selgusetu. Kuidas saavad siis kohalikud omavalitsused oma elu edasi korraldada, kui nad ei tea, mis neid ees ootab?

Siin on räägitud kulust riigieelarvele, mis on ca 17 miljonit krooni. Ma julgen väita, et see kulu on riigieelarves oluliselt suurem kui 17 miljonit krooni. Sest paljud omavalitsused, mitte ainult Tallinn, olid juba varem tõstnud maamaksu 2,5%-ni maksustamishinnast ja paljudel omavalitsustel on ka palju riigimaad, riigimetsa ja näiteks Tallinnas on eriti palju riigile kuuluvat vara. Nii et riigi kulu läheb oluliselt suuremaks kui see 17 miljonit eurot. Ma juhin ka tähelepanu, et OECD, IMF ja Rahandusministeerium on kõik üheselt öelnud, et

see maks peab sellisel kujul säilima. Euroopas on tegelikult maamaksu või kinnisvaramaksu osa eelarves päris suur ja ta on seal olemas sellepärast, et see on kindel maks.

Mind hämmastab ka, kui kergekäeliselt me lubame välisriigi kodanikel, kes on omandanud Eestis kinnisvara, siin rahulikult toimetada ja nende käest maamaksu mitte sisse nõuda. Kas Eesti riigi kodanikud, Eesti riigi maksu-
maksjad peaksid siis ühiselt nende eest selle taristu kulud kinni maksma? Minu jaoks on see arusaamatu. Minu jaoks on arusaamatu ka see, et kui 70% korteriomanikest ja 24% kõikidest koduomanikest on tänasel päeval maamaksust vabastatud, siis nüüd nad hakkavad solidaarselt kõik seda maksu maksma. Siin on, mille üle mõelda. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu teile! Järgmisena palun Inara Luigas!

Inara Luigas

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Mina alustaksin Riigikontrolli ülevaatest. Nimelt valmis s.a aprillis Riigikontrollil ülevaade, kus analüüsitakse tulude vähendamise mõju valdadele ja linnadele, ning vaadeldavaks perioodiks on 2009–2010. Uuriti, milliseid muutusi on viimaste aastate majanduskriis omavalitsustele üldiselt kaasa toonud. Uuring näitab selgelt, et viimaste aastate majanduskriis ja valitsuserakondade vastuvõetud otsused kohalike omavalitsuste kohta on sundinud omavalitsusi tegema olulisi korrektiivseid ning pannud valla- ja linnajuhid suhteliselt raskete valikute ette.

Tuletame siinkohal meelde, kuidas 2009. aastal tehtud lisaelarvega muutus seadus nii, et üksikisiku tulumaksu määra vähendati 11,93%-lt 11,4%-le. Selle seadusmuudatusega võeti kohalikelt omavalitsustelt ära kohustus toetada nii sporti kui ka noorsootööd. Täna selle päeva seisuga tegi Riigikontroll sellise järelduse, et vabatahtlike teenuste nomenklatuuri on lühendanud 24% omavalitsustest, enamasti on loobutud kultuuri, spordi ja noorsootöö toetamisest. Lisaks on majandamiskulude ja investeeringute vähendamise tõttu enim kannatanud teede ja tänavate seisund ning tänavavalgustus. Absoluutsummates on kõige rohkem vähenenud just kulud haridusele ja

majandustegevusele. Tahes-tahtmata peame tõdema, et sellise tulemuseni ei ole jõutud kogemata, vaid see on praeguse ja eelmise valitsusk koalitsiooni sihipärane, eesmärgistatud tegevus.

Täna me menetleme siin koduomanike maamaksust vabastamise seadust. Nagu kolleegid on juba maininud, pole keegi selle seaduse sisu vastu, et vabastada koduomanikud maamaksust ja et neile jääks rohkem raha kätte. Kuid selles seaduses peitub kümme ohtu ja pikemas perspektiivis hakkavad need ohud ilmema just maaomanike puhul. Maaomanike maamaksust vabastamise tõttu kaotavad linnad ja vallad oma tulubaasi. Kui inimene ei saa aru, kuidas toimib kohalike omavalitsuste tulubaas, siis ta võib küsida, et mis siis sellest. Aga siin ongi peidus esimene oht, sest niimoodi ei jää rahastamata mitte ainult sport ja noorsootöö, vaid ka muu omavalitsuse jaoks vajalik tegevus. Pole üldse kindel, kas kohalikud omavalitsused saavad tulevikus teehooldusse raha panustada, ja siis võibki pidada täiesti normaalseks seda olukorda, kus suvel on teed trepiled ja tolmuks, talvel aga kinni tuisanud. Valdadel raha pole, aga riik laiutab käsi ja ütleb, et see polegi riigi ülesanne. Peaminister Andrus Ansip on siin saalis lubanud, et sellest seadusest tulenev tulude vähendamine korvatakse üksikisiku tulumaksu määra tõusuga. Ja kui see tõuseb 11,4%-lt 11,724%-le, nagu ta on maininud, siis peaks peaminister ka teadma, et ta on niigi kohalikele omavalitsustele võlgu ja selle võla suurus ei ole mitte see protsendimäär, mis ta on siin maininud, 0,324, vaid on 0,53. Kui ta selle protsendimäära taastab, siis saavad kohalikud omavalitsused taas toetada nii sporti kui ka noorsootööd. Ja kui ta selle võla tagastab, siis tekib ehk usk ja lootus, et ka tulevikku suunatud võlad saavad kinni makstud. Praegusel kujul ei tea mitte keegi, kuidas ja mis moel see rahaline kaotus kohalikele omavalitsustele kompenseeritakse, ja kuna see selgitus seletuskirjas puudub, siis järelikult kompensatsiooni ei tule.

Palun kolm minutit lisaega!

Aseesimees Laine Randjärv

Kolm minutit lisaks.

Inara Luigas

Kogu see seadus on aga eesmärgistatult välja treitud nii, et on olemas suur Tallinn, kust peaks raha veel ära võtma, ja on palju teisejärgulisi väikseid omavalitsusi, kust saab veel raha ära võtta. Seaduse menetlemise ajal on aga tegelikult stsenaarium muutunud ja Tallinn on käitunud täiesti ettearvamatult, luues kompensatsioonimehhanismi oma koduomanikele. Sellest tulenevalt me ei tea keegi, kuidas hakkavad käituma teised kohalikud omavalitsused, kas lepitakse olukorraga, vähendatakse teenuseid, või hakatakse samuti määra tõstma. Kuna kompensatsioonimehhanisme ei ole seletuskirjas välja toodud, siis võib jätkuvalt spekuloida, et vähendatakse KOV-ide kohustusi samas valdkonnas, ehk võib spekuloida Vabariigi Valitsuse sooviga vähendada õpilaste koolitoidu osa, teha sellist seadusmuudatust.

Loomulikult saaks seda seadust rakendada aga palju lihtsamalt, teha nii, et kohalikud omavalitsused saavad vajalikud arvutused Maksu- ja Tolliametisse. Maksu- ja Tolliamet, kes saab riigilt 32 000 Eesti krooni selle tegevuse katteks, teeb arvutused ja saadab need arvutused Rahandusministeeriumile. Rahandusministeerium, kes teeb iga kohaliku omavalitsuse kohta arvutused, saadab otse kohalikele omavalitsustele rahalised vahendid ja kohalikud omavalitsused kompenseerivad avalduse alusel igale koduomanikule maamaksu. See oleks riigi poolt aus tegutsemine, see vähendaks administratiivkulusid ega jäta kohalike omavalitsusi tulubaasita. Kindlasti peab selle seaduse puhul jääma ka õigus loobuda kompensatsioonist. Me oleme viimasel ajal hakanud jõuliselt rääkima heategevusest ja nii Riigikogu liikmed kui ka Vabariigi Valitsus on kutsunud üles heategevusele, aitamaks neid, kes on praeguses olukorras raskustesse sattunud. Mina küll käituksin sellise mehhanismi puhul nii, et loobuksin maamaksu kompensatsioonist, jättes oma maamaksu kohalikele omavalitsusele, kellel on võimalik anda sellest toetusi paljulapselistele peredele ja nendele inimestele, kes on raskustesse sattunud.

Lõpetuseks tahaksin mainida, et kuna Vabariigi Valitsus on viimasel ajal kohalike omavalitsusi väga rängalt petnud ja jätnud nad tulubaasita, siis meil puudub usk, et selle seaduseelnõu seletuskirja täiendatakse sellega, kuidas määratakse kompensatsioon kohalikele oma-

valitsustele ja kuidas kohalike omavalitsuste tulubaasi säilitatakse. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu teile! Palun järgmisena Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Austatud proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Seaduseelnõu, mis on meie ette jõudnud, on praegusel kujul väga ilus, ta näeb suurepärase välja. Nii toredasti on kõike seda kirjeldatud, seda kingitust, mis tehakse Eesti peredele, koduomanikele, et lausa manab silme ette rõõmsa Eesti pere, kus on tubli ema, töökas isa ja kaks lapsukest ning koer kargab rõõmsalt õue peal ringi nagu Pedigree koeratoidu reklaamis. Aga see Eesti pere elab ka mõne kohaliku omavalitsuse territooriumil, ja kui me vabastame kodude aluse maa maksust, siis tekitab see, nagu teada, kohaliku omavalitsuse eelarvesse augu. Millise just, ega me seda täpselt ei tea, sest see summa on toodud ainult eelnõu seletuskirjas ja ka seal on ta märgitud esialgse hinnanguna – 17 miljonit eurot. Mis ta tegelikult tuleb, seda me ju täpselt ei tea. Ei ole ka kuskil öeldud midagi selle kohta, kuidas, millise mehhanismiga omavalitsuste tulubaas taastatakse. On täitsa olemas peaministri lubadus selle kohta, aga üks peaminister on ka muud lubanud. On lubanud näiteks viia Eesti viie rikkaima riigi hulka, mida me huviga ootame. Õnneks pole praegune lubadus mitte valimiseelne, vaid on valimisjärgne lubadus, nii et tahaks seda tõesti uskuda. Uskuda mitte vee peal kõndimist ja muid imesid, vaid ikkagi seda, et kunagi töötatakse tõepoolest välja mehhanism, kuidas taastatakse omavalitsuste tulubaas. See võib-olla toimub, võib-olla ei toimu. Kui peaminister oma lubadust ei täida, siis läheb omavalitsustel raskeks ja raskeks läheb ka nendel tublidel peredel, kes elavad maamaksuvabastusega omavalitsuse territooriumil. Kui peaminister lubadused täidab ja see mehhanism töötatakse välja, siis läheb võib-olla aga veelgi raskemaks, sest see mehhanism võib tähendada, et omavalitsusele leitakse mingisugused tuluallikad või kompenseeritakse riigi poolt. Ega riigil seda raha tagataskust võtta ole. Riigi raha on ju tegelikult maksu- maksjate raha, järelikult leitakse mingi mehhanism, kuidas see maksuraha kätte saada, ja

mitte ainult nende isikute käest, kes said vabastuse, vaid kõigi käest. Mis tähendab seda, et keegi sai maksuvabastuse, aga me kõik maksame selle kinni.

Nüüd tekib väga huvitav küsimus: aga kes siiski võidab asjast ja kelle võidu me kinni maksame? Jah, eelnõu seletuskirjas on märgitud, et eriti drastiline on olukord linnades ja loomulikult mõeldakse selle all eeskätt Tallinna. Millegipärast on eelnõus jäetud täpsustamata, et eriti raske maksukoormus on Tallinna vanalinnas, südalinnas, kesklinnas, võib-olla ka Toompeal, Kadriorus, st nendes piirkondades, kus on kõige kallim maa. Mõtleme nüüd natuke sellele keskmisele Eesti peredele, kus on tubli emme, töökas issi, kaks last – palun vabandust, statistika järgi tegelikult poolteist lapsukest, aga see ei näe ilus välja, las olla kaks – ja koduloomad. Miks nad peavad siis trügima elama sinna, kus on kõige kallim kinnisvara Eestis üldse? Ja mis on selles hullu, kui see kõige kallim kinnisvara maksustatakse ka maksuga? Ma arvan, et see võiks olla suuremgi kui praegune 1,5% (Tallinnas on 1,5%). Jah, siin on avaldatud kahtlust, et maamaks sunnib pered oma kodu maha jätma, sunnib otsima endale midagi muud. Aga kui on läinud tõesti niimoodi, et keskmine Eesti pere on juhtunud elama kuskile Toompeale ...

Palun veel kolm minutit!

Aseesimees Laine Randjärv

Kolm minutit lisaks.

Viktor Vassiljev

Kui nad on tõepoolest omandireformi käigus õnnetul kombel sattunud sellise kinnisvarahunniku otsa, mida nad ei jõua pidada, siis võiks neile sellest märku anda ja turg peab toimima. Minu meelest on seda turgu Eestimaal nii et tapab ja on igasugust kinnisvara igas hinnas. Palun, igauks võib endale osta sellise, mille eest ta on võimeline maksma. Aga siis mõelgu ka selle peale, et eluasemekulud ei ole maamaks. Maamaks on keskmiselt – muuseas, keskmiselt – kõigest 8% eluasemekuludest. Aga jääb kõik muu – need on toasoe, elekter, millele muudkui väänatakse otsa, käibemaksud ja aktsiisid tulevad veel juurde, ja muidugi laenud. Need laenud, mida inimesed võtsid täiesti mõtlematult, sest see oli trend, seda propageeriti. Sa pead elama omas

kodus! Sul peab olema kõrgem maja kui naabril! Sul peab olema mitu korrust! Võta korralkult laenu korralkust pangast! Ja inimesed võtsid masueelsel ajal endale koormuse sellisel viisil, et tagasimaksed moodustasid mõlema täiskasvanud pereliikme palga kokku. Ma ei tea, millele mõeldi. Inimesed, kes töötavad kohalikes omavalitsustes, teavad väga hästi neid peresid, kes on sattunud olukorda, kus maja on sundmüügis, kus hind on kaks korda väiksem kui pangalaenu. Maja müüdüd, võlg alles ja pole isegi raha, et üürida väike korter Lasnamäel. Selliseid asju väldiks korrastatud ja korralik kinnisvaraturg, kus on ikkagi kallid hinnad, kallid maatükid, eksklusiivsed kinnisvarad, ja sinna ei maksa muidugi trügida, kui sul ei ole eksklusiivset sissetulekut. Näiteks mina küll ei julgeks kuskile vanalinna endale kinnisvara osta, sest ma ei tea, milline on minu finantsiline tulevik.

Aga Eesti omandireform on paraku läinud seda teed, et kunagi lasti korterid erastada mingite talongide eest, staažiaastad või mis iganes need olid, tehti kõigile kingitus. Ega seda, jah, vägisi kaela ei surutud, aga ometi oli ühiskonna trend selline, et sa pead olema omanik, ainult omanik on tubli inimene. Üürnik on mingisugune omadega jännis olev inimene, ta ei ole populaarne. Mujal maailmas elavad ju pooled inimesed üürikorteris ja neile meeldib elada üürikorteris, sest kui tublil majaomanikul on mitu kortermaja, siis ta peab neid üleval, hooldab, hoiab neid korras, maksab maamaksu, üürnik aga maksab talle lihtsalt üüri ja kogu lugu. Ei meeldi see korter, läheb kuskile mujale.

Teate mis, sellest võib kaua ja pikalt rääkida, aga eelnõu on toores. Mina teeksin sinna veel parandusettepaneku, et ka lasterikkad pered saaksid soodustuse, kui nad esitavad avalduse, aga see võimalus võeti meil praktiliselt ära. Nii ikkagi ei kõlba! Selline eelnõu mulle ei meeldi. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Meile on laekunud Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni ettepanek pikendada tänast istungit päevakorra ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Me valmistume hääletusprotseduuriks. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh, juhataja! Ma palun enne hääletust vaheaga, konstruktiivsuse mõttes üheksa minutit.

Aseesimees Laine Randjärv

Üheksa minutit vaheaga.

V a h e a e g

Aseesimees Laine Randjärv

Head ametikaaslased! Panen hääletusele Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni ettepaneku pikendada tänast istungit päevakorra ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 44, vastu oli 33 Riigikogu liiget. Seega ei leidnud ettepanek toetust ja me jätkame läbirääkimisi. Palun, Aivar Riisalu! Kaheksa minutit.

Aivar Riisalu

Hea juhataja! Head kolleegid! Mina tunnen, et mind on nüüd viidud piirini, millest edasi enam teed ei ole. Täiesti talumatu on olukord, kus mitmesuguste maksumuudatustega proovitakse jahtida erinevaid valijagruppe nagu põldpüüsid haavlipüssiga ja kus Riigikogu liikmetest kolleegid ei ole saanud aru, et vahepeal on neid valitud Tallinna Linnavalikogu asemel hoopis Eesti Vabariigi Riigikogusse ning volikogu kõnet ei ole siin väga mõistlik pidada. Ma ei saa aru, kus ma elan. Ma ei saa aru, miks ma elan. Ja ma ei saa näiteks aru, miks ma ei saa enam elada koos oma naisega. Ma pean nüüd selleks, et maksuvabastust täielikult ära kasutada, ennast oma naisest lahku kirjutama, sest võib-olla tuleb maksuametnik, kes jälgib maamaksuseaduse täitmist ja vaatab, et me kindlasti elaks eri kohtades. Võib-olla seab maksuamet minu majade ümber sisse ööpäevase valve.

Vaadake, ma olen nõrдинud, et me oleme läinud teele, kus me mängime maksudega nagu viimased kupeldajad. Maksudega mängida ei ole mõistlik – see puudutab Keskerakonda, aga see puudutab ka Reformierakonda, see puudutab sotsiaaldemokraate, aga see puudutab ka Isamaaliitu. Enam ei ole võimalik kodanikuna aru saada, millised maksumäärad on sinu suhtes rakendunud, kui sa hommikul üles ärkad. Rekord, mis mulle meenub, oli käibemaksu muutmine poolteisenädalase etteteata-

misega. Eesti Vabariigi valijad, saamata aru, et käibemaks, mille nemad jätavad kaupluse leti ääres lõpptarbijana riigikassasse, ei ole väga mõistlik maks, sest ta lööb kõiki ühe pulgaga. Käibemaksu maksavad võrdselt minusugused ja käibemaksu maksavad natuke kehvemini toime tulevad inimesed ju täpselt samamoodi. Rahvas hääletas selliste protsesside poolt. Rahvas leidis, et arvestatava maksumuudatuse poolteisenädalane etteteatamine on täiesti normaalne.

Täna me räägime näiteks kütuse erimärgistamise kaotamisest. Kas keegi on viitsinud arvutada, mida see põhimõtteliselt endaga kaasa toob? Kas keegi on viitsinud arvutada, et Eestimaal – täiesti juhuslikult muuseas Tallinnast, Tartust, Pärnust ja Narvast väljaspool – elab veel mõni inimene, kes üritab hommikul traktorit käima panna, kes müüb piima vanas rahas rääkides 4 krooni liiter, aga nafta hakkab talle maksma 20 krooni liiter. Selleks et osta üks liiter naftat, peab ta lüpsma lehmalt viis liitrit. Saage aru, see on ebanormaalne olukord! Ja me oleme õnnelikud. Me oleme õnnelikud sellepärast, et see loll valija ei saa aru, et me täiesti juhuslikult paneme talle nõõri kaela.

Nüüd me räägime siis sellest maamaksust. Viskan kivi ka oma erakonna kapsaaeda, sest täna räägin ma siin eraisikuna, täna ei ole fraktsiooni sõnavõtt. Tallinnas on juba teada, linnavolikogu liige Valdo Randpere tõi selle väga selgelt välja, kui palju Tallinna kodanik hakkab rohkem maamaksu maksma. Uskumatu, ta oskab kümne piires ilma vigadeta arvutada. Väga hea tase! Täpselt samamoodi teab Reformierakond väga selgelt, et riik peab aegajalt üle vaatama maa maksustamise määrad. Nad saavad väga selgelt aru, et 2001 oli viimane kord, kui neid hinnanguid tehti. Aeg on küps maa ümber hinnata ja selle tagajärjel ei tea täna mitte keegi, mis maamaksuga tegelikult juhtuma hakkab. Aga meie teeme siin äri. Järsku saame Nõmmelt Reinsalule ja mis selle teise poisi nimi oligi – see praegu siin Riigikogus ei ole, see on vist kuskil minister – 5000 valijat juurde! Kuulge, kullakesed, see on tegelikult niisugune absurd, et ausalt öeldes mulle tuleb nutt peale. Ja nagu traagika tipuks täna on selline päev, et ongi väga kurb päev.

See, mis toimub, ei ole normaalne. Ütlen teile ausalt ja otse, et siin riigis ei ole varsti enam võimalik rikas ka olla, sest vaesed ei

jõua enam rikastele raha kokku vedada. Huvi-
tav, kas siis hakkab mõtlemine nagu teistmoodi tööle, isegi nn edukate erakondade toetajate hulgas? Käisin möödunud nädalavahetusel kooli kokkutulekul. Vend seisis vaevu püsti, pesumasinat olid ta riided näinud, ma ei tea, mitu kuud tagasi, aga ütles: mina hääletan Reformierakonna poolt, sest nemad lubavad mulle ilusat elu. See on meie tänane seis. Selline genotsiid ei saa lõputult kesta. Ükskord peab see väike rahvas vabaks saama. Peab vabaks saama ja saama aru, et grupid mängivad temaga, mängivad nii, nagu ise tahavad. Kuus venda otsustavad ära, kes Eestit järgmised 15 aastat presidendina juhib. Lõpetage ära! Tulge mõistusele! Aitäh! (Aplaus.)

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Järgmisena palun kõnetooli Peeter Võsa! Meil on istungi lõpuni kolm minutit.

Priit Toobal

Lugupeetud istungi juhataja! Mul on protseduuriline küsimus. Kui Peeter Võsa oli juhtumisi juba mitu päeva ette planeerinud, et ta soovib pidada pikema kõne kui kolm minutit, kuidas see siis vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele välja näeb? Kas ta jääb täna oma kõnega poole peale, kas ta saab järgmisel korral, kui seda küsimust uuesti arutatakse, otsast alustada või peab sealt edasi minema, kus ta kõne pooleli jäi?

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Peeter Võsal on õigus rääkida viis minutit oma kõne lõpuni.

Peeter Võsa

Kallid kolleegid! Austatud Riigikogu liikmed! Mul on hea meel näha, et minu kõnet olete te ikkagi võtnud vaevaks tulla kuulama, enne oli saal päris tühi. Ma tahan pöörduda teie poole, lugupeetud koalitsiooni- ja ka opositsiooniesindajad! Eeskätt pöördun ma loomulikult teie poole, aga ma tahan oma kõnes pöörduda ka kõigi ministrite, kõigi ametnike ja mitte ainult nende poole, ma tahan pöörduda kõigi Eesti elanike poole. Olge te siis siin kodanikud või kallid külalised, kas või liiga kauaks siia jäänud kallid külalised. Ma pöördun teie kõigi poole ja küsin: miks kõik meie unistused ilusast elust haihtuvad kui varahom-

mikune udu soojärve kallastelt või nagu jõulaegsed päkapikud pärast pikka pidu aknalaudadelt? Kõik usuvad õnne ja selle võimalikust, aga vaid loetud persoonidel on võimalik sellest osa saada. Ma küsin teie kõigi käest: kas te teate, miks Eesti ei jõua mitte kunagi viie kõige jõukama Euroopa riigi hulka? Miks umbes veerand meie lastest pidevalt nälgib, miks täiskasvanute suud hambahaiguste tõttu mädanevad ja meil pole võimalik neile oma tervise parandamiseks hambatoetust anda? Miks meie palgad ja pensionid on sama väikesed kui jänesepabulad? Miks tulevad pidevalt ilmsiks puudused päästealal, meditsiinis, korakaitstes? Miks meil ei ole võimalik kõigile õppuritele tagada tasuta koolitoitu? Miks meie poegade tervislik seisund on selline, et meie kaitsevägi peab selle üle pidevalt kurtma? Miks meie tütreid ja naised ei taha meile lapsi sünnitada ja meie iive pidevalt langeb, miks me ei ole võimelised seda olukorda muutma? Miks eestlased massiliselt oma kodunt välismaale tööle ja elama põgenevad, igaveseks? Ja lõpuks, miks meie rahvas on määratud oma lõpututes piinades vaikselt hääbuma ning kaduma ajaloo musta mäluauku? Miks? Aga sellepärast, austatud ametikaaslased, vähemalt mulle kui värskete Riigikogu liikmele tundub nii, et põhiline aur läheb siin üksteisele äratagemise peale. Riigi ja Tallinna maamaksu kisma viib selleni, auväärset, et te annate maaelule ja väikevaldadele järjekordse hoobi, vähendades nende finantsautonoomiat ning kohaliku tasandi probleemidega toimetuleku võimet. Senikaua kuni siin saalis sama tendents jätkub, jätkub ka meie rahva ja riigi allakäik. Senikaua kuni siin saalis jätkub omavaheline kisklemine ja rahva toimetulekuvõime parandamisega tegelema ei hakata, olemegi kõik – teie, auväärset, samuti – hukule määratud pikas perspektiivis, kahjuks pikas.

Seoses eeltooduga on mul teile kõigile üks tagasihoidlik palve: olge head, palun jätke Eesti rahvas ellu! Mõelge nende peale ka, kes on teid siia valinud! Rohkem riigimehelikkust, kallid kolleegid! Aitäh teile!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu Peeter Võsale! Täna on istung lõppenud. Me jätkame homme sealt, kus me täna pooleli jäime. Kaunist päeva jätku kõigile!

Istungi lõpp kell 13.03.

Istungi kestus 3 tundi ja 3 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

I ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 15. juuni 2011
Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Tervishoiupoliitikast ja sotsiaalhoolekandest
2. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 21 lõike 3 rakendamisest
3. Perepoliitikast
4. Tööhõivest
5. Kõrgharidusest
6. Patsiendi vabast liikumisest Euroopa Liidus

Istungi rakendamine

1. Koduomanikke maamaksust vabastava maamaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (51 SE) teise lugemise jätkamine
2. Tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (40 SE) teine lugemine
3. Välismaalaste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (43 SE) teine lugemine
4. Kutseõppeasutuse seaduse, erakooliseaduse ja rakenduskõrgkooli seaduse muutmise seaduse eelnõu (6 SE) teine lugemine
5. Riigikogu otsuse "Tagatisfondi nõukogu liikme nimetamine" eelnõu (65 OE) esimene lugemine
6. Riigikogu otsuse "Stabiliseerimisreservi nõukogu liikmete tagasikutsumine ja uute liikmete nimetamine" eelnõu (66 OE) esimene lugemine
7. Riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (10 SE) esimene lugemine
8. Äriseadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (9 SE) kolmas lugemine
9. Vedelkütuse erimärgistamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (39 SE) kolmas lugemine
10. Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktiivse seaduse muutmise seaduse eelnõu (42 SE) kolmas lugemine
11. Eesti Vabariigi põhiseaduse muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu (42 SE) kolmas lugemine

seaduste muutmise seaduse eelnõu (28 SE) kolmas lugemine

12. Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel õhuturbemissioonil Islandil" eelnõu (59 OE) teine lugemine

13. Makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse ja sellega seonduvate seaduste ning investeerimisfondide seaduse muutmise seaduse eelnõu (45 SE) teine lugemine

14. Töötajate üleühenduselise kaasamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (48 SE) teine lugemine

15. Meresõiduohutuse seaduse, riigilõivu seaduse ja sadamaseaduse muutmise seaduse eelnõu (25 SE) teine lugemine

16. Raudteeseaduse muutmise seaduse eelnõu (27 SE) teine lugemine

17. Veeseaduse muutmise seaduse eelnõu (55 SE) teine lugemine

18. Välisõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (56 SE) teine lugemine

19. Välisõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (57 SE) teine lugemine

20. Riigikontrolli seaduse ja audiitortegevuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (58 SE) esimene lugemine

21. Lennunduseaduse muutmise seaduse eelnõu (41 SE) esimene lugemine

Infotund

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu liikmed! Tere päevast, austatud peaminister ja teised valitsusliikmed! Alustame tänast infotundi. Teeme kõigepealt kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 40 Riigikogu liiget, puudub 61.

Tänases infotunnis osalevad järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo ning sotsiaalminister Hanno Pevkur.

1. Tervishoiupoliitikast ja sotsiaalhoolekandest

Esimees Ene Ergma

Alustame küsimustele vastamist. Head kolleegid, kuna täna on meil kaheksa küsijat, siis annan loa ainult kahe kohapeal registreeritud küsimuse esitamiseks. Kõigepealt kolleeg Marika Tuusi küsimus peaminister Andrus Ansipile. Palun!

Marika Tuus

Austatud minister! Ma mäletan, et kui talvel oli siin saalis tervishoiupoliitika arutelu, siis tõstatas Praxis väga teravalt eriarstide juurde pääsemise ülipikkade ooteaegade küsimuse. Need pikenesid isegi majanduslikult headel aastatel. Piltlikult on olukord niisugune, et inimesed peavad ootama kuid. Tavaliselt öeldakse end järjekorda panna soovijale, et näiteks suve lõpuni numbraid ei ole ja helistage sügisel uuesti. Mu küsimus on: miks ei võiks inimesi ükskõik kui pikalt ette registreerida, olgu see ooteaeg kas viis või kuus kuud? Miks nagu kunstlikult püütakse keskmist ooteaega lühendada, üldpilti moonutada ja olukorda paremana näidata?

Andrus Ansip

Aitäh! Võib nii, võib naa. See on haiglate töökorralduse küsimus ja puhtalt haiglate otsustada. Vabariigi Valitsus haiglates järjekordade moodustamise küsimusega ei tegele.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus, esimene täpsustav küsimus!

Marika Tuus

Aitäh! Selge! Ega ma siit vastust praegu küll ei saanud. Aga mu täpsustav küsimus puudutab tervishoiu rahastamist. Me teame, et WHO, Maaailma Terviseorganisatsioon, tõi väga teravalt välja, et meie tervishoid ei ole jätkusuutlik ja mõne aasta pärast on kriis väga terav. Ma küsingi: mida valitsus on tegelikult teinud, et tervishoiu rahastamise süsteemi muuta? Mida konkreetselt on tehtud selleks, et inimeste omaosalus retseptiravimite ostmisel ei oleks 43% – see on kõrgeim näitaja Euroopa Liidus! –, ja mida on tehtud selleks, et täiskasvanud ei peaks hambaravi 100% ise kinni

maksma? Kas me ei võiks midagi vähemalt riskigruppidele kompenseerida?

Andrus Ansip

Majanduskriisi ajal kärbiti väga paljudes eluvaldkondades eelarvet 9 või 10%, ministrite palka vähendati koguni 20% võrreldes buumi-aegse kõrgtasemega. Ravikulude kärbe aga teatavasti oli vaid 2,6%. Mille arvel see võimalik oli, on küsimus. Austatud Riigikogu on ise otsustanud, et osa haigushüvitistest kompenseerivad nüüd ettevõtjad, tööandjad – see ei ole enam pelgalt haigekassa rahastamise objekt. Tänu sellele on saadud märksa rohkem summasid kasutada just nimelt ravi otstarbel. Kui see raha, mida nüüd kasutati ravi otstarbel, oleks tulnud endiselt välja maksta haigushüvitisteks, siis oleks ravikulud majanduslanguse tõttu tulnud märgatavalt rohkem kärpida. Iga riik saab lubada endale sellist meditsiinisüsteemi, mille maksumaksjad jaksavad kinni maksta. Tsiteerin siinjuures auväärt ülikooliprofessorit Tiina Talvikut, kes on öelnud, et igas riigis on arstkond valmis osutama meditsiini-teenust vähemalt neli korda rohkem, kui selle riigi maksumaksjad on võimelised seda teenust kinni maksma. Aga mul on hea meel, et me iga aastaga suudame järjest rohkem seda vajalikku teenust kinni maksta. Areneb ühiskonna jõukus, areneb ka meditsiin.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus, teine täpsustav küsimus!

Marika Tuus

Hea peaminister! Öelda jälle, et Riigikogu otsustas, on ikkagi demagoogia, sest me teame, et neid kärpeid pooldas vaid koalitsioon, opositsioon mitte. Ka tuletan meelde, et me kärpisime haigekassa eelarvet ikkagi tunduvalt rohkem kui kõigi teiste alade omi. Ja teiseks: ma ei küsinud siin haigushüvitiste kohta. Minu küsimus puudutas seda – ma kordan veel kord –, millal me nüüd, kui me juba räägime suurest majanduskasvust ja ennekuulmatust arengust, hakkame inimestele ravimiraha rohkem kompenseerima, et me ei oleks Euroopas kõige halvemal kohal retseptiravimite hinna hüvitamises. Ja miks me ei võiks hakata täiskasvanutele natukenegi hambaravist kinni

maksma? Kõik riigid seda mingil määral kompenseerivad.

Andrus Ansip

See on meditsiinipoliitiliste valikute küsimus. Aga ilmselt olete kursis, et ka Eesti riigis kompenseeritakse osa ravimite maksumusest ja see kompenseeritav osa on aasta-aastalt kasvanud. Ma ei valda seda statistikat väga korrektselt, aga väidan, et viimase viie aasta jooksul on see kasv olnud vähemalt 30–40%. Ja siin ma kindlasti ei eksi selles mõttes, et väidan selle kasvu suurema olevat, kui see tegelikult olnud on. Minu meelest ei ole põhjust Eesti meditsiinisüsteemi maapõhja kiruda ning püüda seda pihuks ja põrmuks teha. Meie patsientide rahulolu meditsiinisüsteemiga on praegu Euroopa Liidu kõrgeimaid. Ja seda süsteemi tuleb hinnata ka sellest aspektist, et meie arstkont ja tervishoiu administratsioon on osanud suhteliselt tagasihoidlike vahenditega saada küllalt eeskujuliku tulemuse.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

2. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 21 lõike 3 rakendamisest

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Jevgeni Ossinovskilt haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoole. Palun!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud härra Aaviksoo! 20. aprillil vastasite te siinsamas Jaak Alliku küsimusele selle kohta, kuidas kavatsetakse reageerida osa Narva ja Tallinna koolide taotlusele rakendada nende suhtes põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 21 lõiget 3 ehk siis võimaldada neil jätkata õpetamist vähem kui 60% ulatuses eesti keeles. On tunnustust väärt, et olete otsustanud läheneda asjale pedagoogiliselt ja mitte poliitiliselt. Te ütlesite, et igat taotlust tuleb individuaalselt analüüsida ja alles seejärel otsus teha. Ka toonitasite, et kindlasti tuleb vältida olukorda, kus üleminekuga eestikeelsele õppele kannatab aineteadmiste kvaliteet. Nüüd on teie ametnikud kõiki taotlusi kuuldavasti põhjalikult analüüsinud.

Kas te saate mulle vastata, millistele tulemustele on ministeerium jõudnud ja milliseks teie otsus kujuneb?

Jaak Aaviksoo

Aitäh küsimuse eest! Haridus- ja Teadusministeerium on tõepoolest väga põhjalikult neid taotlusi analüüsinud ja külastanud kõiki koole, kes Tallinna ja Narva volikogu esitatud taotluses olid ära märgitud. Materjalid ei ole Vabariigi Valitsuse istungiks küll veel lõplikult koos ja seetõttu ma ei saa ka Haridus- ja Teadusministeeriumi lõplikku seisukohta öelda, ent võtaksin selle siiski kokku järgmiste sõnadega. Esiteks, peamine motivatsioon niisuguste taotluste esitamiseks vastavalt põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 21 lõikele 3 oli mittevõimalik üleminekuks 1. septembrist 2011. Tõepoolest, eri koolides annab see tunda erineval määral, aga laias laastus on üsna ühtemoodi probleeme seoses õpetajate puudusega. Seda ühelt poolt. Teisalt on puudu ka õppevahendeid, samuti viidati sellele, et mõningate õpilaste keeleoskusest ei piisa õpingute jätkamiseks ettenähtud mahus ehk 60% ulatuses eesti keeles. Praegu olen ma seda meelt, et esitada valitsusele kaalutlemiseks otsus teha erand täiskasvanute gümnaasiumide osas. Paljude täiskasvanud õppurite keeleoskus tõepoolest ei ole piisav ja seega nende ligipääs haridusele objektiivsetel põhjustel kahaneks. Samuti on plaanis võimaldada välislepingu alusel erand Tallinna Saksa Gümnaasiumile. Teiste koolide probleemid on usutavasti lahendatavad koostöös ministeeriumi ja kohalike omavalitsustega.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski, esimene täpsustav küsimus!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Ma olen nõus, et need probleemid on lahendatavad, aga ma kahtlen, kas need on lahendatavad 1. septembriks sel aastal. Eelkõige teeb mulle muret õpilaste puudulik keeleoskus. Minu arvates te veidi alahindate seda probleemi, kui ütlete, et mõningate õpilaste keeleoskus ei võimalda õppida eesti keeles. Usun, et see on pigem kas just enamiku, aga väga suure osa õpilaste probleem. Vene koolide 9. klassi lõpetavate õpilaste eesti keele

tase on suhteliselt madal. Ka teie kolleegid härra Küttis ja Irene Käosaar nentisid hiljuti Riigikogus vähemusrahvuste saadikurühmaga kohtudes, et tõenäoliselt see probleem on olemas ja et selle reformi tulemus selgub alles aastal 2014. Kas te ei arva, et on natuke vastutustundetu kolm aastat õpilastega eksperimenteerida, kuidas see läheb?

Jaak Aaviksoo

Probleem on tõepoolest olemas. Haridusministeerium ja ma loodan, et ka koolid on sellest piisavalt teadlikud olnud juba alates 1993. aastast ehk 18 aasta jooksul. Märgin ka seda, et vähene riigikeele oskus on probleem ka siis, kui üle minna eestikeelsele õppele ainult 40 või 50% ulatuses, nii nagu paljud koolid on taotlenud. Ka sellisel juhul on nendes õppeainetes, kus õpetus toimub eesti keeles, arusaamisega probleeme. Samas pole ei Eesti Vabariigi ega ka nende konkreetsete koolide seisukohalt tegu mingi ainulaadse probleemiga. Meil on suurepärase kogemused enamikus seni vene keeles õppetööd läbi viinud koolides, rääkimata paljude riikide kogemustest selles vallas: hiljuti riiki elama asunud ja kohalikku keelt mitte oskavad õpilased on suutnud riigikeeles õpinguid jätkata aasta või kahe jooksul pärast sellesse riiki saabumist. Ma ei usu, et koostöös ning Haridus- ja Teadusministeeriumi toel pole Eestis võimalik seda probleemi lahendada. Ja lõpetuseks: üleminek 60%-le ei toimu mitte 1. septembril 2011, vaid kolme aasta jooksul alates 1. septembrist peaksime seatud eesmärgini jõudma. Ehk siis need, kes asuvad 1. septembril õppima, kui nad lõpetavad aastal 2014, siis selleks ajaks ehk kolme aasta pärast peaks neil olema 60% õppet läbitud eesti keeles.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Kõigepealt palun, kolleeg Mailis Reps!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esinaine! Hea minister! Kõigepealt, te ei ole ju esimest korda haridusminister ja kindlasti olete asjadega väga hästi kursis – palju rohkem kursis, kui te täna püüate näidata. See 18 aastat ei vasta tegelikult tõele. Riik on saatnud korduvalt eri koalitsioonide ajal ühiskonnale sõnumi, et see

kuupäev on edasi lükatud. Väga erinevad erakonnad on neid kuupäevi muutnud ja koolidele teada andnud, et sellega ei ole kiiret. Kui aga küsimuse juurde tulla, siis palun teilt üht täpsustust. Kohtumisel rahvusvähemuste volinikuga, OSCE esindajaga, tõite te ühe võimalusena lahendada Eesti Vabariigis venekeelse hariduse probleem välja selle, et Venemaa Föderatsioon hakkab neid koole rahastama. Kas see on üldine valitsuse seisukoht ja kuidas see läheb kokku meie senise hariduspoliitikaga?

Jaak Aaviksoo

Lühike kommentaar selle kohta, mis puudutab nn edasilükkamist. Tõepoolest, Riigikogu on tähtaega edasi lükanud, aga mitte kunagi ei ole seda eesmärki küsimärgi alla seatud. Edasi on lükatud selleks, et selge sihi poole liikumisel aega anda. Tõepoolest, Eesti riik pole ei valitsuse ega parlamendi tasemel sellega kiirustanud, vaid pigem vastupidi, tulnud nii palju kui võimalik vene koolidele vastu. Nüüdseks aga on Haridus- ja Teadusministeerium veendunud, et me hakkame oma eesmärgini jõudma. Nagu juba öeldud, lõplikult sünnib see aastal 2014.

Nüüd OSCE rahvusvähemuste volinikust. Tallinna Saksa Gümnaasium tegutseb riikidevahelise kokkuleppe alusel, mille tulemusena selle gümnaasiumi lõpetajad saavad kõrvuti Eesti gümnaasiumi lõputunnistusega ka Saksa gümnaasiumi lõputunnistuse ehk siis paberi abituuriumi lõpetamise kohta. Ma arvan, et see on hea näide riikidevahelisest sisulisest koostööst. Seejuures pole silmas peetud eesmärki, et seda kooli peaks üleval Saksa riik. See on Eesti kool Eesti pinnal ja Eesti elanikele, aga selleks, et süvendada teineteisemõistmist kahe riigi vahel. Samasugusel määral ma pean võimalikuks kokkuleppeid ka teiste riikidega, et konkreetsete riikide kultuuri, ajalugu ja keelt süvendatult tundma õppida. Ja kindlasti ei oleks selline kool mõeldud ainult vene keelt emakeelena rääkivatele noortele, vaid kõikidele Eesti elanikele. Tänan!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski, teine täpsustav küsimus!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Te ütlesite, et peaaegu 20 aastat on teatud, et see üleminek tuleb. Aga miks siis ei ole riik suutnud eesti keele õpetamist viia vajalikule tasemele? Me oleme endiselt olukorras, kus vene koolide põhikooli lõpetajad ei ole võimelised kvaliteetset haridust eesti keeles omandama. Ent kui me sellises olukorras juba oleme, kas siis ei oleks ikkagi mõistlik teha osale koolidele erandeid, kui neis keeleprobleem tõesti eksisteerib? Ehk tuleks võtta tarvitusele kiireloomulised meetmed, lahendada keeleoskuse probleem paari aastaga ja siis täita selle seaduse eesmärk?

Jaak Aaviksoo

Mul on väga raske mõista loogikat, mille kohaselt enamikus koolides toimub üleminek probleemideta – kõik õpilased oleksid justkui keeleoskuse omandanud –, aga üksikud koolid Narvas ja Tallinnas otsustavad kolme päeva jooksul oma volikogude toel, et nende lapsed ei suuda seda. Mulle tundub, et see ei ole sisuline lähenemine. Samas ma mõõnan, et kõikides koolides on kindlasti üksikuid õpilasi, kellele üleminek on raskem, ja nende toe pakumine on kohaliku omavalitsuse, aga teatud määral ka Haridus- ja Teadusministeeriumi ülesanne. Muidugi me soovime kohalikel omavalitsustel aidata seda ülesannet lahendada.

Esimees Ene Ergma

Nüüd viimane kohapeal registreeritud küsimus. Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Austatud härra minister! Tegelikult ei ole asi nii must-valge, nagu te serveerite. Ma tean kindlalt, et ka osas nendes koolides, kes ei taotlenud seda luba, on suured probleemid nii õpetajate kui õpilaste keeleoskusega. Aga mu küsimus on tegelikult teine. See puudutab seda § 21 punkti 3. Üheski seaduses ei ole kirjas mehhanismi, mille alusel peaks valitsus asjaomase otsuse langetama. Kui ma saatsin sellesisulise küsimuse härra Lukasele, teie eelkäijale, siis ma sain sisutühja vastuse sellest, et üleminek on vajalik. Minu küsimus on: kas see seadussäte on puhtdekoratiivne või on ainuke võimalus teha poliitiline otsus, mis sisuliselt välistab valikuvõimaluse?

Jaak Aaviksoo

Tõepoolest, § 21 lõige 3 ei anna Vabariigi Valitsusele selgesõnalist kaalutlusosalust. Sellele vaatamata ei tähenda see, et valitsusel kaalutlusosalus puudub. See alus on üldine haridus- ja keelepoliitika ning vastavad seadused. Ma usun, et valitsus sellest ka lähtub. Oleks väga pealiskaudne, võib-olla isegi pahatahtlik mõista minu tänaseid selgitusi must-valge lähene misena. Tuletan meelde, et ma kinnitasin: kolme kooli puhul me kaalume valitsuses objektiiivsetest asjaoludest lähtudes erandi võimaldamist, mis minu meelest parimal moel vastab nii õppijate kui ka Eesti riigi huvidele.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

3. Perepoliitikast

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd järgmine küsimus, kolleeg Dennis Boroditši küsimus sotsiaalminister Hanno Pevkurile. Palun!

Deniss Boroditš

Hea istungi juhataja! Hea minister! Lähisuhtevägivald on meie ühiskonnas üks enim muret tekitavaid teemasid viimasel ajal. Teadaolevalt koostas Sotsiaalministeerium tänavu arengukava lähisuhtevägivalla vastu võitlemiseks. Sellest küsimus: kas see teema on endiselt nii ministeeriumi kui ka teie isiklik prioriteet ja kui on, siis milliseid meetmeid kavatsete rakendada probleemi ohjeldamiseks?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Kui te võtate selle vägivalla vähendamise arengukava lahti, siis näete, et valdavas enamikus on ohjad Justiitsministeeriumi käes. Tõsi, see osa, mis puudutab lapsi, on paljuski kirjutatud koos Sotsiaalministeeriumiga ning see leiab täpsemat kajastust meetmete ning lahenduste osas ka laste ja perede arengukavas, mis on praegu kooskõlastusringil ministeeriumide vahel ja avalikult kättesaadav ka osalusveebis osale.ee. Soovitan teil seda sealt võimaluse ja vajaduse korral lugeda ning kui soovite, selle kaudu ka oma ettepanekud esitada. Kindlasti näete, et lastega seotud tegevused – mitte ainult vägivallaga,

vaid eelkõige ennetamisega seotud tegevused on ministeeriumil väga kindlalt fookuses. Oleme juba saanud osalt ministeeriumidelt ka tagasisidet. Mõni ministeerium on palunud pikendust, aga üldiselt ollakse väga positiivsed. Ma väga loodan, et laste ja perede arengukava võetakse vastu üsna pea.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Deniss Boroditš, esimene täpsustav küsimus!

Deniss Boroditš

Aitäh! Ma ei tea, kas te teate, et sel kevadel algatas meie fraktsioon seaduseelnõu, et tõhustada võitlust lähisuhtevägivalla vastu. See eelnõu nägi ette konkreetseid meetmeid probleemi ohjeldamiseks, näiteks elektroonilise valve kohtu määratud lähenemiskeelu täitmise jälgimiseks või kontrollimiseks. Kahjuks otustas õiguskomisjon koalitsiooni häältega selle eelnõu tagasi lükata. Kui teema on prioriteet ka teie ministeeriumi jaoks, miks siis konkreetsed meetmed tagasi lükatakse? Ja mis on teie isiklik seisukoht selle eelnõu osas?

Hanno Pevkur

Seda peate küsima siis, kui justiitsminister siin teile vastab. Mis puutub konkreetselt lähenemiskeeldu ja muudesse meetmetesse seoses vägivalla vähendamise arengukavaga, siis need on Justiitsministeeriumi analüüsida ja kontrollida, kuna tegu on meetmega, millel on väga selgelt ikkagi karistav iseloom. Lähenemiskeeld ja sellega seonduv elektrooniline valve on väga otsene inimese põhiõiguse riive ja seda saab kohaldada ainult kohtu otsusel. Mul ei ole kahjuks kaasas Justiitsministeeriumi arvamust, mis selle kohta Vabariigi Valitsusele esitati. Aga ma soovitan teil suhelda Justiitsministeeriumiga. Elektrooniline valve, isikute põhiõiguste piiramine, vägivalla vähendamise arengukava – kõik see on nende pädevuses.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Deniss Boroditš, teine täpsustav küsimus!

Deniss Boroditš

Aitäh! Palusin oma küsimuses ka teie isiklikku hinnangut, kas ettepanek, mille me oma eelnõus välja käisime, võiks olla põhjendatud

ja kas selle heakskiitmine aitaks kaasa probleemi lahendamisele?

Hanno Pevkur

Ma ei ole teie eelnõu selle pilguga läbi lugenud, et anda sellele oma väga põhjalik hinnang. Nagu ma ütlesin, usutavasti Justiitsministeerium andis väga põhjaliku seletuse, miks nad eelnõu ei toetanud. Mis puutub lähenemiskeeldu, siis erineva karistava iseloomuga meetmeid on võimalik ka praeguses õigusruumis kehtestada. Ja kindlasti tuleb kohtul iga otsuse tegemisel lähtuda sellest, mis otsus on praktiline ja võimalik langetada, et inimeste põhiõiguste riive ei oleks ülemäära suur. Lähenemiskeeld on teatud juhtudel mõistlik, teatud juhtudel aga tuleb arvestada sellega, et mõlemal vanemal on õigus oma lapsega suhelda. Nii et sellist laiaulatuslikku keeldu ei ole väga praktiline kaaluda. Küll on mõistlik kaaluda seda, et kui selline meede on õigusruumis olemas, siis teatud puhkudel ei saa välistada selle kasutamist.

Esimees Ene Ergma

Nagu ma ütlesin, on meil täna palju küsimusi, seepärast nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Kõigepealt Kalle Laanet, palun!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea minister! Mina olen seisukohal, et teie vastuses puudutatud meede ei ole karistav meede. See on ennetav meede, et vägivalda toime ei pandaks. Aga see selleks.

Teie koduleheküljel on väga põhjalik Kadri Soo tehtud analüüs 2010. aastast, seal avaldatud arvud on ikkagi väga muret tekitavad. Huvitav on selle asja juures see, et 6. juunil, kui härra justiitsminister vastas siin ühele arupärimisele, siis ütles ta, et 2003. aastal oli lähisuhtevägivallast mitteteatamise protsent 72, siis viimastel andmetel juba 77. Mis sa arvad, kui kõik peaks nagu ülesmäge minema, miks inimesed ei usalda meie riiki ja oma probleemidega välja ei tule?

Hanno Pevkur

Ma seda küll ei ole öelnud, et miskit on meil nagu ülesmäge või allamäge läinud. Kui aga veel kord võtta jutuks too karistav või

ennetav meede, siis see on ennetava iseloomuga karistav meede. Eesmärk on, jah, ära hoida uue kuriteo toimepanemine, aga see, et selline meede määrati, on karistus. Ma usun, et juristina oled sa sama meelt.

Kui tulla selle juurde, mida vanemad teha saaksid või mis üldse teha tuleks, siis seesama laste ja perede arengukava koondab tähelepanu just vanemlike oskuste suurendamisele ja ka inimeste teadlikkuse tõstmisele. Üks vanemlust toetav programm nimega "Triple P" on kavas Eestiski juurutada. Usun, et eelkõige on küsimus selles, kas inimesed teavad oma õigusi ja kas nad julgevad probleemidest teada anda. Meil töötavad ka mitmesugused anonüümsed infoliinid, näiteks lasteabi telefon ja muud kriisinõustamistelefonid, et sellistest juhtumitest saaks teada anda. Kui ei julgeta oma nime öelda, siis on võimalik anonüümselt teada anda, et näiteks naabri juures on toimunud midagi säärast, et võib oletada perevägivalda. Seda saab lastekaitsetöötaja kontrollida ka anonüümselt vihje alusel ja seejärel midagi ette võtta.

Esimees Ene Ergma

Nüüd viimane kohapeal registreeritud küsimus. Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Minu küsimus puudutab samasooliste kooselu. Kui samast soost inimesed elavad koos ja nendel on ka laps, siis on see pere. Laps võib olla ise sünnitatud, võib olla lapsendatud – sõltub sellest, kummast soost need partnerid on. Laps kasvab ikkagi peres, näeb, kuidas seal käitatakse, ja omandab samasugused käitumismallid. Kui issi annab issile head-öödmusi, siis laps omandab ka vastava käitumise. Ega see otseselt perevägivald ei ole, aga ikkagi mõjutab last. Minu küsimus puudutab seda, et selline kooselu võib olla negatiivne või positiivne nähtus, sõltuvalt sellest, kas meie eesmärk on suurendada elanikkonda või mitte. See laps võib olla neist ühe taastoodetud, aga võib olla ka näiteks mõnes asotsiaalses peres sündinud ja sellele kooslusele kasvatada antud. Kas perepoliitikas tuleks sellistesse kooslustesse positiivselt või negatiivselt suhtuda?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Ma eeldan, et te ei mõelnud oma küsimusega seda, et kui inimesed elavad koos ja on kas lapsendanud või kunstliku viljastamise teel endale lapse saanud, siis sellistest peredest peaks hakkama lapsi ära võtma. Kuidagi niimoodi see küsimusepüstitus kõlas, aga ma eeldan, et see nii mõeldud ei olnud. Loodan, et sain valesti aru.

Mis puutub peresuhtesse, siis Eesti riigis on olemas perekonnaseadus, mis ütleb §-s 1 väga selgelt, et abielu sõlmitakse mehe ja naise vahel. Isikute õigus lapsendada aga ei ole mitte kuskile kadunud. Ja kui isikuga elab koos keegi teine, isik aga on varem kellegi lapsendanud, siis ei ole küll otsest vajadust, et riik sellesse peresuhtesse või koosellu sekkub, välja arvatud loomulikult juhul, kui me teame või saame vihje, et tegu on perevägivaldaga. Kui mingit perevägivalda ei ole ja laste või lapse õigused on tagatud, siis ma küll ei pea vajalikuks, et riik sekkuks, kui inimesel on laps täiesti seaduslikult lapsendatud või kui ta on bioloogiline vanem.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetame selle küsimuse käsitlemise.

4. Tööhõivest

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Urve Palolt peaminister Andrus Ansipile. Palun!

Urve Palo

Suur aitäh, proua eesistuja! Lugupeetud peaminister! Eestis on registreeritud 62 000 töötut ja nendest ligi 65% ei saa töötukassalt mingit rahalist tuge. Kui vaadata selle protsendi taha, siis see tähendab umbes 40 000 inimest. Neile lisanduvad veel need 15% töötutest ehk ligi 10 000 inimest, kes saavad üheksa kuu jooksul töötukassalt kuus 64 eurot töötutoetust. Minu küsimus teile on: kas neil kokku 50 000 inimesel, kellest 40 000 ei saa töötukassalt mingit rahalist tuge ja 10 000 saab ligi 64 eurot kuus, on võimalik keskenduda Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis kirjas olevatele koolitustele, ümberõppele ja üldise tegelda töö otsimisega? Ilma rahata teatavasti ei ole võimalik hinge sees hoida ja tühja kõhu-

ga tööd otsida on ka mõeldamatu. Peaminist-rina te kindlasti muretsete selle üle ja olete mõelnud, milline võiks olla lahendus.

Andrus Ansip

Kõigepealt, ma ei ole nõus teie väitega, et 50 000 inimest ei saa töötukassast mitte mingisugust toetust. Nad ju saavad! Ka siis, kui nad osalevad ümberõppes, täienduskoolituses, saavad nad ka töötukassast toetust. Kui töötü ei saa enam töötuskindlustushüvitist, kuna vastav tähtaeg on juba möödas, ei tähenda see seda, et ta ei saa töötukassast mitte mingisugust toetust. Ka sõidutoetus on toetus, mida saadakse töötukassast, rääkimata sellest, kui makstakse palgahüvitist või palgalisa töötukas-sast, kui makstakse praktikantidele koolitamis-tasusid – need kõik on ju töötukassast maks-tavad toetused. Ma usun, et mitte töötukassa ei ole see, kes peaks töökohti looma hakkama. Töökohti loovad investorid ja investeringud tulevad vähemalt praegusel ajal nendesse riiki-desse, kus riigi rahandus on heas korras. Ja vaatamata sellele, et meie tööpuuduse tase on endiselt kõrge, märkis ka Eurostat oma viima-ses statistilises analüüsis ära, et kõige rohkem on tööpuudus Euroopa Liidu 27 riigi hulgas viimase aasta jooksul vähenenud just nimelt Eestis. Olukord paraneb ja selles, et olukord kiiresti paraneb, on kindlasti oma tänuväärne roll olnud töötukassal ja tema toetustel. Lahen-dus ei saaks kindlasti olla selline, nagu praegu mõnes Euroopa Liidu riigis on, kus hüvitisi makstakse vähemalt kolme aasta jooksul, aga seal on elatud üle jõu ja nüüd kärbitakse hü-vitiste maksmise perioodi vähemalt poole võr-ra.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Urve Palo, esimene täpsus-tav küsimus!

Urve Palo

Suur aitäh! Minu mure on, et paljudel pole rahalist toetust, mille eest saaks süüa osta, et siis tõesti ümberõppel osaleda. Inimesed on sunnitud selle asemel, et koolitusel ja ümber-õppel osaleda ning tööd otsida, Eestist lahku-ma. Nende tagasitulek on juba suure küsimärgi all. Minu küsimus on: kas valitsusliit on mõel-nud täita oma 2009. aastal antud lubadused, et töötutoetus, mis praegu on 64 eurot kuus,

võiks olla pool Eestis kehtestatud miinimum-palgast, nii nagu ka Euroopa sotsiaalkoodeks ette näeb? 2009. aastal oli juttu, et 2013. aastal see lubadus täidetakse, ja ma küsin, kas see on teil plaanis. Valitsusliidu kokkuleppes ma seda välja ei lugenud. Ja teine pool küsimusest: kas te olete mõelnud, et seda võiks teha varem, juba järgmise aasta algusest? Ja ehk saaks ka seda perioodi, üheksat kuud, pikendada, et anda inimestele aega tõesti tööd otsida?

Andrus Ansip

Sõltub muidugi sellest, kuidas majandus areneb, kuidas riigil tekib vahendeid täienda-vate hüvitiste väljamaksmiseks, kas on võima-lik varem või hiljem töötü abiraha suurendada. Kõik töötud saavad ka toimetulekutoetust, kui neil on näidustused selle saamiseks. Ja kui töötukassa maksab kinni koolituse, siis on see väga märkimisväärne abi. Meenutuseks sellest ajast, kui sina, Urve, valitsusest lahkusid: vii-mane rahandusministri eelnõu, mille ta valit-susse tõi, oli riigieelarve strateegia, ning selle strateegia järgi oleks pidanud sotsiaalkindlus-tusfondid tänavu 13,6 miljardi krooniga defit-siidis olema. Seda strateegiat järgides oleksime nüüd poolel teel või veel kaugemal võrreldes nende riikidega, kus praegu on tõsine finants-kriis. Me seda teed ei läinud ja seetõttu meid ei koorma tohutud laenud ja meil ei tule kulutada nende laenude teenindamiseks 6% SKT-st na-gu mõnes riigis või 3% nagu Euroopa Liidus keskmiselt. Meie kulutame laenude teeninda-miseks 0,2% SKT-st. See tähendab seda, et me saame kulutada märksa rohkem raha hariduse tarvis, kultuuri tarvis, oma riigi kaitsevõime suurendamiseks. Minu meelest raha laialijaga-mine, üle oma võimete elamine, laste arvel võlgu võtmine – see on tupiktee. Kui me mi-dagi sellest finantskriisist peaksime õppima, siis just nimelt see on kõige olulisem õppe-tund.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Urve Palo, teine täpsustav küsimus!

Urve Palo

Suur aitäh! Ma arvan, et pole kohane Kree-ka või Hispaaniaga hirmutada. Miks te ei võrdle meid Soome või Rootsi-ga, kus inimes-test palju lugu peetakse ja inimesed ei lahku

oma riigist ka tööpuuduse ajal? Aga te ei vastanud ikkagi minu küsimusele. Kui valitsus võttis 2009. aastal ühepoolset vastu töölepingu seaduse ja jättis sealt muu hulgas välja töövõtjate esindajatega varem kokku lepitud kohustuse maksta töötutoetust pool Eestis kehtivast miinimumpalgast, siis anti lubadus viia see ellu 2013. aastal ja see on ka seadusesse sisse kirjutatud. Minu küsimus on: kas te ikka plaanite seda lubadust ja ka seadust täita?

Andrus Ansip

Nagu te väga hästi teate, seadust ei ole muudetud. Ning kui seadust ei ole muudetud ja seaduses seisab konkreetne tähtaeg, siis tuleb sellest järelalus teha, et jah, küllap me plaanime seadust täita. Kahtlustada valitsust vastupidises soovis ei ole kuigi ilus. Aga, kui – ma ei taha nüüd küll kurja välja kutsuda ja usun, et niisugune stsenaarium kindlasti ei realiseeru – majanduslikke võimalusi ei ole, siis ei saa ka üle võimete käivaid toetusi mitte kellelegi maksta. Mulle ei meeldi üldse, et te panete minu suhu mingi ähvardamise Kreeka või Hispaaniaga! Eriti Hispaaniaga võrdlus mulle absoluutselt ei meeldi, sest ma ei pea Hispaania rahandusprobleeme sedavõrd märkimisväärseks, et siin teid nendega hirmutama hakata. Küll aga tahaksin teile meelde tuletada, et ka Soomes arutatakse praegu väga elavalt just nimelt kärpepakettide üle. Tasuks vaadata ka üle lahe naabrite poole ja kui sinna pilk heita, siis selgub, et nad tegelevad sellesamaga, millega meie oleme tegelnud juba aastast 2009.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Kõigepealt kolleeg Heljo Pikhof!

Heljo Pikhof

Aitäh! Austatud peaminister! Need riigid, kellest te rääkisite, tegelikult hoolivad oma inimesest, nad ei kärbi niivõrd inimeste arvel. Ja siit edasi minnes: te armastate rõhutada Eesti kohta Euroopa Liidu edetabelites ja küllap teile on teada asjaolu, et me oleme edetabelis kõrgel kohal ka noorte töötusega. Väga kurb on vaadata meie noori, kes lõpetavad kõrgkooli, kutsekooli või kas või keskkooli, on täis indu tööle asuda, aga peavad võib-olla aastaid ilma tööta olema. Siit minu küsimus: mida te plaanite teha või mida valitsuskalitsioon plaan

nib teha, et käivitada ekstra noortele suunatud meetmed nende suure tööpuuduse vähendamiseks?

Andrus Ansip

Ma ei taha hakata jälle korrigeerima statistikat, mille te esitasite, aga ma olen sunnitud seda siiski tegema. Tõepoolest, 2010. aasta esimeses ja teises kvartalis oli Eestis noorte tööpuudus üks Euroopa Liidu kõige suuremaid: 40 ja 39%. Praeguseks on noorte tööpuudus Eestis enam-vähem Euroopa Liidu keskmisel tasemel ja see paarikümneprotsendine tööpuudus on arvestades üldist suurt tööpuudust täiesti korreleeruv noorte tööpuudusega teistes Euroopa Liidu riikides.

Noorte tööpuuduse hindamine on statistiku-tele üldse üks väga keerukas ülesanne. Kui üritada näiteks võrrelda Lõuna-Euroopa riike põhjala riikidega, siis jõuab üllatava järelduseni, et noorte tööpuudus on eelkõige põhjala riikide, mitte niipalju Lõuna-Euroopa riikide mure. Selle statistika vähene võrreldavus tuleb eelkõige sellest, et põhjala kultuuris, sh Eesti kultuuris, näiteks üliõpilased identifitseerivad ennast tööturul aktiivsete inimestena ja kui neil tööd ei ole, siis nad ütlevad, et nad on tööta. Samal ajal mitmes teises Euroopa Liidu riigis, näiteks Austrias ja ka Lõuna-Euroopa maades ei ole üliõpilastel kombeks ennast töötuna identifitseerida.

Meil on rakendatud meetmeid, mis on spetsiaalselt suunatud noortele. Näiteks oleme tagasi ülikooli kutsunud noori – Jaak Aaviksoo võib sellest väga pikalt rääkida –, kes on omal ajal õpingud pooleli jätnud. Me oleme kutsunud 500 inimest tagasi kutsekoolidesse ja katvame neid meetmeid ka edaspidi rakendada.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Mailis Reps!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esinaine! Hea peaminister! Ma jätkaksin eelküsija tõstatatud teemal. Pikaajaliste töötute hulgas on tõepoolest eriti tundlikke grupe, kellega on vaja eraldi tegelda. Lihtsalt täpsustuseks, et Eurostatis me siiski deklareerime noori, kes on alla 26-aastased ja ei tööta ega õpi. Nii et väide, et üliõpilased on meil töötuna kirjas, vähemalt

Eurostati andmete puhul ei vasta tõele. Aga mind huvitavad puuetega inimesed. Üsna selge on, et mingi puudega täiskasvanud inimesel, kes ei ole invaliidsus- ega eripensionil, on äärmiselt keeruline eritoetuseta tööd leida, eriti kui ta mõnes keskuses ei ela. Kindlasti on valitsus seda väga valusat teemat arutanud ja teil on välja töötatud asjaomased erimeetmed. Üks lahendus, mis ka valimiste ajal välja pakuti, on sotsiaalmaksuvabastus. Kas teil on mingid erimeetmed nende inimeste jaoks?

Andrus Ansip

Otsene küsimus. Nende inimeste töölevõtmisel maksab riik töökoha kohandamise puudega inimese vajadustele vastavaks 100% kinni. Kindlasti soodustab see puudega inimeste tööleasumist. Ja neid meetmeid on teisi. Kuid teie käsitus noorte tööpuudusest ei ole pädev. Ehk tasuks statistiline analüüs korraldada ette võtta, siis jõuate täpselt sama järelduseni mis mina. Teie lähenemine on ilmselgelt lihtsustatud. Ma ei taha mingil juhul öelda, et noorte tööpuudus ei ole Eestis probleem. See on kindlasti väga sügav probleem ning Euroopa Komisjoni on juhtinud tähelepanu, et Eesti peaks rakendama väga sihitatud meetmeid, mis on suunatud pikaajalistele töötutele ja ka noorte tööpuuduse vähendamisele. Valitsus sellega tegelebki ja ma konstateerin fakti, et selle probleemi teravus on viimase aasta jooksul vähenenud kaks korda.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

5. Kõrgharidusest

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Mailis Repsilt haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoole. Palun!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esinaine! Hea haridus- ja teadusminister! Kõrghariduse reformist või uuenduspaketist olete juba rääkinud ja pakkunud ka Riigikogu kultuurikomisjonile oma sammud välja. Peamine kriitika, mis tuli mitmelt organisatsioonilt, sh üliõpilaskondade liidult, oli see, et te räägite küll

tasuta kõrghariduse võimalikult kiiresti juurutamisest, aga õppetoetuste rakendamise olete lükanud 2015. aastale. Kas on võimalik rääkida tasuta kõrgharidusest olukorras, kus noor inimene nii või teisiti ei saa täisajaga õppida, sest ta on sunnitud õppimise kõrvalt tööle minema?

Jaak Aaviksoo

Aitäh küsimuse eest! Sõnapaari "tasuta kõrgharidus" võib muidugi interpreteerida väga laialt. Hiljuti lugesime üht arvamusalaldust, kus otse öeldes enam-vähem kinnitati: kui te tahate, et me õpiksime, siis peate meile selle eest ka palka maksma. Päris niimoodi haridust, sh kõrgharidust siiski käsitleda ei saa. Tasuta hariduse, sh tasuta kõrghariduse omandamise võimaluse all peetakse silmas seda, et õpetuse eest, mida üks või teine õppeasutus jagab, ei küsita õppemaksu. See on kõige traditsioonilisem arusaam ja tähendab seda, et õppurile ei kaasne sellega kohustusi, küll aga keegi peab selle tasuta õpetuse ikkagi kinni maksma. Üldiselt on see koolipidaja või riik või kuidas iganes see on korraldatud.

Nüüd elamiskuludest. Samamoodi nagu põhikoolis ja kutseõppeasutuses käijate puhul peaks need kulud katma eelkõige õppuri perekond. Lähtuda tuleks arusaamast, et kuni lapse 26. eluaastani lasub perel tema ülalpidamise kohustus, kui laps täisajaga õpib. Olen seda meelt, et vajaduspõhine toetus peaks võimalust pidi käivituma koos kõrgharidusreformiga. Loodan, et suudame esitada ettepanekuid, mida valitsus ja ka Riigikogu toetavad. Praegu niisugust kokkulepet veel ei ole.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Reps, esimene täpsustav küsimus!

Mailis Reps

Aitäh! Lugupeetud minister! Üks osa teie väljapakutud paketist, mis vähemalt minus küsimusi tekitas, oli ettepanek hakata ülikoolide rahastama üldise paketina. Mäletan, kui me varem koos neid teemasid arutasime, siis ajal, kui te olite rektor, oli teil samasugune seisukoht. Siis ei leidnud valitsus olevat õige koolitustellimust sellisel kujul kaotada. Arvati, et nii jääme ilma hoobadest, millega suunata noori õppima erialasid, mida riigil on eriti vaja. Kui

tehakse otsus võtta riigilt ära otseseid hoobasid, suunamaks noori ühele või teisele, võib-olla vähem populaarsele erialale, kas olete kindel, et ülikoolid siiski jätavad riigiga läbi-rääkimistel kõigile maksumaksjale olulistele suundadele piisava arvu kohti?

Jaak Aaviksoo

Küsimus üliõpilaste huvidest ja riigi vajadustest on üks keskseid küsimusi kõrghariduse korralduses. Tänapäeva maailma arusaam on enam-vähem niisugune, et aluseks tuleb võtta õppijate soov omandada mingi eriala, mingi amet ja et see noore inimese soov võiks olla kõrgharidussüsteemi planeerimise aluseks. Sellele arusaamale on peaaegu kõik arenenud riigid varem või hiljem jõudnud ning seda lihtsal põhjusel, et kiiresti arenevas maailmas on väga raske usaldusväärset ennustada, missuguseid erialaseid oskusi on tulevikus enim vaja. Jättes valiku tegemise õpilasele või üliõpilasele, me mitte ainult ei usalda teda, vaid jätame talle ka vastutuse valiku õigsuse eest, andmata teda selles küsimuses riikliku eestkoste alla. Ma jagan täiel määral muret, et need valikud ei pruugi alati olla kooskõlas parima teadmise vajadustest, mida mingil määral siiski on võimalik prognoosida. Ja neid prognoose ka tehakse. Sellisel juhul on riigil tark kasutada positiivse diskrimineerimise instrumente ehk siis luua vajalike erialade omandamiseks lisamotivatsioone, näiteks pakkudes stipendiume või atraktiivseid praktika- või õppimisskeeme, garanteerides töökoha nendel erialadel õppijatele või muul moel motiveerides, takistamata samas noortel realiseerimast oma huve mõnel teisel erialal.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Reps, teine täpsustav küsimus!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister! Läheme konkreetse valdkonna juurde. Mõni küsimus tagasi me käsitlesime venekeelsete koolide teemat, aga võtame laiemalt: meil on puudus aineõpetajatest. Kindlasti olete kursis väga kurva statistikaga, milline on ühes või teises ainevaldkonnas õpetajate keskmine vanus ja noorte, äsja lõpetanud õpetajate arv. Kindlasti te teadsite ülikooli rektorina, et päris

mitu aastat järjest me saime emakeele eriala lõpetajaid üks või kaks aastat. Millised on 2012. aastast alates, kui te rakendate üldlepingud ülikoolidega üldise rahastamise osas, konkreetset meetmed, mis suunaksid noori valima endale erialaks õpetaja?

Jaak Aaviksoo

Õpetajate teema on hariduses kindlasti keskne teema. Veel kord: õpetajate institutsiooniga seonduvad probleemid on hariduse kesksed probleemid olnud ka varem ning paraku tuleb tunnustada, et seni pole ei riik, ülikoolid ega ka laiem avalikkus suutnud tagada õpetaja institutsiooni väljaarendamist niisugusena, et see vastaks meie soovidele ja rahvuse kestmise vajadustele. Missugused need meetmed saavad konkreetset olema, selle vastuse jään ma võlgu. Kindlasti hakkavad institutsionaalsetes lepingutes ülikoolidega kirjas olema konkreetset eesmärgid õpetajakoolituse edendamiseks. Minu arvates on häbiväärne, et õpetajate koolituseks sündinud kõrgkool oma sünnilugu häbeneb. Nagu ma olen öelnud, Emma-jõe-äärne Ateena jäi alla väljakutsele luua tugev haridusteaduskond. Ta väsis ära enne, kui õpetajate koolituses jõuti saavutada tulemusi, mida haridusteaduskonna rajamisel loodeti. Usun, et sellele küsimusele konkreetseid vastuseid kuulete mõni aeg hiljem, mitte täna siit kõnepuldist.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid, nüüd annan võimaluse esitada üks kohapeal registreeritud küsimus. Palun, Urve Palo!

Urve Palo

Aitäh! Lugupeetud haridusminister! Kõigepealt soovin teile teie tegemiste eest tunnustust avaldada. Te olete mõne kuu ametis olnud ning juba on väga palju ideid ja ettepanekuid, mida oma haldusalas muuta oleks vaja. Tean omast käest, et see nõuab suurt julgust ja tahtmist. Nii et siiras tunnustus! Nii mõnigi minister on ametis neli või enam aastat, aga temalt ei kuule ühtegi ettepanekut või ideed. Aga minu küsimus on kõrgharidusreformi kohta, mida te plaanite. Mind paneb ka muretsema, et paljud meie tudengid on sunnitud tööl käima, et endal lihtsalt elu sees hoida. Ka värske noorteseire aastaraamat näitab, et see on suur probleem.

Sellest selgub, et õppimise ja töötamise ühildamise kurvad tagajärjed on üliõpilaste terviseprobleemid, stress, sageli loobutakse sotsiaalsest elust. Täiskoormusega töötavatel ja täiskohaga õppivatel üliõpilastel käib see kõik sageli uneaja arvel.

Esimees Ene Ergma

Küsimus, palun!

Urve Palo

Minu küsimus on: kas te oleksite ikkagi valmis kaaluma teatud stipendiumi kehtestamist nominaalajaga õppivatele üliõpilastele, seejuures mitte ainult vajaduspõhist?

Jaak Aaviksoo

Stipendiumid võiksid olla kahte tüüpi ja toetused ühte tüüpi. Toetused võiksid olla vajaduspõhised, määratavad võimalikult tihedalt seotuna muude sotsiaalsüsteemi instrumentidega, et tõepoolest need, kes vajavad, saaksid parimat võimalikku tuge.

Teiseks, stipendiumid nendele üliõpilastele, kes õpivad nn prioriteetsetel erialadel. Hea näide on praegu Kaitseväe Ühendatud Õppeasutused, kus kõikidele kadettidele on ette nähtud riiklik toetus lisaks riiklikule ülalpidamisele. Ja kolmas, õppeedukusest sõltuv stipendium. Kõik need kolm instrumenti on vaja terviklikult välja arendada.

Aga mis puutub üliõpilaste sotsiaalsesse toimetulekusse, siis ma kardan, et me ei jõua eriti edasi, kui üldistame üle mõistliku määra ehk ütleme, et üliõpilased peavad seda või teist, üliõpilased ei pea seda või teist, üliõpilased on näljas. Samahästi võiks öelda, et osal üliõpilastel kulub liiga palju õlut või muid mõnuaineid. Tuleks vaadata lähemalt, kellel on probleem, milles see probleem seisneb ja kuidas seda lahendada, ja kellel on tegu veidi vastutustundetu lapseõlve pikendamisega, mille soosimisele maksumaksja raha kulutamise minu arvates küll põhjendatud ei ole.

Esimees Ene Ergma

Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

6. Patsiendi vabast liikumisest Euroopa Liidus

Esimees Ene Ergma

Nüüd viimane, väga lühike küsimus sotsiaalminister Hanno Pevkurile. Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Austatud härra minister! Euroopa Liidus kehtib tööjõu vaba liikumine, pensionide vaba liikumine, patsientide vaba liikumine. Ja see pole tähtis mitte sellepärast, et kellelegi ei meeldi oma maa tohtrid, vaid ei ole lihtsalt otstarbekas teha näiteks Eestis operatsioone, millele puudub piisav turg. Vastavad spetsialistid lihtsalt ei säilita oma kvalifikatsiooni ja kui selliseid operatsioone tehakse mujal rohkelt, siis võib inimese mujale saata. Probleem on selles, et Eesti inimese kindlustuskate ei ole üldse võrreldav näiteks Saksa inimese kindlustuskattega ja kui komisjon saadab meie inimese Saksamaale operatsioonile, siis see patsient kulutab ära mitme teise patsiendi raha. Kuidas see probleem lahendatakse?

Hanno Pevkur

Hästi kiire ja lühike vastus. Tõesti, Euroopa Liidus võeti alles mõni kuu tagasi vastu patsientide vaba liikumist käsitlev direktiiv ja riikidel on kohustus kolme aasta jooksul riigisisene õigus sellega kooskõlla viia. Meie majas töö selle nimel käib ja loodame, et asjaomane eelnõu jõuab võimalikult kiiresti parlamendi saali. Siis saame debatti edasi pidada.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Meie infotunni aeg on läbi. Aitäh, lugupeetud kolleegid, küsimuste esitamise eest! Aitäh, valitsusliikmed, vastamise eest! Järgmisel kolmapäeval me teid enam siin ei oota. Infotund on lõppenud.

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Hea Riigikogu, tere päevast! Alustame Riigikogu täiskogu I istungjärgu üheksanda töönädala kolmapäevast istungit. Lugupeetud kolleegid! Nüüd on aeg üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, kolleeg Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Lugupeetud kolleegid! Mul on täna au üle anda Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel eelnõu, mille pealkiri on "Kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu". Ma olen siit kõnepuldist ka enne rääkinud, et jälitustegevuse seaduses, nüüd siis varsti kõike ühte koondavas kriminaalmenetluse seadustikus on alates 1994. aastast põhi-seaduslikke riiveid. Mõned nendest juhtudest on tegelikult sellised, mida põhiseaduse järgi on erandina lubatud sanktsioneerida ainult Eesti riigi kohtul. Eelnõu eesmärk ongi täiendada 1. jaanuaril 2012 kehtima hakkava kriminaalmenetluse seadustiku uut redaktsiooni selles osas, et lihtsas keeles isikute pealtkuulamist, tegelikult igasuguse salajase teabe pealtkuulamist on võimalik teha ainult kohtu loal ja mingit erandlikku 24 tundi täitevvõimule tegetsemiseks anda on põhiseaduse ja meie kodanike põhiõiguste riive. Kindlasti ei taha me selle seaduseelnõuga aga kuidagi häirida meie uurimisasutuste tööd ja me pakume välja ka lahenduse, kuidas sedasama vajalikku jälitus-toimingut oleks võimalik teha operatiivselt ja kiiresti, riivamata meie kodanike põhiõigusi. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Juhatusel nimel olen vastu võtnud ühe seaduseelnõu ja juhatus otsustab selle menetluse vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele.

Nüüd järgmised teated. Riigikogu juhatus võttis menetlusse Vabariigi Valitsuse s.a 13. juunil algatatud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse ja halduskoostöö seaduse muutmise seaduse eelnõu ning määras sellele juhtivkomisjoniks maaelukomisjoni.

Olen edastanud Riigikogu liikmete arupärimise sotsiaalminister Hanno Pevkurile ja keskkonnaminister Keit Pentusele.

Head kolleegid, palun kohaloleku kontroll!

Kohalolijaks registreerus 87 rahvasaadikut, puudub 14.

1. Koduomanikke maamaksust vabastava maamaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (51 SE) teise lugemise jätkamine

Esimees Ene Ergma

Lugupeetud kolleegid! Eile, 14. juunil jäi meil pooleli Eesti Reformierakonna fraktsiooni ning Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni algatatud koduomanikke maamaksust vabastava maamaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 51 arutelu. Jätkame läbirääkimisi. Ma palun kõnetooli Eldar Efendijevi!

Eldar Efendijev

Austatud eesistuja! Austatud kolleegid! Meie ees on koduomanikke maamaksust vabastava maamaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu uus tekst, mille on esitanud rahanduskomisjon. Võib kiita rahanduskomisjoni esimeest Sven Sesterit ...

Esimees Ene Ergma

Lugupeetud kolleegid, palun vaikust! Jätka-ke, palun!

Eldar Efendijev

... kes pika aja jooksul on kaitsnud seda eelnõu, teades, et teda ootab maksimumhulk ebamugavaid küsimusi opositsioonilt. Võib öelda, et tema sai oma ülesandega hakkama, aga ikkagi tekib küsimus, kas esitatud eelnõu-tekst täidab kõiki eesmärke, millele ta on suunanud. Tekib ka teine küsimus: mispärast küsimused, millele peaminister ja rahanduskomisjoni esimees leidsid positiivse vastuse, ei leidnud lahendust eelnõu sõnastuses? Kas see oli tingitud lühikesest ajavahemikust, oli kiire või jäi see kahe silma vahele? Selline olukord andis opositsioonile võimaluse pidada sellist teksti praagiks ja mõelda, et kõik see, mis on pakutud, on planeeritud taktika, arvestades, et koalitsioonil on enamus saalis, ja kõik on ainult välispidine retoorika. Ühesõnaga, seoses eelnõu tekstiga tekib palju küsimusi, millele ei ole põhjendatud vastust. Aga kõigest järjekorras.

Eelnõu esimest teksti kritiseeriti nii kõvasti, et algatajad pidid komisjoni kaudu teksti täielikult ümber kirjutama ja jäi ainult üks rida – seaduse rakendamise tähtaeg. Ja muidugi jäi alles eelnõu idee. Terve tekst oli muudetud ja

see päris uus tekst esitati meile kohe saali arutamiseks, ilma et seda oleks saanud arutada fraktsioonides. Seetõttu ei olnud opositsiooni fraktsioonidel mingit võimalust esitada oma nägemust ega teha omapoolseid ettepanekuid-parandusi. Sellega oli opositsioon jäetud ilma võimalusest parandada teksti ja ei olnud tähtis, kas opositsioon on põhimõtteliselt nõus või vastu. Koalitsioon loobus sellest, et esitada päris uus tekst esimesele lugemisele, anda aega parandusteks, viia läbi teine lugemine ja arutada tehtud ettepanekuid. Võib ütelda, et koalitsioon, enamus saalis, ignoreeris opositsiooni ja demonstreeris, et ei kavatse selles saalis temaga arvestada.

Mis veel teeb murelikuks? Seaduseelnõus ei ole sõnastatud kompenseerimise korda ega mehhanismi. See, et riik võtab endale kohustuse, näeb välja nagu võimalik heategevus. Jah, sellest rääkisid peaminister ja rahanduskomisjoni esimees. Aga rahandusminister ei ole selles kindel ja hindas eelnõu esimest ja teist teksti küllalt kriitiliselt. Mispärast algatajad ei lülitanud eelnõusse riigi kohustusi ega kompensatsioonimehhanismi? Võib ainult küsida ja selle üle spekuloida. Ei ole ka kindlust selles, et kompenseerimine, juhul kui see toimub, ei ole ühekordne ega lõpe sellega. Ühesõnaga, kompenseerimise küsimus jäi rippuma maa ja taeva vahele. Juba esimese lugemise ajal ütlesid algatajad, et kompensatsioon tuleb tingimata, aga uues tekstis see kohta ei leidnud. Arusaadav ei ole ka see, mis allikatest riik kavatseb kompensatsiooni maksta, juhul kui seda kuidagi tehakse. Selline olukord tekitab küsimuse ja jälle spekulatsiooni, et võib-olla on vaja oodata uut maksutõusu teistes valdkondades.

On veel üks küsimus, mis on seotud kooskõlastamise valdkonnaga. Ma pean silmas kohalike omavalitsusi. Tuleb välja nii, et eelnõu puudutab kõiki kohalike omavalitsusi, aga nendega ei ole kooskõlastatud. Ei olnud aega! Sellega on vähendatud KOV-ide võimalust osaleda seaduse loomises. KOV-id leidsid võimaluse sõnastada oma kriitiline seisukoht, aga nende hääl ei jõudnud koalitsiooni kõrvadesse. Võib teha järelduse: koalitsioon, kellel on saalis enamus, ei kavatse arvestada kellegagi ja viib asjad läbi nii, nagu see nendele meeldib. Kas see on demokraatia? Ei tahaks, et sellisest

konkreetsest juhtumist kasvab välja tendents. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Eldar Efendijev! Palun kõnetooli kolleeg Marika Tuusi! Kaheksa minutit.

Marika Tuus

Austatud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Tartu Ülikooli majandusdetsent Viktor Trasberg avaldas paari nädala taguses Postimehes arvamust, kus IRL-i algatatud kodualuse maa maksuvabastust nimetati neobolševismiks ja IRL-laste retoorikat samastati Venemaa enamlaste kunagise loosungiga, mille sisu oli "Tasuta maa talupoegadele!". Või siis meenu-tame näiteks 40-ndaid, kui kuulutati välja, et maa saab kogu rahva omandiks. Kõigile lubati kuni 30 hektarit maad tasuta kasutamiseks ja lubati ka ära muuta ebaõiglased maksud ning kergendada töötava elanikkonna maksukoormat. Huvitav, et sellise sotsialistliku mõttelaadiga on kaasa läinud suurem osa Reformierakonna fraktsioonist, kelle liikmed tavaliselt kritiseerivad vähimatki mõtet igasugusest ümberjagamisest, eriti veel tasuta jagamisest. Aga kuna Reformierakond võitleb kõige rikkama ühiskonnakihi huvide eest, siis ega küll küllale liiga ei tee ja ka suurärimehele või pankurile kulub ära iga riigi arvel kokku hoitud sent. Mis sest, et meil ei jätku raha ei päästemeeskondadele ega ka kiirabiautojuhtidele elamisväärse palga maksmiseks.

Aga kui minna nüüd detailsemaks, siis selle eelnõu esimesel lugemisel küsisin komisjoni ettekandjalt Sven Sesterilt, miks IRL, kuhu kuulub palju omavalitsusjuhte, endisi ja praegusi vallavanemaid, soovib omavalitsuste finantsolukorda veelgi halvendada. Ja ma sain vastuseks, et see raha jääb inimese oma taskusse ja et kohalike omavalitsuste juhid muretsevad kõige rohkem inimeste pärast. No vaatame siis, kuidas selle muretsemisega tegelikult on. Võtame näiteks Jõgeva valla eelarve, sest ma olen selle piirkonnaga vahetult seotud. Maamaks kaotati seal selle aasta algusest, vahetult enne valimisi. Selle aasta laekumisi ehk tulusid, kui vaadata valla koduleheküljelt eelarvet, on vähendatud maamaksu kaotamise tõttu ligi 200 000 krooni. Seejuures on vähendatud muidugi ka kulusid. Vaatame siis, mida on vähen-

datud. Vallateede hooldus – miinus 13,6. Täna loeme pressiteadetest, et jah, seda raha tuleb kindlasti suurendada. Spordiürituste toetus – miinus 11,1%; noorsootöö – miinus 12%; eelharidus – miinus 23%; õpilastransport – miinus 7,4%; puuetega laste sotsiaalkaitse – miinus 22,2%; sünnitoetused – miinus 17%; koolitoetused – miinus 25%; matusetootused – miinus 12%; sotsiaaltoetuste ja -teenuste arendamine – miinus 7,8%; tervishoid – miinus 30%. See nimekiri on loomulikult pikem. Nii et ma küsin veel kord: kus on see inimese pärast muretsemine, nagu mulle vastati? Omavalitsused jätaavad osa teenuseid osutamata või siis kasseeritakse see raha teiste kodanike arvel sisse. Kui loodeti, et maamaksu kaotamisega hakkavad massid end Jõgeva valda sisse kirjutama, siis seda on teinud sel aastal vaid mõni inimene, kuus-seitse inimest, nagu on näha. Me teame, et ka Harku vallas pole palju uusi sissekirjutanuid. Rahandusminister Jürgen Ligi ju ütles, et kõik need, kes on nüüd Harku valda sisse kirjutanud, on nn teeseldud tehingud, mis ei too tegelikult raha sisse. Ka Jõgeva vallas on tulnud probleeme juurde, sest inimene elab tegelikult linnas või aleviku kortermajas, registreeritud on ta aga maamajja ja paljud teated-kirjad, ka valimisteated, on läinud registrijärgsesse elukohta. Ja veel: kui varem arvestati korteriühistute maamaks korterelamu juurde kuuluva maa suuruse järgi ja see jagati korterite vahel, siis nüüd saadab Maksu- ja Tolliamet maksuteatise otse korteriomanikule, ja kuna selle maksu suurus on kortermajas alla viie euro, siis maksta ei pea. Selge, et omavalitsustel jääb raha saamata.

Aga maamaksu kaotamisega ei muretseta niivõrd memmede pärast, nagu meile on öeldud, sest näiteks Vene ajal oli individuaalmajadele ette nähtud krundi suuruse piirmäär umbes 600 m² ja sellest peeti ka rangelt kinni. On selge, et tegelikult me maksame kinni uusrikaste hiigelkrunte kuskil Kadriorus või Nõmme luksuslikus kinnisvarapiirkonnas, maksame kinni Tallinna ümbruses kallimate piirkondade koduomandeid, Tartu linnaäärseid luksuskrunte, Tartumaa moodsaid kinnistuid. Ja ma küsin Delfi kombel, miks siis IRL ei räägi sellest, mis selle eelnõu tegelik põhjus oli. Oli ikkagi maksu ärakaotamine oma isiklikelt häärberitelt. Miks ei räägita sundüürnikelt ära võetud ja mitmekordsete vahetustehin-

gutega endale kombineeritud luksuselamistest? Miks te arvate, et luksuse pealt ei peagi maksta? Miks peab miinimumpalgal inimene maksta kinni teie mõnusa krundi kusagil heas piirkonnas, nagu küsis rahandusminister Jürgen Ligi. Tallinn tegi väga õigesti, kui tõstis suurkruntide maamaksu määra, sest Tallinna suurmaaomanik peabki ju rohkem maksta, sest kinnisvara hind peabki Tallinnas kõrgem olema kui kuskil, palun vabandust, kolkakülas. Ja kui riik kompenseeriks tulevikus omavalitsustele tekkinud augu, mida ma küll ei usu ja mis ei juhtu kindlasti Tallinnaga, siis maksab ju ikkagi maksumaksja. Selge, et riigile vajaminev raha korjatakse väikesetulistelt kokku kõrgete aktsiiside, käibemaksu ja üha tõusva toasooja hinna kaudu. Ja loomulikult üha tõusva elektri hinnaga – nagu tänastest lehtedest lugeda võib, tõuseb see kuni 60%.

Muidugi on maamaksu kaotamise peapõhjus see, et Tallinnale ja Tallinna linnapeale ära teha, mis muidugi järjekordselt ei õnnestunud, sest Tallinn jõudis taas kord ette. Me teame, millega igasugused koalitsioonipoolsed äratemised on lõppenud. Soolise võrdõiguslikkuse seaduse kontekstis sai hoopis Keskerakond n-ö sajandi võidu. Virumaa kunagine tükeldamine on toonud Keskerakonnale Ida-Virumaal korduvalt absoluutse võidu. Hetkel on Tallinna finantsseis nii hea, et seda on kiitnud isegi Rahandusministeerium, öeldes, et linna põhitegevuse tulem on kõigi aegade paremuselt teine, ja soovitas veelgi paremate tulemusteni jõudmiseks tõsta maamaksu määra 2,5%-le. Seda on Tallinn siis praegu tegemas, kaotades samas maamaksu väiksematelt kruntidelt. Mis teha, kui riik õpetab maksudega mängima.

IRL ja Reformierakond, uskuge, maksu maksmine ei ole karistus, nagu te püüate populistlikult tõestada. Maksud on ühiskonnaliikmete panus selleks, et riik saaks toimida. Ma arvan, et selle eelnõu praegusel kujul vastuvõtmise korral jäävad Eestis teed remontimata ning vallad ja linnad peavad kokku hoidma laste ja abivajajate arvel. Selle vastu me peame siin kõik koos seisma, kõik need, kes valutavad südant oma kodukandi pärast. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Täna! Palun kõnepulti kolleeg Heimar Lengi!

Heimar Lenk

Lugupeetud esimees! Head kolleegid! Ma pöördusingi kõigepealt saalis paremale poole, IRL-i poole. Urmas Reinsalu, selle seaduse autorit, saalis ei ole, aga öelge talle edasi, kallid kolleegid, et ta korralikult tööle hakkaks. Viimasel ajal on tal nii palju praaki olnud, et lihtsalt ei julge enam tema järgmisi seadusi vaadatagi. Tallinnas andis ta võimu Keskerakonna kätte veel võimsamalt, kui Keskerakond ise oleks seda teinud. See oli see kuulus soolise võrdõiguslikkuse seadus, mida Reinsalu tegi ja millega ta lasi Keskerakonnale nii palju uusi kohti juurde tulla, et keegi poleks osanud seda isegi ennustada. Vähe sellest, ta andis Edgar Savisaarele võimaluse teha sajandi tulemus, Savisaar sai pärast Reinsalu seadusparandusi 38 974 häält. Nii et öelge Reinsalule edasi, et ta ennast kokku võtaks, sellepärast et see praegune maamaksuseaduse muudatus on järjekordselt näide, kuidas Reinsalu üle kavaldati ja Tallinn astus sellise tugeva sammu, et kaotas ise maamaksu ära.

Aga et mitte süüdistada mind selles, et ma väga kritiseerin iseenda nimel või meie erakonna nimel kolleege, siis ma mõtlesin, et loen ette meie kõigi poolt austatud ja armastatud infoportaali Delfi juhtkirja. Selle juhtkirja pealkiri oli "Mainemaiad poliitikud (Mõeldud on Isamaa ja Res Publica Liitu ning Reformierakonda. – H. L.) moodustasid maamaksu ümber mesilase kärmpere". Kõik tahtsid sellest seadusest omale suuri plusse saada, aga võta näpust! Juhtkiri algab peale nii: "2008. aastal tõstis Keskerakonna valitsetud Tallinn maamaksu. [---] Keskerakonna oponendid Toompeal hakkasid sellest hetkest peale aru pidama, kuidas pealinna oma otsusest taganema sundida. Jämedam ots oli Isamaa ja Res Publica Liidu käes, mis kirjutas kodualuse maa maksust vabastamise suisa oma naljakas-kuulsasse "Lepingusse Sinuga". [---] Reformierakond läks koalitsioonipartneri initsiatiiviga kaasa ning mais andis valitsus Riigikogu käsitleda seaduseelnõu, mis kaotaks elamumaa maksu tiheasustusega aladel kuni 1500 ruutmeetri ning hajaasustusega aladel kuni kahe hektari suuruselt alalt." Mida öeldakse juhtkirjas edasi? "Mida aga tegi Edgar "Teflonmees" Savisaar?" küsib Delfi. "Jäi, käed rüpes, ootama, kuni Riigikogus vastuvõetud seadus käsib tal kodualuse maa maksust vabastada? Vale pu-

ha!" kirjutab portaal. "Savisaar otsustas, et vana rebase trikid ei ole veel sugugi otsas. Linnavalitsus sai käsu kähku välja töötada vastueelnõu. Selline, mis kaotab kodualuse maa maksu pealinnas ära enne, kui Riigikogus vastu võetav ja presidendi poolt ülima tõenäosusega heakskiidu saav seadus seda teeb. [---] Maksuvabastuse tegelikku põhjust – kuklasse hingavat Toompea eelnõu – ei maininud linnavalitsus kordagi, küll aga esineti heategijatena, kellele teevad muret "viimastel aastatel suurenenud leibkondade kulutused." Need, mis teatavasti lähevad valitsuskoalitsiooni parteide n-ö arvele. "Keskerakond tõestas end taas kord Suure Populistina," ütleb Delfi. "Kuigi erakonnad moodustasid täna maamaksu kaotamise ümber omamoodi kärmpere, püüdes seda kõik korruga adopteerida, saab just Keskerakond 2013. aasta kohalikel valimistel uhkusega öelda, et nemad vabastasid kodualuse maa pealinnas Eesti tippu kuuluvast maamaksust." Need ei ole minu sõnad, need on ajakirjanike öeldud! "Kes siis enam mäletab, et tegemist oli sama maamaksuga, mille sama erakond 2008. aastal kehtestas. Eriti irooniline on," lõpetab Delfi oma juhtkirja, "et kuigi linnavalitsuse eelnõu peab reeglite kohaselt vastu võtma linnavolikogu, on asi tegelikult juba otsustatud. Keskerakonnal on ju Tallinnas ainuvõim – mälestus eelmisest korrast, kui Toompea seadust (tookord valimisseadust) ümber tehes Tallinna linnapead üle kavaldada püüdis." Aga see ei õnnestu mitte kunagi – see oli minu arvamus. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Tänan! Palun nüüd kõnepulti kolleeg Vladimir Velmani!

Vladimir Velman

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Eelnõu 51 jõudis meie ette esimesel lugemisel sellises konditsioonis, et mitmed Riigikogu liikmed olid sunnitud juhtima algatajate tähelepanu nii kirjavigadele kui ka normitehnilistele puudustele. Nii et kohe alguses oli näha, et eelnõu on tehtud kiirustades. Järgmiseks korraks jõudis meie laudadele eelnõu, mille tekst oli niivõrd muutunud, et oli põhjust rääkida juba praktiliselt uuest eelnõust, kuid ka seekord ei võtnud juhtivkomisjon meie tähelepanekuid kuulda. Siit puldist on palju räägitud,

et selle seaduseelnõu arutelu alustati sisuliselt teisest lugemisest, sest koduomanike maamaksust vabastamise seaduse eelnõu asemel räägime täna koduomanikke maamaksust vabastava maamaksuseaduse muutmise seaduse eelnõust. Ja tänaseks me oleme jõudnud nii kaugel, et Riigikogu fraktsioonidel polegi enam võimalust teha muudatusettepanekuid, nii nagu meie kodukord ette näeb. Ka rahanduskomisjonis toimunud arutelul tekkis tõsine kahtlus, kas ikka on tegemist sama eelnõuga, sest eelmisest eelnõust ei ole säilinud ühtegi lauset, välja arvatud kehtima hakkamise kuupäev. Hea tava kohaselt tuleks juhul, kui kahe lugemise vahel on tekstist muudetud rohkem kui üks kolmandik, lugemine katkestada ja anda Riigikogu liikmetele võimalus muudatusettepanekuid teha. Näevad nad ju seda teksti esmakordselt ja kindlasti tekib häid mõtteid, et seda veelgi paremaks teha. Seda enam, et praegusel juhul on sada protsenti uus tekst. Nagu näeb ette Riigikogu kodukord, toimus komisjonis hääletamine, mille tulemusel napilt, aga kindlalt jäid hääletage 6 : 5 peale need komisjoni liikmed, kellel tõenäoliselt on parem mälu ja nad mäletavad kindlalt, et on seda teksti kusagil näinud ja lugenud ning see tuleb väga tuttav ette.

Maamaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu algatati teadaolevalt 16. mail, võeti Riigikogu menetlusse 17. mail, esimene lugemine toimus 31. mail ja 1. juunil ning muudatusettepanekute esitamise tähtaeg oli 3. juuni. Rahanduskomisjonis arutati ametnike parandatud teksti 7. juunil ning praegu toimub eelnõu teine lugemine. Seega on eelnõu algatamisest tänase päevani möödunud vähem kui kuu aega. Kuhu on valitsuskoalitsioonil selle eelnõuga nii kiire? 2013. aasta, millal see seadus peab hakkama kehtima, on ju veel mägede taga. Siit puldist on räägitud ka sellest, et kõik, kes on koostanud kohaliku omavalitsuse eelarvet, teavad, et maamaksu planeeritakse ja üksikisiku tulumaksu laekumist prognoositakse. Maamaks on põhimõtteliselt kohaliku omavalitsuse finantsautonoomia üks oluline tagaja. Maamaks on stabiilne tulullikas, sest maamaksu suurus ei muutu nii kiiresti, kui muutub omavalitsusse sissekirjutatud inimeste arv. Maamaks ei muutu seoses sellega, kui väheneb kohaliku omavalitsuse elanike arv. Kohalikul omavalitsusel on võimalus anda

maamaksusoodustust, kohalikul omavalitsusel on võimalus muuta maamaksumäära. Need kõik on otsesed näited omavalitsuse finantsautonoomiast. Mis siis tegelikult on kohalike omavalitsuste autonoomia? Kohalike omavalitsuste autonoomia on see, et kohalike inimeste kogukonna valitud kogu otsustab ise, mis kohalikus omavalitsuses tehakse. Aga kui me jälgime ja kuulame neid inimesi, kes on käinud siin kõnepuldis, siis nemad räägivad väga palju Tallinna linnast, Tallinna linna probleemidest. Tekib selline küsimus, et kui kohaliku omavalitsuse tasandil ei ole võimalik võimuülekaalu saada, kas siis peaks lahendama kohaliku omavalitsuse küsimusi Riigikogu või riigi kaudu.

Palun kolm minutit lisaega!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit lisaega.

Vladimir Velman

See ei ole demokraatlik ega euroopalik tava. Kohaliku omavalitsuse valimistel tuleb lihtsalt pakkuda inimestele selliseid lahendeid, mis neile meeldivad, võtta seal võim ja selle kaudu kohalikku elu korraldada. Sest kui siit edasi mõelda, siis mõnele koalitsionisaadikule ei meeldi Tallinna linna kõrgem maamaks, järgmisena võib öelda, et mõnele saadikule ei meeldi jälle mõne omavalitsuse kõrge lasteaiamaks. Nii et laske ikkagi kohalikel omavalitsustel kohapeal ise otsustada ja Riigikogu peaks tegelema riigi asjadega.

Minu hea kolleeg Peeter Võsa esitas eile siit puldist mitu küsimust ja pidas ka väga hea emotsionaalse kõne. Ta küsis, kas me teame, miks Eesti mitte kunagi ei jõua viie kõige jõukama Euroopa riigi hulka, miks umbes veerand meie lastest pidevalt nälgib, miks täiskasvanute suud hambahaiguste tõttu mädanevad ja meil pole võimalik neile oma tervise parandamiseks hambatoetust anda. Miks meie palgad ja pensionid on sama väikesed kui jänesepabulad? Miks tulevad pidevalt ilmsiks puudused päästealal, meditsiinis, korrakaitstes? Miks meil ei ole võimalik kõigile õppuritele tagada tasuta koolitoitu? Miks meie poegade tervislik seisund on selline, et meie kaitseväge peab selle üle pidevalt kurtma? Miks meie tütreid ja naisi ei taha meile lapsi sünnitada ja meie iive pidevalt langeb? Ja oli veel mitu

küsimust. Sellest tegi ta täiesti õigustatud järelduse: ainult sellepärast, et põhiline aur läheb Riigikogus üksteisele ärategemise peale.

Lõpetuseks tahan üle korrata Keskerakonna fraktsiooni üldise seisukoha. Viimastel aastatel on valitsus mitmel korral omavalitsusi petnud, vähendades tasandusfondi, vähendades tehoiuraha, vähendades raha noorte spordile ja lasteaedadele. Meil pole mingit põhjust uskuda, et Reformierakond ja IRL käituvad seekord teisiti. Kui tulubaasi vähenemist maamaksu kaotamise tõttu kavatakse kompenseerida, oleks see ka seaduseelnõu tekstis kirjas. Paraku on karta, et seaduseelnõu teksti praegusel kujul vastuvõtmise korral jäävad Eestis teed remontimata ning vallad ja linnad peavad kokku hoidma laste ja abivajajate arvel. Selle vastu peab seisma iga Riigikogu liige, kes valutab südant oma kodukandi pärast. Ma tänan!

Esimees Ene Ergma

Tänan! Palun nüüd kõnepulti kolleeg Jüri Ratase! Kaks minutit lisaega.

Jüri Ratas

Austatud Riigikogu esimees! Head ametikaaslased! Kui me mõtleme eelmise Riigikogu koosseisu seaduseelnõude praagi peale, siis võib paljudele esimeste hulgas meenuda soolise võrdõiguslikkuse seaduse sabas muudetud Tallinna Linnavolikogu suurus. Tõsi, seda seaduseelnõu ei menetletud XI koosseisu alguses, kuid XII koosseisus on koalitsioon suutnud juba esimestel kuudel tuua Riigikogu menetluse õiguslikus ja menetluslikus mõttes suurte puudustega seaduseelnõu 51. See kiirustamine ei vääri tunnustust ei opositsiooni ega ka paljude koalitsioonipoliitikute poolt (viimaste puhul ei ole see ilmnunud mitte ainult koridorivestlustes). Kindlasti pole see uudis, et seadusandlikud raamid on Eesti riigis üldjoontes paigas ning tänasel hetkel me tegeleme enamasti seaduste muutmisega. Usun, et koosseisu lõppedes ei mõõdeta meie töökust menetletud seaduste arvu järgi, vaid hoopis nende kvaliteedi järgi, sealhulgas nende sisu, laiapõhjalisuse, mõjude analüüsi ning koalitsiooni ja opositsiooni ühisosa järgi.

Selle eelnõu puhul võib sisu osas vaielda, kuid mõjude analüüsist, laiapõhjalisusest ning koalitsiooni ja opositsiooni ühisosast on asi väga kaugel, õigemini seda ei ole. Ühe-

kordne kohtumine omavalitsusliitudega kohustusliku punkti saamise eesmärgil on tõsisest ja laiapõhjalisest arutelust üldsuse ja omavalitsustega sama kaugel, kui Kuu on Päikesest. Siit ka meile kõigile küsimus: kas selline eelnõu menetlemise viis aitab kaasa Riigikogu usaldusväärse ja maine tõstmisele või hoopis vähendab seda?

Head ametikaaslased, maamaksuvabastus vähendab märkimisväärselt kohaliku omavalitsuse tulubaasi, mille kompenseerimiseks on valitsusliit eelnõu seletuskirjas lubanud anda 17 miljonit eurot riigieelarvest. Kas selline summa katab ka kohalike omavalitsuste tulude vähenemise, on küsitav. Nii või teisiti on eelnõu suunatud kohalike omavalitsuste suveräänse iseotsustamise õiguste kitsendamisele. Teisest küljest on riigieelarve tulud kõigi maksumaksjate tööga loodud ja seepärast on maamaksuvabastusest tekkiv tulude vähenemine teiste maksude mitmekordse tõstmise teel riigieelarves kinni makstud. Seega on kodualuse maa maamaksuvabastus maksukoormuse vähendamise sildi all vaid petlik illusioon. Aktiivmaksude, käibemaksu ja elektri hinna tõstmisega, mille maksavad kinni kõik elanikud, on maamaksuvabastus puhas populism ja valimislubadus, mis inimeste majanduslikku olukorda sugugi ei paranda, sest uued maksutõusud ootavad meid ees. Täna võisime lugeda, kuidas taotletakse juba 60%-list elektri hinna tõusu.

Eelnõu 51 puhul, mis puudutab enamikku elanikkonnast ning 226 omavalitsust, on ülioluline ja lausa elementaarne teha mitmesuguseid mõjuanalüüse ning luua läbipaistev ja konkreetne süsteem, kuidas omavalitsustele saamata jäänud tulu kompenseeritakse. Ühekordsed ukse taga käimised või inimeste kirjad on kindlasti olulised, kuid ei taga terviklikku mõjude hindamist. Eelnõu 51 puhul on kindlasti õigustatud küsimus, kuhu on meil kiire. Täna kuni eelnõu jõustumiseni on aega 566 päeva. Opositsiooni palve kogu menetluse jooksul on olnud eelnõu selgemaks muuta, kompensatsioonimehhanism sisse kirjutada, mõjusid analüüsida. Praegu on see veel võimalik, sest teist lugemist ei ole lõpetatud ning arutelu katkestamise ettepanek on tehtud. Katkestamine oleks ka igati loogiline, sest see annaks juhtivkomisjonile, kuid eeskätt koalitsioonile võimaluse eelnõu õiguslikus mõttes

korda teha ning tulla tagasi teise lugemise jätkamise juurde hiljemalt käesoleva aasta sügisistungil.

Üsna veider on see, kuidas seaduseelnõu uus tekst pärast muudatusettepanekute tähtaja lõppemist meie laudadele ilmus. Seaduseelnõu uus tekst koosneb 41 reast, millest 39 rida on uued või täiendatud ning kaks rida on jäänud samaks, need on § 2 "Seaduse jõustumine" ning teisel real tekst: "Seadus jõustub 2013. aasta 1. jaanuaril." Igasugune seaduseelnõu menetlemise hea tava näeb ette, et nii suurte muudatuste puhul teine lugemine katkestatakse. Seda võime tõdeda ka oma kogemusest, kus eelmises koosseisus katkestati nii liikluseaduse, põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse, majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse kui ka paljude teiste seaduste eelnõude arutelu.

Eelnõu seletuskirjast loeme, et kodumaa maamaksuga koormamine ei ole mitte ainult ebanormaalne, vaid ka ebamoraalne. Siit teen järelduse, et maamaks vastavalt kuni 1500 ruutmeetrit ja 2 hektarilt, mis nüüd kaotatakse, on ebamoraalne, kuid selle osa maa puhul, mis ületab 1500 ruutmeetrit ja 2 hektarit, on see juba moraalne. Siit ilmneb võrratu võime eristada moraalset ebamoraalsest!

Viimastel aastatel on valitsus mitmel korral omavalitsusi petnud, vähendades tasandusfondi, vähendades teehoiuraha, vähendades raha noortesportidele ja lasteaedadele. Meil pole mingit põhjust uskuda, et Reformierakond ja IRL käituvad seekord teisiti. Kui maamaksu võrra vähenenud tulubaasi osa kavatakse kompenseerida, siis oleks see ka seaduseelnõu tekstis kirjas. Paraku on karta, et seaduseelnõu teksti praegusel kujul vastuvõtmise korral jäävad Eestis teed remontimata ning vallad ja linnad peavad kokku hoidma laste ja abivajajate arvel. Tänan!

Esimees Ene Ergma

Tänan, kolleeg Jüri Ratas! Palun kõnetooli kolleeg Kalle Laaneti!

Kalle Laanet

Austatud juhataja! Head kolleegid! Kui me vaatame meie laudadel ja arutusel olevat seaduseelnõu, siis selle eesmärk vabastada kodumaa kodumaa maamaksust on kindlasti üllas eesmärk. Kui vaadata, et üks põhjus, miks soo-

vitakse vabastada, on see, et Eestis on inimeste eluasemega seotud sundkulutused leibkonna liikme kohta suured, siis ma olen nõus sellega. Või teine eesmärk: riigi eluasemepoliitikas valitud ulatusliku koduomandiga eluasemekorraldus eeldab riigilt meetmeid, mis soodustaksid võimet tulla toime eluasemega seotud püsikulude katmisega. Ka sellega saab ju ainult nõustuda. Eelkõneleja Jüri Ratas viitas tänastele ajalehe uudistele, kus öeldakse, et Eleringi teatel peaks elektri hind 60% ulatuses kasvama. Siin tekib kohe küsimus, kas siis on ikkagi seatud nii selge siht kodukulud vähendada, kui see eelnõus on välja toodud. Kui kolmas eesmärk on, et mõnes omavalitsuses on absoluutarvudes koduomandiga seotud kõrge maa maks muutunud ilmseks omandit liigselt koormavaks maksuks, siis kohati tundub, et me oleme siin Tallinna volikogu, mitte Riigikogu. Lõppude lõpuks otsustab ju valija, kas need inimesed, kes juhivad ühte või teist kohalikku omavalitsust, väärivad seda ja kas nende astunud sammud on õiged. Neljas eesmärk: tänane suur koduomandiga seotud maksukoormus võib administratiivse survena viia miljööväärtuslike piirkondade kogukondade lagunemiseni. Kahtlen, kas see on tõsi. Kui väga paljude eelnõude puhul, mis on opositsiooni algatatud, tuuakse alati välja, et ei ole piisavat mõjude analüüsi ega eelnevat analüüsi, siis selle eelnõu puhul on ju see analüüs täiesti puudulik, seda polegi. Siin me arvame aga, et me teeme sisetundest tulenevalt õigeid otsuseid.

Üks tänane maakonnaleht küsib oma internetiportaalis, mida arvatakse elamualuse maa maamaksu kaotamise plaanist. Mis te arvate, mis see protsent on, kes on selle poolt? See peaks olema ju ääretult kõrge, sest eesmärk on üllas, inimesed vabastatakse mingist koormisest või kohustusest. Kahe käega poolt on vastanutest ainult 52,6%, 34,2% arvab, et see on populistlik samm, ja ükskõik on see 7,9%-le vastanutest. Miks inimesed siis ikkagi ei usu sellesse üllasse eesmärki? Ma arvan, et sellel mitteuskumisel on mitu põhjust. Esimene põhjus on kindlasti see, et miks me peame selle eelnõu vastuvõtmisega nii pööraselt kiirustama. Miks me ei või menetleda seda rahulikult, demokraatliku riigi protsesse järgides ja selgitada ühiskonnas kõiki neid aspekte, mis on tekitanud küsimusi siin saalis ja inimestel väl-

jaspool seda saali? Kindlasti on selgusetuks jäänud see osa ...

Palun kaks minutit lisaega!

Esimees Ene Ergma

Palun, kaks minutit!

Kalle Laanet

... kuidas hüvitatakse kohalikele omavalitsustele neile laekumata jäänud summad. Vas- tused siin saalis on olnud väga erinevad, alus- tades peaministri ja lõpetades rahandusmi- nistriga või komisjoni esimehega. See tekitab küsimuse, kas kohalikel omavalitsustel peak- sidki üldse olema mingid maksulaekumise või- malused, võib-olla võiksid kõik maksud laeku- da riigile ja riik jagab kohalikele omavalitsus- tele raha täpselt selle järgi, kuidas ta vajalikuks peab. Oleks tunduvalt lihtsam. Selge on see, et kohalik omavalitsus peab kusagilt tulusid saa- ma ja oma kulusid katma. Selge on see, et see raha korjatakse kokku muude maksudena. Sellest tulenevalt olen ma veendumusel, et me ei peaks täna kiirustades seadusi vastu võtma, millega me satuksime nii avalikkuse ja pre- sidendi kui ka õiguskantsleri ja Riigikohtu esi- mehe suure kriitika alla. See võib juhtuda siin saalis tegelikult juba lähitundidel ja -päevadel, kui viimane lõpuks oma esinemisjärje saab. Nii et ma olen küll seisukohal, et me võiksime täna menetleda põhjalikult, rahulikult ja üks- meeles neid küsimusi, mis kõiki meie Eesti riigis elavaid inimesi puudutavad. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kalle Laanet! Palun kõ- nepulti kolleeg Ester Tuiksoo! Kuna teda siin ei ole, siis palun järgmisena kõnepulti kolleeg Olga Sõtniku!

Olga Sõtnik

Lugupeetud istungi juhataja! Head kollee- gid! Täna siin saalis teisel lugemisel menetle- tav eelnõu 51, algse nimetusega "Koduoma- nike maamaksust vabastamise seaduse eel- nõu", on taas musternäide sellest, kuidas ki- irustades sünnib järjekordne seadusandlik praak. Selle seaduseelnõu menetlemise käigus rikutakse nii head tava ja normitehnilisi reeg- leid kui ka eiratakse tervet mõistust. See eel- nõu, mis meil täna laudadel on, on tundma- tuseni muutunud, võrreldes esialgse eelnõuga.

Muutunud on pealkiri, koduomanike maamak- sust vabastamise seadusest on saanud kodu- omanikke maamaksust vabastav maamaksu- seaduse muutmise seadus, muutunud on sisu ning kaheleheküljelisest seletuskirjast on saa- nud kümneleheküljeline dokument. See sea- duseelnõu moodi kirjatükk tekitab ikka tõsi- seid diskussioone meie õigusloome kvaliteedi ja asjaajamise korra üle. See, mis selle eel- nõuga toimub, on halvas mõttes õigusloome kõrgem pilotaaž, mis paratamatult hakkab edaspidi kandma IRL-kollegide nägu.

Üleeile andis õiguskantsler Indrek Teder Riigikogule üle oma 2010. aasta tegevusaru- ande, kus ta muu hulgas kritiseeris Riigikogu üleliigse kiirustamise pärast mitme seaduse vastuvõtmisel. Tõenäoliselt saame täna arutu- sel oleva seaduseelnõu kohta samuti midagi lugeda õiguskantsleri järgmise aasta aruandest, sest kuigi see seadus peaks jõustuma alles 2013. aastal, tahetakse seda vastu võtta ilma pikema analüüsi ja konsensuseta ning sisuliselt ühe lugemisega.

Kuigi esimese variandiga võrreldes on eel- nõu tõepoolest muutunud veidi sisukamaks, on selles eelnõus jätkuvalt puudu üks tähtis asi, millest on palju räägitud nii siin saalis kui ko- halikes omavalitsustes, kohalike omavalitsuste kogudes ja väga palju ka ajaleheveergudel. Puudu on selgest arusaamast, kas ja kuidas on plaanis hüvitada kohalikele omavalitsustele saamata jäänud tulu, mis seletuskirja kohaselt ulatub 17 miljoni euron aastast. Meie seadused ja Riigikohtu lahendid näevad ette, et valitsus eraldab kohalikule omavalitsusele koos kohus- tustega ka rahalised vahendid. Kahjuks tava- praktikas see tihti unustatakse. Nüüd, kus maa- maksu kaotamisega kohalikud tulubaasid olu- liselt vähenevad, räägib peaminister riigi võe- tavast kohustusest kompenseerida omavalit- sustele saamata jääv tulu, mis oleks ainuõige käik. Samas järgmisel päeval tunnistab seesa- ma peaminister, et kompenseerimise kohustust tegelikult polegi. Kolmandal päeval räägib eel- nõu tutvustav kolleeg Sester mingit kolmandat juttu ja rahandusminister Ligi on hoopis nel- jandal arvamusel. Kust siis kohalikud oma- valitsused võivad täna võtta selle kindluse, et kõik avalikud teenused saavad ka pärast maa- maksu kaotamist inimestele osutatud?

Peaminister Ansip ütleb, et lahendus oleks üksikisiku tulumaksu õiglane ümberjagamine.

Kui see tõesti on nii, siis miks mitte tulla samaaegselt välja selle seaduseelnõuga, mis tõstabki kohalikele omavalitsustele eraldatava tulumaksu protsenti ning mis kohe võtab ära kõik küsimused ja selle vastasseisu, mis praegu on ühiskonnas küllalt suur. Samas muidugi, isegi kui koalitsioon töötab välja kõiki osapooli rahuldava hüvitamismehhanismi, ei tasu unustada, et see raha, mis maamaksu kaotamisest saamata jääb, ei tule taevamannana maa peale, vaid see võetakse teistest valdkondadest. Ja milliste valdkondade arvel kompenseeritakse maamaksu kaotamine? Kas kärbitakse kulutusi sotsiaalvaldkonnas, hariduses, turvalisuses või sisejulgeolekus? Ei tea, aga mõtle misainet on kuhjaga. Mida aga ei ole, on aeg, sest maamaksu kaotamise suunas on liikuma hakatud ja seda, mida see kõik endaga kaasa toob, näitab ainult aeg.

Ma palun paar minutit lisaega!

Esimees Ene Ergma

Kaks minutit, palun!

Olga Sõtnik

Eelmisel nädalal tuli Tallinna Linnavalitsus välja eelnõuga, millega kodualuse maa maks kaob linna elanikel juba järgmisest aastast. Selle eelnõu kohaselt vabastatakse kodualune maa 2012. aasta 1. jaanuarist kuni 1500 ruutmeetri ulatuses maamaksust. Seega saavad maamaksuvabastuse kuni 180 000 Tallinna koduomanikku. Kodualuse maa maksust vabastamise tingis Tallinnas see, et leibkondade sundkulutused – toidu- ja eluasemekulud – on viimastel aastatel märkimisväärselt kasvanud, samas on aga reaalpalk langenud. Statistikaameti andmetel on 2007. aastaga võrreldes kulutused eluasemele suurenenud koguni 26%, sealhulgas on soojusenergia hind 2007. aastaga võrreldes tõusnud 40%, elektrienergia hind 24% ja maagaas 33%. Mis hakkab juhtuma tulevikus, on raske ennustada, sest täna tuli uudis, et elektrienergia hind võib veelgi rohkem kasvada, kui esialgu oli planeeritud, räägitakse juba 60%-lisest hinnatõusust.

Tõenäoliselt toetab seda eelnõu sellel neljapäeval ehk homme Tallinna volikogu ja ma loodan, et mitte ainult Keskerakonna fraktsiooni liikmete hääletega, vaid kahtlemata peaksid seda eelnõu volikogus toetama ka opositsioonierakonnad, sest Reformierakond ning Isamaa

ja Res Publica Liit on ju seda meelt, et kodualuse maa maks peaks kaduma võimalikult kiiresti. Ja see, et Tallinnas kaob ta ära ühe aasta võrra varem kui kogu riigis, peaks neile ainult meeldima.

Paraku peame meie siin saalis vajutama punast nuppu, sest usku IRL-i ja Reformierakonna valitsusse meil ei ole. Viimastel aastatel on valitsus mitmel korral omavalitsusi petnud, vähendades tasandusfondi, vähendades teehoiuraha, vähendades raha noortespordile ja lasteaedadele, ning pole mingit põhjust uskuda, et Reformierakond ja IRL käituvad seekord teisiti. Kui maamaksu kaotamisest tulenevat tulubaasi vähenemist kavatakse kompenseerida, siis oleks see ka seaduseelnõu tekstis kirjas. Paraku on karta, et seaduseelnõu teksti praegusel kujul vastuvõtmise korral jäävad Eestis teed remontimata ning vallad ja linnad peavad kokku hoidma laste ja abivajajate arvel. Selle vastu peab seisma iga Riigikogu liige, kes valutab oma südant oma kodukandi pärast. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Olga Sõtnik! Nüüd ma palun kõnepulti kolleeg Priit Toobali. Hea kolleeg Ester Tuiksoo, karistust tuleb kanda, teie ettekanne on kõige viimane!

Priit Toobal

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Olen mitmel varasemal korral olnud siin saalis küll kimbatuses, küll segaduses, aga täna saan ma juba kõigest väga hästi aru. Saan aru sellest, kuidas koalitsioonierakonnad oma asju ajavad. Ajavad teerulli meetodil, räpakalt, ülepeakaela kiirustades ja jõuga surudes. Aga see teadmine ja see meetod ei sobi mulle, ei sobi Keskerakonnale, ei sobi omavalitsustele, ei sobi Eesti inimesele. Iseenesest ei ole ju kodualuse maa maksu kaotamises ja selle kaudu inimese kodukulude alandamises mitte midagi halba. Vastupidi, kellele ei meeldiks, kui talle rohkem raha kätte jääb. Aga esiteks, meetod, kuidas seda tehakse ehk kuidas seda eelnõu menetletakse, ei ole korrektne. See ei ole minu hinnangul kooskõlas Riigikogu kodu- ja töökorra seadusega, rääkimata mingist heast tavast siin parlamendisalis ühe või teise seaduseelnõu menetlemisel. Teiseks teeb mulle sügavat muret – ja see mure on ka peamine

põhjus, miks ma seda eelnõu toetada ei saa –, et selle seadusmuudatusega vähendatakse taas kord omavalitsuste iseotsustamisõigust ja kärbitakse oluline osa nende tulubaasist. Jah, koalitsioonipoliitikud on lubanud, lubanud ka siit puldist, et riik kompenseerib linnadele ja valdadele saamata jääva tulu. Eriti rõhutatakse veel seda, et peaminister Ansip on isiklikult lubanud, et kompenseerimine leiab aset, ja tema sõna võetakse kui mingit erilist garantiid. Mulle, vastupidi, mõjub see suurt kahtlust tekitavana, sest peaministril on lausa komme ja tavapäraseks saanud lühikese aja jooksul oma seisukohti kardinaalselt muuta. Toon vaid paar näidet. 2008. aastal ütles Ansip Tartus Eesti Vabariigi aastapäeva aktusel peetud kõnes, et tema juhitud valitsus ei kavatse mitte kunagi vastu võtta defitsiidis eelarvet. Tsiteerin peaministrit: "Ma olen kinnitanud ja kinnitan ka nüüd: defitsiidis eelarvet minu valitsus vastu ei võta. Me ei tohi elada oma laste arvel." Vaid viis kuud hiljem ütleb peaminister, et ta pole riigieelarve tasakaalu küsimuses fundamentalist ja vajaduse korral võib see tasakaalust välja minna. 7. aprillil 2008 ütleb peaminister, et negatiivset riigi lisaelarvet pole mitte mingil juhul tarvis vastu võtta ja kulutused tuleks 1. septembrini külmutada. Tsiteerin Ansipit: "Minu ettepanek on külmutada nende vahendite kasutamine kuni 1. septembrini, kui on teada suvine majandusprognoos, saab teha ka otsuseid." Vaid seitse päeva hiljem ütleb peaminister, et tema on sellel päeval ja on alati olnud selle poolt, et negatiivne lisaelarve tuleb vastu võtta veel sel kevadel. Enne valimisi 2010. aasta 7. oktoobril teatas Ansip valitsuse pressikonverentsil, et Eesti Energia plaan tõsta elektri hinda on nahaalsus ja lauslollus. Kuid pool aastat hiljem, peale valimisi see talle enam rumalana ei tundu ja tema sõnul ei saavatki valitsus hinnatõusu pidurdamiseks midagi ette võtta. Kuulanud vaid mõnda näidet, kas teis tekitavad siis peaministri väljaütlemised usaldust ja lootust, et läheb tõesti nii, nagu ta on öelnud, ehk selle eelnõu kontekstis: kas riik ka tegelikult annab Eestimaa linnadele ja valdadele tagasi kodualuse maa maksust vabastamise tõttu saamata jäänud eurod? Minus ei tekita. Olen kindel, et selle kompenseerimise taga on jälle mingi trikitamine, nagu see on varem olnud puuetega inimeste hooldajateotuse puhul, teede korrashoiu vahendite puhul

jne. Lugupeetud valitsus ei tohi unustada, milliseid teenuseid omavalitsus Eesti inimestele pakub. Inimesed maksavad maamaksu ja saavad selle eest päris palju teenuseid: tänavavalgustus, teede ja tänavate korrashoid, talvine lumetõrje, koolieelne haridus, kultuur, sport, noorsootöö jne. Seega peame küsima: mis juhtub, kui maamaks võetakse omavalitsustelt ära ja seda ei kompenseerita? Mis saab tänavavalgustusest, teede ja tänavate korrashoiust, talvisest lumetõrjest, haridusest, kultuurist, spordist ja noorsootööst?

Palun kolm minutit lisaega!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit, palun!

Priit Toobal

Iga maksuvabastus mõjub inimesele emotsionaalselt kahtlemata hästi. Olgem ausad, kellele ei meeldiks, kui tal rohkem raha igas kuus ja aastas kätte jääb. Küll aga on lausa patt, kui ühte taskusse antakse natuke juurde, aga teisest võetakse salamisi ja seljataga kordades rohkem uuesti ära. Täna kaotatakse maamaks ja õige pea ei suuda väikesed omavalitsused valgustada tänavaid, remontida teid, rääkimata nende ehitamisest, ja lumelükkamine saab igäühe isiklikuks probleemiks. Tuletan meelde hea kolleegi Deniss Boroditši sõnu, mis ta eile siit puldist maha ütles: koalitsioon jagab maksusoodustusi kohaliku omavalitsuse raha eest. Mis viga teha kingitusi kellegi teise raha eest. Mina luban, mina teen, sina aga leia raha ja maksa. Nii ei saa, lugupeetud valitsus, lugupeetud koalitsioon! Lõpuks olete kohalikud omavalitsused rahast täiesti tühjaks pumbanud ning teinud nad võimetuks teenuseid pakkuda. Mis te siis teete? Mille arvel te siis hakkate oma plaane ellu viima?

Viimastel aastatel on valitsus mitmel korral omavalitsusi petnud, vähendades tasandusfondi, vähendades tehoiuraha, vähendades raha noortespordile ja lasteaedadele. Meil pole mingit põhjust uskuda, et Reformierakond ning Isamaa ja Res Publica Liit käituvad seekord teisiti. Kui maamaksu kaotamise tõttu vähenevad tulubaasi osa kavatsetakse kompenseerida, siis oleks see ka seaduseelnõusse sisse kirjutatud. Paraku on karta, et seaduseelnõu teksti praegusel kujul vastuvõtmise korral jäävad Eestis teed remontimata ning vallad ja linnad

peavad kokku hoidma laste ja abivajajate arvel. Selle vastu peab seisma iga Riigikogu liige, kes valutab südant oma kodukandi pärast. Keskerakonna fraktsioon on teinud mitmel korral ettepaneku, et koalitsioon katkestaks selle eelnõu lugemise ja laseks ka opositsioonil teha oma muudatusettepanekud. Koalitsioon pole seda palvet või soovi kuulda võtnud. Meil on jätkuvalt veel, õigemini, koalitsioonil on jätkuvalt veel võimalus tulla vastu omavalitsusliitudele ja omavalitsustele, tulla vastu Sotsiaaldemokraatlikule Erakonnale ja Keskerakonnale ning seaduseelnõu teine lugemine katkestada. Minna sellega edasi sügisel, tehes suvel vajalikud analüüsid, arutades selle läbi omavalitsusliitudega, omavalitsustega, lasta Rahandusministeeriumil ja rahandusminister Jürgen Ligil teha vajalikud arvutused ja tulla siis sügisel seaduseelnõu arutamise juurde tagasi. Senikaua, kui seda tehtud ei ole, Keskerakonna fraktsioon seda eelnõu kindlasti toetada ei saa. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Priit Toobal! Palun kõnepulti kolleeg Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Selle eelnõu arutelul nii Riigikogus kui ka ajakirjanduses on korduvalt viidatud tõsisete probleemidele, mis sellega kaasnevad. Uues seaduseelnõus, mida me küll ekslikult vana eelnõu teiseks lugemiseks nimetame, on osa neist lahendatud, aga osa kindlasti ei ole. Siin on ka nendele probleemidele korduvalt viidatud. Minul saab igatahes olema huvitav näha, kuidas pärast 2013. aastat kirjutavad rahvusvahelised statistikaraamatud sellest, et Eesti perekonnad eelistavad elada üksikult, ja spekulieritakse, kas majanduskriis on Eestis abielud lõhki ajanud. Lisaks sellisele naljale on seletuskirjas otseselt ka fakte väänatud. Alguses räägiti, et seaduse muudatusest võidab 90% Eesti elanikest. Ausa inimesena aga kinnitas Sven Sester eile, et maamaksu maksab kõigest 60% Eesti leibkondadest. Samuti tahan härra Sesterit tänada – ta küll ei viibi praegu siin –, et ta vastas minu neljapäevasele küsimusele selle kohta, kui palju Eesti leibkonnad keskmiselt maamaksu maksavad. Selgus, et keskmise maamaksu selle 60% seas, kes seda

üldse maksavad, on 3,5 eurot kuus. Mina ei saa aru, kuidas saab pärast seda rääkida ebamoraalsest kodude järkjärgulisest konfiskeerimisest, nagu osa eelnõu algatajatest on siin teinud.

Ma ise olen püüdnud eelnõu algatajatega kaasa mõelda ja leida mingeid põhjendusi, miks seda eelnõu on vaja. Mul endal seda teha ei õnnestunud ja samuti ei suutnud ma ka algatajate poolt välja lugeda ühtegi korrektset argumenti peale selle, et Tallinnas on maamaks liiga kõrge. Eile nägime, et Valdo Randpere ei ole veel päris täpselt aru saanud, et ta ei ole enam Tallinna Linnavolikogu liige. Ma võin nõustuda sellega, et Tallinnas on maamaks kohati tõesti liiga kõrge, aga maamaksu kaotamine sellepärast üleriigiliselt on kindlasti ebaproportsionaalne meede. Eelnõu algatajate esindaja Urmas Reinsalu ei suutnud ka esimesel lugemisel mulle vastata, miks ei võiks arutada mõistlikumaid lahendusi Tallinna probleemi lahendamiseks, kehtestada näiteks maamaksu lagi. Eelmisel nädalal tegi Tallinna linnapea algatajatele muidugi hea kingituse ja juhtuski nii, nagu arvata oli. Koduomanike kaitsja Urmas Reinsalu sai siis võidukalt öelda, et näete, isegi Savisaare veensin ära, et tegemist on hea eelnõuga. Aga eks need inimesed räägivad poliitilises mõttes juba ammu sama keelt.

Lisaks rahanduslikele detailidele, millest siin on juba palju räägitud, on eelnõuga siiski ka põhimõtteline probleem, mis ei seisne mitte selles, kas maamaks on moraalne või ebamoraalne maks, vaid selles, et mõistliku eelarvepoliitika üks põhiprintsiipidest on maksutulude stabiilsus. On oluline, et majanduskriisi ajal ei kärbitaks avalike teenuste pakkumist, et nende kvaliteet ei halveneks, nii nagu meil juhtus eelmise majanduskriisi ajal 2009. Kasutades traditsioonilist maksude kolmikjaotust, näeme, et tarbimismaksude poolest on Eesti Euroopa Liidus koos Taani ja Rootsi esirinnas, töötajomaksude osas me jääme EL-i keskmisest natukene allapoole, ja need kaks maksuliiki moodustavad 90% Eesti kogumaksudest. Kolmanda maksuliigi ehk siis kapitalimaksude poolest oleme aga Euroopa Liidus viimasel kohal. Ja paraku on fakt, et kui majanduskriisi ajal väheneb kiiresti nii tarbimismaksude kui ka töötajomaksude laekumine, siis kapitalimaksude ja eriti omandimaksude, kaasa arvatud

maamaksu laekumine püsib kõige stabiilsemana. Seepärast on küsimus tõesti põhimõtteline. Ehkki rahaline mõju ei ole teab kui suur, kui uskuda, et see on 17 miljonit eurot, on siiski täiesti vastutustundetu ja kindlasti mitte riigimehelik võtta populistlikel kaalutlustel vastu selliseid seadusi, mis vähendavad eelarvetulude stabiilsust, omamata seejuures positiivset majanduslikku ega isegi mitte sotsiaalset efekti.

Palun ühe minuti lisaaega!

Esimees Ene Ergma

Palun, üks minut!

Jevgeni Ossinovski

Sellepärast ma pöördun Isamaaliidu ja Reformierakonna saadikute poole: palun ärge minge selle Res Publica populismiga kaasa! Katkestame täna selle teise lugemise ja teeme sügiseks korraliku eelnõu. Tuletage meelde, et teie ametivande sisu seisnes siiski selles, et te tegutsete Eesti riigi ja rahva hüvanguks, ja te ei mõtle sellele, mitu häält te järgmistel valimistel Nõmme pensionäridelt saate. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Jevgeni Ossinovski! Palun kõnepulti kolleeg Eiki Nestori! Kaheksa minutit.

Eiki Nestor

Head sõbrad rahvasaadikud! Lugupeetud juhataja! Ma tahaksin siinkohal hea sõnaga meenutada minister Jürgen Ligi, kes vaatamata sellele, mida tema erakonna õpetajad räägivad, on minu meelest selle eelnõu asjus avaldanud täiesti selgelt asjalikke seisukohti. Lisaks sellele, mida on öelnud rahandusminister, kes näeb maamaksus eelkõige omaniku kohustust tasuda selle eest, et tema maatüki juurde jõuab ka tee, et talvel lükatakse see lumest puhtaks ja et seal kuskil on elekter, lisaksin mina sinna midagi, mis talle võib-olla nii väga ei meeldigi. Mina arvan, et ka säästliku arengu seisukohalt on tegemist maksuga, mis rõhutab omanikuks olemise tähtsust ja vastutust oma vara eest. Nii on see igal pool mujal maailmas ja peaks olema ka meil. Me oleme praegu jäänud poolele teele. Aga on ka omaniku vastutus: oma vara tuleb hoida, seda stimuleerida ning kinnisvara-

maksud ja maamaks on selleks kõige mõistlikum moodus.

Selle eelnõu puhul on jutumaratoni ja kõnemaratoni pannud ju tegelikult käima üks asi: see on arusaamatu soov võtta seadus vastu ruttu. Seadus peaks jõustuma 1. jaanuaril 2013. Tal on kaks selget puudust, millele siin on korduvalt osutatud. Meil on septembris-oktoobris küllalt aega neid asju arutada, kas või nende ettepanekute alusel, mida ka üks või teine valitsuskabineti liige on teinud. Tekib õigustatud küsimus, kuhu on siis nii kiire, et me võtame seaduse vastu tegelikult ühe lugemisega, kuna enamik seda soovib. Mis sel vähemusel siis ikka muud üle jääbki kui protestida sellise käitumisliini vastu, kus enamused ei soovi vähemusega rääkida.

Põhjuste hulgas esimesena on millegipärast kõik maininud ühte – ma pean küll ütleva, et ma ei jaga seda. Teades siiski Res Publica poliitikuid juba aastaid, ma ei arva, et nende reitingu kukkumine oleks midagi sellist, mis neid nii kangesti ära ehmataks. Nii nõrganärvilised ja araverelised nad nüüd ka ei ole, et teeksid reitingu pärast siin harjutusi lindi ja rõngaga, et seadus ruttu vastu võtta. Võib-olla loogilisem on tõesti teine põhjus. Iga koalitsioon on ju mõistuseabielu ja alati kipub nende punktidega, mis koalitsioonilepingus sünnivad kõige raskemal moel ja suuremate vaidlustega, olema nii, et kui kooselu edasi kestab ja selle tõttu ka pinged kasvavad, ütleb teine pool võib-olla esialgu antud lubadusest lahti või teeb kõik selleks, et see teisele poolele antud väikene punktikene kuidagi teistmoodi välja paistaks. Seetõttu on Res Publical hirm, et asi jääb tegemata.

Ma arvan, et tegelik põhjus on kuskil mujal ja on palju tõsisem. Siinkohal ütlen oma selge arvamus. Üldiselt olen ma inimene, kes mõistab poliitikuid ja teab, miks nad midagi teevad. Kui mind midagi vihastab, siis see on see, kui poliitikud kasutavad poliitikas selliseid mõisteid ja tundeid, mida poliitikas kasutada ei tohi. Ühtpidi on see solvav valijatele, sest neid tehakse lolliks, ja teistpidi, kui me pärast tegelikus elus näeme, mis sellest ilusast südantlõhestavast ideest välja on tulnud, siis selgub hoopis midagi muud. Ma arvan, et nii mõnigi koduomanik hääletas pisarsilmil IRL-i poolt selle nimel, et kodukulud kukuksid, maamaks kaoks ära. Aga loeme nüüd seda seadust, mis

meil on. Püha mõiste "kodu" on selle eelnõuga pilastatud. Mitu kodu siis inimesel on? On üks kodu ja on teine kodu, kui perekonnal on kolm krunti, siis on kolm kodu ja siis võib-olla juba neli kodu selle seaduse tähenduses. Ma küsin teie käest: kus on siis selle perekonna kodu selles pühas tähenduses, millega valijatele pisarad silma toodi? Või kui öeldakse, et kodu – see on püha koht. Aga kinnisvaraäri on kinnisvaraäri, igauks võib oma omandit rentida ja selle pealt teenida. Au ja kuulsus neile! Oma kodu ei rendita aga ju kunagi kellelegi välja. Kuidas saab oma kodu välja rentida? Jään hirmuga ootama, milline järgmine inimesele püha tunne mingi täpselt samalaadse pealkirjaga eelnõuga veel välja renditakse. Loodame, et neid ei tule!

Tegelikult ma arvan, et Res Publica teab väga hästi, et nad lollitasid valijaid oma kodukulude loosungiga. Juhan Parts võib ju teile puhuda, mis ta tahab, ja Mart Laar samamoodi, tegelikult kehtivad majanduses omad reeglid. Mingit lootustki majandusreeglite vastu võidelda ei ole siis, kui teie käes on nii majandusministri kui kaitseministri koht, rääkimata Urmas Reinsalu võimetest. On parandamatu soov, et enne kui need kodukulud vuringa majandusreeglite järgi üles tõusevad, oleks mingi näpuotsatäiski tehtud, et midagi oleks tehtud.

Ja nii meil siis ongi nüüd kodude arv võrdustatud teie käes olevate kruntide arvuga. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Eiki Nestor! Palun kõnetooli kolleeg Sven Sesteri! Kaheksa minutit.

Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Käesoleva eelnõu eesmärk on vabastada koduomanikud maamaksust. Seda soovitakse teha neljal põhjusel ja kordan need veel kord üle.

Esiteks, Eestis on inimeste eluasemega seotud sundkulutused leibkonnaliikme kohta suured ja selle eelnõuga soovitakse neid vähendada. Statistikaameti andmetel on leibkonnaliikme 2010. aasta kulud keskmiselt 50 eurot kuus, millele lisandub veel kodualuse maa maks. Suuremad väljaminekud on peasjalikult linnaelanikel.

Teiseks, Eestis on elamu- ja omandireformide tulemusel ülisuur osa leibkondadest oma kasutuses oleva eluaseme omanikud: eraomanduses on ligi 90% elamufondist. Seetõttu on oma püsiva elukoha omanikest elanikkonna sotsiaalne struktuur ja majanduslik toimetulek väga erinev. Riigi eluasemepoliitikas valitud ulatusliku koduomandiga eluasemekorraldus eeldab riigilt meetmeid, mis soodustaksid võimet tulla toime eluasemega seotud püsikulude katmisega.

Kolmandaks, mõnes omavalitsuses on koduomandiga seotud kõrge maamaks muutunud ilmseks omandit liigselt koormavaks maksuks.

Neljandaks, praegune suur koduomandiga seotud maksukoormus võib viia selleni, et miljöövärtuslike piirkondade kogukonnad lagunevad.

Kordan üle vastuse, mis sai eile antud ühele Tallinnast valitud opositsioonipoliitikule. IRL-i poliitika päevadega ei muutu. Meil ei ole sellist poliitilist kultuuri nagu Keskerakonnal, kes ühel päeval ja ühel hetkel ütleb, et maamaksu ei tohiks kaotada, ja siis natuke hiljem teatab, et tegelikult me ikkagi hakkame maamaksu kaotama. IRL on olnud juba aastaid seisukohal, et maamaks peaks kaduma. Mõni aasta tagasi tulid IRL ja Reformierakond välja seadusmuudatusega, mis andis kohalikele omavalitsustele lisavõimaluse vähendada kodualuse maa maksu või see suisa kaotada. Seda võimalust kasutas maamaksu kaotamiseks kolm Eesti valda.

Meie poliitiline visioon on aastate jooksul olnud üks ja selge. Me ei ole nagu tuulelipp, kes muudab oma suunda. Aivar Riisalu küsis minult eile, kas mul on häbi. Kuulanud täna siin saalis kõlanud kõnesid, tuleb mul tunnistada, et jah, mul on häbi. Mul on häbi härra Ratase pärast, kes räägib kõlava häälega, et maamaksuvabastus on populism. Hea Jüri, tee siis endale selgeks ja oma erakonnas selgeks, kas te olete oma kodu aluse maa maksust vabastamise poolt või vastu! Ei saa nii olla, et Riigikogus te räägite maamaksuvabastusest ühte juttu ja Tallinna volikogus teist juttu! Mul on häbi härra Lengi pärast, kes parastavalt mõni hetk tagasi siit puldist nentis: "Me kavaldasime teid maamaksuvabastuse tegemisega Tallinnas üle." No andke andeks! Härra Lenk, mõtle, mida sa räägid! Mis on sinu kui poliitiku eesmärk siin saalis? Mul on häbi paljude

tänaste sõnavõttude pärast. Ma tsiteerin teile mõningaid lauseid. "Mina elan Nõmmel, mulle kuulub krundist 600 ruutmeetrit ja pean aastas maksma selle eest 130 eurot." "Oleme olnud sunnitud maksma maamaksu 1639-ruutmeetrise krundi eest Meriväljal sel aastal kokku 530 eurot." "Olen kindlalt maamaksu vastu, olen ju maa eest seda ostes maksnud ja miks pean seda iga-aastaselt veel tegema? Väga raske teema on see kindlasti pensionäridele. Ise maksan iga-aastaselt 50 eurot maamaksu." "Maksan oma maa eest 300 eurot aastas, elukoht on Kakumäel, lapsepõlvkodu, maad 506 ruutmeetrit, minule kui suurpere emale (12 last kasvatanud) on see suur koormus." Need on inimeste kirjad, mis me oleme saanud.

Maamaksu maksavad ka Keskerakonna ja sotsiaaldemokraatide valijad. Ma väga loodan, et opositsioonierakondade valijad annavad selge signaali, et nende huvides on koduomanikud maamaksust vabastada. Ligi 90% Eesti leibkondadest on oma kasutuses oleva korteri või maja omanikud. Maamaksu kaotamine on kasulik kõigile, sh ka opositsioonierakondasid valivatele koduomanikele.

Mul on täna hea meel lugeda paljude ühiskondlike organisatsioonide toetusest: Eesti Lasterikaste Perede Liit, Eesti Korteriühistute Liit, Eesti Maksumaksjate Liit, Eesti Omanike Keskliit. Aitäh teile, head liidud! Tänu teile ja paljude inimeste reageeringule saan ma aru, et me oleme õigel teel. IRL toetab sada protsenti selle eelnõu jõustumist seadusena. Aitäh teile!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Sven Sester! Palun nüüd kõnepulti kolleeg Enn Eesmaa! Kaheksa minutit.

Enn Eesmaa

Austatud kolleegid! Puhuti absurdikoomika, kuid kahjuks ka enesevalitsemise kaotuseni jõudnud mõttevahetus maamaksust vabastava seaduse eelnõu ümber meenutab vanematele inimestele üht veneaegset nukrat anekdooti, mille kohaselt oli kõiges süüdi rööpaseadja. Kui analüüsida koduomanikke maamaksust vabastava maamaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu, eriti veel selle seletuskirja, jääb mõnelegi poliitilise hämaretoorikaga mitte iga päev kokku puutuvale inimesele mulje, et rahva elujärje pideva halvenemise taga on

maamaks, mitte aga koalitsioonierakondade aastatepikkused majanduspoliitilised otsused. Mõtlen ennekõike aktsiiside ja paljude muude maksude tõstmist või maksusoodustuste kaotamist, mis on sundinud paljusid peresid ja ka üksikuna elavaid inimesi oma kodu tagasihoidlikuma vastu vahetama, nooremaid ja tervemaid aga tõuganud koguni Eestist mujale tööd, eluaset ja leiba otsima. Probleem pole paljude jaoks mitte kodu omamise kalliduses, vaid ennekõike oma kodus, oma linnas või vallas ja kogu riigis töötuna elamise perspektiivitus. Kuuleme seda sageli, kohtudes meid Riigikokku valinud inimestega, ja kuuleme seda ka meid ükskõik mis Eestimaa paigas kõnetavate, meile kirjutavate või helistavate inimeste suust.

On neil hädaldamiseks põhjust? Arvan, et on ning jääb ülegi veel. Võtame stardijooneks kas või aasta 2007. Tol ajal tõsteti kaugkütte käibemaks 5%-lt 18%-ni, kaks aastat hiljem koguni 20%-ni. See on ülisuur tõus, sest Eesti pole Brasiilia ning küttekulud ei kuulu mitte üksnes luksusvalikute, vaid elutähtsate vajaduste hulka. Pealegi pole soe tuba mitte vaid mõnuallikas, vaid vastupidi, külm tuba teeb tervest haige inimese.

Teiseks meenutan aktsiisi tõstmise teel tõstetud elektri hinda. Alates aastast 2007 on elekter kallinenud koguni kaks korda, kütuseaktsiis aga tõusnud vähemalt 36%. Meenutagem ka maagaasi aktsiisi, mis kunagi puudus, siis aga tuli äkki välja käia vähemalt 367 krooni 1000 m³ eest. Paljud pered olid aga juba jõudnud teistest odavamale gaasiküttele üle minna. Kahe aasta eest kallines me elu taas tunduvalt, sest vähem kui nädalase etteteatamisega tõsteti käibemaks kogu riigis 18%-lt 20%-le. Kuid nimekiri jätkub. Kolm korda on tõstetud majutusteenuse käibemaksu, mis kunagi oli 5%, nüüd on 20%. Vähe sellest, et turistide arvule mõjus see kainestavalt, tuhandete Eesti inimeste sissetulek aga turistide teenindamisest ju sõltubki!

Kõik praegused töötajad on kaotanud pensioniea kahe aasta võrra tõstmise tõttu oma kahe aasta pensioni väljamaksed, mis praeguse keskmise pensioni puhul teeb kahe aasta kohta 7272 eurot. Pensionärid jäid ilma pensionide tasuta kojukandest, mille hind on nüüd 4,6 eurot kuus. Vaesele, eriti aga haigele vanurile tähendab see suurt summat, kuid veel suure-

mat ebamugavust, eriti kui tegemist on üksiku vanainimesega. Seda kõnekat nimekirja võiks kahjuks jätkata.

Kõigest eelnõu 51 seadusloomega seotud probleemidest on Riigikogu opositsioonisaadikud kannatlikult püüdnud oma kolleegidele teada anda. Meie arvates on tegemist uue tekstiga, mis nõuaks uut menetlust. See eelnõu põhjalikult muudetud tekst pole läbinud esimest lugemist ja seetõttu pole opositsioonisaadikutel olnud võimalust esitada oma muudatustepanekuid, mille nimekiri oleks samuti pikk. Oma erinevatelt, kuid põhimõttelistelt positsioonidelt on käesolevat seaduseelnõu kritiseerinud ka juhtivad koalitsioonipoliitikud. Piisab, kui nimetada vaid rahandusminister Jürgen Ligi ja veteranpoliitikut Jüri Adamsit, kes on paljude teemade asjatundja.

Olen analüüsinud Eesti maakonnalehtede maamaksuteemalist mõttevahetust. Kuigi suures enamikus on tegu meie suurlehtede kohalike häälekandjatega, märkab siiski kiiresti, et menetluses oleva seaduseelnõu kiitjaid on vähem kui kritiseerijaid. Ja see on ka mõistetav. Rahandusministeeriumi kevadisest prognoosist selgub, et isegi ilma igasuguste kärbeteta on linnade ja valdade tulubaasi mahu taastamine lükatud edasi aastasse 2015. Uued kärped vaid süvendavad teadmatust ja ebakindlust ning lükkavad taastumise veelgi kaugemasse tulevikku ehk nagu kunagi öeldi, horisondi taha.

Tsiteerin 9. juuni Pärnu Postimeest. Juhtkirjas on öeldud, et kuigi vahepealse nädalaga on eelnõule liha luudele kasvatatud ja sõnastust lihvitud, selgitab eelnõu paraku endiselt üldsõnaliselt, kuidas võimuliit kavatseb omavalitsustele korvata maamaksust laekumata jääva raha. Omavalitsusi teeb valvsaks saamata jääva tulu korvamise mehhanismi puudumine. Pärnu Postimehe arvates võiks see toimuda üksikisiku tulumaksust omavalitsustele eraldatava osa suurendamisega. Kõigepealt tuleks see pärnulaste arvates tõsta aasta 2009 esimese kvartali tasemele ja siis veel lisada. Nendes mõtetes tajud oma tegevuse pärast vastutust tundvate inimeste muret, mida tuleb meil mitte üksnes jagada, vaid ka vähemalt leevendada.

Paljudel inimestel on hästi meeles, et viimastel aastatel on valitsus mitmel korral omavalitsuste ootusi petnud, vähendades tasandusfondi, vähendades teedehoiusummasid, vähen-

dades raha noortespordile ja lasteaedadele. Meil pole erilist põhjust uskuda, et Reformierakond ja IRL käituvad seekord teisiti. Kui maamaksu võrra vähendatud tulubaasi kavatsetaks kompenseerida, oleks see ka seaduseelnõu tekstis kirjas. Paraku on karta, et seaduseelnõu teksti praegusel kujul vastuvõtmise korral jäävad Eestis teed remontimata ning vallad ja linnad peavad kokku hoidma laste ja abivajajate arvel. Selle vastu peab seisma iga Riigikogu liige, kes valutab südant oma kodukandi pärast, kõik me kokku aga Eesti tuleviku pärast! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Enn Eesmaa! Nüüd palun kõnepulti kolleeg Ester Tuiksoo! Kaheksa minutit.

Ester Tuiksoo

Täna, austatud esimees, lõpuks võimaluse eest tulla Riigikogu kõnetooli! Loodan, et sellest käigust muutus teie päev päikeseliseks ja te naeratate meile rohkem sealt ülevalt.

Aga, head kolleegid ja austatud esimees, nii nagu paljusid kolleegide, ajendas ka mind sõna võtma koduomanikke maamaksust vabastava seaduse eelnõu. Loomulikult on koalitsiooni püüd valimislubadused täita mõistetav, aga nagu paljude muude selle valitsuse lubadustega, on ka sellega nii, et näiliselt hakatakse lubadust küll kiiresti täitma, aga samal ajal puuduvad asemele pakutavad võimalused või kompensatsioonimehhanismid. Näiteid ei pea kaugelt otsima. Mõni päev tagasi küsisime rahandusministrilt selgitusi erimärgistatud kütuse kasutamise reformimise asendussüsteemi kohta. Vastused olid ebamäärased ja pealiskaudsed, isegi säärased, et osale küsimustele ma ei vasta ja sellele küsimusele vastan sügisel. Seejuures anti erimärgistatud kütuse kasutamise korra kompenseerimismehhanismide reformimisest teada põllumeestele kõige ebasobival ajal, kui neil ei ole võimalik tõsiselt bürokraatiasse süveneda, vaid tuleb põllul viibida.

Kõne all oleva seaduseelnõu puhul juhtub samamoodi, asjaosalisi lihtsalt ignoreeritakse. Eile esitasin siin lugupeetud ettekandjale kaks küsimust, paludes selgitada, kuidas kompenseeritakse omavalitsustele vahendid, mis neil seoses kodualuse maa maksust vabastamisega

saamata jäävad. Sain vastuseks, et see summa ei pruugi olla samas mahus ehk 17 miljonit eurot, vaid see võib olla palju väiksem, näiteks 16 või mõni muu miljon eurot. See vastus kinnitab paljuski, et tegelikult on karta omavalitsuste finantsvahendite vähenemist. Eks mõned omavalitsused ka võivad rahaliselt, aga mõned kindlasti kaotavad oma eelarves.

Siinkohal on näiteks Eesti Maaomavalitsuste Liidul ja Eesti Linnade Liidul väga suur selgitustöö vaja ära teha. Rõhutaksin ka üle, milline olukord valitseb omavalitsustes. Tuginedes Eesti Maaomavalitsuste Liidu ja Eesti Linnade Liidu pöördumisele, toon alljärgnevalt välja nende seisukohad koduomanikke maamaksust vabastava seaduse eelnõu nr 51 kohta. Tegemist on Eesti omavalitsuste jaoks üliolulise seaduseelnõuga, kuna see puudutab otseselt kohalike omavalitsuste tulubaasi. On kahetsusväärne, et tavapärasest kooskõlastusringi see eelnõu ei läbinud ja eelnõu ettevalmistavas etapis ei kaasatud kohalike omavalitsuste organisatsioonide esindajaid. Meile kui opositsiooni esindajatele jääb arusaamatuks, et kui kompensatsioonimehhanismid on kusagil kellegi peas olemas, siis miks kardetakse neid lauale tuua ja avada arutelu asjasse otseselt puutuvate organisatsioonide esindajatega. Küsisin eile eelnõu ettekandja käest, kas ta isiklikult on sellel teemal vestelnud mõne väiksema ja tagasihoidlikuma aastaearvega omavalitsuse juhtidega. Ta vastas, et tema arvates piisab esindusorganisatsioonide esindajatega vestlemisest. Vägagi kahetsusväärne, et tegelikult päris mõistlik inimene võib asjasse niimoodi suhtuda.

Aga tulen veel kord tagasi nende oluliste tõikade juurde, millele Eesti Maaomavalitsuste Liit ja Eesti Linnade Liit oma pöördumises on tähelepanu juhtinud. Kohalike omavalitsuste võime pakkuda elanikele kvaliteetseid avalikke teenuseid ning korraldada ja arendada kohalikku elu sõltub otseselt ju tulubaasist. Lisaks majanduslanguse mõjule, mis kahandas tunduvalt omavalitsuste tulubaasi, tegi seadusandja 2009. aastal eelarveaasta keskel otsuse vähendada omavalitsustele ülekantavat üksikisiku tulumaksu osa seniselt 11,93%-lt 11,4%-le üksikisiku brutotulust. Nii tulumaksuosa vähendamise kui ka tasandusfondi kärpimise tagajärjel on kohalike omavalitsuste tulubaas 2010. aastal võrreldes 2008. aastaga vähene-

nud 18,4%. Olgu mainitud, et nende esindusorganisatsioonide prognooside kohaselt on aastal 2012 erakorralise vähendamise mõju juba 50,4 miljonit eurot, sh tulumaksu puudutava otsuse mõju 30,3 ja tasandusfondi puhul 20,1 miljonit eurot.

Maamaksuga saadav summa moodustab praegu olulise osa kohaliku omavalitsusüksuse tulubaasist. Eriti tähtis eelarvetulu allikas on see väiksemates omavalitsustes. Euroopa Liidu struktuurivahendite rakendamisel näiteks on kohalikel omavalitsustel kohustus teatud osa kulutustest katta omafinantseeringuga. Kui tulubaas on vähenenud, on neid kohustusi väga raske täita. Iga lisanduv kärbe vähendab omavalitsuse võimekust kriisist väljuda. Ma ei räägigi lisakuludest, mis tulenevad raskendatud ilmastikuoludest tingitud rohketest lumekoristustöödest ja vallateede korrashoiust.

Maaomavalitsuste ja linnade liidu esindajad on teinud väga konkreetse ettepaneku, et kohalike omavalitsuste tulubaas viidaks tagasi tasemele, mis oli enne üksikisiku tulumaksu osa ja tasandusfondi erakorralist vähendamist. Maamaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu osas ollakse seisukohal, et kohalike omavalitsuste eelarvele laekuvatest riiklikest maksudest, sh maamaksust, samuti kohalikest maksudest saadavaid tulusid vähendavate otsuste kavandamisel tuleb ette näha samas rahalises mahus muude maksutulude suurendamine või tulubaasi vähendamise kompenseerimine.

Seaduseelnõu on läbi mõtlemata ja sellel teemal on võtnud sõna ka nii mõnigi tuntud inimene. Viimasel ajal on valitsus mitmel korral omavalitsusi petnud, vähendades tasandusfondi, vähendades teedehoiuraha, vähendades noortespordile ja lasteaedadele eraldatavat raha. Viimati nimetatud valdkonnas on omavalitsustele jäänud vaid kohustused, mida täidetakse, tuginedes loomulikult südametunnistusele.

Meil pole mingit põhjust uskuda, et valitsev koalitsioon käitub seegi kord teisiti. Kui maamaksuga vähendatud tulubaasi kavatsetakse kompenseerida, oleks see seaduseelnõus ka kirjas. Paraku on alust karta, et seaduseelnõu teksti praegusel kujul vastuvõtmise korral jäävad Eestis teed remontimata ning vallad ja linnad peavad kokku hoidma laste ja abivajajate arvel. Selle vastu peab olema iga Riigikogu lii-

ge, kellele läheb korda oma kodukandi omavalitsuse olukord. Tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Ester Tuiksoo! Palun nüüd kõnepulti kolleeg Lembit Kaljuvee! Kahetsa minutit.

Lembit Kaljuvee

Proua juhataja! Head kolleegid! Tore, et meil on siin hästi palju emotsioone! Ja tegelikult, kui mõelda selle arutelu peale, siis oleme siin kuulnud ka huvitavaid mõtteid, seejuures mitte ainult selliseid mõtteid, mille pärast üks või teine pool peaks häbi tundma. Oleme nüüd oma aruteludega hakanud jõudma sinnamaale, kust tegelikult tuleks alustada ühe seaduseelnõu kirjutamist. Mina olen oma tänasest esinemisest mõtelnud kui mitte sadat pidi, siis kümnet pidi küll, et millest ma räägiksin ja kuidas räägiksin. Täna öösel mul tuli selline mõte, et räägin siin puldis vaat mida. Minu õpetaja rääkis mulle kunagi koolis, et Eesti vetes on ainus kala, kes ehitab pesa, ogalik. Me arutame täna kodualuse maa maksu ehk pesamaksu seadust. Me arutasime teda ka eile ja eelmisel ja üleelmisel nädalal. Tegelikult on kodu tohutult tähtis kõigile – mitte üksi inimestele, vaid ka loomadele ja lindudele ja kaladele. Aga miks ma ogalikust rääkima hakkasin? Ogalikega on selline asi, et nendel nagu kõigil loomariigis on omad piirid, oma ala, mida nad peavad enda omaks, mida nad kaitsevad ja mille eest võitlevad. Ja kui ogalikud hakkavad omavahel piiride pärast riidlema ja kaklema, siis võidab see, kelle kodu, kelle pesa on kõige lähemal. Pole tähtis, kas ta on suurem või väiksem – võidab see, kelle kodu on kõige lähemal. Kodu lähedus annab ogalikule sellise jõu, et ta lööb endast kordades suurema kala sealt minema.

Meie võitleme siin ka oma kodude eest: kes kirjutab, kes räägib, kes võtab siin või seal sõna. Koduküsimus on tähtis ja muidugi tuleb IRL-i ees müts maha võtta, et nad nii ilusasti oskasid selle teema oma valimisvankri ette panna. Tahaksin siin kiita üht samuti IRL-i meest, ja see on Jüri Adams, kelle nimi on nende päevade jooksul mitu korda siit puldist kõlanud. Võib-olla nooremad inimesed ei tea, kes on Jüri Adams. Ta on mees, kes Põhiseaduse Assamblees kirjutas meie praeguse põhiseaduse – mitte päris üksi, aga tema juhtimise

all see tehti. Ta oli justiitsminister, kelle ajal kujunes välja meie praegune õigusloome arhitektuur. Tema lähenes asjadele alati niimoodi ja rõhutas ka oma eilses artiklis seda, et iga seaduse puhul on tähtis ideoloogia: idee, mille jaoks, kelle jaoks, mille pärast me seaduse teeme. Aga meie räägime siin detailidest, räägime, et üks või teine peaks selle või tolle detaili pärast häbi tundma, aga me ei räägi sellest, et kogu ideoloogia me oleme jätnud lahti rääkimata. Nagu me ka ei vaata, mis ümberringi toimub, mida tehakse teistes riikides, kuidas suhtutakse sellesse n-ö kodumaksu, on ta siis maamaks või kinnisvaramaks. Sellel teemal on siin vähe räägitud.

See küsimus jääb õhku, ükskõik, kas me võtame selle seaduse täna või homme vastu või mitte. Me ei ole idee tasandil kokku leppinud, kuidas me käitume. Nii kaua, kui me siin saalis selles põhiasjas kokku ei lepi, ei suuda me toota sellist kvaliteetset seadust, mille järgi oleks enamikul meist Eestimaal hea elada.

Ma rõhutan veel kord, mida ütleb selles nekroloogis maamaksule Jüri Adams: maamaksu kaotamine on puhas populism. Puhas populism! Ükskõik, kes seda teeb, on see ühe häbi või teise häbi – seda ei tohiks teha. Mida siis härra Adams arvab praegu maamaksu ümber toimuvast? Arvab seda, et meie maamaksuseadus, maa hindamise seadus ning muud selle teemaga seotud normid ei ole õnnestunud ja need tuleks ringi teha. Aga sellega me pole tegelnud, me oleme tegelnud populismiga.

Keskerakond on olnud selle vastu, et eelnõu sellisel kujul menetletakse ja et see säärasel kujul vastu võetakse. Nii nagu teised, loen ka mina teile ette, et kõik jääks ilusasti ajalookumentidesse kirja, miks me ikkagi ei taha seda seadust näha. Ei taha näha sellepärast, et viimastel aastatel on valitsus mitmel korral omavalitsusi petnud, vähendades tasandusfondi, vähendades teedehoiuraha, vähendades noortesportile ja lasteaedadele eraldatavat raha. Meil pole mingit põhjust uskuda, et Reformierakond ja IRL käituvad seekord teisiti. Kui maamaksuga vähendatud tulubaasi kavatsetakse kompenseerida, oleks see ka seaduseelnõu tekstis kirjas. Paraku on karta, et seaduseelnõu teksti praegusel kujul vastuvõtmise korral jäävad Eestis teed remontimata ning vallad ja linnad peavad kokku hoidma laste ja abivajajate arvel. Selle vastu peab seisma iga Riigi-

kogu liige, kes valutab südant oma kodukandi pärast. Ja ma ei valuta oma südant mitte üksi oma kodukandi pärast, vaid ka selle pärast, mis siin saalis toimub. Mul ei ole häbi, et me selle üle vaidleme, aga mul on häbi, kui me teeme siin ebakvaliteetset tööd. Aitäh teile!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Lembit Kaljuvee! Palun kõnepulti kolleeg Sven Mikseri!

Sven Mikser

Austatud juhataja! Head kolleegid! Üks endine Ameerika senaator ütles kunagi nii, et kõik, mida sellel teemal on võimalik öelda, on juba öeldud, ainult et mitte kõik ei ole saanud seda veel öelda. Igal asjal on olemas sisu ja on olemas vorm. Nii ka meie töö on olemas nii sisu kui ka vorm ja vormilises mõttes too seaduseelnõu ja see, kuidas selle menetlemine siin on käinud, ei kannata mingit kriitikat. Me oleme saanud neljarealise seaduseelnõu, millest on kahe lugemise vahel tehtud pisut enam – 34 rida – ja opositsioonil ei ole olnud võimalust selle muutmiseks ettepanekuid esitada. See ei ole kurb ja kahetsusväärne mitte ainult selle seaduse kontekstis, vaid pretsedendina, kuidas me siin saalis töötame. Kui me lubame endale nn efektiivsuse, tõhususe, kiiruse huvides iga kord natuke libastuda demokraatia teel, siis ei või teada, kus me ükskord lõpetame ja võib-olla pigem varem kui hiljem.

Kui me läheme selle konkreetse seaduse juurde tagasi, siis ei ole ühtegi välistavat asjaolu, mis ei lubaks koalitsioonil suvel päikesevarjude alla kokku tulla ja arutada läbi sisulised lahendamata küsimused, näiteks, kuidas toimub hüvitamine omavalitsustele. Sügisel saaks eelnõu rahulikus tempos normaalselt edasi menetleda, andes ka opositsioonile võimaluse taas parandusi esitada. Ainukene kahe lugemise vahepeal muutmata jäänud rida seadusest ütleb, et seadus ei jõustu mitte 1. juulil sel aastal, vaid ülejäämise aasta 1. jaanuaril. See tähendab, meil oleks võimalus rahulikult, konstruktiivselt ja normaalselt oma tööd teha.

Aga nüüd seaduseelnõu sisu juurde. Loomulikult on mängus üks põhimõtteline küsimus, see on kohalike omavalitsuste finantsautonoomia. Üks anekdoot räägib perest, kes ostis endale uut autot. Üks abikaasast, ma eeldan, et see oli proua, ütles teisele, et vaata,

mina sellest mootoriasjandusest ja auto markidest väga palju ei tea, aga las mina valin auto värvi. Mille peale siis mees ütles, et loomulikult, see on sinu suveräänne otsus, mis värvi auto me ostame, nii kaua, kui see on must. Tegelikult on praegu koalitsioon käitunud samamoodi. Meil kehtib kohalike omavalitsuste finantsautonoomia printsiip, mis ütleb, et omavalitsustel on seadusega lubatud piires võimalik kehtestada teatud makse. Ja loomulikult omavalitsustele ongi see täielik vabadus jäetud, nii kaua kui nad otsustavad makse mitte kehtestada. Nii oli see müügi maksu puhul, nii on see nüüd maamaksu puhul.

Loomulikult me jõuame n-ö printsiibi juurest konkreetse küsimuse juurde. Valitsus on lubanud, et vähemalt saamata jäänud raha hüvitatakse, aga ei ole öelnud, mis allikast ja mis mahus. Üks kolleeg märkis siin tabavalt, et see on nagu Vilde "Pisuhännas", kus Vestmann ütles Piibelehele, et sa, pagana mees, tulid mu oma rahadega mu tütrele kosja. Tõepoolest, varem äravõetud rahaga kavatsetakse nüüd osaliselt teatud mahus kompenseerida seda teistkordset raha äravõtmist. No ei ole veenev!

Üks eelkõneleja, kes esindas koalitsiooni – ma ei tea, kas ta luges ette täna tallinlaste postkastidesse saabunud abilinnapea kirja või midagi muud –, ütles, et 90% meie kodudest on eraomandis. Jah, tõsi ta on, enam kui 90% on eraomandis. Kodu omamisega ja kodus elamisega, isegi kui sa seda ei oma, vaid kõigest üürid, kaasnevad paljud vältimatud kulutused, sh mitmed maksulised kulutused. Maamaks ei ole sugugi ainus neist. Loodan, et koalitsioon on sama järjepidev, kui me hakkame siin arutama teiste kodu omamisega seotud paratamatute kulutuste vähendamist, näiteks toasooja käibemaksu alandamist. Kui te tõepoolest olete mures koduomanike vältimatute kulude pärast, mis kipuvad üle pea kasvama, siis kindlasti tasub keskenduda peale toasooja käibemaksu ka elektriaktsiisile. Me peame siin probleeme lahendades kindlasti kaaluma kõiki olemasolevaid alternatiive ühe või teise probleemi lahendamiseks, sest ka meie ja teie valijad maksavad paraku käibemaksu ja maksavad peaaegu kõigelt täismääras.

Aga kuna Riigikogu peab oma tööd tegema kvaliteetselt, seejuures ka tõhusalt ja kiiresti, siis ma ei vaja lisaega ja hoian kokku veel 15

või 20 sekundit ka teiste kõnelejate kulutatud lisaajast. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu, Sven Mikser! Järgmiseks palun kõnetooli Mailis Repsi! Kaheksa minutit.

Mailis Reps

Lugupeetud proua Riigikogu juhataja! Head kolleegid, ametivennad ja -õed! Iga maksu vähendamine meeldib ju esmapilgul igale inimesele. Samas ilma piisava rahata ei ole meil võimalik tagada hästi toimivat haridus- ja sotsiaalsüsteemi, välis- ja siseturvalisust, aga ka kultuuri järjepidevust. Maamaksu kaotamisega pannakse kohalikud omavalitsused olukorda, kus nad peavad hakkama otsima täiendavaid vahendeid kohaliku elu korraldamiseks. Maamaks on riiklik maks, mis laekub otse kohalikele omavalitsusele, ja kohalik omavalitsus on tulubaasi kavandades kindlasti ka selle maksuga arvestanud.

2013. aastal maamaksu kohalikkude omavalitsusse selles mahus, mis varem oli, enam ei laeku. Millised on sellest tulenevalt kohaliku omavalitsuse kokkuhoiukohad, millest me valla ja linna elanikena ilma jääme, seda me täna veel ei tea. Kas see kaotus kaalub üles saadava hüve, seda saame varsti igaüks omal nahal tunda. Inimestel on kohaliku omavalitsusega seoses kindlad ootused. Selleks on peamiselt välja kujunenud avalikud teenused, nagu korras teed ja tänavad, hästi töötavad lasteaiad, koolid, huviringid, toimiv kommunaalmajandus, sotsiaalhoolekanne ja palju-palju muud, mis kohalik omavalitsus peab oma inimestele tagama ja mida inimesed on harjunud saama, ja saama väga hea kvaliteediga. Kohalik omavalitsus on kohustatud pakkuma elanikele maksimaalseid teenuseid just nendelt kogutava raha eest. Paraku on kohalikud omavalitsused seadusega viimastel aastatel kohustusi juurde saanud, aga rahakatet sellele, nagu nõuab kohaliku omavalitsuse korralduse seadus, riik siiani ei ole taganud. Nii ongi omavalitsused juba praegu oma tulubaasiga miinuses, Reformierakonna ning Isamaa ja Res Publica Liidu pealesurutud maamaksu kaotamise eelnõuga süvendatakse seda aga veelgi. Esiteks puudub selles eelnõus kompensatsioonimehhanism, mis annaks kindluse, et raha ka realselt tuleb. Kui peaminister väidab, et see auk täidetakse, siis rahandusmi-

nister selles nii veendunud ei ole. Keda siis lõpuks uskuda? Ei ole ju ka seda lootust, et õpetajate, päästetöötajate ja politseinike palgad järgmisel neljal aastal tõusevad. Kärbitakse mitmes valdkonnas ja teiste hulgas tunnevad järgmisele aastale vastu minnes sügavat muret kultuurivaldkonna inimesed.

Õigustatult tekib küsimus, et kui olukord on niigi kriitiline, kust võtab riik raha, et kohalikele omavalitsustele maamaksu kaotamisega saamata jääv tulu ka tegelikkuses kompenseerida. Teame, et raha meil juurde ju lihtsalt ei teki, järgmisel aastal veel eriti. On tõenäolisem, et raha jagatakse ümber, riigil on selleks ju mitmed hoovad. Samuti on alati võimalik võtta vähemaks kohustusi. Nagu me kärpeas-tatel nägime, kaotati ära kohustus tegelda lasteade, noortesporti ja üldse noorsootõega. Oleme seega olukorras, kus riik ühe käega annab ja teisega võtab kiiresti tagasi. Näiteks korteriomanik, kes maksab 10 eurot aastas maamaksu, kindlasti ei rõõmusta, kui tole 10 euro võitmiseks tuleb elektri eest 100 eurot enam tasuda.

Kuidas see kõik sobitub pildile, kui me teame, et Eesti on juba 1994. aastal ratifitseeritud Euroopa kohaliku omavalitsuse hartaga võtnud endale kohustuse tagada kohalikele omavalitsustele piisav tulubaas? Kas valitsuse mängud tulubaasiga on õigusriigile kohased? Julgen selles kahelda. Probleemidele linnade ja valdade finantsautonoomia küsimuses reageeris jõuliselt ka Riigikohus oma 16. märtsi 2010 lahendis nr 341809. Nimelt tunnistas Riigikohus, et kehtivas õiguses valitseb ebamäärane riiklike ja kohalike ülesannete piiritlemisel. Samuti ei erista olemasolev omavalitsusüksuste rahastamise korraldus, milline raha on omavalitsusüksustele ette nähtud kohaliku elu küsimuste otsustamiseks ja korraldamiseks ning milline raha on mõeldud seadusega pandud riiklike kohustuste täitmiseks. Kohtuotsuse kohaselt on riigil kohustus vastavad õigusaktid välja töötada. Lisaks eeltoodule rõhutab Riigikohus kohaliku omavalitsuse finantseerimise süsteemi stabiilsust kui olulist väärtust. Stabiilne ja eelnevalt teadaolev finantseerimissüsteem võimaldab omavalitsusüksustel suurema täpsusega koostada pikemaajalisi arengukavu ja neid tulemuslikult ellu viia. Stabiilne rahastamissüsteem on hädavajalik kõigi kohaliku elu küsimuste iseseisvaks otsustamiseks ja

korraldamiseks. Riigikohus leiab, et ebastaabiilne rahastamine võib allutada omavalitsusüksuste iseseisvuse märkamatult riigi meelevallale. Praegustes majanduslikult keerulistes tingimustes lasub just kohalikul omavalitsusel põhiraskus ka näiteks sotsiaalsete tagasilöökide leevendamisel ning ühiskonna stabiilsuse tagamisel.

Lõpetuseks märgin veel kord, et viimastel aastatel on valitsus mitmel korral omavalitsusi juba petnud, vähendades tasandusfondi, vähendades teedehoiuraha, vähendades raha noortespordile ja lasteaedadele. Meil pole mingit põhjust uskuda, et Reformierakond ning Isamaa ja Res Publica Liit käituvad selle seaduseelnõu puhul teisiti. Kui maamaksuga vähendatud tulubaasi kavatsetak스 kompenseerida, oleks see seaduseelnõus ka kirjas. Paraku on karta, et seaduseelnõu teksti praegusel kujul vastuvõtmise korral jäävad Eestis teed remonitimata ning vallad ja linnad peavad kokku hoidma laste, vanurite ja abivajajate arvel. Selle vastu peab seisma iga Riigikogu liige, kes valutab südant oma kodukandi pärast. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu, Mailis Reps! Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Head kolleegid! Me kogeme kolmandat istungipäeva järjest, mida toob endaga kaasa teerullipoliitika rakendamine. Kui menetlusse antakse ilmselge seaduspraak ja soovitakse see enamuse jõuga ning opositsiooni välistades seaduseks muuta, siis ei jäägi opositsioonil muud üle, kui siin Riigikogu saalis püüda teid kõnede ja sõnavõttudega veenda, et see ei ole hea demokraatlik praktika. Lisaks sellele on maamaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu populistlik eelnõu. Seda ei väida ainult opositsioon, vaid ka piisavalt nimekad IRL-i ja Reformierakonna poliitikud. Populistlik on eelnõu seetõttu, et maamaksu kaotamisest võidavad tuhandeid eurosid vähesed, kuid teise nimega maksude tõstmisega peavad leppima kõik – eelarveauk tuleb ju täita. Populistlik on eelnõu ka seetõttu, et kõige suuremaid võite saavad need, kelle vajadus abi järele on kõige väiksem, kuid kaotatud summade kompenseerimiseks tuleb kõvasti kokku hoida abiraha makstes ja üldse sotsiaalvaldkonnas.

Kus olid tänased koduomanike eest võitlejad siis, kui kodukulud kasvatati teadlikult toasoojale neljakordset käibemaksu kehtestades või elektriaktsiisi lisades? Kus olid tänased retooriliselt eakate majaomanike eest muretsejad siis, kui matusekulude ja pensionide kojukande eest tasumine muudeti vajaduspõhiseks ehk vähestele kättesaadavaks? Õige vastus on see, et tänased maamaksu lausaliselt kaotajad jutustasid alles äsja, et riigi tugi peab osaks saama vaid neile, kes seda tõesti vajavad. Aga maamaksu kaotades tehakse suurimaid kingitusi kindlasti neile, kellel suurt puudust polegi. Õige vastus on ka see, et lisades uljalt hinda talvel hädavajalikule toasoojale ja elektrile, õigustati seda ka argumentidega, et kui kodu oled hankinud, pead suutma selle eest ka tasuda. Paraku on talvised küttekulud vältimatud ka nii linnaserva kortermajas kui endises kolhoosikeskuses elades. Ja nendes piirkondades elavad inimesed, kes maamaksu kaotamisest ei võida suurt midagi. Edaspidised maksutõusud aga tuleb neil alla neelata võrdselt nende inimestega, kes maamaksu kaotamisest võidavad tuhandeid eurosid.

Seetõttu ongi Keskerakonna fraktsioon teinud ettepaneku, et kui koduomanikke tõesti soovitakse aidata ja vaba raha selle jaoks eelarves leidub, siis on selleks õiglasemaid viise kui maamaksuvabastus. Ka siin maamaksu kaotamise eest kõnelejad on ju selgelt välja öelnud, et see on liiga Tallinna-keskne ja Tallinna rõngasvaldade keskne. Kodukulud aga on kogu Eesti probleem. Õiglasem viis on näiteks küttearvele lisatava käibemaksu alandamine. Me tegime sellise ettepaneku. Küttekulule lisatava käibemaksu alandamisest võidaks kütteperioodil iga majapidamine, näiteks ühe tavalise kolmetoalise korteri omanik ligikaudu kümme eurot kuus. See on enam, kui nad võidavad aastas maamaksu kaotamisest. Maamaksu kaotamisest ei pruugi väga paljud võita üldse mitte midagi, sest riik on otsustanud, et alla viieeurost maksu pole otstarbekas kogudagi. Ja ma tuletan meelde, et väga paljud omavalitsused on pensionäridele juba kehtestanud maamaksuvabastuse. Nii et ka neid see maksuvabastus ei säästa, edasised muude maksude tõusud aga koormavad küll. Maksupopulismi kõrval on sel seaduseelnõul veel suurem viga: nimelt paistab aina selgemalt, et maamaksu kaotamist ei kavatsenud linnadele ja valdadele

ausalt kompenseerida. Sellele viitab ka siin saalis kostnud väide, et vastavalt põhiseaduse 14. peatükile koalitsioon justkui otseselt ei olegi kohustatud seda äravõetud maksuraha kompenseerima, et see on vaba valik ja soov, mida mingis vormis võib-olla otsustatakse täita. Aga on ilmselge, et kui kompenseerimismehhanism oleks olemas, oleks see ka seaduseelnõus nõuetekohaselt kirjas ning vastav kulu riigieelarve strateegias plaanitud. Rahandusministeeriumi kevadisest majandusprognoosist nähtub, et ka ilma igasuguste uute kärbeteta on linnade ja valdade tulubaasi mahu taastamine lükatud edasi 2015. aastasse. Uued kärped vaid süvendavad teadmatust ja ebakindlust ning lükkavad tulubaasi taastamise määramatusse aega edasi. Ma palun kolm lisaminutit!

Aseesimees Laine Randjärv

Kolm minutit lisaks.

Kadri Simson

See küsimus siin on tegelikult märksa laiem pinnaga kui ainult Tallinna küsimus. Omavalitsusjuhid üle Eesti panevad valitsuserakondadele südamele, et uute kärpete kavandamise asemel tuleks esmalt taastada kohalikele eelarvetele laekuva üksikisiku tulumaksu osa ning tulude ühtlustamise vahendid. Summaliselt annaks see kohaliku elu korraldamiseks aastas tagasi ligi 50 miljonit eurot, sh tulumaks 30 miljonit eurot ja tasandusfond 20 miljonit eurot. Need on summad, mis on kärbetega juba omavalitsustelt võetud.

Kui me tahaksime majanduslangusest välja tulla nii, et ka meie omavalitsused saavad jalule, siis edasised tulubaasi kärped sellele kaasa kindlasti ei aita. Taastada tuleb kärpe-eelne tulubaas ja selle asemel, et veel maamaks ka ära võetakse, ootavad vallavanemad vana võla tasumist. Ma toon teile ühe näite Pärnu Postimehest, kus Paikuse vallavanem Kuno Erkman väljendas väga selgelt vallavanemate seisukohta. Riik vähendas omavalitsusele laekuvat tulumaksu osa 11,93%-lt 11,4%-le ja märkis selle liigutusega kaasnenud seletuskirjas, et seoses tulubaasi vähendamisega ei pea omavalitsus võtma lasteaeda kuni kolmeaastaseid lapsi ega tegelema kultuuri ja spordi korraldusega. Minu teada ei ole ükski omavalitsus saanud seda soovitusi järgida, sest see on eluvõõras. Seega, enne kui tehakse järjekord-

seid kärpeid, tuleb taastada eelmise kärpega võetu. Andrus Ansip väitis siin saalis, et saamata jääv maamaks kompenseeritakse, suurendades tulumaksust eraldatava osa 11,72%-ni. Aga see ei ole pooltki sellest, mida omavalitsused tagasi ootavad! Ent mingit muud lahendust ei ole välja pakutud.

Seaduseelnõu algatajate erakonnakaaslane Jüri Adams on andnud selge hinnangu, et see on populistide plaan. Maamaksu kaotamise seadustamine tähendab seda, et lõigatakse poolleldi läbi nõrk iseseisvuse nõor, mille osas omavalitsused ripuvad. Kui aga IRL-i poliitiku arvamus Reformierakonnale ei mõju, siis kuulake veel kord Jürgen Ligi, kes ütles, et kui leitakse ja tõestatakse, et sotsiaalselt on põhjendatud 1500 m² vabastamine maamaksust, siis peaks andma omavalitsustele uue võimaluse koguda see raha teisel moel. Just omavalitsustele, sest Jürgen Ligi ei pea õigeks, et summa kompenseeritaks lihtsalt teiste maksumaksjate arvel ehk riigieelarvest.

Selget lahendust seega olemas ei ole. Viimastel aastatel on valitsus mitmel korral omavalitsusi petnud, vähendades tasandusfondi, vähendades teedehoiuraha ja vähendades raha noortespordile ja lasteaedadele. Meil pole põhjust uskuda, et seekord sedasama poliitikat ei jätkata. Keskerakonna fraktsioon teeb ettepaneku eelnõu teine lugemine katkestada, et sellesse saaks korrektselt sisse kirjutada kompenseerimismehhanismi. Kui te seda tõepoolset soovite teha, siis on korrektne see seadusesse kirja panna. Annan nüüd üle ka teise lugemise katkestamise ettepaneku. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Head kolleegid! Praeguseks rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Asume nüüd muudatusettepanekuid läbi vaatama. Esimene muudatusettepanek on rahanduskomisjoni esitatud ja juhtivkomisjoni ettepanek on seda täielikult arvestada. Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Ma palun seda muudatusettepanekut hääletada ja enne hääletamist palun kümme minutit vaheaega!

Aseesimees Laine Randjärv

Selge! Palun esitage see soov ka kirjalikult! Vaheaeg kümme minutit.

V a h e a e g

Aseesimees Laine Randjärv

Head kolleegid! Kuna Keskerakonna fraktsioon tegi ettepaneku esimest muudatusettepanekut hääletada, siis valmistume hääletusprotseduuriks.

Panen hääletusele esimese muudatusettepaneku, mille esitaja on rahanduskomisjon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt on hääletanud 54 rahvasaadikut, vastu 39, erapooletuid ei ole. Ettepanek leidis toetust.

Teine muudatusettepanek on Keskerakonna fraktsiooni esitatud ja juhtivkomisjoni ettepanek on jätta see arvestamata. Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Ma palun seda muudatusettepanekut hääletada ja enne hääletust palun kümme minutit vaheaega!

Aseesimees Laine Randjärv

Palun teie soovi ka kirjalikult. Meie istung jätkub kell 16.23. Kümme minutit vaheaega.

V a h e a e g

Aseesimees Laine Randjärv

Head kolleegid! Asume hääletama teist muudatusettepanekut, valmistume hääletamisprotseduuriks.

Panen hääletusele teise muudatusettepaneku, mille on esitanud Keskerakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 39 rahvasaadikut, vastu oli 54, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust.

Kolmas muudatusettepanek on Keskerakonna fraktsiooni esitatud ja juhtivkomisjoni ettepanek on seda arvestada osaliselt. Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Ma palun seda muudatusettepanekut hääletada! Seda muudatusettepanekut võiks täielikult arvestada. Ja enne hääletust palume kümme minutit vaheaega!

Aseesimees Laine Randjärv

Palun esitage oma soov kirjalikult! Meie istung jätkub kell 16.35. Kümme minutit vaheaega.

V a h e a e g

Aseesimees Laine Randjärv

Head kolleegid, valmistume järgmiseks hääletamisprotseduuriks.

Panen hääletusele kolmanda muudatusettepaneku, mille esitaja on Keskerakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 37 rahvasaadikut, vastu oli 54, erapooletuid ei olnud. Seega ettepanek toetust ei leidnud.

Neljas muudatusettepanek on samuti Keskerakonna fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta see arvestamata. Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Kuna seda neljandat ettepanekut võiks tegelikult arvestada, palun ma seda hääletada! Enne hääletust palun kümme minutit vaheaega!

Aseesimees Laine Randjärv

Väga tore! Me ootame kirjalikku avaldust. Meie istung jätkub kell 16.47.

V a h e a e g

Aseesimees Laine Randjärv

Enne, kui me läheme neljanda muudatusettepaneku hääletamise juurde, valmistume hääletamisprotseduuriks.

Panen hääletusele neljanda muudatusettepaneku, mille esitaja on Keskerakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 38 rahvasaadikut, vastu oli 53, erapooletuid ei olnud. Ettepanek toetust ei leidnud.

Oleme läbi vaadanud koduomanikke maamaksust vabastava maamaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 51 teisele lugemisele esitatud muudatusettepanekud. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt ja Keskerakonna fraktsioonilt on laekunud ettepanek eelnõu 51 teine lugemine katkestada. Palun, Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Protseduuriline küsimus! Mul ei ole seda päevakorda, mille järgi me praegu töötame, mitte kuskilt võimalik saada. Ma ei saa aru, mis päevas me oleme. Kas Riigikogu juhatus suudaks mulle esitada normaalse päevakorra? Ma ei saa mitte midagi aru!

Aseesimees Laine Randjärv

Mul on ettepanek võtta ette kollane paberileht, mis on teie laual, ja püüda seda lugeda vastavalt oskusele, mis te koolis omandasite. Valmistume nüüd hääletamisprotseduuriks. Aivar Riisalu, teine protseduuriline küsimus.

Aivar Riisalu

Ma sain selle paberi kätte ja minul on kirjas teisipäeva, 14. juuni all see punkt, mida ma pean hääletama hakkama. Aga täna on kolmapäev, 15. juuni.

Aseesimees Laine Randjärv

Vastavalt kodu- ja töökorra seadusele lükub päevakorrapunkti arutelu, kui on väga palju aega kulunud mõtisklemise ja läbirääkimise peale, automaatselt edasi. Juhatus kinnitas selle oma eilsel koosolekul. Asume nüüd hääletamise juurde. Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Selleks, et 56 – või kui palju teid saalis ongi – valitsuserakondade esindajat saaksid aru, et sellise eelnõu puhul oleks mõistlik eelnõu katkestada, palun enne hääletust kümme minutit vaheaega!

Aseesimees Laine Randjärv

Kümme minutit vaheaega, istung jätkub kell 17.00.

V a h e a e g

Aseesimees Laine Randjärv

Head kolleegid! Kell on 17.00, vaheaeg on läbi. Enne järgmise ettepaneku läbihääletamist on mul ettepanek selleks valmistuda.

Panen hääletusele Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ja Keskerakonna fraktsiooni ettepaneku eelnõu 51 teine lugemine katkestada. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 39 rahvasaadikut, vastu oli 54, erapooletuid ei olnud. Ettepanek

ei leidnud toetust. Eelnõu 51 teine lugemine on lõppenud.

2. Tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (40 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Asume järgmise päevakorrapunkti juurde, milleks on tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 40 teine lugemine. Aga enne, kui ma palun kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Aivar Sõerdi, palun saalis rahu! Palun, Aivar Sõerd!

Aivar Sõerd

Austatud juhataja! Head kolleegid! Rahanduskomisjon arutas Vabariigi Valitsuse algatatud tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu komisjoni istungil 9. juunil. Komisjoni istungil osales ka Rahandusministeeriumi maksupoliitika osakonna peaspetsialist Marko Talur. Komisjon arutas laekunud parandusettepanekuid, millest esimene oli Keskerakonna esitatud ja selle sisu seisnes selles, et asendada eelnõu § 1 punkt 1 ja muuta sellega tulumaksuseaduse 23. paragrahvi ning sätestada maksuvaba tulu suuruseks praegu kehtiva 1728 euro asemel 2015. aastast 2040 eurot. Selle ettepanekuga seoses oli komisjonis pikem arutelu. Ettepaneku esitaja selgitas, et maksuvaba tulu suurendamine mõjub madalalpalgalistele paremini, kõrgemapalgaline võidab jällegi tulumaksu 1% alandamisest summaliselt rohkem. Talle vaieldi vastu, väites, et mida suurem on maksuvaba miinimum, seda väiksem on maksubaas ja üldjuhul ei ole õige isikuid maksumaksjate hulgast välja trügida. Parandusettepaneku algatajale esitati ka küsimus, kuidas sellise ettepaneku läbimineku võiks ettevõtete olukord paraneda. Teatavasti tulumaksu alandamine parandab nii töövõtjate kui ka ettevõtjate olukorda. Ettepaneku tegijate esindaja selgitas, et ettevõtete olukorra parandamine polegi selle ettepaneku eesmärk. Muudatusettepaneku poolt oli 5 komisjoni liiget ja vastu 6, seega see ei leidnud komisjoni toetust.

Komisjon arutas ka teist parandusettepanekut, mille oli esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Selle sisu oli jätta välja eelnõu § 1 punkt 1. Selle üle minu mäletamist mööda pikemat arutelu ei toimunud. Komisjon

hääletas selliselt, et ettepaneku poolt oli 5, vastu 6 komisjoni liiget.

Kolmas muudatusettepanek, mille esitasid samuti sotsiaaldemokraadid, oli piirata vaid eluasemelaenu või -liisingu intresside mahaarvamist. Ettepaneku algataja selgitas, et sellise paranduse eesmärk on see, et ei väheneks koolituskulude mahaarvamise võimalus, vaid piirataks konkreetselt eluasemelaenu intressidega seonduvat. Sellele vaieldi komisjonis vastu ja ka eelnõu algaja ehk valitsuse esindaja arvas, et ei ole mõistlik eri mahaarvamistele erinevaid piiranguid seada. Kõlas ka selline küsimus, et kui selline mahaarvamiste sisemine diferentseerimine toimub, siis kuidas maksuamet seda haldama hakkab. Kas see suurendab maksuameti kulutusi? Muudatusettepaneku esitaja arvas, et ei suurenda.

Veel oli küsimus laenuvõtjate õigustatud ootuste kohta. Komisjoni liikmed arvasid, et selline olukord ei saa olla põhjendatud, kus eeldatakse maksusoodustuste kehtimist igavesti. Kõlas vastuargument, et eluasemelaenu intresside puhul nende struktuurne eristamine võib tekitada sisulisi probleeme kas või sellega, et ühel aastal Euribor tõuseb ja teisel aastal langeb. Selle parandusettepaneku vastu oli ka Rahandusministeeriumi esindaja. Mahaarvamiste piirmäära sisemine diferentseerimine muudab oluliselt senist mahaarvamiste loogikat ja toob kaasa isikute põhjendamatu ebarõrdse kohtlemise. Selle parandusettepaneku poolt oli 4 ja vastu 6 rahanduskomisjoni liiget.

Neljas parandusettepanek, samuti sotsiaaldemokraatide esitatud, oli jätta eelnõu §-s 1 punktist 7 välja sõna "otseselt". Ettepaneku esitaja selgitas, et sõna "otseselt" tapab sätte ilusa eesmärgi. Sellel teemal oli pikem arutelu. Eelnõu algatanud Rahandusministeeriumi esindaja selgitas, et eelnõus pakutud sõnastuse eesmärk on välistada tööga mitte seotud kulude maksuvabastus. Näiteks võib tuua mittesihotstarbekohaselt kulutatud õppelaenu hüvitamise.

Oli küsimus selle kohta, et kui õppelaenude probleem on nii suur, siis võiks hoopis õppelaenude andmist korrastada. Käsitleti erinevaid näiteid. Näiteks kerkis üles küsimus, kas töandja saab erisoodustumaksuvabalt müürse-past ehitusinseneri koolitada. Sellele oli eelnõu algataja Rahandusministeeriumi vastus selline, et kui on kokku lepitud, et see on tema järgmi-

ne töö, siis jah. Kõlas veel küsimus selle kohta, et kui sõna "otseselt" § 1 punktist 7 maha võtta, kas sellel võib olla negatiivne mõju pensionikassale ja haigekassa laekumistele. Rahandusministeeriumi esindaja selgitas, et seda kindlasti, aga veelgi rohkem suurendab sõna "otseselt" väljajätmine vaidluste hulka. Käsitleti veel mitmesuguseid näiteid praktikast. Hääletamistulemus oli selline, et selle parandusettepaneku poolt oli 3, vastu 6 rahanduskomisjoni liiget ja 1 jäi erapooletuks.

Viimasena käitles komisjon parandusettepanekut nr 5, mis oli tulnud Eesti Kaubandus-Tööstuskojalt kirjaliku pöördumisena. Kaubandus-tööstuskoda nägi probleemi selles, et praktikas täidavad juriidilise isiku juhtorgani liikmed mikroettevõttes tihti lisaks juhtimisfunktsioonile ka teisi tööülesandeid. Näiteks on nad enda peale võtnud turunduse või finantsjuhtimise. Selleks juhatuse liikme lepingust eraldi töölepingut ei sõlmita, samas aga võivad juhatuse liikme ülesanded eeldada tasemekoolituse läbimist. See põhjendus tundus komisjonile loogilisena ja komisjon pooldas selle ettepaneku parandusettepanekuks vormistamist ja eelnõusse lülitamist selle täpsustusega, et tuleks välistada sellised isikud nagu likvideerijad ja pankrotihaldurid, kes on ka juriidilise isiku kontroll- või juhtimisorgani staatuses, aga samas nende puhul selles kontekstis tasemekoolituse küsimus ilmselgelt aktuaalne ei ole. Rahanduskomisjon otsustas konsensussega toetada selle muudatuse tegemist.

Komisjon teeb ettepaneku eelnõu teine lugemine lõpetada ja kui teine lugemine õnnestub täna lõpetada, siis viia kolmas lugemine läbi homme, 16. juunil. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu ettekandjale! Teile on mõned küsimused registreeritud. Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Sellest seaduseelnõust võib aru saada, et teie hinnangul on Eesti riigil 2015. aastal 70 miljonit eurot üle ja sellega tahetakse võimaldada maksuleevendust palka saavatele inimestele. Keskerakonna ettepanek on olnud, et kui üksikisikutelt tahetakse 70 miljonit eurot vähem tulumaksu kokku korjata, siis oleks mõistlikum tõsta tulumaksuvaba miinimumi. Sellest võida-

vad kõik, aga eelkõige võidaksid inimesed, kes teenivad keskmist palka või madalamat. Kas te palusite teha ka mõne analüüsi, kui palju suhteliselt suuremat tulu saaks väikest sissetulekut saav inimene, kui võrrelda teie pakutud varianti ehk tulumaksu alandamist 21%-lt 20%-le ja meie pakutud muudatusettepanekut tõsta tulumaksuvaba miinimumi?

Aivar Sõerd

Ma olen näinud päris palju tõsiseid analüüse, mida on teinud OECD ja teised samalaadsed institutsioonid selle kohta, kuidas otseste maksude kaudu on võimalik mõjutada üldist ettevõtluskliimat. Minu arusaam on selline, et tulumaks on üks koormavamaid makse ettevõtlusele. Samas, tulumaksu protsendi vähendamine mõjutab palgasaajaid täpselt samamoodi, nagu see mõjutab ettevõtjaid. Veel kord: analüüsid on tõestanud, et tulumaksu alandamine mõjutab ettevõtlust positiivselt. Küllap te teate, et raha, maksutulu ei tule kuskilt mujalt kui ikkagi sellest, mida ettevõtted toodavad. Ja lisandväärtust loovad eriti need ettevõtted, kes kaupu välismaale müüvad. Ja nende analüüside põhjal olen täna veel rohkem veendunud, et tulumaksu alandamine mõjutab ettevõtluskliimat positiivselt.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus!

Marika Tuus

Aitäh! Austatud ettekandja! Miks te ei taha tulumaksu alandamise asemel, mis ei mõjuta väikesetululisi pensionäre, üliõpilasi ja paljusid teisi, hoopis Eesti finantspoliitikat sidusamaks ja õiglasemaks muuta, mida võimaldaks astmeline tulumaks? Me teame, et näiteks Luksemburgis on 17 maksuastet, Soomes 5, Itaalias ja Belgias 5, Ameerikas 4, Portugalis 8 jne. Miks me tahame sarnaneda selles osas näiteks Venemaa, Rumeenia ja Bahama saartega?

Aivar Sõerd

Ma ei ole selle käsitlusega kindlasti nõus. Eestis kehtestati proportsionaalne tulumaksusüsteem aastal 1993 ja minul oli au töötada sel ajal Rahandusministeeriumi maksupoliitika osakonnas. Olin juba siis veendunud, et see on õige tee. Siis oli Eesti pioneer, Venemaa ei olnud veel kehtestanud proportsionaalset tulu-

maksusüsteemi. Sellest ajast on nüüd palju aega möödas, aga täna olen ma veel rohkem veendunud, et otsus, mis sai 1993. aasta lõpus tehtud, on ennast igati õigustanud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud esineja! Minu mäletamist mööda oli teil siis, kui te Rahvaliidus olite, teine seisukoht astmelise tulumaksu osas. Aga see selleks. Ma tahtsin küsida seda: teie võitlevast jutust jäi mulje, et komisjoni töö ajal puhkes terve rida vaidlusi ja ei olnud väga üksmeelne suhtumine sellesse seadusesse. Te ise ka seda oma jutu järgi nagu väga ei austa. Võib-olla peaks selle seaduse arutamise edasi lükkama sügisesse? Mis teie seisukoht on?

Aivar Sõerd

Kõigepealt tuletan meelde, et ma ei ole kunagi olnud astmelise tulumaksu pooldaja, sõltumata sellest, kas ma olen poliitikas olnud või ametnik olnud või erasektoris töötanud. Seda tahan siinkohal kindlasti rõhutada. Aga sel ajal, kui ma olin Rahvaliidu liikmena rahandusminister, võttis valitsus konsensusega vastu riigieelarve strateegia, kus oli kirjas eesmärk vähendada tulumaksu isegi 18%-ni. Nii et meil on veel tükk maad minna. Sel ajal oli ka Keskerakond valitsuses ning teie erakonna esimees oli majandus- ja kommunikatsiooniminister. Rõhutan veel kord, et valitsus kiitis eelarvestrateegia heaks konsensusega.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Austatud ettekandja! Kas selle seaduseelnõu kohta on teil olemas ka maksumaksjate liidu arvamus? Ja kui see on, siis kas te saate seda kommenteerida?

Aivar Sõerd

Jah, maksumaksjate liit oli seisukohal – nad on tegelikult ka varem sellel seisukohal olnud –, et eluasemelaenu intresside vähendamist ei saa pooldada. Nad on sel teemal kirju-

tanud rahanduskomisjonile kirja ja see on kindlasti kättesaadav.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea vastaja! Eelmise päevakorras olnud eelnõu arutelul kõlas siin eriti algatajate suust kena retoorika, et täidetakse valimislubadust, et seda on rahvale lubatud. Selle eelnõu puhul püüdsin ma leida valimislubaduste seast midagi niisugust, et intressitagastusi hakatakse vähendada. Ei leidnud sellist lubadust! Mis ajendil nüüd see ootamatu eelnõu on tekkinud, et intressitagastusi nii palju vähendatakse?

Aivar Sõerd

Reformierakonna ja IRL-i koalitsioonilepe on Vabariigi Valitsuse kodulehel ilusasti üleval ja seal on kirjas: piirata alates 1. jaanuarist 2012 eluasemelaenu intresside mahaarvamisi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Selline küsimus: ega te ei tunneta selle eelnõu puhul teatud sisemist vastuolu? Eile me arutasime siin saalis, miks ei ole võimalik tõsta päästjate, politseinike ja õpetajate palkasid, täna me arutame, kuidas me anneme kuhjaga raha ära, jagame viie krooni kaupa. Kas teie arvates on see tõesti õige hetk sellist sammu astuda? Ehk võiks ikkagi paar aastat oodata?

Aivar Sõerd

Teie küsimusest on muidugi raske aru saada, millist konkreetset parandusettepanekut või sätet te silmas peate. Siin on olnud juttu sellest, et just nagu mõni eelnõu toetab rikkaid rohkem ja mõni eelnõu jällegi vastupidi. Praegune eelnõu ilmselgelt vähendab eluasemelaenu intresside mahaarvamise õigust nendel laenuvõtjatel, kellel on keskmisest suuremad eluasemelaenud. Minu arvates see tähendab seda, et need on ka suurema palga saajad. See eelnõu piirabki kõrgema tulutasemega isikute soodustust.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Minu küsimus on seotud Keskerakonna ettepanekuga, mis tugines IMF-i soovitudele. Ütelge, kas komisjoni istungil olid arutusel ka IMF-i soovitused? Ja mis teid selles ei rahulda, kuidas IMF asjale läheneb?

Aivar Sõerd

IMF on teinud väga erinevaid ettepanekuid ja kindlasti neid tasub järgida nii palju, kui see iga maa riigisisest poliitikast lähtudes võimalik on. Otseste maksude alandamine on kindlasti üks ettevõtlust soodustav tegur, seda on OECD korduvalt rõhutanud. Kuu aega tagasi oli meil külas OECD esindus ja tutvustas oma raportit. Rahandus- ja majanduskomisjon kohtusid nendega. Ma küsisin ise ühelt organisatsiooni esindajalt, mida ta arvab sellest, kui toiduainete käibemaksu alandada, kehtestada toiduainetele standardmäärast erinev maksu määr. Kas see mõjub toiduainete hindasid alandava tegurina? Ta ütles selle peale mulle otse, et see oleks rumalus. Üldiselt ma usun, et suures plaanis, põhilises osas on eelnõu nr 40 kooskõlas IMF-i ja OECD soovitustega riikidele.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mulle meeldivad põhimõttekindlad inimesed nagu teie. Väitsite, et olete alati olnud proportsionaalse tulumaksu pooldaja nii poliitikuna kui ametnikuna. Ma tean ühte härrasmeest, kellel siinamaani ripub kabinetis Lenini portree – see on tema põhimõte! Teie peate õigeks proportsionaalset tulumaksu ega poolda mitte mingil juhul astmelist. Aga tegelikult ju Eestis on praegu astmeline tulumaks – kõige esimene aste, s.o tulumaksuvaba miinimum, on ju maksust vabastatud. Kui te olete nii tulihingeline astmelise tulumaksu vastane, ehk kavatsete ka selle väikse esimese astme sissetuleku tulumaksuvabastuse ära kaotada?

Aivar Sõerd

Kui küsimustes hakatakse tegema juttu Lenini piltidest ja tuletatakse meelde nõukogude aja nostalgiat, siis ma vastan neile, nagu reglement ette näeb, piirdudes sellega, mida komisjon arutas. Jah, mulle ka meeldivad põhimõttekindlad inimesed. Ja see, et meil on tulumaksuvaba miinimum – ma ei näe siin mitte mingisugust probleemi. Meil on proportsionaalne tulumaksusüsteem ja maksuvaba miinimum on praegu 1728 eurot aastas.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Tulumaksu alandamine algas meil 26%-st ja vähehaaval see määr väheneb – paistab, et jõuame 20% peale välja. Selline kahanev jada. Ja täna sa juba mainisid kunagist kava alandada see 18% peale. Tegelikult on veel progressiivsemaid näiteid: meie idanaabril on tulumaks, kui mälu mind ei peta, 13%. Huvitav oleks teada sinu kui endise rahandusministri arvamust, millist tulumaksu meie riik, meie ettevõtlus ja elanikkond ikkagi välja kannatab? Millise arvu poole me liigume? Mis võib ideaal olla – 18%, 13%, 0%?

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Ma ei võrdleks meid ainult idanaabriga, kuigi sel ajal, kui ma veel maksuametis töötasin, oli meil Venemaa maksuametiga väga hea koostöö ja sellest ajast on igati positiivsed mälestused. Aga ma võtsin kaasa ühe KPMG aruande ettevõtte tulumaksu määradest maailmas. Meil oli siin jutt ainult Venemaast, aga palun väga, siin on määrad 2010. aastal: Küprosel oli ettevõtte tulumaks 10%, Hiinas 17%, Hongkongis 16,5%, Ungaris 19%, Iirimaal 12,5%, Lätis 15%, Leedus 15%. Samas Soome on jõudnud 26%-ni, aga varem oli neil veel kõrgem. Nii et mina võin teile kinnitada, et see on ülemaailmne trend otsesid makse vähendada ja tõsta kaudseid. Ülemaailmne majanduskriis pidurdas seda, praegu maadlevad riigid tõsiste eelarveprobleemidega ega ole oma maksupoliitilistes otsustes kuigi vabad. Mina teeksin järelduse, et eksisteerib ülemaailmne maksukonkurents

heas mõttes ja meie oleme ka selles konkurentsisis sees.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea ettekandja! Minu küsimus puudutab selle eelnõu § 1 lõiget 1, mis räägib tulumaksu alandamisest 21%-lt 20%-le. Siin on öeldud, et see hakkab kehtima aastast 2015. Minu küsimus on: miks on vaja see seadus vastu võtta 2011. aasta esimeses pooles? Ei tea mina, ei tea teie ega isegi peaminister Ansip, milline on aastal 2015 Eesti majanduslik seis, missuguses olukorras on Eestis majandus. Miks on see otsus vaja nüüd kohe vastu võtta?

Aivar Sõerd

Riigi rahanduse planeerimine käib mitu aastat ette ja meil on olemas mitmesugused majandusprognosid. Viimane tuli välja täna Eesti Pangalt ja see on veel optimistlikum, kui oli Rahandusministeeriumi kevadprognos. Nii et me ikkagi oskame prognoose teha ja meil pole vaja rahandust planeerida ainult järgmise aasta eelarve kontekstis, vaid natuke pikemalt ette. Praeguse teadmise juures me suudame aastatel 2013 ja 2014 saavutada eelarve tasakaalu ning hakata reserve koguma. See tähtis töö jäi majanduskriisi tõttu pooleli.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalev Kallo, teine küsimus!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea ettekandja! Ma tulen tagasi oma eelmise küsimuse juurde, sest vastust ma ei saanud. Soovitasite mul viisakalt lugeda kuskilt kodulehelt koalitsioonilepingut. Ent koalitsioonileping sepiitseti pärast valimisi ja seal on igasuguseid asju, mida enne valimisi ei lubatud. Minu küsimus puudutas aga seda, et kui valija käest häält küsiti, siis ei hoiatatud, et me kavatsame teil intressimäärade tagastusi kõvasti vähendada nii kodulaenude kui ka koolituskulude puhul. Küsimus oli ikkagi selles, et ma ei leidnud seda eelnevatest lubadustest. Jah, koalitsioonileppes on tagantjärele igasuguseid asju ja neid

ma olen ka lugenud. Miks selle eest eelnevalt kampaanias ei hoiatatud?

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Mul on päris hästi meeles aastad 2005 ja 2006, kui kinnisvarabuuum oli tekkinud ja jõudu kogumas. Juba toona saatsin ma rahandusministrina kooskõlastamisringile eelnõu, millega sooviti piirata eluasemelaenu intresside mahaarvamist. Tootkord aga oli olukord natukene teistsugune. Keegi ei uskunud, et kinnisvarabuuumile järgnev majanduskriis tuleb nii ränk. Me natukene kartsime, et selline olukord võib tekkida, ja nii me sellise eelnõu esitasime ja see käis ka kooskõlastusringil ära. Aga ministriumid, sh minule üllatuseks ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, mida juhtis teie erakonna esimees, olid kategooriliselt sellele vastu, kuigi oli näha, et kinnisvarabuuum tuleb ja riik peab midagi ette võtma.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Heimar Lenk, teine küsimus!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud esineja! Ühele küsimusele vastates te lennutasite õhku lause, et osa seadusi kaitseb rikkamaid ja osa kaitseb vaeseid. Kas te võiksite tuua ühe näite Reformierakonna viimasel ajal esitatud seaduseelnõudest, mis kaitseb vaeseid?

Aivar Sõerd

Aitäh selle küsimuse eest! Ma küsisin Rahandusministeeriumilt statistikat eelmise aasta tuludeklaratsioonide ja mahaarvamiste kohta, aga 2010. aasta statistikat veel ei ole ja mulle saadeti 2009. aasta statistika. Selle järgi oli keskmine eluasemelaenu intressi summa, mis deklaratsioonis maha arvati, 1300 eurot. See on päris suur summa. Eelnõu, mida me praegu menetleme, piirab mahaarvamist 1920 euroni. Seega mõjutab eelnõu neid eluasemelaenu võtjaid, kelle laenu intresside summa on tunduvalt suurem sellest keskmisest, ja need on kahtlemata suurema tulu saajad. Nende soodustust praegune eelnõu piirabki.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Te rääkisite, et see seadus just tulumaksu vähendamisega toetab ka ettevõtlust. Samal ajal on meil menetluses ka eelnõu vedelkütuse erimärgistamise seaduse muutmiseks, mille vastuvõtmise korral ettevõtlusele võimaldatakse toetus või, ütleme, riigi panus ettevõtluse toetuseks oluliselt väheneb. Kas te olete kalkuleerinud ja rääkinud sellest ka komisjonis, milline on nende mõlema muudatuse kaal? Kui palju toetab ettevõtlust üksikisiku tulumaksu vähendamine ja kui palju kaotab ettevõtlus vedelkütuse erimärgistusest loobumise tõttu?

Aivar Sõerd

Mul on ettepanek, et me jääksime oma arutelus ikkagi eelnõu 40 sätete arutamise juurde. Aga mis puutub vedelkütuse erimärgistamise seadusse, siis esmaspäeval rahandusminister siinsamas arupärimistele vastates ütles, et erimärgistuse süsteemi reformimine on seni kehtinud lolli toetussüsteemi asendamine efektiivsemaga. Nii ta just ütles. Mina ei tahaks uue Riigikogu liikmena selliseid väljendeid kasutada, aga põhimõtteliselt ma olen rahandusministriga nõus. Senine vedelkütuse erimärgistamise süsteem on igal juhul ajale jalgu jäänud ning on vaja asendada uue ja paremaga.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev, teine küsimus!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Te ütlesite, et olete astmelise tulumaksu kategooriline vastane. Samas te ju teate, et see süsteem, mille vastu te olete, võiks tuua meie riigieelarvesse topeltraha, ja selle vastu te küll ei ole. Teiselt poolt te teate, et see nagu tõestaks solidaarsuse arengut meie ühiskonnas, ja selle vastu te ka ei saa olla. Muidu oleksite ka vastu sellele, et lõhestumine oleks väiksem ja vaeseid oleks vähem. Ütelge palun konkreetset: mille vastu te olete ja mispärast? Miks teid meie ettepanek nii murelikuks teeb?

Aivar Sõerd

Aitäh! Kui me vähendame üksikisiku tulumaksu, siis see mõjutab kõiki – mõjutab vaeseid, aga sellest võidavad ka rikkad. Sellest

võidavad vaesed, sellest võidavad töövõtjad, võidavad tööandjad. Aga ma ei ole nõus väitega, et astmeline tulumaks kahekordistab maksumõnetulu. Ma ei kujuta ette, milline see astmeline tulumaksusüsteem olema peaks, et see nii juhtuks. Ma ei tea, missugused need astmed siis peaksid olema. See on ebareaalne.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Aadu Must!

Aadu Must

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Me oleme siitsamast kõnetoolist kuulnud, et stabiilne maksusüsteem on omaette euroopalik väärtus ja Euroopa on seisukohal, et maksudega ei mängita. Mulle tundub, et midagi on muutunud. Kas on Euroopa äkki hakanud teistmoodi arvama või ei taha meie valitsus olla Euroopas või on mõni veel huvitavam seletus, miks me selliseid mängulisi muutusi üritame läbi viia?

Aivar Sõerd

Ma ei näe täna laual mingisugust mängulist muutust. Tulumaksusüsteem oma põhisus ja -olemuses jääb samaks ning ma loodan, et veel pikaks ajaks. Proportsionaalsele tulumaksusüsteemile mina samaväärset alternatiivi astmelise tulumaksusüsteemi näol ei näe. Muidugi, majanduskriis on kindlasti riike mõjutanud ja nagu ma juba ütlesin, oma maksupoliitilistes otsustes on riigid palju rohkem seotud kui enne kriisi. Teatavasti suurem osa Euroopa Liidu maid vaevleb tõsisel viisil ja üks põhjus on – ma väljendan siin oma isiklikku arvamust – ka ebaefektiivne maksusüsteem.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Deniss Boroditš!

Deniss Boroditš

Aitäh, proua eesistuja! Hea ettekandja! Küllap ei ole saladus ei teile ega ka meile, et tulumaksu määrade vähendamise võivad rohkem suurema sissetulekuga inimesed. Mida väiksem on palk, seda väiksem on ka tulumaksu määrade vähendamise saadav võit reaalarahas. Mis on teie seisukoht: äkki selle asemel, et vähendada 1% võrra tulumaksu määrade, on hoopis mõistlikum või õigem tulumaksu vaba miinimumi tõsta?

Aivar Sõerd

See ei ole minu seisukoht ja ka rahanduskomisjon ei toetanud seda ettepanekut. Ma ei poolda seda kindlasti! Me võime kaaluda tulumaksu vaba miinimumi tõstmist ka, aga kui meil on küsimuse all kas üks või teine, siis tuleks pooldada ettepanekut vähendada peale üksikisikutest töövõtjate ka ettevõtete maksukoormust. Meie praeguses majanduskeskkonnas on hädasti vaja majandust edendada, et ka riik rohkem maksumõnetulu saaks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal, teine küsimus!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea ettekandja! Kui te mu eelmisele küsimusele vastasite, siis ma sain aru, et Reformierakonnal puuduvad ikka igasugused põhimõtted. Te räägite puldist täpselt niisugust juttu, nagu käesoleva päevakorrapunkti raames sobilik on. Kui te tõstsite üleöö käibemaksu, siis rääkisite, et maksupoliitikas tuleb teha kiireid otsuseid, täna räägite aga, et maksupoliitilisi otsuseid tuleb teha pikalt ette vaadates. Äärmiselt kahepalgelisus! Aga minu küsimus on järgmine. Kui inimene teenib kuus 400 eurot, siis ta võib tulumaksu protsendi alandamisest alla 4 euro. Kui inimene teenib kuus 10 000 eurot, siis ta võib üle 90 euro. Nii et 4 eurot ja 90 eurot – lihtne matemaatika. Siit tuleneb küsimus: kumb võib realselt rohkem raha kätte? Kas see, kes teenib 400 eurot, või see, kes teenib 10 000 eurot?

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Tõesti, mida suurem on sissetulek, seda suurem on ka maksusumma, mis tuleb loovutada. Nii see proportsionaalne maksusüsteem toimibki. Samas ma ei ole nõus selle eeldusega, mille te esitasite oma küsimuse preambulis. See on täiesti vale.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Päris huvitav on kuulata! Mul on lihtne küsimus. Sina oled komisjonis selle eelnõu vedajana ka kogenud maksuhaldur – kõige kogenenum, kes meil Riigikogus võtta on.

Mind huvitab uus tasemekoolituse säte sellisel kujul, nagu see eelnõus kirjas on. Kus need piirid ikkagi must valgel on? Ütleme, et inimesega on sõlmitud tööleping ja ta töötab ettevõttes ükskõik mis ametikohal ning tööandja on võtnud kohustuse tasuda tema tasemekoolituskulud ja see ongi kõik, mis töölepingus kirjas. Peale kohustuslike sätete on veel kirjas, et tööandja maksab tema tasemekoolituse kulud – igasugused kursused ja muu koolituse kinni. Kas seda maksuhaldur loeb erisoodustuseks või mitte?

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Ükski maksuhaldur ei anna teile kohe vastust, kas tegemist on erisoodustusega või mitte, ilma et ta oleks küsinud, kas kõne all on töösuhtega seotud tasemekoolitus või mitte. Täna arutatav eelnõu on suur samm edasi. Praegune tulumaksuseadus ütleb otse, et tasemekoolitus on erisoodustuse mak-suga maksustatav. Eelnõu 40 paneb ette vabastada töösuhtega seotud tasemekoolitus erisoodustuse tulumaksust.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Neeme Suur, teine küsimus!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Võib-olla me enne natukene rääkisime teineteisest mööda. Ma tegelikult ei palunud teie hinnangut vedelkütuse erimärgistamise seaduse kohta. Aga te rääkisite, et ettevõtete maksukoormust on tähtis vähendada ja vaja on majandust elavdada. Ma küsisin seda, kas on analüüsitud käsitletava eelnõu 40 mõju ettevõtlusele võrreldes teiste käsitletavate eelnõude mõjuga. Kas on tehtud säärane võrdlev analüüs?

Aivar Sõerd

Ma ei tea, milliseid analüüse veel tarvis on lisaks sellele mõjude analüüsile, mis on eelnõu seletuskirjas. Ja veel kord: otseste maksude mõju ettevõtluskeskkonnale leiab väga erinevatest OECD analüüsides. Tõsiste ekspertide arvamus on selline, et otseste maksude osa võiks vähendada ja kaudsete maksude osa suurendada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Me menetleme praegu siin Riigikogu saalis kahe sõsarseaduse eelnõu. Üks on koduomanike maamaksust vabastamise seadus, millega vähendatakse makse, kuid samal ajal me ei tea, kuidas hakkavad seepeale käituma kohalikud omavalitsused. Pole selgelt lahti räägitud, kuidas töötab kompensatsioonimehanism. Tolle tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu puhul aga ei tea me kaugeltki ette, kuidas käitub majandusturg aastal 2015. Neli aastat tagasi, kui oli majandusbuum, siis me langetasime tulumaksumäära ja tõdesime hiljem, et see oli viga – oleks pidanud hoopis määra tõstma ja rohkem reserve riigikassasse koguma. Kas te ei karda, et ka nüüd võib neli aastat varem seadustatud määra muutus Eestile kahjulikuks osutada?

Aivar Sõerd

Ei karda, on lühike ja konkreetne vastus. Mis puutub aga maamaksuseadusse, siis me oleme seda arutanud kaks päeva. Äkki loobuks sellest teemast ja jääks tulumaksuseaduse juurde.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Minu küsimus ei puuduta tulumaksu otseses mõttes, minu küsimus puudutab metsaomanike maksustamist. Täna on nii, et erametsaomanikud, kes on end registreerinud FIE-ks, on vabastatud tulumaksust 40 000 krooni ulatuses aastas. Ma küsin: kas ei oleks lihtsam seda mõtet laiendada ka nendele inimestele, kes ei ole ennast FIE-ks vormistanud?

Aivar Sõerd

Ma ei arva seda! Metsaettevõtjad võivad vastavalt oma soovile valida, kas nad tegutsevad üksikisikuna, füüsilisest isikust ettevõtjana või teevad osaihingu ja majandavad oma met-sa.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Deniss Boroditš!

Deniss Boroditš

Aitäh, proua istungi juhataja! Hea ettekandja! Me teame, et 2007. aastal oli valitsusliidu lepingus kirjas eesmärk vähendada käesolevaks aastaks tulumaksumäär 18%-ni. Õnneks tuli majanduskriis vahele ja selline riigi õhukeseks viilimine jäi ära. Nüüd on tulumaksumäära vähendamine jälle päevakorral. Mis on siis valitsuse kaugem eesmärk tulumaksumäära vähendamisel: kas on see 20%, 18 või 15% või on plaanis see tulevikus hoopis ära kaotada?

Aivar Sõerd

Aitäh! Ütleme niimoodi, et mina ei suuda kaugele prognoosida ja ma ei võtaks ka väga tõsiselt ühtki prognoosi, mis ulatub ette pikemaks perioodiks kui 4–5 aastat. Võib ka prognoose teha 15 ja 20 aastaks, aga praeguse teadmise juures koostatud prognoos näitab seda, et tulumaksumäära vähendamine aastal 2015 on mõistlik.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor, teine küsimus!

Eiki Nestor

Aitäh! Hea ettekandja! Palun rahune, me ei nori sinu kallal, me esitame seaduseelnõu kohta küsimusi. Seetõttu ma kordan võimalust kasutades oma küsimust tasemekoolituse kohta – sa oled ju selle ala asjatundja. Mis on need parameetrid, mille alusel saab maksuhaldur kindlalt otsustada, et see või teine tasemekoolitus on töösuhtega seotud? Soovin, et see oleks üheselt arusaadav.

Aivar Sõerd

Ma arvan, austatud küsija, et sa saad väga hästi aru, et pole võimalik koostada kõigi selliste parameetrite loetelu, mis kinnitavad seda, et üks konkreetne koolitus on seotud konkreetse töösuhtega, konkreetse ettevõtte tegevusega.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas, teine küsimus!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma luban, et ma maamaksu enam ei puuduta – saan aru, et see teeb teile haiget. Nii et küsin nüüd tulumaksuseaduse kohta. Kas

tõesti on ükskõik, mida teeb Eesti riik tulumaksumääraga, kas langetab või tõstab? Mis te arvate: kui aastal 2015 on majanduslik tõus, kas siis on hea, et me langetame tulumaksumäära? Või kui näiteks tööturul tööhõive on vähenenud ja majandus langusseisus, kas siis on hea, et me tulumaksumäära langetame? Kas seda ei ole üldse prognoositud ja analüüsitud?

Aivar Sõerd

Austatud küsija! Majandusprognoosid tehakse ikkagi tänaste teadmiste juures ja tõesti, praegune prognoos näitab, et meil majandus lähiaastatel kasvab. Aga uue kriisi eest ei ole keegi kaitstud, ei ole ka meie siin maailmamajandusest eraldatud. Me oleme maailmamajanduse osa, sellega väga seotud ja igasugune turbulents, igasugune kriis mõjutab ka meid. Aga praegu võib kindlasti öelda, et valitsuse kinnitatud eelarvestrateegia on väga mõistlik ning aitab edendada nii majandust kui ka parandada kõigi inimeste heaolu.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Mul on selline küsimus. Siin on eri seadusi käsitledes sageli OECD-d nimetatud. Maamaksust rääkides ütles ka peaminister, et OECD-d ei maksa kuulata. OECD nimelt soovitas maamaksu suurendada ja kohaliku omavalitsuse finantsdistsipliini parandada. Teie kinnitasite, et OECD on soovitanud tulumaksu vähendada, ja seda me järgime. Millised on koalitsiooni kriiteeriumid, kui ta otsustab, kas üht või teist OECD soovitusi järgida või mitte?

Aivar Sõerd

Veel kord: me oleme maamaksu siin kaks päeva arutanud, jätaks selle nüüd sinnapaika ja läheks oma päevakorraga edasi. Ma ei ole nõus, et peaminister on täpselt nii väljendanud, nagu te ütlesite: et me ei arvesta ühtki soovitusi. Kindlasti tasub arvestada OECD ja teiste samaväärsete institutsioonide soovitusi. Aga 100% ei saa ega suuda ükski riik maailmas neid arvestada. Aga tasub arvestada kindlasti ja seda on Eesti riik ka teinud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin, teine küsimus!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma olen solidaarne kolleeg Nestoriga. Mulle ka tundub, et sa oled nagu natuke ärritunud. Võib-olla sulle tundub, et me norime. Me ei nori. Ühelt poolt sa ütled, et keegi ei suuda prognoosida, mis juhtub viie aasta pärast. Aga teiselt poolt sa ei karda, et juhtub midagi halba. Mul on hea meel, et meie rahanduskomisjoni esindab nii julge ja läbinägelik inimene. Aga küsimus on mul teisest valdkonnast. See seadus jõustub aastal 2015 ehk selle mõju saab enda kanda järgmine valitsus. Kas koalitsioonist poleks ausam, kui ta jõustaks selle seaduse aastal 2014, et saaks kogeda, kuidas käib eelarve koostamine madalama tulumaksu korral ja millised probleemid sellest tulenevad?

Aivar Sõerd

Aitäh, austatud küsija! Te ei ole seda eelnõu tähelepanelikult lugenud. Seadus jõustub 1. jaanuaril 2012. Aasta 2015 kehtib ainult ühe sätte kohta. Aga see selleks. Ma ei karda, et selle sätte kehtivus on valesti paika pandud – see on kindlasti kaalutud otsus. Arvesse on võetud olemasolevaid, tänaste teadmiste juures tehtud majandusprognoose ja minu hinnangul on see kõik kooskõlas väga tähtsa eesmärgiga. Kui ma oma isikliku arvamuse võin öelda, siis sellega me suudaksime uuesti võimalikult kiiresti taastada eelarve tasakaalu ja hakata koguma reserve, mille suurendamine jäi majanduskriisi ajal katki. Ma mainisin siin üht eelmist valitsust, kus teie erakonna esimees oli majandusminister. See oli tegelikult hea valitsus, selle valitsuse ajal suurem osa praegu olemasolevatest reservidest kogutigi ja tervikuna tegi valitsus väga head tööd, kuigi ei soovinud eluasemealaenu intressidele piirangut kehtestada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Hea ettekandja! Mul tekkis väike maksuteoreetiline küsimus. Te oma ettekande alguses kinnitasite, et tulumaksu vähendamine

aitab nii ettevõtjaid kui tavainimesi. Kas käibemaks ka kuidagi ettevõtjaid ja muid inimesi mõjutab, näiteks selle paari protsendiline tõus?

Aivar Sõerd

Austatud küsija! Iga maks häirib ettevõtteid ja häirib ka inimesi, aga paraku me ei saa nendeta – me peame riiki ülal pidama ja riigi ülalpidamine ei ole odav. Aga mis puutub tulumaksukoormuse vähendamisse, siis tulumaks häirib ettevõtet oma olemuselt rohkem kui mis tahes muud liiki maks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus, teine küsimus!

Marika Tuus

Aitäh! Te mainisite, et see kunagine oli hea valitsus. See oli tõesti hea valitsus, kus ka teie minister olite ja samuti Savisaar. Aga meie ei vähendanud ju tol ajal tulumaksu. Miks teie tahate kehvem valitsus olla?

Aivar Sõerd

Minu teada just too valitsus võttis eesmärgi vähendada tulumaksu ja tookord kiideti heaks selline strateegia, mille elluviimiseni me ei ole veel jõudnud. Aga praegu on see samm igal juhul õiges suunas.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rannar Vassiljev, teine küsimus!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Hea ettekandja! Rahanduskomisjonis oli sel teemal väike arutelu ja te tõite siin saali ees ka välja, et üks põhjus, miks Reformierakond ei toeta tulumaksuvaba miinimumi tõstmist, on see, et maksubaas või see isikute hulk, kes maksu maksab, väheneb. Kas see on ainult ühe eelnõu keskne seisukoht või üldine seisukoht? Ma pean siin silmas ühe täna arutatud maksu kaotamist. Kas see seisukoht kehtib alati või üksnes siis, kui see mugav on?

Aivar Sõerd

Te vist peate jälle silmas maamaksu. Veel kord: jätame ükskord selle teema! Me oleme kaks päeva maamaksu arutanud, ärme lahka enam, kas eluasemeala maa maksu kaota-

mine kahandab maksubaasi või mitte. Läheme edasi tulumaksuga ja hakkame otsustama!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aadu Must, teine küsimus!

Aadu Must

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Meil tekkis siin saali teises otsas väike seminar ajaloo teemadel. Hea kolleeg Marika Tuus ütleb, et selles valitsuses, kus oli ka Savisaar, ei alandatud tulumaksu, vaid see külmutati. Teie kinnitate teistpidist. Kellel siis ikkagi õigus on? Meil oleks vaja seda teada.

Aivar Sõerd

Veel kord: valitsus, kelle tegevust ma meenutasin, kiitis heaks eelarvestrateegia, kus oli eesmärk vähendada tulumaksu seniselt protsendilt 18-le. Vaat nii!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Sven Sester!

Sven Sester

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Kuna lõviosa küsimusi ei puuduta mingil põhjusel käsitletavat eelnõu, siis kuna mina olen vist viimane küsija, annan teile võimaluse: äkki tahate opositsioonile veel öelda midagi, mis on seotud kas selle eelnõuga või isegi kui ei ole, siis aitab see neil ehk aru saada, millest siin saalis räägitakse.

Aivar Sõerd

Minu ettepanek on kindlasti seda eelnõu toetada. Selle eelnõuga lahendatakse päris palju praktilisi küsimusi, mis meie maksusüsteemis praegu lahendamist ootavad. Minu ettepanek on see eelnõu käesoleval nädalal seaduse-na vastu võtta. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Suur aitäh, Aivar Sõerd! Asume läbirääkimiste juurde. Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Nagu me kõik aru saame, soovib Vabariigi Valitsus teha selle seadusmuudatusega niisuguse lükke, et aastast 2015 on tulumaksumäär

21%-lt langetatud 20%-le. Ja nagu tänases arutelus selgus, seda tehakse olenemata sellest, kas Eesti riigis aastal 2015 on majanduslik tõus – me võime nimetada seda isegi buumiks, nagu on prognoositud – või on Eesti riigis uus majanduslik langus. See tekitab tegelikult kahtlusi ja on täiesti vastuvõetamatu. Peaminister Andrus Ansip märkis siin nelja aasta taguseid aegu meelde tuletades, et Eesti riik oleks siis pidanud maksumäärasid tõstma, et koguda nõnda riigieelarve tuludest varu reservidesse, mida oleks võimalik majanduslanguse ajal kasutada. Võib-olla tuleb meil jälle sama olukord.

Selle seaduseelnõuga soovitakse Eesti riigi rahakotist kaotada 70 miljonit eurot aastas, mis pole kaugeltki väikene summa. Me kõik teame, et Eesti riigis pole kaugeltki nii hea olukord, et õpetajate palgad oleks tasemel, samuti politsei- ja päästetöötajate omad. Ka 70 miljonit eurot aastas on Eesti riigi jaoks suur summa ja kui see tulu jääb saamata, siis loomulikult Eesti riigil ei ole seda raha ka jagada.

Kui nüüd rääkida tulumaksumäärast, siis selle seaduseelnõuga koos pole esitatud ühtegi analüüsi, miks see langetatakse just 21%-lt 20%-le. Miks ei ole valitsuskoalitsioon võtnud nõuks maksumäära veelgi langetada? Miks on piiriks 20, miks mitte näiteks 19%? Aga see selleks. Ja kui rääkida sellest, et Eesti riik tahab palgasaajatele väikest kingitust teha selle näol, et neile jääb selle määra langetamisega rohkem raha kätte, siis Keskerakonna fraktsioon on teinud ettepaneku selle eelnõu muutmiseks. Meie arvates ei peaks mitte maksumäära langetama, vaid tõstma tulumaksuvaba miinimumi. Keskerakonna fraktsioon tegigi ettepaneku tõsta tulumaksuvaba miinimumi alates aastast 2015, nii et see oleks 2040 eurot aastas.

On jutuks olnud, et valitsuskoalitsioon ei arvesta Rahvusvahelise Valuutafondi ettepanekutega. Tahan meelde tuletada, et siitsamast kõnetoolist on peaminister Andrus Ansip öelnud, et Rahvusvaheline Valuutafond soovitas oma raportis Eestil tõepoolest üksikisiku tulumaksu progressiivsust süvendada, nimelt suurendades maksuvaba tulu määra. Võimaliku rahalise katteallikana selleks pakuti maksusoodustuste vähendamist. Ettepanekuga võib keskpikas perspektiivis põhimõtteliselt nõustuda, sest maksuvaba tulu määra suurendamine

võimaldaks leevendada eelkõige madalama palgaga maksumaksjate maksukoormust. Andrus Ansip on siitsamast kõnetoolist öelnud ka seda, et väiksema sissetulekuga inimeste olukorra parandamiseks on kehtestatud tulumaksuvaba miinimum ja Eesti Vabariigis peaks tulumaksuvaba miinimumi edaspidi suurendama. Need on meie peaministri sõnad.

Kui rääkida natuke statistikast, siis Eesti tööjõu-uuringu andmetel oli 2010. aastal tööealise rahvastiku hulgas majanduslikult aktiivseid 686 900, tööga hõivatuid oli 570 900. Rahandusministeeriumi 2011. aasta kevadise majandusprognoosi alusel kasvab tööhõive aastaks 2013 kuni 600 700 inimeseni. Seega puudutab tulumaksuvaba miinimumi tõus kokku 900 000 inimest. Miks me oleme teinud ettepaneku kehtestada see muudatus aastast 2015? Sellepärast, et kui Vabariigi Valitsus on riigieelarve strateegia ja eelarve koostamiseks mingid prognoosid teinud, siis see olulisi muudatusi kaasa ei tooks.

Kõike seda arvesse võttes teeb Keskerakonna fraktsioon ettepaneku tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 40 teine lugemine katkestada. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud kolleegid! Kõik, mis sel teemal tõsist ja asjalikku öelda on, ütles Inara juba ära. Ma poleks siia pulti tulnud, aga rahanduskomisjoni ettekandja oskas mind süüdistada selles, et ma nagu poleks seda eelnõu lugenud. Sellepärast ma siin olen ja jutustan oma vastukõnes teile, mis analoogia mul tekib, kui ma selliseid eelnõusid näen.

Näiteks eile õhtul ma täitsa juhuslikult lugesin ühe varajase keskaja alkeemiku raamatut, kus autor annab hästi palju retsepte, kuidas üht või teist haigust ravida. Räägitakse musta koera verest ja kuivatatud kärnkonnast, aga need ei ole sugugi kõige eksootilisemad abinõud. Näiteks tuhande haiguse vastu pidid aitama kopra – kuidas nüüd viisakalt öelda? – testised. Isastel kobrastel oli väga raske elu, sest neid jahiti, et see neile kõige tähtsam kehaosa neilt ära võtta. Too alkeemik jutustab seal raamatus, et kui kobras nägi, et jahimehed

on tal kohe otse tema selja taga, siis et ellu jääda, ta näris ise need endal otsast ära, jättis kohapeale ja põgenes. Ning jäi ellu. Aga mis juhtus siis, kui too isane kobras jälle kohtus jahimehega? Alkeemiku jutu järgi pööras loom siis end selja peale ja näitas, et tal enam mitte midagi väärtuslikku ei ole.

Kuulge, selliste eelnõudega ongi samasugused lood. Te saate suurepäraselt aru, et riigil on peale selle, et kindlustada valitsuserakondade järjekordne võit valimistel, teisigi ülesandeid. On vaja tagada näiteks haridus ja meditsiin. Iga valdkond nõuab rahastamist. Te võtate ja viskate järjekordselt miljardite kaupa raha. Te olete nagu need koprad ja kui teid jälle jälitatakse, siis te pöörate end selja peale ja näitate, et midagi ei ole – me juba andsime kõik ära. Kellele sellest kasu on, sellest ma aru ei saa! Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Palun Riigikogu kõnetooli Eiki Nestori!

Eiki Nestor

Hea juhataja! Head kolleegid, kes te veel saalis olete! Riigikogu on vahva koht, siin saad kogu aeg targemaks. Mina olin tõesti üllatunud, kui rahvasaadik Lenk mu kõrvalt küsis komisjoni ettekandjalt lihtsa küsimuse. Ta mainis, et osa maksumuudatusi mõjutab suurema sissetulekuga inimesi ja osa väiksema sissetulekuga inimesi, ja palus nimetada ühe muudatuse, mis teeks väiksema sissetulekuga inimestele heameelt. Komisjonipoolne ettekandja nimetas seepeale seda tulust mahaarvatavate laenuintresside lae allapoole toomist. See nagu teeks rõõmu väiksema sissetulekuga inimesele. Ma ei tea, on neil ikka nüüd hea meel selle üle, et need, kes rohkem teenivad ja on endale korteri hankinud, ei saa enam maha arvata oma tuludest nii suurt summat? Ma arvan, et ei ole. Aga siis ma mõtlesin, et jumal teab, järsku ongi. Järsku need va suurema sissetulekuga inimesed tundsid suurt rõõmu, kui käibemaksu tõsteti – et paras, makske nüüd! Ilmselt nii hull see asi siiski ei ole. Nii need väiksema sissetulekuga isikud kui ka suure sissetulekuga isikud võtavad ikkagi maksuseadusi kui tõsiseid dokumente.

Siinkohal mul ongi kaks või kolm lühikest märkust. Puhtpõhimõtteliselt, kui on ruumi

tööjõukulude maksustamise määra allapoole toomiseks ja ka näiteks tulumaksu vähendamiseks, siis kindlasti tuleb toetada põhimõtet, et tuleks tõsta tulumaksuvaba miinimumi enne kui seda protsenti. See on mõistlikum! Ma oleks kindlasti selle poolt! Kahjuks 2015. aastal ilmselt seda ruumi ei ole. Aga kuna see ettepanek on tehtud, siis kinnitan, et põhimõtteliselt suund on õige ja ma hääletan hea meelelega selle poolt.

Ja seda, et 70 miljonit eurot on meil ikkagi vaja, see pool saalist, kes on praegu esindatud siin kolme inimesega, näeb juba paari kuu pärast. Täna, kui tehakse eelarvet järgmiseks aastaks, on meieni juba jõudnud tõsine rahandusministri sõnum, et kui osa ministeeriume oma kulusid lubatud piiridesse ei vii, siis ta teeb seda ise. Mis tähendab seda, et ülejäänud ministeeriumid, vabandage mind, saadetakse laiali ja see on nende suhtes inetu. Ma olen ise neid vaidlusi pidanud ja teatanud, et ministeerium tuleb siis laiali saata, kui Rahandusministeeriumis need kõige targemad istuvad. See ei ole nii! Nii riigieelarvet ei koostata – see on valitsuse eelarve, see ei ole rahandusministri eelarve. Aga see 70 miljonit eurot on puudu ka siis, kui see eelnõu juba Riigikogus on. Puudu on see summa kindlasti ka aastal 2015.

Mis puutub mahaarvamistesse, siis tõesti tuleb öelda, et mõte on valitsusel õige: see lagi tuleb allapoole tuua. Aga miks me peaks samal ajal karistama ka neid inimesi, kes praegu näpuotsaga annetavad, ja neid inimesi, kes hea meelega koolitavad kas siis iseennast või kedagi teist? Ma ei näe siin mingit põhjust, miks me peaks neid karistama. Siin ei ole ju tegu laenuboomide või mingite muude ohtudega ja ma lubaksin neil seda edasi teha.

Meie muudatusettepanek on väga pragmaatiline ja praktiline. Valitsuse toodud eesmärk saaks täidetud ja need inimesed ei tunneks ennast mingitpidi ärritatuna.

Aga kõige tõsisem jutt on mul ikkagi selles küsimuses, millele kogenud maksumees ei taha vastata. Ja ta ei saagi vastata, sest selle teksti alusel tal ei olegi midagi öelda. Ma toon lihtsa näite. Ütleme, et mina olen tööandja ja võtan tööle tubli inimese. Üks on mul selge sellest seaduseelnõust: inimene võetakse tööle ja temaga sõlmitakse tööleping, ükskõik, kus koha peal ta töötab. Tema võtab kohustuse läbida tasemekoolitus, tööandja võtab kohustu-

se maksta selle koolituse eest. Ja lepingu lõppu kirjutatakse, et kui ta on selle koolituse läbi teinud, siis asub ta sellele ja sellele ametikohale. Allkirjad alla. Palun ka lisaaega!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun, kolm minutit!

Eiki Nestor

Allkirjad alla, kõik on õige, inimene teeb ettenähtud õppeaja jooksul selle koolituse läbi, tasemekoolituse kulud makstakse kinni ja ta asub pärast tööle. Siin, ma saan aru, maksuhalduril ja tööandjal probleemi ei teki. Aga nüüd järgmised küsimused. Kas ma ikkagi sõlmin selle lepingu? Kust ma tean, kas inimene teeb selle koolituse läbi? Kui see kestab neli või viis aastat, kas mul on talle siis töökohta pakuda? Ning mis juhtub, kui ta ei asu sellele kohale, mis lepingus kirjas on? Saate aru, niisuguseid olukordi tuleb praktikas ette ja too sõnastus, mis on valitsuse eelnõus, ma toonitan veel kord, tekitab rohkem küsimusi kui variant, mida meie oleme kogu aeg välja pakkunud. Võtame sealt need piiravad tegurid ära, siis on ruum laiem! Uskuge mind, lõppkokkuvõttes räägivad ka arvud selget keelt: kasum, mis sellest Eesti arengule ning ettevõtetele ja nende töötajatele tuleb, on kordades suurem kui see meeletu hirm, et järsku, kurat võtaks, keegi midagi teeb. No ei tee! Neil on mõistus peas. Nii et toetage meie muudatust, palun!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Ma palun Riigikogu kõnetooli Aivar Riisalu! Palun, kolm minutit lisaaega!

Aivar Riisalu

Hea juhataja! Head kolleegid! Jällegi mõtlesin, et ma pärast oma eilset sõnavõttu, mis väga kirglikuks kujunes, enam kaks nädalat kõnepulti ei tule, aga seda tulumaksu arutelu siin kuulates mõtlesin, et natuke tahaksin hinge pealt ära rääkida küll. On ju täna see päev, kus ma saan väljendada oma isiklike seisukohti. Ühest küljest mul süda rõkkab rõõmust, tahaks Reformierakonda ja valitsuskolitsiooni siiralt tänada, sest minu dividendide maksu määr kahaneb aastast 2015 protsendi võrra. Kuna ma maksan endale väga palju dividende, siis ma võidan päris palju raha. Selle eest Reformierakonnale suur kummardus, peaks

tõsiselt kaaluma teile annetuse tegemist. Samas ma mõtlen selle peale, et aastal 2015 ma enam Riigikokku ei pääse ja hakkan jälle saada 7000 krooni oma äriühingu juhatuse liikme palka. Riik saab kopika sotsiaalmaksu ja võib-olla veel mingit maksu, aga eriti ta minu käest midagi rohkem ei saa. Ja seda lihtsal põhjusel, et mu ettevõttel läheb ajal, kui ta mulle palka maksab, väga kehvasti. Ma ei saa endale suurt palka lubada, sest nii on tark. Ja siis ma jälle tänan Reformierakonda, kes on välja mõelnud sellise maksusüsteemi, mis kogu aeg muutub, maksumäärad muudkui vähenevad.

Aga siis läheb mul korraga tuju halvaks, sest mulle meenub, et Reformierakonna targal juhtimisel on tõstetud elektriaktsiisi, Reformierakonna targal juhtimisel on oldud sunnitud üle minema elektrienergia vabale turule, mis on mõjutanud mitte üksi minu kodu elektri hinda, vaid on arvestatavalt tõstnud ka minu ettevõtluses energiakandjate maksumuse osakaalu toodangu omahinnas. Mulle meenub ka see, et minu auto diislikütus – bensiiniautot ei ole ma endale kunagi jõudnud osta – maksab juba sama palju kui Soomes, aga Soomes minusugune ettevõtja saab viis korda rohkem raha, sest seal on traditsioonid oluliselt ilusamad ja kapitalismgi kuidagi helgem.

Kui ma selle kõik kokku võtan, siis minu õnnetunne on endiselt alles, aga see ei ole enam nii kirgas, sest sellel hetkel tuleb mulle vastu minu naabrimees, kes juba jupp aega pole üldse tööl saanud käia ja kes vahest vaid suviti teeb mingit hooajatööd. Samas kinnitab ta mulle andunult, et ta ikka hääletab Reformierakonna poolt – mõtle vaid, Reformierakond alandas tema tulumaksu 1% võrra! Ta ei saa aru, et tema jaoks tähendab see hädaga kümme eurot kuus, aga samal ajal on kasvanud tema elektriarve ja poes maksab ta käibemaksu arvestatavalt rohkem, kui ta maksis oma headel aegadel ehk oma lapsepõlves. Autot ei ole tal muidugi juba ammu, nii et bensiiniostuprobleemi tal ei ole. Jne, jne.

Minu rahulolematust Reformierakonnaga ei ole tegelikult rahulolematust mitte Reformierakonna või kogu valitsuskooalitsiooniga. Minu rahulolematust tuleb endiselt sellest, et me lahime siin Eestis. Me ei ole võimelised välja mõtlema ühte stabiilset süsteemi, mille korral me ükskord saaksime aru, kes me tegelikult oleme ning milliseid makse ja millisel kujul

me tahame oma inimestelt sisse kasseerida. Sest selleks, et täita auke, mis jutuks olevatest kuskiltmaalt populistlikest maksuandustest tekivad, peame paraku tegema vahest päris rumalaid maksuotsuseid, mis näivad inetud ka mujal.

Veel kord: hea Eesti rahvas, proovige aru saada ja jälgige asju! Tegelikult *summa summarum* teid röövitakse paljaks! Teie reaalsed sissetulekud vähenevad sellel lihtsal põhjusel, et kuigi te kiljute vaimustusest, saades 1% tulumaksusoodustust, võetakse see teilt hinnatõusude ja riigi kehtestatud aktsiisidega 5- kuni 500-kordselt tagasi – kogu see raha, mis teile justkui taskusse jäetakse. Suhteliselt mõistlik oleks elada niimoodi, et me teame homme ärgates, mis maksud meil kehtivad, ja et ka aasta pärast ärgates me teame, et meie maksusüsteem on enam-vähem stabiilne. Selle tõttu on mul valus kuulata mõistlike inimeste suust, et maksudega ei mängita ja et Eesti on väga hea maksusüsteemiga riik. Ei ole ju! Sellega ma oma kõne lõpetan. Aitäh, Reformierakond, et aastast 2015 saan ma oma dividende jälle protsendi võrra odavamalt!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised.

Nüüd alustame eelnõu 40 muudatusettepanekute läbivaatamist. Esimene muudatusettepanek on Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud ja juhtivkomisjoni seisukoht on jätta see arvestamata. Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Ma palun muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Alustame hääletuse ettevalmistamist.

Head ametikaaslased! Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 1, mille on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 32 Riigikogu liiget, vastu 52 Riigikogu liiget, erapooletuid ei ole. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

Teine muudatusettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjoni seisukoht on jätta see arvestamata. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Teeme seda. Alustame hääletuse ettevalmistamist. Kas võime minna hääletuse juurde?

Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 2, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 36 Riigikogu liiget, vastu 53 Riigikogu liiget, erapooletuid ei ole. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

Läheme kolmanda muudatusettepaneku juurde, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Juhtivkomisjoni seisukoht on jätta see arvestamata. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Teeme seda. Kas võime minna hääletuse juurde?

Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 3, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 36 Riigikogu liiget, vastu 53 Riigikogu liiget, erapooletuid ei ole. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

Läheme neljanda muudatusettepaneku juurde, mis on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud. Juhtivkomisjoni seisukoht on jätta see arvestamata. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Palun ka seda ettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Alustame hääletuse ettevalmistamist. Kas võime minna hääletuse juurde?

Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 4, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 36 Riigikogu liiget, vastu 53 Riigikogu liiget, erapooletuid ei ole. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

Läheme viienda muudatusettepaneku juurde, mille on esitanud juhtivkomisjon.

Oleme eelnõu 40 muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu 40 teine lugemine lõpetada. Samas on Riigikogu juhatusel ettepaneku teinud ka Eesti Keskerakonna fraktsioon, see kõlab järgmiselt: "Eesti Keskerakonna fraktsioon teeb ettepaneku tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 40 SE teine lugemine katkestada." Alustame selle ettepaneku hääletamise ettevalmistamist.

Panen hääletusele Eesti Keskerakonna fraktsiooni ettepaneku tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 40 teine lugemine katkestada. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 36 Riigikogu liiget, vastu 53, erapooletuid ei ole. Ettepanek ei leidnud toetust. Eelnõu 40 teine lugemine on lõppenud ja teise päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

3. Välismaalaste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (43 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme kolmanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud välismaalaste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 43 teine lugemine. Palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks põhiseaduskomisjoni liikme Andres Herkeli!

Andres Herkel

Austatud juhataja! Austatud kolleegid! Kõnealuse eelnõu, välismaalaste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu oli siin esimesel lugemisel 1. juunil. Tuletan väga lühidalt meelde, et eesmärk on üle võtta Euroopa Parlamendi ja Euroopa Liidu Nõukogu direktiiv, millega sätestatakse karistuste ja meetmete miinimumnõuded tööandjate suhtes, kes kasutavad ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike tööjõudu. Osal juhtudel selline tegevus ka kriminaliseeritakse, näiteks kui see juhtub aasta jooksul mitmendat korda, kui on palgatud kolm või enam säärast välismaalast, alaealisi jms. Lisaks pannakse tööandjatele kohustus säilitada dokumente, mis tõendavad, et tööandja on enda teada välismaalase seaduslikult tööle võtnud. Tööandjal peaksid niisiis

olema koopiad isiku elamisloa kaardist ja reisidokumentidest.

Põhiseaduskomisjon arutas eelnõu esitamist teisele lugemisele esmaspäeval, 6. juunil. Muudatusettepanekuid laekunud ei olnud, küll aga tõdes komisjon, et algses tekstis olnud jõustumistähtaeg s.a 19. juuni ei pruugi olla kõige kohasem. Sellega seoses esitas komisjon ühe muudatusettepaneku, mis jõustaks seaduse Riigi Teatajas avaldamisele järgneval päeval. Arutelu komisjonis oli lühem kui enne esimest lugemist ja selle kohta midagi väga olulist Riigikogu liikmetele edastada ei ole. Tehti küll mitu ettepanekut, mis kiideti heaks konsensusena. Esiteks, teha Riigikogu juhatusel ettepanek võtta eelnõu 43 teiseks lugemiseks Riigikogu täiskogu istungi päevakorda 14. juunil. Ka otsustati teha täiskogule ettepanek eelnõu teine lugemine lõpetada ja juhul, kui teine lugemine lõpetatakse, teha Riigikogu juhatusel ettepanek võtta eelnõu kolmandaks lugemiseks päevakorda 15. juunil. Siin ma lähen juba sammukese edasi: väljendati ka seisukohta, et seaduseelnõu tuleks seadusena vastu võtta.

Mis on aga toimunud? Toimunud on see, mis Riigikogus ikka mõnikord juhtub: päevakorrad on jäänud venima ja tegelikult oleme täna, 15. juunil alles 14. juuni päevakorra juures ja arutame ettepanekut viia eelnõu kolmandale lugemisele, mis tänasel kuupäeval ei ole enam võimalik. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan ettekandjat! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita.

Alustame eelnõu 43 muudatusettepanekute läbivaatamist. Eelnõu muutmiseks on laekunud üks ettepanek juhtivkomisjonilt. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni seisukoht on teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud, kolmas päevakorrapunkt on käsitletud.

4. Kutseõppeasutuse seaduse, erakooliseaduse ja rakenduskõrgkooli seaduse muutmise seaduse eelnõu (6 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme neljanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni ning Eesti Reformierakonna fraktsiooni algatatud kutseõppeasutuse seaduse, erakooliseaduse ja rakenduskõrgkooli seaduse muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks kultuurikomisjoni esimehe Urmas Klaasi!

Urmas Klaas

Lugupeetud juhataja! Austatud kolleegid! Kutseõppeasutuse seaduse, erakooliseaduse ja rakenduskõrgkooli seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine muudetud kujul toimus meil suures saalis tänavu 31. mail. Muudatusettepanekute tähtajaks, 7. juuniks muudatusettepanekuid ei fraktsioonidelt, kolleegidelt ega komisjonidelt ei laekunud. Kultuurikomisjon arutas, mida eelnõuga edasi teha, oma 9. juuni istungil ja otsustas teha ettepaneku võtta eelnõu Riigikogu täiskogu istungi päevakorda 14. juunil. Komisjoni ettepanek on eelnõu teine lugemine lõpetada ning kui teine lugemine lõpetatakse, panna eelnõu kolmandale lugemisele täiskogu istungi päevakorda 16. juunil. On ettepanek eelnõu seadusena vastu võtta. Kuna eelnõu teiseks lugemiseks ühtegi muudatusettepanekut ei laekunud, siis kultuurikomisjon täiskogule eelnõu uut teksti ei esitanud. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan ettekandjat! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Samuti ei ava ma eelnõu 6 muudatusettepanekute läbivaatamist, sest neid lihtsalt ei esitatud. Samas on Riigikogu juhatusel tulnud ettepanek eelnõu 6 teine lugemine katkestada, sellele on alla kirjutanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Alustame selle ettepaneku hääletamise ettevalmistamist. Kas võime minna hääletuse juurde?

Panen hääletusele ettepaneku, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna frakt-

sioon. Ettepanek on järgmine: teeme ettepaneku eelnõu 6 teine lugemine katkestada. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 29 Riigikogu liiget, vastu 43 Riigikogu liiget, erapooletuid ei ole. Ettepanek ei leidnud toetust.

Juhtivkomisjoni seisukoht on teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud, neljas päevakorrapunkt on käsitletud.

5. Riigikogu otsuse "Tagatisfondi nõukogu liikme nimetamine" eelnõu (65 OE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme viienda päevakorrapunkti juurde, milleks on rahanduskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Tagatisfondi nõukogu liikme nimetamine" eelnõu 65 esimene lugemine. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli rahanduskomisjoni esimehe Sven Sesteri!

Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Riigikogu otsuse "Tagatisfondi nõukogu liikme nimetamine" eelnõu oli komisjoni päevakorras enne esimest lugemist tänavu 7. juunil. Tagatisfondi seadus sätestab fondi eesmärgina krediitiasutuse klientide, investeerimisasutuse klientide ja kohustusliku pensionifondi osakomanike paigutatud vahendite kaitse tagamise ning seeläbi finantssektori usaldusväarsuse ja stabiilsuse suurendamise. Fondi kõrgeim juhtorgan on Tagatisfondi nõukogu – edaspidi nimetan seda nõukoguks –, mille üheksast liikmest kaks nimetab Riigikogu rahanduskomisjoni ettepanekul. Tänavu 1. juunil jõustunud Tagatisfondi seaduse redaktsiooniga muutus Riigikogu nimetatavate nõukogu liikmete nimetamise kord ja volituste kestus. Seni kehtis nelja aasta pikkune volitustsükkel, mis ei olnud seotud Riigikogu koosseisu vahetusega ega ühtinud Riigikogu volituste ajaga. Nüüd on sätestatud, et Riigikogu iga koosseis nimetab nõukogu liikmed enda volituste ajaks.

Praeguse nõukogu koosseisu volitused algasid 2010. aasta 19. novembril. Riigikogu eelmine koosseis nimetas nõukogu liikmeteks Tatjana Muravjova ja Eiki Nestori. Üleminekusätte kohaselt on Riigikogu praegusel koosseisul võimalus eelmise koosseisu nimetatud iga liikme puhul otsustada, kas jätta ta ame-

tisse kuni Riigikogu järgmise koosseisu poolt uute liikmete nimetamiseni või nimetada tema asemel uus nõukogu liige endale sobival ajal. Fraktsioonidelt laekunud ettepanekute põhjal teeb rahanduskomisjon ettepaneku nimetada Tatjana Muravjova asemel Tagatisfondi nõukogu liikmeks Peeter Laurson. Eiki Nestor jätkab nõukogu liikmena, seejuures, kui ma ei eksi, juba aastast 2002. Komisjon langetas konsensuslikud otsused teha ettepanek võtta eelnõu päevakorda 14. juunil ja panna eelnõu lõpphääletusele. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Ei ole. Ma tänan ettekandjat! Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et täna võiks läbi viia ka otsuse eelnõu 65 lõpphääletuse. Nii et alustame lõpphääletuse ettevalmistamist.

Panen lõpphääletusele otsuse eelnõu 65. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 65 Riigikogu liiget, vastu olijaid ega erapooletuid ei ole. Rahanduskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Tagatisfondi nõukogu liikme nimetamine" eelnõu 65 on otsusena vastu võetud. (Tabel 7.)

Viienda päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

6. Riigikogu otsuse "Stabiliseerimisreservi nõukogu liikmete tagasikutsumine ja uute liikmete nimetamine" eelnõu (66 OE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme kuuenda päevakorrapunkti juurde, milleks on rahanduskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Stabiliseerimisreservi nõukogu liikmete tagasikutsumine ja uute liikmete nimetamine" eelnõu 66 esimene lugemine. Palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks rahanduskomisjoni esimehe Sven Sesteri!

Sven Sester

Härra juhataja! Head kolleegid! Nüüd on meie laudadel otsuse eelnõu 66 – Riigikogu otsuse "Stabiliseerimisreservi nõukogu liikmete tagasikutsumine ja uute liikmete nimetamine" eelnõu. Komisjonis oli see päevakorras tänavu 7. juunil. Annan teile lühidalt teada,

mis on stabiliseerimisreserv. Tegemist on riigieelarve seaduse alusel riigieelarve vahenditest ja muudest laekumistest koostatud vara kogumiga, mille täiendamine ja vahendite kasutamine on eelarvepoliitiline abinõu üldmajanduslike riskide vähendamiseks. Lisaks võib reservi kasutada sõjalise valmisoleku tõstmiseks ja mobilisatsiooni läbiviimiseks, samuti sotsiaal-majanduslike kriiside vältimiseks ja leevendamiseks. Stabiliseerimisreservi nõukogu pädevus ja ülesanded on valitsusele arvamuse esitamine reservi täiendamise, valitsuse poolt tehtud reservi kasutusele võtmise ettepaneku ja reservi vahendite paigutamise piirangute kohta ning nõusoleku andmine rahandusministrile reservi vahendite haldamiseks välise portfelli halduri kaudu.

Riigieelarve seaduse § 37³ kohaselt nimetab Riigikogu viieks aastaks rahanduskomisjoni algatatud otsusega stabiliseerimisreservi nõukokku neli liiget. Ametikohtajärgselt on nõukogu esimeheks rahandusminister ja liikmeks Eesti Panga president. Riigikogu nimetatavad liikmed peavad olema laitmatu reputatsiooni ja kõrgharidusega, neil peavad olema nõukogu ülesannete täitmiseks vajalikud teadmised ja kogemused ning nad ei või kuuluda valitsuse koosseisu. Seaduse kohaselt ei maksta nõukogu liikmetele nõukogu tegevuses osalemise eest tasu.

5. juulil 2007 nimetas Riigikogu stabiliseerimisreservi nõukogusse Raivo Järvi, Inara Luigase, Eiki Nestori ja Marek Strandbergi. Praegu arutatava otsusega nimetatavate nõukogu liikmete kandidaadid on Anneli Akermann, Inara Luigas, Taavi Rõivas ja Rannar Vassiljev, kes kõik on esitatud Riigikogu fraktsioonide ettepanekute alusel.

Rahanduskomisjon langetas järgmised konsensuslikud otsused: võtta eelnõu Riigikogu päevakorda 14. juunil – see kuupäev lükkus küll tänasele edasi –, panna eelnõu lõpphääletusele ja Riigikogu otsusena vastu võtta. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? On. Palun, Peep Aru!

Peep Aru

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Kas sa oskad öelda, kui suure rahasumma me

hetkeseisuga selle nõukogu käsutusse usaldame?

Sven Sester

See komisjonis arutusel ei olnud, kuid võin öelda, et riigi stabiliseerimisreservi suurus on miljardeid Eesti kroone. Ma jään praegu vastuse võlgu, kui suur see summa on, aga kindlasti saan seda pärast täpsustada ja vajadusel selle teile ka kirjalikult esitada.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et otsuse eelnõu 66 lõpphääletus tuleks teha esimese lugemise ajal, nii et alustame lõpphääletuse ettevalmistamist.

Panen lõpphääletusele eelnõu 66. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 72 Riigikogu liiget, vastu ega erapooletu ei ole keegi. Rahanduskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Stabiliseerimisreservi nõukogu liikmete tagasikutsumine ja uute liikmete nimetamine" eelnõu 66 on otsusena vastu võetud. (Tabel 8.)

Kuuenda päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

7. Riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (10 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme seitsmenda päevakorrapunkti juurde, milleks on Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu nr 10 esimene lugemine. Palun kõnetooli ettekandeks Riigikogu liikme Kalle Laaneti!

Kalle Laanet

Austatud juhataja! Head kolleegid! Riigilõivuseaduse muutmise seaduse algatamine on tingitud vajadusest vähendada liiga kõrgeid ja põhiseadusega vastuolus olevaid riigilõivumäärasid. 2009. aasta 1. jaanuarist muutusid riigilõivude määrad tsiviilkohtumenetluses mitmekordseks. Meie arvates on liiga kõrged riigilõivumäärad saanud takistuseks põhiseaduse § 15 lõikes 1 sätestatud tõhusa õiguskait-

se teostamisel. Keskerakonna fraktsioon on seisukohal, et suured riigilõivud ei saa olla tõhusad, kui need piiravad inimeste võimalust oma õiguste ja vabaduste kaitseks kohtusse pöörduda.

Eelnõu kohaselt vähenevad riigilõivud enim menetletavate tsiviilasjade puhul, näiteks maksekäsu kiirmenetluse, pankrotiavalduse või muu pankrotimenetlusega seotud avalduse või kaebuse esitamise, hagi tagamise avalduse, samuti enne hagi esitamist esitatud kohtualluvuse kindlaksmääramise avalduse ning riigilõivuseaduse lisas 1 "Riigilõivude täismäärad avalduse esitamise eest tsiviilkohtumenetluses" toodu puhul kas ühe kolmandiku või koguni poole võrra. Mitu Riigikohtu lahendit on eba-proportsionaalselt suure riigilõivumäära tunnistanud põhiseadusega vastuolus olevaks.

Ka õiguskantsler on meie korduvatele järelepärimistele vastates konkreetse normikontrolli käigus riigilõivude suurust analüüsinud ning asunud Riigikohtule esitatud arvamuses seisukohale, et riigilõivud on ülemäära suured ja Eesti Vabariigi põhiseadusega vastuolus. Õiguskantsler on seisukohal, et õigus kohtusse pöörduda on õigusriiklikult äärmiselt oluline põhiõigus ning riigilõivude kehtestamise ainus legitiimne eesmärk saab olla n-ö menetlusökoonomia. Kõik teised ratsionaalsena või mõistlikuna tunduvad kaalutlused, nagu kohtumenetluse kulude katmine, riigieelarvesse tulude saamine ja muu säärane, ei õigusta nn absoluutse põhiõiguse piiramist. Seega tuleks riigilõivude sätestamisel praeguse koalitsiooni rakendatavasse n-ö kulupõhimõttesse kriitiliselt suhtuda.

Meie seaduseelnõu sisu toetab väga selgelt üks analüüs, mille on läbi viinud Riigikohtu õigusteabe osakond ja mille pealkiri on suisa "Kõrge riigilõiv kui õigusemõistmisele juurdepääsu takistus". Tegu on kohtupraktika analüüsiga, mis on valmis saanud 9. mail 2011. aastal. Loen teile ette selle kokkuvõtte 3. punkti:

"Analüüsist nähtub, et tsiviilkohtumenetluses praegu kehtivad riigilõivumäärad on liiga kõrged ja kujutavad endast takistust isikute juurdepääsul õigusemõistmisele.

a. Riigilõivumäärad hagimenetluses on Eestis oluliselt kõrgemad kui teistes Euroopa Liidu liikmesriikides ja seda nii väikeste, keskmiste kui ka suurte nõuete võrdluses.

b. Iseloomulik on väga suurte nõuete pealt tasumisele kuuluva riigilõivu ülikõrge määr.

c. Probleemiks on riigilõivude kumulatiivsus – lõivu tasumine nii esimeses kui ka teises astmes muudab riigilõivu kulu menetlusosaliste jaoks veelgi koormavamaks ja takistab ebaõige lahendi vaidlustamist.

d. Põhiseaduslikkuse järelevalve menetluses on viimasel ajal tõusetunud palju vaidlusi, mille tulemusel on osa RLS ja TsMS sätteid juba tunnistanud põhiseadusega vastuolus olevaks."

Nii et meie eelnõu olulisust kinnitab väga selgelt kohtupraktika analüüs. Kui te olete lugenud ka Riigikohtu esimehe ettekannet, mis siin suures saalis homme ettekandmisele tuleb, siis teate, et temagi viitab sellele probleemile. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh! Hea ettekandja! Kas teil on infot, millised on riigilõivumäärad teistes Euroopa riikides? Kuhu me pingereas platseerume, võrreldes teiste Euroopa Liidu riikidega?

Kalle Laanet

Aitäh küsimuse eest! See viimane analüüs, millest ma väga põhjalikult rääkisin, viitab meie riigilõivude kõrgetele määradele võrreldes teiste Euroopa Liidu maadega.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Ma tänan teid ettekande eest ja vastuse eest! Rohkem küsimusi ei ole. Palun nüüd Riigikogu kõnetooli ettekandeks rahanduskomisjoni liikme Andrus Saare!

Andrus Saare

Austatud juhataja! Head kolleegid! Rahanduskomisjon arutas Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu oma istungil 7. juunil. Algataja esindajana tutvustas eelnõu härra Laanet. Lisaks osalesid istungil Rahandusministeeriumi ja Justiitsministeeriumi esindajad. Eelnõu eesmärk on tõhustada õiguskaitset ja õiguse realiseerimist riigilõivumäärade vähendamise abil. Kolleeg Laanet andis siin just väga põhjaliku ülevaate eelnõu sisust, nii et ma pikemalt selle

sisul ei peatu. Komisjonil oli teada, et Vabariigi Valitsus eelnõu sellisel kujul ei toeta.

Annan nüüd ülevaate küsimustest ja teemadest, mis komisjonis arutusel olid. Justiitsministeeriumis on töös riigilõivumäärade analüüs, mille kohta andis meile infot Justiitsministeeriumi asekanstler Marko Aavik. Praegu on käimas põhjalik revisjon ja konsultatsioonid asjaomaste osapooltega. Analüüs ja võimalikud muudatusettepanekud valmivad aasta teises pooles.

Oli juttu ka riigilõivude kulupõhisusest ja nende vähendamise võimalikkusest. Nimelt, kehtiv seadus näeb ette, et konkreetse riigilõivu määr kehtestatakse lähtuvalt toimingute tegemisega kaasnevatest kuludest. Ministeeriumi esindaja sõnul kulub tsiviilkohtumenetluses toiminguteks raha rohkem, kui lõivudest tegelikult laekub. Küsiti ka, miks suurendati lõivusid ilma analüüsita. Ministeeriumi esindaja vastas, et paar aastat tagasi – see oli 2008. aasta detsembris, kui seda menetleti – oli majanduslik olukord lihtsalt selline, kus tuli kiirelt otsuseid vastu võtta. See oli tookordne finantspoliitiline eesmärk. Küsiti, kas Rahandusministeeriumil on olemas selle eelnõu eelarvemõju arvestus. Rahandusministeeriumil sellist arvestust tehtud ei ole, samuti puudus asjaomaste kulude-tulude arvestus eelnõu esitajal. Veel tõstatus teema, et alates 2009. aastast, kui riigilõive suurendati, näitab statistika, et kohutusse pöördumine on kasvanud, aga rohkem taotletakse lõivude vähendamist ja nende maksimisest vabastamist, mis on kaasa toonud halduskoormuse suurenemise. Üldiselt peab komisjon teemat väga aktuaalseks ja arvab, et sellega tuleb kindlasti edasi tegelda. Peame aga mõistlikuks oodata ära valitsuse põhjalik analüüs ja ettepanekud riigilõivude muutmiseks.

Komisjon langetas järgmised otsused: võtta eelnõu Riigikogu istungi päevakorda 14. juunil ja esimene lugemine lõpetada. See otsus oli konsensuslik. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks võiks määrata kümme tööpäeva, see on 30. juuni. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan teid, hea ettekandja! Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Ei soovi. Läbi-

rääkimisi ei avata. Juhtivkomisjoni seisukoht on eelnõu esimene lugemine lõpetada. Määratud eelnõu 10 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 30. juuni kell 16. Esimene lugemine on lõppenud ja seitsmenda päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

8. Äriseadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (9 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Oleme jõudnud kaheksanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud äriseadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu nr 9 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita, seega võime minna lõpphääletuse ettevalmistamise juurde. Head ametikaaslased, kas võime asuda hääletama? Meie kodu- ja töökorra seadus näeb ette, et selle eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vajalik koosseisu häälteenus. Enne lõpphääletust viime läbi kohaloleku kontrolli. Kohaloleku kontroll!

Kohalolijaks registreerus 75 Riigikogu liiget, puudub 26.

Palun lõpphääletusele eelnõu nr 9. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 49 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud äriseadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu nr 9 jäi seadusena vastu võtmata. (Tabel 9.)

Kaheksanda päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

9. Vedelkütuse erimärgistamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (39 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme edasi üheksanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud vedelkütuse erimärgistamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 39 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Keskerakonna fraktsiooni esindaja Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Härra juhataja! Head kolleegid! Kahjurõõm on vahel ka suur rõõm. Mul oleks hea meel, kui järgmise eelnõu hääletamisega sama tulemuse saaks. Aga sellest valitsuse algatatud vedelkütuse erimärgistamise seaduse muutmise seaduse eelnõust nii palju, et Eesti Keskerakonna fraktsioon selle seaduse vastuvõtmist ei toeta. Rääkisin eelmisel korral teisel lugemisel Kunda Nordic Tsemendi näidet tuues, kui ettevõttevaenulik see eelnõu on. Ja ma tahaksin ...

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma väga vabandan teie ees! Head ametikaaslased, mul on teile suur palve: palun saalis vaiksemalt! Väga suur lärm on saalis. Palun austame ettekandjat ja teisi ametikaaslasi, ma väga palun teid! Palun, ettekandja!

Lembit Kaljuvee

Keda siis see eelnõu puudutab? Kelle vastu vaenulik praegune koalitsioon on? Näeme, et eelnõu puudutab praktiliselt kuue majandussektori ettevõtete tööd. Erimärgistatud kütuse puhul me räägime raudtee-ettevõtetest, laevatamisest, paiksetest mootoritest, soojuse ja elektri koostootmisest, põllumajandusest, kaevandamisest, metsandusest ja ehitusest. Ma tahaksin, et kõik need ettevõtted mitte ainult täna, vaid ka nelja aasta pärast mäletaksid, kes tegelikult ettevõttesõbralik on ning kuidas suhtutakse nende muredesse ja tegemistesse. Asjasse puutuvad ettevõtted on praegu sellises olukorras, kus majandus hakkab nagu elavnema. Me teame, et Eesti ettevõtluses on juurdekasv, mis on saavutatud, saavutatud ekspordi alal. Ma olen kõigi nende ettevõtete juhtidega rääkinud, seda on teinud ka rahanduskomisjon. Nad kutsusid välja asjaomaste liitude esindajad, kes põhjendasid ja selgitasid, miks ei ole õige praegu seda maksu tõsta. Aga ei, meie rahanduskomisjon ja koalitsioon põrutavad teerulliga edasi. Mida teeb Euroopa Liit nendesamade sektorite ...

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma vabandan veel kord teie ees! Head ametikaaslased, saalis on liiga suur lärm. Ma palun vaiksemalt, sest absoluutselt midagi pole kuulda ja osa inimesi siiski soovib

teada, millest ettekandja räägib ja mis on eelnõu sisu. Ma palun vaiksemalt!

Lembit Kaljuvee

Euroopa Nõukogu direktiiv, millega korraldatakse ümber energiatoodete maksustamist, lubab nendes kõikides sektorites – ma rõhutan: nendes kõikides sektorites – kasutada erimärgistatud kütust. Kõik ümberkaudsed riigid rakendavad seda erisoodustust, aga meie siin pisikeses Eestis arvame, et oleme nii kõvad tegijad ja meie ettevõtjad on nii kõvad tegijad, et neile võib veeretada miljard krooni makse kaela. Miljard krooni – see on väga suur raha Eesti jaoks! See lihtsalt võetakse ettevõtjatelt ära! Ma jälgisin, kuidas siin vahepeal meie rahanduskomisjoni liige, endine minister vastamisega hädas oli, kui ta seletas 1% võrra tulumaksu vähendamist. Selle 1% tulumaksu vähendamisega ei võeta kelleltki mitte midagi ära! Lihtsalt jäetakse alles ja nelja aasta pärast inimesed seda ei tunnegi, ei tunne ettevõtted – mitte keegi. Siin aga tegelikult võetakse pool aastat ette teatades miljard ära. Meie Keskerakonnas ei saa sellisest käitumisest aru ja eriti ei saa me asjast aru, kui seda teevad erakonnad, kes nimetavad ennast ettevõtlussõbralikuks.

Lõpetuseks tahan veel kord öelda, et Keskerakonna fraktsioon seda eelnõu ei toeta. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Alustame eelnõu 39 lõpphääletuse ettevalmistamist.

Panen lõpphääletusele eelnõu 39. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 53 Riigikogu liiget, vastu 33 Riigikogu liiget, erapooletuid ei olnud. Vabariigi Valitsuse algatatud vedelkütuse erimärgistamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 39 on seadusena vastu võetud. (Tabel 10.)

Üheksanda päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

10. Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu (42 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme kümnenda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu 42 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita, seega võime minna lõpphääletuse ettevalmistamise juurde.

Palun lõpphääletusele eelnõu 42. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt on 70 Riigikogu liiget, vastuolijaid ei ole ja on kaks erapooletut. Vabariigi Valitsuse algatatud alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu 42 on seadusena vastu võetud. (Tabel 11.)

Kümnenda päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

11. Eesti Vabariigi põhiseaduse muutmise seaduse seonduvalt rahuaja riigikaitse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (28 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme 11. päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi põhiseaduse muutmise seaduse seonduvalt rahuaja riigikaitse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 28 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Alustame eelnõu 28 lõpphääletuse ettevalmistamist. Head ametikaaslased, kas võime lõpphääletuse juurde minna?

Kuna Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse järgi nõuab see eelnõu Riigikogu koosseisu häälteenamust, siis enne lõpphääletust viime läbi kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 87 Riigikogu liiget, puudub 14.

Palun lõpphääletusele eelnõu 28. Palun võta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 88 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse

algatatud Eesti Vabariigi põhiseaduse muutmise seaduse seonduvalt rahuaja riigikaitse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 28 on seadusena vastu võetud. (Tabel 12.)

Päevakorrapunkti nr 11 menetlemine on lõppenud.

12. Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel õhuturbemissioonil Islandil" eelnõu (59 OE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme päevakorrapunkti nr 12 juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel õhuturbemissioonil Islandil" eelnõu 59 teine lugemine. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli riigikaitsekomisjoni liikme Marianne Mikko!

Marianne Mikko

Lugupeetud istungi juhataja! Austatud kolleegid! Käesoleva otsuse eelnõu esimene lugemine lõpetati 7. juunil 2011. Riigikaitsekomisjon arutas otsuse eelnõu enne teist lugemist oma 13. juuni istungil. Muudatusettepanekute esitamise tähtjaks esitas riigikaitsekomisjon kui juhtivkomisjon ühe ettepaneku. Selle tingis asjaolu, et varasemates Riigikogu otsuste tekstides, milles sätestatakse Eesti kaitseväe kasutamine riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel, on sätestatud, et kasutatakse Eesti kaitseväe kaitsevaelasi. Keelelise parandusena on eelnõu preambulis muudetud Eesti Vabariigi põhiseaduse ja rahvusvahelise sõjalise koostöö seaduse pealkirja ning viidud need vastavusse Riigikogus menetletavate eelnõude normitehnika eeskirjaga. Nimelt sätestab selle eeskirja punkt 31, et otsene viide teisele seadusele või selle sätte peab sisaldama viidatava seaduse pealkirja, mis kirjutatakse väikese algustähega ja ilma jutumärkideta. Ühtlasi on eelnõu punktis 1 üleliigne teine sõna "kuni", sest see on hõlmatud sõnadega "2013. aasta 31. detsembrini". Eeltoodud asjaoludele juhtis tähelepanu riigikaitsekomisjoni nõunik-sekretariaadijuhataja Aivar Engel ning need vormistati eelnõu teiseks lugemiseks vastavalt riigikaitsekomisjoni muudatusettepanekuna ja kee-

lelise parandusena. Eelnõu algataja toetab riigikaitsekomisjoni muudatusettepanekut ja keelise parandusi.

Riigikaitsekomisjon otsustas oma 13. juuni istungil konsensuslega kiita heaks eelnõu teise lugemise tekst, muudatusettepanekute loetelu ja seletuskiri. Varem, oma 2. juuni istungil oli riigikaitsekomisjon taas konsensuslega otsustanud, et kui eelnõu esimene lugemine lõpetatakse, teha Riigikogu juhatusel ettepanek lülitada otsuse eelnõu 59 Riigikogu 15. juuni istungi päevakorda.

Meeldetuletusena, härrased, nii palju, et arutluse all oleva Riigikogu otsuse eelnõu kohaselt täidab Eesti oma NATO-liikmesusest tulenevaid liitlaskohustusi ning osalemine NATO juhitalval Islandi õhuturbemissioonil tuleneb otseselt Eesti riigi julgeoleku huvidest. Nimelt viiakse NATO õhuturbemissiooni läbi ka Eesti õhuruumis ning Islandile saadetakse Eesti kaitseväljastest sihitajad saavad sellelt missioonilt vajalikke oskusi ning kogemusi, mis on kasulik Eesti õhuväe ja tervikuna kogu kaitseväge arengule. Tuginedes Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-le 109, otsustas riigikaitsekomisjon 13. juunil oma istungil konsensuslega teha Riigikogule ettepanek käesoleva otsuse eelnõu teine lugemine lõpetada, panna eelnõu lõpphääletusele ning Riigikogu otsusena vastu võtta. Eelnõu vajab Riigikogu otsusena vastuvõtmiseks Riigikogu poolthääle enamust. Täna!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Hea ettekandja, teile on vähemalt üks küsimus. Indrek Raudne, palun!

Indrek Raudne

Aitäh, härra juhataja! Mul on heale ettekandjale selline küsimus. Te pöördusite saali poole sõnaga "härrased". Kas te ei pea meie seas viibivaid ilusaid prouasid miskiks või on tegu ootamatu muudatusega feministlikus poliitikas, mida te muidu esindate?

Marianne Mikko

Suur tänu väga hea küsimuse eest! Ma lihtsalt märkasin, et daamid olid vait.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma täna teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole.

Läbirääkimisi ei avata. Läheme nüüd muudatusettepanekute läbivaatamise juurde. Eelnõu 59 muutmiseks on laekunud üks juhtivkomisjoni ettepanek. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni seisukoht on teine lugemine lõpetada ja ühtlasi viia läbi eelnõu 59 lõpphääletus. Austame lõpphääletuse ettevalmistamist. Kas võime minna lõpphääletuse juurde?

Panen lõpphääletusele otsuse eelnõu 59. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 66 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel õhuturbemissioonil Islandil" eelnõu 59 on otsusena vastu võetud. (Tabel 13.)

12. päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

13. Makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse ja sellega seonduvate seaduste ning investeerimisfondide seaduse muutmise seaduse eelnõu (45 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme 13. päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse ja sellega seonduvate seaduste ning investeerimisfondide seaduse muutmise seaduse eelnõu 45 teine lugemine. Palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks rahanduskomisjoni liikme Inara Luigase!

Inara Luigas

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Eelnõu esimene lugemine toimus 1. juunil 2011. aastal. Täiskogu istungil otsustati eelnõu esimene lugemine lõpetada ja saata see teisele lugemisele. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrati 6. juuni kell 12. Nimetatud tähtajaks muudatusettepanekuid ei laekunud.

Juhtivkomisjon arutas eelnõu täiendavalt oma 9. juuni ja 13. juuni istungil. 13. juuni istungil tegi komisjon konsensuslega eelnõus seitse investeerimisfondide seadust puudutavat muudatust. Lähemalt peatuti muudatusettepanekul nr 4. Küsiti, millistel juhtudel võib ettenähtud regulatsioon rakenduda, ja komisjoni

istungil osalenud Rahandusministeeriumi finantsturgude osakonna juhataja Thomas Auvääril selgitas, et muudatus tuleneb direktiivist 2009/65/EÜ ning võimaldab fondivalitsejal oma vastutust investorile esitatava põhiteabe puhul täpsemalt piiritleda ja maandab tema vastu hagide esitamise riski. Eelkõige võimaldab muudatus hoida tekstid, mis fondivalitseja fondi tutvustamiseks koostab, lühikesed. Detailsem teave esitatakse põhjalikes perspektiivides ja põhiteabe alusel saab fondivalitseja vastutus investori ees tekkida vaid juhul, kui põhiteave ja prospekt on omavahel vastuolus.

Oma 9. juuni istungil langetas komisjon järgmised otsused: esiteks, teha eelnõus keelelised ja tehnilised täpsustused; teiseks, saata eelnõu teisele lugemisele 15. juunil. Otsustati teha ettepanek teine lugemine lõpetada ja kui teine lugemine lõpetatakse, siis võtta eelnõu täiskogu istungi päevakorda kolmandale lugemisele 16. juunil. Kõik otsused võeti vastu konsensusega. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan ettekandjat! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Alustame eelnõu 45 muudatusettepanekute läbivaatamist. On laekunud seitse muudatusettepanekut, kõik on juhtivkomisjoni esitatud. Ühine seisukoht on arvestada neid täielikult. Ettepanekud nr 1, 2, 3, 4, 5, 6 ja 7. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni seisukoht on teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud ja 13. päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

14. Töötajate üleühenduselise kaasamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (48 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme 14. päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud töötajate üleühenduselise kaasamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 48 teine lugemine. Ma palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks õiguskomisjoni liikme Neeme Suure!

Neeme Suur

Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Õiguskomisjon arutas eelnõu 48 muudatusettepanekuid oma esmaspäeval istungil 13. juunil 2011. Arutelule oli kutsutud ka Sotsiaalministeeriumi töösuhete poliitika juht Seili Suder. Seaduseelnõu muutmiseks oli esitatud kaks ettepanekut. Ühe muudatusettepaneku esitas kolleeg Eiki Nestor, see puudutas seaduse § 4 punkti 2 kehtetuks tunnistamist. Sisuliselt tähendas see ettepanek seda, et Eesti ei rakendaks direktiiviga lubatud erandit, mille tulemusena laieneks töötajate kaasamine üleühenduselistes ettevõtetes ka kaubanduslikuks meresõiduks kasutatavates laevades. Seaduseelnõu ettevalmistaja esindaja jäi selle muudatusettepaneku suhtes eriarvamusele, selgitades, et nemad püsisid eelnõu koostades otseselt direktiivi piires ega laiendanud küsimusi. Teine vastuargument oli, et seda muudatust ei ole jõutud sotsiaalpartneritega läbi rääkida. Samas ei välista algatajad sellise muudatuse tegemist tulevikus. Üks muudatuse pooldajate argumente oli, et sellist muudatust on toetanud ametiühingute keskkliit ja see võiks väljendada Eesti Vabariigi hoiakut oma merenduse tugevdamisel. Toimus ka hääletamine. Hääletega 4 muudatusettepaneku poolt ja 5 vastu komisjon ettepanekut ei toetanud.

Teise muudatusettepaneku esitas õiguskomisjon ise, see käsitles eelnõu § 2 väljajätmist. Too säte puudutas otseselt seaduse jõustumist. Eelnõu § 2 ütleb, et seadus jõustub 2011. aasta 5. juunil. Kuna see ei ole võimalik, siis tegi õiguskomisjon ettepaneku see paragrahv välja jätta ja seadus peaks jõustuma tavapärasel korral.

Lõppkokkuvõttes otsustas komisjon jääda eelnõu 48 osas seniste menetluslike otsuste juurde ehk teha ettepanek viia täna läbi teine lugemine ja homme kolmas lugemine. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan ettekandjat! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Eiki Nestori!

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Püüan teile lühidalt propageerida oma muuda-

tusettepanekut. Põhjused on väga lihtsad. Antud õigust direktiivi kaubalaevade puhul mitte rakendada kasutab kuus Euroopa Liidu riiki. Eesti on üks neist. Kui nende riikide loetelu vaadata, siis võiks merendustermineid kasutades rääkida ka mugavuslipu maadest. Ma ei näe põhjust, et Eestil oleks vaja selles suunas minna.

Teine põhjus on samuti lihtne. Ma ei arva, et see säte tekitaks mingi olulise probleemi. Tegelikult kogu see direktiiv ja Eesti vastav seadus räägib sellest, et kui on üleeuroopaline ettevõtte ja seal on töötajad selle direktiivi alusel kaasatud ettevõtte juhtimisse, siis ka meie inimestel, kes sellistes ettevõtetes töötavad, on õigus oma esindajaid sinna saata. Neil on õigus olla informeeritud sellest, mis tolles üle mitme riigi piiride ulatuvas ettevõttes toimub. Kui me selle erandi ära kaotame, siis ka need Eesti meremehed, kes töötavad kaubalaevastikus sääraustes ettevõtetes, selle õiguse saavad. Mis meil võiks selle vastu olla!? Seetõttu ma arvan, et kõnealune erand ei ole Eestis milligagi põhjendatud. Hääletage mu muudatuse poolt, mitte midagi hullu ei juhtu!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Alustame eelnõu 48 muudatusettepanekute läbivaatamist. On laekunud kaks muudatusettepanekut. Esimene muudatusettepanek on Riigikogu liikme Eiki Nestori esitatud, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Alustame selle muudatusettepaneku häälendamise ettevalmistamist.

Panen hääletusle esimese muudatusettepaneku, mille on esitanud Riigikogu liige Eiki Nestor. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Tulemusega poolt 10 Riigikogu liiget, vastu 51 Riigikogu liiget ja üks erapooletu ei leidnud muudatusettepanek toetust.

Teine muudatusettepanek on juhtivkomisjoni esitatud. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni seisukoht on teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppe-

nud ja 14. päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

15. Meresõiduohutuse seaduse, riigilõivuseaduse ja sadamaseaduse muutmise seaduse eelnõu (25 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme 15. päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud meresõiduohutuse seaduse, riigilõivuseaduse ja sadamaseaduse muutmise seaduse eelnõu 25 teine lugemine. Ma palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks majanduskomisjoni liikme Kalev Lillo!

Kalev Lillo

Head kolleegid! Meresõiduohutuse seaduse, riigilõivuseaduse ja sadamaseaduse muutmise seaduse eelnõu oli Riigikogu täiskogu istungil esimesel lugemisel 1. juunil. Tänavu 7. juuniks, kui oli parandusettepanekute esitamise tähtaeg, ei laekunud Riigikogu liikmetelt, komisjonidelt ega fraktsioonidelt ühtegi ettepanekut. Eelnõu algataja esindaja läkitas juhtivkomisjoni kaalumiseks kaks ettepanekut. Majanduskomisjon arutas eelnõu kahte parandusettepanekut oma 9. juuni koosolekul, kus osales ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi esindaja. Eelnõu algatajalt laekunud ettepanekuid otsustati täielikult arvestada. Tegu on tehnilist laadi muudatustega. Juhtivkomisjon võttis vastu ka otsuse saata Vabariigi Valitsuse algatatud meresõiduohutuse seaduse, riigilõivuseaduse ja sadamaseaduse muutmise seaduse eelnõu Riigikogu täiskogule teiseks lugemiseks 15. juuniks ehk tänaseks. Ettepanek on teine lugemine lõpetada ja kui see juhtub, viia kolmas lugemine läbi homme, 16. juunil ning eelnõu seadusena vastu võtta. Selle otsuse tegi komisjon konsensusega. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Hea ettekandja, ma tänan teid väga! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi ei soovita avada. Läheme nüüd eelnõu 25 muudatusettepanekute läbivaatamise juurde. Neid on laekunud kaks, mõlemad juhtivkomisjoni omad ja on seisukoht neid täielikult arvestada. Esimene muuda-

tusettepanek, teine muudatusettepanek. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni ettepanek on teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud ja 15. päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

16. Raudteeseaduse muutmise seaduse eelnõu (27 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme 16. päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud raudteeseaduse muutmise seaduse eelnõu 27 teine lugemine. Ma palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks majanduskomisjoni liikme Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Härra juhataja! Lugupeetud ametikaaslased! Riigikogu majanduskomisjon arutas 9. juunil Vabariigi Valitsuse algatatud raudteeseaduse muutmise seaduse eelnõu 27 teisele lugemisele saatmist. Eelnõu muutmiseks oli selle algataja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium esitanud seitse ettepanekut, nende tutvustamisel esindas komisjoni istungil ministeeriumi raudteetalituse peaspetsialist Kristi Kuldma. Kuus seitsmest ettepanekust olid redaktsioonilised, normitehnilised. Ettepanek nr 5 oli sisuline ja selles pandi ette arvestada vedurijuhile sertifikaadi väljastamisel ka talle varem, teises ettevõttes välja antud sertifikaate. Komisjoni liikmed toetasid ettepanekut konsensusega.

Üksmeelselt otsustati saata Vabariigi Valitsuse algatatud raudteeseaduse muutmise seaduse eelnõu 27 Riigikogu täiskogule teiseks lugemiseks s.a 15. juunil. Teiseks otsustati samuti konsensusega teha täiskogule ettepanek teine lugemine lõpetada ja kolmandaks, juhul kui teine lugemine lõpetatakse, viia kolmas lugemine läbi 16. juunil ettepanekuga eelnõu seadusena vastu võtta. Seegi otsustati konsensusega. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan ettekandjat! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimissoove ei ole. Alustame eelnõu 27 muudatusettepanekute läbivaatamist. Neid on laekunud seitse ja juhtivkomisjoni seisukoht on neid kõiki arvestada täielikult. Ettepanekud

nr 1, 2, 3, 4, 5, 6 ja 7. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni seisukoht on teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud ja 16. päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

17. Veeseaduse muutmise seaduse eelnõu (55 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme 17. päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud veeseaduse muutmise seaduse eelnõu 55 teine lugemine. Ma palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks keskkonnakomisjoni aseesimehe Karel Rüütli!

Karel Rüütli

Austatud eesistuja! Head kolleegid! Veeseaduse muutmise seaduse eelnõu 55 teise lugemise ettevalmistamine toimus neljapäeval, 9. juunil 2011. aastal. Esimene lugemine lõpetati 7. juunil ning muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrati 9. juuni kell 10. Selle punkti arutelule oli kutsutud Keskkonnaministeeriumi veesakonna peaspetsialist Enn Liive. Enn Liive selgitas, et eelnõu kohta on kaks muudatusettepanekut. Mõlemad on tehnilist laadi ja täpsustavad kahte lõiget. Parandusettepanekud tulid koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga. Esimene muudatusettepanek täpsustab katselaborite tööd. Seni kehtiva seaduse tekstis ei ole üheselt arusaadav, et laborite korraldatav proovivõtt ja kasutatavad proovivõtumeetodid peaksid olema akrediteeritud. See osa on juurde toodud ja täpsustatud. Teine lause senisest tekstist jäetakse selguse pärast välja, sest standard ei käsitle analüüsimeetodeid, vaid kehtestab üldnõuded laborite töö kvaliteedi kohta. Senises redaktsioonis oleks see lause põhjustanud vääritõlgimist. Täpsemalt pannakse nõuded analüüsimeetodite kohta kirja seaduse alusel välja antavas määruses.

Teine muudatusettepanek täpsustab proovivõttu juhul, kui katselabor ei ole ise proovi võtja. Kuna eelnõu näeb ette, et veeuringuid teostav katselabor peab olema ka proovivõtmise osas akrediteeritud ja vastava koolituse saanud, on eelnõust välja võetud proovivõtja atesteerimise kohustus juhul, kui proovi võtab katselabor. Lisaks on täiendatud atesteeritud

proovivõtjatele esitatud nõudeid mõõte- ja proovivõtuvahendite osas. Kasutatavad vahendid peavad olema taadeldud või peavad olema jälgitavalt kalibreeritud. Lisaks on sätet täiendatud nõudega, mille kohaselt valdkonnas, kus proovivõtjaid ei atesteerita, peab proovivõtja proovi võtmisel järgima asjaomast proovivõtuvaldkonda käsitlevat standardit ning tagama, et saadud tulemuste jälgitavus on tõendatud. Mis puutub vee-elustikku ja veekogude põhjasetesse, siis selles valdkonnas proovivõtjaid ei akrediteerita, kuna nad peavad järgima vastavat standardit ja kõik asjaolud peavad olema dokumenteeritud.

Komisjon võttis ka vastu eelnõu edasist menetlemist puudutavad otsused. Esiteks, teha Riigikogu juhatasele ettepanek võtta eelnõu 55 teine lugemine Riigikogu täiskogu istungi päevakorda kolmapäeval, 15. juunil 2011. aastal. See otsus võeti vastu konsensusega. Teiseks, teha Riigikogu täiskogule ettepanek vee-seaduse muutmise seaduse eelnõu 55 teine lugemine lõpetada. Seegi otsus võeti vastu konsensusega. Kolmandaks, esitada täiskogule eelnõu 55 muudatusettepanekute loetelu, teise lugemise tekst ja seletuskiri teise lugemise teksti juurde. Ka see otsus võeti vastu konsensusega. Juhul, kui eelnõu teine lugemine lõpetatakse, tehakse Riigikogule ettepanek võtta eelnõu 55 kolmas lugemine Riigikogu täiskogu päevakorda neljapäeval, 16. juunil. Seegi otsus võeti vastu konsensusega. Ja viiendaks, teha Riigikogu täiskogule ettepanek panna eelnõu 55 lõpphääletusele ja seadusena vastu võtta. Ka see otsus tehti konsensusega. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan teid, ettekandja! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimiste soovi ei ole, läbirääkimisi ei avata.

Läheme nüüd eelnõu 55 muudatusettepanekute läbivaatamise juurde. On laekunud kaks muudatusettepanekut, mõlemad on juhtivkomisjoni esitatud ja on seisukoht arvestada neid täielikult. Esimene ja teine muudatusettepanek. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni ettepanek on teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud ja 17. päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

18. Välisõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (56 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme 18. päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud välisõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu 56 teine lugemine. Mul on väga hea meel näha Riigikogu kõnetoolis keskkonnakomisjoni liiget Kalle Pallingut. Palun!

Kalle Palling

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Välisõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu 56 esimene lugemine lõpetati 7. mail käesoleval aastal ning muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrati 9. juuni kell 10. Riigikogu liikmed, fraktsioonid ja teised komisjonid eelnõu muutmiseks ettepanekuid ei esitanud. Keskkonnakomisjon vormistas ühe muudatusettepaneku, mis on kooskõlastatud Keskkonnaministeeriumiga. Eelnõus on tehtud tehnilisi ja keelelisi muudatusi, mis ühelgi juhul ei muuda eelnõu sisu. Keskkonnakomisjon otsustas oma 9. juuni istungil teha Riigikogu täiskogule ettepanek lõpetada eelnõu 56 teine lugemine ja kui teine lugemine lõpetatakse, siis saata eelnõu kolmandale lugemisele.

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan ettekandjat. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Ka tulist läbirääkimissoovi ei ole näha, seega läbirääkimisi ei avata. Läheme nüüd eelnõu 56 muudatusettepanekute läbivaatamise juurde. Neid on laekunud täpselt üks, tegu on juhtivkomisjoni ettepanekuga. Oleme muudatusettepaneku läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni seisukoht on teine lugemine lõpetada. Teine lugemine ning 18. päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

19. Välisõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (57 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme 19. päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud välisõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu 57 teine lugemine. Palun Riigikogu kõnetooli et-

tekandeks keskkonnakomisjoni liikme Tõnis Kõivu!

Tõnis Kõiv

Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Keskkonnakomisjon arutas seaduseelnõu 57 teist lugemist neljapäeval, 9. juunil toimunud koosolekul. Välisõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine lõpetati teatavasti 7. mail ning muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrati 9. juuni 2011 kell 10. Ei Riigikogu liikmed, fraktsioonid ega teised komisjonid muudatusettepanekuid ei esitanud. 9. juunil toimunud komisjoni arutelul olid kohal ka Keskkonnaministeeriumi kliima- ja kiirgusosakonna nõuniku kt Eve Tamme ja peaspetsialist Jõrgen Talkop ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi energeetikaosakonna juhataja Lauri Tammiste.

Kohal olnud ametnikud selgitasid Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi asekanstleri poolt komisjonile saadetud ettepanekuid, mis olid seotud välisõhu kaitse seaduse § 119^s muutmisega. Komisjonis toimunud arutelul jõuti veendumusele, et kui asjaomased ministeeriumid on omavahel kokku leppinud, et mingi muudatus on vajalik, ja see komisjonile ka esitatakse, siis on komisjon valmis seda arutama ja sobivuse korral ka eelnõu muudatusettepaneku vormistama. Selleks anti täiendav tähtaeg 10. juunil kella 12-ks, kuid selleks ajaks ühtegi muudatusettepanekut või konkreetset vormistatud ideed ei laekunud ja nii on eelnõus 57 teise lugemise ajaks tehtud ainult tehnilisi ja keelelisi muudatusi, mis ei muuda eelnõu sisu.

Keskkonnakomisjon otsustas 9. juunil teha Riigikogu juhatusel ettepaneku võtta eelnõu 57 teine lugemine Riigikogu täiskogu istungi päevakorda kolmapäeval, 15. juunil, teha täiskogule ettepanek teine lugemine lõpetada ja kui teine lugemine lõpetatakse, teha Riigikogu juhatusel ettepanek võtta kolmas lugemine päevakorda neljapäeval, 16. juunil ning panna eelnõu 57 lõpphääletusele ja see seadusena vastu võtta. Kõik need otsused võeti vastu konsensusega. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan ettekandjat! Kas soovitakse avada läbirääki-

misi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Eelnõu 57 muutmiseks ettepanekuid ei laekunud. Juhativkomisjoni seisukoht on teine lugemine lõpetada. Teine lugemine ja 19. päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

Head ametikaaslased, meile on tulnud palve, et tänase 20. päevakorrapunkti arutelul asendab rahandusminister Jürgen Ligit majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts, kes on siin valitsuse loozis juba kohal. Ma loodan, et keegi ei soovi protestida. Täna teid! Läheme oma päevakorraga edasi.

20. Riigikontrolli seaduse ja audiitortevgevuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (58 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Oleme 20. päevakorrapunkti juures, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud Riigikontrolli seaduse ja audiitortevgevuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 58 esimene lugemine. Ma palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsi!

Juhan Parts

Lugupeetud juhataja! Austatud Riigikogu! Ma usun, et me oleme jõudnud teatud ajaloolisse pöördepunktini. Meil on võimalik võtta kaalumisele varem tehtud otsuse täitmise ajatamine, nii nagu see on kõige kasulikum riigi rahanduse edasise korrashoidmise püha eesmärgi nimel. Millest ma räägin? Ma räägin kõik südamele ära. Eelmine Riigikogu võttis vastu otsuse, et audiitoreid tuleb uuesti eksamineerida. Oleme nüüd seda uut korda kõvasti ette valmistanud, aga on selgunud, et mõistlik oleks siiski varem kavandatud mitmesugused kutseksamid aastakese edasi lükata. Sellise alandliku palvega ongi Jürgen Ligi minu isikus teie ette tulnud. Kindlasti te küsite, mis nüüd saab. Mis saab meie riigist? Mis saab meie rahandusest? Uskuge mind, mitte midagi ei saa. Aasta on Eesti rahva püsivuse ja selles piirkonnas elamise seisukohalt märkamatu kui küünemust – täiesti märkamatu. Nii et mul on palve seda toetada. Me oleme ka mõelnud, ega selle eelnõu puhul pole vaja mingit erakorralist kokkukutsumist. Me ei ole koalitsiooni sees konsensust saavutanud ja seetõttu on

mul palve täna esimene lugemine lõpetada ning menetleda seda eelnõu mõistliku tempoga. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan ettekandjat ja kindlasti palun teil ka edastada meie tervitused rahandusminister Jürgen Ligile! Kuid läheme edasi. Palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks majanduskomisjoni esimehe Kaja Kallase!

Kaja Kallas

Austatud juhataja! Head kolleegid! Majanduskomisjon arutas seda seaduseelnõu oma tänavusel 7. juuni koosolekul. Kohal oli ka Rahandusministeeriumi ettevõtluse ja arvestuspoliitika osakonna juhataja Kurmet Ojamaa, kes selgitas selle seadusmuudatuse vajalikkust. Majanduskomisjon otsustas saata Vabariigi Valitsuse algatatud Riigikontrolli seaduse ja audiitortegevuse seaduse muutmise seaduse eelnõu nr 58 Riigikogu täiskogule esimeseks lugemiseks 15. juunil, teha täiskogule ettepanek eelnõu esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute tähtajaks 30. juuni kell 12, saata eelnõu täiskogule teiseks lugemiseks s.a 14. septembril ettepanekuga teine lugemine lõpetada ja kui teine lugemine lõpetatakse, viia eelnõu kolmas lugemine läbi 15. septembril. Kõik need otsused võeti vastu konsensusega. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Ma ei näe soovijaid. Tänan teid ettekande eest! Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Ka läbirääkimissoovi ma ei näe, seega läbirääkimisi ei avata. Juhtivkomisjoni seisukoht on esimene lugemine lõpetada. Määrän eelnõu 58 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 30. juuni kell 12. Esimene lugemine lõppenud ja 20. päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

21. Lennundusseaduse muutmise seaduse eelnõu (41 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme 21. päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud lennundusseaduse muutmise seaduse eelnõu 41 esimene lugemine. Nüüd palun Riigikogu kõnetooli majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsi!

Juhan Parts

Lugupeetud juhataja! Austatud Riigikogu! Lennundusseaduse muutmise seadus tegeleb ühe küsimusega, milleks on lennujaamatasude kehtestamise põhimõtete sätestamine Eesti õiguses. Need reeglid, mis see eelnõu ette näeb, tulenevad Euroopa Parlamendi ja nõukogu 2009. aasta direktiivist. See direktiiv näeb ette, et Euroopa Liidus kehtestatakse lennujaamatasusid reguleeriv üldine raamistik. Direktiivi põhimõtteid tuleb kohaldada iga Euroopa Liidu lennujaama suhtes, mis on avatud äriliseks lennuliikluseks ning mille aastane vedude maht on üle 5 miljoni reisija, samuti iga liikmesriigi suurima reisijate arvuga lennujaama suhtes.

Me teame, et Eestis ei ole lennujaamu, mida aastas läbiks üle 5 miljoni reisija. Eesti suurima reisijate arvuga lennujaam on Tallinna lennujaam, mis tähendab, et see eelnõu puudutab ennekõike AS-i Tallinna Lennujaam.

Kuna iga liikmesriigi suurima reisijate arvuga lennujaam on vastava liikmesriigi olulise piiriületuskohana eesõigustatud seisus, siis on vajalik teatud põhimõtete kindlaksmääramine lennujaama haldaja ja lennujaama kasutajate vahelistes suhetes. Nii saab tagada lennujaamatasude läbipaistvuse ja välistada lennujaama kasutajate diskrimineerimise.

Eelnõu aktsepteerib mitut põhimõtet, mille järgi on võimalik tasusid diferentseerida vastavalt teenuse kvaliteedile, mida lennujaam pakub. Eelnõuga lisandub lennujaamatasude kujundamise protsessi kolmanda osapoolena sõltumatu järelevalveasutus, kellel on õigus kontrollida lennujaamatasude põhjendatust ja õiguspärasust ning kes lahendab lennujaama haldaja ja lennujaama kasutajate vahelisi vaidlusi. See asutus on eelnõu kohaselt Konkurentsiamet. Nagu ma ütlesin, eelnõu vajadus tule-

neb ennekõike kokkulepetest Euroopa Liidu tasemel.

Tuletan meelde, et kui eelmine Riigikogu koosseis arutas neid seisukohti selle direktiivi arutelul, siis jäi Eesti võrdlemisi ettevaatlikule positsioonile. Meie algne positsioon oli, et niisugust väga põhjalikku lennujaamade tasu kehtestamise regulatsiooni ei oleks mõtet suhteliselt väikestele lennujaamadele kehtestada. Paraku aga Euroopa tasemel kokkulepe oli säärane, et see puudutab iga riigi suurimat lennujaama, olenemata selle reisijate arvu üldmahust.

Ma väga loodan, et see lennundusseaduse muutuse rakendamine ei too kaasa liigset bürokraatiat ja AS Tallinna Lennujaam on võimeline seda niimoodi tegema, et tal kujunevad oma klientidega asjalikud majandussuhted ja lennujaam on vajadusel võimeline reageerima, tasusid korrigeerima – neid kas suurendama või vähendama sõltuvalt turu olukorrast.

Lõpetuseks veel nii palju, et direktiivi ülevõtmise tähtaeg on juba õige lähedal. Nii et mul on palve, et kui Riigikogu seda valitsuse kavatsust toetab, siis võiks eelnõu ilma viivitusteta seadusena vastu võtta. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi on, vähemalt üks. Igor Gräzin, palun!

Igor Gräzin

Ma saan aru, et me peame ilma igasuguste viivitusteta selle asja läbi vaatama, ja sellepärast tahaksin, et seaduseelnõu osas oleks maksimaalne selgus. Kas ma sain su jutust õigesti aru, et selle direktiivi ülevõtmine on Eesti lennundusele otseselt kahjulik?

Juhan Parts

Sa ei saanud minust päris õigesti aru. Et mitte jääda üldsõnaliseks, väike kommentaar. Fakt on see, et regulatsioon muudab lennujaama tegevuse vähem paindlikuks. Kas väiksem paindlikkus tähendab kahju või kasu, on raske öelda. Kindlasti me peame mõõnma teatud positiivset momenti, mis sunnib lennujaama oma n-ö põhikasutajatega ehk lennuettevõtete koostööd tegema, nendega rohkem läbi rääkima. See võib olla kasuks. Samas ei taha

ma öelda, et AS Tallinna Lennujaam seda praegu ei tee.

Teisalt on meil viimasest aastast kogemus, kui me pidasime läbirääkimisi näiteks Ryanairiga. Säärase regulatsiooni puhul jääksid selliseid Eesti turismi seisukohalt vajalikud kokkulepped huvitavate uute lennuühenduste osas suure tõenäosusega sündimata. Nii et siin on teatud murekoht. Ma kordan, et me arutasime seda ka majanduskomisjonis. Eesti oli selles osas kogu aeg koos Luksemburgiga Euroopa aruteludes reservatsioonidega seisukohal, kuid selle direktiivi vastuvõtmine ei eelda kõigi liikmesriikide toetust – piisab kvalifitseeritud häälteenamusest. Seetõttu võib öelda seda, et me jääme koos Luksemburgiga vähemusse. Meie seisukoht on kogu aeg olnud, et selline regulatsioon on ennekõike mõtestatud tõesti väga suurte lennujaamade puhul. See oli ka suures osas Euroopa Liidu sellise initsiatiivi põhjus. Esialgu räägiti lennujaamadest, kus reisijate arv ületab 10 miljonit. Arutelude tulemusena jõuti 5 miljoni tasemele ja siis meie poolt palavalt armastatud Euroopa Komisjon pidas vajalikuks märkida, et ka väiksemad liikmesriigid peavad olema selle direktiivi mõju all.

Aseesimees Jüri Ratas

Margus Hanson, palun!

Margus Hanson

Lugupeetud minister! Ka minu küsimus puudutab nn odavlennufirmade seaduse rakendamisel tekkivat mõju odavlennufirmadele. Me teame, et paljudes riikides nende lennukid maanduvadki just nimelt teistel lennuväljadel, ka pealinnade lähedal. Osaliselt sain oma küsimusele vastuse juba teie vastusest eelmisele küsimusele, aga palun öelge, kas see muudatus mõjutab nende firmade lennukite saabumist Tallinnasse ja milles oleks lahendus. Kas kõne alla tulevad näiteks Tartu lennujaam või Ämari?

Juhan Parts

Ma tõin selle ühe odavlennuettevõtte näite kui näite vajadusest reageerida turuolukorrale. See seadus muudab lennujaama opereerimiseruumi raskemaks – see on terve bürookraatlik protseduur, kuidas tulevikus on võimalik lennujaamatariife kehtestada. Tallinna lennujaa-

mas ei ole mingisugust eraldi kohtlemist odava ja kalli või n-ö normaalse lennuettevõtte jaoks. Meie tariifipoliitika näeb ette kohelda kõiki Tallinna lennujaama kasutavaid lennuettevõteteid võrdselt. Erinevus on selles, et tariifid on üles ehitatud – seda võimaldavad nii praegune seadus kui ka too direktiiv – teatud massi- või kvantiteedikriteeriumidele. Teisisõnu: mida rohkem reisijaid, seda enam hakkab tariif järkjärgult, astmeliselt alanema. Ja see oli nagu võtmeks Ryanairile. Samas võime öelda, et see tegelikult puudutab kõiki lennuettevõteteid, kes Tallinnasse lende teevad. Mida rohkem nad reisijaid teenindavad, seda rohkem tariifid alanevad. Nii et me kohtleme kõiki lennuettevõteteid võrdselt, nagu see direktiiv põhiliselt nõuabki.

Aseesimees Jüri Ratas

Rannar Vassiljev, palun!

Rannar Vassiljev

Võib-olla väike täpsustus. Tegelikult koheldakse uusi liine samamoodi võrdselt, nagu minister rääkis. Aga mu küsimus on järgmine. Eks see ole lennujaama jaoks uhke, et saab teiste suurte lennujaamadega ühes pundis olla. Aga kas on tehtud mingit arvutust selle kohta, mida nüüd lisanduv bürokraatia rahas võib tähendada? Kui palju võiks AS-i Tallinna Lennujaam kulud seetõttu kasvada?

Juhan Parts

Sellega kaasnevad Tallinna Lennujaamale teatud kulud, aga arvestades AS-i Tallinna Lennujaam eelarve mahtu, ei ole need märkimisväärsed. Teatud kulud on, kuna see seadus eeldab Tallinna Lennujaama kuluarvestuse mingil määral ümbertegemist.

Aseesimees Jüri Ratas

Igor Gräzin, palun!

Igor Gräzin

Jätkan sealtsamast. Jah, minister märkis siin ära kõige tähtsama tõsiasi, et tõesti on olemas sihukesed asjad nagu maandumis- ja reisijatasu ning mida rohkem on reisijaid, seda odavamaks tariifid lähevad ja meie häda ongi selles, et me oleme liiga väiksed. Aga praegu oli jutt asjaomastest bürokraatlikest protseduuridest. Ütleme, et need hinnad hakkavad reaalselt

kõikuma – me oleme need protseduurid läbi teinud –, mis sa arvad, kas tekivad mingisugused turukonkurentsi probleemid selles mõttes, et maandumis- jm tasud ka suurenevad? Või need ei suurene ja kogu negatiivne moment on seotud kaasneva bürokraatiaga? Kas on ka majanduslikke tagasilööke oodata?

Juhan Parts

Ei ole. Milles see bürokraatia seisneb? See seisneb kooskõlastamise protseduurides. Direktiivi reegel, mis on ka meie seaduses, näeb ette umbes seda, et kui Tallinna Lennujaam näiteks tahab muuta mingisugust tariifi või tariifi komponenti, siis peab ta sellest kasutajatele neli kuud ette teatama. Neli kuud! Praegu võib ta seda teha praktiliselt kohe. Eesmärk on saavutada kasutajatega kokkulepe kahe kuu jooksul – kõikide kasutajatega! Me räägime põhiliselt lennuettevõtetest. Te kujutage seda ette – isegi Tallinna Lennujaama puhul on tegu rohkem kui kümne lennufirmaga! Kui kokkulepet ei saavutata, siis algatub protsess Konkurentsiametis, kes langetab otsuse, milleks tal on aega neli kuud. Teatud juhtudel, n-ö erakorralistel juhtudel on lennujaamal küll võimalik asju ka kiiremini ajada. Aga kujutage ette: üldine protseduur, mida Euroopa Liit meile ette paneb, kestab kümme kuud! Nii et küsimus on tegelikult paindlikkuses ja paindumatuses. Kui ikkagi lennujaamal on olemas selge käsitus, siis saab ta põhimõtteliselt ka praegu tasusid kehtestada ühtepidi turuolukorrast lähtuvalt ja teisalt kulude põhjendatuse seisukohast lähtuvalt. Lennujaam saavutab niigi, mida tahab, kui ta teeb mõistliku ärilise otsuse. Aga see lihtsalt võib võtta aega. Vaat seda ma pidasin silmas nentides, et kui toimuvad läbirääkimised uute liinide avamise üle, et anda võimalusi uutele tulijatele, siis on teistel kasutajatel võimalik seda suhteliselt edukalt pidurdama hakata.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid ettekande ja vastuste eest! Rohkem küsimusi ei ole. Palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks majanduskomisjoni liikme Arto Aasa!

Arto Aas

Head kolleegid! Majanduskomisjon arutas lennundusseaduse muutmise seaduse eelnõu

oma 9. juuni istungil. Eelnõu tutvustasid majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi õigusosakonna juhataja Eva Vanamb, lisaselgitusi ja kommentaare andsid ka AS-i Tallinna Lennujaam juhatuses esimees Rein Loik ja Tallinna Lennujaama jurist Ester Kodar.

Minister lühidalt eelnõu juba tutvustas. Võib kinnitada, et tõesti Eesti riigil, Tallinna Lennujaamal ja teistel osapooltel erilist kirge seda direktiivi üle võtta ei ole, aga paraku on niisugused otsused langetatud. Küll aga oli kõigi ühine konsensuslik arusaam, et me võtame sellest direktiivist üle nii vähe kui võimalik ja nii palju kui vajalik.

Lisaks juba sisuliselt lahatud küsimustele, mida minister oma vastustes ka puudutas, võeti üles teema, et lennundusseadus tervikuna tahaks ümberkirjutamist. Seda on aja jooksul mitu korda muudetud, nii et nüüd on selles väga kummaline numeratsioon – mõned paragrahvid on juba astmes 43 – ja ka terminoloogia tahaks ühtlustamist. Samas olime ühisel arusaamal, et praeguse seaduseelnõu menetlemise käigus seda kõike paraku teha ei jõua, sest direktiivi ülevõtmise tähtaeg on umbes.

Nüüd otsuste juurde. Majanduskomisjon otsustas saata Vabariigi Valitsuse algatatud lennundusseaduse muutmise seaduse eelnõu 41 Riigikogu täiskogule esimeseks lugemiseks s.a 15. juunil. Otsustati teha täiskogule ettepanek eelnõu esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute tähtajaks s.a 1. juuli kell 12. Kõik otsused võeti komisjonis vastu konsensusega. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan, hea ettekandja! Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni seisukoht on esimene lugemine lõpetada. Määrin eelnõu 41 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 1. juuli kell 12. Eelnõu esimene lugemine ja 21. päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

Head ametikaaslased, täna on kolmapäev, kell on 20.03. Rohkem meil päevakorrapunkte ei ole, tänane istung on lõppenud. Ma tänan teid ja soovin teile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 20.04.

Istungi kestus 7 tundi ja 4 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM I ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 16. juuni 2011
Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Koduomanikke maamaksust vabastava maamaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (51 SE) kolmas lugemine
2. Tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (40 SE) kolmas lugemine
3. Makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse ja sellega seonduvate seaduste ning investeerimisfondide seaduse muutmise seaduse eelnõu (45 SE) kolmas lugemine
4. Töötajate ülehenduselise kaasamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (48 SE) kolmas lugemine
5. Kutseõppeasutuse seaduse, erakooliseaduse ja rakenduskõrgkooli seaduse muutmise seaduse eelnõu (6 SE) kolmas lugemine
6. Välismaalaste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (43 SE) kolmas lugemine
7. Meresõiduohutuse seaduse, riigilõivuseaduse ja sadamaseaduse muutmise seaduse eelnõu (25 SE) kolmas lugemine
8. Raudteeseaduse muutmise seaduse eelnõu (27 SE) kolmas lugemine
9. Veeseaduse muutmise seaduse eelnõu (55 SE) kolmas lugemine
10. Välisõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (56 SE) kolmas lugemine
11. Välisõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (57 SE) kolmas lugemine
12. Riigikohtu esimehe ülevaade kohtukorralduse, õigusemõistmise ja seaduste ühetaholise kohaldamise kohta
13. Eesti Panga 2010. aasta aastaaruanne
14. Finantsinspektsiooni 2010. aasta aastaaruanne
15. Riiklike peretoetuste seaduse § 5 muutmise seaduse eelnõu (11 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Tere hommikust, austatud Riigikogu! Head ametikaaslased, alustame Riigikogu täiskogu I istungjärgu üheksanda töönädala neljapäevast istungit. Kõigepealt palun Riigikogu kõnetooli neid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi. Marko Pomerants, palun!

Marko Pomerants

Tere hommikust, lugupeetud juhataja ja lugupeetud kolleegid! Annan kahe fraktsiooni, Reformierakonna ning Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni nimel menetlusse eelnõu, mille nimetus on "Äriseadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus". Tegemist on eelnõuga, mis eile ei saanud seaduseks, aga sügisel seda loodetavasti teie abiga saab. Suvi on pikk, inimestel on võimalik teeneda, saavutada parem füüsiline vorm ja hääletamisel osaleda. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Ma palun Riigikogu kõnetooli Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Lugupeetud härra juhataja! Head kolleegid! Mul on üle anda arupärimine majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile. Arupärimine puudutab elektri hinda. Me teame, et eile ennustas Eleringi juhatuse esimees Taavi Veskimägi lähitulevikus väga suurt elektri hinna tõusu. Majandusministeerium on rääkinud 15%-st ja lugupeetud majandusminister Juhan Parts on rääkinud sellest, et tuleb maju hakata soojustama. See on tegelikult väga õige, tuleb tõesti majade soojapidavust parandada. Aga minister ei ole öelnud, milline saab elektri hind lähitulevikus olema. Seda ei tea muidugi keegi täpselt, aga majandusministril peaks ikkagi nii tähtsas asjas, nagu elektri hind seda on, mingi seisukoht olema.

Me küsimegi tema käest, milline on viie aasta elektri hinna prognoos Eestis. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Inara Luigase!

Inara Luigas

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! 12 Keskerakonna fraktsiooni liiget annavad üle arupärimise majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile. Arupärimine on Koidula raudteepiirijaama valmimise mõju kohta kohalikule reisirongiliiklusele. Nimelt avati s.a 11. juunil Koidula raudteepiirijaam, mis on olnud üks suurimaid ehitusettevõtmisi kogu Eestis, eriti tähtis aga selles piirkonnas. Tänu Koidula raudteepiirijaama ja selle ümberruse raudteeosa valmimisele on paarikümne aasta järel ühendatud ka Kagu-Eesti raudteekolmnurk ja on loodud kõik võimalused nii kauba- kui ka reisirongiliikluse arendamiseks Kagu-Eestis. Majanduslikult on Koidula raudteepiirijaam oluline kaubaveo seisukohast ning kohalikud inimesed lootsid, et saavad selle tulemusel ka korraliku reisirongiühenduse Tartu–Koidula–Valga raudteekolmnurgas. Uus platvorm võiks Koidulas reisijaid vastu võtta juba tänavu suvel, kuid kahjuks see lootus sellel aastal ei täitu, kuna Edelaraudtee tahab liini pikendamise eest Oravalt Koidulani saada toetust veel umbes 58 000 eurot. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi teede- ja raudteesosakonna juhataja on öelnud, et seda toetust anda ei saa – riigieelarves puudub selleks kate. Meil on majandus- ja kommunikatsiooniministrile neli küsimust. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Rannar Vassiljevi!

Rannar Vassiljev

Head kolleegid! Sotsiaaldemokraatidel on üks seaduseelnõu üle anda. Kaalusime kaua selle nime. Oli tõsine dispuut, et kas panna nimeks "Kohalikele omavalitsustele tehtud ülekohut lunastav ning õiglust jaluleseadev tulumaksuseaduse muutmise seadus". Siiski jäime pärast pikka debatti konservatiivselt tagasihoidliku tulumaksuseaduse muutmise seaduse juurde. Eelnõu sisu on selles, et seaduse jõustudes taastataks kahe aasta jooksul kärbe-

te-eelne tulubaas. Mõeldud on tulumaksu kohalikele omavalitsustele aastal 2012 ja 2013, millal see võiks juhtuda. Lisaks märgin, et algatajad näevad ette ka samas proportsioonis tasandusfondi taastamise. Kindlasti ei sisalda see meie algatus võimalikku teoreetilist kompensatsiooni eluasememaa maksust vabastamise kohta, mida Vabariigi Valitsus väidetavalt sügiseks ette valmistab. See kompensatsioon peaks meie ettepanekus sisalduvale lisanduma. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Rohkem kõnesoove ei ole. Olen Riigikogu juhatusel nimel vastu võtnud kaks eelnõu ning kaks arupärimist, juhatus otsustab nende edasise menetlemise vastavalt kodu- ja töökorra seadusele.

Läheme edasi teadete juurde. Head ametikaaslased! Täna pärast täiskogu istungi lõppu toimub siin istungisaalis soome-ugri toetusrühma moodustamine. Ootame aktiivset osavõttu! Viime nüüd läbi kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 94 Riigikogu liiget, puudub 7.

1. Koduomanikke maamaksust vabastava maamaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (51 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Asume tänase päevakorra juurde. Esimene päevakorrapunkt on Eesti Reformierakonna fraktsiooni ning Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni algatatud koduomanikke maamaksust vabastava maamaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 51 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindaja Urmas Reinsalu. Kokku kaheksa minutit.

Urmas Reinsalu

Head parlamendiliikmed! Vabadussõtta läksid Eesti talupojad kaitsma vabadust ja saama maa peremeesteks. Noor Eesti Vabariik viis läbi ulatusliku maareformi. 1992. aastal ütles president Lennart Meri Eesti rahvale: "Te olite sulased ja saate peremeesteks!" Ning taastatud Eesti riigi elamu-, omandi- ja maareformi tule-

musena sai 21. sajandi alguseks oma kodu omanikuks ligi 90% rahvast. See on üks suurimaid koduomanike osakaalu näitajaid Euroopas ja seab riigile täiendava kohustuse koduomanikke toetada. Kes need inimesed on ja milline on Eesti eluasemete seisund, sellest annab üsna põhjaliku ülevaate eelnõu teise lugemise 10-leheküljelise seletuskirja analüüs.

See seadus on praktilise majandusliku mõjuga, vähendades koduomanike eluasemega seotud sundkulusid kuni 17 miljonit eurot aastas. Seadusel on ka moraalne mõõde, mille võimalikkuse üle mõned on ilkunud. Kui pudel viina maksab rohkem kui pudel piima, siis selline ongi maksuseaduse moraalne hoiak, nii nagu see, et kirik ja kodu on maksust vabastatud. Selle seaduse moraalne aspekt peitub selles, et kodu omamisega, ühe omandi maksuga seotud koormis ei tohi viia sundvalikuni omandist loobuda. Seadus, mis seda võimaldab ja niisuguseid praktilisi võimalusi ette näeb, on nii kõlbeliselt vildakas kui ka põhiseaduslikust aspektist küsitav, nagu on viidanud ka õiguskantsler.

Seda seadust on rünnanud mitme argumentiga. Esiteks, kohalike omavalitsuste väidetav rahaliste laekumiste kahanemine seaduse mõjul. Kinnitan täie vastutustundega, et seda ohtu ei ole, sest eelnõu algatajate ettepanekul jõustab parlament sellest piisavalt vara ette teatades püsiva rahalise katte süsteemi, mis rakendub rööbiti selle seadusega. Pean sobivaimaks lahenduseks suurendada üksikisiku tulumaksu protsendiosa omavalitsuste kasuks, ja seda seaduse mõjul saamata jäänud tulu võrra.

Teiseks on kõlanud süüdistus, et seadus on rikkurite kasuks tehtud ja tavaline kodanik ei võida sellest. Pean tunnistama, et minu parlamendiliikme mandaadi ajal pole eales ühegi seadusega seotult pöördunud minu poole nii paljud inimesed – minu käes on ligi 500 inimese mõtted, ja teate, nende seas pole minu arusaama järgi ühtegi miljonäri. Küll aga pensionärid, õpetajad, pereemad. Üks eakas inimene kirjutab: "Minu maamaks elamumaa eest on 448 eurot, see käib mul täielikult üle jõu." Ja ta nendib kurvalt: "Toimub lihtsalt minu väljasuretamine Tallinnast, kodulinnast, minu oma kodust." Ja teine kiri: "Olen Tallinnas väikese Eesti-aegse puumaja omanik, olen selle maja pärinud. Praegu maksan 8000 krooni aastas ja olen töötu. Aga maja on mulle kallis,

see on mulle kallite inimeste poolt korda tehtud ja siin olen ma oma lapsepõlve veetnud." Ja sama inimene vastab ka ajakirjanikele ja poliitikutele, kes on maamaksu maksjaid *über*-riikkaiks nimetanud: "See on väga haavav, et selliseid nagu mina nimetatakse *über*-riikkaiks. Eestlasele on tema kodu, mille vanemad on rajanud, väga suure tähtsusega. See on üks kindlustunnet ja turvatunnet tekitav koht. Kui see ära võtta, kui pidevalt inimesi sellega hirmutada, teeb see meie rahva nõrgaks." Üks nõmmekas kirjutab: "On äärmiselt solvav suhtumine, nagu oleks maja omamine rikaste privileeg. Kodu on elukestev looming, mis neelab iga sendi." Kirja lõpus nendib ta kurvalt, hinnates oma maamaksu: "Aga see on varem või hiljem vaja müüa, sest pensionist ei piisa." Naine Meriväljalt kirjutab: "Minu vanemad said krundi ja ehtasid sellele maja oma kätega. Korterit saamine oli lootusetu. Meie puhul pole tegemist buržuidega. Meriväljal on maa savine ja suurte kividega, aastakümneid püüame seda parandada." Tegemist pole üksnes Tallinna inimestega. Üks pereema Pärnumaalt nendib: "Oleme mõlemad abikaasaga puudega inimesed ja kinni maksnud nii oma kodu kui ka riigile maa, millel maja on. Selline maks on ebaaus inimeste suhtes, kes on otsustanud midagi rajada ja korda teha." Tsitaadi lõpp.

Sellele seadusele on oma toetust avaldanud korteriühistute liit, kes on teinud teemakohase küsitluse oma 1400 korteriühistust koosneva liikmeskonna seas. Maksumaksjate liit rõhutab oma toetusavalduses, et tänapäeva Eestis ei ole inimese kodu juures olev maa mingi luksuskaup ega jõukuse näitaja. Toetust on avaldanud ka omanike keskliit, kes andis täna hommikul Ene Ergmale üle 7865 inimese allkirjad selle eelnõu toetuseks ning väljendab oma volikogu nimel tänu parlamendile selle seaduseelnõu menetlemise eest. Nii Soome Majaomanike Liit kui Rahvusvaheline Kinnisvaraomanike Liit on seda sammu tervitanud. Eriti liigutav on Eesti Lasterikaste Perede Liidu toetusavaldus, milles nenditakse: "Eestis on ligemale 12 000 kolme- ja enamalapselist perekonda, kelle jaoks on maamaksu kaotamine kodudelt oluline." Tuletan siinkohal meelde, et lasterikastest peredest elavad ligi pooled talumajas või pereelamus.

Selle seaduse positiivne mõju on ilmnunud juba enne jõustumist. Tallinn, kes veel sügisel

linnavolikogus IRL-i ettepaneku kodudelt maamaks kaotada maha hääletas, teeb seda ometi. Mul ei ole vähimatki kahtlust, et täna arutatava eelnõu tagasilükkamisel sellest otsusest sama kibekiirelt ka loobutaks. IRL andis enne valimisi lubaduse kodud maamaksust vabastada ja me peame oma sõna. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Ma palun Riigikogu kõnetooli Eesti Reformierakonna fraktsiooni esindaja Valdo Randpere!

Valdo Randpere

Lugupeetud kolleegid! 2009. aasta kohalike valimiste eel oli üks Reformierakonna lubadusi Tallinnas, et me kaotame maamaksu kodualuselt maalt. Käisin ise ka silte tekstiga "Ma ei armasta maamaksu!" inimestele jagamas ja nende kruntidele paigutamas. Ma ei teinud seda mitte Nõmmel või Pirital, millest siin on põhiliselt räägitud. Tegin seda maikuus Veerenni piirkonnas, tegin Kadriorus. Inimeste suhtumine sellesse ideesse oli igal pool ühesugune. Julgen väita, et 100% inimestest toetas seda mõtet. Ning ma ei usu, et suhtumine sellesse küsimusse mujal erineb oluliselt tallinlaste suhtumisest. See on küll nii, et mujal makstakse vähem maamaksu ja see põhjustab vähem otseselt eksistentsialistlikke probleeme, aga maamaksu kodualuse maa eest ei armastata kuskil Eestis. Kodualuse maa maksu kaotamine on õige ja õiglane idee.

Viimastel nädalatel oleme nii siin saalis kui ka meediakanalites võinud kuulata opositsiooni mitmesuguseid argumente selle seaduseelnõu vastu. Probleeme on välja toodud mitmeid, alates eelnõu pealkirjast kuni selleni, et pealkirja muudeti menetluse käigus. Meile on maalitud pilte sellest, kuidas kogu Eesti varie-seb selle maksu kaotamise tõttu kokku. Mulle on ette heidetud Tallinna-kesksust ja kiidetud minu arvutamisoskust. Kaks asja on opositsioon siiski suures kaklemistuhinas ära unustanud. Esiteks, see maksumuudatus ei tee kellegi halba, sellest võidavad koduomanikud, see on maksuneutraalne kohalike omavalit-suste suhtes, kellele riik kompenseerib selle eelarve kaudu. See on maksuneutraalne ka riigi enda suhtes, kes kompenseerib selle endale majanduskasvu abil. Praegune koalitsioon on lubanud maksukoormust vähendada ja kõne-

alune meede on üks samm selles suunas. Maksud ei ole sellele koalitsioonile eesmärk omaette, vaid meie jaoks on tähtis see, milleks riik ja omavalitsused maksumaksja raha kulutavad. Inimesed ei oota meilt kulukaid propaganda-projekte ja mädanevaid kartuleid linnade kesk-väljakutel. Meilt oodatakse ettevõtluseks sood-sate tingimuste loomist Eestis. Riigi ja tema maksumaksjate sissetulekute allikas on ette-võtlus. Raha ei teki iseenesest Stenbocki keld-rites ja seda ei tooda siia kohvritega Vene-maalt. Raha tekib ettevõtluses. Väljaspool seda saali ei ole ma kohanud ühtegi majanduseks-perti, kes oleks väitnud, et kõrged maksud soo-dustavad majanduskasvu. Tallinna linna hilju-tine otsus tõsta maamaksu alates 2012. aastast 66% võrra ei ole kindlasti hea siinsele ette-võtlusele. Signaal, mis selliste meetoditega saadetakse, on see, et ettevõtjad, minge siit linnast minema. Meie ei kavatse maksutõusu-dega kogu Eesti ettevõtlust välja suretada ja seepärast on selle koalitsiooni kindel eesmärk maksukoormust vähendada.

Lõpetuseks. Opositsioon on viimastel nädalatel leidnud endale uue autoriteedi rahandus-minister Jürgen Ligi näol ja tsiteerinud teda erinevates seostes ja paigutanud ta maksumuu-datuse vastaste ridadesse. Ma võin teile rääki-da, mida Jürgen tegelikult sellest maksumuu-datusest arvab. Ta on küll olnud vastu mõne-dele tehnilistele nüanssidele seoses sellega, aga kui mina rääkisin Jürgenile sellest, kuidas ma käisin 2009. aasta valimiste eel üles pane-mas silte tekstiga "Ma ei armasta maamaksu!", siis ütles Jürgen mulle väga lihtsalt: sa oleks ikka täitsa loll olnud, kui sa oleks pannud üles sildi "Ma armastan maamaksu!". See on see, mida Jürgen tegelikult asjast arvab, ja tundke ennast puudutatuna sellest need, kes peavad seda tegema. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Palun Riigikogu kõnetooli Sotsiaal-demokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Rannar Vassiljevi!

Rannar Vassiljev

Head rahvasaadikud! Ma pean tunnistama, et see on minu senise Riigikogu praktika jooksul kõige halvem eelnõu ja kõige halvem eelnõu menetlemise protsess, mis on siin aset leidnud. Seda praktikat ei ole küll eriti palju ja

seetõttu on ka võrdlusbaas üsna väikene, aga ma väga loodan, et nelja aasta pärast, kui see koosseis on lõpetanud, siis ma arvan endiselt samamoodi ehk teisisõnu seda, et meil sellega võrdväärseid eelnõusid enam menetleda ei tule.

Selle eelnõu puhul on eiratud üllatavalt palju põhimõtteid, mida väga suur hulk koalitsioonierakondade poliitikuid väga tihti armastab deklareerida. Ma ei hakka pikalt rääkima eesti keele õigekirja põhimõtetest, aga parlamentaarsest demokraatiast küll. Oleme tänaseks tõesti läbinud sellise protsessi, kus Riigikogu liikmetel ei ole olnud võimalust oma arvamust selle eelnõu kohta avaldada muul kujul kui siis öelda kas jah või ei. Teisisõnu: midagi parandada ei ole olnud võimalik. Ka seaduste üldisus on põhimõte, mis Eestis võiks kehtida, aga praegu on meil jälle tegu ühe kohaliku omavalitsuse probleemiga. See on küll suur omavalitsus ja mis siin salata, ka sotsiaaldemokraadid saavad väga hästi aru, et osal inimestel tõesti on suure maamaksuga Tallinnas probleeme. Aga kas seetõttu peab tõesti kogu Eestis kehtiva süsteemi ümber tegema? Ehk võiks üritada lahendada küsimus kuidagi mõistlikumalt?

Nüüd KOV-ide autonoomiast. Meile kõigile meeldib siin rääkida, et kohalikud omavalitsused peavad saama kõike ise otsustada, ise teha. Selle seaduseelnõuga võeti neilt ära viimane võimalus kuidagi üldse oma tulubaasi kujundada. Samamoodi on juttu olnud regionaalsest tasakaalutusest. Võib minna nii, et too kompenseerimine, millest meil kõige rohkem siin puldis räägitud on, ehk võimalik tulumaksust eraldatava osa suurendamine soosib neid omavalitsusi, kes endaga niigi hakkama saavad, ja halvendab nende omavalitsuste olukorda, kes viimase kümne aasta jooksul on kesisemalt arenenud kui teised. Seega ei soodusta see kuidagi meie regionaalset tasakaalu.

Samamoodi on eelnõu ettevalmistamisel armastatud rääkida kaasamisest, mida minevat vaja ka kompensatsioonimehhanismide väljatöötamisel. Nendele, keda muudatus tegelikult *summa summarum* kõige rohkem puudutab, ehk siis meie omavalitsustele ei ole isegi selgitatud, kuidas kõike kompenseerida kavatsetakse. Nendega ei ole ka arutatud kogu selle eelnõu algatamist või protsessi läbiviimist.

Lisaks sellele kõigele üllatab eelnõu puhul väga pikalt ettemõtlev lähenemine. Meil on lähiajaloo näiteid selle kohta, kuidas sama koalitsioon on väga operatiivselt suutnud maksumuudatusi teha. Lausa poolteise nädalaga näiteks tõsteti käibemaksu. Täna eelnõud, mis puudutavad aastaid 2013 ja 2015, tunduvad selles valguses natuke üllatavad. Kas on tõesti tegu sisepingetega koalitsioonis või eeldatakse, et tegelikult majanduskeskkonna parandamine, nagu näevad ette meie eelarvestraategiad ja majandusprognoos, ei ole nii roosiline või vähemalt tajutakse teatud ohtusid selle juures? Hästi iseloomustab see kõik ka meie paindlikkust põhimõtetest ja loosunglikkust. Kui Reformierakond räägib maksubaasi laiuusest, mis on väga oluline, ja sellest, miks ei tohi tulumaksuvaba miinimumi piiri kuidagi tõsta, siis kõnealuse eelnõu puhul ei näi see probleem olevat. Nende inimeste hulk, kes maksu maksavad, ju sellega kõvasti väheneb. Ja IRL, kes räägib kodukulude vähendamisest, ei ole sedasama meelt näiteks toasooja käibemaksu ja elektriaktsiisi puhul. Meile, sotsiaaldemokraatidele tundub selle protsessi puhul, et avalik arvamus ja meedia on niisugusest ühe probleemi loosunglikkusest üle saamas, ja selle üle on meil väga hea meel. Palun kolm minutit veel!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun, kolm minutit lisa-aega!

Rannar Vassiljev

Mis puutub koalitsioonisaadikutesse, siis mulle on koridoris päris mitmed teist öelnud, et ega teie ka tegelikult aru ei saa, miks selle asjaga niisugune rutt on ja miks seda eelnõu peab sellisel täiesti ebaküpsel kujul menetlema. Mõned ei mõista ka seda, miks seda üldse vaja on. Ja nüüd päris siiralt ja ilma igasuguse irooniata: ausalt öeldes on meil opositsioonipoliitikutena teist üsna kahju. Ma usun, et nii mõtlemaid inimesi on siin saalis peale nende, kes minuga koridoris on rääkinud, teisigi. Meie saame täna oma arvamust avaldada rahuliku südametunnistusega, hääletades nii, nagu me asjadest arvame, aga teie tõenäoliselt kahjuks peate nii või teisiti vajutama rohelist nuppu. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Kadri Simsoni!

Kadri Simson

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Täna siis lõpphääletusel olev eelnõu nimega "Koduomanikke maamaksust vabastava maamaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu" on säärane eelnõu, mis sellise pealkirja all esimesele lugemisele ei jõudnudki. Ja see on meile tuttav – jälle tahetakse vastu võtta seadus, kus opositsioonil pole olnud võimalik parandusettepanekuid teha. Jälle tahetakse rakendada teerullipoliitikat, mis ei lähe ausa poliitilise asjakorraldusega kokku.

Pikema mälu Riigikogu liikmed mäletavad, mida selline seaduspraagi jõuga läbisurumine endaga kaasa tuua võib mitte ainult kõigile osapooltele, keda seadus puudutab, vaid ka Riigikogu opositsiooni ja koalitsiooni vahel korras. Reeglite rikkumise abil opositsioonist üle rullimine toob paratamatult kaasa mõju, mida te nägite möödunud kolme istungipäeva jooksul – see kajastus meie kõnedes ja me kogesime seda ka siis, kui eile hääletati maha ettepanek eelnõu 51 teine lugemine katkestada.

See kõik oleks võinud olemata olla! See oleks võinud olemata olla, kui eelnõu poleks olnud praak ja vastanud reeglitele. Järgmisena arutatava seadusmuudatusega alandatakse tulumaksu, mis meile põhimõtteliselt samuti vale tundub. Aga see eelnõu on korrektselt vormistatud ja korrektselt menetletud ning selle käsitlus Riigikogus on olnud märksa mõistlikum kui praakeelnõu läbisurumine reeglitest ülerullimisega.

Eelnõu algatajad põhjendasid selle seaduse vajalikkust sellega, et neile on tulnud mitu kirja, milles maamaksu kaotamise üle rõõmutatakse. Kirjutatud on ka meile. Ma tutvustan teile kolme kirja. Esimene kiri on koduomanikult Tartus, kes heidab ette, et koduomanikke maamaksust vabastav maamaksuseaduse muutmise seadus on juba pealkirjast alates pettus. Ta luges eelnõu läbi ja sai teada, et pealkiri, mis lubab absoluutset maamaksuvabastust, tema puhul ei kehti, sest tema maja asub Tartus 2400 m² suurusel krundil. Pealkiri lubab talle kui maaomanikule ja maaomanikule absoluutset maksuvabastust ning ta küsib,

et kui juba pealkiri on pettus, mis siis veel sisust arvata.

Teine kiri on 67-aastaselt vanaproualt, kes elab Tallinna keskklinnas Tina tänaval 1-toalises korteris. Ta kirjutab, et kuulis, kuidas kodukulud vähendada lubatakse, ja rõõmustas selle üle, sest kodukulud on tõesti suured. Aga temale maamaksuvabastus ei mõju, sest tema kodulinnas on sellest maksust pensionärid ammu vabastatud. Küll aga hirmutab teda uudis edasisest suurest elektrihinna tõusust ja teda koormavad hiigelsuured toasoojaarved, sest talvel ei jää peale nende tasumist enam toiduks ja ravimiteks midagi alles. Ja ta palub, et ehk saaks siin Riigikogus vastu võtta mõne seaduse, mis tavalisi inimesi ka aitaks.

Kolmas kiri on kõigilt Eesti omavalitsustelt. See on Eesti Linnade Liidu ja Eesti Maaomavalitsuste Liidu ühisavaldus, kus öeldakse selle eelnõu kohta, et tegelikult omavalitsusliidud taotleavad kohalike omavalitsuste tulubaasi taastamist üksikisiku tulumaksu osa ja tasanudfondi erakorralise vähendamise eelsele tasemele. Maamaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu osas on nad seisukohal, et kohalike omavalitsuste eelarvetele laekuvate riiklike maksude, sh maamaksu tulused ja kohalike maksude tulused vähendavate otsuste kavandamisel tuleb ette näha samas rahalises mahus muude maksutulude suurendamine või tulubaasi vähendamise kompenseerimine.

Kolme kirja kokkuvõtteks: see seadus on populistlik juba alates pealkirjast. See seadus ei aita väga paljusid kodukuludega raskustes olevaid inimesi ning paneb omavalitsused uue surve alla. Just kompenseerimismehhanismi puudumise pärast pöördume Vabariigi Presidendi poole palvega, et ta seda seadust välja ei kuulutaks. Kaks aastat tagasi, kui siinsamas Riigikogu saalis suruti ühe hääletusega läbi eelmine omavalitsuste tulubaasi kärpimine, siis lubas president, et ta teist korda sellist käitumist ei luba ja sellist seadust läbi ei lase. Nüüd on tal võimalus seda tegudes näidata. Ma palun kolm minutit lisa-aega!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun, kolm minutit lisa-aega!

Kadri Simson

Me apelleerime Eesti Vabariigi põhiseadusele ja ka Riigikohtu lahendile, kus on osuta-

tud, et seadusandjal on riigi majandus- ja maksupoliitika kujundajana suur otsustusvabadus, aga see ei tähenda siiski seda, et seadusandja on mingitele majandus- ja maksupoliitilistele argumentidele viidates täiesti vaba otsustama, millises ulatuses kohalike ülesannete rahastamist võimaldada. Vastasel korral võiks seadusandja muuta kohaliku omavalitsuse kui põhi-seadusliku institutsiooni sisutühjaks. Nagu märgitud, peab omavalitsusüksustel olema tagatud raha kohalike ülesannete täitmiseks vähemalt minimaalses vajalikus mahus, muidu on põhiseaduse § 154 lõiget 1 rikutud.

Ma näen teie rõõmsatest nägudest, et te olete minu jutu suhtes väga skeptilised ja arvate, et see president, kes praegu Kadriorus on, ei saa ju ometi IRL-i valimislubadust tagasi Riigikokku saata – kahe kuu pärast ta sõltub teie häältest. Ma mõistan, et tal on raske selgroogu näidata, aga tegelikult on ausam tagatoa kokkulepetest sõltumise asemel siiski linnade ja valdade poole tulla. See aitaks kindlasti saada toetushääli ka valijameeste kogus.

Siin saalis hääletajatele panen aga südamele, et võrreldes järgmisena arutusele tuleva tulumaksu alandamise eelnõuga on see seaduseelnõu algusest peale olnud praak. See on võtnud opositsioonilt võimaluse teha muudatusettepanekuid. Kas tõesti tasub väljakujunenud traditsioonilist koalitsiooni-opositsiooni suhet liiga palju jõuga mõjutada ja halvendada ainuüksi sellepärast, et mõned poliitikud saaksid majandusminister Juhan Partsi toetatud MTÜ kaudu Nõmmele ja Piritale lauspostitust teha ja mõned teised poliitikud saaksid aiapostidele lipikuid panna? Seda eelnõu saaks menetleda korrektselt ja saaks ka tagada omavalitsustele kaotatava tulubaasi kompenseerimise. Ilma selleta ei ole see seadus meie arvates põhiseadusega kooskõlas ja me hääletame selle eelnõu vastu. Aitäh!

Asesimees Jüri Ratas

Täna! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Oleme jõudnud seaduseelnõu 51 lõpphääletuse lävele, alustame lõpphääletuse ettevalmistamist.

Head ametikaaslased, panen lõpphääletusele eelnõu 51. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 54 Riigikogu liiget, vastu 39 Riigikogu liiget, erapooletuid ei ole. Reformi-

erakonna fraktsiooni ning Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni algatatud koduomanikke maamaksust vabastava maamaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 51 on seadusena vastu võetud. (Tabel 14.)

Esimese päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

2. Tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (40 SE) kolmas lugemine

Asesimees Jüri Ratas

Läheme teise päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 40 kolmas lugemine. Avan läbirääkimised ja palun kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Inara Luigase!

Inara Luigas

Lugupeetud juhataja! Austatud kolleegid! Me arvame, et nii nagu koduomanikke maamaksust vabastav seadus, nii kannab ka see tulumaksuseaduse muutmise seadus kiirustamise märke. Eelnõu on kummaline selle poolest, et on teatud punkte, mille hääletamisel Keskerakond hea meelega vajutaks rohelist nuppu, kuid on ka punkte, millega ei saa kuidagi päri olla. Teatud punktide puhul oleme seda meelt, et eelnõu võib toetada. Need punktid puudutavad raieõigust ning raiutud metsamaterjali võõrandamisest saadud tulu erikohtlemist, ka oleme päri punktidega, millega välis-tatakse tööalase tasemekoolituse käsitlemine erisoodustusena. Kuid me oleme endiselt selle vastu, et aastal 2015 langetatakse tulumaksu-määr 21%-lt 20%-le. Me ei tea kaugeltki ette, kuidas on nelja aasta pärast lood Eesti majandusega – kas nelja aasta pärast on Eesti riigis taas majandusbuum või oleme sattunud uude majanduslangusse. Maksumäärad aga käituvad täiesti vastupidiselt ja tulenevalt olukorrast. Isegi väga soodsate prognooside puhul me ei saa kindlalt öelda, et tulumaksumäära langetamine aastast 2015 on mõistlik samm. Meie arvates on selline maksumääradega mängimine täiesti sihipäratu ja ennatlik.

Samuti me arvame, et 70 miljonit eurot, mis jääb riigil saamata, on väga suur summa, et loobuda selle panustamisest Eesti riigi avalikesse teenustesse. Me saame väga hästi aru, et

juba praegu nõuab senisest rohkem raha harius ja sotsiaalhoolekanne, tervishoiuteenuste kvaliteet tahab parandamist jne, jne. Me ei tea, mis kaasneb tulumaksumäära langetamisega – kas me tõesti liigume tasuliste avalike teenuste poole või seisame pärast maksumäärade langetamist jälle silmitsi sellega, et väga ruttu ja väga jõuliselt taastatakse ja tõstetakse kaudseid makse.

Aga kui Vabariigi Valitsus soovib siiski palgasaajatele kingitusi teha, siis Keskerakonna fraktsioon on esitanud eelnõu parandamiseks väga mõistliku ettepaneku. Me tegime ettepaneku mitte vähendada maksumäära, vaid suurendada tulumaksuvaba miinimumi. Tugineme seejuures Rahvusvahelise Valuutakomitee ettepanekule just niimoodi oma tulumaksusüsteemi parandada. Samuti ei ole me nõus eelnõu punktidega maksutagastuste vähendamise kohta, sest juba järgmisest aastast mõjutaks see väga paljusid peresid – paljud pered võivad sattuda raskustesse.

Nagu ma juba enne ütlesin: meie arvates on need eesmärgid sihipäratud ja kogu eelnõu kannab endas kiirustamise märke. Keskerakonna fraktsioon seda seaduseelnõu ei toeta, me hääletame selle vastu. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Reformierakonna fraktsiooni esindaja Aivar Sõerdi!

Aivar Sõerd

Austatud juhataja! Head kolleegid! Riigi majandus- ja maksukeskkond peaks motiveerima teenima rohkem tulu, maksma selle pealt rohkem makse, tarbima teenuseid jne. Aastatel 2004–2010 langes just Reformierakonna eestvedamisel tulumaks 26%-lt 21%-le. Just keskmine töötegija on tulumaksu alandamisest 26%-lt 21%-le kõige rohkem võitnud ja ta võidab ka tulumaksu alandamisest 20%-le. Iga töötegija on saanud juurde otsustusõigust ise valida, mille peale oma raha kulutada. Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooni ehk OECD uuringute kohaselt on tulumaks üks kõige suuremaid majanduse mõjutajaid. Eestile on edu toonud meie lihtne ja arusaadav maksusüsteem, mis motiveerib töötamist ja tulu teenimist. Reformierakonna arvates tuleb sotsiaalvajaduste täitmist rahastada kogutud

maksudest, mitte maksude kogumata jätmisest, seetõttu saab ka edaspidi eluasemelaenu intresse, koolituskulusid ja annetusi maksustatavast summast maha arvata – seda senisest küll vähem ehk kokku 1920 eurot aastas, aga ikkagi saab.

Aastaid on olnud vaidlusalune teema ka see, kuidas peaks maksustama tööandja kulusi töötajate koolitamiseks. Töötajatesse investeerida on vaja, aga see ei ole üldistes huvides, kui antakse võimalus ettevõttest maksuvabalt raha välja võtta, sh seda töötajatele maksuvabalt välja maksta. Praeguse muudatusega välistatakse tööalase tasemekoolituse käsitamine erisoodustusena. Muudatuse eesmärk on vähendada maksukoormust, langetades tööjõumakse, et soodustada just suure tootlikkusega töökohtade teket ning luua eeldus elukestvas õppes osalejate arvu kasvuks.

Eile ei tahtnud Keskerakonna fraktsioonile kuidagi meelde tulla see, kuidas me aastail 2005–2007, kui teie olite valitsuses, tulumaksu vähendasime. Tulumaksumäär vähenes 2005. aastal 24%-lt 22%-le 2007. aastal. Ma võtsin kaasa väljavõtte 26. mail 2006. aastal valitsuse heakskiidetud riigi eelarvestrateegiast aastateks 2006–2009. Siin on selgelt näha, mis me ühiselt teiega tookord kirjutasime. Maksude osas orienteerutakse osaliselt ümber tulu maksustamiselt loodusressursside maksustamisele. Järgmise nelja aasta jooksul läbiviidav tulumaksumäära alandamine vähendab nii ettevõtete kui ka eraisikute tulude maksukoormust.

Tööjõudu maksustatakse Eestis suhteliselt kõrgelt. Liiga kõrge maksustamine pärsib töötamise motivatsiooni, seetõttu kavatseb valitsus majanduse elavdamiseks tööjõu maksustamist vähendada. Tööjõu töökoormuse vähendamise taga on soov anda positiivne impulss tööturu arenguks ja liikuda edasi Euroopa Liidu ühiste eesmärkide suunas. Sellele aitab kaasa majanduskasv. Riigi tulud kasvavad ka tulumaksu alandamise korral. Selle me kirjutasime koos teiega rohkem kui viis aastat tagasi eelarvestrateegiasse sisse. Astmeline tulumaks ei olnud isegi mitte arutlusteema.

Eestile on kindlasti positiivset mõju avaldanud lihtne ja ühetaoline maksusüsteem, mis nende muudatustega veelgi paraneb. Seaduseelnõu muudab õiglasemaks ka metsaomanike maksustamise – metsaomanike motiveerimine

metsa majandama on samuti ajend tulumaksuseaduse muutmiseks.

Kokkuvõtteks. Maksusüsteemi parandamine jätab töötavale inimesele rohkem raha kätte ning jätab talle ka otsustusvabaduse, kuidas seda raha kasutada. See on maksusüsteem, mis ei koorma liigselt ettevõtjat, võimaldab luua uusi töökohti ja annab inimesele paremad võimalused oma loovust rakendada. Vaieldamatult aitab see kaasa kogu riigi majanduskasvule. Majanduskasv omakorda toob kaasa täiendavad maksulaekumised, mis annab võimaluse suurendada pensione ja peretoetusi. Elu edeneb meil kõigil! Reformierakonna arvates on tegemist hea seaduseelnõuga ja palume seda kindlasti toetada.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Palun Riigikogu kõnetooli Isamaa ja Res Publica Liidu esindaja Toomas Tõniste!

Toomas Tõniste

Austatud juhataja! Austatud kolleegid! IRL-i fraktsioon toetab selle eelnõu vastuvõtmist. Tõstaksin eraldi esile metsamaterjali võõrandamisel maksustamise paindlikumaks muutmist konsolideeritud kolmeaastase maksustamisperioodi sätestamise abil, mida ka IRL oma valimisprogrammis lubas. Ka tasemekoolituse erisoodustumaksust vabastamine on meie valimisprogrammi selgeid lubadusi ning me toetame igati selle lubaduse jõustumist seaduse kujul. Ja kolmandaks, tööjõumaksude alandamine. Tulumaksumäära langetamisel aastast 2015 on kindlasti majandust elavdav mõju. Usun, et keegi ei vaidle vastu, et riigisisese maksu vähendamise seotud raha läheb sisetarbimisse ning sellest omakorda tuleb täiendav maksutulu kaudsete maksude kaudu.

Neile, kes räägivad alalõpmata õhukesest riigist ja toovad võrdlusi Põhjamaadega, tahaksin öelda, et olukorras, kus me oleme jäänud juba stardis ühe ringi maha, tuleb kõigepealt vaeva näha ja mõistusega pingutada, mitte teistega ühes tempos sörkida.

Kokkuvõtteks. Selle eelnõuga anname selge ja positiivse tulevikku suunatud sõnumi kõigile, kes on Eestis töökohti loonud või plaanivad neid luua, on need siis inimesed meie ümbert või välisinvestorid. See sõnum on, et me ei plaani lämmatada mitte kellegi ette-

võtlikkust järjest suureneva maksukoormaga. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Palun Riigikogu kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Eiki Nestori!

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Enne kui eelnõu juurde lähen, paar märkust peetud kõnede kohta. See, et astmeline tulumaks on saatanast – jutumärkides loomulikult –, ei seganud 54 rahvasaadikul hääletada astmelise maamaksu poolt. Aga hea küll. Kõnealuse eelnõu kohta on mul öelda järgmist. Kõigepealt seda, et, austatud kolleegid võimuliidust, ma avaldan teile väikese saladuse: Eestis nimelt on inimesi, kelle tulud on väga väikesed. Eestis on isegi inimesi, kellel polegi tulusid, ja nemad sellest 2015. aasta muudatusest küll mitte midagi ei võida. Nemad on kindlad kaotajad. Ma kardan, et isegi need, kes teenivad keskmist palka, ja ka need, kes teenivad üle keskmise, kokkuvõttes kaotavad. 70 miljonit eurot on päris suur raha. See on näiteks lastetoetuste peaaegu kahekordistamise raha või kolme aasta lasteaegade programmi raha. Ja kuhu teil seda 70 miljonit veel hädapärast vaja läheb, seda te näete paari kuu pärast siin ise ka. Te näete, et see raha on puudu, ja puudu jääb see ka aastal 2015. See ongi peamine põhjus, miks meie fraktsioon hääletab selle eelnõu vastu.

Teine teema, millest ma tahan rääkida, on optimistlikum. Aastal 1999 esitas Vabariigi Valitsus Riigikogule tulumaksuseaduse ja tegeles selle arutelu juures valitsuse kohta kaunis ebatavalise tegevusega. Te ju teate, et valitsuses üldiselt püütakse otsuseid langetada nii, et saavutatakse konsensus. Tookord lepiti kokku, et hääletatakse, ning hääletamise tulemusena – hääli oli 10 poolt ja 5 vastu – esitati tulumaksuseaduse põhimõtted Riigikogule. Need viis vastuhääletajat, kelle hulka ka mina kuulusin, protestisid esitatud eelnõu vastu. Sest sellest tulenes põhimõte, et tööandjal pole oma töötajatesse sugugi sama soodus investeerida kui muidu investeerida.

Nüüd siis juba 11 aastat on tegeletud ühe ja sama paragrahvi parandamisega. Meie oleme pakkunud seda korda kümme, hiljem on idee

tasemekoolitus erisoodustusmaksu alt välja tuua jõudnud teiste erakondade valimislubadustesse. Ma tervitan sellist tervet mõistust, mis võtab ja laenab kolleegide häid ideid, kui ta neid õigeks peab, aga see sõnastus, mida me siin täna hääletame, peab minu meelest siiski katseajale minema. Ja eks siis elu näita, kas sõnade ümbertõstmised ja aastatepikkused debatid, mida mul täna tööl oleva rahandusministriga on tulnud kümne aasta jooksul pidada, on tulemusi andnud. Eks nõnda selgu ka, kummal siis õigus on. Mina arvan, et see uus sõnastus on samm edasi – küll lühike samm, aga vähemalt mõistlikus suunas.

Nii et veel kord: uskuge mind, kõik inimesed ei võida tulumaksu alandamisest. Seda väita ei ole alust. Ja teiseks, selline ilus poliitloengu retoorika väikesest maksukoormusest ja majanduse arengust millegipärast ei kipu tegelikus elus kehtima. Jätke see ka endale ükskord meelde!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Sulgen läbirääkimised. Alustame eelnõu 40 lõpphääletuse ettevalmistamist.

Panen lõpphääletusele eelnõu 40. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 54 Riigikogu liiget, vastu 39 Riigikogu liiget, erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 40 on seadusena vastu võetud. (Tabel 15.)

Teise päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

3. Makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse ja sellega seonduvate seaduste ning investeerimisfondide seaduse muutmise seaduse eelnõu (45 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme kolmanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse ja sellega seonduvate seaduste ning investeerimisfondide seaduse muutmise seaduse eelnõu 45 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Alustame lõpphääletuse ettevalmistamist.

Panen lõpphääletusele eelnõu 45. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 87 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse ja sellega seonduvate seaduste ning investeerimisfondide seaduse muutmise seaduse eelnõu 45 on seadusena vastu võetud. (Tabel 16.)

Kolmanda päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

4. Töötajate üleühenduselise kaasamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (48 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme neljanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud töötajate üleühenduselise kaasamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 48 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Alustame lõpphääletuse ettevalmistamist.

Panen lõpphääletusele eelnõu 48. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 86 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud töötajate üleühenduselise kaasamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 48 on seadusena vastu võetud. (Tabel 17.)

Neljanda päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

5. Kutseõppeasutuse seaduse, erakooliseaduse ja rakenduskõrgkooli seaduse muutmise seaduse eelnõu (6 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme viienda päevakorrapunkti juurde, milleks on Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni ning Eesti Reformierakonna fraktsiooni algatatud kutseõppeasutuse seaduse, erakooliseaduse ja rakenduskõrgkooli seaduse muutmise seaduse eelnõu nr 6 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Alustame lõpphääletuse ettevalmistamist.

Panen lõpphääletusele eelnõu nr 6. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Tulemusega poolt 49 Riigikogu liiget, vastu 36 Riigikogu liiget ja 1 erapooletu on Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni ning Eesti Reformierakonna fraktsiooni algatatud kutseõppeasutuse seaduse, erakooliseaduse ja rakenduskõrgkooli seaduse muutmise seaduse eelnõu nr 6 seadusena vastu võetud. (Tabel 18.)

Viienda päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

6. Välismaalaste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (43 SE) kolmas lugemine

Asesimees Jüri Ratas

Läheme kuuenda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud välismaalaste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 43 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei näi olevat. Läbirääkimisi ei avata. Alustame lõpphääletuse ettevalmistamist.

Panen lõpphääletusele eelnõu 43. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 80 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud välismaalaste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 43 on seadusena vastu võetud. (Tabel 19.)

Oleme ka kuuenda päevakorrapunkti käsitlemise lõpetanud.

7. Meresõiduohutuse seaduse, riigilõivuseaduse ja sadamaseaduse muutmise seaduse eelnõu (25 SE) kolmas lugemine

Asesimees Jüri Ratas

Oleme jõudnud seitsmenda päevakorrapunktini, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud meresõiduohutuse seaduse, riigilõivuseaduse ja sadamaseaduse muutmise seaduse eelnõu 25 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Alustame lõpphääletamise ettevalmistamist.

Panen lõpphääletusele eelnõu 25. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 83 Riigikogu liiget, vastu või erapooletu ei ole keegi. Vabariigi Valitsuse algatatud meresõiduohutuse seaduse, riigilõivuseaduse ja sadamaseaduse muutmise seaduse eelnõu 25 on seadusena vastu võetud. (Tabel 20.)

Seitsmenda päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

8. Raudteeseaduse muutmise seaduse eelnõu (27 SE) kolmas lugemine

Asesimees Jüri Ratas

Läheme kaheksanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud raudteeseaduse muutmise seaduse eelnõu 27 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Alustame lõpphääletuse ettevalmistamist.

Panen lõpphääletusele eelnõu 27. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 84 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud raudteeseaduse muutmise seaduse eelnõu 27 on seadusena vastu võetud. (Tabel 21.)

Ka kaheksanda päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

9. Veeseaduse muutmise seaduse eelnõu (55 SE) kolmas lugemine

Asesimees Jüri Ratas

Läheme üheksanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud veeseaduse muutmise seaduse eelnõu 55 kolmas lugemine. Kõikidel fraktsioonide esindajatel, kes soovivad avada läbirääkimisi, on see võimalus. Kõnesoove ei ole. Läbirääkimisi ei avata. Alustame lõpphääletuse ettevalmistamist.

Panen lõpphääletusele eelnõu 55. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 84 Riigikogu liiget, vastu või erapooletu ei ole keegi. Vabariigi Valitsuse algatatud veeseaduse muutmise seaduse eelnõu 55 on seadusena vastu võetud. (Tabel 22.)

Üheksanda päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

10. Välisõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (56 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme kümnenda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud välisõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu 56 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõne-soove ei ole. Läbirääkimisi ei avata. Alustame lõpphääletuse ettevalmistamist.

Panen lõpphääletusele eelnõu 56. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 82 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud välisõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu 56 on seadusena vastu võetud. (Tabel 23.)

Kümnenda päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

11. Välisõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (57 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme 11. päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud välisõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu 57 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Läbirääkimissoovi ei ole. Alustame lõpphääletuse ettevalmistamist.

Panen lõpphääletusele eelnõu 57. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 87 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud välisõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu 57 on seadusena vastu võetud. (Tabel 24.)

11. päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

12. Riigikohtu esimehe ülevaade kohtukorralduse, õigusemõistmise ja seaduste ühetaolise kohaldamise kohta

Aseesimees Jüri Ratas

Oleme jõudnud 12. päevakorrapunkti juurde, milleks on ülevaade kohtukorralduse, õigusemõistmise ja seaduste ühetaolise kohaldamise kohta. Head ametikaaslased! Enne kui me alustame selle päevakorrapunkti menetlemist, lubage mul lühidalt tutvustada menetmise korda. Kõigepealt Riigikohtu esimehe ettekanne kuni 30 minutit. Riigikogu liige võib ettekandjale esitada ühe suulise küsimuse. Peale seda on läbirääkimised, mille käigus võivad sõna võtta fraktsioonide esindajad. Pärast arutelu lõppu Riigikogu otsust vastu ei võta.

Mul on suur au ja rõõm paluda Riigikogu kõnetooli Riigikohtu esimees Märt Rask!

Märt Rask

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu! Kohtute seaduse § 27 lõige 3 annab Riigikohtu esimehele võimaluse esineda kord aastas Riigikogu ees ettekandega kohtukorraldusest, õigusemõistmisest ja seaduste ühetaolisest kohaldamisest. Täna esitades on tehtud valik teemadest ja küsimustest, mis vajavad kohtusüsteemi poolt vaadatuna seadusandja ja täitevvõimu koostöös läbiarutamist ning otsustamist.

Eelmise aasta ettekanne keskendus karistusõiguse temaatikale, tänavune võtab vaatluse alla tsiviilkohtumenetluse kitsaskohad, millest tähtsaimad märksõnad on riigilõiv, menetluskohaldamiskeskuste kättetoimetamine ja mõistlik menetlusaeg. Ettekande põhiteesid on läbi arutatud tänavu 20. mail kohtute haldamise nõukojas, millest tulenevalt saab ettekannet pidada kogu kohtusüsteemi sõnumiks parlamendile.

Kõigepealt tagasivaade eelmise aasta ettekandes tehtud ettepanekutele. Eelmine ettekanne sisaldas kahte põhimõttelist ettepanekut. Karistusõiguse valdkonnas tehti ettepanek korraldada kõikehõlmav karistusõiguse teaduslik revisjon, et määratleda väärtuspõhiselt karistusõiguse pikemaajalise arengu eesmärgid ja suunad. On hea meel tõdeda, et Justiitsministeerium suhtus sellesse ettepanekusse täie tõsidusega. Teadlastest ja erialaspetsialistidest koosnev analüüsikomisjon, mida juhib pro-

fessor Jaan Sootak, töötab selle ambitsioonika ülesande kallal.

Teine ettepanek puudutas 1. jaanuaril 2009. aastal jõustunud tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja sellega seonduvate seaduste muutmise seadust, millega kordades tõsteti riigilõivu määrasid. Ettepanek oli igakülgsest analüüsida kehtivate riigilõivude mõju sellele, kuidas on isikutele tagatud nende põhiõiguste kohtulik kaitse. Kahjuks jäi see ettepanek nii seadusandja kui valitsuse tähelepanuta. Vaieldamatult on seadusandjal lõivude kehtestamisel lai otsustusruum, kuid ainuüksi fiskaalpoliitilisi eesmärke silmas pidades oleme jõudnud olukorrani, kus isikute põhiõigus pöörduda oma õiguste rikkumise korral kohtusse ei ole tagatud just eeskätt kõrgete riigilõivude tõttu. Otsimata praeguste riigilõivude põhiseadusvastasuse tekke põhjuseid või veel vähem süüdlasi, püütakse ettekandes pakkuda lahendusvariante, kuidas tekkinud olukorrast välja tulla, kuidas tagada isikutele põhiseaduspärane juurdepääs õigusemõistmisele.

Esitan mõned kohtute tööd iseloomustavad statistilised andmed 2010. aasta kohta. Selleks, et paremini mõista Eesti kohtusüsteemi hetkeolukorda ja toimimist, on ettekandele lisatud 2010. aasta kohtustatistika põhinäitajad, neil ma peatun lühidalt. Tsiiviilasju lahendavate kohtunike töökoormus kasvas ühtlaselt üle Eesti. Endiselt esitatakse üle poole, s.o 56% tsiiviilasjade koguhulgast kohtutele maksekäsu kiirmenetluses. Kiirenenud on nii hagiavalduste menetlemine kui ka üldmenetluses olevate kriminaalajade lahendamine. Kohtute töö kiirus on Eestis eri piirkondades aga praegugi silmatorkavalt erinev. Eesti suurim, Harju Maakohus lahendab kriminaalajade üldmenetluses keskmiselt 337 päevaga ehk pea aasta võrra kiiremini, kui seda suudab kohus Virumaal. 2011. aasta 9. juuni seisuga töötab Eesti kohtutes 226 kohtunikku, täitmata ametikohti on 16. Kokkuvõtlikult tähendab see seda, et maakohtunike koormus ületas eeldatavat optimaalset koormust ca 18% võrra.

Õigusemõistmise olukorda hinnates tuleb konstateerida, et Eesti kohtusüsteem töötab praegu tema kasutuses olevat tööjõuressurssi arvestades oma võimete piiril. Kohtusüsteemi siseselt on muudatused hädavajalikud, kuid üksnes menetlusseadustike muutmise või kohtunike arvu suurendamisega head tulemust ei

saavuta. Tarvis on süsteemseid struktuurilisi muudatusi, mida eelmine Riigikogu koosseis kohtute seaduse eelnõu menetledes ellu viia ei suutnud.

Valitsuskalitsioon on püstitanud eesmärgi, et menetlus ei tohiks mitte üheski kohtuastmes kesta üle 100 päeva. Tegemist on vaieldamatult õige eesmärgiga. Kohtumenetluse kestuse lühendamise, kui see ei kahjusta kohtumenetluse kvaliteeti, on igati põhjendatud. Samas on tegemist väga ambitsioonika eesmärgiga, mida pole võimalik saavutada lihtsate statistiliste võtetega. Praegused keskmised menetlusajad on kõigis menetlusliikides üle 100 päeva, üldmenetluse kriminaalajades 426 päeva, tsiiviilasjades 197 päeva. Sajapäevane menetlusaeg ühes kohtuastmes on kõrgendatud standard, mis peaks tähendama seda, et igas kohtuastmes või igas kohtuasjas jõutakse kohtulahendini vähemalt ühe aasta jooksul. Võrdlusena olgu öeldud, et Euroopa Inimõiguste Kohus on oma praktikas nn tavalistes tsiiviilasjades mõistlikuks pidanud menetlusaega, mis ei ületa kahte aastat ühes kohtuastmes.

Asudes tänase ettekande põhiteemade juurde, milleks on kõrge riigilõivumäärad ja menetlusdokumentide kättetoimetamise raskused, tuleb kohe öelda, et just ebaoproportsionaalselt suured riigilõivud ühelt poolt ja menetlusosalistele dokumentide kättetoimetamise raskused teiselt poolt on need kaks peamist põhjust, mis kõvasti raskendavad tsiiviilkohtumenetluses otsuseni jõudmist mõistliku aja jooksul. Soovides nii riigilõivude kui ka mõistliku menetlusaja temaatikas süvitsi minna, koostati Riigikohtus kaks vastavasisulist analüüsi, millele tugineb ka tänane ettekanne – need on ettekande lisad 1 ja 2.

Kõigepealt selgitan menetlusdokumentide kättetoimetamise raskusi kui peamist takistust mõistliku menetlusajani jõudmisel. Riigikohus analüüsis nii mõistlikku menetlusaega Euroopa Inimõiguste Kohu praktikas kui ka kohtuasju, mille puhul Euroopa Inimõiguste Kohus on leidnud, et Eesti on rikkunud tsiiviilkohtumenetluses mõistliku menetlusaja nõuet. Olgu mainitud, et analüüsis esitatud neli kohtuasja ei anna alust arvata, et need on ainukesed juhtumid, kus Eesti kohtusüsteem ei ole saanud hakkama tsiiviilasja lahendamise mõistliku menetlusaja jooksul. Neid tsiiviilasju, mille menetlusaeg eri kohtuastmetes kokku ületab

Euroopa Inimõiguste Kohtu mõistliku menetlusaja kriteeriumi, on Eesti kohtutes piisavalt, et möönda probleemi olemasolu ja selle tõsistust. Eesti kuulub oma 1,98 kaebusega 10 000 elaniku kohta Euroopa Inimõiguste Kohtusse pöördujate poolest kindlasti aktiivsemate riikide hulka – Euroopa keskmine on 0,75 kaebust 10 000 elaniku kohta. Seega on Strasbourgi kohtu järelevalve selle üle, kuidas Eestis täidetakse inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni 6. artikli nõudeid mõistliku menetlusaja küsimustes, üsna tihe.

Alahindamata Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika tähtsust meie õigussüsteemi kujundamisel, tuleb siiski rõhutada, et Eesti kohtusüsteem ei pea kohtuasju mõistliku aja jooksul menetlema Strasbourgi hirmus, vaid seda tuleb teha ikkagi eelkõige kõigi eestimaalaste huvides.

Riigi kohustus on tagada menetluse sujuvus. Euroopa Inimõiguste Kohus on sõnastanud selle põhimõtte erinevate kohtulahendite kaudu järgmistes seisukohtades.

1. Riik peab võimaldama luua õigussüsteemi, mis ei riku inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklit 6.1.

2. Asja sujuva menetluse tagamine on kohtu institutsionaalne ülesanne.

3. Riik võib otsustada, kuidas ta loob justitssüsteemi, mis tagaks mõistliku menetlusaja nõude täitmise. Kui loodud süsteem on ebaefektiivne, siis peab riik võtma selle eest ka vastutuse. Kohtute krooniline ülekoormus ei õigusta menetluse ebamõistlikku pikkust.

4. Riik vastutab ka selle eest, kui kohtute ülekoormus on tingitud personalipuudusest või pidevast ülekoormusest.

5. Seadusmuudatustest tingitud kohtuasjade arvu järsk suurenemine ei õigusta mõistliku menetlusaja ületamist.

Nimetatud põhimõtteid tuleks silmas pidada nii kohtunikukohtade täitmisel, kohtute töökoormuse hindamisel kui ka hoogsas seadusloomes, sest iga seadusmuudatus toob endaga paratamatult kaasa uusi õigusvaidlusi ja suurendab kohtute töökoormust.

Kõige kaalukam põhjus, miks kohtumenetlus ei suju, on menetlusdokumentide kostjatele kättetoimetamise takistused. Peatun sellel põhjusel pikemalt. Eesti esimese astme kohtutes on dokumentide kättetoimetamise staadiumis hinnanguliselt kolmandik kuni pool kõigist

menetluses olevatest tsiviilasjadest, mis tähendab seda, et nende asjade menetlus seisab kuni kostja leidmiseni. Sama probleemi otsa põrkub ka 2006. aastal loodud maksekäsu kiirmenetlus, mis oli mõeldud lihtsamate nõuete läbi vaatamiseks, kus võlgnikul ei ole esitatud nõude vastu ühtegi sisulist õiguslikku väidet. Kohtud on raskustes menetluse alguses toimuva ehk esmase kättetoimetamisega, mille puhul esineb kõige suurem viivitus. Hilisemad kättetoimetamised kulgevad sujuvamalt, sest menetluseadustik võimaldab lugeda dokumendid kättetoimetatuks, kui need on toimetatud aadressile, kus kostja on kord dokumendid vastu võtnud. Riigikohus on alates 2006. aastast, mil vastav instituut seadusse praegusel kujul sisse viidi, teinud üle 40 menetlusdokumentide kättetoimetamist käsitleva lahendi, mis näitab, et tegemist on massiliselt esineva probleemiga. Seadusega sätestatud eeldus, et hagimenetluses on hageja kohustatud teadma, kust ja kuidas kostja kõige paremini kätte saab, on mõistetav, kuid paraku ei aita selline eeldus menetlust kiiremaks muuta.

Võib küsida, kui õiglane on käsitada kostja leidmise riski kõigil juhtudel hageja riskina. Kui kohtuvaidluse poolteks on püsivates ärisuhetes olevad lepingupartnerid, siis on teabe omamine teise poole kontaktandmete kohta üldiselt mõistetav ja aktsepteeritav nõue. Kui aga tegemist ei ole püsivates ärisuhetes olevate pooltega ja hagejal pole võimalik kostjat leida, peaks riik aitama võimumonopolile tuginedes vajalikud andmed kostja kohtusse kutsumiseks leida. Paraku tuleb eeldada, et suurtes majandusraskustes olev või lihtsalt pahatahtlik kostja ei soovigi olla kättesaadav. Kostja kohtusse kutsumise ja temale hagiavalduse kättetoimetamise kohta on kehtestatud kõrgemad nõuded kui need, mis kehtisid enne 2006. aasta seadusmuudatust. Riigikohtu tsiviilkolleegium on rõhutanud, et kohtusse kutsumine ja hagiavalduse kostjale kätteantuks lugemine ajalehekuulutuse avaldamisega riivab tugevalt isikule põhiseaduse § 24 lõikes 2 antud põhiõigust olla oma kohtuasja arutamise juures.

Samuti on Riigikohus märkinud, et kohtudokumentide avaldamine väljaandes Ametlikud Teadaanded ei ole optimaalne viis anda füüsilisest isikust menetlusosalisele teada temale saadetud dokumentidest. Kohus peab tegema lisatoiminguid, et leida andmeid kostja

elukoha kohta, näiteks kohustama hagejat esitama lisaandmeid, pöörduma järelepärimistega avalike registrite või teiste ametiasutuste poole, kellel võib oma ametitegevusest tulenevalt olla andmeid kostja elukoha kohta.

Kõrgendatud kättetoimetamise standard kehtestati, nagu öeldud, 2006. aastal TsMS-i muudatusega. Tolle eelnõu seletuskirjas nenditi, et rahvastikuregistrisse kantud aadressil kutse saatmist ei saa lugeda dokumendi kättetoimetamiseks, sest rahvastikuregistri kanded ei ole hetkel – rõhutan, hetkel – piisavalt kindlad. Nüüd, mil kohtud on üle koormatud kostjatele dokumentide kättetoimetamisega, on põhjust küsida, kui palju on rahvastikuregistri andmed möödunud 4,5 aasta jooksul kindlaks muutunud. Juriidilisele isikule saab kehtiva tsiviilkohtumenetluse seadustiku järgi dokumente põhimõtteliselt kätte toimetada äriregistri aadressil, kuid kui juhatuse liiget seal tabada ei õnnestu ja pole ka selge, kas tegemist on just kostja äriruumiga, siis taandub edasine kättetoimetamine juhatuse liikme kui füüsilise isiku või kostja äriruumi otsimisele.

Väärrib märkimist, et halduskohtupraktika käsitab maksumenetluses dokumentide juriidilisele isikule kättetoimetamist teisiti. Riigikohtu halduskollegium on seisukohal, et juriidiline isik peab oma registrijärgsel aadressil pidevalt tagama posti vastuvõtmise juhatuse liikme või muu volitatud isiku poolt. Seega pannakse äriühingule alates selle asutamisest kohustus suhelda ühiskonnaga ja olla vajadusel kättesaadav ka kohtule. Juriidilistele isikutele dokumentide kättetoimetamise standardid tsiviilkohtumenetluses ja halduskohtumenetluses, eelkõige maksumenetluses, on seega erineva tasemega. Vaieldamatult on igaihe põhiõigus olla oma kohtuasja arutamise juures, kuid seda põhiõigust ei tohi saada kasutada pahatahtlikult, takistades teistel isikutel oma õiguste kaitsmist kohtus. Kohus ei ole etendusasutus, kelle kutsed võib pirtsutades tagasi lükata.

Kokkuvõtlikult tuleb asuda seisukohale, et tsiviilkohtumenetluses ja halduskohtumenetluses kehtivad kättetoimetamise standardid vajavad ühtlustamist. Põhjendatud on juriidilistele isikutele kättetoimetamise standardi mõningane alandamine, pidades silmas seda, et tuleb tagada kohtuotsuste tunnustamine ja täidetavus. Füüsilistele isikutele dokumentide

kättetoimetamise peamiseks tagajaks peaks saama usaldusväärse rahvastikuregistri andmetele tuginev süsteem, mis välistaks pahatahtliku kohtust eemalehoidmise.

Järgnevalt riigilõivudest. Riigilõivude teema tõsiduse mõistmiseks konstrueerin näite tervishoiu valdkonnast. Ravijärjekorrad väheneksid või kaoksid üldse, kui kehtestaksime näiteks 1000 euro suuruse perearsti visiiditasu. Võib muidugi aimata, kuhu ja kellele peaks riik sellisel juhul raha paari aasta pärast suunama, kuid kindlasti ei oleks sellise visiiditasuga arstiabi kättesaadavuse tõkestamine põhiseaduspärane ega kooskõlas meie sotsiaalmõistete põhimõtetega. Riigilõivudega on lood analoogilised. Suurte riigilõivudega on tõkestatud juurdepääs õigusemõistmisele ja me püüame arvata, et see on kooskõlas põhiseaduse ja õigusriigi põhimõtetega niikaua, kuni Riigikohus pole mõnes konkreetses kohtuasjas nõutavat lõivu põhiseadusvastaseks tunnistanud. Riigikohus on seda juba korduvalt teinud ja neil lahendeil ei näi lõppu tulevat niikaua, kuni seadusandja ei vii riigilõivusid kooskõlla põhiseadusega. Rõhutan, et olukord on erakordselt tõsine.

Juurdepääs õigusemõistmisele on põhiseaduse § 15 järgi põhiõigus. Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikkel 6 näeb ette õiguse õiglasele kohtumenetlusele. Õigusemõistmine võib olla kui tahes aus ja õiglane, kuid kui sellele puudub normaalne juurdepääs, jäävad isikute õigused siiski kaitseta. Meie kiiresti muutuv ja alles kujunevas õiguskorras ei tohi riik riskida sellega, et õigusvaidlused suurte riigilõivude või muude takistuste tõttu kohtusse ei jõuagi. Kui igaihel pole võimalust pöörduda oma õiguste kaitseks kohtusse, hakkavad lepinguvabaduse tingimustes domineerima n-ö tugevamad pooled, olgu nendeks pangad või teenuseosutajate monopolid. Ilma kohtuvaidluste võimaluseta ehk ilma kohtuliku kontrollita loome soodsa pinnase tugevama õiguse tekkeks, mis ei pruugi kokku langeda seadusandja tahtega.

Ilma kohtuliku kontrollita ei saa me ka kunagi teada, kuidas seadus praktikas tegelikult rakendub ja kas tsiviilkäibes osalevate isikute õigused on kaitstud või eksisteerib n-ö tegeliku elu praktika, mis võib kõvasti erineda seadusandja kehtestatud õiguskorras.

Tsiviilõigusliku vaidluse lahendamise efektiivsuse hindamisel lähtutakse peamiselt kolmest kriteeriumist, milleks on menetluse keerukus, kestus ja kulukus. Neid indikaatoreid kasutab ka Maailmapank riikide ettevõtluskeskkonna ja lepingute täidetavuse tagamise hindamisel. Riigilõiv kujutab endast kohtukulude keset ja võib finantsiliselt blokeerida kohtusse pöördumise. Riigilõivul on mitu sotsiaal-majanduslikku aspekti, mida ei saa eitada, kuid tuleb märkida, et kõik sotsiaal-majanduslikud aspektid peavad saama kaalutud alles pärast seda, kui põhimõtteline juurdepääs õigusemõistmisele on tagatud. Õigusemõistmises riigilõivude kehtestamisel tuleb arvestada, et tegemist on riigi tuumikfunktsiooniga, mille täitmine peab olema tagatud sõltumata sellest, kas isikul on võimalik selle eest tasuda või mitte. Euroopa Inimõiguste Kohtu määratluse kohaselt ei tohi juurdepääs kohtule olla teoreetiline ja illusoorne, vaid peab olema praktiline ja tõhus.

Eestis on kahjuks tekkinud vastupidine olukord. Põhiseaduse täitmisele ei saa hinnasilti külge panna ja siis selle üle kauplemata hakata, kas põhiseadust tuleks ikka täita või mitte ja kui palju see siis ikkagi maksab. Õigusemõistmisele juurdepääsu võib piirata proportsionaalsete riigilõivudega. Kas menetluskulude kandmine jäetakse vaidlevatele pooltele või mitte, see on kindlasti seadusandja otsustada, kuid lõivumäärade kehtestamisel tuleks eristada vähemalt kolme suuremat rühma vaidlusi, millest ainult hagimenetluses on menetluskulude katmine menetlusosaliste omaosaluse kaudu põhjendatud. Hagita menetlustes, eriti vaidlustes, mis puudutavad lapsi, perekonda, eestkostet ja kus menetluses puudub n-ö teine pool, küll aga on olemas selge avalik huvi, on kulupõhised lõivumäärad põhjendamatud.

Halduskohtumenetluse lõivude kehtestamisel tuleb arvestada selle menetlusliigi eesmärkidega ja vaidluse eripäraga, mis ei ole samastatav hagimenetlusega. Õigusriigis riigivõimu vastu kohtus oma õigusi kaitsvat isikut ei tohi takistada laostavate riigilõivudega näiteks selleks, et kodanik ei vaidleks maksuametiga.

Põhilise riigilõivude kehtestamise eesmärgina peetakse silmas seda, et kohtumenetluse kulud oleksid kaetud. Kulupõhisus on üldiselt deklareeritav eesmärk ka teistes riikides, kuid kahjuks ei leidnud me põhjaliku analüüsi käi-

gus mitte ühtegi riiki, kus riigilõivude seostamine menetlustoimingu kuludega oleks arvustustega kaetud. Otse vastupidi, mitmes rahvusvahelises uuringus on jõutud järeldusele, et lõivustamine toimub sageli küllaltki juhuslike põhimõtete alusel ja pole teada, kas lõivumäärade väljatöötamisel neid ikka seostatakse kuludega või mitte. Nii on ka Eestis. Riigikohus on märkinud, et ei saa pidada legitiimseks kohtulõivu võimalikku eemärki teenida riigile lisatulu, küll aga peab riigilõiv teenima menetlusökonoomia põhimõtet ja kaitsma teisi menetlusosalisi liigsete ja pahatahtlike kaebuste eest, mis võiks kohut põhjendamatult vaidlustega üle koormata.

Vaadeldes kohtulõivude kujunemise dünaamikat võrdluses teiste riikidega, tuleb märkida, et juba 2007. aastal olid Eestis riigilõivumäärad kõrged ja võrreldavad nende riikide omadega, mille lõive peetakse üldiselt suureks, näiteks Saksamaa ja Austria.

2009. aastal tõsteti riigilõivumäärasid mitte protsentides, vaid kordades, ja me võime tõdeda, et Eestis on nii riigilõivu maksimaalne suurus kui ka varaliste nõuete proportsionaalne lõivu tase Euroopa Liidu kõrgeim, moodustades ca 12,3% nõudest. Prantsusmaal on sama näitaja näiteks 2,7%, Soomes 3,06, Lätis 6,4. Kuna riigilõivude kujundamise meetodika on riikides erinev, siis ei saa välja tuua absoluutselt täpseid võrdlusi. Kuid kui Eestis kehtivad riigilõivumäärad on Euroopa Liidu kõrgeimad, siis Soome kohtulõivud on selle pingerea lõpus, et mitte öelda väikseimad. Soome keskmine palk oli 2010. aastal veidi üle 3000 euro, Eesti keskmine palk jõudis hiljuti 800 euron. Neid arve kõrvutades tuleb tõdeda, et Eestis on kohtusse pöördumine luksus, mitte põhiõiguse realiseerimine.

Veidi ka menetlusabist. Olukorras, kus isikul ei ole liiga suure riigilõivu tõttu võimalik kohtusse pöörduda, peab riik talle tagama võimaluse saada menetlusabi. Eestis kehtiv menetlusabi süsteem lähtub eeldusest, et enamik isikuid, kes soovib oma õiguste kaitseks kohtusse pöörduda, on võimelised tasuma riigilõivu. Menetlusabi andmine peab sellisel juhul olema erandlik ja kaalutud. Kahjuks on see vastupidi. Arvestades inimeste elatustaseme ja väga kõrgete riigilõivude taseme ebaproportsionaalsust, eelneb praktiliselt iga kohtuvaidluse sisulisele läbivaatamisele menetlusabi

taotluse läbivaatamine. Menetlusabi andmisel peab kohus abi taotleja majanduslikku seisundit põhjalikult hindama ja välja selgitama, kas isikul ei ole suuremate raskusteta realiseeritavat vara, mille müügi abil saaks tasuda riigilõivu. Kohtunike kinnitusel on menetlusabi andmise otsustamine kujunenud eraldi menetlusstaadiumiks, mis toob kohtutele endaga kaasa ressursimahuka lisatöö ja pikendab menetlusaega n-ö menetlusabi andmise staadiumi võrra. See võib tänu edasikaebekorrale ja põhiseaduslikkuse järelevalve menetlustele kesta kuid, kui mitte aastaid.

Riigilõivude kehtestamisel on põhimõtteliselt valida kahe süsteemi vahel: kas luua süsteem "mõistlikud lõivud ja väike hulk menetlusabi taotlusi" või süsteem "väga kõrged riigilõivumäärad ja suur hulk menetlusabi taotlusi". Eestis on millegipärast jõuliselt juurdunud teine süsteem, mis toob endaga kaasa kohtusüsteemi menetlusressursi ebamõistliku kulutamise mitte õigusemõistmisele, vaid kohtusse pöördujate majandusliku olukorra väljaselgitamisele. See muudab kohtumenetluse aja ebamõistlikult pikaks ja loob kohtusse pöördumisel põhiseadusvastaseid takistusi.

Kohtupraktika analüüs näitab, et koostoi- mes suurte riigilõivudega on probleemne ka kehtiv menetlusabi andmise reeglistik. Tuleb mõista, et menetlusabi on oma sisult tegelikult laen ega pruugi isiku üldist olukorda kergendada. Toon näiteks olukorra, kus isik pidi riigilõivu tasuma osamaksetena pikema aja jooksul. Maakohus määras 111 000 krooni suuruse riigilõivu tasumise 500-krooniste osadena. Sellisel juhul oleks isikul tulnud riigilõiv tasuda 18,5 aasta jooksul. Ringkonnakohus leidis siiski, et selline riigilõivu osadena tasumine ei ole põhjendatud. Kohtupraktikas esineb olukordi, kus ühisvara jagamise nõudes on isik sunnitud riigilõivu tasumiseks üldse vaidlusaluse vara maha müüma. Isikut täielikult riigilõivust vabastada ei saa, kuna tal siiski on ühisvara näol vara olemas. Maakohus määras näiteks, et isik vabastatakse 200 000 krooni tasumisest, kuid ta peab tasuma osamaksetena 100 000 krooni omaenda vara jagamise pealt kahe aasta jooksul. Toodud näited võivad olla mõnevõrra erandlikud, kuid ilmestavad üldist menetlusabi andmise regulatsiooni ja kujunenud kohtupraktikat, mis viitab sellele, et igaühe õigus pöörduda oma õiguste kaitseks

kohtusse on olulisel määral takistatud ja see ei vasta õigusriigi põhimõtetele.

Kokkuvõtlikult tuleb märkida, et vajalik on põhimõtteline riigilõivude ja menetlusabi revisjon eesmärgiga viia riigilõivude määrad Eesti elatustasemele vastavatesse proportsioonidesse ja kooskõlla põhiseadusega, et oleks tagatud igaühe põhiõigus oma õiguste kaitseks kohtusse pöörduda. Aitäh!

Asesimees Jüri Ratas

Täna, austatud Riigikohtu esimees! Teile on ka tublisti küsimusi. Andres Herkel, palun!

Andres Herkel

Aitäh, härra juhataja! Austatud härra Rask! Ma täna selle ettekande eest! Suurel määral te puudutasite teemat, mis ka põhiseaduskomisjonis küsimuste näol teravalt esile tuli. See on riigilõivud, mis on takistuseks inimeste põhiseaduslike õiguste realiseerimisele. Põhiseaduskomisjoni eelmises koosseisus on arutelul olnud terve rida selliseid üksikjuhtumeid, nii et teema on meile tuttav. Aga me teame ka seda, miks see niimoodi riigieelarve kriisi seisundis läks. Minu küsimus on: kuivõrd on seda probleemi teadvustatud Justiitsministeeriumis, Rahandusministeeriumis ja rahanduskomisjonis? Kas nad on kursis kõigi nende argumentidega, mis te esitasite, ja sellega, et Eestis on Euroopa kontekstis lõivud ebamõistlikult suured?

Märt Rask

Saan teile ütelda, et Justiitsministeeriumis töötatakse praegu välja väga tõsiselt võetavat riigilõivude regulatsiooni muutvat eelnõu. Eelmisel esmaspäeval toimus justiitsministri, Riigikohtu esimehe, Riigikohtu tsiviil- ja halduskolleegiumi esimeeste ning Justiitsministeeriumi asjatundjate kolm ja pool tundi kestnud nõupidamine, kus me vaatasime põhimõtteliselt kogu riigilõivude tabeli läbi. Loomulikult on seal palju vaieldavaid momente. Eelnõu on alles väga noor, kui mitte ütelda, et ideede kogum. Aga põhisuund on võetud riigilõivude üldisele vähendamisele ja õigetes proportsioonidesse viimisele. Mis puutub sellesse, kui palju on seda teadvustatud rahanduskomisjonis, siis sellele sa suutsid, härra Herkel, ise vastata, ja palju paremini kui mina. Ja mis puutub ühiskonna üldisse teavitamisse, siis Riigikohus on teinud põhiseaduslikkuse järe-

levalve raames kolm tõsiselt võetavat otsust. Üks nendest on üldkogu otsus tunnistada ühes konkreetses asjas riigilõivud põhiseadusvastaseks. Nii et teema peaks olema piisavalt teadvustatud. Aga see on ka üsnagi tõsine.

Aseesimees Jüri Ratas

Marika Tuus, palun!

Marika Tuus

Aitäh, hea istungi juhataja! Austatud härra Rask! Te tõite siin väga hea paralleeli tervishoiuga. Riigilõivud kohtus käimiseks on tõesti ülisuured, kui me võrdleme neid teiste riikidega. Me teame, et Rootsiga on vahe mingi 100 000-kroonise nõude esitamise korral isegi vist umbes 14 korda. Ka paljude teiste riikidega on suur vahe. Me esitasime siin saalis ühe eelnõu, et neid lõive vähendada. Mul on täpselt meeles, kuidas tollane justiitsminister Rein Lang vastas siis, et inimesed peavadki vähem kohtusse pöörduma, kuna kohtus rahuldatakse n-õ madalaid kirgi. Ka on mul meeles, et kui Toomas Luman, Eesti Kaubandus-Tööstuskoja juhatuse esimees, oli siin saalis, siis ta ütles, et loomulikult peab riigilõiv olema täpselt nii suur, kui palju asjaomane kohtutoiming riigile maksma läheb. Mis te arvate, kuidas nüüd läheb: te esitate siin selle protesti, kas midagi muutub ka?

Märt Rask

Kui midagi ei muutu, siis põhiseadusvastane olukord kestab. Ma arvan, et see on parlamendi kätes ja parlament peaks tegema kõik, et põhiseadust täidetaks kõigis tema nõuetes. Mis puutub kohtusse pöördumisse madalate tunneta ajal, siis riigilõivudel on tõesti asjaomane profülaktiline toime. Ma oma ettekandes ka ütlesin, et riigilõivud peavad olema proportsionaalsed ja mõistlikud, selleks et ära hoida kergekäelist kohtusse pöördumist ja just nimelt n-õ kiusamise eesmärgil hagide esitamist. See on tunnetuse küsimus, milline määr on meie sotsiaal-majanduslikus olukorras paras, et vältida kergekäelisi kohtusse pöördumisi. Samas pean tunnistama, et minu kätte ei ole juhtunud ühtegi kohtuasja, kus keegi oleks sel moel kergekäeliselt kohtusse pöördunud. Varem on seda juhtunud küll. Mäletan, aasta oli siis 2000 või isegi 1999, kui proua Feja Rääm esitas Tallinna Halduskohtusse 300 või roh-

kemgi kaebust. Asi puudutas sundüürnike teemaatikat ja kõige selle tagajärjel läks halduskohus piltlikult öeldes umbe – teisi asju tuli ju ka menetleda. Niisuguseid üksikuid juhtumeid on olnud, aga üldiselt peaks riigilõiv inimesi distsiplineerima juba oluliselt madalamate määrade puhul, kui praegu on kehtestatud.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, härra juhataja! Härra Riigikohtu esimees! Täna väga sisuka ja analüüsiva ettekande eest, mis tegi küllalt murelikuks. Ei ole ju Eestis paljudele inimestele tagatud põhiseaduslik õigus kohtusse pöörduda, sest nad on vaesed. Kas te oskate umbkaudu öelda, kui palju võib meil praegu selliseid inimesi olla?

Märt Rask

Kui ma ütlen teile miljon, kas see rahuldab teid? Ma ei tea. Kõigepealt ma ei tea, kui paljud inimesed üldse tahaksid kohtusse pöörduda. Aga kui palju on neid inimesi, kes ei saa kohtusse pöörduda sellepärast, et neil ei ole võimalik riigilõivu maksta, seda on võimalik mingite sotsioloogiliste uuringutega kindlaks teha. Mina paneksin rõhu hoopis sellele, et inimestel, kes ei suuda näiteks tsiviilkohtumenetluses oma asju kokkulepetega ajada, peab olema võimalus menetlusi saada, kui riigilõiv on suur. Ning igal juhul peab saama riigiga vaielda. Palju keerukam küsimus aga on halduskohtumenetlus. Kui seal kehtestatakse väga suured riigilõivud, siis võib tekkida illusoorne pilt, kui hästi meie riik toimib. Kohe on ju kõik väga hästi, keegi riigiga ei vaidle. Teine võimalus muidugi on, et rahvas tuleb hoopis tänavale. Mina soovin, et vaidlusi ei lahendata mitte barrikaadidel, vaid kohtusaalis.

Aseesimees Jüri Ratas

Tõnis Kõiv, palun!

Tõnis Kõiv

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud Riigikohtu esimees! Kõigepealt lubage tänada sisuka ja huvitava ettekande eest! Tuleb öelda, et tavaliselt teie ettekanded ongi sellised. Minu küsimus on ettekande selle osa kohta, mis puudutas mõistlikku menetlusaega. Meediast käis

värskelt läbi uudis, et Riigikohus oli sunnitud ühe asja madalama astme kohtule tagasi saatma seetõttu, et üks otsuse teinud kohtunikest oli jätnud allkirja otsusele alla panemata. Paratamatult tekib sellega seoses mõtteid kohtuniku vastutusest või kogu tehnilise personali vastutusest. Kui mõelda mitte ainult konkreetse juhtumi peale, vaid laiemalt, siis kuidas teie arvates sellised juhtumid kasvatavad või kahandavad kohtumõistmise autoriteeti? Ja mida peaks selliste juhtumite vältimiseks tegema?

Märt Rask

Tõsi ta on, et õigust mõistavad ka inimesed. Ja nii nagu parlamendis jäi üks vähemalt 51 häält nõudev seadus äsja vastu võtmata, eks tule ka kohtus ette selliseid näpuvigu, tähelepanematust või mida iganes. Selle probleemiga me järelevalve korras tegeleme, see on täiesti selge. Me peame põhjused välja selgitama. Aga on fakt, et kohtuniku allkirja puudumine kohtuotsuses on absoluutne otsustuse tühistamise alus, seal ei ole vaielda mitte millegi üle. Aga vaieldamatult, kui tegu on üksikjuhtumitega – ja minu teada on sellised juhtumid väga-väga-väga erandlikud –, siis need ei mõjuta üldist kohtupidamist. Kui see aga peaks massiliselt esinema, siis tuleb seadusandjal midagi väga tõsist ette võtta. Mina praegu mingisugust menetluskorra läbivaatamist või mingit eraldi vastutuspügalate kehtestamist selles asjas vajalikuks ei pea. Tegemist on juhtumiga, mis vajab analüüsimist ja kas või kohtunike koolituse, kohtunike ettevalmistuse raames läbiarutamist. See on sisuliselt õppekaasus.

Aseesimees Jüri Ratas

Arto Aas, palun!

Arto Aas

Aitäh! Täna ettekande eest, see oli Riigi-kohtu esimehele tavapäraselt väga sisukas! Minu küsimus puudutab kohtunike ja kohtute koormust. Te ütlesite, et Eesti kohtusüsteem töötab praegu tema kasutuses olevat tööjõuresurssi arvestades oma võimete piiiril ja ületades optimaalset taset isegi ca 18%. Me kõik teame, et häid kohtunikke on vähe. Ma küsin niiviisi. Kohtunikele on ette nähtud sõltuvalt kohtuastmest 49–56 puhkusepäeva aastas. Kas on tehtud arvestusi või analüüsi, et kui vähendada neid puhkusepäevi avalikus sektoris tavapärase

35 päeva peale, kas see annaks ressursi juurde ja lühendaks menetlusaegu? Või on reaalsus säärane, et kohtunikud ei saa nagunii neile määratud puhkusepäevi aasta jooksul ära kasutada, nii nagu näiteks meie peaminister?

Märt Rask

Niisugune põhjusliku seose väljatoomine oleks mõnevõrra meelevaldne. Ma kaldun arvama, et põhimõte, mille järgi meie kohtusüsteem on üles ehitatud, on õige. Ja see põhimõte on selline, et kohtutööd, kohtuniku tööd korraldab kohtunik ise. See tähendab, et temale mingite ajaliste piiride etteseadmine on loomulikult võimalik, kuid kas need annaksid tulemust just menetlusaja lühenemise näol, on küsimus. Kui vastutustundlikul kohtunikul on asju palju ja ta püüab istungite määramisel iga võimalust ära kasutada, töötab ta kindlasti ülekoormusega ja on võimalik, et ta ei saa ka kasutada kõiki puhkusepäevasid. Kindlasti aga on kohtusüsteemis 226 kohtuniku hulgas ka inimesi, kellel kas tervisest või millestki muust tulenevalt on peale puhkusepäevade ka terve rida muid töövabasisid päevasid. Lisaks tuleb arvestada sellega, et kohtunikel on lausa seadusest tulenev kohustus osaleda elukestvas õppes, täiendusõppes. Õppepäevad on tööpäevad. Nii et menetlusaja lühendamise puhkuste reguleerimisega vist ei õnnestuks.

Küll aga julgen välja öelda, et puhkuseaja pikkus on seadusandja otsustada. Praegu on see niimoodi otsustatud, paljudes riikides aga on kohtunikud võrdsustatud avaliku teenistuse töötajate erinevate gruppidega. Mõnel pool on puhkus veelgi pikem, ma ei tea, kas kuuma kliima või millegi muu tõttu. Nii et see on läbi-rääkimiste teema, see on otsustamise küsimus. Otseselt need mõned päevad tööjõuresurssi ilmselt juurde aga ei anna ja ma julgen arvata, et peamised põhjused, miks asjad kuhjuvad, ma juba tõin välja – need on lõivud ja dokumentide kättetoimetamise probleemid. Aga neid põhjuseid on märksa rohkem. Ent kordan: see on teema, mida parlament võib arutada.

Aseesimees Jüri Ratas

Paul-Eerik Rummo, palun!

Paul-Eerik Rummo

Aitäh! Ka minu küsimus puudutab inimressursi olemasolu kohtutes. Tõite esile, et praegu

on täitmata kohtunikukohti 16, mis on üsna suur protsent, ja et viimase kolme-nelja aasta jooksul on täheldatav langustrend kohtuniku-kohtade täitmisel. Mis võiks selle põhjuseks olla?

Märt Rask

Põhjuseid on ilmselt mitu. Esimene põhjus on see, et keegi ei oska öelda, kui palju Eestis kohtunikke tarvis on. See 242 on ajaga välja kujunenud arv, mis on veidi küll vähenenud. Teiselt poolt tuleb arvestada sellega, et kohtunikuks saamine on pikk protsess. Alates konkursi väljakuulutamisest – kõik kohtunikukohad täidetakse konkursil – kuni kohtuniku ametisse nimetamiseni kulub tavaliselt kolmveerand aastat. Koht vabaneb, kui inimene läheb pensionile. Me suudame seda prognoosida enam-vähem, aga mitte päris täpselt – inimene võib praegust seadust kasutades kuni 68. eluaastani töötada ja mitte pensionile minna.

Ma võin tuua näiteid selle kohta, kuidas mõne koha vabanemine ei olnud prognoositav. Märksõnad on Viru Maakohus, Tartu Maakohus ja Võru kohtumaja. Kolm kriminaalvastutusele võetud kohtunikku lahkusid päevapealt kohtunikuametist. Seda oli väga raske prognoosida, et need kohad vabanevad.

Aga põhjuseid on veel mitu. Võib-olla ka see, et praeguse regulatsiooni järgi konkursi vaba kohtuniku kohta täitmiseks kuulutab välja justiitsminister ja justiitsminister lähtub vaid temale teadaolevatest motiividest, kas vaba kohta täita või mitte. Vaba ehk täitmata ametikoht tähendab rusikareegli järgi koos maksudega eelarve seisukohalt 1 miljon krooni. See tähendab, et 16 miljonit krooni on praegu Justiitsministeeriumi kohtute reservis kasutada millekski muuks, mitte kohtunikule palga väljamaksmiseks. Seda on kasutatud kohtuametnike stimuleerimiseks, palkade tõstmiseks ja kõige muuks. Nii et mängus on terve rida tegureid, mis võib-olla ei innusta justiitsministrit konkursi kiiremini välja kuulutama. Minister peab ju arvestama, kuidas kohtuid praeguse eelarveressursiga majandada.

Neid paljusid põhjuseid on analüüsitud ka kohtute haldamise nõukojas. Julgen öelda, et see, kas Eestis on 200 kohtuniku ametikohta või neid on 242, tuleneb kõige rohkem ikkagi töökorraldusest. Paraku me oleme harjunud sellega, et kohtunik peab kõrgepalgalise tee-

nistujana tegelema asjadega, millega ta ei peaks tegelikult tegelema – nendesamade kostjate tagaotsimisega, dokumentide kättetoimetamise tagamisega, personali koolitamisega. Nende asjadega peaksid tegelema inimesed, kes sellega samuti iga päev tegelevad ja kes ei pea olema kohtunikud. Kohtunikke abistava personali väljaarendamine on tegelikult probleemi lahendamise võti. Kohtunike arv võiks Eestis tõesti olla väiksem, kui see praegu on, aga see tähendab seda, et tugistruktuurid peaksid toimima niimoodi, et kohtunik saaks olla otsustaja, menetluse juht ja õigusemõistja.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalle Laanet, palun!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Austatud Riigikohut esimees! Teen kaks kummardust: esimese Riigikohtule, et te tegite väga põhjaliku analüüsi suurte riigilõivude kohta, ja teise loomulikult rahanduskomisjonile, et Keskerakonna fraktsiooni eelnõu tänu nendele lisaargumentidele jäi Riigikogu menetlusse. Ei olnudki tavapärasest koalitsiooni teerulliga sõitmist. Aga kas teile ei tundu, et suurte riigilõivude tõttu on inimeste põhiõigus kohtusse pöörduda muutumas luksuskaubaks?

Märt Rask

Nii ma ütlesin ja nii mulle tundub jah. Mida luksuseks pidada, on muidugi omaette küsimus, aga must leib ei tohiks seda ilmselt küll olla.

Aseesimees Jüri Ratas

Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Austatud kõrge kohtumees! Oleks ma aastaid tagasi kuulnud sinu ettekannet, siis ma oleks saanud seda oma debattides sellel teemal siin saalis kasutada. Kahjuks ei olnud see siis võimalik. Nüüd sellest tööühmast, mis koos käib. Teatavasti 1990-ndatel olid Eestis lood nii, et väga paljudel juhtudel seadus riigilõivu maksmist ei nõudnudki. Minu arvates võiks see kõne alla tulla selliste juhtumite korral, mille puhul me võime eeldada, et inimesel ei olegi raha – kohtu kaudu ta alles nõuab raha välja, olgu see palk või midagi muud –, ning

ka juhtumite korral, kus inimene kaebab riigi peale. Kas selles targas töörühmas, mis nüüd kokku tuli, on jutuks olnud, et võiks olla rohkem riigilõivust vabastusi?

Märt Rask

Jah, see on üks teema, mis seal läbi arutati. Põhimõtteliselt, kui soovid kuulda mu isikliku seisukohta, hea küsija, siis ma ütlen, et väike distsiplineeriv riigilõiv on alati parem kui riigilõivust vabastamine. Olgu see siis minu pärast viis eurot või kui palju tahes – see on jälle tunnetuse küsimus. Kui me räägime halduskulude katmisest haldusosaliste või, ütleme, kaebajate endi poolt, olgu tegu kohtuhalduse või mingi muu haldusalaga, siis see peaks natukene distsiplineerima. Aga lõiv ei tohi kägistada. Loomulikult on võimalik leida ka valdkondi, kus lõivu administreerimine läheb keerukamaks, kui lõiv ise väärt on. Need juhtumidilmselt on tulevase eelnõu seisukohalt tarvis hoolega läbi arutada. Mingisuguse 50-eurosendise riigilõivu kehtestamine ei ole kindlasti mõistlik. Nii et arvestada ei tule mitte ainult sotsiaalset aspekti, vaid ka seda aspekti, kuidas lõivu ikkagi menetleda. See ei tohi kujuneda jälle eraldi menetlusstaadiumiks, milleks me eraldame järjekordse ametnike ressursi. Tagajärg on, et õigusemõistmisega kohus ei saagi tegelda.

Aseesimees Jüri Ratas

Marianne Mikko, palun!

Marianne Mikko

Aitäh! Minagi tänan Riigikohtu esimeest Märt Raski väga analüütilise ülevaate eest ja eriti selle eest, et see oli väga tõsine ettekanne. Mind puudutas väga sügavalt üks lause, millest sai teha järelduse, et Eesti Vabariigi kodanikul puudub põhimõtteline juurdepääs õigusemõistmisele. Siit ka mu kolm küsimust. Miks on ikkagi Eestis riigilõivumäärad Euroopa Liidus ühed kõrgeimad? Naaberriigis Soome Vabariigis on need Euroopa Liidu madalaimad. Teiseks: kuidas teie meelest selline olukord on kujunenud? Ja kolmandaks: kes on kujunenud olukorras süüdi? Ja kui vastus on niisugune, nagu ma kardan – meie parlamendiliikmed, kes esindavad rahvast –, kas siis pole tõeliselt surve all õigusriigi mõiste kui selline?

Märt Rask

Soome ja Eesti võrdluse kohta oskan nii palju ütelda, et Soome ja Eesti ei ole üldse sellel tasandil võrreldavad. Soomes on suur maksukoormus ja sotsiaaliigi põhimõtte märksa tugevamalt juurdunud kui meil. Soomes saadakse selle avaliku raha eest palju rohkem asju kui meil. Eestis on juba 20 aastat olnud suund sellele, et tegelikult mina ja teie maksu maksjatena, kes me ei pöördu kohtusse, ei pea kinni maksuma seda, et keegi teine pöördub. See, kes pöördub, peaks nagu ise maksuma. Samas on siin vint üle keeratud ja jõutud olukorran, kus see, kes pöördub, peaks küll maksuma ise, aga ta ei jõua enam maksta. Selles mõttes Soome kõige parem võrdlus ei ole. Ma tõin siin välja ka Austria ja Saksamaa, kus on üsna sarnased õigussüsteemid, üsna sarnane lähene mine, kusjuures Euroopa üldise lõivutaseme seisukohalt Austria ja Saksamaa ei ole väikeste lõivude maad. Rootsi – õige, ka Soomes on lõivud märksa väiksemad, aga põhjused kuskil mujal.

Järgmine küsimus: kuidas selline olukord kujunenud on? Juhin teie tähelepanu mõningatele lehekülgedele sellest samast analüüsist, mis hõlmab ka 2009. aastal lõivumäärade tõstmise temaatikat. Seal on tsiteeritud ka Riigikogu asjaomaseid stenogramme. Eks see oli ikkagi masu tingimustes tehtud otsus ja mina ei oska küll öelda, kas parlament sel korral eksis fiskaalpoliitiliste eesmärkide täitmise poole püüeldes, küll aga on nüüdseks selgunud, et eksiti mõne teise asja vastu.

Kes on süüdi? Ausalt öeldes ma ei tahaks süü küsimusega tegelda. See on teiste organite asi ja kas poliitilist otsustust hinnates saab üldse kasutada õigusterminet "süü", on omaette küsimus. See on kindlasti huvitav teema, aga ma piirduksin selle vastusega.

Aseesimees Jüri Ratas

Aadu Must, palun!

Aadu Must

Aitäh, juhataja! Väga austatud ettekandja! Siin oli juttu ka mitmetest asjaajamisega seotud tahkudest. Milliseks te peate elektroonilise asjaajamise, ka digitaalallkirja kasutamise võimalusi kohtusüsteemis? Mil määral on see eri kohtutes juurutatud või äkki on kohtusüsteem

nii konservatiivne, et väga ei soosigi selliseid lahendusi?

Märt Rask

Printsiip on see, et olenemata pöördumise vormist peab õigus mõistetud saama. Ja kas dokumente edastatakse ning allkirju antakse digitaalselt, paber kandjal või mõnes muus vormis, pole tähtis. Nii või teisiti ei kao kohtutes ka suuline menetlus mitte kunagi mitte kuhugi. See ongi asja võlu!

Eesti on läinud seda teed, et soodustataks digitaalselt allkirjastatud dokumentide kohtuse esitamist. Kas see peab kajastuma ka riigilõivudes? Üks idee on, et digitaalne asjaajamine peaks olema odavam. Mina isiklikult selles kahtlen. Kuni ühiskond ei ole põhivormina elektroonilist pöördumist omaks võtnud, ei saa teha takistusi nendele, kes eelistavad paber kandjaid. Et üldise arenguga kaasa minna, peaks riik muidugi elektroonilist asjaajamist igakülgsest soodustama, aga ei saa öelda eakale inimesele, et sa pead kõigepealt ostma arvuti ja selle selgeks õppima, muidu oma õigusi kaitsta ei saa. See oleks takistus. Mine võta advokaat! See jälle maksab, eks ole.

Nii et nende vormide valikul tuleb eelkõige pidada silmas sisu. Põhiõiguste kaitse peab olema tagatud. Praegu on kohtusüsteemis niimoodi, et pöördutakse nii elektroonilise asjaajamise mudeleid kasutades kui ka pastapliiatsiga kirjutatud avaldusi saates. Näiteks kinnipeetavad kirjutavad ainult käsitsi ja ka neile tuleb vastata. Eks see valdkond ole loomulik arengu osa, ega kohtusüsteem ei tohi olla konservatiivsem ja teistest maha jääda. See võtab muidugi aega, aga võib-olla me näeme sedagi, et kogu asjaajamine toimub virtuaalmaailmas.

Aseesimees Jüri Ratas

Palun, Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Aitäh! Aitäh ettekandjale väga põhjaliku ettekande eest ja selle eest, et ta puudutas kurjategijatest kohtunike teemat. Mina tahaksin ühe konkreetse juhtumi põhjal mõnda asja küsida. Umbes kuu aega tagasi mõistis Pärnu Maakohus tsiviilvaidluse käigus ühelt Märjamaa proualt välja võla, mida ta polnud võtnudki. Vaidluseks seda protsessi pidada aga ei saa, sest prouat kohtupidamisest ei teavitatud.

Kohtuotsus läks sundtäitmisele. Kõik edasi-kaebamise tähtajad on ületatud ja naise vara arestitud. Minu küsimus on: kas see on nüüd mingi uus suund kohtupraktikas või äkki viga, mõni näpukas? Mina vähemalt usun seda. Aga kui on tegu veaga, siis kuidas kohtunik oma hooletuse eest karistada saab? Naine mõisteti selle otsusega kuuks ajaks nälga. Põhiline, mis mind huvitab: kas oleks võimalik, et selliseid vigu tulevikus vältida, hakata looma pädevat kohtunikke toetavat tugistruktuuri?

Märt Rask

Aitäh, hea küsija! Ma teen siin Riigikogus seitsmendat ettekannet ja te olete esimene, kes on konkreetset asja küsinud. Parlamendis ei ole tavaks arutada konkreetseid kohtuasju. Iga kohtunik on otsuse tegemisel iseseisev, aga otsuseid saab edasi kaevata. Põhimõte on, et Riigikohtu esimees ei saa ei avalikult ega muid kanaleid kasutades sekkuda mitte ühegi kohtuniku tegevusse. Seetõttu ma jään teile vastuse võlgu. Kui aga see küsimus on adresseeritud Riigikohtu esimehele järelevalve tegemiseks ja asja selgitamiseks, siis on Riigikohtu esimees kohustatud sellele vastama. Aga see eeldab dokumentidega tutvumist, see eeldab teema selgeks õppimist, see eeldab palju-palju-palju asju, mille põhjal saab teha järelduse, kas konkreetse kohtuniku puhul on tegu distsiplinaarüleastumisega või mitte. Siit puldist ma seda kinnitada ei saa.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalle Jents, palun!

Kalle Jents

Aitäh, härra juhataja! Ka mina tänan lugupeetud ettekandjat väga sisuka ja huvitava ettekande eest! Minu küsimus haakub mõnevõrra eelmiste küsimustega. Ettekandja sõnul on raske hinnata, kui palju kohtunike töökoormus võiks väiksemate lõivude korral suurened, aga kui see on kasvanud juba kõrgete riigilõivumäärade aegu, siis see lõivude vähendamise korral kahtlemata suureneb veelgi. Minu küsimus on selline: kas on veel mingeid valdkondi peale dokumentide kättetoimetamise ja kostjate tagaotsimise, millega kohtunikud ei peaks tegelema ja mis tuleks ringi organiseerida? Näiteks vangide kaebused. Õiguskomisjon on teada saanud, et need ummistavad halduskoh-

tuid. Vangide põhiõigused on nagunii piiratud, äkki nad ei peaks üldse saama kohtute poole pöörduda? Ehk peaks nende kaebused kuidagi teisiti lahendada?

Märt Rask

Mis puutub riigilõivude vähendamisest tule-
nevasse kohtute töökoormuse kasvu, siis kal-
dun arvama, et see ei ole märkimisväärne. Sel
lihtsal põhjusel, et kui me vaatame kohtute
statistikat, siis 2010. aastal kasvas võrreldes
2009. aastaga olenemata nendest suurtest riigilõivudest tsiviilasjade arv 10%. Kohtusse
pöörduti endiselt edasi, kui vaidlused olid la-
hendamata, aga kohe hakati menetlusabi taot-
lema – lõivu ei tahetud maksta. Kui nüüd
lõivumäärasid alandatakse, siis peaks too me-
netlusabi staadium, millest ma juba rääkisin,
ära jääma. Võimalik, et see hoogustab ka ker-
gemal käel kohtusse pöördumist. Aga minu
arvates tuleks kohtud kindlasti vabastada nen-
dest kahest lisastaadiumist: üks on rahvastiku-
registri nõrkusest tulenev dokumentide kätte-
toimetamise segaduste lahendamine ja teine
see, et kohtud peavad tegelema hageja majan-
dusliku seisundi kindlaks tegemisega.

Minu ettekanne oli suunatud sellele, et suu-
rendada kohtute tööjõudlust. Mis puutub erine-
vatesse menetlusliikidesse, siis halduskohtu-
menetlus on kindlasti järgmise aasta ettekande
teema. Praegu aga saan öelda, et 1/3 haldus-
kohtute töö mahust moodustavad kinnipeeta-
vate kaebused. Me oleme loonud sellise huvi-
tava süsteemi, mille puhul ainukesed, kellel on
neljaastmeline kohtusüsteem Eestis, on kinni-
peetavad. Tegelikult ei saa kinnipeetavad hal-
duskohtusse pöörduda enne, kui nad on läbi-
nud Justiitsministeeriumi kohtueelse vaidlus-
menetluse. See ei ole sugugi Eestile ainuoma-
ne. Võib-olla see arv on suur, aga ühes de-
mokraatlikus õigusriigis tuleb kinnipeetavaid
nende põhiõiguste kaitse seisukohalt kohelda
täpselt samamoodi nagu vabu inimesi. Kinni-
peetaval on vaid teatud režiiminõuded. Ent
kui vaidlused käivad tõesti selle üle, kas putru
tuleb anda pohla- või jõhvikamoosiga ja kas
moos peab pudru sisse segatud olema või kõr-
vale taldriku peale pandud – kui kohus peab
seda tõsimeelselt arutama, siis selle vastu tuleb
astuda. Selle üle on hulk mõttevahetusi olnud
ja ma kujutan ette, et jõutakse ka mingisugu-
sele mõistlikule lahendile, mis välistab kohtu

koormamise vaidlustega, milles õiguslik sisu
puudub.

Aseesimees Jüri Ratas

Kajar Lember, palun!

Kajar Lember

Aitäh, hea juhataja! Aitäh ettekandjale! Kü-
sin ühe eelnõu kohta. Mõni aasta tagasi läbis
siin kõikvõimalikud protseduurid kohtute sea-
duse eelnõu. Siis see mingil hetkel rauges. Ku-
humaani see jõudnud on ja mis sellega edasi
plaanis teha on?

Märt Rask

Eelmine parlamendikoosseis algatas kohtu-
te seaduse 16. detsembril aastal 2009. Jaanuari
22. kuupäeval, kui ma ei eksi – või oli see
natukene hiljem –, arutas põhiseaduskomisjon
seda esimest korda. Märtsis arutas komisjon
seda ka ühe korra ja edasise kohta oskab ilm-
selt kõigile küsimustele vastata põhiseadusko-
misjoni tollane esimees Väino Linde.

Aseesimees Jüri Ratas

Väino Linde, palun, kuid me ei oota teilt
vastust sellele küsimusele!

Väino Linde

Aitäh! Kuna minu nime nimetati, siis saingi
praegu küsimuste voo. Aga, austatud istungi
juhataja ja hea ettekandja, küsin siiski hoopis
teiselt pinnalt. Viimases "Kohtute aastaraama-
tus 2010" on huvitav artikkel Tallinna Ring-
konnakohtu kohtuniku Julia Katškovskaja su-
lest. Minu teada esimest korda on tõsiselt kriti-
seeritud ka Riigikohtu otsuseid, Riigikohtu
lahendeid. Eriti just kriminaalkolleegiumile on
ette heidetud, et Riigikohtu otsustes ei olda
päris järjepidevad, et need meenutavad pigem
teadustööd, mitte kohtuotsust, ja teisi kriitilisi
seisukohti on seal ka. Kuidas see võiks edas-
pidi mõjutada meie õigusemõistmist? Milline
on Riigikohtu seisukoht selles küsimuses?

Märt Rask

Julia Katškovskaja artikkel pälvis Riigikoh-
tu kriminaalkolleegiumi kõige tõsisemat tähe-
lepanu. Artikkel on pikk ja analüütiline ning
kättesaadav Riigikohtu koduleheküljel lingi all
"Kohtute aastaraamat 2010". Julia Katškovs-
kaja artikkel on väga asjalik. Ta analüüsib sel-

les väga paljusid karistusõiguse, nii materiaalõiguse kui menetlusõiguse aspekte, tuues märksõnadena välja sellised kitsaskohad, mis tulenevad tema arvates otseselt Riigikohtu kriminaalkolleegiumi tööst. Kohati annab autor sellele lausa hävitava hinnangu. Minu teada on kriminaalkolleegium väga paljude seisukohavõtudega nõus, sest need analüüsi tulemused viitavad sellele, et meil tuleks kas karistusõiguse materiaalõiguse osas või menetlusõiguse osas seadusi muuta ja asja selgemaks teha. Pean silmas näiteks eri kohtutes süüdi mõistetud ühe ja sama inimese karistuste liitmist või karistuste liitmise temaatikat üldse. See on tehtud selliseks kõrgemaks matemaatikaks, millest võib-olla isegi seadusandja enam aru ei saa. Teisisõnu, selles artiklis on esimest korda välja toodud väga palju kitsaskohti ja me saame öelda, et Eesti Vabariigis ei ole ka kohtusüsteemis ühtegi kriitikavälist lüli ega instantisi. Minu arvates selle artikli kõige tugevam sõnum just selles ongi, et süsteemi sees on asjatundliku artikli, asjatundliku kriitika abil võimalik süsteemi paremaks muuta. Ilmselt Julia artikkel sellele oligi suunatud. Loomulikult, kui diskussioon õigusemõistmise üle läheb sellele pinnale, et see hakkab värvilise ajakirjanduse kaudu kaasa haarama väga paljusid inimesi, siis tihtipeale ei tule õigusalasest diskussioonist midagi välja. See artikkel on hoopis teistsugune ja minu arvates selliseid oleks rohkem tarvis.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud Riigikohtu esimees, ma väga tänan teid teie ettekande eest ja vastuste eest! Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh teile ja jõudu! Nüüd ma avan läbirääkimised. Palun Riigikohtu kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Andres Anvelti!

Andres Anvelt

Hea juhataja! Head kolleegid! Tervitan teid meie kevadistungjärgu viimasel päeval! Enne kui ma avaldan tänu meie Riigikohtu esimehele härra Raskile selle tõesti suurepärase ettekande eest, täiendaksin ühte tema arvamust või õigemini vastuküsimust küsijale, et kes üldse tahab kohtusse pöörduda. Ma arvan, et advokaadid kindlasti tahavad – mida pikem on kohtuprotsess, seda suurem on sissetulek. Aga

andke mulle, advokaatidest kolleegid, see väike huumor andeks!

Tõesti, Riigikohtu esimees juhtis oma sõnavõtu tähelepanu samasugustele asjadele, mida me kevadisel istungjärgul kogesime ka õiguskantsleri esinemisel. Riigikohtu esimees juhtis tähelepanu sellele – ta justkui ei teinud poliitilisele või seadusandlikule võimule küll otseid etteheiteid, kuid me peame tema ülevaatest siiski omad järeldused tegema –, et me tihtipeale oleme seaduste vastuvõtmisel liiga pragmaatilised ja ajame ainult fiskaalpoliitikat. Ma arvan, et üks meie esmaseid kohuseid siin Riigikogus on aga kaitsta põhiseadust ning selle kaudu Eesti inimeste õigusi ja vabadusi. Me ei tohi luua olukordi, kus me oleme põhiõiguse muutnud – ma toon käibele uue väljendi – põhivõimaluseks.

Täpselt samuti näen vähemalt oma vaimusilmas jälitustegevuse seadust, mida me praegu menetleme ja mille muudatusi me arutasime nii sel kevadel kui arutame ka sügisel. Need muudatused võib-olla tulenevad pragmaatilistest vajadustest – jälitaja peab olema hästi kiire ja operatiivne ning kohtu kaasamine liiga vara põhjustab vahest ka lisakulutusi. Aga õigused ja vabadused ongi kallis asi. Täpselt samuti on riigilõivudega, mille eesmärk on kindlasti kohtute autoriteeti tõsta, eristada neid teadetetahvlitest ja Delfi kommentaariumidest, kus inimesed tihtipeale oma arvatavaid õigusi taga nõuavad. On ju kohus tõsine organ, kes otsustab, kes kellele võlgu on, kes milles süüdi on. Tahangi teid – õigemini meid kõiki, ka ennast siinjuures – üles kutsuda iga seaduse menetlemisel mitte ainult vaatama selle raamatupidamislikku külge, vaid kindlasti ka seotust põhiseadusega ning mõju meie kodanike õiguste ja vabaduste tagamisele.

Teine asi, mida ma veel tahtsin siin kiiresti esile tuua, on see, et me oleme selle 20 aasta pikkuse taasiseseisvuse aja jooksul saavutanud ühe väga suure väärtuse. Me võime ennast nimetada õigusriigiks ja nagu ütles ka Riigikohtu esimees, samuti sotsiaalriigiks. Oleme saavutanud suure erinevuse võrreldes selle olukorraga, mis valitses 1990-ndatel, kui meil oli odav, kuid nõrk kohus. Nüüd on meil kallis, kuid hea kohus.

Igasugune seadusmuudatus meie kohtumõistmise süsteemis võib kaasa tuua saavutatud tugeva positiivse võimu nõrgenemise ja ka

omavoli – omavoli, mida me tunnetasime 1990-ndate alguses, kui paljud õiguslikud probleemid ei lahendatud mitte õiguspäraselt, vaid sõna otseses mõttes õigusvastaselt. Me ei tohi tekitada säärast olukorda, kus elab kuritegelik maailm. Võtame näiteks Eesti organiseeritud kuritegevuse kõrgeima organi, Tallinna ühiskassa. Ärimehed maksavad sellele kuritegelikule organisatsioonile 50% nn lõivu, et see lahendaks nende probleemid. Ta on autoriteetne ja ta on kallid. Seal on muidugi säärane erinevus, et ei ole vahet, kas sa võidad või kaotad – niikuinii kogu lõiv jääb sellesse ühiskassasse.

Nii et me peame seisma selle eest, et meie positiivne võim oleks tugev, meie inimeste õigused oleks kaitstud ja me võiksime ka homme vaadata Eestit kui õigusriiki. Aitäh teile!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Kalle Laaneti!

Kalle Laanet

Austatud juhataja! Austatud kolleegid! Head külalised! Kõigepealt tänan Riigikohtu esimeest sisuka ettekande eest! Ma loodan, et väljatoodud puudused ei jää seekord valitsuse ja seadusandja tähelepanuta. Täna tõstatatud probleemid ei ole iseenesest sugugi uudsed, kuid nagu näha, tegematajätmissed vajavad pidevat meeldetuletamist.

Härta Rask märkis oma ettekandes, et tähelepanuta on jäänud eelmine kord Riigikohtu tehtud ettepanek igapidi analüüsida kehtivate kõrgete riigilõivude mõju sellele, kuidas isikutele on tagatud nende põhiõiguste kohtulik kaitse. Tuletan meelde, et selle ettepaneku tegi Riigikohus seoses 2009. aasta 1. jaanuarist valitsuse surve tsiviilkohtumenetluses mitmekordseks tõstetud riigilõivumääradega. Selgituseks märkis valitsus lakooniliselt soovi muuta kohtumenetlus kulupõhiseks ning vältida kohtute ülekoormamist põhjendamatute ja pahatahtlike nõuetega. Mis seal salata, tegelikult oli ju riigilõivude tõstmine ajendatud pelgast vajadusest kindlustada kriisiaasta eelarve vajalike vahenditega, mida iseenesest ju ka ei varjatud. Ühiskonna surve puudumise tõttu õnnestuski valitsusel panna kõik õigusemõistmise kulud kohtusse pöörduja peale.

Keskerakonna fraktsioon oli tol korral ja on praegugi seisukohal, et kõrged riigilõivud ei saa olla tõhusad, kui need piiravad igapäevaelu võimalust oma õiguste ja vabaduste kaitseks kohtusse pöörduda. Oleme siin saalis korduvalt väljendanud oma suhtumist riigilõivude jätkuvasse tõusutrendi ja leiame, et liiga kõrged riigilõivumäärad on saanud tõsiseks takistuseks põhiseaduse §-s 15 sätestatud tõhusa õiguskaitse teostamisel. Ka õiguskantsler on meie korduvatele järelepärimistele vastates konkreetse normikontrolli käigus riigilõivude suurus analüüsinud ning asunud Riigikohtule esitatud arvamustes seisukohale, et riigilõivud on ülemäära kõrged ehk Eesti Vabariigi põhiseadusega vastuolus. Seetõttu esitasime Riigikogu XII koosseisule uuesti riigilõivuseaduse muutmise ettepaneku, mis näeb ette riigilõivude olulise vähendamise, et tagada põhiseaduse §-s 15 sätestatud tõhusa õiguskaitse teostamine ja viia lõivumäärad lähemale Euroopa Liidu liikmesriikide keskmisele tasemele (sellele juhtis oma kõnes tähelepanu ka Riigikohtu esimees) ning, kõige olulisem, viia need kooskõlla põhiseadusega.

Praeguseni on valitsuse tegemata töö koormanud kohtusüsteemi ja Riigikohus on pidanud ebaproportsionaalseid riigilõive põhiseadusega vastuolus olevaks tunnustama konkreetse normikontrolli käigus. Esmakordselt andis Riigikohus üldisema seisukoha 12. aprilli 2011. aasta lahendis, milles tõdeti, et Eestis on vähemalt rahaliste nõuete puhul Euroopa Liidu riikidest proportsionaalselt suurimad kohtukulud. Nimetatud seisukoht tuleneb ka sel aastal Riigikohtu õigusteabe osakonna tehtud kohtupraktika analüüsist, milles on Euroopa Liidu liikmesriikide kaupa välja toodud riigilõivumäärad ja lõivustamise põhimõtted. Analüüsist nähtub, et näiteks Saksa õigusruumis, mille põhimõtteid Justiitsministeerium järgib, tuleb 300-eurose nõude korral tasuta riigilõivu 25 eurot, Eestis on peaaegu samasuguse nõude puhul lõiv ligi 64 eurot. Suuremate nõuetest võib võrdluseks tuua 30 000 euro suuruse nõude, millelt Saksamaal tasutakse riigilõivu 340 eurot, Eestis aga 3000 eurot. On teisigi näiteid. Hämmastav, kas pole? Õigusriigis on lubamatu, kui ülikõrged riigilõivud võimaldavad õiguskaitset vaid neile, kes saavad seda endale rahaliselt lubada. Nagu mainitud, on valitsus siiani seda teemat ignoreerinud, kuid iga viivi-

tatud päev toob kaasa uusi vaidlusi, millega kaasnevad ebamõistlikud kohtumenetluskulud.

Järgmisena peatungi kohtumenetluskuludel, mis on tsiviilõigusliku vaidluse lahendamise üks oluline komponent. Alates 2000. aastast on riigilõivude muutmisel olnud iga kord ainus eesmärk muuta riigilõivud rohkem vastavaks riigi tegelikele kulutustele kohtuasjade läbi vaatamisel. Tundub, et tegemist on valitsusele mugava põhjendusega, millel puudub tegelik sisu. Kui riigilõiv on tasu toimingute eest, mis peaks katma toimingute tegemisega kaasnevad otsesed ja põhjendatud kaudsed kulud, siis tuleb öelda, et seni pole õnnestunud leida ühtegi analüüsi, mis sisaldaks arvutusi ja toetaks riigilõivumäära kulupõhisust. Samale järeldusele on jõutud Riigikohtus riigilõivudega seotud kohtupraktikat analüüsides, millele Riigikohtu esimees oma ettekandes täna ka viitas. Seega on see, et valitsus Keskerakonna fraktsiooni algatatud riigilõive oluliselt vähendava eelnõu puhul viitas kulupõhisuse analüüsi puudumisele, selgelt meelevaldne ja ebaadekvaatne.

Lõpetan lootusrikkalt, sest usun, et õigusriigis võidutseb põhiseadus. Kuni meil on veel instantse, kes söandavad inimeste õiguste ja vabaduste eest järjekindlalt seista, võib kohtuse pöördumise illusioon muutuda ehk lõpuks ka reaalsuseks. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Palun Riigikogu kõnetooli Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindaja Marko Pomerantsi!

Marko Pomerants

Tere päevast taas, hea juhataja! Lugupeetud Riigikohtu esimees ja lugupeetud kolleegid! Paar-kolm nädalat tagasi oli Riigikogus kohtumine OSCE rahvusvähemuste ülemvoliniku Knut Vollebækiga. Ta küsis, kas meie Keeleinspeksioon ei ole liiga karm, tehes trahve, ja ma ütlesin, et kogu meie rikutusest hoolimata ei ole Keeleinspeksiooni inspektorite tehtavad trahvid kindlasti olnud see meetod, mille abil riigieelarvet täidetakse, ja tegelikult on trahvide hulk väga väike.

Kui me räägime riigilõivude suurusest kohtumenetluses, siis tuleb tõdeda, et riigilõivude suuruses on kajastunud ka riigieelarve olukorra paranemine. Nüüd, kus me oleme masust

välja liikumas, on kindlasti põhjust vaadata riigilõivude suurust, ja mitte ainult masu lõppemisest tulenevalt, vaid ka selle pärast, et inimestel oleks võimalik kohtusse pöörduda.

Tarmo Tamm küsis Märt Raski käest, kui palju on olnud probleeme või kui paljudel inimestel jääb kohtusse pöördumata. Teie kõigi käsutuses on üks analüüs menetlusabi ja selle andmise jagunemise kohta. Riigilõivust on kohtu otsusega täielikult vabastatud 35% kohtusse pöördunute, 37% on saanud osalist vabastust või on saanud tasuta lõivu osamaksetena ja 28% kohtusse pöördunute on pidanud riigilõivud tasuma täies mahus. See on tegelik olukord. Kui me analüüsi tulemusel jõuame mingisuguse muu suuruseni, siis kindlasti ei ole see suurus ju selline, et kedagi maksimisest ei vabastata, sest lõiv on nii väike, et selle tasumisega ei ole probleeme, aga muidugi on võimalik neid proportsioone muuta teistsuguseks ja paremaks. Seda me peamegi tegema.

Rääkides Riigikohtu lahenditest ja vastuolust põhiseadusega, tuleb öelda, et küsimus ei ole ainult lõivu suuruses, vaid lahendites räägitakse ka sellest, et teatud juhtudel puudub üldise menetlusabi võimalus. Ka see on kindlasti üks aspekt.

Nüüd kohtupidamise kiirusest ja koalitsioonileppes võetud ülesandest jõuda ühes kohtuastmes siin saja päevani. Ma arvan, et see eesmärk on väga ambitsioonikas, aga kui me suudame olukorda parandada nii, et me kvaliteedis ei kaota ja jõuame selle kiiruse ka kinni maksta, siis kindlasti oleme saavutanud praegusega võrreldes palju parema olukorra. Nüüd on küsimus, milline on kulutatav päevade arv siis, kui me oma valitsemise selle perioodi lõpetame.

Kättetoimetamisest. Kättetoimetamine ei ole kohtusüsteemi probleem ainult selles kitsamas mõttes, mida me täna oleme arutanud, vaid ka kirgi köitnud jälitustoimingutest teavitamise puhul on täpselt samad teemad, võib-olla küll teisest aspektist, nimelt, kuidas ja milliste kuludega inimesed teate kätte saavad. Ühelt poolt on hästi oluline printsiip õiguskindlus. Selle printsiibi olulisust on kohtunik-kond alati rõhutanud. Aga teisest küljest peame endale aru andma, et menetluse pool vajab endiselt tuunimist, et me saaksime lihtsama, kiirema ja mõistlikuma kohtukorralduse.

Ma palun kolm minutit lisaiega!

Aseesimees Jüri Ratas

Kolm minutit lisaiega.

Marko Pomerants

Riigikohtu lahendite küsimust Väino Linde ja Märt Rask juba käsitlesid. Võib-olla vähem kriitilisust on siin haldus- ja tsiviilasjade puhul. Kõige markantsemalt tuli see lihtsalt välja kriminaalasjade analüüsis.

Tuletan, lugupeetud Riigikogu liikmed, teile meelde, et ka Riigikogu liikmetel on võimalik osaleda kohtute haldamisega seonduvate küsimuste lahendamisel. Meie hulgast on valitud kaks inimest, Deniss Boroditš ja mina, kes kohtute haldamise nõukojas saavad samuti kaasa aidata sellele, et kohtute haldamises mõistlike lahenduste poole liigutaks.

Tahan soovida jõudu Eesti kohtunikonnale. Ühes teises ametis olles olen esitanud küsimuse, kas poliitikul on selline dilemma, et elevant *versus* pensionär, ja võin öelda, et sellist dilemmat ei ole. Millest ma räägin? Kui on valida, kas ehitada paksunahalistele uus maja ja eraldada selleks raha või tõsta pensione, siis poliitikul dilemmat ei ole, ta igal juhul eelistab pensionide tõstmist. Märt Rask ütles, et konkreetsetest kohtuasjadest ei ole viisakas rääkida. Ma püüan seda mitte teha. Kui on dilemma, kas koer *versus* kohtunik või keegi purjus kihutaja, kes on inimeste huku põhjustanud, või mõni mõrvar, kes jääb karistuseta konkreetse tapmisparagrahvi tõttu, siis kindlasti inimesed ei vali kohtuniku poolt. Minu soovitus: lihtsalt, mitte konkreetsete asjade raames, aga üleüldse aidata kaasa sellele, et inimesed ka tavaajakirjanduse abil paremini mõistaksid, millistest tükkidest kohtumõistmine koos seisab ja millised on need asjaolud, mida saab arvesse võtta ja mida mitte. Ilusat päeva ja loodame, et me tegelikult mitte ainult ei kõnele, vaid ka tegudega suudame käsitletud probleeme muuta. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Reformierakonna fraktsiooni esindaja Rait Maruste!

Rait Maruste

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Lugupeetud Riigikohtu esimees! Kui mul oli 1990. aastate alguses au ja kohustus Riigikohtu luua ja käiku saada, siis polnud Riigikohtu esimehel seadusjärgset kohustust esitada Riigikogule iga-aastast ettekannet, nagu on Riigikohtu esimehel nüüd. Kuigi Eesti praegust kohtukorraldust arvestades peaks selle ettekande tegema pigem justiitsminister. Siiski on ettekanne koos lisadega tänuväärne võimalus seadusandjale ja ka avalikkusele saada otseallikast teavet ning viia end kurssi ühe riigivõimuharu seisundi ja probleemidega. Ettekandele olid lisatud kirjalikud informatiivsed lisamaterjalid ja ettekanne ise oli väga sisukas.

Riigikohtu esimehe selle aasta ettekanne oli arusaadavalt põhjusil kontsentreeritud mõnele peaprobleemile. Täpsemalt, kohatult kõrgetele riigilõivudele ning kohtute suurtele raskustele menetlusdokumentide kättetoimetamisel ja kostjate leidmisel, mis on olulisel määral aeglustanud kohtumenetlust ning sunnib kohtuid tegelema tarbetu administratiivse tühitööga. Mured on põhjendatud. Need ei ole kohtu sise-mured, vaid meie ühiskonda laiemalt puudutavad mured. Tuleb kiita nende selget esiletõstmist. Meile, võimukandjaile, seab see kohustuse tegelda probleemide kõrvaldamisega. Me ei saa põhimõtteliselt aktsepteerida olukorda, kus ülikõrged, Euroopa Liidu kõrgeimad riigilõivud takistavad inimestel kaitsta oma põhi-seaduslikke õigusi ja lahendada tsiviilvaidlusi. Ülemäärane riigilõiv on toonud kaasa selle, et kohtud ja menetlusosalised ei tegele mitte kohtuvaidluse peaprobleemi kiire ja tõhusa lahendamise, nagu me eeldame, vaid kõigepealt kõrvalprobleemidega ehk sellega, kust ja kuidas leida menetlusabi, et kõrgete lõivudega toime tulla. Tagajärg on, et kogu protsess on aeglustunud ja riigimasin töötab tühja. Põhjendatud ei ole ka lootus, et kõrged riigilõivud hoiavad eemale pahatahtlikud või tühised pöördumised, mis kohtuid koormavad. Vabale tsiviilühiskonnale omased vaidlused ei kao kuhugi, nende lahendamine lihtsalt kanaliseerub mujale, kohtuväliste teede ja vormidele, mis meile sugugi sobida ei pruugi ja mis kokkuvõttes õhnestab õigusriiklust. Kartus, et riigilõivude alandamine annab löögi riigieelarvele ja süsteemi finantseerimisele, ei ole ühene ega väga põhjendatud. Ilma kõrgete barjääri-

deta, tõhusa ja kiire kohtumenetluse puhul on üldine tsiviilkäive kiire ja riigi ressursse ei kulutata sellele, kuidas riigi enda seatud tõkestest, st lõivudest, üle või mööda saada. Kokkuvõtvalt: kohtumenetluse lõivudega tegelemist ei saa edasi lükata ja on hea meel tõdeda, et seda arusaama toetas ka opositsiooni asjakohane eelnõu.

Tõsine on ka teine Riigikohtu esimehe tõstatatud probleem – menetlusdokumentide kättetoimetamine. Eesti suurima kohtu Tallinna Linnakohtu esinaine on otsekoheselt öelnud, et nad ei tegele õigusemõistmisega, vaid menetlusosaliste tagaotsimisega. Jälle on kogu menetlus tarbetult takistatud ja riigi ressursse kasutatakse tühja. Kokkuvõtvalt öeldes on probleem selles, et rahvastikuregister on kohtute töö jaoks ebapiisav ja ebausaldusväärne. Meil tuleb ka siin teha jõupingutusi, et olukorda parandada, sealhulgas mõelda asja teisele küljele, sellele, et meie õiguskorras puudub üksikisikul kohustus esitada riigile aadress, mille kaudu riik, omavalitsus ja ka eraõiguslikud isikud temaga suhtlevad. Palun ajapiikendust!

Aseesimees Jüri Ratas

Kolm minutit lisaega.

Rait Maruste

Kohtudokumentide kättetoimetamise kontekstis tähendab see seda, et kui isikul on õiguslik kohustus esitada oma kontaktaadress ja ta on seda teinud, s.o esitanud oma aadressi või postkasti ning riik on sinna oma teate postitanud, siis loetakse see kohaletoimetatuks ja isikule siduvaks ning menetlusega saab edasi minna. *Nota bene!* See ei ole kutse taastada nõukogulikku sissekirjutust. Nõukogudeaegne sissekirjutuse nõue oli palju laiem ja teistel eesmärkidel kehtestatud. Inimene vabas demokraatlikus ühiskonnas võib elada endiselt seal, kus ta soovib, kuid see vabadus võib olla üldistes huvides piiratud kohustusega anda riigile teada, kuidas toimub riigi ja üksikisiku suhtlemine. Peame mõistma, et mõlemal suhte poolel, nii kohtutel kui ka üksikisikutel, on õigused ja kohustused ning neid tuleb respektierida.

Head kolleegid! Riigilõivude suurus ja kohtudokumentide kättetoimetamise raskused on küll olulised, kuid siiski mitte ainukesed

kohtusüsteemi probleemid. Ma tahan osutada sellele, et ametlikku käiku Riigikogus ootab uus kohtute seadus, mida on kaua ette valmistatud ning mis on mõeldud tänapäevastama ja korrastama kohtusüsteemi halduskorraldust, juhtimist ja vastutust, mida Riigikohtu esimees on nimetanud kohtusüsteemi struktuuraalseks probleemiks. Detailidesse laskumata tahan rõhutada järgmist: on viimane aeg lõpetada nõukogude ajast pärit kohtusüsteemi halduskorraldus, sh süsteemi lõhestatus Justiitsministeeriumi ja Riigikohtu vahel. Selline olukord ei sobi kokku demokraatliku riigikorralduse printsiipidega ega tänapäevaste õigusemõistmise ja kohtukorralduse põhimõtete arengu ja praktikaga mujal Euroopas.

Ma usun, et meid kõiki ja rahvast tervikuna on sügavalt riivanud viimastel aastatel järjepanu aset leidnud kohtunikonna väärkäitumise ja korrupsiooni juhtumid. Need on oluliselt kahjustanud kohtu usaldusväärset ning inimeste usku õiglusesse, kohtukaitsesse ja õiguriiki. Me ei saa ega tohi seda lubada. Ma ei väida, et nende kahetsusväärsete arengute ainus põhjus on kohtukorralduslik segadus ja mugav äraelamine kahe peremehe vahel, kuid distsipliini, järelevalve, aruandluse ja vastutuse hägususel on neis väärarenguis olnud suur osa. Seetõttu on meie ühistes huvides selline olukord lõpetada. Selleks annab võimaluse kohtukorralduse seaduse peatne menetlusse võtmine, läbiarutamine ja vastuvõtmine. Olukord, kus üks ei saa ja teine ei taha, on demoraliseeriv, et mitte öelda laostav. Kui eelnõus on üksikuid vaidluskohti, siis need räägitakse läbi ja vajaduse korral muudetakse, kuid lahkarvamused üksikküsimustes ei saa olla alus kogu süsteemi regulatsiooni tänapäevastamise lõputule edasilükkamisele. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Sulgen läbirääkimised. Veel enne, kui me selle pävakorrapunkti käsitlemise lõpetame, tänan Riigikohtu esimeest, samuti tänan häid ametikaaslasid küsimuste ja kõnede eest! Oleme 12. pävakorrapunkti menetlemise lõpetanud.

Enne kui läheme 13. pävakorrapunkti juurde, peame läbi viima hääletuse. Nimelt on Riigikogu juhatusel tulnud ettepanek Reformierakonna fraktsioonilt. Selle sisu on järgmine: Reformierakonna fraktsioon teeb ettepaneku

pikendada Riigikogu täiskogu istungit neljapäeval, 16. juunil s.a kuni päevakorra ammen-damiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Alustame selle ettepaneku hääletamise etteval-mistamist.

Head ametikaaslased, panen hääletusele ettepaneku, mille sisu on järgmine: Reformi-erakonna fraktsioon teeb ettepaneku pikendada Riigikogu täiskogu istungit neljapäeval, 16. juunil s.a kuni päevakorra ammendamiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt on 59 Riigikogu liiget, 1 on vastu ja 1 on erapooletu. Ettepanek leidis toetust.

13. Eesti Panga 2010. aasta aasta-aruanne

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme järgmise päevakorrapunkti juurde. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli Eesti Panga presidendi Andres Lipstoki! Enne kui me läheme ettekande juurde, lubage, head ametikaaslased, lühidalt tutvustada menetle-mise korda. Kõigepealt on Eesti Panga presi-dendi ettekanne, mis kestab kuni 20 minutit, seejärel on küsimused ettekandjale, üks suuli-ne küsimus Riigikogu liikme kohta. Peale kü-simusi on võimalik pidada läbirääkimisi, sõna võivad võtta üksnes fraktsioonide esindajad. Palun, härra president!

Andres Lipstok

Austatud Riigikogu juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Hää meel on jälle kord teie ees seista ja esitleda seekord Eesti Panga 2010. aasta aastaaruannet.

Alustuseks räägin paar sõna praegusest ma-jandusolukorrast ja hinnastabiilsusest euroalal. Hea uudis on see, et nii maailma kui ka euro-ala majandus taastuvad langusest oodatust kii-remini. Kasv on küll aeglasem kui enne kriisi, kuid märksa kiirem näiteks aasta tagasi prog-noositust. Erasektori kindlustunne on tugev ning soodustab eratarbimise ja investeringute kosumist.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma palun vabandust! Mul on teie ees siiralt piinlik. Head ametikaaslased, saalis on liiga suur lärm. Ma palun austada ettekandjat ja neid ametikaaslasi, kes soovivad

ettekannet kuulata! Palun mitte rääkida saalis ei teineteisega ega telefoni teel!

Andres Lipstok

Tootmisvõimsuse rakendatus ei viita kuidagi kriisiolukorrale. Tööpuudus on küll suur, kuid juba alaneb. Tööstuse ja teeninduse tege-vusnäitajad on ajaloolisest keskmisest pare-mad. Lisaks soodustab euroala ekspordi kasvu maailmamajanduse kiire kasv.

Mõnevõrra halvem uudis on see, et maail-mamajanduse olukorra paranemine koos mit-me muu põhjusega on tõstnud toormete hindu. Ka Eesti ei ole sellest puutumata jäänud. Inf-latsioon euroalal on kerkinud koguni 2,7%-ni. Suure osa hinnatõusust on põhjustanud üleilm-sed tegurid ehk energia ja toidu kallinemine maailmaturul. Muude kaupade ja teenuste hin-nad on kasvanud tagasihoidlikumalt. Sellest hoolimata on hinnatõususurve oht nii Euroop-pas kui ka mujal veelgi suurenenud.

Hinnatõusuriskide vähendamiseks tõstisime aprillis intressimäärasid. Samas on meie praegune intressitase endiselt madal ja toetab ma-janduse taastumist. Olen peaaegu pool aastat olnud Euroopa Keskpanga nõukogu täieõigus-lik liige ja võin kinnitada, et oleme nõukogus inflatsiooni arengu suhtes väga valvsad. Vaja-duse korral reageerime kohe võimalikele hin-nastabiilsust ohustavatele ilmingutele.

Majanduskasv pole kõikides euroala riiki-des ühtlaselt taastunud. Osas euroala riikides ohustab taastumist võlakriis. Ebakõlad liik-mesriikide majanduspoliitikas on saanud ava-likkuse silmis põhiliseks ebakindluse allikaks. See on valdkond, kus viimaste aastakümnete suurim finants- ja majanduskriis on andnud euroalale ja Euroopa poliitikele mitu olulist õppetundi.

Esiteks tuleb nentida, et majanduspoliitika koordineerimise mehhanismid Euroopas pole olnud piisavalt tõhusad. Liikmesriigid ei ole kinni pidanud pikaajalistest strateegilistest plaanidest ja eesmärkidest ega riigirahanduse reeglitest, olgu need siis riiklikud või euroala ja Euroopa Liidu ülesed. Liiga tihti on eelarve-poliitikas jäänud keerulises olukorras peale poliitike lühiajalised huvid, samas kui ühiselt kokku lepitud suuniste järgimine oleks tulnud kasuks ka neid eiranud riikidele endile.

Teine õppetund osutab euroala riikide tihe-dale majanduslikule lõimumisele. Üksikute

liikmete riigivõla või finantssektori probleemid võivad mõjutada kogu euroala. Seega on igati õigustatud tihedam majanduspoliitiline koostöö, olgu riigirahanduse, konkurentsivõime või finantssektori valdkonnas, selleks et euroala majandus- ja rahasüsteem tõhusalt toimiks. Tugev reeglistik on meie kõigi huvides. Meie huvides pole jälgida ainult enda tegemisi, vaid tuleb jälgida ka teiste euroala liikmesriikide (seejuures mitte ainult Kreeka või Portugali) arengukavasid ja eesmärgipüstitusi.

Kolmandaks tuleb võimalikeks kriisideks paremini valmistuda. See tähendab suuremat ennetustööd ja paremat järelevalvet ning tõhusaid kriisi lahendamise meetmeid.

Selle kõigega praegu tegeldakse. Uus valmiv Euroopa raamistik näeb ette suuremate sanktsioonide ja survemehhanismide rakendamist riigirahanduse probleemide ja teiste makromajanduse tasakaalustamatuse ilmingute tekkimisel. Paraku pole uus raamistik nii tugev, kui mina ja mu euroala kolleegid sooviksid, sest poliitikutel on sanktsioonide rakendamise ja mitterakendamise suhtes endiselt liiga suur otsustusõigus. Varasemast õppides tuleks uute reeglite rakendamise automaatsust tublisti suurendada.

Uue raamistiku osa on ka 2013. aasta keskel toimima hakkav uus alaline kriisiohje raamistik ehk Euroopa stabiilsusmehhanism, mis võtab üle senised ajutised meetmed. See on viimane kaitsevall, mida läheb vaja siis, kui ennetav koordineerimine ja ka survestamine kaudu riigi mõjutamine ebaõnnestuvad. Tegu ei ole halbade otsuste kinnimaksimise fondiga, vaid likviidsusabi vahendiga liikmesriikide jaoks, kelle maksevõimes me põhimõtteliselt ei kahtle. Meie kõigi ülesanne on tagada, et seda kaitsevalli ei peaks mitte kunagi kasutusele võtma. Selleks on vaja, et kõik liikmesriigid täidaksid oma lubadusi ja kohustusi. Ainult nii saame hakkama ka keerulistes olukordades. Sellisel juhul ei oleks vaja ümberjaotatavaid vahendeid kasutada.

Lühidalt öeldes peab iga euroala riik oma rahaasjad korras hoidma. See on peamine. Me oleme kindlalt vastu neile, kes loodavad, et valitsuste võlakohustuste edasilükkamine või ümberstruktureerimine annab häid tulemusi. Erasektori sundimine või survestamine ei ole samuti lahendus. Probleemidega riigid peavad tegema ise väga palju tööd selle nimel, et

taastada ja säilitada usaldus enda vastu. Täpselt samamoodi teeme meie Euroopa Keskpangas tööd selle nimel, et hoida euroala hinnastabiilsust ja säilitada usaldust euroala rahapoliitika raamistiku vastu.

Nüüd Eesti Panga tegevusest eurole üleminekul. See, et alustasin ettekannet ülevaatega euroala hinnastabiilsusest, polnud juhuslik. 1. jaanuaril 2011 sai Eesti raha- ja majanduspoliitikas läbi üks arenguetapp. Eestist sai eurosüsteemi liige ning seaduslikuks maksevahendiks sai euro. Tegu on olnud pikaajalise protsessiga. Euro kasutuselevõtt sai Eesti riigi ja Eesti Panga strateegiline eesmärk juba 2003. aasta sügisel, kui Eesti rahvas kiitis referendumil heaks otsuse ühineda Euroopa Liiduga. See Eesti rahva otsus tähendab ühtlasi toetust Eesti liitumisele euroalaga.

Eelmisele aastale tagasi vaadates on mul väga hea meel tõdeda, et euro tuli Eestis kasutusele tehniliselt sujuvalt. Aasta 2010 oli Eesti Panga jaoks eelkõige eurole ülemineku aasta. Peale tavapärase töö tehti põhjalikke ettevalmistusi just euro kasutuselevõtuks.

Eesti Panga jaoks tähendas see ühtlasi ettevalmistusi tööks eurosüsteemis ehk euroala riigi keskpanga ülesannete täitmiseks. See jättis oma jälje ka meie tegevuse finantspoolele. Usaldusväärsete võlakirjade madal tootlus ja kohustuslike reservide nõude alanemine vähendasid meie intressitulu eelmisel aastal 2009. aastaga võrreldes poole võrra – 414 miljoni kroonini. Samal ajal tegime eurole ülemineku tõttu tavapärasest rohkem kulutusi. Kõige suurem euroga seotud kulu oli pangatähtede ja müntide valmistamine, mis suurendas meie põhitegevuskulu 2009. aastaga võrreldes rohkem kui 50% – 390 miljoni kroonini. Kuna eurole ülemineku ettevalmistamiseks võeti tööle ajutisi töötajaid, suurenes mõnevõrra ka personaalikul. Enamiku ajutiste töötajate tööleping on aga juba lõppenud või lõpeb kohe. Keskpang kavatses hoida oma töötajaskonna suurust stabiilselt 230–240 töötaja juures.

Kokku võttes: Eesti Pank sai eelmisel aastal ligi 30 miljonit krooni kahjumit, see on küll suur kahjum, aga seda on peaaegu kümme korda vähem prognoosist, millega me euroelarve kokkupanekul arvestasime. Eesti Panga eesmärk ei ole kasumit teenida. Oluline on see, et Eesti Panga tegevus riigi rahasüsteemi käigus-

hoidmisel ja keskpanga muude ülesannete täitmisel on toimunud tõrgeteta.

Kui rääkida veel kokkuvõtlikult kuludest, siis Eesti Panga 2010. aasta plaanitud tavaelarve oli 9% väiksem kui 2009. aastal, selle maht oli 260,2 miljonit krooni. Sellest kulueelarvest kasutati tegelikult 93%. Lisaks sellele, nagu ma enne rääkisin, kinnitati ka euroelarve mahus 197,8 miljonit krooni. Sellest kasutati 75%, peamiselt euro sularaha kasutuselevõttuga seotud kulude katmiseks. Need nn alatäitmised andsidki mulle võimaluse täna teile öelda, et see 30-miljoniline kahjum oli oluliselt väiksem sellest, mis eelarve kokkupaneku ajal paberi peal oli.

Euroalaga liitumine jättis Eesti Panga peamised ülesanded samaks. Meie põhiülesanne on endiselt hinnastabiilsus. Möödunud aasta muutis aga oluliselt keskpanga rolli. Eesti Pank vastutab koos teiste euroala riikide keskpankadega kogu euroala hinnastabiilsuse eest. See tähendab, et alates 2011. aasta algusest räägin Eesti Panga presidendina kaasa otsustes, mis ei puuduta mitte ainult Eesti elanikke, vaid 331 miljonit inimest euroalal. Eesti riigi keskpanga tegevusväli on märkimisväärselt laienenud. Kui krooni ajal oli rahapoliitika meile n-ö jumalast antud, siis nüüd saame kaasa rääkida euroala rahapoliitikas.

Tegeleme jätkuvalt ka Eesti finantsstabiilsuse tagamise, arveldussüsteemide käiguhoidmise, sularaharingluse korraldamise, Eesti välisreservide haldamise, statistika koostamise ja analüüsiga ning valitsuse nõustamisega. Need on igapäevased ülesanded, mis euroalaga liitumisel mitte kuhugi ei kadunud.

Eesti Panga hinnangul teeb Eesti aastail 2011–2013 suure osa hiljutisest majanduslangusest tagasi. Majandus on elavnenud peamiselt eksporditulude kasvu toel. Sisenõudluse roll on jäänud väiksemaks, ehkki on samuti juba taastumas. Sujuv üleminek eurole lõi hea aluse, et saaksime tähelepanu pöörata põhilisele ehk sellele, kuidas aidata kaasa hinnastabiilsuse tagamisele euroalal. Seejuures on euroalaga liitumine vähendanud pikaajalisi inflatsiooniriske ka meie majanduses, sest enam ei tunta muret krooni devalveerimise ja muu sellise pärast. Samas peame kasvu suhtuma piisava valvsusega. Nii sellel kui ka järgmisel aastal on tähtis, et praegune kõrge, 5% ületav inflatsioon Eestis ei põhjustaks

palgakasvu, mis omakorda hoogustaks hinnatõusu. Hinnatõususpiraali tuleb kindlasti vältida. Tasakaaluka kasvu huvides tuleb hoida palgakasv kooskõlas tootlikkuse kasvuga, muidu võib kahjustuda Eesti konkurentsivõime.

Eelarvepoliitikas on valitsus seadnud eesmärgi jõuda aastaks 2013 koondeelarvega ülejääki. Eesti Panga hinnangul on selline ülesanne mõistlik ja selle täitmine saavutatav. Samas näitas kriisikogemus, et ainult eelarve tasakaalu või ülejäägi eesmärgistamine ei pruugi olla piisavalt usaldusväärne. Kiiresti muutuv keskkonnas on raske eristada ühekordseid ülelaekumisi jätkusuutlikest maksutuludest. Seetõttu on otstarbekas täiendada eelarvepoliitikat sätetega, mis ohjeldaksid kulude kasvu.

Finantsstabiilsuse suhtes julgen kinnitada, et Eesti on langusega väga hästi toime tulnud. Eesti-sisesed riskiallikad on majanduskasvu kiirenedes jõudsalt vähenenud ning peamised riskid on tingitud pigem väliskeskkonnast. Laenuuru areng on seni jäänud siiski tagasihoidlikuks. Ettevaates on oluline, et pangad oleksid valmis riske võtma ning majanduse kasvuks vajalikke jätkusuutlike projekte rahastama. Kõik eeldused selleks on olemas. Eestis tegutsevate pankade kapitaliseeritus on tugev ning vaba raha laenude andmiseks on hoiuste kasvu tulemusel piisavalt. Ühtlasi tuleb jälgida, et laenumaht kasvaks kooskõlas majanduskasvuga.

Kokkuvõtteks ütlen, et Eesti rahandus on saanud euroalaga liitudes palju tugevama aluse. Samas ei anna see meile võimalust teiste najal lihtsalt liugu lasta. Selleks et eurosüsteem oleks tugev, peavad sellesse panustama kõik osapooled, sealhulgas meie. Täna tähelepanu eest!

Asesimees Jüri Ratas

Täna! Teile on vähemalt üks küsimus, härra president. Neid tuleb veel. Jaanus Tamkivi, palun!

Jaanus Tamkivi

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea Eesti Panga president! Kõigepealt tahan tänada väga sisuka ja põhjaliku ettekande eest! Oma ettekandes käsitlesite põhiliselt just Eesti Panga lähiminevikuga seotud küsimusi. Minu küsimus on see: millised võiksid olla Eesti Panga suurimad ülesanded näiteks kolmeaastases

perspektiivis? Millised on teie arvates need arengud, mida Eesti Pangas tuleks silmas pida ja mille nimel tuleks tööd teha?

Andres Lipstok

Aitäh! Eesti Pank oma praeguses rollis, mis meil pärast 1. jaanuari 2011 on, on Euroopa Keskpangade Süsteemi kuuluv keskpank. Seal tulenevad ülesanded, mis on Euroopa Keskpangade Süsteemi keskpankadel ja eurosüsteemi keskpankadel ehk tuleb tegelda eelkõige hinnastabiilsusega. Teiselt poolt võttes on Eesti Pank Eesti keskpank. Loomulikult, olles eurosüsteemi keskpank ja Euroopa Keskpangade Süsteemi kuuluv struktuur, ei saa me Eesti majanduses toimuvat eirata ega sellest mööda vaadata või neid ülesandeid, mis meile on riigi sees pandud, kuidagi täitmata jätta. Eelkõige kuuluvad siia needsamad analüüsid, statistika põhjal järelduste tegemine ja loomulikult nõuandmised valitsusele. Aga põhiülesanne on hinnastabiilsus ja kõikidele nendele tegemistele kaasaaitamine, mis tagavad hinnastabiilsuse nii eurotsoonis tervikuna kui ka Eestis.

Aseesimees Jüri Ratas

Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, härra eesistuja! Austatud ettekandja! Minu küsimus on seotud hinnatõusuga. Valitsuskabineti esindajad ütlesid, et pole midagi parata. Mõni ütles, et ei kavatsenud midagi teha. Teiselt poolt võttes tulevad euroliidu riikide esindajad varsti kokku ning üks põhiline teema on siis hinnatõus ja see, mida sellega teha. Te oma ettekandes ütlesite, et ka teie püüate midagi teha, näiteks intresside abil. Siit minu küsimus: kuidas te hindate, kas riik oma institutsioonidega võiks midagi teha ja mida ta peaks tingimata tegema?

Andres Lipstok

Aitäh! Loomulikult on hinnastabiilsuse tagamine ja järgimine keskpanga üks tähtsamaid rolle. Kuni siiani, olles fikseeritud vahetuskursi tingimustes valuutakomitee süsteemis, me siin eriti (ma räägin praegu keskpanga poole pealt) kaasa rääkida ei saanud, kuna meil need hoovad puudusid. Nüüd, olles eurotsoonis ja kuuludes Euroopa Keskpangade Süsteemi,

on minu üks ülesanne tegelda Frankfurdis sellega, et jälgida, uurida ja analüüsida, milline on hindade struktuur, milline on järgmine hinnatõus ning millised on protsessid, mis hinnakujundust mõjutavad. Sellest tulenevalt on loomulikult oluline intressipoliitika, mida Euroopa Keskpanga nõukogu on hiljuti rakendanud küll ühe korra, aga loomulikult ollakse väga hoolega valmis jälgima, mis hindadega toimub, ja ollakse valmis edaspidigi intresse tõstma ning ka langetama, kui seda vaja on. Muidugi mõjutavad intresside tõstmised ja üldine hinnastabiilsuse hoidmine euroalal ka Eestit. See on kindlasti üks väljund, kuidas Eesti hindadega üldise hinnastabiilsuse tagamise teel tegelda saab. Teiselt poolt on Eesti väike riik ning meil on oma erinevuste ja arengutaseme tõttu natuke teistsugused n-ö väljakutsed. Ka siin tuleb lüüa hinnastabiilsus kahte lehte: ühel pool ääres on välistest teguritest tingitud inflatsioon, teisel pool ääres on baasinflatsioon. Põhilised inflatsiooni põhjused on meil samad, mis need on Euroopas: kallinevad kütus ja toiduained. See ongi see, millega Euroopa Keskpank tegeleb, mida ta jälgib ja mille jaoks ta meetmeid võtab. Õnneks on Eestis praegu nii, et baasinflatsioon ei ole veel käest ära läinud. Sellepärast me räägime, et baasinflatsiooni käest äramineku vältimiseks on võimalik võtta meetmeid kõigil, kes mingit pidi kujundavad näiteks palgataset Eestis, jälgides tootlikkuse tõusu ja keskmise palga kasvu. See on see töö, millega Eesti tegelda saab. Kindlasti on selles situatsioonis võimalik ja vajalik vaadata ka administratiivseid hinnakujundamise elemente, aga mul on täna teile väga raske öelda, kas seal on võimalik mingeid lisasamme teha või ei, see sõltub rohkem riigi rahanduspoliitikast.

Aseesimees Jüri Ratas

Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Täna! Austatud president! Ma möönan, et minu küsimus on võib-olla mõnevõrra kiuslik. Kui ma viimasel ajal olen jälginud Eesti Panga nimel kõnelevate inimeste sõnavõtte, siis on mulle jäänud mulje, et Eesti Panga juhatus ja Eesti Panga Nõukogu saavad mõnevõrra erinevalt aru sellest, mida Eesti Pank tegema peaks. Mure on mul seotud sellega, et kuskil peaks

need asjad selgeks rääkima. Kus see õige koht on, on see koht panga nõukogu või Riigikogu või peaks leidma veel mingi kolmanda koha, kus seda teha?

Andres Lipstok

Ma arvan, et nendest ülesannetest, mis Eesti Panga ees on, saavad nii Eesti Panga Nõukogu kui ka Eesti Panga juhatus ühtemoodi aru. Ma arvan, et see kõhklus või nn kiusliku küsimuse tagamaa on seotud rohkem sellega, et Eesti Panga juhtkond ja Eesti Panga Nõukogu on seoses eurole üleminekuga üritanud üle vaadata kõik strateegilised arengukavad ja plaanid, mis Eesti Pangal on. Võib-olla ülevaatamise käigus on üht või teist seisukohta kuidagi kallutatult kirjeldatud. Tegelikult vastuolu Eesti Panga Nõukogu ja Eesti Panga juhtkonna vahel seoses sellega, mis Eesti Panga ees ootab, ei ole.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud Eesti Panga president, ma tänan teid väga ettekande ja vastuste eest! Rohkem küsimusi ei ole. Head ametikaaslased, kas te soovite pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole.

Oleme 13. päevakorrapunkti menetlemise lõpetanud.

14. Finantsinspektsiooni 2010. aasta aastaaruanne

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme 14. päevakorrapunkti juurde, milleks on Finantsinspektsiooni 2010. aasta aastaaruanne. Ettekandeks palun Riigikogu kõnetooli Finantsinspektsiooni juhatuse esimehe Raul Malmsteini! Kuid, head ametikaaslased, enne kui me hakkame seda päevakorrapunkti menetlema, lubage lühidalt tutvustada menetlemise korda. Kõigepealt on Finantsinspektsiooni juhatuse esimehe Raul Malmsteini ettekanne, mis kestab kuni 20 minutit. Seejärel on küsimused ettekandjale, Riigikogu liige võib ettekandjale esitada ühe suulise küsimuse. Peale küsimuste vooru on läbirääkimised, sõna võivad võtta üksnes fraktsioonide esindajad. Palun, hea ettekandja, sõna on teil!

Raul Malmstein

Lugupeetud Riigikogu juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Täna võimaluse eest esineda lugupeetud seadusandliku võimu ees! Täna esitades ettekandes peatun kahel teemal. Kõigepealt annan ülevaate maailma finantssturgudel toimuvast ja Euroopa uuest finantsjäreleva raamistikust. Teiseks peatun Finantsinspektsiooni uuel strateegial ja annan lühiülevaate meie peamistest järelevaalistest tegevustest eelmisel aastal.

Eesti ühiskond, majandus ja finantssektor on kriisist väljumas. Taastuv majanduskasv, jätkuvalt tugev nõudlus meie peamistes ekspordi partnerriikides, vähehaaval paranev tööhõive ja finantssektori stabiilsus annavad lootust, et majanduse uus kasvutsükkel võiks olla jätkusuutlikum.

Eesti majanduse ja majanduspoliitika kuvand on tugevam kui kunagi varem. Hoolimata väga keerulistest oludest suutsime täita kõik euro kasutuselevõtu kriteeriumid ja järgime ka edaspidi konservatiivset ning vastutustundlikku fiskaalpoliitikat. Selle üle saab vaid heameelt tunda. Samal ajal pole arengud mitte kõigis Euroopa Liidu liikmesriikides ja eriti eurotsoonis olnud sedavõrd positiivsed. Väga tõsiste raskustega on silmitsi Kreeka, Iirimaa ning Portugali valitsus ja muidugi ka nende võlausaldajad. Kõige keerulisem on olukord Kreekas, kus hoolimata Euroopa Liidu ja IMF-i ühisest abipaketist pole suudetud piisavalt kärpeid riigi kulude kokkuhoiuks läbi viia ja riigivara müüki pole küllaldase kiirusega alustatud. Juba lähinädalatel peavad Euroopa valitsusjuhid tegema keerulisi otsuseid Kreeka edasise toetamise kohta. Sõltuvalt vastuvõtavatest otsustest ei saa välistada olukorda, kus finantssturgude reaktsioon on tugev. Kuigi Eesti finantssektor ei ole otseselt eelmainitud riikide riskidele avatud, ei saa välistada, et turgude turbulents mõjutab negatiivselt Eestis tegutsevate pankade rahastamist ja avaldab seeläbi kaudset mõju ka Eesti majanduse kasvuväljavaadetele.

Aasta 2010 oli Euroopa finantsjärelevaete jaoks mõnes mõttes ajalooline. Euroopa Liidu liikmesriigid, Euroopa Komisjon ja Euroopa Parlament leppisid kokku regulatsioonide paketi, mille alusel peavad alates 2011. aastast Euroopa Liidu pankade, kindlustusseltside ning väärtpaberiturule üle järelevaale kolm üht-

set järelevalveasutust: Euroopa Pangandusjärelevalve Asutus EBA Londonis, Euroopa Kindlustus- ja Tööandjapensionide Järelevalve Asutus EIOPA Frankfurdis ja Euroopa Väärt-paberituru Järelevalve Asutus ESMA asukohaga Pariisis. Euroopa Keskpanga juures on tööd alustanud Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu, kuhu kuuluvad nii keskpankade presidendid kui ka järelevalveasutuste juhid. Nende järelevalveasutuste peamine roll on töötada välja Euroopa Liidu reeglid finantsturgudel ja seista nende ühetaolise rakendamise eest liikmesriikide järelevalvete poolt ning praegu veel erandlikel juhtudel teha finantsjärelevalvet ka otse, n-ö üle liikmesriigi. Uute järelevalveasutuste otsustuspädevus on antud 27 liikmesriigi järelevalvejuhtidest koosnevale nõukogule, nende tööd aitab koordineerida juhatus. Olen ise valitud 30-kuulise mandaadiga ESMA kuueliikmelisse juhatusse.

Lisaks muutustele järelevalvelises struktuuris on eurosooni riikide juhid kokku leppinud Euroopa Finantsstabiilsuse Fondi EFSF loomises, mis suudab vajaduse korral pakkuda hätta sattunud liikmesriikidele laene kokkulepitud tingimustel kuni 750 miljardi euro ulatuses.

Kõik need sammud on mõeldud selleks, et vähendada finantskriiside tekkimise tõenäosust ja vajaduse korral pakkuda oluliselt operatiivsemaid ja tõhusamaid võimalusi finantskriiside tagajärgedega toimetulemiseks, tagamaks finantsturgude toimimist ka stressiolukordades.

Uus järelevalve ülesehitus Euroopas on saamas ka kohe oma tuleristseid. Nii on Euroopa Pangandusjärelevalve Asutus EBA just praegu tegemas üleeuroopalist suuremate pangagruppide tugevusanalüüsi, eesmärgiga hinnata pankade võimet seista vastu uutele võimalikele kriisidele. Tugevusanalüüsid hõlmavad ka Eestis tegutsevaid suuremaid pangagruppe konsolideeritud tasemel. Praegu analüüsib EBA tugevusanalüüside tulemusi ja eeldatavasti avaldatakse tulemused pangagruppide kaupa lähiaegadel. Loodetavasti aitavad need tulemused suurendada hoiustajate ja investorite usaldust Euroopa pangandussektori vastu.

Aga muutumas ei ole mitte ainult järelevalveline raamistik, muutumas on ka regulatsioonid, eesmärgiga parandada kapitali kvaliteeti ja suurendada kapitali mahtu, vältimaks või õigemini minimeerimaks riikide sekkumise

vajadust, et maksumaksja rahaga toetada hätta sattunud panku. Uus rahvusvaheline Baseli komitee vastu võetud ja G20 liidrite kinnitatud kapitaliregulatsiooni raamistik Basel III sisaldab mitu olulist muudatusettepanekut. Nii on suurenenas pankade kapitalipuhvid. Basel III näeb ette, et järk-järgult suureneb pankade kapitalinõue, millele lisanduvad täiendavad kapitalipuhvid liigsete kapitaliväljamaksete piiramiseks ja antitsükliilised kapitalipuhvid majanduse liigse tsükliilisuse negatiivse mõju tasandamiseks. Lisandumas on täiendavad kapitalinõuded nendele pankadele, mis oma tegetsemisriigis oleksid süsteemselt olulised. Väljatöötamisel on finantsvõimenduse suhtarv, mis hindab senisest konservatiivsemalt pankade kapitali piisavust. Täpsustuvad ka piirangud pankadele omanikutulu väljamaksmisel ja samuti pankurite boonussüsteemidele. Olulise pangandusnormatiivide täiendusena lisanduvad likviidsusnormatiivid, mis peavad tagama nii pankade lühiajalise maksevõime kui ka pikaajaliste finantseerimisallikate kindluse. Tervikuna on muudatuste eesmärk suurendada pankade vastupanuvõimet kriisidele, parandada nende riskijuhtimise kvaliteeti ja suurendada pangajuhtide vastutust riskide võtmisel.

Kuigi on kokku lepitud, et Basel III muudatuste pakett peaks jõustuma täies ulatuses hiljemalt 2019. aastaks, ei oota eri jurisdiktsioonide regulaatorid ega muidugi kapitaliturud, et pangandussektoril oleks nii palju aega muudatuste tegemiseks. Euroopa Liidus on Euroopa Komisjon koostöös Euroopa Pangandusjärelevalve Asutuse EBA-ga lähiaastatel ette valmistamas pangandusdirektiivi CRD järkjärgulist muutmist. Samuti tuleb siinjuures rõhutada EBA-le ja teistele Euroopa järelevalveasutustele antud uut rolli siduvate tehniliste standardite väljatöötamisel. Kui varemalt oli järelevalvetel vaid nõustav roll, siis selle muudatusega on neile antud ka regulaatori roll, kuna siduvad tehnilised standardid jõustatakse otsekohalduvate Euroopa Komisjoni määrustena. Nii on kasvamas ka Finantsinspektsiooni vastutus ja ülesanded meie töös Euroopa järelevalveametites.

Teine oluline teema järelevalveasutuste töölaual on kindlustussektori kapitaliregulatsiooni muudatusettepanekute paketi ettevalmistamine ja hilisem rakendamine, mis on tuntud Solventsus 2 direktiivi nime all. Selle direktiivi

eesmärk on kõige üldisemal tasandil lahti seletades oluliselt täpsustada regulatsioone selles suunas, et ühtlustada kindlustusseltside bilansside koostamise aluseid, muuta kapitaliarvutused riskipõhiseks, kujundada kindlustusseltside enda riskide ja solventsuse hindamise raamistikke, suurendada tippjuhtkondade vastutust ja kokku leppida järelevalveliste hinnangute andmise alustes. Solventsus 2 direktiiv peaks rakenduma 2013. aastast ja seetõttu on ettevalmistused selle rakendamiseks jõudmas lõppjärku.

Euroopa Väärtpaberituru Järelevalve Asutuse ESMA töölaual on veelgi laiem valik teemasid. Kõige olulisem on siinjuures ära märkida Euroopa väärtpaberijärelevalve uut rolli reitinguagentuuride otsese järelevalve tegemisel. See on ka seni ainus valdkond, kus uuele Euroopa järelevalveametile on antud otsene järelevalveline mandaat Euroopa Liidu siseturul. Tulekul on alternatiivsete fondide regulatsioon, samuti regulatsioon derivatiividega kauplemise, keskse kliiringu ja tsentraalsete deponooriumide kohta – kui nimetada vaid mõningaid teemasid.

Oma huvide paremaks kaitsmiseks oleme koostööd laiendanud piiriülevalt. Lisaks tavapärasele igapäevasele järelevalvelisele koostööle meie turul tegutsevate finantsasutuste osas on oluliselt suurenenud meie aktiivsus koostööpartnerite ja liitlaste otsimisel Eesti jaoks oluliste teemade käsitlemisel, seda alates uute järelevalveametite juhtorganite liikmete valimistest ja alaliste töögruppide juhtide määramisest kuni regulatiivsete muudatuste tegemiseni välja. Lisaks tavapärasele heale koostööle Põhjamaadega oleme märkimisväärselt edendamas koostööd ka oma Ida- ja Kesk-Euroopa kolleegidega. Kuigi täiendav koostöö tähendab ka suuremat halduskoormust, on esimesed kogemused julgustavad. Näeme, et ennekõike meie roll aktiivse vahendajana Põhjala, Ida- ja Kesk-Euroopa riikide vahel annab meie häälele oluliselt suurema kaalu, kui meil üksi tegutsedes kunagi oleks.

Järgmiseks soovin lühidalt peatuda Finantsinspeksiooni töö lähiaastate eesmärkidel. Meie nõukogu kiitis selle aasta märtsis heaks meie strateegia kuni aastani 2015. Oma strateegias oleme seadnud järgmised eesmärgid. Esiteks, kõrgemate standardite seadmine turuosaliste riskide juhtimisele, eriti pensionifon-

dide puhul. Teiseks, meie võimekuse ja mõju suurendamine nii otseses igapäevases järelevalvelises piiriüleses koostöös kui ka Euroopa järelevalveasutuste koostöövõrgustikus. Kolmandaks, finantsteenuste tarbijate huvide parem kaitse, aidates kaasa finantsteenuste tarbijate kohtueelsete vaidluste lahendamise tegeleva institutsiooni moodustamisele ning panustades finantskirjaoskuse edendamisse riiklikul tasandil. Neljandaks, turukuritarvituste ennetamine nii turuosaliste hoolsuskohustuse suurendamise kui ka võimalike rikkumiste kiire ja põhjaliku menetlemise abil.

Lugupeetud kuulajad! Mõne lausega täpsustan meie strateegilisi eesmärke ja selgitan, milliseid konkreetseid samme oleme siinjuures astumas.

Esiteks, kõrgendatud standarditest finantsituru arengute taustal. Finantsinspeksiooni tähelepanu keskmes on aastaid olnud pensionifondidega seonduv temaatika. Oleme aastaid juhtinud tähelepanu regulatsioonide mõningatele kitsaskohtadele tasumäärade, fondide vahetamise sageduse, riskide juhtimise jms puhul. Väga hea meel on tõdeda, et enamik meie tõstatatud küsimusi on regulatsioonide täpsustamise teel lahendatud. Samas oleme ka ise tõsiselt peeglisse vaadanud ja oluliselt tõhustanud pensionifondide järelevalvet. Oleme loonud riskipõhise järelevalvemudeli, mis toob endaga kaasa oluliselt tihedama suhtluse ja kontrolli pensionifondide valitsejate tegevuse üle.

Pean siiski mainima ka võimalikku uut kitsaskohta teise pensionisamba regulatsioonis. See puudutab pensionide väljamaksete faasi. Esimesed signaalid väljamaksete regulatsiooni rakendumise kohta näitavad, et avalikkusele võivad mitmed aspektid jääda arusaamatuks. Nii on regulatiivselt barjäär seatud väga madalale olukorras, kus teise pensionisambasse on kogunenud vähe raha, ja inimestel võib tekkida pettumus teise samba pakutava lisapensioni suuruse tõttu. Kui kogumisaeg on olnud lühike ja kogunenud säästud on väikesed, peaks andma inimestele senisest suurema võimaluse ise otsustada, mida oma säästudega teha, mitte suunama neid kohustuslikus korras elukindlustusseltsi pensionilepingut sõlmima. Ka kindlustusseltsidevaheline konkurents oodatavat eluiga kirjeldatavate suremustabelite osas võib olla küsitav, sest see ei võimalda inimes-

tel üheselt mõistetavalt hinnata eri elukindlustusseltside teenusega kaasnevaid kulusid. See teema jääb Finantsinspektsiooni huviorbiiti kindlasti aastateks.

Kuigi Eesti majanduse jaoks oli 2010. aasta kriisist väljumise aasta, ei tähenda see, et kapitalijärelevalvelistele küsimustele tuli varasemast vähem tähelepanu pöörata. Meie suurem tähelepanu oli suunatud nii pankade laenuportfellide kvaliteedi analüüsile kui ka kapitalipuhvrite piisavuse hindamisele. Seoses eurole üleminekuga pöörasime ja pöörame jätkuvalt oluliselt suuremat tähelepanu likviidsusriskide juhtimisele pankades. Regulaarselt teeme tugevusanalüüsi, hindamaks pankade võimekust seista vastu uutele kriisidele. Teravdatud tähelepanu all oli ja on ka edaspidi pankade tegevus oma huvide konfliktide juhtimisel pankrotistunud ettevõtjate varade realiseerimisel või haldamisel.

Muu hulgas kontrollisime eelmisel aastal põhjalikult pankade tegevust makseraskustesse sattunud klientide kohtlemisel. Kontrollide ühe tulemusena kehtestas Finantsinspektsioon juhendi "Vastutustundliku laenamise nõuded", mis täpsustab panga kohustusi laenuvõtjale lepinguelse teabe ja laenudega seotud riskide kohta hoiatuste andmisel ning kliendi jaoks mõistliku laenukoormuse arvutamisel.

Eesti finantsturu arengutest rääkides tuleb tõdeda, et siinsed välispankade tütarettevõtted liiguvad üha varjatud filiaalistumise suunas, mille lõpptulemuseks võib olla loobumine konsolideeritud gruppidest ning regionaalsete juhtimiskeskuste kadumine. Pankade eesmärk on luua võimalikult horisontaalne struktuur, kus kõik olulisemad juhtimisotsused tehakse peakontoris ja kohaliku juhtkonna roll kahaneb. Selline äristrateegia võib ühe võimalusena päädida tütarettevõtete muutmiselega filiaalideks. Senised strateegilised arengud seoses pangagruppide restruktureerimisega ei ole aga lähiajal tütarettevõtete filiaalideks muutmist toetanud. Peamine põhjus, mis filiaalideks muutmist ära hoiab, on Eesti maksuseaduste eripära. Seega võivad võimalikud muudatused maksunormides anda lisatõuke pangafiliaalide moodustamiseks. Teise olulise tõuke võivad anda strateegilised muutused emapankade tasandil, nt ühinemised, mille tulemusena vaadatakse üle senine äri- ja organisatsiooni-

model, või kui ollakse sunnitud osa oma ettevõttest ära müüma.

Eesti kapitalil baseeruvate pankade osakaal turul on praegu marginaalne, nende teenused täidavad turuniši nõudlust. Nende pankade kasvupotentsiaali piirab halvem ligipääs ressurssidele ning kallim riskide juhtimine. Süveneb suundumus, et suurpangad muutuvad järjest enam pangagruppide lokaalseteks struktuuriüksusteks, samas kui väikepangad muutuvad rahvusvaheliseks piiriüleste teenuste pakumise või filiaalide loomise teel, mille tagajärjel muutuvad piiriülesed riskid väikepankade jaoks senisest olulisemaks ka olukorras, kus neil on välisturul marginaalne osakaal.

Teise temana meie strateegias on oluline rahvusvaheline koostöö. Rahvusvahelisel koostööl ma peatusin pikemalt juba kõne alguses. Lisan veel kaks olulist aspekti. Nii on üha üks meie peamisi prioriteete igapäevatoos tiheda koostöö arendamine suuremate Eesti turul tegutsevate finantsgruppide järelevalvelistes kolleegiumides. Selle töö olulisust ei ole võimalik kuidagi ülehinnata. Oleme edaspidigi aktiivsed ka Põhjala-Balti ühistes töörühmades kriisijuhtimise valdkonnas. Meie juhtida on töörühm, mis tegeleb piiriüleste, probleemsete pankade maksujõuetuse lõpetamise küsimustega, mis õiguslikult on äärmiselt keerukas valdkond.

Tulles tagasi strateegiliste eesmärkide täpsustamise juurde, soovin kolmandaks välja tuua finantsteenuste tarbijate huvide kaitsmise valdkonna. Uute Euroopa järelevalveasutuste loomise määrustes sätestatakse muu hulgas ühe olulise finantsjärelevalvelise kohustusena tarbijate huvide kaitsmine ja nende harimine finantsalal. Hea meel on tõdeda, et Rahandusministeerium on riiklikul tasemel finantskirjaoskuse edendamise ja asutustevahelise koostöö koordineerimise olulisust mõistnud ning algatanud riikliku finantskirjaoskuse arengukava loomise. Eesti tarbijate finantskirjaoskuse taseme mõõtmiseks ja olukorra hindamiseks tellis Rahandusministeerium koostöös meiega Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooni OECD väljatöötatud küsimustiku põhjal uuringu "Finantsalane kirjaoskus Eesti elanike seas". Uuring korraldati eelmise aasta oktoobris. Uuringu tulemuste põhjal võib väita, et Eesti inimeste võimekus oma rahaasjades arukaid otsuseid langetada on suhteliselt vähene.

Inimeste teadmised finantsküsimumustes on nende endi hinnangul ebapiisavad. Koguni 65% küsitletutest ei tea, kuidas oma õigusi finantsasutuste ees kaitsta ja kuhu probleemide tekkimise korral pöörduda. 60% vastanutest ei sea pikemaid rahalisi eesmärke, 44% küsitlute arvates on raha kulutamiseks, mitte säästmiseks. Finantsinspeksioon on finantskirjaoskuse teemade eri sihtrühmadele tutvustamiseks teinud koostööd mitme organisatsiooniga, sealhulgas Rahandusministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi, Haridus- ja Teadusministeeriumi, Eesti Pangaliidu, Tallinna Börsi ja teistega, kui nimetada vaid peamisi partnereid.

Viimase teemana Finantsinspeksiooni uue strateegiaga seoses soovin peatuda turukuriarvituste ärahoidmisel ja võimalike turukuriarvitajate heidutamisel. Oma töös püüame rohkem selgitada turukuriarvituste kahjulikkust ühiskonnale tervikuna. Üldjuhul avaldame Finantsinspeksiooni otsustatud karistused ja menetluste tulemused määral, mis ei kahjusta menetlust või ei ole seadusega keelatud. Tahame edaspidigi anda oskusteabe näol oma panuse meie teadete alusel algatatud kriminaalmenetlustesse. Jätkame koostööd Rahandus- ja Justiitsministeeriumiga, et oluliselt tõsta rahaliste karistuste määrasid õigusrikkumiste puhul finantssektoris. Vajaduse korral töötame välja Finantsinspeksiooni juhendid, mis on mõeldud võimalike rikkumiste ärahoidmiseks finantsvahenduses. Samuti toetame selliseid arenguid, mis suurendaksid politseiameetis ja prokuratuuris finantssektoris toimunud kuritarvituste menetlemise tõhusust. Soovime pakkuda nimetatud asutuste töötajatele lühiajalise stažeerimise võimalusi inspeksioonis, et parandada nende teadmisi finantssektori toimimisest.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, kas te soovite natuke lisaaega?

Raul Malmstein

Jah, 30 sekundit.

Kui vaadata tagasi eelmisele aastale, siis väärtpaberiturgudel me jätkasime võimalike turukuriarvituste vastu võitlemisel jäika poliitikat. Kontrollisime põhjalikult turuosaliste sisemise töökorralduse piisavust investeerimisteenuste osutamisel. Samuti jälgisime ja jäl-

gime tähelepanelikult väärtpaberiturul toimuvat võimalike rikkumiste tuvastamiseks. Eelmisel aastal edastasime Põhja Ringkonna-prokuratuurile võimalike rikkumiste kohta neli kuriteoteadet.

Kokkuvõtvalt: finantsvaldkonna regulatsioonid ja järelevalve elavad muutuste ajas. Eesti finantsjärelevalvena anname endast parima, et olla pigem muutustes aktiivne osaline kui sabassõrkija. Täna teid kuulamast!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? On. Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, härra eesistuja! Austatud ettekandja! Minu küsimus on seotud nende asutuste tegevusega, kes tegelevad nn kiirlaenuskeemidega, nt SMS-laenudega. Kuidas te hindate selliseid laenuskeeme ja kas te kavatsete seda valdkonda korrastada?

Raul Malmstein

Aitäh küsimuse eest! Kiirlaenude väljastamise probleemid ei ole praegu Finantsinspeksiooni pädevuses. See temaatika kuulub Tarbijakaitseametis haldusalasse, kui üldse kuhugi. Meil ei ole plaanis meie mandaati selles osas laiendada ja vähemalt ei ole teada, et keegi seda teha tahaks.

Aseesimees Jüri Ratas

Rein Aidma, palun!

Rein Aidma

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Ma küsin teilt Finantsinspeksiooni võimalikku hinnangut võrreldes hiljutise olukorraga, kus kodulaenuturul mitte ainult Eestis, vaid ka mujal maailmas tekkis väga ettearvamatuid laenusõltlasi ja mida kõike veel. Kas me oleme nüüdseks kujunenud situatsioonis võimalikuks järgmiseks ehitus- ja laenubuumiks paremini valmis? Kas Finantsinspeksioon näeb näiteks pankade tegevuses mingit lisaregulatsiooni vajadust või kuidas seda olukorda hinnata?

Raul Malmstein

Aitäh küsimuse eest! Ma osaliselt vastasin sellele küsimusele oma ettekandes, kui ma viitasin meie uuele juhendile, mis käsitleb vastutustundlikku laenamist ja mis oluliselt selgemini sisustab krediitiasutuste seaduse ühte punkti, mis räägib vastutustundlikust laenamisest. Seal räägitakse sellest, millist informatsiooni, millisel kujul ja milliste hoiatustega peaks pank oma tulevasele kliendile esitama ja kui põhjalikult ta koos kliendiga peaks analüüsima kliendi maksevõimet võimalike elumuutuste puhul, on see siis töökoha kaotus või mis iganes, et oleks võimalik laenukoormust ühel või teisel moel kanda ka siis, kui sellised negatiivsed sündmused peaksid aset leidma. Selles mõttes me oleme kindlasti natukene rohkem valmis. Teistpidi on küsimus selles, millele viitas ka see OECD uuring, et inimeste teadmised finantsküsimustest on jätkuvalt väga väikesed. Me peame äärmiselt oluliseks, et riiklik finantskirjaoskuse strateegia niipea kui võimalik vastu võetakse, et paremini koordineerida neid tegevusi, millega praegu iga päev tegelevad Finantsinspeksioon, börs, turuosalised ise ja võib-olla mingil määral ka teised riigiasutused. Ma arvan, et siin on hästi pikk tee käia ja väga palju veel teha.

Aseesimees Jüri Ratas

Urmas Reinsalu, palun!

Urmas Reinsalu

Aitäh, austatud ettekandja, selle huvitava ettekande eest! Te mainisite pensioni teist sammast. Tegelikult võiks teatud juhtudel teise samba menetlemine olla paindlikum, ei ole vaja suunata inimesi automaatselt lepingut sõlmima. Mida te täpselt silmas pidasite, mida see tähendab? Milline on teie konkreetne idee või soovitus parlamendile, et teatud asjaoludel liberaliseerida teise samba kasutamise võimalust, ütleme, pensioniea saabumise puhul?

Raul Malmstein

See eeldab igal juhul, nagu ma oma ettekandes viitasin, lisaanalüüsi praktika kujunemise kohta. Kui kasutada erialast žargooni, siis küsimus on lihtsalt olukorras, kus raha on vähe ehk nende inimeste säästude summa, kes on väga lühikest aega olnud teise sambaga liitunud või kellel on olnud väga väikesed sisse-

tulekud, on pensioniikka jõudmisel suhteliselt väike ja elukindlustusselts teeb annuiteedipakkumise selle alusel. Hiljuti, kui esimesed kaasused jõudsid ajakirjandusse, arvutas üks tehnikaülikooli lugupeetud professor välja, et ta saaks teise samba pensioni eest iga kuu endale kohvikus tassi kohvi osta. See tekitab küsimuse, kas selline süsteem n-ö lisapensioninäol on mõistlik. Pigem oleks sellistel puhkudel võib-olla mõistlikum anda inimestele võimalus see raha n-ö välja võtta, makstes riigile ka tulumaksu, ja seda raha kuidagi teistmoodi kasutada, mitte sundida inimest sõlmima annuiteetlepingut. Siin tuleb kaaluda, milline on see mõistlik piir, kas lattu on praegu õigesse kohta pandud või võiks kaaluda selle tõstmist, millal on teise samba pakutav lisapension oluline abi tulevaste toimetulekukulude katmisel ja millal see muutub võib-olla sundkäiguks, mille mõju lisasissetulekuna on marginaalne.

Aseesimees Jüri Ratas

Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Ka minu küsimus on ajendatud samast temast. Millised on Finantsinspeksiooni avalike suhete võimalused, kas teil on inimesed selleks olemas? Ka vastuseks lugupeetud professorile oleks piisanud seletusest, et teist sammast tuleb vaadata nii nagu esimestki. Esimese samba puhul me ei nõua, et kui keegi saab 63-aastaseks, et siis tuleb tema oodatav pension päeva-pealt välja maksta. Sellist lootust kellelgi ei ole, aga teise samba puhul on. Millised on Finantsinspeksiooni võimalused harida inimesi, et nad finantsasutustega suheldes ennast kindlamini tunneksid? On teil sellised inimesed olemas?

Raul Malmstein

Vastus koosneb jällegi kahest komponendist. Esiteks see, mis puudutab meie puhast, ütleme, meediaga suhtlemise võimekust. Ma arvan, et see on meil täiesti olemas. Aga kui me räägime inimeste probleemidega tegelemisest ja inimeste teavitamisest, nende harimisest laiemalt, siis me jõuame finantskirjaoskuse temaatikani. Seal ei ole minu arust vajalikud mitte ainult Finantsinspeksiooni jõupingutused, vaid ka teiste riigi poolt ellu kutsutud institutsioonide jõupingutused. Kui me räägime

teise sambaga seonduvast, siis minu arvates on väga oluline, et seda informatsiooni jagab nii Rahandusministeerium, kes on selle probleemi n-ö omanik, kui ka Sotsiaalministeerium, st pensioniametid ja mis iganes institutsioonid. Seal on olemas väga põhjalik ja detailne analüüs ning informatsioon selle kohta, millised on inimeste võimalused, kui nad jõuavad pensioniikka, mida nad peaksid tegema, kus on valikukohad, mis on erinevate valikute tähendus nende jaoks. Minu silmis ei ole seda informatsiooni inimestel piisavalt. Seetõttu ei ole siin küsimus ainult Finantsinspektsiooni teavituskampanias, vaid see on pigem riigi teavituskampania, mis peaks olema suunatud tulevastele pensionäridele, kes on pensioni teise sambaga liitunud.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Ma hiljaaegu lugesin, et pensionifondid kulutavad väga suurel määral pensionäride raha ära. Kas on plaan panna paika mingi kulukuse määr? On maailmas üldse sellist praktikat?

Raul Malmstein

Aitäh küsimuse eest! Ma tunnistan, et mul on raske sellele küsimusele vastata, sest ma seda uudist ei lugenud ja raske on vastata, kui ei tea täpselt, millele vastama peab. Kui me räägime fondivalitsejate tegevusest kohustusliku teise samba pensionifondide haldamisel, siis seal on tasumäärad reguleeritud riiklikul tasemel maksimummääradena. Seetõttu ei saa fondivalitsejad sealt teenustasudena välja võtta rohkem raha, kui on seadusega lubatud. Kui me räägime sellest, milline on pensionifondide tootlus ehk see tulem, mida nende investeringuportfell annab, siis see sõltub väga paljuski olukorrast maailma finantsturgudel. Kui turud tõusevad, siis on pensionifondide tootlus üldiselt positiivsem, kui turud langevad, siis see kipub kajastuma ka teise samba fondide tootlikkuses. Ilmselt peaksime vahet tegema, millest me räägime. Kui me räägime kuludest, siis on väga selgelt kindlaks määratud, kui palju teenustasusid fondivalitsejad tohivad võtta. Ma siin väga suurt probleemi ei näe. Teine asi on tootlikkus. Siin me sekkuda ei saa, sest

investeeringurisk on paratamatult fondi osakomanike kanda.

Aseesimees Jüri Ratas

Rohkem küsimusi ei ole. Ma tänan teid ettekande ja vastuste eest! Kas fraktsioonide esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

Oleme 14. päevakorrapunkti menetlemise lõpetanud.

15. Riiklike peretoetuste seaduse § 5 muutmise seaduse eelnõu (11 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme 15. päevakorrapunkti juurde, milleks on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud riiklike peretoetuste seaduse § 5 muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma annan ettekandeks sõna Riigikogu liikmele Heljo Pikhofile. Palun!

Heljo Pikhof

Austatud istungi juhataja! Head Riigikogu liikmed! Sotsiaaldemokraadid on töötanud välja riiklike peretoetuste seaduse § 5 muutmise seaduse eelnõu. Eelnõu eesmärk on vähendada vaesuses elavate laste arvu, toetada kõigi laste täisväärtuslikku arengut ning aidata kaasa lastega perede kindlustunde kasvule. Peretoetuste eesmärk on tagada kõigile lastega peredele laste hooldamise, kasvatamise ja õppimisega seotud kulutuste osaline hüvitamine. Kõik lapsed on võrdväärsed ja neil on õigus võrdsele kohtlemisele. Universaalne peretoetuste süsteem toetab põhimõtet, et iga laps on väärtuslik, vähendab ebavõrdsust ning hoiab ära laste sildistamise. Oma olemuselt on universaalne peretoetuste süsteem ennetav ning tõhusaim viis vaesuse vähendamiseks. Otsesed kulud eelmainitud toetusele on küll suuremad, kuid kulud administreerimisele palju väiksemad. Igakuine lapsetoetus toetab last terve lapsea vältel ning aitab vanemal lapsega seonduvaid kulusid planeerida kaugemas perspektiivis.

Eesti perepoliitikat on rahvusvaheliselt kirjeldatud kui sünnile suunatud perepoliitikat. See tähendab, et perepoliitilised meetmed on valdavalt orienteeritud lapse sünnile ja väikelapsele. Kuna aga pereelu ei alga ega lõpe lapse sünniga, vaid kestab kogu inimese elua,

on senisest enam vaja tähelepanu pöörata ka hilisematele kasvuaastatele. Lapse sünd ja esimesed elukuud või -aastad võivad küll olla kindlustatud, kuid kui lapse kasvades ja täiskasvanuks saades puuduvad tal võimalused hariduse omandamiseks, huvihariduseks ja teravishoiuteenuste kasutamiseks, vanemad aga ei saa tööturul osaleda ega pere majanduslikku toimetulekut tagada, siis puudub riigi poliitikal, mis toetab perede elukvaliteeti ja rahvastiku jätkusuutlikkust, pikaajaline perspektiiv ja positiivne mõju. Pere- ja rahvastikupoliitika peamiste eesmärkide seisukohalt pole oluline seega mitte ainult igal aastal sündinud laste arv, vaid lõppkokkuvõttes ka see, milline on laste tervis, arengu- ja kasvukeskkond, haridus ja sotsiaalsed oskused, missugused on neid ümbritsevad presuhted, võimalused huvihariduseks ja enesearenguks, ettevalmistus tööturule sisenemiseks, valmisolek kooselu alustamiseks ja oma pere loomiseks ning muud tegurid.

Nagu ma juba ütlesin, Eesti perepoliitika on seni keskendunud sündide toetamisele ja laste kasvatamine täisealiseks on jäänud vajaliku tähelepanuta. Vanemahüvitisele kulub rohkem raha kui teistele peretoetustele ühtekokku. Lapsetoetuseks, mida makstakse lapse täisealiseks saamiseni, eraldab riik aastas 70 miljonit eurot, aga vanemahüvitisele, mida makstakse kõigest poolteist aastat, kulub üle 170 miljoni euro. Usk, nagu piisaks perede toetamiseks poolteist aastat kestvast riigi toest, on naiivne.

Lapsetoetus on püsinud muutumatuna aastast 2004. Kui me aga ajas tagasi vaatame, siis mida sai tollal osta 300 krooni eest? Seda oli päris palju. Kui küsime endalt, mida saab nüüd lapsele 19 euro eest osta, siis ma arvan, et te kõik olete nõus, et seda on väga vähe.

Peretoetuste osakaal SKT-s on kümne aasta jooksul vähenenud tervelt kaks korda. 2000. aastal oli see 1,4%, 2011. aastal 0,7% ringis (selles ei kajastu vanemahüvitis). Samas loeme valitsusliidu tegevusprogrammist ähvardust seegi raha lastelt ära võtta ning peretoetused vajaduspõhiseks muuta. Ehkki vanemad tahaksid kahte-kolme last (statistiliselt teeb see 2,2 last), sünnib perre keskmiselt 1,63 last. Uuring "Sünnimust mõjutavad tegurid Eestis 2008" näitab, et tegelikku käitumist saaksid soovidele järele aidata eelkõige riigi tuntav materiaalne toetus, lastehoiu kättesaadavus

ning teadmine, et ka töö kaotanud vanem või üksikvanem suudab oma lapsed üles kasvatada ning neile täisväärtusliku lapsepõlve ja hea hariduse tagada.

Eestis on toimetulekutoetuse saajate seas arvuliselt kõige enam ühe lapsega perekondi. Poliitikauuringute Keskuse Praxis 2007. aastal tehtud uuringu "Peredele suunatud rahaliste toetuste mõju vaesuse leevendamisele Eestis" andmetel vähendavad peredele mõeldud rahalised toetused vaesuses elavate laste osakaalu. Ka Euroopa kogemus näitab, et laste vaesust on vähem universaalsete peretoetustega riikides. Toetuste tõstmisel kulutavad vaesemad pered oma lastele rohkem, jõukamates peredes kasvab aga järgmise lapse sünni tõenäosus. Lähiriikide kogemused näitavad, et sündimisel ja riigi peretoetuste osatähtsusel SKT-s on positiivne seos. Näiteks Soomes, Taanis ja Rootsis, kus laste arv ühe naise kohta on üks suuremaid Euroopa Liidus, on ka peretoetuste osatähtsus SKT-s üks suuremaid. Soomes ja Rootsis moodustavad peretoetused 3% SKT-st ja Taanis koguni 3,8%. Eesti peretoetuste ja vanemahüvitise osakaal moodustab 2011. aasta eelarves 1,7% SKT-st, sealhulgas peretoetused ilma vanemahüvitiseta 0,7%.

Eelnõuga soovivad sotsiaaldemokraadid muuta riiklike peretoetuste seaduse § 5 lõiget 3. Kehtiva seaduse kohaselt makstakse praegu lapsetoetust pere esimese ja teise lapse kohta kahekordses lapsetoetuse määras, kolmanda ja iga järgmise lapse kohta kuuekordses lapsetoetuse määras. Eelnõuga ühtlustatakse lapsetoetuse määrad ja kehtestatakse kõikidele lastele lapsetoetuse suuruseks kuuekordne lapsetoetuse määr. Eelnõu seadusena vastuvõtmise korral paraneb 166 000 Eesti pere majanduslik toimetulek. Pere esimese ja teise lapse eest makstava lapsetoetuse kolmekordistamine suurendab riigi kulusid 109 miljoni euro võrra aastas.

Seaduse jõustumise ajaks oleme eelnõusse märkinud 2012. aasta 1. jaanuari. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, teile on vähemalt üks küsimus. Kaia Iva, palun!

Kaia Iva

Aitäh! Austatud ettekandja! Seni on toetuste süsteem rohkem tähelepanu pööranud lasteroh-

ketele peredele. Rõhuasetus on selline, et peres, kus on rohkem lapsi, on ka suuremad toetused. Praegu toimub ühtlustamine. Kas te ei kaalunud seda varianti, et pered, kus on rohkem lapsi, peaksid saama suuremat toetust?

Heljo Pikhof

Aitäh! On terve hulk toetusi, mis on ette nähtud üksnes lasterohketele peredele. Aga esimesele ja teisele lapsele makstava lapsetoetuse suurendamine toetab igal juhul ka lasterohkeid peresid ja aitab nendes peredes vaesust vähendada.

Aseesimees Jüri Ratas

Kaia Iva, palun!

Kaia Iva

Aitäh! Mul on ka selline küsimus. Te olete küll toonud ära seaduse rakendamise seotud kulutused, aga kas te olete kaalunud ja arutanud, millisest sektorist see raha tuleks? Ehk kust see lisaraha konkreetselt tuleb?

Heljo Pikhof

Aitäh! Ma loodan, et te olete minuga ühte meelt, et laste jaoks ei ole kunagi rahast kahju. Kui me vaatame järgmise aasta riigieelarvet, siis tahaksin näha, kas valitsuskoalitsioon raatsib leida riigieelarvesse raha laste toetamiseks.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli sotsiaalkomisjoni esimehe Margus Tsahkna!

Margus Tsahkna

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Sotsiaalkomisjon arutas Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud riiklike peretoetuste seaduse § 5 muutmise seaduse eelnõu 6. juunil. Seaduseelnõu tutvustas komisjonis komisjoni liige Heljo Pikhof kui algataja esindaja. Eelnõu eesmärk on suurendada esimese ja teise lapse igakuist toetust, nagu te kuulsite. Vabariigi Valitsus otsustas eelnõu menetlemist mitte toetada. Otsust tutvustas komisjonis Sotsiaalministeeriumi sotsiaalkindlustuse osakonna hüvitiste ja toetuste poliitika juht Katre Pall.

Sotsiaalkomisjon otsustas teha Riigikogu juhatasele ettepaneku võtta eelnõu 11 esimeseks lugemiseks Riigikogu täiskogu päevakorda 16. juunil (see oli konsensuslik otsus), teha täiskogule ettepanek esimene lugemine lõpetada (poolt oli 5, vastu 0, erapooletuid 3) ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 4. juuli 2011 kell 16. Komisjoni ettekandja on komisjoni esimees Margus Tsahkna.

Komisjonis toimus suuresti valitsuse seisukohtade põhjal ka arutelu. Valitsus märkis oma negatiivses seisukohas kahte peateemat. Esiteks, algatus on väga positiivse suunaga, silmas peeti just nimelt lastetoetuste ning perede ja laste heaks võetavate meetmete vahendite suurendamist, kuid ka nenditi, et praegu ei ole Sotsiaalministeeriumi valdkonnas ette näha sellist summat nagu 109 miljonit eurot. Teine teema, mida käsitleti, oli see, kui efektiivne on suunata nii suur lisaressurss esimese ja teise lapse jaoks, kuna praegu võib statistika järgi aru saada, et vaesuspiiri lähedal ja allpool vaesuspiiri elavad eelkõige need pered, kus on kolm ja enam last, ning üksikvanemaga pered. Kui küsida, kuidas valitsus kavatses lahendada neid probleeme, mis on seotud eelkõige laste olukorraga, siis valitsusel on nende sõnul kavatsus teha 2014. aastaks peretoetuste skeemi analüüs ning koostada kontseptsioon lastega peredele mõeldud toetuste ja teenuste kohta.

Aga nagu ma ütlesin, komisjon otsustas selle eelnõu esimese lugemise siin saalis lõpetada. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Teile on küsimusi. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Austatud komisjoni esimees! Muidugi suur tänu sotsiaalkomisjonile, et selle eelnõu esimene lugemine lõpetatakse! Aga valitsuse seisukoha puhul on järjekordselt see vaatenurk, et valitsus töötab välja kompleksse lahenduse. Seda juhtub, nagu sa oma tublist poliitikukarjäärist mäletad, väga sageli, et keegi teeb ettepaneku midagi teha, aga selle peale valitsus vastab, et ta töötab välja kompleksse lahenduse. Ole hea, ütle, kas sulle meenub mõni kompleksne lahendus, mis on ka siia tulnud.

Margus Tsahkna

Neid kompleksseid lahendusi on olnud. Ma arvan, hea küsija, ka sinu ministriks olemise ajal suudeti sotsiaalvaldkonnas saavutada väga tõsiseid kompleksseid lahendusi. Kindlasti leiame häid lahendusi ka lähiajaloost.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh! Hea ettekandja! Kas ma kuulsin õigesti, et see kompleksne lahendus saab valmis aastal 2014?

Margus Tsahkna

Valitsuse seisukohas on kirjas, et valitsusel on kavas teha 2014. aastaks peretoetuste skeemi analüüs ning koostada kontseptsioon lastega peredele mõeldud toetuste ja teenuste kohta. See on korrektne.

Aseesimees Jüri Ratas

Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, härra eesistuja! Austatud ettekandja! Millal teie komisjon kavatseb valmistuda teiseks lugemiseks, kui komisjoni on saabunud muudatusettepanekud, kas seda tehakse sel aastal või ootab ta valitsuse kompleksettepanekut?

Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Kindlasti arutab komisjon järgnevaid protseduurisamme, mis tempoga me edasi liigume. Kuid ma arvan, et hea uudis on, et see eelnõu jääb menetlusse.

Aseesimees Jüri Ratas

Urve Palo, palun!

Urve Palo

Aitäh! Mina tahan ka kõigepealt tänada sotsiaalkomisjoni selle eelnõu toetamise eest! Ma loodan väga, et sellega see asi ei lõpe, et te toetate seda ikka edasi. Aga mis puudutab valitsuse muret, et esimesele ja teisele lapsele on ette nähtud nii palju toetusi, siis tuletan meelde, et ega kolmandat ja neljandat last ei sünni, kui esimene või teine jääb sündimata. Seetõttu on väga tähtis toetada ka esimese lap-

se sünni. Väga paljud ühe lapsega ja ühe vanemaga pered on toimetulekuraskustes. Aga mind teeb väga kurvaks valitsuse seisukoht, et 2014. aastaks töötatakse välja kompleksne lahendus ja siis vaadatakse edasi. Kuidas need pered selle ajani peaksid hakkama saama? Selleni on väga palju aega.

Margus Tsahkna

Aitäh! Ma ei võta siin praegu valitsuse eest seisukohti. Ma olen siin eelkõige komisjoni esimehena. Neid teemasid, mis on seotud just nimelt perede ja lastega, me oleme komisjonis juba käsitlenud ja kindlasti käsitleme edasi. Need ei ole seotud mitte ainult konkreetsete esimese ja teise lapse toetustega. Kindlasti tuleb siin tööd teha. See valdkond on väga lai. Ma ei saa siin anda lubadusi ega kommenteerida valitsuse järgnevaid võimalikke samme. Kuid selle eelnõu puhul olid arvamused sellised.

Aseesimees Jüri Ratas

Paul-Eerik Rummo, palun!

Paul-Eerik Rummo

Aitäh! See ei ole võib-olla otseselt selle eelnõuga seotud küsimus, aga siiski: kas sotsiaalkomisjon on kunagi arutanud või võtaks arutamisele küsimuse, kas koolitoiduga seotud toetused ei võiks olla üks peretoetuste all-liike, selle asemel et olla üks haridussüsteemi kulu-toetuste liike?

Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! See ei ole küll otseselt selle eelnõuga seotud, nagu te ütlesite, kuid me teame jah, et on erinevaid arvamusi, kas koolitoit on rohkem seotud hariduspoliitikaga või sotsiaalpoliitikaga. Kuid ma ei tahaks koolitoiduteemat siin eraldi avada. Praegu on see teises komisjonis arutelul.

Aseesimees Jüri Ratas

Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Küsimus tuleneb minu hea kolleegi küsimusest. Täna teise päevakorrapunkti arutelul ajal, kui oli tulumaksuseaduse eelnõu lõpphääletus, kutsusin ma rahvasaadikuid üles seda eelnõu mitte toetama, kuna näiteks ei saa

lastetoetusi suurendada. Nüüd me arutame peretoetuste seadust ja seesama rahvasaadik, kes hääletas tulumaksuseaduse poolt, küsib, kust raha tuleb. Õige küsimus! Mida teha, et inimesed aru saaksid, et need asjad on omavahel seotud?

Margus Tsahkna

Hea küsija! Loodetavasti Eesti majandus paraneb ja ka Eesti riigi sissetulekud kasvavad. Kui me vaatame selle aasta esimest kvartalit, siis näeme, et näitajad on head. Loodetavasti saab kõiki häid asju teha.

Aseesimees Jüri Ratas

Heljo Pikhof, palun!

Heljo Pikhof

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Kas sa saad siit kõnepuldist kinnitada, et me sotsiaalkomisjonis hakkame seda eelnõu sügisel arutama? See, et eelnõu ei lähe lihtsalt kalevi alla, sõltub ju suuresti komisjoni esimehest.

Margus Tsahkna

Hea küsija! Ma arvan, et läheme edasi nii, nagu kodukorrasedus ette näeb. Ootame kõigepealt ära parandusettepanekute esitamise tähtaja ja liigume siis edasi.

Aseesimees Jüri Ratas

Rannar Vassiljev, palun!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Küsin sinu arvamust: kui palju peaks majandus veel kasvama, et see raha võiks tekkida?

Margus Tsahkna

Kui sa küsid minu arvamust, siis ma ütlen, et üks asi on raha olemasolu, aga teine asi on see, kuhu me selle raha paneme. Raha ei hakka kunagi olema liiga palju. Ka kõige jõukamates riikides ei ole ju toetused mitte kunagi piisavad. Ma arvan, et kuigi "kompleksne lahendus" kõlab mõne inimese jaoks kummaliselt, me tegelikult peamegi kogu seda valdkonda komplekssemalt vaatama. Me ei saa keskenduda ainult ühe toetuse kas suurendamisele või suurendamata jätmisele. Kindlasti on lisavahendid selles valdkonnas, eriti nendele pere-

dele, kes on otsustanud lapsi kasvatada, väga olulised.

Aseesimees Jüri Ratas

Heljo Pikhof, palun!

Heljo Pikhof

Aitäh! Austatud ettekandja! Minu küsimus on selline: kui palju peab majandus tõusma, et ka lastele raha jaguks?

Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Ma ei tahaks öelda, et Eesti riik on lastele mõeldud toetuste poolest heas seisus, aga me oleme peresid ja lapsi toetanud. Küsimus on selles, kuidas seda teha, millisel perioodil ja kui suures mahus. See on alati vaidluse koht. Ma tuletan meelde, et ka kõige raskematel aegadel olid selle valdkonna toetuste kärped siiski minimaalsed või peaaegu olematud. Eesti riigis, ma arvan, et ka meie kõigi jaoks siin, hoolimata sellest, kas me kuulume koalitsiooni või opositsiooni, on perede ja laste teema tähtsustatud.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et eelnõu 11 esimene lugemine tuleks lõpetada. Määrän eelnõu 11 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 4. juuli 2011 kell 16. Esimene lugemine on lõpetatud ja 15. päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

Head ametikaaslased, lubage mul öelda paar sõna. Meie suur loodusvara – aeg – kulgeb temale seatud rada mööda. Eestimaa kaunist kevadest on saamas nooruke suvi, tema võiduleek koos jaanitule lummusega annab Eestile, meie kodumaale vaid temale omase sära ja me siiralt rõõmustame selle üle. Koos kevadega alustasime meie oma nelja-aastast teekonda siin selles majas, kevadega koos kasvassime ka meie ja jõudsime teha vajalikke tegusid. Selle eest teile kõigile suur aitäh!

Eesootav suvi tähendab meile töötegemist eeskätt rühmiti ja üksikult. Selleks soovin teile jõudu ja tervist! Ärgem eirakem Tartu Inglise-sillal olevat tarkussõna "Puhkus taastab jõu". Ilusat, töökat ja tervistavat suve!

Tänane istung on lõppenud. Ma tänan teid!
Jõudu teile teie töös! (Aplaus.)

Istungi lõpp kell 13.46.
Istungi kestus 3 tundi ja 46 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

ERAKORRALINE ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 29. august 2011

Kell 13.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Vabariigi Presidendi valimine

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, austatud Vabariigi President, Riigikogu, peaminister, ministrid, külalised, daamid ja härrad! Alustame erakorralist istungjärku, mille olen kokku kutsunud põhiseaduse § 68, Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 51 lõike 1 ning Vabariigi Presidendi valimise seaduse § 14 kohaselt 62 Riigikogu liikme ettepanekul täna, 29. augustil. Päevakorras on üks punkt – Vabariigi Presidendi valimine.

Lugupeetud Riigikogu liikmed! Meil ei ole veel uut presidenti valitud. Presidendi koht on seal, kus meie riigipea praegu istub.

Kolleegid! Nüüd on aeg anda üle eelnõusid ja arupärimisi. Palun, kolleeg Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Austatud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Hoolimata tänasel päeval toimuvast ülevast ja tähtsast sündmusest, ei saa me mitte jätta tähelepanu juhtimata majandusministeeriumis toimuvale korruptsioonihõngulisele tegevusele. Nimelt on massiteabevahendite kaudu teatavaks saanud, et Eesti Energia, Maanteeamet ning erakapitalil põhinevad ettevõtted Nordecon AS ja Ramboll Eesti AS alustasid projektiga OSAMAT, mille raames hakatakse katsetama põlevkivituhha lisamist betoonisegudesse, mida seejärel kasutatakse maanteede rajamisel pinnase stabiliseerimiseks. Katseprojekti läbi viimiseks on erakapitalil põhinevatele firmadele eraldatud 2,7 miljonit eurot. Põlevkivituhka on meil maanteekatte stabiliseerimiseks kasutatud juba ammu. Viimase kättesaadava uuringu tegi 2005. aastal AS Teede Tehnokeskus. Selle pealkiri on "Eelmise sajandi seitsmekümnendatel-kaheksakümnendatel aastatel

ehitatud põlevkivituhaga stabiliseeritud katete seisukorra uuring". Me teame, et sobivaid tehnoloogiaid ja kasutusmeetodeid on Tallinna Tehnikaülikoolis tulevastele teedehitajatele õpetatud juba vähemalt viimased 30 aastat. Aga nüüd eraldatakse erafirmale ilma riigihanget tegemata 2,7 miljonit eurot selle uurimiseks, mis on ammu selge. Meile tundub, et siin on korruptsiooni hõngu.

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Juhatuse nimel olen vastu võtnud ühe arupärimise. Kui arupärimine vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, siis edastan selle otsekohe adressaadile.

Head kolleegid! Nüüd teated. Riigikogu juhatus võttis 16. juunil menetlusse järgmised eelnõud ja määras neile juhtivkomisjonid: Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni s.a 15. juunil algatatud kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on õiguskomisjon; Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni s.a 16. juunil algatatud tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on rahanduskomisjon; Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni ning Eesti Reformierakonna fraktsiooni s.a 16. juunil algatatud äriseadustiku ja sellega seonduvate teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on õiguskomisjon.

Olen edastanud Riigikogu liikmete kaks arupärimist majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile.

Austatud Riigikogu liikmed! Täna pärast täiskogu istungit toimub siin saalis Eesti-Iisraeli parlamendirühma koosolek.

Palun teeme nüüd kohaloleku kontrolli!

Lugupeetud kolleegid! Kohalolijaks registreerus 101 Riigikogu liiget. Riigikogu on erakorralisel istungil otsustusvõimeline, kui kohal on üle poole Riigikogu koosseisust. Kuna kohal on 101 Riigikogu liiget, siis on Riigikogu otsustusvõimeline.

Läheme erakorralise istungjärgu töö ajagraafiku kehtestamise juurde. Riigikogu koduja töökorra seaduse § 52 kohaselt kehtestab Riigikogu erakorralise istungjärgu töö ajagraafiku poolthääletenamusega. Edaspidine Riigikogu töö ajagraafik tuleneb Eesti Vabariigi põhiseadusest, Vabariigi Presidendi valimise seadusest ja ettenähtud valimistoimingute tähtaegadest. Erakorraline istungjärk kestab seni, kuni Riigikogus on kõik Vabariigi Presidendi valimise seaduses ettenähtud toimingud tehtud. Täna töötame kuni valimistulemuse teatavastegemiseni esimeses voorus.

Teen ettepaneku kinnitada Riigikogu erakorralise istungjärgu töö ajagraafik. Palun hääletada!

Poolt on 101 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Erakorralise istungjärgu töö ajagraafik on kinnitatud.

1. Vabariigi Presidendi valimine

Esimees Ene Ergma

Lugupeetud Riigikogu liikmed! Asume Vabariigi Presidendi valimise esimese hääletusvooru juurde. Hääletamise ning hääletamis- ja valimistulemuste kindlakstegemise korra tutvustamiseks on sõna Vabariigi Valimiskomisjoni esimehel Heiki Sibulal. Palun!

Heiki Sibul

Austatud Riigikogu esimees! Austatud Vabariigi President! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Vabariigi Presidendi valimise seaduse § 15 lõikele 8 tuginedes registreeris Vabariigi Valimiskomisjon oma 28. augusti otsusega nr 71 Vabariigi Presidendi kandidaatideks esimeses hääletusvoorus Toomas Hendrik Ilvese ja Indrek Tarandi. Seega on hääletamissedelitele kantud Toomas Hendrik Ilvese ja Indrek Tarandi nimi.

Enne valimistoimingute juurde asumist lubage mul tutvustada hääletamise ning hääletamis- ja valimistulemuse kindlakstegemise korda. Valimiskomisjon annab Riigikogu liikmele hääletamissedeli koos ümbrikuga Riigikogu liikmete nimekirja alusel. Palun Riigikogu liikmel esitada hääletamissedeli saamiseks valimiskomisjonile oma isikut tõendav dokument, st Riigikogu liikme tunnistus, isikutunnistus, pass või juhiluba. Sedeli saamise kohta annab Riigikogu liige allkirja. Hääletamine on

salajane. Hääletamissedel täidetakse hääletamiskabiinis. Igal Riigikogu liikmel on üks hääle. Riigikogu liige märgib sedelil lahtrisse risti selle kandidaadi nime juures, kelle poolt ta hääletab. Pärast sedeli täitmist paneb hääletaja sedeli ümbrikusse ja annab selle valimiskomisjoni liikmele, kes paneb ümbrikule komisjoni pitsati jäljendi. Seejärel laseb hääletaja ümbriku valimiskasti. Hääletamissedeli rikkumise korral enne selle valimiskasti laskmist on hääletajal rikitud sedeli tagastamise korral õigus saada uus sedel. Enne hääle lugemist on Riigikogu liikmel õigus esitada kirjalik protest hääletamise korra rikkumise kohta. Selle vaatab komisjon läbi ja teeb oma otsuse.

Pärast seda, kui hääletamine on lõppenud ja ka võimalikud protestid lahendatud, teeb valimiskomisjon kindlaks esialgse hääletamistulemuse ning loeb seejärel hääled avalikult siin saalis. Valimiskomisjon teeb teatavaks hääletamistulemuse, lugedes ette Vabariigi Valimiskomisjoni protokollis hääletamistulemuse kohta. Enne valimistulemuse kindlakstegemist on Riigikogu liikmel õigus esitada kirjalik protest hääletamistulemuse kindlakstegemise korra võimaliku rikkumise kohta. Seejärel teeb valimiskomisjon teatavaks valimistulemuse. Valituks tunnistatakse kandidaat, kelle poolt hääletab Riigikogu koosseisu kahekolmandikuline enamus, st vähemalt 68 Riigikogu liiget. Hääletamine toimub Riigikogu saali kõrval fuajees. Hääletamise korraldamiseks eraldatud alal tohivad lisaks Riigikogu liikmetele viibida ainult valimiskomisjoni liikmed ja valimiskomisjoni teenindavad isikud. Tänan!

Esimees Ene Ergma

Kas Riigikogu liikmetel on küsimusi hääletamise ning hääletamis- ja valimistulemuse kindlakstegemise korra kohta? Küsimusi ei ole. Palun valimiskomisjonil kontrollida valimiskasti ja see pitseerida! Hääletamiseks on aega üks tund. Hääletamise lõppemisest annan märku signaaliga, mille järel palun kõigil Riigikogu liikmetel koguneda tagasi istungisaali. See toimub kell 14.12.

Kuulutan välja Vabariigi Presidendi valimise esimese hääletamisvooru.

H ä ä l e t a m i n e

Esimees Ene Ergma

Lugupeetud Riigikogu! Palun tähelepanu! Kuulutan hääletamise Vabariigi Presidendi valimise esimeses hääletamisvoorus lõppe- nuks. Palun tuua valimiskast saali! Kõigepealt palun kontrollida, kas pits on terve! Täna! Kas Riigikogu liikmetel on proteste hääleta- mise korra rikkumise kohta? Ei ole. Palun valimiskomisjoni liikmetel asuda hääli luge- ma!

Alo Heinsalu

Lugupeetud Riigikogu! Kontrollin teie ees avaliku ülelugemise teel, kas esialgne hääle- tamistulemus on õige. Kõigepealt loen ette kandidaatidele antud hääled. Toomas Hendrik Ilves: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68. (Aplaus.) 69, 70, 71, 72, 73. (Aplaus.)

Esimees Ene Ergma

Meil on hiljem aega plaksutada. Palun jät- kake!

Alo Heinsalu

Indrek Tarand: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25. Kaks hääletamissedelit on kehtetud, kuna on tehtud märge lahtrisse mõlema kan- didaadi nime juures. Üks hääletamissedel on märgistamata.

Esimees Ene Ergma

Palun vormistada hääletamistulemuse pro- tokoll! Hääletamistulemuse teatavakstegemi- seks on sõna Vabariigi Valimiskomisjoni esi- mehel.

Heiki Sibul

Austatud Riigikogu esimees! Lugupeetud Riigikogu! Loen ette Vabariigi Valimiskomis- joni protokollil hääletamistulemuse kohta Va- bariigi Presidendi valimise esimeses hääletus- voorus Riigikogus.

Vabariigi Valimiskomisjon tegi hääle luge- misel kindlaks järgmised arvud. Valijate ni- mekirja kantud Riigikogu liikmete arv – 101, hääletamissedeli saanud Riigikogu liikmete

arv – 101, hääletamisest osavõtnud Riigikogu liikmete arv – 101, kehtetute hääletamissede- lite arv – 2, märgistamata hääletamissedelite arv – 1, Vabariigi Presidendi kandidaatidele antud hääle arv: Toomas Hendrik Ilves – 73 häält, Indrek Tarand – 25 häält. Protokoll on koostatud s.a 29. augustil kell 14.27. Vabariigi Valimiskomisjoni esimees.

Esimees Ene Ergma

Kas Riigikogu liikmetel on proteste hääle- tamistulemuse kindlakstegemise korra rikku- mise kohta? Ei ole. See tähendab seda, et Va- bariigi President on valitud! (Aplaus.)

Ma annan valimistulemuse teatavakstegemi- miseks veel kord sõna Vabariigi Valimiskomis- joni esimehele.

Heiki Sibul

Vabariigi Valimiskomisjoni otsus nr 72, Tallinnas 29. augustil. Vabariigi Presidendi valimise tulemuse kindlakstegemine Riigiko- gus toimunud esimeses hääletusvoorus. Vaba- riigi Presidendi valimise seaduse § 13 lõike 2 alusel ning juhindudes § 16 lõikest 2 otsustab Vabariigi Valimiskomisjon tunnistada Toomas Hendrik Ilvese valituks Vabariigi Presidendiks. (Aplaus.)

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Lubage mul kõigi teie nimel õnnitleda vast valitud Vabariigi Presidenti! (Aplaus.) Head kolleegid! Vast valitud Vaba- riigi President on avaldanud soovi esineda Rii- gikogu ees sõnavõtuga.

Toomas Hendrik Ilves

Hea Eesti rahvas! Austatavad Riigikogu liikmed! Daamid ja härrad! Sõbrad! Ma tänan südamest Riigikogu usalduse eest, mille ära- teenimiseks on vaid üks tee. Tuleb teenida Eesti riiki ja kõiki siin elavaid inimesi viisil, nagu Eesti Vabariigi põhiseadus oma sõnas ja mõttes ette näeb.

Tänane otsus oli ajalooline. Ei, mitte presi- dendiks valitu ja sellele ametikohale kandidee- rinud isikute tõttu. Seda kindlasti mitte. See oli ajalooline põhjusel, et te esimest korda valisite Vabariigi Presidendi viisil, nagu meie põhisea- duse loojad seda peaaegu 20 aastat tagasi ette nägid ja kirja panid ning millele Eesti rahvas andis oma selge toetuse. Te olete esimest korda

kasutanud põhiseaduses ettenähtud esmaõigust valida president Riigikogus ja koos sellega näidanud end nii parlamentarismi kui ka põhiseaduse maksimalistidena. Te olete näidanud, et Riigikogu on tõhus ja et põhiseadust tulebki täita parimal viisil. Ma usun, et see tuleb meie riigile kasuks. See näitab Eesti küpsust, tema täiskasvanuks saamist. Selle eest olen mina Eesti Vabariigi kodanikuna Riigikogule tänulik. See küpsus kohustab paljaks nii parlamenti kui ka presidenti. Luban teile, et mina olen selleks valmis. Ma olen valmis teenima Eesti riiki, Eestit, kõiki siin elavaid inimesi nende maailmavaatest ja emakeelest sõltumata oma parimas usus ja tõekspidamistest lähtudes. Ma tänan! (Aplaus.)

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Erakorraline istungjärk on lõppenud. Kohtume 12. septembril juba korralise istungi ajal.

Istungi lõpp kell 14.35.

Istungi kestus 1 tund ja 35 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees